

Επίσημη Εφημερίδα

C 318

της Ευρωπαϊκής Ένωσης

49ο έτος

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

23 Δεκεμβρίου 2006

<u>Ανακοίνωση αριθ.</u>	<u>Περιεχόμενα</u>	<u>Σελίδα</u>
	I Ανακοινώσεις	
	.....	
	II Προπαρασκευαστικές πράξεις	
	Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή	
	429η σύνοδος ολομέλειας, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006	
2006/C 318/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Η βιώσιμη ανάπτυξη ως κινητήρια δύναμη των βιομηχανικών μεταλλαγών	1
2006/C 318/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η διακυβέρνηση σε τοπικό επίπεδο των βιομηχανικών μεταλλαγών: ο ρόλος των κοινωνικών εταιρών και η συμβολή του προγράμματος-πλαίσου για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία»	12
2006/C 318/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Η συμβολή της δια βίου μάθησης με τη χρήση των ΤΠ στην ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα, τις βιομηχανικές μεταλλαγές και την ανάπτυξη κοινωνικού κεφαλαίου	20
2006/C 318/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Υπηρεσίες και ευρωπαϊκή μεταποιητική βιομηχανία: η αλληλεπίδραση των κλάδων αυτών και ο αντίκτυπος της στην απασχόληση, την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα»	26
2006/C 318/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση COM(2006) 91 τελικό — 2006/0033 (COD)	38
2006/C 318/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την άσκηση των δικαιωμάτων ψήφου από μετόχους εταιριών με έδρα σε κράτος μέλος των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες προς διαπραγμάτευση σε ρυθμιζόμενη αγορά και η οποία τροποποιεί την Οδηγία 2004/109/ΕΚ» COM(2005)685 τελικό — 2005/0265 (COD)	42

EL

Τιμή:
38 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

2006/C 318/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση κοινών κανόνων για την παροχή βασικών πληροφοριών σχετικά με τις ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης και για τον υπολογισμό και τη διάδοσή τους» COM(2006) 135 τελικό	45
2006/C 318/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για ένα περιβάλλον χωρίς χαρτί για τα τελωνεία και τις εμπορικές επιχειρήσεις COM(2005) 609 τελικό — 2005/0247 (COD)	47
2006/C 318/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισσαβόνας: Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά και τροποποίηση των οδηγιών 97/7/EK, 2000/12/EK και 2002/65/EK» COM (2005) 603 τελικό — 2005/0245 (COD)	51
2006/C 318/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το εφαρμοστέο δικαίο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη I)» COM(2005) 650 τελικό. — 2005/0261 (COD)	56
2006/C 318/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την έγκριση τύπου μηχανοκίνητων οχημάτων όσον αφορά εκπομπές και σχετικά με την πρόσβαση σε πληροφορίες επισκευής οχημάτων, για την τροποποίηση της οδηγίας 72/306/ΕΟΚ και της οδηγίας .././EK» COM(2005) 683 τελικό — 2005/0282 (COD)	62
2006/C 318/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Ο κοινωνικός τουρισμός στην Ευρώπη»	67
2006/C 318/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις στατιστικές διάρθρωσης των επιχειρήσεων COM (2006) 66 τελικό — 2006/0020 (COD)	78
2006/C 318/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 91/477/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με τον έλεγχο της απόκτησης και της κατοχής όπλων» COM(2006) 93 τελικό — 2006/0031 (COD)	83
2006/C 318/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με μια θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον COM(2005) 718 τελικό — {SEC(2006) 16}	86
2006/C 318/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι μελλοντικές προοπτικές της γεωργίας στις περιοχές με ειδικά φυσικά μειονεκτήματα (ορεινές, νησιωτικές και εξόχως απόκεντρες περιφέρειες)»	93
2006/C 318/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η αντιμετώπιση των προκλήσεων της αλλαγής του κλίματος — Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών»	102
2006/C 318/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διάθεση των σφαγίων ζώων και χρήση των ζωικών υποπροϊόντων»	109
2006/C 318/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί προβλέψεως ειδικών μέτρων για την προώθηση εκτροφής μεταξοσκωλήκων» (κωδικοποιημένη έκδοση) COM(2006) 4 τελικό — 2006/0003 (CNS)	114
2006/C 318/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 76/769/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με περιορισμούς κυκλοφορίας στην αγορά ορισμένων οργάνων μέτρησης που περιέχουν υδράργυρο» COM(2006) 69 τελικό — 2006/0018 (COD)	115

2006/C 318/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης του κλάδου της αλιείας COM(2006) 103 τελικό	117
2006/C 318/22	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου περί της γλυκόζης και της λακτόζης» (κωδικοποιημένη έκδοση) COM(2006) 116 τελικό — 2006/0038 CNS	122
2006/C 318/23	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η κοινωνία των πολιτών στη Λευκορωσία»	123
2006/C 318/24	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Η εισερχόμενη μετανάστευση στην ΕΕ και οι πολιτικές ένταξης: Η συνεργασία μεταξύ των περιφερειακών και τοπικών αρχών και των οργάνων της κοινωνίας των πολιτών»	128
2006/C 318/25	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ευρωπαϊκές Επιτροπές Επιχειρήσεων: ένας νέος ρόλος για την προώθηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης»	137
2006/C 318/26	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας»	147
2006/C 318/27	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ποιότητα της επαγγελματικής ζωής, παραγωγικότητα και απασχόληση ενόψει της παγκοσμιοποίησης και των δημογραφικών μεταβολών». 157	157
2006/C 318/28	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η ευρωπαϊκή ιθαγένεια και τρόποι με τους οποίους θα μπορούσε να προβληθεί και να έχει αντίκρυσμα στην πραγματικότητα»	163
2006/C 318/29	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010 COM (2006) 92 τελικό	173
2006/C 318/30	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Οι πανευρωπαϊκοί διάδρομοι μεταφορών 2004-2006»	180
2006/C 318/31	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Ο ενεργειακός εφοδιασμός της Ε.Ε.: Στρατηγική για το βέλτιστο ενεργειακό μείγμα	185
2006/C 318/32	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα — Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τήρηση των υποχρεώσεων των κρατών σημαίας — COM(2005) 586 τελικό — 2005/0236 (COD) — Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινούς κανόνες και πρότυπα για τους οργανισμούς επιθεώρησης και εξέτασης πλοίων και για τις συναφείς δραστηριότητες των ναυτικών αρχών — COM(2005) 587 τελικό— 2005/0237 (COD) — Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τον έλεγχο των πλοίων από το κράτος λιμένα — COM(2005) 588 τελικό — 2005/0238 COD) — Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τροποποίηση της οδηγίας 2002/59/ΕΚ σχετικά με τη δημιουργία κοινοτικού συστήματος παρακολούθησης της κυκλοφορίας των πλοίων και ενημέρωσης — COM (2005) 589 τελικό — 2003/0239 (COD) — Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό των θεμελιωδών αρχών που διέπουν τη διερεύνηση των ατυχημάτων στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών και για την τροποποίηση των οδηγιών 1999/35/ΕΚ και 2002/59/ΕΚ — COM(2005) 590 τελικό — 2005/0240 (COD) — Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ευθύνη των μεταφορέων στις θαλάσσιες και εσωτερικές πλωτές μεταφορές επιβατών σε περίπτωση ατυχήματος — COM(2005) 592 τελικό — 2005/0241 (COD) — Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την αστική ευθύνη και τις χρηματοοικονομικές εγγυήσεις των πλοιοκτητών — COM(2005) 593 τελικό — 2005/0242 (COD)	195

2006/C 318/33	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων COM(2005) 646 τελικό — 2005/0260 (COD) 202
2006/C 318/34	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με «Το πρόγραμμα GALILEO: πώς θα διασφαλισθεί η επιτυχής λειτουργία της Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής» 210
2006/C 318/35	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Ανακοίνωση της Επιτροπής για την προώθηση της εσωτερικής ναυσιπλοΐας: «ΝΑΙΑDES» — Ένα Ολοκληρωμένο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης για την Εσωτερική Ναυσιπλοΐα COM(2006) 6 τελικό 218
2006/C 318/36	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Η γεφύρωση του ευρυζωνικού χάσματος COM(2006) 129 τελικό 222
2006/C 318/37	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 417/2002 για την εσπευσμένη σταδιακή καθιέρωση απαιτήσεων διπλού κύτους ή ισοδύναμου σχεδιασμού για τα πετρελαιοφόρα μονού κύτους και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2978/94 του Συμβουλίου» COM(2006) 111 τελικό — 2006/0046 (COD) 229

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

429Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ, ΤΗΣ 13ΗΣ ΚΑΙ 14ΗΣ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2006

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Η βιώσιμη ανάπτυξη ως κινητήρια δύναμη των βιομηχανικών μεταλλαγών

(2006/C 318/01)

Στις 14 Ιουλίου 2005 και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να εκπονήσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα Η βιώσιμη ανάπτυξη ως κινητήρια δύναμη των βιομηχανικών μεταλλαγών.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών, στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 31 Αυγούστου 2006 με βάση την έκθεση του εισηγητή, κ. Siecker, και του συνεισηγητή, κ. Činčera.

Κατά την 429η σύνοδο ολομελείας της, που πραγματοποιήθηκε στις 13 και 14 Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 98 ψήφους υπέρ, 11 ψήφους κατά και 11 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

Μέρος 1: Σύνοψη των συμπερασμάτων και των συστάσεων της ΕΟΚΕ

A. Τον Ιανουάριο του 2003 η ΕΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με τίτλο «Βιομηχανικές μεταλλαγές: σημερινή κατάσταση και προοπτικές — σφαιρική προσέγγιση». Σκοπός της γνωμοδότησης εκείνης δεν ήταν μόνο να προβεί σε επισκόπηση των πιο πιεστικών ζητημάτων και τάσεων βιομηχανικών μεταλλαγών, αλλά και να τονίσει τον ρόλο της CCMΙ και τις μελλοντικές εργασίες της. Μερικές από τις αρμοδιότητες που ανατέθηκαν στη CCMΙ σε αυτό το πλαίσιο ήταν οι εξής:

— «Ανάλυση της βιομηχανικής μεταλλαγής και των αιτιών αυτής από οικονομική, κοινωνική, περιφερειακή και περιβαλλοντολογική άποψη, ταυτόχρονα με την αξιολόγηση του αντίκτυπου της επί διαφόρων τομέων, επιχειρήσεων, του εργατικού δυναμικού, περιοχών και του περιβάλλοντος.

— Αναζήτηση κοινών τρόπων για την προσέγγιση του θέματος της αειφόρου ανάπτυξης [...].»

Η ίδια γνωμοδότηση τόνιζε επίσης την ανάγκη συνδυασμού της ανταγωνιστικότητας με τη βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνική και εδαφική συνοχή, σύμφωνα με τη στρατηγική της Λισαβόνας. Επιπλέον, πρότεινε έναν ορισμό εργασίας των «βιομηχανικών μεταλλαγών», ο οποίος κάλυπτε τόσο τις εξελίξεις που επηρεάζουν τις επιχειρήσεις όσο και την αλληλεπίδραση των επιχειρήσεων με το περιβάλλον τους.

Μέχρι στιγμής, η CCMΙ έχει επικεντρωθεί κυρίως στην ανάλυση του αντικτύπου των βιομηχανικών μεταλλαγών σε διάφορους τομείς, εργαζομένους, περιοχές και στο περιβάλλον. Σκοπός της παρούσας

γνωμοδότησης πρωτοβουλίας είναι να εξετάσει πώς μπορεί η βιώσιμη ανάπτυξη να λειτουργήσει ως καταλύτης των βιομηχανικών μεταλλαγών.

B. Η προαναφερθείσα γνωμοδότηση κατέληγε στο συμπέρασμα ότι οι μεταλλαγές του ευρωπαϊκού βιομηχανικού τομέα συνήθως προσεγγίζονται από την οπτική της αναδιάρθρωσης· η έννοια της «μεταλλαγής», όμως, είναι πολύ πιο δυναμική. Ο επιχειρηματικός κόσμος είναι στενά συνδεδεμένος με το ευρωπαϊκό κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον όπου αναπτύσσεται και το οποίο, με τη σειρά του, επηρεάζει τη διεργασία της βιομηχανικής μεταλλαγής. Οι βιομηχανικές μεταλλαγές συντελούνται με δύο κυρίως τρόπους: είτε με ριζικές ενέργειες είτε με σταδιακή προσαρμογή. Ο στόχος της παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας είναι, ακριβώς, να εξετάσει πώς μπορεί η βιώσιμη ανάπτυξη, όπως την όρισε η Επιτροπή Brundtland (ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες), να λειτουργήσει ως καταλύτης για σταδιακές και πρωτόβουλες βιομηχανικές μεταλλαγές.

Γ. Στη γνωμοδότηση παρέχονται παραδείγματα κυρίως από τον τομέα της ενέργειας και τους συναφείς τομείς· ωστόσο, οι ίδιες διεργασίες που περιγράφονται εδώ μπορούν να εφαρμοστούν και σε άλλους. Οι λόγοι για τους οποίους επιλέχθηκαν οι συγκεκριμένοι τομείς είναι ποικίλοι:

— ο ορισμός της Επιτροπής Brundtland για τη βιώσιμη ανάπτυξη υπονοεί την ανάγκη στροφής προς ανανεώσιμους φυσικούς πόρους·

- η ενέργεια είναι διατομεακό, οριζόντιο ζήτημα·
- τα διδάγματα που θα αποκομιστούν από την εισαγωγή νέων τεχνολογιών σε αυτόν τον τομέα μπορούν να επεκταθούν και σε άλλους τομείς·
- τα 25 κράτη μέλη καλύπτουν σήμερα γύρω στο 50 % των αναγκών τους με εισαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου· το ποσοστό αυτό ενδέχεται να ανέλθει σε 70 % το 2030, όταν, όπως προβλέπει η Επιτροπή, οι περισσότεροι προμηθευτές θα προέρχονται από «γεωπολιτικά ασταθείς περιοχές».

Δ. Η χρονική στιγμή κατά την οποία μια συγκεκριμένη τεχνολογία καθίσταται διαθέσιμη καθορίζεται από την E&A. Η χρονική στιγμή κατά την οποία αρχίζει πραγματικά να χρησιμοποιείται καθορίζεται, ωστόσο, από την αγορά. Η απόσταση ανάμεσα στις δύο αυτές στιγμές μπορεί να επηρεαστεί και από την πολιτική. Χάρη σε ένα ισορροπημένο μίγμα μέτρων πολιτικής – επιδοτήσεις, προώθηση, φόρους – οι επιχειρήσεις στη Σουηδία και στην Ιαπωνία άρχισαν από νωρίς την τεχνολογική ανάπτυξη αντλιών θερμότητας και ηλιακών συλλεκτών, αντιστοίχως. Εν μέρει λόγω αυτού του γεγονότος, οι χώρες αυτές κατάφεραν να αποκτήσουν ηγετική θέση στην αγορά.

Ε. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι οι τρεις πυλώνες της στρατηγικής της Λισαβόνας είναι εξίσου σημαντικοί. Ωστόσο, συχνά τονίζεται ότι οικολογικοί και κοινωνικοί προβληματισμοί μπορούν να αναπτυχθούν μόνο σε μια υγιή, αναπτυσσόμενη οικονομία. Αυτό είναι μια υπερβολικά απλουστευτική εξήγηση της στρατηγικής, αφού ισχύει και το αντίστροφο. Μια υγιής, αναπτυσσόμενη οικονομία ασφαλώς δεν μπορεί να αναπτυχθεί σε ένα αρρωστημένο περιβάλλον ή σε μια κοινωνία που μαστίζεται από κοινωνική διχόνοια. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις δράσεις που έχουν αναληφθεί σε αυτό το πεδίο, όπως περιγράφονται στο Παράρτημα 2 της «Ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με την επανεξέταση της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη — Πλαίσιο δράσης»⁽¹⁾.

ΣΤ. Η βιωσιμότητα δεν είναι απλώς μία από τις επιλογές ενός καταλόγου· αντιθέτως, είναι η μόνη δυνατή πορεία δράσης για την εξασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος. Η έννοια της «βιωσιμότητας» είναι σφαιρική και άρα δεν περιορίζεται μόνο στο περιβάλλον, αλλά καλύπτει και τα ζητήματα της οικονομικής και της κοινωνικής βιωσιμότητας. Η επιβίωση μιας επιχείρησης είναι μια μορφή οικονομικής βιωσιμότητας, η οποία μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα με τη διατήρηση της κερδοφορίας. Η Ευρώπη μπορεί να συμβάλει στη βιωσιμότητα ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα μέσω της καινοτομίας και ενθαρρύνοντας την έρευνα και την ανάπτυξη με ενεργούς πολιτικές και με ένα μίγμα στοχοθετημένων μέτρων (πρβλ. π.χ. τη Σουηδία και την Ιαπωνία).

Ζ. Κοινωνική βιωσιμότητα σημαίνει εξασφάλιση της δυνατότητας των ανθρώπων να ζουν υγιώς και να παράγουν εισόδημα και, ταυτόχρονα, εγγύηση ενός λογικού επιπέδου κοινωνικής προστασίας σε όσους δεν μπορούν να το πράξουν. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Ευρώπη μπορεί να συμβάλει σ' αυτό, επιδιώκοντας μια κοινωνία που επιτρέπει στους ανθρώπους να διατηρούν τις επαγγελματικές τους δεξιότητες, παρέχοντάς τους αξιοπρεπή εργασία σε ασφαλές και υγιές εργασιακό περιβάλλον και σε ένα κλίμα όπου υπάρχει χώρος τόσο για τα δικαιώματα των εργαζομένων όσο και για εποικοδομητικό κοινωνικό διάλογο.

⁽¹⁾ COM(2005) 658 τελικό, 13.12.2005.

Η. Η οικολογική βιομηχανία προσφέρει μεγάλες δυνατότητες για οικονομική ανάπτυξη. Η Ευρώπη έχει ισχυρή θέση σε πολλούς τομείς αυτής της βιομηχανίας. Για να διατηρήσει και να αναπτύξει τα ισχυρά της σημεία και να επιτύχει παρόμοια θέση και σε άλλους τομείς, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Ευρώπη πρέπει να επιδείξει μεγαλύτερη φιλοδοξία.

Θ. Μια βιομηχανική πολιτική προσανατολισμένη προς τη βιώσιμη ανάπτυξη μπορεί να συμβάλει στην ανταγωνιστικότητα ολόκληρης της ευρωπαϊκής οικονομίας, δηλαδή όχι μόνο στους νεοεμφανιζόμενους, αλλά και στους παραδοσιακούς βιομηχανικούς τομείς. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να υποστηρίξει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μια τέτοια πολιτική. Τα παραδείγματα που παρατίθενται στην παρούσα γνωμοδότηση δείχνουν ότι τα καλοσχεδιασμένα και σωστά εφαρμοζόμενα καθεστώτα στήριξης (συνδυασμός φορολογίας, τιμολογίων του ηλεκτρικού ρεύματος, διαφημιστικής προβολής και ρυθμίσεων) κατά την εισαγωγή των νέων περιβαλλοντικών τεχνολογιών μπορούν να βοηθήσουν ώστε να δημιουργηθεί μια αγορά για αυτές τις τεχνολογίες, η οποία θα μπορέσει να αναπτυχθεί περαιτέρω χωρίς στήριξη. Όποιος μηχανισμός στήριξης εφαρμοστεί πρέπει σαφώς να μειώνει προοδευτικά αυτή τη στήριξη, διότι το κόστος των κρατικών ενισχύσεων δεν θα πρέπει να περιορίζει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα άλλων βιομηχανικών κλάδων.

Ι. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι επιδοτήσεις και τα κίνητρα δεν είναι πάντοτε τελεσφόρα και ότι μια λανθασμένη χρήση τους μπορεί να έχει μεγάλο οικονομικό κόστος με μικρό οικονομικό αποτέλεσμα. Οι επιδοτήσεις και οι ρυθμίσεις θα πρέπει να βοηθούν την αγορά να ξεκινήσει και να αναπτυχθεί στο αρχικό στάδιο, μέχρι να ωριμάσει η τεχνολογία και να μπορεί να επιβιώσει χωρίς στήριξη. Οι κυριότεροι παράγοντες της επιτυχημένης στήριξης είναι οι εξής:

- κατάλληλη διάρκεια,
- ορθός προσδιορισμός,
- προοδευτική μείωση,
- αρκετά έγκαιρη εξαγγελία,
- συνεργασία της κυβέρνησης και του ιδιωτικού τομέα.

ΙΑ. Η βιώσιμη ανάπτυξη δεν πρέπει να περιορίζεται στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, διότι έχει παγκόσμιες διαστάσεις. Η ευρωπαϊκή πολιτική για τη βιωσιμότητα θα πρέπει να διαθέτει μέσα για να αποτρέψει τη μετατόπιση της απασχόλησης σε άλλες περιοχές του κόσμου. Για να εξασφαλιστούν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού, απαιτείται διττή προσέγγιση: αφενός, για το εσωτερικό της ΕΕ και, αφετέρου, για το εξωτερικό. Όσον αφορά το πρώτο, θα πρέπει να θεσπιστούν τα κατάλληλα μέσα για να εξασφαλιστεί ότι το κοινωνικό και το περιβαλλοντικό κόστος που προκύπτει από τις μη βιώσιμες μεθόδους παραγωγής εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης εσωτερικεύεται στην τιμή των προϊόντων, προκειμένου να προαχθούν τα κυριότερα μηνύματα της έκθεσης της Παγκόσμιας Επιτροπής για την Κοινωνική Διάσταση της Παγκοσμιοποίησης σχετικά με τη συνοχή της πολιτικής μεταξύ της ΔΟΕ, του ΠΟΕ, του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας (βλ. CESE 252/2005). Όσον

αφορά το δεύτερο, η ΕΕ θα πρέπει να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια στα αρμόδια διεθνή φόρουμ (και ιδίως στον ΠΟΕ) για να συμπεριληφθούν στις διεθνείς εμπορικές συμφωνίες και μη εμπορικά μελήματα, όπως τα θεμελιώδη κοινωνικά και περιβαλλοντικά πρότυπα, προκειμένου να διευκολυνθεί η αναβάθμιση των πολιτικών βιωσιμότητας των ανταγωνιστών της Ευρώπης. Χώρες όπως η ΗΠΑ, η Ινδία και η Κίνα έχουν ένα αθέμιτο οικονομικό πλεονέκτημα έναντι της Ευρώπης όσο δεν δεσμεύονται από τους στόχους του πρωτοκόλλου του Κυότο για τη μείωση του CO₂. Οι συμφωνίες αυτές θα πρέπει να εφαρμοστούν σε παγκόσμια κλίμακα, διότι το εμπόριο μπορεί να είναι πραγματικά ελεύθερο μόνο όταν είναι και θεμιτό.

Μέρος 2: Αιτιολόγηση της γνωμοδότησης

1. Επισκόπηση

1.1 Η οικονομία μας σήμερα βασίζεται στη διαθεσιμότητα φθηνής ενέργειας και φθηνών πρώτων υλών. Τα αποθέματα, όμως, είναι πεπερασμένα και αυτός είναι ένας από τους λόγους για τους οποίους ακριβαίνουν σημαντικά. Θα πρέπει να γίνουν οι διαρθρωτικές και τεχνολογικές αλλαγές που είναι δυνατές και η Ευρώπη πρέπει να συμβάλει στις αλλαγές αυτές, προκειμένου να βοηθήσει την ευρωπαϊκή βιομηχανία να αντεπεξέλθει σε αυτή την πρόκληση. Οι τομείς που καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες ενέργειας και πρώτων υλών θα πρέπει στο μέλλον να στραφούν σε πιο βιώσιμες μεθόδους παραγωγής, προκειμένου να μειωθεί η πίεση στους φυσικούς πόρους. Οι τομείς αυτοί θα παραμείνουν απαραίτητοι στο μέλλον, επειδή η παραγωγή πρώτων υλών και ημικατεργασμένων προϊόντων είναι η βάση της βιομηχανικής αξίας.

1.2 Οι ευρωπαϊκές βιομηχανίες εντάσεως ενέργειας που ανταγωνίζονται διεθνώς χρησιμοποιώντας βιώσιμες μεθόδους παραγωγής δεν πρέπει να εξοβελιστούν από την αγορά εξαιτίας ανταγωνιστών από τρίτες χώρες που χρησιμοποιούν λιγότερο βιώσιμες μεθόδους. Για να αποτραπεί ένα τέτοιο ενδεχόμενο, πρέπει να δημιουργηθούν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού για τους τομείς αυτούς, με τη συνεργασία της κοινωνίας των πολιτών και της κυβέρνησης.

1.3 Η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζουμε είναι η ανάπτυξη μιας βιώσιμης κοινωνίας, η οποία να μπορεί να διατηρήσει το σημερινό επίπεδο ευημερίας και ταυτόχρονα να εξουδετερώσει τα αρνητικά παρεπόμενα των σημερινών καταναλωτικών συνηθειών. Μία από τις βασικές προϋποθέσεις γι' αυτό είναι να μάθουμε να καλύπτουμε με διαφορετικό τρόπο τις ενεργειακές μας ανάγκες και να στραφούμε σε μια διαφορετική μορφή βιομηχανικής παραγωγής.

1.4 Η ανάγκη σταδιακής μετάβασης σε ένα πιο βιώσιμο πρότυπο κοινωνίας είναι αναμφισβήτητη, για πολλούς και διάφορους λόγους. Μπορεί οι γνώμες των ειδικών να διαφέρουν όσον αφορά το χρονικό διάστημα για το οποίο τα ορυκτά καύσιμα θα παραμείνουν διαθέσιμα σε λογική τιμή, όλοι όμως συμφωνούν ότι τούτα θα γίνουνται όλο και πιο σπάνια και ακριβά. Επιπροσθέτως, οι καταναλωτικές μας συνήθειες μας θέτουν αντιμετώπισης με μία από τις μεγαλύτερες απειλές της εποχής μας: την αλλαγή του κλίματος.

1.5 Ιδεωδώς, ο καλύτερος τρόπος να σταματήσουμε αυτές τις εξελίξεις θα ήταν να πάψουμε να καταναλώνουμε τα ορυκτά καύσιμα με τον τρόπο που τα καταναλώνουμε επί του παρόντος. Βραχυπρόθεσμα, όμως, αυτό είναι ανέφικτο, τόσο πολιτικά όσο και οικονομικά. Θα πρέπει να αναζητήσουμε άλλες λύσεις, γιατί κάτι πρέπει να αλλάξει. Αν αυτό δεν μπορεί να γίνει τόσο γρήγορα όσο θα θέλαμε, θα πρέπει τουλάχιστον να γίνει το συντομότερο δυνατό.

1.6 Με την εφαρμογή της ενεργειακής τριάδας⁽²⁾, ενός μοντέλου για την ενθάρρυνση της αποδοτικότερης χρήσης της ενέργειας σε τρία βήματα, μπορεί να γίνει βραχυπρόθεσμα μια αρχή στην πορεία προς μια πιο βιώσιμη μορφή κατανάλωσης και παραγωγής. Τα βήματα αυτά είναι τα ακόλουθα:

- μείωση της ζήτησης ενέργειας μέσω της αποδοτικότερης καταπόνησης·
- όσο το δυνατόν μεγαλύτερη χρήση βιώσιμων, ανανεώσιμων πηγών για την παραγωγή ενέργειας·
- εφαρμογή αποδοτικών τεχνολογιών για την καθαρότερη χρήση όσων ορυκτών καυσίμων απομένουν.

1.7 Για να αναληφθούν αυτά τα βήματα και να διευκολυνθεί η μετάβαση σε μια πιο βιώσιμη μορφή βιομηχανικής παραγωγής, χρειάζεται να θεσπιστεί μια δέσμη μέτρων. Τα μέτρα αυτά πρέπει να στηριχθούν σε οικονομικούς και στρατηγικούς υπολογισμούς. Όποτε γίνονται τέτοιοι υπολογισμοί, έρχεται αναπόφευκτα μια στιγμή κατά την οποία χρειάζεται να γίνουν επιλογές μεταξύ αντικρουόμενων συμφερόντων. Δεν πρέπει να αποφύγουμε αυτές τις συγκρούσεις. Υπάρχουν όντως καταστάσεις στις οποίες όλες οι πλευρές ωφελούνται και οι πολιτικές θα πρέπει πάντα να στοχεύουν στη δημιουργία τους· στην πράξη, όμως, αυτό μπορεί να είναι πολύ δύσκολο. Σε τέτοιες περιπτώσεις, πρέπει να γίνουν επιλογές μεταξύ των δυνατοτήτων βιώσιμης μεταλλαγής και της προστασίας των κατεστημένων συμφερόντων, λαμβάνοντας υπόψη τη φυσική ακμή και παρακμή κάθε τομέα συγκριτικά με τους άλλους. Αυτά τα κατεστημένα και αντικρουόμενα συμφέροντα θα πρέπει να αποσαφηνιστούν και να διευθετηθούν.

1.8 Η έννοια της βιωσιμότητας υποδηλώνει ότι οι οικονομικές, οι περιβαλλοντικές και οι κοινωνικές πτυχές της ανάπτυξης της ευρωπαϊκής κοινωνίας είναι ισάξιες σημασίας. Η παρούσα γνωμοδότηση:

- επικεντρώνεται κατ' αρχάς στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στην επιδίωξη αποδοτικότερης χρήσης της ενέργειας και των πρώτων υλών (κεφάλαια 2 και 3),
- εξετάζει τις δυνατότητες βιώσιμης ανάπτυξης σε επιλεγμένους βιομηχανικούς τομείς (κεφάλαιο 4),
- εξετάζει ορισμένες κοινωνικές πτυχές (κεφάλαιο 5).

⁽²⁾ Ενεργειακή τριάδα: προσέγγιση της βιωσιμότητας της ενέργειας που έχει αναπτυχθεί από το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Delft.

2. Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

2.1 Εισαγωγή

2.1.1 Η Γη απορροφά ετησίως από τον ήλιο 3 εκατομμύρια exajoule (EJ) ηλιακής ενέργειας. Τα συνολικά αποθέματα των ορυκτών καυσίμων ισοδυναμούν με 300.000 EJ, δηλαδή με το 10 % της συνολικής ηλιακής ακτινοβολίας που δέχεται ο πλανήτης ετησίως. Η συνολική ετήσια κατανάλωση ενέργειας ανέρχεται σε 400 EJ. Η ηλιακή ακτινοβολία των 3 εκατομμυρίων EJ περιέχεται στη διάθεσή μας με τη μορφή 90 EJ υδροηλεκτρικής ενέργειας, 630 EJ αιολικής ενέργειας και 1.250 EJ βιομάζας. Το υπόλοιπο διατίθεται ως ηλιακή ενέργεια⁽³⁾. Πρακτικά, συνεπώς, οι ανανεώσιμες πηγές επαρκούν για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών μας. Το πρόβλημα είναι η αξιοποίησή τους.

2.1.2 Επειδή, λόγω του κόστους και της έλλειψης κατάλληλης τεχνολογίας, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας βραχυπρόθεσμα δεν θα μπορέσουν να καλύψουν τις αυξανόμενες ενεργειακές ανάγκες, θα χρειαστούν και άλλες πηγές ενέργειας. Είναι θεωρητικά δυνατή η καθαρή χρήση των ορυκτών καυσίμων, για παράδειγμα με την αφαίρεση του διοξειδίου του άνθρακα και τη μετέπειτα αποθήκευσή του, έτσι ώστε να μην εκλύεται στην ατμόσφαιρα. Η τεχνολογία παγίδευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα βρίσκεται σε πλήρη ανάπτυξη: δώδεκα περίπου πρότυπες εγκαταστάσεις είναι ήδη, είτε σε φάση εκκίνησης, είτε υπό κατασκευή στην Ευρώπη, τη Βόρειο Αμερική και την Κίνα. Θετικά οικονομικά αποτελέσματα από την τεχνολογία αυτή μπορούν να αναμένονται από το 2015/2020.

2.1.3 Η διάρκεια των καθεστώτων στήριξης της ανανεώσιμης ενέργειας έχει καθοριστική σημασία, επειδή η πρόωρη κατάργησή τους ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο τη νέα βιομηχανία, ενώ από την άλλη πλευρά, η υπερβολικά παρατεταμένη στήριξη δεν είναι τελεσφόρα. Κατά κανόνα η στήριξη μπορεί να μειώνεται βαθμιαία, όσο μειώνεται η τιμή της τεχνολογίας χάρη στην E&A και στις οικονομίες κλίμακας. Ο ορθός προσδιορισμός του καθεστώτος στήριξης έχει επίσης μεγάλη σημασία. Τέλος, είναι σημαντικό να εξαγγέλλονται τα καθεστώτα στήριξης εκ των προτέρων, ώστε η βιομηχανία να έχει χρόνο να προετοιμαστεί για τις νέες συνθήκες της αγοράς.

2.1.4 Η συζήτηση για την πυρηνική ενέργεια αποκτά σήμερα όλο και μεγαλύτερη σημασία, όπως φαίνεται από την Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής με τίτλο «Ευρωπαϊκή στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια»⁽⁴⁾ και από τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2006 για αυτό το θέμα. Σε μερικές χώρες η πλειοψηφία είναι υπέρ της πυρηνικής ενέργειας, ενώ σε άλλες κατά, κυρίως λόγω του προβλήματος των αποβλήτων⁽⁵⁾. Παρ' όλα αυτά, η πυρηνική ενέργεια θα παραμείνει για σημαντικό χρονικό διάστημα απαραίτητη για την κάλυψη της έντονα αυξανόμενης ενεργειακής ζήτησης, επειδή δεν προκαλεί εκπομπές και ο όγκος των αποβλήτων είναι σχετικά χαμηλός σε σύγκριση με την παραγόμενη ενέργεια. Μακροπρόθεσμα, η πυρηνική σύντηξη ίσως να παράσχει τη λύση στα μειονεκτήματα της πυρηνικής σχάσης.

⁽³⁾ Πηγή: *Energie Centrum Nederland*, www.ecn.nl.

⁽⁴⁾ COM(2006) 105 τελικό, 8.3.2006.

⁽⁵⁾ Ευρωβαρόμετρο, τεύχη 227 (για την πυρηνική ενέργεια και τα πυρηνικά απόβλητα, Ιούνιος 2005) και 247 (Στάσεις εναντι της ενέργειας, Ιανουάριος 2006).

2.1.5 Σημειώνεται ότι οι πηγές υδροηλεκτρικής ενέργειας δεν εξετάζονται σε ιδιαίτερο τμήμα του παρόντος εγγράφου, επειδή αυτή η τεχνολογία (με εξαίρεση την παλιμοροϊκή ενέργεια) θεωρείται πλήρως ανεπτυγμένη και πλήρως λειτουργική. Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί γι' αυτόν το λόγο ότι υποτιμάται η σημασία της στο πλαίσιο της βιωσιμότητας.

2.2 Βιομάζα

2.2.1 Η βιομάζα είναι οργανική ύλη από φυτά και δέντρα που καλλιεργούνται ειδικά για ενεργειακούς σκοπούς. Χρησιμοποιούνται δασικές και ταχέως αναπτυσσόμενες καλλιέργειες με υψηλή απόδοση ανά εκτάριο. Υποπροϊόντα της γεωργίας που αποσκοπεί κυρίως στην παραγωγή ειδών διατροφής χρησιμοποιούνται επίσης ως βιομάζα. Σχετικά παραδείγματα είναι το άχυρο και οι κορυφές των ζαχαρότευτλων. Βιομάζα παράγεται επίσης από κατάλοιπα, όπως είναι τα απορρίμματα που προκύπτουν από τη φυτοκομία ή τα οικιακά, επιχειρησιακά και βιομηχανικά απορρίμματα. Παραδείγματα είναι τα κατάλοιπα των σποροκηρυτικών, της κηπουρικής, η ξυλεία από κατεδαφίσεις, η κοπριά, ο γαιοπολτός, τα πριονίδια και τα κελύφη του κακάο.

2.2.2 Η βιομάζα μπορεί να χρησιμοποιηθεί (εν μέρει) ως υποκατάστατο των ορυκτών καυσίμων. Η κατανάλωση ενέργειας από ορυκτά καύσιμα ανέρχεται σε 400 EJ το χρόνο. Η διαθέσιμη ενέργεια από βιομάζα είναι 1.250 EJ το χρόνο. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι η μετάβαση μπορεί να γίνει αμέσως. Με βάση τη διαθέσιμη τεχνολογία, είναι σήμερα δυνατό να παραχθούν 120 EJ ενέργειας από βιομάζα. Η παγκόσμια κατανάλωση ενέργειας από βιομάζα ανέρχεται επί του παρόντος σε 50 EJ⁽⁶⁾. Είναι, συνεπώς, δυνατή μια περιορισμένη αύξηση της χρήσης της βιομάζας για την παραγωγή καυσίμων βραχυπρόθεσμα· όμως, για να μπορέσει να αξιοποιηθεί το διαθέσιμο δυναμικό, θα χρειαστούν τεχνολογικά άλματα.

2.2.3 Υπάρχουν ορισμένες πρωτοβουλίες που έχουν αποδώσει ενθαρρυντικά αποτελέσματα. Στην Αυστρία και τη Σουηδία, η χρήση βιομάζας για την αστική θέρμανση έχει εξαπλασιαστεί και οκταπλασιαστεί, αντιστοίχως, την τελευταία δεκαετία. Στις ΗΠΑ, περισσότερα από 8.000 μεγαβάτ (MW) της εγκατεστημένης παραγωγικής ισχύος στηρίζονται στη χρήση βιομάζας. Στη Γαλλία, το 5 % της ενέργειας που χρησιμοποιείται για θέρμανση παράγεται από βιομάζα. Στη Φινλανδία, η βιοενέργεια αντιστοιχεί ήδη στο 18 % της συνολικής παραγωγής ενέργειας και ο στόχος είναι να αυξηθεί το ποσοστό αυτό σε 28 % έως το 2025. Στη Βραζιλία παράγεται σε ευρεία κλίμακα αιθανόλη, η οποία χρησιμοποιείται ως καύσιμο για τα αυτοκίνητα. Η αιθανόλη παρέχει σήμερα σχεδόν το 40 % των μη πετρελαϊκών καυσίμων της Βραζιλίας⁽⁷⁾.

2.2.4 Η ανάπτυξη της βιομάζας είναι σημαντική από διάφορες απόψεις:

α) Περιβαλλοντική πολιτική: Ο κύκλος ζωής της βιομάζας ως ανανεώσιμου υλικού δεν έχει κανένα αντίκτυπο στις εκπομπές CO₂ και SO₂. Επιπλέον, η μαζική χρήση βιομάζας επιτρέπει να κλείσει ο κύκλος των ορυκτών καυσίμων και του αζώτου.

⁽⁶⁾ Πηγή: *Energie Centrum Nederland*, www.ecn.nl.

⁽⁷⁾ www.worldwatch.org.

- β) Γεωργική πολιτική: Στην Ευρώπη υπάρχουν γεωργικές εκτάσεις που έχουν αποσυρθεί από την καλλιέργεια. Υπολογίζεται ότι 200 εκατομμύρια εκτάρια γεωργικών εκτάσεων και 10-20 εκατομμύρια εκτάρια οριακά παραγωγικών εκτάσεων θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την παραγωγή βιομάζας ως πηγής πρώτων υλών και ενέργειας. Η ανάγκη εκτατικότερης γεωργικής παραγωγής πρέπει να εξεταστεί σε συσχετισμό με την ανάγκη να διατηρηθεί ο πλούτος των ευρωπαϊκών τοπίων, να επιτευχθεί ο στόχος της ΕΕ να ανακοπεί η απώλεια βιοποικιλότητας και να εξασφαλιστεί η θέση επαρκών εκτάσεων εκτός καλλιέργειας για την προστασία της φύσης. Θα χρειαστεί να ληφθεί δεόντως υπόψη η ισορροπία σε όλους αυτούς τους τομείς.
- γ) Κοινωνική πολιτική: Σε γενικές γραμμές, για κάθε μεγαβάτ εγκατεστημένης παραγωγικής ισχύος δημιουργούνται 11 νέες θέσεις απασχόλησης. Εάν η χρήση της βιομάζας ως πηγής ενέργειας στην Ευρώπη αυξηθεί από το 4 % των ενεργειακών αναγκών το 2003 σε περίπου 10 % το 2010 ⁽⁸⁾, θα μπορούσαν να συσταθούν 160.000 νέες θέσεις εργασίας.
- δ) Περιφερειακή πολιτική: Η βιομάζα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αποκεντρωμένη πηγή ενέργειας, όταν η μετατροπή γίνεται κοντά στον τόπο παραγωγής σε μονάδες παραγωγής ενέργειας μικρής κλίμακας. Μπορεί έτσι να συμβάλει στην κοινωνική σταθερότητα σε περιφερειακό επίπεδο, ιδίως στις περιοχές που παρουσιάζουν οικονομική καθυστέρηση.
- ε) Υποχρέωση παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές: Έχει εκδοθεί ευρωπαϊκή οδηγία που επιβάλλει στους παραγωγούς ενέργειας της Ευρώπης τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για ένα συγκεκριμένο ποσοστό του παραγόμενου ηλεκτρισμού. Το ποσοστό αυτό διαφέρει ανάλογα με τις χώρες, αυξάνεται όμως τακτικά. Σε περίπτωση παράβασης των καθορισμένων ποσοστών προβλέπονται κυρώσεις (ή κατάργηση επιδοτήσεων). Είναι σαφές ότι η παραγωγή ηλεκτρισμού από βιομάζα, είτε μόνη της είτε σε συνδυασμένη καύση (αναμειγμένη με άνθρακα) θα συμβάλει σημαντικά στην υλοποίηση των στόχων «οικολογικής» ενέργειας.

2.3 Αιολική ενέργεια

2.3.1 Το θεωρητικά διαθέσιμο δυναμικό αιολικής ενέργειας στον κόσμο είναι υπερδιπλάσιο των προβλεπόμενων αναγκών ηλεκτρικής ενέργειας του 2020. Το δυναμικό αυτό και η σταθερή βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της αιολικής ενέργειας ως αποτέλεσμα της τεχνολογικής προόδου καθιστούν αυτή τη μορφή ενέργειας σημαντικό υποκατάστατο των ορυκτών καυσίμων. Όμως, η αιολική ενέργεια δεν θα μπορέσει ποτέ να καλύψει όλες τις ανάγκες, λόγω της κυμαινόμενης προσφοράς της.

2.3.2 Τις τελευταίες δεκαετίες, η εγκατεστημένη παραγωγική ισχύς από αιολική ενέργεια έχει αυξηθεί θεαματικά. Η παραγωγική ικανότητα των εμπορικών ανεμογεννητριών έχει αυξηθεί από 10 κιλοβάτ (διάμετρος πτερωτής 5 μέτρα) σε περισσότερα από 4.500 κιλοβάτ (διάμετρος πτερωτής άνω των 120 μέτρων) ⁽⁹⁾. Τα οκτώ τελευταία χρόνια, η εγκατεστημένη αιολική ισχύς αυξάνεται με ετήσιο ρυθμό άνω του 30 % ⁽¹⁰⁾. Σύμφωνα με προβολές του Ευρω-

παϊκού Οργανισμού Αιολικής Ενέργειας (ΕΟΑΕ), το 2020 η συνολική αιολική ισχύς θα επαρκεί για την κάλυψη του 12 % των αναγκών σε ηλεκτρισμό. Αυτό ισοδυναμεί με αύξηση της συνολικής παραγωγικής ικανότητας της αιολικής ενέργειας από 31 γιγαβάτ στα τέλη του 2002 σε 1.260 γιγαβάτ το 2020, δηλαδή 23 % ετησίως. Οι ηγετικές θέσεις στη αγορά και οι περισσότερες εξαγωγές ανήκουν στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Δανία και τη Γερμανία και οι κυριότερες εξαγωγικές αγορές είναι η Κίνα, η Ινδία και η Βραζιλία. Η κατάσταση πρόκειται να αλλάξει στην Κίνα, όπου η βιομηχανία μηχανολογικού εξοπλισμού για την αξιοποίηση της αιολικής ενέργειας αναπτύσσεται ραγδαία. Ο αριθμός των παραγωγών στην Κίνα αυξήθηκε κατά 60 % το 2005 σε σύγκριση με το 2004. Αυτό σημαίνει ότι η ευρωπαϊκή βιομηχανία αιολικού μηχανολογικού εξοπλισμού ενδέχεται να αντιμετωπίσει το ίδιο σενάριο με τη βιομηχανία ηλιακών συλλεκτών και να χάσει μερίδιο της αγοράς από τους κινέζους ανταγωνιστές της.

2.3.3 Ο τομέας της αιολικής ενέργειας εξακολουθεί να εξαρτάται ως ένα βαθμό από διάφορα μέτρα στήριξης. Το πιο σημαντικό από αυτά είναι η τιμή που λαμβάνουν οι παραγωγοί για την ενέργεια που πωλούν στο δίκτυο, μαζί με τη βεβαιότητα ενός εγγυημένου επιπέδου τιμών για τα επόμενα 10-20 χρόνια. Χάρη στα μέτρα αυτά, ο τομέας της αιολικής ενέργειας αποτελεί ταχέως αναπτυσσόμενη βιομηχανία σε ορισμένα κράτη μέλη. Το μειονέκτημα είναι ότι αυτά τα μέτρα συντελούν στη δημιουργία μεγάλων, κεντρικών αιολικών πάρκων με μεγάλα κέρδη αντί για ένα δίκτυο μικρών, αποκεντρωμένων μονάδων παραγωγής. Η κοινή γνώμη στρέφεται όλο και περισσότερο εναντίον αυτού του μεγάλου κλίμακας φαινομένου. Φυσικά, εν τέλει η αιολική ενέργεια θα πρέπει και αυτή να μπορεί να επιβιώσει μόνη της, χωρίς επιδοτήσεις και εγγυημένες από το ηλεκτρικό δίκτυο τιμές.

2.3.4 Για να βελτιωθεί ακόμη περισσότερο η ανταγωνιστικότητα της αιολικής ενέργειας, πρέπει να ενταθούν οι προσπάθειες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης. Επίσης, πρέπει να προσδίδεται διαρκώς προσοχή στις νομικές κατευθυντήριες γραμμές και στους πολιτικούς στόχους. Άλλες σημαντικές προκλήσεις είναι η ανάπτυξη νέων τοποθεσιών για τη δημιουργία αιολικών πάρκων στη θάλασσα και η άρση των αβεβαιοτήτων όσον αφορά τη χρήση της αιολικής ενέργειας.

2.3.5 Η ανάπτυξη της αιολικής ενέργειας είναι σημαντική από διάφορες απόψεις:

- α) Περιβαλλοντική πολιτική: Η αιολική ενέργεια είναι μια καθαρή μορφή ενέργειας, χωρίς εκπομπές CO₂ ή άλλων ρύπων. Η διαθεσιμότητά της κυμαίνεται, αλλά είναι τεράστια.
- β) Κοινωνική πολιτική: Το 2002 η συμβολή της αιολικής ενέργειας στην απασχόληση ήταν 20 περίπου θέσεις εργασίας ανά μεγαβάτ εγκατεστημένης ισχύος. Ωστόσο, με την πείρα που αποκτάται στον σχεδιασμό, την κατασκευή και την εγκατάσταση των ανεμογεννητριών, η απασχόληση δεν αυξάνεται αναλόγως και αναμένεται να μειωθεί το 2020 σε 9,8 θέσεις απασχόλησης ανά μεγαβάτ εγκατεστημένης ισχύος. Αυτό σημαίνει ότι η απασχόληση στη βιομηχανία αιολικής ενέργειας θα αυξηθεί από περίπου 114.000 θέσεις το 2001 σε περίπου 1,47 εκατομμύρια θέσεις το 2020 ⁽¹¹⁾.

⁽⁸⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Σχέδιο δράσης για τη βιομάζα» (SEC(2005) 1573).

⁽⁹⁾ Πηγή: *Energie Centrum Nederland*, www.ecn.nl.

⁽¹⁰⁾ Πηγές: www.ewea.org και www.wind-energie.de.

⁽¹¹⁾ Πηγή: *Energie Centrum Nederland*, www.ecn.nl.

γ) Περιφερειακή πολιτική: Λόγω των καθεστώτων στήριξης της, η αιολική ενέργεια αναπτύσσεται σε μεγάλα, κεντρικά αιολικά πάρκα. Τα πάρκα αυτά, χάρη στα κέρδη που παρέχουν, είναι πολύ ελκυστικά για τους επενδυτές. Η κοινή γνώμη είναι εναντίον αυτής της εξέλιξης· προτιμά πυκνότερα δίκτυα με μικρές, αποκεντρωμένες μονάδες παραγωγής.

2.4 Ηλιακή ενέργεια

2.4.1 Η ηλιακή ενέργεια χρησιμοποιείται με δύο τρόπους: για την παροχή θέρμανσης και ζεστού νερού και για την παραγωγή ηλεκτρισμού⁽¹²⁾. Τα συστήματα ηλιακής θέρμανσης είναι σχετικά απλά και φθηνά και χρησιμοποιούνται ήδη σε πολλές χώρες.

2.4.2 Το σημαντικότερο κίνητρο για τη μαζική χρήση της ηλιακής ενέργειας είναι ότι πρόκειται για μια ανεξάντλητη πηγή ενέργειας, που προσφέρει τεράστιο δυναμικό σε παγκόσμια κλίμακα και, εφόσον προηγηθεί σωστός σχεδιασμός και κατασκευή, είναι ιδιαίτερα φιλική προς το περιβάλλον.

2.4.3 Η ηλιακή ενέργεια μπορεί να αξιοποιηθεί σχεδόν σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου και μάλιστα με πολλούς και διάφορους τρόπους: από πολύ μικρά συστήματα σε απομακρυσμένες περιοχές, από ηλιακούς συλλέκτες στις στέγες των κτιρίων ή από μεγάλες μονάδες παραγωγής ηλιακής ενέργειας.

2.4.4 Τα συστήματα ηλιακής θέρμανσης είναι ευρέως διαδεδομένα. Η μεγαλύτερη αγορά για τα συστήματα αυτά είναι η Κίνα, κυρίως επειδή δεν υπάρχουν υποδομές διανομής φυσικού αερίου και ηλεκτρισμού στις αγροτικές της περιοχές. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η ηλιακή ενέργεια είναι η πλέον αποδοτική λύση. Μια άλλη μεγάλη αγορά είναι η Τουρκία. Μεταξύ του 2001 και του 2004 οι πωλήσεις ηλιακών συλλεκτών παγκοσμίως αυξάνονταν από 10 % έως 15 % ετησίως. Η Κίνα απορρόφησε το 78 % της συνολικής παγκόσμιας παραγωγής και η Τουρκία το 5,5 %.

2.4.5 Στην Ευρώπη, σημαντικές αγορές για τα συστήματα ηλιακής θέρμανσης είναι η Γερμανία, η Αυστρία και η Ελλάδα. Οι κυβερνήσεις της Γερμανίας και της Αυστρίας παρέχουν οικονομικά κίνητρα για την εγκατάσταση τέτοιων συστημάτων. Σε ορισμένες περιφέρειες της Ισπανίας, η εγκατάσταση τέτοιων συστημάτων στα νέα κτίρια είναι υποχρεωτική. Ως συνέπεια αυτών των μέτρων στήριξης, η Γερμανία και η Αυστρία είναι, με μεγάλη διαφορά, οι μεγαλύτεροι παραγωγοί συστημάτων ηλιακής θέρμανσης στην Ευρώπη και παρέχουν το 75 % της ευρωπαϊκής παραγωγής. Ο όγκος της παραγωγής τους, ωστόσο, φαντάζει ασήμαντος σε σύγκριση με την παραγωγή τέτοιων συστημάτων στην Κίνα. Η Ευρώπη έχει παράγει 0,8 εκατομμύρια τετραγωνικά μέτρα και η Κίνα 12 εκατομμύρια τετραγωνικά μέτρα. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι η κυβέρνηση της Κίνας αναγνώρισε από νωρίς τη σημασία της ηλιακής θέρμανσης και ενθάρρυνε την παραγωγή αυτών των συστημάτων με διάφορα μέτρα στα πενταετή της σχέδια.

2.4.6 Παρότι είναι ανεξάντλητη, η ηλιακή ενέργεια καλύπτει σήμερα ένα πολύ μικρό μέρος των αναγκών μας σε ηλεκτρισμό. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το κόστος της παραγωγής ηλιακής ενέργειας εξακολουθεί να είναι σημαντικά πιο υψηλό από το κόστος της παραγωγής ηλεκτρισμού σε μονάδες που λειτουργούν με φυσικό αέριο ή με άνθρακα. Για να εξουδετερωθεί ο φαύλος κύκλος

της περιορισμένης χρήσης και των υψηλών τιμών, η ηλιακή ενέργεια θα πρέπει να χρησιμοποιείται όσο το δυνατόν περισσότερο, διότι έτσι θα επέλθουν σημαντικές οικονομίες κλίμακας στην παραγωγή και στις εγκαταστάσεις. Μόνον τότε θα μπορέσει η τεχνολογία να εξελιχθεί περαιτέρω και να βελτιωθεί.

2.4.7 Εξάλλου, η παραγωγή ηλεκτρισμού με τη χρήση σχετικά μικρών μονάδων κυμαινόμενης απόδοσης (ανάλογα με την ηλιοφάνεια) απαιτεί διαφορετική προσέγγιση της ενέργειας από ό,τι στο παρελθόν. Η στροφή στη χρήση ηλιακής ενέργειας είναι μια μεσοπρόθεσμη προοπτική αλλά είναι πολύ σημαντικό να προαχθεί αποφασιστικά η ανάπτυξη του τομέα.

2.4.8 Παρόλο που η αγορά φωτοβολταϊκών συστημάτων αναπτύσσεται ταχέως, σήμερα υπάρχουν στην ουσία τρεις μεγάλες αγορές: η Ιαπωνία, η Γερμανία και η Καλιφόρνια. Σε αυτές οι τρεις περιοχές αντιστοιχεί το 80 % της παγκόσμιας παραγωγής ηλιακής ενέργειας. Η παραγωγή αυτή ενθαρρύνεται με υψηλές επιδοτήσεις και με την καταβολή καλής τιμής στους ιδιώτες για την ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται με αυτόν τον τρόπο. Η παγκόσμια παραγωγή ηλιακών συσσωρευτών το 2004 ισοδυναμούσε με παραγωγική ικανότητα 1.150 μεγαβάτ. Εάν προστεθούν σε αυτά τα 3.000 περίπου μεγαβάτ ήδη εγκατεστημένης παραγωγικής ικανότητας που υπήρχαν στα τέλη του 2003, η συνολική παραγωγική ικανότητα το 2005 είχε αυξηθεί σε περίπου 4.500 μεγαβάτ.

2.4.9 Η ιαπωνική αγορά δημιουργήθηκε το 1994 με ένα πρόγραμμα κινήτρων, στο πλαίσιο του οποίου οι επιδοτήσεις κάλυπταν το 50 % του κόστους. Οι επιδοτήσεις μειώνονταν κατά 5 % κάθε χρόνο και το 2004, το τελευταίο έτος του προγράμματος, ανέρχονταν σε 5 %. Επειδή το πρόγραμμα αυτό δημιούργησε μεγάλη ζήτηση, η ιαπωνική οικονομία ωφελήθηκε από το πλεονέκτημα της κλίμακας: οι τιμές μειώνονταν κάθε χρόνο κατά 5 %, με αποτέλεσμα οι τιμές καταναλωτή να παραμένουν σταθερές. Παρόλο που δεν χορηγούνται πλέον επιδοτήσεις, η αγορά συνεχίζει να αναπτύσσεται με ρυθμούς που φθάνουν το 20 % ετησίως. Η σταθερή αυτή ζήτηση επέτρεψε στις ιαπωνικές επιχειρήσεις να επενδύσουν σε E&A και σε νέες τεχνολογίες παραγωγής. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα να κατέχει η Ιαπωνία μερίδιο 53 % περίπου της παγκόσμιας αγοράς.

2.4.10 Η Γερμανία ακολούθησε παρόμοια πορεία, αλλά με πέντε χρόνια υστέρηση, αρχίζοντας το 1999. Ένας συνδυασμός χαμηλότοκων δανείων, επιδοτήσεων και σταθερών τιμών για την πώληση ηλεκτρισμού στο δίκτυο οδήγησε σε σημαντική ανάπτυξη της αγοράς φωτοβολταϊκών συστημάτων. Ήδη το 2001, η Γερμανία ξεπέρασε τις Ηνωμένες Πολιτείες σε εγκατεστημένη ισχύ. Αναπτύχθηκαν τοπικοί παραγωγοί και έτσι το ήμισυ της ευρωπαϊκής παραγωγής (13 % της παγκόσμιας) προέρχεται τώρα από τη Γερμανία. Η έναρξη ενός νέου προγράμματος στήριξης το 2004, με εγγυημένες σταθερές τιμές αγοράς για τον ηλεκτρισμό που θα παραχθεί κατά την προσεχή εικοσαετία, έδωσε νέα ώθηση στη γερμανική αγορά, η οποία σήμερα είναι η ταχύτερα αναπτυσσόμενη στον κόσμο, με ρυθμούς ανάπτυξης της τάξεως του 40 % το 2004 και το 2005. Η εσωτερική ζήτηση επιτρέπει στις γερμανικές επιχειρήσεις να αναπτύξουν την παραγωγή τους και να στραφούν προς την παραγωγή για εξαγωγές μόλις αρχίσει ο κορεσμός της εγχώριας αγοράς.

(12) Βλ. παράρτημα I.

2.4.11 Η ανάπτυξη της ηλιακής ενέργειας είναι σημαντική από διάφορες απόψεις:

- α) Περιβαλλοντική πολιτική: Η ηλιακή ενέργεια είναι μια καθαρή μορφή ενέργειας, χωρίς εκπομπές CO₂ ή άλλων ρύπων. Το δυναμικό της είναι τεράστιο, καθώς η Γη απορροφά από τον ήλιο 3 εκατομμύρια εκατώβια (EJ) ηλιακής ενέργειας ετησίως. Προς σύγκριση, τα συνολικά αποθέματα των ορυκτών καυσίμων υπολογίζονται σε 300.000 EJ.
- β) Κοινωνική πολιτική: Με την ανάπτυξη της ηλιακής ενέργειας θα δημιουργηθούν θέσεις εργασίας στον σχεδιασμό, τη βελτίωση, την παραγωγή και την εγκατάσταση συστημάτων ηλιακής ενέργειας. Από την άλλη πλευρά, άλλες θέσεις εργασίας θα χαθούν, επειδή θα χρειάζονται λιγότερες μεγάλες, κεντρικές μονάδες παραγωγής ενέργειας.
- γ) Περιφερειακή πολιτική: Η ηλιακή θερμική ενέργεια μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε απομακρυσμένες, φτωχές περιοχές, όπου δεν υπάρχει υποδομή για τη διανομή της ενέργειας. Είναι μια φθηνή λύση για τη θέρμανση και την παροχή ζεστού νερού.

2.5 Γεωθερμική ενέργεια

2.5.1 Η γεωθερμική ενέργεια μπορεί να αξιοποιηθεί μέσω αντλιών θερμότητας για τη θέρμανση και την ψύξη κτιρίων. Οι αντλίες αυτές χρησιμοποιούν μόνο ένα κλάσμα της ποσότητας του φυσικού αερίου ή του ηλεκτρισμού που καταναλώνουν τα συμβατικά συστήματα θέρμανσης/ψύξης. Η ενέργεια που χρησιμοποιείται για τη θέρμανση (ή την ψύξη) λαμβάνεται από το περιβάλλον (τον αέρα, το νερό ή το έδαφος) ⁽¹³⁾.

2.5.2 Οι μεγαλύτερες αγορές αντλιών θερμότητας είναι οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία και η Σουηδία, στις οποίες αντιστοιχεί αθροιστικά το 76 % της συνολικής εγκατεστημένης ισχύος. Ακολουθούν η Κίνα, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ελβετία και η Αυστρία. Η ευρωπαϊκή αγορά αναπτύχθηκε από 40.000 μονάδες το 1997 σε 123.000 μονάδες το 2004. Το 2004, η συνολική αγορά αυξήθηκε κατά 18 %. Η παραγωγή και εγκατάσταση αντλιών θερμότητας συγκεντρώνονταν κυρίως στις χώρες όπου οι κυβερνήσεις παρείχαν ισχυρά οικονομικά και άλλα κίνητρα.

2.5.3 Η Σουηδία είναι ένα καλό παράδειγμα αυτής της προσέγγισης. Από τη δεκαετία του 90 και μετά, οι σουηδικές αρχές ενθαρρύνουν τη χρήση αντλιών θερμότητας με μέτρα όπως οι άμεσες οικονομικές ενισχύσεις, οι φορολογικές ελαφρύνσεις και οι δραστηριότητες διαφημιστικής προβολής. Όμως, στην αύξηση της χρήσης αντλιών θερμότητας συνέβαλε και η νέα νομοθεσία για τον οικοδομικό τομέα, η οποία ορίζει επακριβώς τις απαιτήσεις θερμοκρασίας για τα συστήματα θέρμανσης.

2.5.4 Κατ' αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκε στη Σουηδία αγορά για την κατασκευή αντλιών θερμότητας. Η χώρα διαθέτει σήμερα εδραιωμένη βιομηχανία αντλιών θερμότητας με τρεις μεγάλες επιχειρήσεις στη διεθνή αγορά και κάλυψη του 50 % της ευρωπαϊκής ζήτησης. Η σουηδική αγορά αντλιών θερμότητας μπορεί πλέον να αυτοσυντηρείται. Ο αριθμός των αντλιών θερμότητας αυξάνεται σταθερά, ακόμη και χωρίς μέτρα στήριξης από το κράτος. Πάνω από το 90 % των νέων κτιρίων που κατασκευάζονται σήμερα στη Σουηδία είναι εξοπλισμένα με αντλίες θερμότητας.

⁽¹³⁾ Βλ. παράρτημα II.

2.5.5 Παρόμοια εξέλιξη υπήρξε και στην Αυστρία, όπου οι περιφερειακές αρχές επιχορηγούσαν το 30 % των δαπανών για την αγορά και την εγκατάσταση αντλιών θερμότητας. Η Αυστρία διαθέτει σήμερα 7 παραγωγούς αντλιών θερμότητας. Και στις δύο χώρες, αυτό που εξασφάλισε την ανάπτυξη μιας βιομηχανίας παραγωγής αντλιών θερμότητας, η οποία μπορεί πλέον να λειτουργεί χωρίς στήριξη, ήταν ο συνδυασμός άμεσης οικονομικής στήριξης με κτιριοδομικούς κανόνες και εκστρατείες διαφημιστικής προβολής.

2.5.6 Η ανάπτυξη της γεωθερμικής ενέργειας είναι σημαντική από διάφορες απόψεις:

- α) Περιβαλλοντική πολιτική: Η γεωθερμική ενέργεια είναι μια ανεξάντλητη και καθαρή ενεργειακή πηγή, που συντελεί στην εξοικονόμηση ενέργειας. Το δυναμικό της είναι τεράστιο, αφού τα 6 εξωτερικά χιλιόμετρα του φλοιού της Γης περιέχουν αποθηκευμένη ενέργεια που ισοδυναμεί με όλα τα γνωστά αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου στον κόσμο επί 50.000 ⁽¹⁴⁾.
- β) Κοινωνική πολιτική: Με την ανάπτυξη της γεωθερμικής ενέργειας θα δημιουργηθούν θέσεις εργασίας στον σχεδιασμό, τη βελτίωση, την παραγωγή και την εγκατάσταση συστημάτων γεωθερμικής ενέργειας. Από την άλλη πλευρά, άλλες θέσεις εργασίας θα χαθούν, επειδή θα χρειάζονται λιγότερες μεγάλες, κεντρικές μονάδες παραγωγής ενέργειας.
- γ) Περιφερειακή πολιτική: Η γεωθερμική θερμική ενέργεια παρέχει στους κατοίκους απομακρυσμένων περιοχών, που δεν διαθέτουν υποδομή για τη διανομή ενέργειας, μια φθηνή λύση για την κάλυψη των αναγκών τους σε θέρμανση και ζεστό νερό. Για την εκμετάλλευση της γεωθερμικής ενέργειας απαιτείται ηλεκτρική ενέργεια, αλλά σημαντικά λιγότερη από όση θα χρειαζόταν για την παραγωγή θερμότητας και ζεστού νερού απευθείας με ηλεκτρισμό.

3. Αποδοτική χρήση των πρώτων υλών

3.1 Πεπερασμένη δεν είναι μόνο η ενέργεια που παράγεται από ορυκτά καύσιμα, αλλά και τα αποθέματα των μεταλλικών, των ορυκτών και των βιολογικών πρώτων υλών που χρησιμοποιούνται για τη βιομηχανική παραγωγή ⁽¹⁵⁾. Στον βιομηχανικό κόσμο γίνεται εντατική χρήση πρώτων υλών: το 20 % του παγκόσμιου πληθυσμού καταναλώνει πάνω από το 80 % των συνολικών πρώτων υλών.

3.2 Αυτό το πρότυπο κατανάλωσης είναι ασύμβατο με τη βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων που διαθέτουμε. Δεδομένου ότι τα αποθέματα πρώτων υλών αποτελούν κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας και ότι η σημερινή και η μελλοντική πρόσβαση σε αυτά είναι καθολικό και αναφαίρετο δικαίωμα, η Ευρώπη θα πρέπει να περιορίσει τις πρώτες ύλες που καταναλώνει στο 1/4 μέχρι το 2050 και στο 1/10 μέχρι το 2080 ⁽¹⁶⁾. Η ΕΟΚΕ είναι ικανοποιημένη με τις πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί σε αυτό το πεδίο όπως η απούλοπιση (dematerialisation) και το πρόγραμμα δράσης για τις περιβαλλοντικές τεχνολογίες (ETAP).

⁽¹⁴⁾ Πηγή: *Informatiecentrum Duurzame Energie*.

⁽¹⁵⁾ Βλ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Οι κίνδυνοι και τα προβλήματα που σχετίζονται με τον εφοδιασμό της ευρωπαϊκής βιομηχανίας με πρώτες ύλες».

⁽¹⁶⁾ Επανεξέταση της στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη.

3.3 Σε τελική ανάλυση, όλα τα προϊόντα συνεπάγονται ζημία στο περιβάλλον: είτε κατά την παραγωγή τους είτε κατά τη χρήση τους είτε κατά τη διάθεσή τους στο τέλος του κύκλου ζωής τους. Ο κύκλος αυτός έχει πολλές φάσεις: εξεύρεση των πρώτων υλών, σχεδιασμός, παραγωγή, συναρμολόγηση, εμπορική προώθηση, διανομή, πώληση, κατανάλωση και διάθεση των αποβλήτων. Σε κάθε φάση συμμετέχουν διαφορετικοί παράγοντες: σχεδιαστές, κατασκευαστές, πωλητές, καταναλωτές κ.ο.κ. Μια ολοκληρωμένη πολιτική παραγωγής προσπαθεί να βελτιώσει τον συντονισμό αυτών των φάσεων (π.χ. λαμβάνοντας υπόψη τον βέλτιστο τρόπο ανακύκλωσης στο στάδιο του σχεδιασμού), προκειμένου να βελτιώσει τις περιβαλλοντικές επιδόσεις του προϊόντος καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής του.

3.4 Με τόσο πολλά και διαφορετικά προϊόντα και παράγοντες, δεν είναι δυνατό να βρεθεί ένα ενιαίο μέτρο που να λύνει όλα τα προβλήματα. Απαιτείται ολόκληρη σειρά μέτρων πολιτικής, τόσο εθελοντικών όσο και δεσμευτικών. Τα μέτρα αυτά πρέπει να εφαρμόζονται σε στενή συνεργασία με τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, καθώς και με την κοινωνία των πολιτών.

3.5 Οι οργανώσεις των καταναλωτών θα πρέπει επίσης να διαδραματίσουν πιο ενθαρρυντικό και υποστηρικτικό ρόλο από ό,τι στο παρελθόν. Μέχρι σήμερα, πολλές από αυτές τις οργανώσεις επικεντρώνονταν κυρίως στην εξεύρεση του καλύτερου δυνατού προϊόντος στη χαμηλότερη δυνατή τιμή. Στην πράξη, αυτό δεν σημαίνει ότι επιτυγχάνεται και ο πλέον βιώσιμος τρόπος παραγωγής.

3.6 Συμπαράγωγή ηλεκτρισμού και θερμότητας (ΣΠΗΘ)

3.6.1 Με την αξιοποίηση της θερμότητας που παράγεται κατά τη διαδικασία παραγωγής ηλεκτρισμού επιτυγχάνεται σημαντική βελτίωση της αποδοτικής χρήσης της ενέργειας, παρά τα τεχνικά μειονεκτήματα που προκύπτουν από την απόσταση μεταξύ του τόπου παραγωγής της θερμότητας (βιομηχανικό περιβάλλον) και του τόπου κατανάλωσής της (οικιακό περιβάλλον), η οποία προξενεί μεγάλη απώλεια ενέργειας. Μικρομονάδες ΣΠΗΘ μπορούν να χρησιμοποιηθούν κυρίως για τις ανάγκες θέρμανσης των κτιρίων, με την ηλεκτρική ενέργεια ως υποπροϊόν. Μπορούν επίσης να αναπτυχθούν εναλλακτικά προϊόντα για να ανταποκριθούν πρωτίστως στη ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας, με τη θερμότητα ως υποπροϊόν. Οι περισσότερες πωλήσεις μέχρι σήμερα αφορούν μικρομονάδες ΣΠΗΘ για την παραγωγή θερμότητας, αν και για την ανταπόκριση στη ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας χρησιμοποιούνται συχνότερα οι κυψέλες καυσίμων.

3.6.2 Η τεχνολογία ΣΠΗΘ μπορεί να παρακάμψει αυτόν τον περιορισμό, θέτοντας ταυτόχρονα μια οικονομική πρόκληση στην ευρωπαϊκή βιομηχανία. Η ΣΠΗΘ χρησιμοποιείται κυρίως για τη θέρμανση των κατοικιών και των καταστημάτων και παράγει ηλεκτρισμό ως υποπροϊόν. Το 2004 είχαν εγκατασταθεί περίπου 24.000 μονάδες. Για τη ΣΠΗΘ μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορες πηγές ενέργειας, η πλέον υποσχόμενη από τις οποίες είναι η τεχνολογία του υδρογόνου (κυψέλες καυσίμου), η οποία όμως χρειάζεται πρώτα να αναπτυχθεί περαιτέρω.

3.6.3 Χάρη στις επιδοτήσεις των τελικών χρηστών της ΣΠΗΘ, η Ιαπωνία έχει σημειώσει τη μεγαλύτερη πρόοδο στην ανάπτυξη αυτής της τεχνολογίας, εν μέρει επειδή η τεχνολογία των κυψελών καυσίμου προωθείται έντονα εκεί από την αυτοκινητοβιομηχανία. Η κυβέρνηση της Ιαπωνίας θέλει να αποκτήσει η ιαπωνική βιομηχανία ηγετική θέση στην τεχνολογία των κυψελών καυσίμου, όπως έχει ήδη κάνει με την ηλιακή ενέργεια. Γι' αυτό, η Ιαπωνία ενθαρρύνει και χρηματοδοτεί την έρευνα και ανάπτυξη και παρέχει στους τελικούς χρήστες επιδοτήσεις για την αγορά αυτής της τεχνολογίας ήδη από τα πρώτα στάδια ανάπτυξης της σχετικής αγοράς.

3.6.4 Η ανάπτυξη της ΣΠΗΘ είναι σημαντική από διάφορες απόψεις:

- α) Περιβαλλοντική πολιτική: Είναι μια φθηνή ενεργειακή πηγή, που συντελεί στην εξοικονόμηση ενέργειας. Επιπλέον, είναι πολύ καθαρή: η παραγωγή ζεστού νερού και ενέργειας με ΣΠΗΘ συντελεί στη μείωση των εκπομπών CO₂ κατά 20 %.
- β) Κοινωνική πολιτική: Με την ανάπτυξη της ΣΠΗΘ θα δημιουργηθούν θέσεις εργασίας στον σχεδιασμό, τη βελτίωση, την παραγωγή και την εγκατάσταση συστημάτων ΣΠΗΘ. Από την άλλη πλευρά, άλλες θέσεις εργασίας θα χαθούν, επειδή θα χρειάζονται λιγότερες μεγάλες, κεντρικές μονάδες παραγωγής ενέργειας.

4. Οι υποδηλώσεις της βιωσιμότητας για διάφορους τομείς

Η ανάπτυξη των τομέων που επιδίδονται στην έρευνα και ανάπτυξη στο πεδίο των τεχνολογιών ανανεώσιμης ενέργειας δείχνει ότι η βιώσιμη ανάπτυξη παρέχει σημαντικές οικονομικές ευκαιρίες. Οι ευκαιρίες αυτές δεν υπάρχουν μόνο στους τομείς όπου αναπτύσσονται άμεσα οι βιώσιμες τεχνολογίες, αλλά και σε εκείνους όπου οι νέες τεχνολογίες πρέπει να εφαρμοστούν.

4.1 Μεταφορές

4.1.1 Ο κλάδος των μεταφορών συγκαταλέγεται στους μεγαλύτερους καταναλωτές ορυκτών καυσίμων. Στον τομέα αυτόν υπάρχουν υποσχόμενες δυνατότητες για βιώσιμη χρήση της ενέργειας, όπως δείχνουν οι πολυάριθμες χρήσιμες συστάσεις της τελικής έκθεσης της ομάδας CARS 21⁽¹⁷⁾. Επιπροσθέτως, ο καλύτερος σχεδιασμός της αστικής ανάπτυξης και των υποδομών και η εντατικότερη χρήση των ΤΠΕ διανοίγουν προοπτικές για τη βελτίωση της αποδοτικότητας των μεταφορών. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την περαιτέρω βελτίωση της τεχνολογίας των κινητήρων καύσης, θα οδηγήσει σε σημαντική εξοικονόμηση ενέργειας. Βραχυπρόθεσμα, υπάρχουν επίσης ενδιαφέρουσες δυνατότητες μερικής μετάβασης στη χρήση άλλων καυσίμων, όπως το φυσικό αέριο ή τα καύσιμα από βιομάζα (BTL). Πιο μακροπρόθεσμα, ελκυστικές δυνατότητες προσφέρει το υδρογόνο. Η υβριδική τεχνολογία που αναπτύσσεται σήμερα αποτελεί επίσης ενθαρρυντική μεταβατική λύση.

4.1.2 Το μέγιστο δυνητικό μερίδιο της αγοράς για τα καύσιμα από βιομάζα εκτιμάται σε 15 %. Η ΕΕ έχει θέσει ως στόχο μερίδιο 6 % έως το 2010. Σήμερα εφαρμόζεται ήδη ένα πρώτο πειραματικό πρόγραμμα για τη μαζική παραγωγή καυσίμων από βιομάζα.

⁽¹⁷⁾ Ομάδα υψηλού επιπέδου CARS 21: Competitive Automotive Regulatory System for the 21st Century (Ρυθμιστικό πλαίσιο για μια ανταγωνιστική αυτοκινητοβιομηχανία τον 21^ο αιώνα).

4.1.3 Το φυσικό αέριο προκαλεί λιγότερες εκλύσεις CO₂ από ό,τι η βενζίνη (-16 %) και το ντίζελ (-13 %) και, με ένα ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς, θα μπορούσε να καταλάβει μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς. Θα μπορούσε έτσι να αναπτυχθεί μια σταθερή αγορά τόσο για τους καταναλωτές όσο και για τους παραγωγούς. Η τεχνολογία υπάρχει ήδη. Οι δυνατότητες είναι ιδιαίτερα σημαντικές στον κλάδο των δημόσιων συγκοινωνιών στις αστικές περιοχές, επειδή θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν με τον βέλτιστο τρόπο τα πρατήρια εφοδιασμού. Το μερίδιο αγοράς του φυσικού αερίου είναι δυνατόν να ανέλθει στο 10 % έως το 2020 ⁽¹⁸⁾.

4.1.4 Παραδείγματα από άλλες χώρες (ιδίως τη Βραζιλία) δείχνουν πως ένα τέτοιο μερίδιο της αγοράς δεν μπορεί να επιτευχθεί απλώς και μόνο με την εξασφάλιση της διαθεσιμότητας βιοκαυσίμων. Χρειάζονται συνοδευτικές πολιτικές, όπως φορολογικά κίνητρα, στοχοθετημένοι νόμοι και ρυθμίσεις και διαφημιστική προβολή για την ενθάρρυνση των καταναλωτών να προβούν στην αντικατάσταση.

4.1.5 Από την άλλη πλευρά του νομίματος, η αυξημένη χρήση βιοκαυσίμων που προέρχονται από περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές (όπως το φοινικέλαιο από τη Νοτιοανατολική Ασία) ενδέχεται να προξενήσει ευρείας κλίμακας καταστροφή των τροπικών δασών, τα οποία αντικαθίστανται με φυτείες παραγωγής φοινικελαίου. Στον κόσμο υπάρχουν σήμερα 23 μεγάλα οικοσυστήματα, από τα οποία τα 15, σύμφωνα με μία πρόσφατη μελέτη του ΟΗΕ, είναι εξαντλημένα ή αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα ρύπανσης.

4.2 Κατασκευές

4.2.1 Στον κλάδο των κατασκευών —π.χ. οικοδομές— υπάρχουν τεράστιες δυνατότητες για εφαρμογή πιο βιώσιμων τεχνικών. Είναι ήδη δυνατό να κατασκευαστούν κατοικίες με μηδενική ενεργειακή κατανάλωση και μάλιστα με μικρό πρόσθετο κόστος, ιδίως αν ληφθεί υπόψη ότι οι πρόσθετες δαπάνες μπορούν σύντομα να αποσβεσθούν από την εξοικονόμηση ενέργειας. Η οικοδόμηση με αυτόν τον τρόπο κοστίζει κατά μέσον όρο 8 % περισσότερο από ό,τι με τις παραδοσιακές οικοδομικές μεθόδους. Οι οικονομίες κλίμακας θα μπορούσαν να μειώσουν τη διαφορά σε 4 % σε μία δεκαετία. Ο Norman Foster, ένας από τους πιο διάσημους αρχιτέκτονες στον κόσμο, δήλωσε κάποτε ότι, από το συνολικό κόστος ενός κτιρίου σε περίοδο 25 ετών, το κόστος της πραγματικής οικοδόμησης είναι μόνο 5,5 %. Το κόστος εγκατοίκησης του κτιρίου (ενέργεια, συντήρηση μεγάλης και μικρής κλίμακας, τόκοι της υποθήκης/μίσθωσης) αντιστοιχεί έως και στο 86 % κατά την ίδια περίοδο. Έτσι, ενώ η οικοδόμηση με βιώσιμο τρόπο μπορεί να είναι ελαφρώς ακριβότερη βραχυπρόθεσμα, είναι σημαντικά πιο φθηνή μεσοπρόθεσμα και βραχυπρόθεσμα.

4.2.2 Στη Γερμανία και την Αυστρία οι οικοδομές με μεθόδους που περιορίζουν την κατανάλωση ενέργειας αναπτύσσονται σχετικά ταχύτερα από ό,τι στην υπόλοιπη Ευρώπη. Το Passiv Haus Institut στη Γερμανία έχει σχεδιάσει κατοικίες που καταναλώνουν πολύ λίγη ενέργεια, συνδυάζοντας τη χρήση ηλιακής ενέργειας με αποτελεσματική, αεροστεγή μόνωση. Περισσότερες από 4.000 κατοικίες αυτού του είδους έχουν οικοδομηθεί μέχρι στιγμής στη Γερμανία και περισσότερες από 1.000 στην Αυστρία. Η αρχή αυτή εφαρμόζεται ολοένα και συχνότερα και στην οικοδόμηση εμπορικών κτιρίων.

4.2.3 Ο δήμος του Freiburg έχει θεσπίσει νέα πρότυπα για τις οικοδομές με χαμηλή κατανάλωση ενέργειας. Τα πρότυπα αυτά περιλαμβάνονται υποχρεωτικά σε όλες τις συμβάσεις μίσθωσης ή πώλησης που συνάπτει ο δήμος με τους κατασκευαστές και τους εργολάβους. Έτσι, ο δήμος αξιοποιεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις νόμιμες εξουσίες του για να προωθήσει τη διαχείριση της ενέργειας σε μεγάλη κλίμακα. Οι συμβάσεις αυτές αναφέρουν ότι κάθε οικοδομή σε έκταση που αγοράζεται ή εκμισθώνεται από τον δήμο πρέπει να ακολουθεί συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές για την εξοικονόμηση ενέργειας. Τα κτίρια πρέπει να σχεδιάζονται έτσι ώστε να αξιοποιείται στο μέγιστο η ηλιακή ενέργεια και οι στέγες πρέπει να επιτρέπουν την τοποθέτηση ηλιακών συλλεκτών. Στις συνολικές όπου τα κτίρια οικοδομούνται κατ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται εξοικονόμηση ενέργειας 40 % από τη χρήση ζεστού νερού.

4.3 Βιομηχανία

4.3.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προσέγγιση της βιομηχανικής πολιτικής από την Επιτροπή, όπως παρουσιάζεται στην ανακοίνωσή της σχετικά με την «Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισαβόνας: Πλαίσιο πολιτικής για την ενίσχυση του μεταποιητικού τομέα της ΕΕ — Προς μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση της βιομηχανικής πολιτικής» ⁽¹⁹⁾, όπου λαμβάνεται υπόψη ο παράγοντας της βιωσιμότητας. Για να επιτευχθούν οι στόχοι της Λισαβόνας, η Ευρώπη χρειάζεται ανταγωνιστική βιομηχανία. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ επικροτεί τη σύσταση ομάδας υψηλού επιπέδου για την ανταγωνιστικότητα, την ενέργεια και το περιβάλλον ως μία από τις επτά κύριες διατομεακές πρωτοβουλίες πολιτικής που έχουν ως στόχο την ενίσχυση της συνέργειας μεταξύ των διαφόρων τομέων πολιτικής, λαμβάνοντας υπόψη την παράμετρο της ανταγωνιστικότητας. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης τις προσπάθειες που καταβάλλει η ίδια η ευρωπαϊκή βιομηχανία σε αυτό το πεδίο.

4.3.2 Επί του παρόντος, η βιομηχανία εξακολουθεί να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα ορυκτά καύσιμα. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις η επιλογή της διαδικασίας ηλεκτροπαραγωγής επιτρέπει τη χρήση όλων των τύπων πρωτογενών ενεργειακών πηγών, ενώ στην πλειονότητα των περιπτώσεων συντελεί ταυτόχρονα στην εξοικονόμηση ενέργειας ⁽²⁰⁾. Υπάρχουν επίσης τρόποι ανταλλαγής της υπολειμματικής ενέργειας μεταξύ βιομηχανικών συγκροτημάτων και άλλων τομέων ή οικοδομικών συγκροτημάτων. Έτσι, η υπολειμματική θερμότητα από το βιομηχανικό συγκρότημα του Europort στην Ολλανδία χρησιμοποιείται για τη θέρμανση του μεγαλύτερου συμπλέγματος θερμοκηπίων της Βορειοδυτικής Ευρώπης στην περιοχή Westland, σε απόσταση 20 χιλιομέτρων.

4.3.3 Το αργό πετρέλαιο είναι η βάση στην οποία στηρίζεται η χημική βιομηχανία, αλλά στο μέλλον η διαθεσιμότητά του θα περιοριστεί. Μία εναλλακτική λύση είναι η βιοσύνθεση, η παραγωγή βασικών χημικών ουσιών από βιομάζα με τη χρήση βακτηριδίων, μια πολύ περίπλοκη διαδικασία, με πολλά υποσχόμενες προοπτικές. Τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί μεγάλη πρόοδος στη γνώση της γενετικής μικροοργανισμών όπως τα βακτηρίδια. Υπάρχουν νέες τεχνολογίες που επιτρέπουν τη γενετική τροποποίηση αυτών των οργανισμών και τη μετατροπή του αρχικού τους υλικού σε συγκεκριμένες ουσίες. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα βακτηρίδια μετατρέπονται σε ένα είδος προγραμματιζόμενου μικροαντιδραστήρα.

⁽¹⁸⁾ Πηγή: COM(2001) 547, Οδηγία 2003/30/ΕΚ σχετικά με την προώθηση της χρήσης βιοκαυσίμων ή άλλων εναλλακτικών καυσίμων για τις μεταφορές, Έκθεση για τα εναλλακτικά καύσιμα της Ομάδας Επαφής για τα Εναλλακτικά Καύσιμα, Δεκέμβριος 2003.

⁽¹⁹⁾ COM(2005) 474 τελικό, σημείο 4.1.

⁽²⁰⁾ Βλ. Electricity for more efficiency — Electric technologies and their energy savings potential (Ιούλιος 2004): http://www.uie.org/library/REPORT_FINAL_July_2004.pdf.

4.3.4 Επί του παρόντος, αυτή η τεχνολογία των μικροοργανισμών χρησιμοποιείται στη βιομηχανία ειδών διατροφής και στη φαρμακοβιομηχανία, π.χ. στην παραγωγή τυριού, μπίρας και πενικιλίνης. Οι δυνατότητες της βιομετατροπής στους τομείς αυτούς είναι επίσης σημαντικές: τώρα, όμως, αρχίζει να δείχνει ενδιαφέρον για αυτήν την τεχνολογία και μία άλλη αγορά: η χημική βιομηχανία. Για τη λήψη συγκεκριμένων ουσιών από το αργό πετρέλαιο και τον καθαρισμό τους, απαιτείται μια ολόκληρη σειρά αντιδράσεων. Η σχετική τεχνολογία χρειάζεται να αναπτυχθεί ακόμη σημαντικά: θεωρητικά, όμως, είναι δυνατή η άμεση μετατροπή της βιομάζας σε βασικές χημικές ουσίες και άλλα προϊόντα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα περιοριστεί η ανάγκη χρήσης πετρελαίου, με όλα τα συνακόλουθα οικονομικά και οικολογικά οφέλη (περιορισμός των εκπομπών, ολοκλήρωση του κύκλου και διαχείριση της αλυσίδας).

4.3.5 Οι τομείς εντάσεως ενέργειας ενδέχεται να συναντήσουν ιδιαίτερα εμπόδια κατά την εφαρμογή της σταδιακής μετάβασης στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ο βαθμός βιωσιμότητας της παραγωγής έχει άμεση συνάρτηση του επιπέδου της χρησιμοποιούμενης τεχνολογίας και, στο πεδίο αυτό, δεν αναμένονται σημαντικές βελτιώσεις στο εγγύς μέλλον. Οι τομείς του χάλυβα και του αλουμινίου στην Ευρώπη, για παράδειγμα, έχουν ήδη καλές επιδόσεις από αυτή την άποψη. Ενώ η χαλυβουργία κάνει σήμερα μεγάλες επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες για πιο βιώσιμη παραγωγή, ιδίως μέσω του προγράμματος ULCLOS (Ultra Low CO₂ Steelmaking/Παραγωγή Χάλυβα με Πολύ Χαμηλές Εκπομπές CO₂, του μεγαλύτερου ευρωπαϊκού προγράμματος για τη χαλυβουργία που υπήρξε ποτέ) και προσδοκεί να μειώσει τις εκπομπές CO₂ στο ήμισυ γύρω στο 2040, η παραγωγή πρωτογενούς αλουμινίου στην Ευρώπη χαρακτηρίζεται από αξιοσημείωτα υψηλό ποσοστό χρήσης ανανεώσιμης ενέργειας (44,7 %). Καθώς η ενέργεια που χρησιμοποιείται για τη δευτερογενή παραγωγή αλουμινίου από απορρίμματα (σκραπ) είναι μόνο 10 % της ενέργειας που απαιτείται για την πρωτογενή παραγωγή, υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες εξοικονόμησης ενέργειας σε αυτόν τον τομέα. Ωστόσο, τα απορρίμματα αλουμινίου που υπάρχουν στην ευρωπαϊκή αγορά τα αγοράζει μαζικά η Κίνα, λόγω κρατικών κινήτρων για την εξοικονόμηση ενέργειας.

4.3.6 Η ευρωπαϊκή χαλυβουργία έχει επίσης καλές επιδόσεις στο πεδίο της αποδοτικής χρήσης των πρώτων υλών και της ανακύκλωσης. Το 50 % του χάλυβα στον κόσμο παράγεται από απορρίμματα μετάλλων. Γίνεται επίσης βέλτιστη χρήση των ανακυκλωμένων αποβλήτων. Στο εργοστάσιο της Corus στο IJmuiden, το 99 % των αποβλήτων ξαναχρησιμοποιείται, είτε επί τόπου, είτε αλλού.

4.3.7 Αν και η χρήση ορυκτών πηγών ενέργειας ως πρώτης ύλης για τη βιομηχανική παραγωγή θα είναι σε μεγάλο βαθμό αναπόφευκτη στο προβλεπόμενο μέλλον, η χρήση ορισμένων υλικών που έχουν αναπτυχθεί πρόσφατα θα συντελέσει στην εξοικονόμηση ενέργειας στο πεδίο των εφαρμογών, π.χ. με τη μείωση του βάρους στην κατασκευή οχημάτων. Για να προωθήσει αυτές τις καινοτομίες, η ευρωπαϊκή βιομηχανία πρέπει να διατηρήσει τη διεθνή της ανταγωνιστικότητα, με αφετηρία τις εξορυκτικές βιομηχανίες από όπου αρχίζει η αλυσίδα δημιουργίας αξίας.

5. Κοινωνικές πτυχές

5.1 Η ανάγκη σταδιακής μετάβασης σε βιώσιμες μεθόδους παραγωγής είναι αναπόφευκτη και αναντίρρητη. Η αποβιομηχάνιση, η μεταφορά της παραγωγής σε άλλες περιοχές του κόσμου και ο αυξανόμενος ανταγωνισμός από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες έχουν δημιουργήσει αβεβαιότητα και φόβο. Στο κλίμα αυτό, οι

άνθρωποι συχνά πιστεύουν ότι η στροφή σε μια πιο βιώσιμη παραγωγή θα επηρεάσει αρνητικά την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης, θα εμποδίσει την ανάπτυξη της βιομηχανίας, θα προξενήσει απώλεια θέσεων εργασίας και γενικά θα αποβεί αρνητική για την οικονομία και την απασχόληση.

5.2 Πράγματι, η απασχόληση επηρεάστηκε αρνητικά στην Ευρώπη. Στη Γερμανία, μελέτες προβλέπουν ότι θα χαθούν 27.600 θέσεις εργασίας μέχρι το 2010 εξαιτίας του συστήματος εμπορίας εκπομπών (ETS), οι οποίες θα αυξηθούν σε 34.300 μέχρι το 2020⁽²¹⁾. Άλλες 6.100 θέσεις εργασίας στη χώρα θα χαθούν μέχρι το 2010 ως αποτέλεσμα της εφαρμογής του νόμου για την ανανεώσιμη ενέργεια⁽²²⁾. Τέλος, η εφαρμογή των συμφωνιών του πρωτοκόλλου του Κυότο θα οδηγήσει στην απώλεια άλλων 318.000 γερμανικών θέσεων εργασίας έως το 2010⁽²³⁾. Η αντιπαράθεση των αριθμών αυτών με τις νέες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται δείχνει πως η εφαρμογή μιας πολιτικής που προσανατολίζεται προς τους στόχους της προστασίας του κλίματος επιφέρει πράγματι «βιομηχανικές μεταλλαγές»: στη Γερμανία, για παράδειγμα, ο τομέας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αντιστοιχούσε το 2005 σε 16,4 δισεκατομμύρια ευρώ και έχει δημιουργήσει μέχρι στιγμής 170.000 θέσεις εργασίας⁽²⁴⁾. Με όγκο παραγωγής 55 δισεκατομμύρια ευρώ (το 2004), οι τομείς της προστασίας του περιβάλλοντος και του κλίματος εξασφαλίζουν σήμερα στη Γερμανία γύρω στο 1,5 εκατομμύριο θέσεις εργασίας και η συμβολή τους στις γερμανικές εξαγωγές (31 δισεκατομμύρια ευρώ το 2003) συντελεί στη δημιουργία πολύ περισσότερων θέσεων εργασίας⁽²⁵⁾.

5.3 Ωστόσο, ο αντίκτυπος δεν είναι μόνο αρνητικός. Μία επισκόπηση της απώλειας θέσεων εργασίας στην Ευρώπη δείχνει ότι λιγότερο από το 5 % αυτής της απώλειας οφείλεται στη μεταφορά της παραγωγής σε άλλες περιοχές του κόσμου⁽²⁶⁾. Παρά τους μεθοδολογικούς περιορισμούς που απορρέουν από τις τεχνικές συλλογής των δεδομένων, η επισκόπηση αυτή παραμένει χρήσιμη πηγή πληροφοριών, ιδίως όταν συνδυάζεται με άλλους σχετικούς δείκτες. Μπορούμε επίσης να πούμε ότι μόνο ένα μικρό ποσοστό αυτής της απώλειας θέσεων οφείλεται στην περιβαλλοντική νομοθεσία.

5.4 Υπάρχει, άλλωστε, και αύξηση των θέσεων εργασίας. Η οικολογική βιομηχανία, η οποία επιδίδεται στην έρευνα και ανάπτυξη στο πεδίο των τεχνολογιών ανανεώσιμης ενέργειας, είναι ένας δυναμικός τομέας, ο οποίος αυξάνει την απασχόληση κατά 5 % ετησίως. Ο κλάδος αυτός, που αριθμεί πάνω από 2 εκατομμύρια άμεσες θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης, παρέχει σήμερα στην Ευρώπη ισάριθμες θέσεις εργασίας με τη φαρμακευτική βιομηχανία και τη βιομηχανία των εναέριων μεταφορών⁽²⁷⁾.

⁽²¹⁾ «Zertifikatehandel für CO₂-Emissionen auf dem Prüfstand», 2002, Arbeitsgemeinschaft für Energie- und Systemplanung (AGEP)/Rheinisch-Westfälisches Institut für Wirtschaftsforschung (RWI).

⁽²²⁾ «Gesamtwirtschaftliche, sektorale und ökologische Auswirkungen des Erneuerbare-Energien-Gesetzes (EEG)», 2004, Energiewirtschaftliches Institut an der Universität zu Köln (EWI, Κολωνία), Institut für Energetik und Umwelt (IE, Λειψία), Rheinisch-Westfälisches Institut für Wirtschaftsforschung (RWI, Έσση).

⁽²³⁾ «Das Kyoto-Protokoll und die Folgen für Deutschland 2005», Institut für politische Analysen und Strategie (ipas) σε συνεργασία με το International Council for Capital Formation (ICCF).

⁽²⁴⁾ Δελτίο Τύπου αριθ. 179/06 του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Περιβάλλοντος της 10.7.2006.

⁽²⁵⁾ Δελτίο Τύπου αριθ. 81/06 του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Περιβάλλοντος της 20.4.2006.

⁽²⁶⁾ www.emcc.euofound.eu.int/erm/.

⁽²⁷⁾ Hintergrundpapier «Umweltschutz und Beschäftigung» Umweltbundesamt, Απρίλιος 2004.

5.5 Μία μελέτη του ΟΟΣΑ ⁽²⁸⁾ έδειξε ότι η βιώσιμη ανάπτυξη δεν οδηγεί εξ ορισμού σε υψηλότερο κόστος. Μακροπρόθεσμα, μπορεί ακόμη και να μειώσει το κόστος σε κάποιο βαθμό. Εξάλλου, το κόστος της βιώσιμης παραγωγής μπορεί να αντισταθμιστεί. Τα σαφή εμπορικά πλεονεκτήματα, η περιβαλλοντική νομοθεσία και οι συμπληρωματικές ρυθμίσεις συνεπάγονται επενδύσεις σε βιώσιμες καινοτομίες, ενθαρρύνουν την αποδοτικότερη χρήση των πρώτων υλών, ενισχύουν την εμπορική ταυτότητα των επιχειρήσεων, βελτιώνουν τη δημόσια εικόνα τους και τελικά αυξάνουν τα κέρδη και την απασχόληση. Για να αποβεί επιτυχής αυτή η διεργασία, απαιτείται μια κοινή προσέγγιση που θα βασίζεται στην κοινή ευθύνη των επιχειρήσεων, των εργαζομένων και του κράτους.

5.6 Αυτό που πρέπει να αποφευχθεί με κάθε κόστος είναι το ενδεχόμενο να πάσχει η ευρωπαϊκή βιομηχανία από σημαντικό ανταγωνιστικό μειονέκτημα σε σύγκριση με άλλες περιοχές του κόσμου λόγω του υψηλότερου κόστους που συνεπάγονται οι περιβαλλοντικοί και κοινωνικοί νόμοι και ρυθμίσεις. Όταν η Ευρώπη θεσπίζει πρότυπα βιώσιμης παραγωγής για τη δική της βιομηχανία, είναι παράλογο και απαράδεκτο να επιτρέπει στους παραγωγούς τρίτων χωρών να εισάγουν στην αγορά της προϊόντα τα οποία δεν παράγονται σύμφωνα με αυτά τα πρότυπα. Για να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη παραγωγή, απαιτείται διττή προσέγγιση: αφενός, για το εσωτερικό της ΕΕ και, αφετέρου, για το εξωτερικό.

5.6.1 Όσον αφορά το πρώτο, θα πρέπει να θεσπιστούν τα κατάλληλα μέσα για να εξασφαλιστεί ότι το κοινωνικό και το περιβαλλοντικό κόστος που προκύπτει από τις μη βιώσιμες μεθόδους παραγωγής εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης εσωτερικεύεται στην τιμή των προϊόντων, προκειμένου να προαχθούν τα κυριότερα μηνύματα της έκθεσης της Παγκόσμιας Επιτροπής για την Κοινωνική Διάσταση της Παγκοσμιοποίησης σχετικά με τη συνοχή της πολιτικής μεταξύ της ΔΟΕ, του ΠΟΕ, του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας, όπως επισημαίνεται στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Κοινωνική διάσταση της παγκοσμιοποίησης».

5.6.2 Όσον αφορά το δεύτερο, η ΕΕ θα πρέπει να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια στα αρμόδια διεθνή φόρουμ (και ιδίως στον ΠΟΕ) για να συμπεριληφθούν στις διεθνείς εμπορικές συμφωνίες και μη εμπορικά μελήματα, όπως τα θεμελιώδη κοινωνικά και περιβαλλοντικά πρότυπα, προκειμένου να διευκολυνθεί η αναβάθμιση των πολιτικών βιωσιμότητας των ανταγωνιστών της Ευρώπης. Χώρες όπως η ΗΠΑ, η Ινδία και η Κίνα έχουν ένα αδέμιτο

οικονομικό πλεονέκτημα έναντι της Ευρώπης όσο δεν δεσμεύονται από τους στόχους του πρωτοκόλλου του Κυότο για τη μείωση του CO₂. Οι συμφωνίες αυτές θα πρέπει να εφαρμοστούν σε παγκόσμια κλίμακα, διότι το εμπόριο μπορεί να είναι πραγματικά ελεύθερο μόνο όταν είναι και θεμιτό.

5.7 Η ευρωπαϊκή οικολογική βιομηχανία έχει σήμερα χονδρικά το ένα τρίτο της παγκόσμιας αγοράς και παράγει εμπορικό πλεόνασμα άνω των 600 εκατομμυρίων ευρώ. Το 2004 οι εξαγωγές της αυξήθηκαν κατά 8 % και η αγορά της θα συνεχίσει να αναπτύσσεται, γιατί στο μέλλον όλες οι χώρες, ακόμη και η Κίνα και η Ινδία, θα στρέφονται όλο και περισσότερο προς τα βιώσιμα προϊόντα και τις βιώσιμες μεθόδους παραγωγής.

5.8 Για να διαμορφώσουμε, όπως οφείλουμε, μια βιώσιμη και καινοτόμο κοινωνία, χρειάζεται μια εκτενής εκστρατεία ενημέρωσης των πολιτών και των καταναλωτών, για να αυξηθεί η συνειδητοποίηση και να αναπτυχθεί ευρεία κοινωνική βάση. Χρειάζεται, επίσης, καλή κατάρτιση των εργαζομένων. Στο πρόσφατο παρελθόν, η Ευρώπη έδινε πολύ λίγη σημασία σε αυτές τις παραμέτρους. Στο αγγλικό κείμενο δέκα ευρωπαϊκών οδηγιών για αυτά τα θέματα (βιωσιμότητα, καινοτομία), αναζητήθηκαν με ηλεκτρονική ανίχνευση οι λέξεις «κατάρτιση», «μάθηση», επαγγελματικές «δεξιότητες» και «εκπαίδευση» και ανευρέθηκε μόνο η πρώτη, μία φορά, σε μία οδηγία.

5.9 Ορισμένες ανακοινώσεις της Επιτροπής που προηγήθηκαν αυτών των οδηγιών αναφέρονταν εκτενώς στην ανάγκη κατάρτισης. Το ενδιαφέρον αυτό, ωστόσο, έλειπε εντελώς από τις μετέπειτα οδηγίες. Οι ανακοινώσεις είναι απλώς λόγια, ενώ οι οδηγίες είναι πράξεις. Πολιτική δεν είναι το τι λέει κανείς, είναι το τι κάνει. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη μεγάλη προσοχή που αποδίδεται στη σημασία της εκπαίδευσης στη νέα βιομηχανική πολιτική της ΕΕ και ενθαρρύνει την Επιτροπή να συνεχίσει σε αυτόν τον δρόμο.

5.10 Στη στρατηγική της Λισαβόνας, η Ευρώπη έθεσε ως στόχο της να γίνει μέχρι το 2010 η πιο ανταγωνιστική οικονομία της γνώσης στον κόσμο, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Για την οικοδόμηση και τη διατήρηση ενός τέτοιου είδους κοινωνίας, απαιτείται καλή κατάρτιση του εργατικού δυναμικού. Αν δεν επενδύσουμε αρκετά στην κατάρτιση των εργαζομένων μας, δεν πρόκειται να επιτύχουμε τους στόχους της Λισαβόνας, όχι μόνο μέχρι το 2010, αλλά ποτέ.

Βρυξέλλες, 14 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁸⁾ www.oecd.org/dataoecd/34/39/35042829.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η διακυβέρνηση σε τοπικό επίπεδο των βιομηχανικών μεταλλαγών: ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων και η συμβολή του προγράμματος-πλαisiού για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία»

(2006/C 318/02)

Στις 19 Ιανουαρίου 2006 και με βάση το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να εκπονήσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα: *Η διακυβέρνηση σε τοπικό επίπεδο των βιομηχανικών μεταλλαγών: ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων και η συμβολή του προγράμματος-πλαisiού για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία*

Η συμβουλευτική επιτροπή βιομηχανικών μεταλλαγών, στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 31 Αυγούστου 2006, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. PEZZINI και του κ. GIBELLIERI.

Κατά την 429η σύνοδο της ολομέλειάς της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 181 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 8 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Αντιμέτωπο με τις νέες προκλήσεις που θέτει η παγκοσμιοποίηση, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου 2006 επικεντρώθηκε, όσον αφορά την επανέναξη της στρατηγικής της Λισσαβώνας, στην οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση και στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης της διακυβέρνησης.

1.2 Η ΕΕ οφείλει να καταβάλει προσπάθειες για να διασφαλίσει στους πολίτες της μια ανάπτυξη καινοτόμο, ανταγωνιστική και αειφόρο, προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική συνοχή στην επικράτειά της, μέσω της δημιουργίας και της ανάπτυξης νέων επιχειρήσεων, νέων επαγγελματικών δεξιοτήτων και περισσότερων και ποιοτικότερων θέσεων εργασίας, διατηρώντας παράλληλα το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο, το οποίο πρέπει να προσανατολιστεί προς την οικονομία της γνώσης.

1.2.1 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι χωρίς «έναν νέο κύκλο διακυβέρνησης που να βασίζεται στην εταιρική σχέση και στην αρχή της ίδιας ευθύνης»⁽¹⁾ όλες οι προσπάθειες για ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης της Ευρώπης θα αποβούν μάταιες και ότι επείγει η υιοθέτηση και η ταχεία και γενικευμένη εφαρμογή των νέων παραδειγμάτων της διακυβέρνησης.

1.2.2 Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, τόσο το 7^ο πρόγραμμα Πλαίσιο ΕΤΑ όσο και το νέο ΠΑΚ (πρόγραμμα για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία) χαρακτηρίζονται έως τώρα από μία σε υπερβολικό βαθμό προσέγγιση «εκ των άνω προς τα κάτω» και δεν επιτρέπουν την επίτευξη των κατάλληλων συγκεντρώσεων και της υπεύθυνης συμμετοχής των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων ανάπτυξης σε τοπικό και σε περιφερειακό επίπεδο, με τη βελτιστοποίηση του εξαιρετικού ρόλου των κοινωνικών εταίρων για διαρκείς και αειφόρους προοπτικές ανάπτυξης.

1.3 Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να προωθήσει, ακόμη και με τα δύο προαναφερθέντα μέσα, αυτή τη νέου τύπου εταιρική σχέση σε τοπικό επίπεδο με τις αρχές και τους οικονομικούς φορείς, και

ειδικότερα με τους κοινωνικούς εταίρους, προβάλλοντας «μία νέα γενιά εδαφικών συμφώνων για την ανάπτυξη στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης»⁽²⁾.

1.4 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι δεν υπάρχουν λύσεις διακυβέρνησης δυνάμενες να εφαρμοστούν σε όλες τις περιπτώσεις. Κάθε περιοχή πρέπει να αναζητήσει τις λύσεις που θα ανταποκρίνονται καλύτερα στις απαιτήσεις της σε σχέση με την διακυβέρνηση σε τοπικό επίπεδο και θα είναι συμβατές με το εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές πλαίσιο αναφοράς.

1.5 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι θα μπορούσαν να επισημανθούν ορισμένα κοινά στοιχεία:

- παρουσία οργανωμένου κοινωνικού διαλόγου•
- τακτική και δημόσια αξιολόγηση της ποιότητας και του αντικτύπου των υλοποιούμενων δράσεων•
- κατάρτιση των παραγόντων ανάπτυξης και των φορέων αναπτυξιακής ολοκλήρωσης•
- οργανωμένες διασυνδέσεις μεταξύ του ακαδημαϊκού κόσμου, της βιομηχανίας και της κυβέρνησης•
- ποιοτικές δομές εκπαίδευσης και κατάρτισης•
- ένταξη στα δίκτυα κέντρων επιστημονικής και τεχνολογικής αριστείας•
- δημιουργία και ενίσχυση προηγμένων ομάδων (περιοχές, πάρκα υψηλής τεχνολογίας, κοινοπραξίες εταιρειών παραγωγής και χρηματοπιστωτικών εταιρειών, κλπ.).

⁽¹⁾ Βλ. Συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 23ης και 24ης Μαρτίου 2006, σημείο 4.

⁽²⁾ Βλ. βιομηχανικό σύμφωνο της μητροπολιτικής περιφέρειας της Βαρκελώνης («Pacte industrial de la Regió Metropolitana de Barcelona» (<http://www.pacteind.org/eng/activities/>)). «Η ανταγωνιστικότητα της περιοχής εγκείται στην ποιότητα των επιχειρήσεων και των συνεργατών τους, ...».

- περιοχές που θα διαθέτουν τον απαιτούμενο εξοπλισμό, ικανές να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της αειφορίας, ελκυστικές και μηχανογραφημένες•
- αποδοτικές και αποδεκτές δομές εξεύρεσης συναίνεσης και λήψης αποφάσεων, που να βασίζονται στη συνδρομή των πολιτών.

1.5.1 Τέλος, είναι απολύτως απαραίτητο να αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος αυτής της ολοκληρωμένης τοπικής πολιτικής ένας οργανωμένος κοινωνικός διάλογος, μεταξύ άλλων και μέσω της δημιουργίας τοπικών οικονομικών και κοινωνικών συμβουλίων όπου θα συμμετέχουν οι κοινωνικοί εταίροι και οι εκπρόσωποι της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, καθώς και η δημιουργία αποτελεσματικών μορφών οικονομικής και κοινωνικής εταιρικής σχέσης (3).

1.5.2 Στο σημείο αυτό θα πρέπει να ακολουθηθεί ο δρόμος που υπέδειξε η ΕΟΚΕ με τη συμμετοχή των οικονομικών και κοινωνικών συμβουλίων, ή παρεμφερών οργανισμών των επιμέρους ευρωπαϊκών χωρών και τη διεξαγωγή διαρθρωμένου διαλόγου με την ΕΟΚΕ.

1.6 Η επιτυχία της νέας διακυβέρνησης εξαρτάται ολοένα και περισσότερο από την ικανότητα προσδιορισμού του αποτελεσματικότερου επιπέδου εγγύτητας των διαδικασιών λήψης αποφάσεων προς τον πολίτη για τη διαχείριση των προβλημάτων και την εξεύρεση λύσεων, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, αλλά διατηρώντας παράλληλα ένα συνεκτικό σύνολο και ένα κοινό όραμα σε σχέση με τα άλλα επίπεδα παρέμβασης (4).

1.7 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η πρακτική διερεύνησης λύσεων, δράσεων και παρεμβάσεων μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα από κοινού με ασκήσεις συμμετοχικής προοπτικής διερεύνησης μπορεί να συμβάλει εκ των κάτω προς τα άνω στην πολιτιστική ανάπτυξη της κοινωνίας και στην διεύρυνση των επιλογών που έχουν οι πολιτικοί και οι διοικητικοί υπάλληλοι που λαμβάνουν αποφάσεις, αλλά επίσης, και κυρίως, στην εμφάνιση και ενίσχυση επί τόπου των αλληλεπιδράσεων των τεχνολογικών, οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών και πολιτιστικών φορέων που είναι βασικοί για τη διακυβέρνηση μιας αειφόρου και ανταγωνιστικής ανάπτυξης.

1.8 Για τον σκοπό αυτόν, απαιτείται, προπαντός, η συμμετοχή των κοινωνικών φορέων και των εκπροσώπων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, με στόχο τη σαφή διάκριση των ισχυρών και των αδύναμων σημείων και τη δυνατότητα εντοπισμού νέων δυνατοτήτων στην εσωτερική και τη διεθνή αγορά.

1.9 Εάν αφενός, η παγκοσμιοποίηση ασκεί ανταγωνιστική πίεση που ωθεί προς τον εκσυγχρονισμό, την καινοτομία και την αναβάθμιση της αλυσίδας των αξιών και επιτρέπει την παραγωγή και τη διανομή αγαθών και υπηρεσιών με αποτελεσματικότερο και οικονομικότερο τρόπο, αφετέρου, υπάρχει κίνδυνος, να οδηγήσει –εφόσον δεν αντιμετωπιστούν έγκαιρα– σε νέους διαχωρισμούς και κατακερματισμούς του οικονομικού και κοινωνικού ιστού, κυρίως σε τοπικό επίπεδο.

1.9.1 Εξ ου και η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι απαιτείται η διαμόρφωση νέων δεξιοτήτων το ταχύτερο δυνατόν που θα είναι σε θέση

(3) Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πολιτική συνοχής: Ενεργός οριζόντια εταιρική σχέση (Κοινωνικοί εταίροι, οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, υπάλληλοι διοίκησης)• Μία αποτελεσματική κάθετη εταιρική σχέση, (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εθνικές κυβερνήσεις, τοπικές και περιφερειακές αρχές) Βλ. CE/1260/1999 και COM (2002) 598 της 7.11.2002.

(4) Βλ. τη «Δημοκρατία της εγγύτητας».

να προσανατολίσουν τους πολίτες προς τις αλλαγές. Θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για την κατάρτιση τομεακών διοικητικών στελεχών, διευθυντών επιχειρήσεων και χρηματοδοτικών και πιστωτικών συστημάτων, που θα τεθούν σε εφαρμογή με την συνδρομή των πολιτικών ιδυόντων και των αρμοδίων του δημόσιου τομέα καθώς και με τα στελέχη των τοπικών και περιφερειακών αρχών.

1.10 Μόνο μια συμμετοχική ολοκληρωμένη τοπική προσέγγιση θα είναι σε θέση, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να εξασφαλίσει ότι οι γνώσεις που έχουν συσσωρευτεί χάρη στις επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη, την καινοτομία και την εκπαίδευση θα μπορέσουν να αναπτύξουν τις ικανότητες καινοτομίας οι οποίες προσφέρουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην ευρωπαϊκή βιομηχανική βάση και μπορούν να προσελκύσουν ανθρώπινο και χρηματοοικονομικό κεφάλαιο στο τοπικό επίπεδο.

1.10.1 Στα πλαίσια αυτά έχει εξαιρετική σημασία να μελετηθούν νέοι τρόποι για την προσέλκυση ανθρώπινου κεφαλαίου επιτόπου, ακόμη και μέσω μεγαλύτερης ισορροπίας μεταξύ του χρόνου ζωής και εργασίας, μέσω της εισαγωγής κινήτρων εργασίας, ιδιαίτερα για τους πνευματικά εργαζόμενους υψηλής εξειδίκευσης, όπως τα στελέχη, οι ερευνητές, οι εργαζόμενοι στην βιομηχανία, που θα επιτρέπουν στους ενδιαφερόμενους να έχουν κατά τη διάρκεια του επαγγελματικού τους βίου επαρκή οφέλη από τις εργασιακές τους σχέσεις.

1.11 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το νέο πρόγραμμα πλαίσιο για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα 2007-2013 πρέπει να εξεταστεί σε συνδυασμό με τις άλλες πολιτικές και τα κοινοτικά προγράμματα παρέμβασης επιτόπου, διότι έχει στόχο να προσεγγίσει τα ζητήματα αυτά ακολουθώντας τρεις γραμμές δράσης: το πρόγραμμα «επιχειρηματικότητα και καινοτομία», το πρόγραμμα «στήριξη των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών» και το πρόγραμμα «ευφυής ενέργεια — Ευρώπη».

1.12 Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ανάγκη συντονισμού του ΠΑΚ με τις παρεμβάσεις της περιφερειακής πολιτικής, της πολιτικής συνοχής και της πολιτικής διακρατικής, διαπεριφερειακής και διασυνοριακής συνεργασίας καθώς και με το 7^ο προγραμματικό πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης (ETA) το οποίο αφιερώνει ένα σημαντικό τμήμα του προγράμματός του «Ικανότητες» στην ανάπτυξη δράσεων έρευνας και ανάπτυξης των ΜΜΕ, στη δημιουργία περιφερειών της γνώσης και στη στήριξη της καινοτομίας και των καινοτόμων υπηρεσιών για τις επιχειρήσεις καθώς και στη σύναψη των απαραίτητων σχέσεων μεταξύ των επιχειρηματικών και εκπαιδευτικών κύκλων.

1.13 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, είναι απαραίτητο οι πρωτοβουλίες αυτές, πέρα από τον υψηλό βαθμό συντονισμού για να διασφαλιστούν συνέργειες και να αποφευχθούν επικαλύψεις και ασυνέπειες, να διαμορφωθούν εκ νέου και να προσαρμοστούν πρωτίτως στην περιοχή με προτεραιότητα την ανάπτυξη τοπικών κοινών εταιρικών σχέσεων.

1.14 Τέλος, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τα όσα έχει εκφράσει σε ορισμένες πρόσφατες γνωμοδοτήσεις της σχετικά με τη σύγχρονη βιομηχανική πολιτική: «Αυτό που λείπει είναι μια σαφής σύνδεση ανάμεσα στις προσπάθειες που καταβάλλονται στο επίπεδο της Ένωσης και στην απαραίτητη συμμετοχή των κυβερνήσεων, της βιομηχανίας και των ενδιαφερόμενων μερών στο εθνικό και το περιφερειακό επίπεδο».

2. Ορισμοί

Η γνωμοδότηση αναφέρεται σε ορισμένες έννοιες οι οποίες ορίζονται κατωτέρω.

2.1 **Διακυβέρνηση:** η βιβλιογραφία στον τομέα της ανθρωπολογίας διακρίνει τρεις τύπους διακυβέρνησης ⁽⁷⁾. Την **διακυβέρνηση** που ξεκινά «**από τη βάση**», η οποία προβλέπει συντονισμό όλων των φορέων, σε τοπική κλίμακα, και χαρακτηρίζεται από έντονη προδιάθεση προς όλες τις τεχνολογικές δραστηριότητες. Την **διακυβέρνηση «σε δίκτυο»**, που στηρίζεται σε υψηλού επιπέδου δικτυακό συντονισμό όλων των φορέων και κυρίως των επιχειρήσεων, των ερευνητικών οργανισμών και των οικονομικών οργανισμών. Την **«κατευθύνουσα» διακυβέρνηση**, που βασίζεται σε υψηλού επιπέδου συντονισμό και σε κεντρική διαχείριση των σημαντικών πτυχών όπως η χρηματοδότηση και οι δυνατότητες όσον αφορά την έρευνα.

2.2 Κοινωνικά υπεύθυνη περιοχή ⁽⁸⁾

Μια περιοχή μπορεί να οριστεί ως κοινωνικά υπεύθυνη όταν προσανατολίζει την ανάπτυξή της προς τις αρχές της βιωσιμότητας, όταν δηλαδή περιλαμβάνει στην ανάπτυξή της την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση. Μια περιοχή ορίζεται ως κοινωνικά υπεύθυνη όταν επιτυγχάνει

- να ενσωματώνει κοινωνικές και περιβαλλοντικές εκτιμήσεις στις οικονομικές της αποφάσεις,
- να χρησιμοποιεί ένα υπόδειγμα κοινών αξιών και συμμετοχική μεθοδολογία στις διαδικασίες για τη λήψη αποφάσεων,
- να ενθαρρύνει τις ορθές πρακτικές και την συνεχή αντιπαράθεση μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων, προκειμένου να αυξηθεί η καινοτομία και η ανταγωνιστικότητα.

Για το σχεδιασμό μιας κοινωνικά υπεύθυνης περιοχής απαιτείται:

- να προσδιοριστεί η κοινότητα που την κατοικεί,
- να προσδιοριστούν οι αξίες που την κατευθύνουν.

2.3 Κοινωνικό κεφάλαιο μιας περιοχής

Το κοινωνικό κεφάλαιο μπορεί να λάβει διάφορες μορφές: πνεύμα συνεργασίας ή ανταγωνισμού• συλλογική συναίνεση ή πόλωση των ομάδων συμφερόντων• μέθοδοι εκμάθησης. Οι πολιτιστικές παραδόσεις και η μορφή οργανώσεων μπορούν να ασκήσουν σημαντική

επίδραση στα εμπόδια που είναι δυνατόν να συναντηθούν κατά την πραγματοποίηση μιας κοινωνικά υπεύθυνης περιοχής. Μια εμβριθής εξέταση των διαθέσιμων κοινωνικών πόρων σε μια περιοχή (κοινωνικό κεφάλαιο) επιβάλλει να γίνει διάκριση μεταξύ: θεσμικού κεφαλαίου, πολιτιστικού κεφαλαίου, συμβολικού κεφαλαίου, ψυχοκοινωνικού κεφαλαίου και γνωστικού κεφαλαίου.

— **Θεσμικό κεφάλαιο:** πρόκειται για την ικανότητα των επίσημων θεσμικών οργάνων μιας περιοχής να επικεντρώνονται στην επίλυση των προβλημάτων, την ικανότητά τους να αναπτύξουν δράση, την ταχύτητα της διαδικασίας για τη λήψη αποφάσεων, την ευελιξία τους και τον βαθμό ενημέρωσης των οργανώσεων, και τέλος για τη μορφή των σχέσεων μεταξύ των διαφόρων οργανώσεων.

— **Πολιτιστικό κεφάλαιο:** αποτελείται από την κληρονομιά των παραδόσεων της περιοχής, των αξιών και των πεποιθήσεων, από τον γλωσσικό πλούτο, και τέλος από τις κοινωνικές σχέσεις και τον τρόπο συμπεριφοράς ⁽⁷⁾.

— **Συμβολικό κεφάλαιο:** χαρακτηρίζεται από την ικανότητα μιας περιοχής να κινητοποιήσει την απαραίτητη ενέργεια ώστε να εξασφαλίσει την εξέλιξή της καθώς και από το δυναμικό για την βελτίωση της εικόνας των επιχειρήσεων που αναπτύσσουν δράση στην περιοχή.

— **Ψυχοκοινωνικό κεφάλαιο:** βασίζεται κυρίως στην εμπιστοσύνη, στην πεποίθηση ότι υπάρχει μια κοινότητα που διαθέτει αναπτυξιακό δυναμικό και τέλος στην επίγνωση ότι είναι δυνατό να οργανωθεί συνεργασία με τις ομάδες και τις ενώσεις.

— **Γνωστικό κεφάλαιο:** συλλογική τεχνογνωσία που δεν πρέπει να συγχέεται με το ανθρώπινο κεφάλαιο των επιμέρους ατόμων. Το γνωστικό κεφάλαιο συσσωρεύεται στις οργανώσεις που απαρτίζουν τις υποδομές της γνώσεως, δηλαδή πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, καθώς και πολιτιστικές και επαγγελματικές οργανώσεις, επιχειρήσεις και οργανώσεις που έχουν αναλάβει την ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου ⁽⁸⁾.

2.4 Η προοπτική διερεύνησης ⁽⁹⁾ (foresight): το μέλλον ως κοινωνικό οικοδόμημα

Το μέλλον πρέπει να οικοδομηθεί. Το χτίζουν εκουσίως τα άτομα με τις πράξεις τους και τις, ορισμένες φορές, αναπάντεχες συνέπειές τους. Επομένως, το μέλλον δεν προλέγεται απλώς, αλλά χτίζεται με τη βοήθεια του κοινωνικού συνόλου. Σε αυτό συμβάλλει και η συστηματική εξέταση των πιθανών ή δυνατών γεγονότων. Η συστηματική μελέτη του μέλλοντος αποτελεί ένα πεδίο έρευνας που επιδιώκει τη βελτίωση των μελλοντικών προοπτικών που να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες μας. Συνεπώς, σκοπός της προοπτικής διερεύνησης δεν είναι να προλέγει το μέλλον, αλλά να το φανταστεί διαφορετικό από το σημερινό χάρη σε ορισμένους συντελεστές όπως η μεταβολή της τεχνολογίας, του τρόπου ζωής και εργασίας, των κανονιστικών ρυθμίσεων, της παγκόσμιας γεωπολιτικής, κλπ.

⁽⁷⁾ P. Cooke et al, 1998, Regional Innovation System-The role of governance in a globalised world. (Σύστημα Περιφερειακής Καινοτομίας- Ο ρόλος της διακυβέρνησης σε ένα παγκοσμιοποιημένο κόσμο).

⁽⁸⁾ Στην έννοια αυτή στηρίζεται το νέο πρόγραμμα JESSICA, που εγκαινιάσε η ΓΔ Regio και χρηματοδοτεί η ΕΤΕπ με στόχο, ιδιαίτερα, την ανάκτηση των μητροπολιτικών περιοχών με τη μεγαλύτερη υποβάθμιση.

⁽⁷⁾ Κατά την ανθρωπολογική του έννοια ο πολιτισμός αποτελείται από «τρόπους συμπεριφοράς που προσλαμβάνονται και μεταδίδονται μέσω συμβόλων, σημάτων, πράξεων και πνευματικών έργων» (Alberoni, Consumi e società).

⁽⁸⁾ F.Alburquerque et al, Learning to innovate, (Ας μάθουμε να καινοτομούμε) Σεμινάριο του ΟΟΣΑ 30.9.1999/1.10.1999 Μάλαγα, Ισπανία.

⁽⁹⁾ Ορισμός της προοπτικής διερεύνησης: Συστηματική, συμμετοχική διαδικασία που περιλαμβάνει την συλλογή πληροφοριών και την επεξεργασία ενός οράματος του μέλλοντος, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, με σκοπό τον προανατολισμό των αποφάσεων και την κινητοποίηση μέσων για κοινές δράσεις.

2.4.1 Με στόχο την υποστήριξη των γραμμών που αποφάσισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας, η Επιτροπή δημιούργησε τις συνθήκες για την οργάνωση του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας (EXE) ⁽¹⁰⁾ του οποίου οι χρηματοδοτήσεις ενσωματώθηκαν στο 6^ο πρόγραμμα-πλαίσιο, δίδοντας ιδιαίτερη προσοχή στην εδαφική προοπτική διερεύνησης ⁽¹¹⁾. Κατόπιν, το 2001, η Επιτροπή δημιούργησε τη μονάδα «Επιστημονική και Τεχνολογική Προοπτική, σχέσεις με το IPTS ⁽¹²⁾» με στόχο την διάδοση της προοπτικής διερεύνησης ως υποδείγματος καινοτομίας.

2.5 Δημοκρατία της εγγύτητας

2.5.1 Μεταξύ των τάσεων των τελευταίων ετών, εκτός από την επιβεβαίωση της **επικουρικότητας**, ιδιαίτερη σημασία απέκτησε και το θέμα της **εγγύτητας**, που σημαίνει την πολιτιστική στάση μέσω της οποίας ο πολίτης εκφράζει την επιθυμία του να πρωταγωνιστήσει στη λήψη αποφάσεων που άπτονται της κοινωνικής σφαίρας. Χάρη στις νέες τεχνολογίες οι γνώσεις διαδίδονται με ταχύτητα και ευρύτητα που παλαιότερα θα ήταν αδύνατο να φανταστούμε.

3. Αιτιολογική έκθεση

3.1 Στην αυγή της τρίτης χιλιετίας, η ΕΕ βρίσκεται αντιμετώπιση με βαθιές διαρθρωτικές μεταλλαγές, οι οποίες έχουν ανατρέψει, μέσα σε λίγα χρόνια, το παγκόσμιο περιβάλλον στο οποίο λειτουργεί και ανταγωνίζεται η ευρωπαϊκή οικονομία. Μεταξύ αυτών των μεταλλαγών αναφέρονται ειδικότερα οι εξής:

- το εργατικό δυναμικό που συμμετέχει στους μηχανισμούς της αγοράς έχει διπλασιαστεί σε όγκο με την άφιξη περισσότερων των δύο δισεκατομμυρίων ατόμων στη ζώνη της οικονομίας της αγοράς, την οποία διαχειρίζεται ο ΠΟΕ•
- η οικονομική επανάσταση, που προκάλεσε η παγκοσμιοποίηση, μεταλλάσσοντας παγιωμένα οικονομικά μοντέλα, άλλαξε την ισορροπία μεταξύ της ζήτησης και της προσφοράς•
- η ανάδυση νέων οικονομικών ανταγωνιστικών δυνάμεων, οι οποίες έχουν σχηματίσει ομάδες και συμμετέχουν με τους παραδοσιακούς φορείς στην αγορά•
- η επιχείρηση αντιμετωπίζεται όλο και περισσότερο ως φορέας ενσωματωμένος στο σύστημα, διασφαλίζοντας τη δημιουργία ολοκληρωμένων δικτύων γνώσης•
- η επιτυχία μιας επιχείρησης εξαρτάται ολοένα και περισσότερο από μια νέα μορφή δημόσιας τοπικής διακυβέρνησης, η οποία πρέπει να λειτουργεί στο πλαίσιο ενός κοινού στρατηγικού οράματος•

- οι νέες μορφές δημόσιας και ιδιωτικής διακυβέρνησης, που εφαρμόζονται στο τοπικό επίπεδο, συνυπάρχουν σε ένα παγκόσμιο πλαίσιο, το οποίο παρουσιάζει μεγάλες δημογραφικές και οικονομικές ανισότητες•
- στη νέα απελευθερωμένη παγκόσμια αγορά εφαρμόζονται δυναμικά νέες επιθετικές στρατηγικές οικονομικής και εμπορικής διεξόδου, οι οποίες συνιστάνται κυρίως στον εντοπισμό των αδυναμιών των ξένων αγορών με στόχο την απόκτηση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων.

3.2 Η έκθεση Αho ⁽¹³⁾ επανέλαβε ότι απαιτούνται νέα μοντέλα διακυβέρνησης, προκειμένου να καταστεί η Ευρώπη ανταγωνιστική και να συνειδητοποιήσει τις προκλήσεις που θέτουν οι διαρθρωτικές μεταλλαγές στο σύστημα.

3.2.1 Η υιοθέτηση αυτού του νέου μοντέλου διακυβέρνησης απαιτεί:

- μια ριζική αλλαγή με στόχο την ανάδειξη του πραγματικά ενιαίου χαρακτήρα της ευρωπαϊκής αγοράς, τη στήριξη της καινοτομίας και την εμπορία νέων προϊόντων και υπηρεσιών έναντι του κατακερματισμού, που αποτελεί το βασικό εμπόδιο για τις επενδύσεις, τις επιχειρήσεις και την απασχόληση•
- αναθεώρηση των συστημάτων κινητικότητας στους κόλπους της ΕΕ, επιτρέποντας στους ανθρώπινους πόρους να επωφελούνται από τις δυνατότητες ανταλλαγής και κινητικότητας είτε μεταξύ των επιστημονικών, βιομηχανικών και κυβερνητικών κύκλων είτε μεταξύ των διαφόρων κρατών• προκειμένου να αξιοποιηθεί καλύτερα το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο της γνώσης, τα συστήματα αυτά θα έπρεπε να είναι εφοδιασμένα με νέα εργαλεία διάλογου για τη δημιουργία δικτύων γνώσης νέας γενιάς, νέων τεχνολογικών και βιομηχανικών πάρκων και κέντρων αριστείας, καθώς και τεχνολογικών πλατφορμών και ομίλων•
- ένα νέο κοινό στρατηγικό όραμα, που θα περιλαμβάνει εργαλεία συμμετοχικής προοπτικής διερεύνησης, με στόχο την αντιμετώπιση των εσωτερικών κοινωνικών προκλήσεων και των εξωτερικών οικονομικών εμποδίων και την κάλυψη του χάσματος μεταξύ των πολιτικών προτάσεων και των ειδικών αναγκών συμμετοχής του συνόλου των περιφερειών που επιθυμούν να γίνουν μέτοχοι της οικονομίας της γνώσης•
- ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο της λειτουργίας «φορέων αναπτυξιακής ολοκλήρωσης» ⁽¹⁴⁾, με υψηλό επίπεδο επαγγελματικών ικανοτήτων,
- υποστήριξη της δημιουργίας του Ευρωπαϊκού Τεχνολογικού Ινστιτούτου ⁽¹⁵⁾ για την αποφυγή διαρροής εγκεφάλων και ανάκληση όσων βρίσκονται σε άλλα μέρη του κόσμου προκειμένου να αναπτύξουν και να προωθήσουν την έρευνα και την καινοτομία στην επικράτεια της Ένωσης,

⁽¹⁰⁾ COM(2002) 565 τελικό, της 16.10. 2002.

⁽¹¹⁾ <http://www.cordis.lu/rtd2002/foresight.main.htm>.
<http://www.cordis.lu/rtd2002/foresight/seminar.htm>.
<http://www.regional-foresight.de/>.
<http://prospectiva2002.jrc.es/>.

⁽¹²⁾ Ινστιτούτο Τεχνολογικών Προοπτικών. Είναι ένα από τα 7 ινστιτούτα που εξαρτώνται από το Κοινό Κέντρο Ερευνών.

⁽¹³⁾ «Créer une Europe innovante» [Για να δημιουργήσουμε μια καινοτόμο Ευρώπη], έκθεση της ομάδας ανεξάρτητων ευρωπαίων εμπειρογνομόνων για την Ε&Α υπό την προεδρία του κ. Esko Αho, Ιανουάριος 2006.

⁽¹⁴⁾ Πρόκειται για άτομα καταρτισμένα από κοινωνική και τεχνολογική άποψη τα οποία, με τη βοήθεια των τεχνολογικών πόλων, είναι σε θέση να βοηθήσουν τις πολύ μικρές και τις μικρές επιχειρήσεις στην διαδικασία της καινοτομίας.

⁽¹⁵⁾ Βλ. Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 15ης και 16ης Ιουνίου 2006.

— μια ισχυρή ευρωπαϊκή δράση στήριξης της επαγγελματικής επιμόρφωσης και της διαμόρφωσης χρήσιμων πολυκλαδικών δεξιοτήτων.

3.3 Η έρευνα και η ανάπτυξη, ο σχεδιασμός, οι διαδικασίες κατασκευής, τα συστήματα υλικοτεχνικής υποστήριξης⁽¹⁶⁾, το μάρκετινγκ και οι υπηρεσίες που προσφέρονται στον πελάτη αποτελούν ολοένα και πιο ολοκληρωμένες λειτουργίες, οι οποίες ενεργούν από κοινού, ως ένα ενιαίο σύνολο που συνδέει τους πελάτες με όσους προωθούν νέα προϊόντα.

3.4 Η νέα δομή των επιχειρήσεων εξαρτάται ολοένα και λιγότερο από τη διαθεσιμότητα του υλικού εξοπλισμού και ολοένα και περισσότερο από την ιδιοκτησία άυλων αγαθών. Χρειάζεται, ως εκ τούτου, «ένα τοπικό επίπεδο που θα διαθέτει τον απαραίτητο εξοπλισμό», με δομές τοπικής διακυβέρνησης που θα μπορούν να στηρίζουν τις ικανότητες παραγωγής και διανομής αγαθών και υπηρεσιών και να εξασφαλίζουν όσο το δυνατόν καλύτερα τις υπηρεσίες μετά την πώληση.

3.5 Η ανάπτυξη μιας σαφούς τοπικής ταυτότητας, που εκδηλώνεται στο κοινωνικό κεφάλαιο, φαίνεται πως αποτελεί παράγοντα κείριας σημασίας, όχι μόνο για την αποφυγή του κινδύνου μετεγκατάστασης των επιχειρήσεων, αλλά και γιατί χρειάζονται νέες επιχειρήσεις που θα διαθέτουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και θα τηρούν τους αυστηρούς κανόνες ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχονται σε τοπικό επίπεδο. Η τήρηση αυτών των κανόνων προϋποθέτει ευαισθητοποιημένο και καταρτισμένο προσωπικό.

3.6 Η συνειδητοποίηση της περιφερειακής και τοπικής ταυτότητας από τους πολίτες, τους υπεύθυνους λήψης πολιτικών αποφάσεων και τους κοινωνικούς εταίρους αποτελεί προϋπόθεση για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της περιβαλλοντικής και κοινωνικής αειφορίας, η οποία προσφέρει προστιθέμενη αξία για την προσέλκυση νέων επενδύσεων.

3.7 Για την αξιοποίηση της τοπικής ταυτότητας, απαιτείται ένα αμάλγαμα στοιχείων που προκύπτει από την υιοθέτηση, την αναγνώριση και την προσήλωση σε ένα σύνολο κοινών αξιών, στο πλαίσιο ενός κοινού οράματος για το μέλλον. Η προώθηση της τοπικής ταυτότητας βασίζεται στα εξής:

— συμμετοχικά και διαφανή πρότυπα διακυβέρνησης, που θα προβλέπουν κατανομή εξουσιών μεταξύ των διαφόρων φορέων και των πολυάριθμων δημόσιων και ιδιωτικών κέντρων λήψης αποφάσεων • δράσεις δημιουργίας υποδομής με στόχο τη βελτιστοποίηση της δομής της οργάνωσης, της διαχείρισης, της λειτουργίας, καθώς και βιώσιμη χρήση των τοπικών πόρων, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών, των υπηρεσιών υγείας, των φυσικών πόρων, των υποδομών και των υπηρεσιών στον τομέα της τεχνολογίας των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) •

— διαμόρφωση μιας «ελκυστικής» εικόνας της περιοχής •

— ανάλυση SWOT⁽¹⁷⁾ •

⁽¹⁶⁾ Βλ. «Ευρωπαϊκή πολιτική σε θέματα υλικοτεχνικής υποστήριξης».

⁽¹⁷⁾ SWOT/ΔΑΕΑ: Ανάλυση των δυνατοτήτων, των αδυναμιών, των ευκαιριών και των απειλών («Strengths and weaknesses, opportunities and threats analysis»).

— συμμετοχικές δραστηριότητες προοπτικής διερεύνησης, με στόχο να αναδειχθούν τα κοινά οράματα και οι πορείες •

— δικτύωση και ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των τοπικών ταυτοτήτων •

— ασκήσεις συγκριτικής αξιολόγησης («benchmarking») για τη διασφάλιση των συγκριτικών τοπικών πλεονεκτημάτων •

4. Η ολοκληρωμένη τοπική προσέγγιση (ΟΤΠ) και τα συστήματα προοπτικής διερεύνησης για την καινοτομία και την έρευνα σε τοπικό επίπεδο

4.1 Η ΟΤΠ και οι τοπικοί ανθρωπίνι πόροι

4.1.1 Οι πρωταρχικοί τομείς παρέμβασης για την αξιοποίηση του δυναμικού των ανθρωπίνων πόρων που διαθέτει η κάθε περιοχή είναι διάφοροι:

— ένα κοινό στρατηγικό όραμα για τις μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες προοπτικές (foresight) της ανάπτυξης σε σχέση με την τεχνολογία και την καινοτομία στο τοπικό επίπεδο •

— ένας οργανωμένος κοινωνικός διάλογος σε τοπικό επίπεδο • εν προκειμένω, είναι απαραίτητο να τηρηθούν πλήρως οι ισχύουσες νομικές ρυθμίσεις για την πληροφόρηση και τη διαβούλευση⁽¹⁸⁾ •

— ένα σύστημα κατάρτισης με ποιοτικές δομές, με στόχο τη διαρκή βελτίωση των προσόντων των ανθρωπίνων πόρων σε συνάρτηση με τις επαγγελματικές δεξιότητες που απαιτούνται για τις νέες προοπτικές περιφερειακής ανάπτυξης στο πλαίσιο του παγκόσμιου ανταγωνισμού •

— η χρήση πολλαπλών κοινωνικών μέσων που προβλέπονται για τους ανθρώπινους πόρους που πλήττονται από απότομες μεταλλαγές της αγοράς, με αποτέλεσμα να αποκλείονται από τις ευκαιρίες ανάπτυξης, ή πλήττονται από τον τοπικό μαρασμό σε περιοχές κρίσης •

— μια πολιτική κοινωνικής ενσωμάτωσης και ο σεβασμός των εθνικών μειοψηφιών •

— μία ευφυής και υπεύθυνη διαχείριση της ευελιξίας για περισσότερες δυνατότητες επαγγελματικών επιτευγμάτων («ευελιξία και ασφάλεια») ⁽¹⁹⁾

— η πλήρης συμμετοχή των πολιτών.

4.2 Η ΟΤΠ και η ανάπτυξη μιας νέας και ισχυρότερης μορφής επιχειρηματικότητας

4.2.1 Μια ολοκληρωμένη τοπική προσέγγιση μπορεί να ενθαρρύνει και να προωθήσει τη δημιουργία και την ανάπτυξη επιχειρήσεων, κυρίως ΜΜΕ, μέσω της διαμόρφωσης ενός ευνοϊκού κλίματος, που θα μπορούσε να επιτευχθεί χάρη στα ακόλουθα:

— απλούστευση των διοικητικών επιβαρύνσεων και άρση των γραφειοκρατικών εμποδίων για τη δημιουργία και την ανάπτυξη επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και ως προς το μέγεθος •

⁽¹⁸⁾ Βλ. Εγγραφο της ΕΣΚ (Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων), «Restructurations: anticiper et accompagner les restructurations pour développer l'emploi: le rôle de l'Union européenne» [Αναδιαρθρώσεις: προοπτική διερεύνηση και συνοδευτικά μέτρα για τις αναδιαρθρώσεις με στόχο την ανάπτυξη της απασχόλησης: ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης]. Εκτελεστική Επιτροπή της ΕΣΚ, Βρυξέλλες, 14 και 15 Ιουνίου 2005.

⁽¹⁹⁾ Ευελιξία-ασφάλεια: η περίπτωση της Δανίας, ECO/167, εισηγήτρια η κα Anita Vium.

- δομές εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης, μαθητείας και εναλλασσόμενης εργασίας, και δια βίου μάθησης, η διαχείριση των οποίων θα αναλαμβάνεται από τους κοινωνικούς εταίρους μέσω διμερών οργάνων, που είναι προσανατολισμένα προς το μέλλον•
  - ολοκληρωμένα δίκτυα μεταξύ των πανεπιστημίων, των επιχειρήσεων και των ερευνητικών κέντρων, με προγράμματα εργασίας και μεθοδολογίες δράσης, καθώς και με ομοιογενείς δομές για τη μεταφορά τεχνολογίας•
  - δημιουργία και αναβίωση βιομηχανικών και τεχνολογικών περιοχών της γνώσης και των ολοκληρωμένων βιομηχανικών πλατφορμών, στο πλαίσιο των οποίων οι φορείς από τον τεχνολογικό τομέα θα αναπτύσσονται για την ενσωμάτωση νέων κέντρων παραγωγής γνώσεων και εφαρμοσμένης έρευνας και, υπερβαίνοντας την τοπική τους διάσταση, θα διαμορφώνουν συστήματα παραγωγής και διανομής που θα στηρίζονται στις κοινές αξίες και στρατηγικές των *μαθησιακών κοινοτήτων*•
  - δημιουργία δικτυωμένων βιομηχανικών και τεχνολογικών πάρκων, μεταξύ άλλων και μέσω υπηρεσιών περιφερειακής ανάπτυξης, με στόχο την ανάπτυξη τοπικών ζωνών με επαρκή εξοπλισμό, οι οποίες θα προσφέρουν υπηρεσίες αρωγής της ανάπτυξης νέων επιχειρήσεων•
  - βελτίωση της πρόσβασης στις πηγές χρηματοδότησης και πιστώσεων, μεταξύ άλλων και μέσω της δημιουργίας, σε ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ, μηχανισμών όπως αυτοί που προβλέπονται από την πρωτοβουλία JEREMIE (*Joint European resources for micro-to-medium enterprises* — *κοινοί ευρωπαϊκοί πόροι για τις μικροεπιχειρήσεις και τις μεσαίες επιχειρήσεις*), και οι οποίοι θα απευθύνονται στις μικρές επιχειρήσεις και στις μικροεπιχειρήσεις•
  - ανάπτυξη και διάδοση των μηχανισμών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης•
  - προώθηση και ενίσχυση των συστημάτων συνεργασίας μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και των τοπικών οικονομικών και κοινωνικών φορέων, μέσω της ενίσχυσης των θεσμικών ικανοτήτων τους και του κοινωνικού διαλόγου•
  - εκσυγχρονισμός του τοπικού ψηφιακού συστήματος επικοινωνιών μεταξύ όλων των τοπικών πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών φορέων και των ενδιαφερομένων δημόσιων και ιδιωτικών αρχών και θεσμών. Ενδείκνυται κυρίως η χρήση εργαλείων όπως η ηλεκτρονική διοίκηση, το ηλεκτρονικό εμπόριο, η τηλεργασία, τα ευρυζωνικά δίκτυα υψηλής χωρητικότητας, όπως το δίκτυο GEANT⁽²⁰⁾ για τη μετάδοση δεδομένων και τα συστήματα GRID⁽²¹⁾•
- ενίσχυση των αξιών να που υποστηρίζει το πρόγραμμα JESSICA, που αποβλέπει στην ενσωμάτωση των περιφερειακών αστικών περιοχών•
  - περιβάλλον φυσικής, οικονομικής και κοινωνικής ασφάλειας του πολίτη και του επιχειρηματικού και εργασιακού κόσμου•
  - αειφόρος χαρακτήρας της ολοκληρωμένης τοπικής προσέγγισης της περιφερειακής και τοπικής βιομηχανικής πολιτικής, σε συνδυασμό με βελτιστοποίηση της προστασίας του περιβάλλοντος κατά τη διάρκεια των οικονομικών και βιομηχανικών μεταλλαγών.
- 4.3 Η ΟΤΠ, το ΠΑΚ και το 7^ο πρόγραμμα-πλαίσιο: συνοχή με τις άλλες κοινοτικές πολιτικές
- Το 2005, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων έδωσαν νέα πολιτική ώθηση στην αναθεωρημένη στρατηγική της Λισσαβώνας, κυρίως υπογραμμίζοντας τον τρόπο με τον οποίο οι ευρωπαϊκές αξίες μπορούν να εμπνεύσουν τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και της κοινωνίας στον παγκοσμιοποιημένο κόσμο.
- 4.3.1 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου του 2006 έθεσε τις προτεραιότητες που πρέπει να ακολουθηθούν στο πλαίσιο της ανανεωμένης εταιρικής σχέσης για την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση:
- περισσότερες επενδύσεις στη γνώση και την καινοτομία•
  - απελευθέρωση του επιχειρηματικού δυναμικού, κυρίως των ΜΜΕ•
  - αύξηση των νέων ευκαιριών απασχόλησης μακράς διάρκειας για τις κατηγορίες προτεραιότητας, ιδίως τους νέους⁽²²⁾, τις γυναίκες, τους ηλικιωμένους εργαζόμενους, τα άτομα με αναπηρία, τους νόμιμους μετανάστες και τις μειονότητες.
- 4.4 Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (ΠΑΚ) συγκεντρώνει σε ένα συνεκτικό πλαίσιο πολυάριθμες δραστηριότητες που στόχο έχουν να προσεγγίσουν τα βασικά προβλήματα που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό της ΕΕ, και προσανατολίζει την ανάπτυξη προς καινοτόμες και παραγωγικές δράσεις, οι οποίες είναι φιλικές προς το περιβάλλον, χρησιμοποιούν με αποδοτικό τρόπο τους φυσικούς πόρους και είναι αποδεκτές από κοινωνική άποψη.
- 4.5 Το ειδικό πρόγραμμα «Ικανότητες» του 7ου προγράμματος-πλαισίου έχει στόχο να ενισχύσει τις ικανότητες στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, συγκεκριμένα:
- ικανοποιώντας τις απαιτήσεις των ΜΜΕ που χρειάζεται να αναθέτουν τις ερευνητικές δραστηριότητες σε τρίτους•

⁽²⁰⁾ GEANT: το πρόγραμμα αυτό υλοποιήθηκε με τη συνεργασία 26 ερευνητικών και εκπαιδευτικών εθνικών δικτύων από 30 ευρωπαϊκά κράτη, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του προγράμματος DANTE. Βασικός στόχος του ήταν η ανάπτυξη του δικτύου GEANT — ενός πανευρωπαϊκού δικτύου μεταβίβασης δεδομένων πολλών gigabit αποκλειστικά για ερευνητική και εκπαιδευτική χρήση.

⁽²¹⁾ GRID: σύστημα που συνδυάζει και συντονίζει τους πόρους και τους χρήστες που βρίσκονται εντός διαφορετικών τομέων ελέγχου, παραδείγματος χάρι: προσωπικός υπολογιστής χρήστη και κεντρική μονάδα επεξεργασίας δεδομένων, διαφορετικά διοικητικά τμήματα εντός μιας επιχείρησης ή διαφορετικές επιχειρήσεις• το σύστημα ασχολείται με τα προβλήματα ασφάλειας, ρύθμισης, πληρωμής, απόκτησης της ιδιότητας του μέλους και άλλα συναφή ζητήματα.

⁽²²⁾ Βλ. π.χ. «Το σύμφωνο για τη νεολαία» που καθιέρωσε η γαλλική κυβέρνηση.

- υποστηρίζοντας τα διακρατικά δίκτυα των περιφερειών της γνώσης, με στόχο τη διευκόλυνση της δημιουργίας τοπικών παραγωγικών συστημάτων («clusters»), υπερπεριοχών και τεχνολογικών και βιομηχανικών πάρκων, όπου θα συμμετέχουν τα πανεπιστήμια, τα ερευνητικά κέντρα, οι επιχειρήσεις και οι περιφερειακές αρχές•
- απελευθερώνοντας το δυναμικό έρευνας και καινοτομίας που ενυπάρχει στις ιδιαίτερα απομακρυσμένες περιφέρειες και στις περιφέρειες της σύγκλισης, σε συνδυασμό με τις παρεμβάσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής.

4.5.1 Η βελτιστοποίηση της συμμετοχής των ΜΜΕ στις δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας πρέπει να επιδιωχθεί και μέσω των άλλων ειδικών προγραμμάτων του 7ου προγράμματος-πλαίσου: «Συνεργασία», «Ιδέες» και «Ανθρώποι».

4.5.2 Ένα άλλο βασικό χαρακτηριστικό, κοινό στο σύνολο των προγραμμάτων, είναι η υποχρέωση της καλύτερης αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της έρευνας, πράγμα που επιτυγχάνεται καλύτερα στο τοπικό επίπεδο. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητα υψηλά επίπεδα συντονισμού, συνέργειας και συνοχής με τις κοινωνικές παρεμβάσεις της περιφερειακής πολιτικής και της πολιτικής για τη συνοχή καθώς και με τα άλλα κοινοτικά μέσα υποστήριξης της εδαφικής συνεργασίας, της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

4.5.3 Πρέπει, εξάλλου, να συντονιστούν οι δράσεις που περιγράφθηκαν ανωτέρω με τις περιφερειακές πολιτικές που έχουν ως σημείο αναφοράς τα αναμορφωμένα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Ταμεία.

4.6 Οι πρωτοβουλίες αυτές όχι μόνον απαιτούν υψηλό επίπεδο συντονισμού για τη διασφάλιση των συνεργιών και την αποφυγή των επικαλύψεων ή της έλλειψης συνεκτικότητας, αλλά, προκειμένου να αφομοιωθούν καταλλήλως στο τοπικό επίπεδο, απαιτούν κατά προτεραιότητα:

- ένα περιβάλλον για τη χρήση τους που θα είναι δεκτικό και θα διαθέτει τον κατάλληλο εξοπλισμό, επιτρέποντας την επίτευξη συνεργιών με συναφή περιφερειακά και τοπικά προγράμματα, ένα περιβάλλον που θα είναι σε θέση να αναπτύσσει τα διεθνή δίκτυα έρευνας των εταίρων, με στόχο την ικανοποίηση των κριτηρίων διεθνούς συνεργασίας των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και τη μετουσίωση των αποτελεσμάτων της έρευνας σε πραγματική ανάπτυξη στο επίπεδο της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης, η οποία να είναι άμεσα αξιοποιήσιμη από τις εν εξελίξει διαδικασίες βιομηχανικών μεταλλαγών μέσω μόνιμων τοπικών διαδραστικών δικτύων μεταξύ των πανεπιστημίων, της βιομηχανίας και των ερευνητικών κέντρων•
- τελειοποιημένες δομές εκπαίδευσης και κατάρτισης, οι οποίες θα έχουν στόχο να προσφέρουν λειτουργικές λύσεις στις απαιτήσεις της οικονομικής και βιομηχανικής ανάπτυξης που βασίζεται στη γνώση• οι δομές αυτές πρέπει να βασίζονται σε προγράμματα κατάρτισης με στόχο νέα πρότυπα τεχνολογίας και παραγωγής, διανομής και κατανάλωσης, καθώς και συστήματα συνεχούς κατάρτισης ικανά να προβλέπουν τις αντιδράσεις στις μεταλλαγές της βιομηχανίας και της αγοράς•

- δράσεις για τη δημιουργία θεσμικών και συνεταιριστικών υποδομών και κοινωνικού διαλόγου, με στόχο την αποτελεσματική διαχείριση των έργων και τη βελτιστοποίηση των σχετικών δραστηριοτήτων έρευνας και τεχνολογικής μεταφοράς, στο πλαίσιο ενός κοινού οράματος όλων των οικονομικών και κοινωνικών φορέων, οι οποίοι δραστηριοποιούνται κατεξοχήν σε τοπικό επίπεδο, και με στόχο νέες επιχειρηματικές και εκπαιδευτικές ευκαιρίες, ιδιαίτερα προηγμένα επαγγελματικά προσόντα και νέες επαγγελματικές δεξιότητες στον τομέα των ανθρώπινων πόρων•

- μια ολοκληρωμένη περιφερειακή πολιτική, η οποία θα είναι σε θέση να αξιοποιεί το τοπικό αναπτυξιακό δυναμικό και θα ενισχύει τις ικανότητες προσαρμογής και προοπτικής διερεύνησης της καινοτομίας, προκειμένου να εκμεταλλευτεί τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν οι νέες ροές αγαθών και υπηρεσιών και να επωφεληθεί από τους ανθρώπινους πόρους και τα κεφάλαια που προκύπτουν από την παγκοσμιοποίηση•

- έναν εδραιωμένο κοινωνικό διάλογο σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, ως στοιχείο απαραίτητο για τη βελτιστοποίηση των πλεονεκτημάτων που μπορούν να αντληθούν από την προοπτική διερεύνησης των βιομηχανικών μεταλλαγών και της αγοράς, καθώς και των τάσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση των ανθρώπινων πόρων, έναν διάλογο που θα μπορεί να προσφέρει μεγαλύτερη επαγγελματική ασφάλεια και μια νέα ευελιξία στην οργάνωση της παραγωγής, της διανομής και των υπηρεσιών.

4.6.1 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, τόσο το 7^ο πρόγραμμα-πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης (ΕΤΑ) όσο και το νέο ΠΑΚ, επί των οποίων η ΕΟΚΕ είχε ήδη την ευκαιρία να γνωμοδοτήσει, εξακολουθούν να εφαρμόζουν σε υπερβολικό βαθμό μια προσέγγιση από την κορυφή προς τη βάση και δεν επιτρέπουν ακόμη, όπως θα ήταν επιθυμητό, τη συνειδητοποίηση της ανάγκης για την υπεύθυνη συμμετοχή των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων ανάπτυξης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Η προσέγγιση αυτή δεν αναγνωρίζει ουσιαστικά στους τοπικούς φορείς τον ρόλο που τους αναλογεί, ως συνυπεύθυνων για την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση.

4.6.2 Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα έπρεπε να ενθαρρύνει, μεταξύ άλλων και μέσω των δύο προαναφερθέντων μέσων, αυτό το νέο είδος τοπικής εταιρικής σχέσης με τις αρχές και τους οικονομικούς παράγοντες, ιδίως με τους κοινωνικούς εταίρους, προωθώντας μια νέα γενιά τοπικών συμφώνων για την ανάπτυξη στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης⁽²³⁾. Στα σύμφωνα αυτά θα έπρεπε να συμμετέχουν όλοι οι φορείς που ενδιαφέρονται για την ανάπτυξη της οικονομίας και της απασχόλησης, προκειμένου να δοθεί μια επαρκής λύση στις προκλήσεις της αγοράς και της ανταγωνιστικότητας, ώστε να ξεπεραστεί ο «τοπικισμός», που αποτελεί ολοένα και περισσότερο εμπόδιο στο πλαίσιο των αλληλοσυνδεδεμένων παγκόσμιων συνθηκών.

⁽²³⁾ Βλ. βιομηχανικό σύμφωνο της μητροπολιτικής περιφέρειας της Βαρκελώνης («Pacte industrial de la Regió Metropolitana de Barcelona» (<http://www.pacteind.org/eng/activities/>)). «Η ανταγωνιστικότητα της περιοχής έγκειται στην ποιότητα των επιχειρήσεων και των συνεργατών τους, δεδομένου ότι, σε περίπτωση κρίσης ή οικονομικής ύφεσης, μόνο οι εταιρείες υψηλής ποιότητας, που διαθέτουν καλά καταρτισμένους εργαζόμενους, ...».

4.7 Η ΟΤΠ, η συμμετοχική διακυβέρνηση, οι κοινωνικοί εταίροι και η κοινωνία των πολιτών

4.7.1 Ένα σημαντικό μέρος των δράσεων για την αειφόρο ανταγωνιστικότητα εμπίπτει στη δικαιοδοσία του τοπικού και του περιφερειακού τομέα• για τις δράσεις αυτές, προτεραιότητα δίνεται στα συστήματα διακυβέρνησης και στη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων τοπικών και περιφερειακών αρχών, των διαφόρων φορέων και θεσμικών οργάνων, των κοινωνικών εταίρων, των επιχειρήσεων και των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων της κοινωνίας των πολιτών που αλληλεπιδρούν στο τοπικό επίπεδο.

4.7.2 Σχετικά με την έννοια της διακυβέρνησης, αναφέρεται προηγούμενη σχετική άποψη της ΕΟΚΕ σύμφωνα με την οποία «οι εμπλεκόμενοι φορείς του ιδιωτικού τομέα θα πρέπει να δραστηριοποιηθούν και να αναλάβουν τις ευθύνες τους με απτές συμβολές και δράσεις. Ο κοινωνικός διάλογος και ο διάλογος των πολιτών είναι σημαντικά εργαλεία για την προώθηση των πολιτικών για τη δια βίου μάθηση, την καινοτομία και την τεχνολογία»⁽²⁴⁾.

4.7.3 Όσον αφορά την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου: «η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη ότι οι κοινωνικοί εταίροι, λόγω των γνώσεων που διαθέτουν σχετικά με τους επιμέρους τομείς, μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο ενημέρωσης και προειδοποίησης των δημόσιων αρχών».

4.7.4 Κατά την ΕΟΚΕ πρέπει να δημιουργηθούν συστήματα κοινωνικής μηχανικής και μηχανικής αποφάσεων ευέλικτα, προορατικά και αντενεργά, που θα μπορούν να διασφαλίζουν ένα υψηλής ποιότητας επίπεδο πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής δημοκρατίας, χωρίς να επιβαρύνεται ούτε να επιβραδύνεται η ανάπτυξη δράσεων και πρωτοβουλιών.

4.7.5 Είναι απαραίτητη η ανάπτυξη ενός κοινού βραχυπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου οράματος, καθώς και ο προσδιορισμός και η κατανομή ευθυνών σχετικά με τους κοινούς ενδιάμεσους στόχους, αλλά και η χρήση προηγμένων και δοκιμασμένων εργα-

λείων σε περιφερειακό επίπεδο, όπως τα εργαλεία της τεχνολογικής προοπτικής διερεύνησης.

4.8 Η ΟΤΠ είναι μια στρατηγική διακυβέρνησης για την ανάπτυξη μιας κοινωνικά υπεύθυνης περιοχής.

4.8.1 Σε ένα περιβάλλον, όπως το δικό μας, ανοικτό στον παγκόσμιο ανταγωνισμό, μια στρατηγική διακυβέρνησης για την ανάπτυξη μιας κοινωνικά υπεύθυνης περιοχής, θα πρέπει να διασφαλίζει διαρκή τάση προς την οικονομική ανάπτυξη και υψηλά κοινωνικά πρότυπα. Η εν λόγω στρατηγική θα πρέπει να εφαρμόζεται κυρίως μέσω:

- συνεχών βελτιώσεων της ποιότητας του τοπικού παραγωγικού συστήματος όσον αφορά την καινοτομία και τις γνώσεις, με τη βοήθεια συστηματικών αναλύσεων και προβλέψεων της κοινωνικής, οικονομικής και τεχνολογικής ανάπτυξης που να είναι κοινά αποδεκτές•
- της ανάπτυξης παγκόσμιων δικτύων αναφοράς για τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, που να διασφαλίζουν συνεχείς αμφίδρομες ροές αλληλεπίδρασης με την παγκόσμια αγορά•
- υψηλών επιπέδων περιβαλλοντικής και κοινωνικής βιωσιμότητας όσον αφορά την ανάπτυξη τόσο της παραγωγής όσο και της κατανάλωσης•
- αποτελεσματικών και εδραιωμένων διαδικασιών για τη δημιουργία, την διάδοση και την κυκλοφορία των γνώσεων, για την ενημέρωση και τη συνεχή κατάρτιση των χειριστών της τεχνολογίας, των χρηστών και των τελικών καταναλωτών•
- της κατάρτισης «εδαφικών κοινωνικών απολογισμών» που να μπορούν να μετρήσουν, να ελέγξουν και να αξιολογήσουν τις χρήσιμες δυναμικές για την επίτευξη ποιοτικών και ποσοτικών στόχων, βάσει κοινών προτύπων και μεθοδολογιών σε κοινοτικό επίπεδο.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁴⁾ Βλ. γνωμοδότηση «Η πορεία προς την ευρωπαϊκή κοινωνία της γνώσης — Η συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στη στρατηγική της Λισσαβώνας» εισηγητές οι κκ Olsson, Belebed, Van Iersel

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Η συμβολή της δια βίου μάθησης με τη χρήση των ΤΠ στην ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα, τις βιομηχανικές μεταλλαγές και την ανάπτυξη κοινωνικού κεφαλαίου

(2006/C 318/03)

Στις 19 Ιανουαρίου 2006 και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να προβεί στην κατάρτιση γνωμοδότησης πρωτοβουλίας με θέμα: *Η συμβολή της δια βίου μάθησης με χρήση των ΤΠ στην ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα, τις βιομηχανικές μεταλλαγές και την ανάπτυξη κοινωνικού κεφαλαίου.*

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών, στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 31 Αυγούστου 2006, με βάση την εισηγητική έκθεση των κ.κ. Marian Krzaklewski και András Szücs.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειάς της, στις 13 και 14 Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 181 ψήφους υπέρ, 6 ψήφους κατά και 11 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή είναι πεπεισμένη ότι η εφαρμογή ηλεκτρονικών μέσων στην εκπαίδευση και κατάρτιση (ηλεκτρονική μάθηση) ⁽¹⁾ θα μπορούσε να βοηθήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση να αναπτύξει δραστηριότητες με σκοπό την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας της εκπαίδευσης, επιτρέποντάς της πιο συγκεκριμένα την ανάληψη δράσεων εκπαίδευσης και κατάρτισης στον τόπο εργασίας. Με τον τρόπο αυτό, και σε συνδυασμό με άλλα μέτρα, θα μειωθεί το κόστος κατάρτισης του προσωπικού των επιχειρήσεων και, κατ'επέκταση, θα βελτιωθεί σημαντικά η ανταγωνιστικότητα των ιδίων των επιχειρήσεων, κυρίως δε των μικρομεσαίων.

1.2 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι σε ό,τι αφορά την χρήση των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) ως μέσων στήριξης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, εξακολουθούν να υφίστανται ανισότητες στο εσωτερικό της Ένωσης, οι οποίες οφείλονται στην γλωσσική και πολιτιστική ποικιλομορφία της, καθώς και στην έλλειψη ωριμότητας των σχετικών αγορών.

1.2.1 Για να αλλάξει αυτή η κατάσταση, είναι σκόπιμο όλοι οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που παρέχουν δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση ⁽²⁾, να είναι περισσότερο ανοικτοί σε νέες μορφές μάθησης και να είναι έτοιμοι να τις υιοθετήσουν όσο το δυνατόν ευρύτερα, μεριμνώντας ώστε οι γνώσεις να συνδυάζονται με την αντίστοιχη πρακτική προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέργια με την αναμενόμενη τεχνολογική και οικονομική ανάπτυξη.

1.2.2 Κατά την ΕΟΚΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι εκείνη που μπορεί να δώσει μία νέα κατεύθυνση στο συγκεκριμένο πλαίσιο. Το ζήτημα της επικοινωνίας και του συντονισμού διαδραματίζει συνεπώς ένα ρόλο ιδιαίτερα σημαντικό για τις υπηρεσίες της, ιδιαίτερα στον τομέα της εκπαίδευσης και της κοινωνίας των πληροφοριών.

⁽¹⁾ Ηλεκτρονική μάθηση (e-Learning): χρήση των νέων τεχνολογιών των πολυμέσων και του Διαδικτύου με σκοπό τη βελτίωση της μάθησης χάρη στην ευκολότερη πρόσβαση στην υποδομή κατάρτισης και στις υπηρεσίες εκπαίδευσης, καθώς και χάρη στην εξ αποστάσεως επικοινωνία και την από κοινού εργασία.

⁽²⁾ Δια βίου μάθηση (Lifelong learning [LL]): έκφραση η οποία δηλώνει ότι η απόκτηση νέων γνώσεων έχει πλέον αναγνωριστεί ως μία διηρκής διαδικασία η οποία δεν ολοκληρώνεται με την λήξη των σπουδών δευτεροβάθμιας ή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά συνεχίζεται χωρίς διακοπή σε όλη τη διάρκεια του επαγγελματικού βίου και μάλιστα ακόμη και μετά την συνταξιοδότηση. Εκτείνεται σε όλα τα στάδια του βίου και αφορά όλες τις κοινωνικές ομάδες, χάρη κυρίως στις δυνατότητες που παρέχει η μάθηση μέσω ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας (πηγή: <http://elearningeuropa.info/>).

1.2.3 Πρέπει πλέον να αναγνωριστεί ότι η ηλεκτρονική μάθηση διαδίδεται ολοένα περισσότερο και ότι οι γνώσεις στους διάφορους επαγγελματικούς τομείς έχουν σήμερα παγιωθεί. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται ότι από τώρα και στο εξής θα τίθενται σε εφαρμογή προσεγγίσεις με συνέπεια και επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι η ηλεκτρονική μάθηση συμβάλλει στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

1.3 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι είναι απαραίτητο η ΕΕ να ευαισθητοποιηθεί περισσότερο ως προς τις ΤΠΕ και ειδικότερα ως προς τον τρόπο με τον οποίο οι τεχνολογίες αυτές μπορούν να υποστηρίξουν την σχετική κατάρτιση στον τομέα της βιομηχανίας και την αντίστοιχη δια βίου μάθηση. Στη σχετική προσπάθεια πρέπει να περιληφθούν τα εξής:

— δράσεις μάθησης οι οποίες να παρέχονται κατά κύριο λόγο στον τόπο εργασίας και να προσανατολίζονται προς μία επίλυση των προβλημάτων που τίθενται τακτικά σε ένα δεδομένο πλαίσιο·

— μέθοδοι και προσεγγίσεις οι οποίες να αναγνωρίζουν την ήδη αποκτηθείσα εκπαίδευση και κατάρτιση — συμπεριλαμβανομένων των επιμορφωτικών προγραμμάτων στον χώρο εργασίας και της αντίστοιχης πρακτικής — και οι οποίες να ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή των εργαζομένων σε δραστηριότητες κατάρτισης, τόσο ατομικές, όσο και συλλογικές.

1.4 Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση στα θεσμικά όργανα της ΕΕ και στα κράτη μέλη να μην λησμονούν ότι, κατά την δέση σε εφαρμογή των αναπτυξιακών προγραμμάτων που συνδέονται με την εδραίωση της κοινωνίας των πληροφοριών, οι διαδικασίες που προβλέπονται δεν πρέπει επ' ουδενί λόγω να οδηγούν σε αποκλεισμό οιασδήποτε μορφής. Εν ολίγοις, δεν πρέπει πλέον να τίθενται κοινωνικοί, οικονομικοί ή γεωγραφικοί φραγμοί στην πρόσβαση στην ηλεκτρονική υποδομή η οποία αποτελεί ένα εργαλείο μάθησης.

1.4.1 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές και στις κωμοπόλεις της Κοινότητας, η δυνατότητα αξιοποίησης των ΤΠΕ με σκοπό την δια βίου μάθηση εξαρτάται, κατά κύριο λόγο, από το κατά πόσον η ΕΕ και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών θα υποστηρίξουν την εξασφάλιση ευρυζωνικών συνδέσεων στο Διαδίκτυο ⁽³⁾, οι οποίες παρέχουν πρόσβαση στα εν λόγω ηλεκτρονικά συστήματα μάθησης. Η κατάσταση είναι ιδιαίτερα δύσκολη

⁽³⁾ Ευρυζωνική πρόσβαση στο Διαδίκτυο: αρτηρία επικοινωνίας υψηλής ταχύτητας η οποία επιτρέπει την ταχεία και εύκολη πρόσβαση σε συστήματα ενημέρωσης και σε ηλεκτρονικά προγράμματα μάθησης (πηγή: <http://www.elearningeuropa.info/>).

στις αγροτικές περιφέρειες και τις κωμοπόλεις των νέων κρατών μελών, γεγονός που ενισχύει ακόμη περισσότερο το επιχειρήμα ότι δεν επιτρέπεται να τίθεται το παραμικρό εμπόδιο στις συνδέσεις υψηλής ταχύτητας.

1.4.2 Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ να αναγνωρίσει ότι η ευρυζωνική πρόσβαση στο Διαδίκτυο αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής η οποία θα πρέπει να διασφαλίσει ότι η πρόσβαση στα ηλεκτρονικά μέσα θα αντιμετωπίζεται ως υπηρεσία κοινής ωφέλειας.

1.5 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, σε ό,τι αφορά την εξ αποστάσεως ηλεκτρονική εκπαίδευση και κατάρτιση, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο γεγονός ότι υπάρχει ο κίνδυνος να διανοιχθεί ένα χάσμα γενεών, κυρίως δε διότι ο αριθμός των δραστηριοτήτων που συνδέονται με την δια βίου μάθηση των ενηλίκων και που βασίζονται στις ΤΠΕ αυξάνεται ολοένα περισσότερο.

1.6 Είναι επίσης σκόπιμο η μάθηση με ηλεκτρονικά μέσα να προσεγγιστεί κατά τρόπο που να μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες των τυφλών. Καθώς τα τεχνικά μέσα που μπορούν να αξιοποιηθούν στον τομέα αυτό είναι γνωστά, οι συγγραφείς των εγχειριδίων ηλεκτρονικής διδασκαλίας πρέπει να χρησιμοποιήσουν ως βάση τη συλλογή κανόνων που έχουν συντάξει οι οργανώσεις που εκπροσωπούν την κοινότητα των τυφλών.

1.7 Η ΕΟΚΕ έχει την πεποίθηση ότι η μάθηση με τη βοήθεια των ΤΠΕ (ηλεκτρονική μάθηση) πρέπει να αποτελεί ένα αποτελεσματικό μέσο το οποίο να συμβάλλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και στην αύξηση του εμπορικού δυναμικού τους, ιδιαίτερα στην περίπτωση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων που έχουν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο ως κινητήριες δυνάμεις της οικονομικής αύξησης και ως δημιουργοί θέσεων απασχόλησης.

1.8 Η ΕΟΚΕ είναι βέβαιη ότι εάν, στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διευρυνθεί το πεδίο των δράσεων δια βίου μάθησης που κάνουν χρήση των ΤΠΕ, όχι μόνον θα αυξηθεί αποφασιστικά η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, αλλά θα ενισχυθεί επίσης και το κοινωνικό κεφάλαιο του προσωπικού που απασχολείται σε αυτές, πράγμα που θα οδηγήσει σε αύξηση της αξίας του ευρωπαϊκού επιχειρηματικού κεφαλαίου.

1.9 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι απαραίτητο να προσδιοριστεί το ταχύτερο ο νέος ρόλος που η κοινωνία των πολιτών και ο διάλογος μεταξύ των κοινωνικών εταίρων θα πρέπει να διαδραματίσουν με σκοπό την προώθηση και την θέση σε εφαρμογή, στο πλαίσιο των επιμέρους αγορών εργασίας της ΕΕ, της δια βίου μάθησης με τη χρήση των ΤΠΕ. Εάν οι ευρωπαϊκές κοινωνίες προετοιμαστούν για την δια βίου μάθηση με τη χρήση των ΤΠΕ, θα καταστεί δυνατό να οικοδομηθεί ένας ευρωπαϊκός χώρος γνώσης και μία κοινωνία που να βασίζεται σε αυτήν⁽⁴⁾.

1.10 Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η εισαγωγή των ΤΠΕ στον τομέα της εκπαίδευσης και η εδραίωση της επαγγελματικής κατάρτισης με ηλεκτρονικά μέσα δεν έχουν επιτευχθεί στο βαθμό που αναμενόταν. Κατά συνέπεια, οι αρμόδιες αρχές τόσο στο επίπεδο της ΕΕ, όσο και στο επίπεδο των κρατών μελών, καλούνται να λάβουν μέτρα που να επιτρέψουν την επίτευξη σημαντικής προόδου σε ό,τι αφορά την

υιοθέτηση της ηλεκτρονικής μάθησης. Μία τέτοια εξέλιξη θα μπορούσε να συμβάλει σε μεγάλο βαθμό σε μία αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας της βιομηχανίας.

1.11 Η ΕΟΚΕ καλεί τα ευρωπαϊκά όργανα να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες των ΜΜΕ, των δικτύων τους, καθώς και των οργανώσεων που τις εκπροσωπούν, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι εν λόγω επιχειρήσεις επωφελούνται κατάλληλα από τη χρήση των ΤΠΕ στον τομέα της κατάρτισης.

1.12 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να παρέχεται σταθερή και συστηματική στήριξη στους διδάσκοντες τις νέες τεχνολογίες και την αντίστοιχη μεθοδολογία (διδασκαλία της πληροφορικής) μέσω προγραμμάτων και κινήτρων γενικού χαρακτήρα.

1.13 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει, εξάλλου, να δώσει ιδιαίτερη σημασία στο ζήτημα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο πλαίσιο της διδασκαλίας της πληροφορικής.

1.14 Τέλος, ολοκληρώνοντας την ενότητα «Συμπεράσματα και συστάσεις», η ΕΟΚΕ προτείνει να συνεχιστεί το παράδειγμα των όρων που χρησιμοποιούνται ήδη στην ΕΕ — όπως: *e-Euroopa* (Ηλεκτρονική Ευρώπη), *e-Learning* (Ηλεκτρονική μάθηση), *e-Skills* (Ηλεκτρονικές δεξιότητες), κλπ. — και στην περίπτωση της δια βίου μάθησης με τη χρήση των ΤΠΕ και να υιοθετηθεί ο όρος *e-Lifelong Learning (eLL)*, δεδομένου ότι με τον τρόπο αυτό τονίζεται ο ρόλος που ο τύπος αυτός μάθησης διαδραματίζει και, κατ' επέκταση, τονίζεται και η ανάγκη ανάπτυξης και διάδοσής του, τόσο στο πλαίσιο του υφιστάμενου προγράμματος δράσης *e-Euroopa*, όσο και στο πλαίσιο της μεταγενέστερης πρωτοβουλίας i2010.

2. Εισαγωγή στη γνωμοδότηση και αίτια που οδήγησαν στην κατάρτισή της

2.1 Η παρούσα γνωμοδότηση εξετάζει τη συμβολή της δια βίου μάθησης με τη χρήση των ΤΠΕ στην ανταγωνιστικότητα, τις βιομηχανικές μεταλλαγές και την ανάπτυξη κοινωνικού κεφαλαίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.2 Στο πλαίσιο της θέσης σε εφαρμογή της στρατηγικής της Λισαβώνας, η δια βίου μάθηση καθίσταται μία από τις σημαντικότερες έννοιες της εκπαιδευτικής πολιτικής της ΕΕ και των νέων εκπαιδευτικών προγραμμάτων της περιόδου 2007-2013⁽⁵⁾. Οι ευέλικτες και ανοικτές μέθοδοι εκπαίδευσης και κατάρτισης που κάνουν χρήση των ΤΠΕ θα διαδραματίσουν αναμφίβολα πρωταγωνιστικό ρόλο στην ανάπτυξη της οικονομίας που βασίζεται στη γνώση.

2.3 Μετά από την θέση σε εφαρμογή του ρηξικέλευθου προγράμματος *e-Euroopa* και των δράσεων για την εδραίωση της ηλεκτρονικής μάθησης, τα οποία οδήγησαν ήδη σε ελπιδοφόρα αποτελέσματα, είναι σκόπιμο να προσδιοριστεί με ποιόν τρόπο τα επιτεύγματα αυτά θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στον τομέα των βιομηχανικών μεταλλαγών και πώς θα μπορούσαν να αναπτυχθούν οι δυνατότητες που διανοίχθηκαν ώστε να μπορέσουν να χαραχθούν προοπτικές για το μέλλον.

⁽⁴⁾ Κοινωνία που βασίζεται στη γνώση: κοινωνία οι διαδικασίες και οι πρακτικές της οποίας βασίζονται στην παραγωγή, την διάδοση και την χρήση της γνώσης με σκοπό τα άτομα που την απαρτίζουν να είναι σε θέση να αυξάνουν συνεχώς τις ικανότητές τους και να είναι ταυτόχρονα σε θέση να ανταπεξέρχονται πλήρως στις οικογενειακές, κοινωνικές και επαγγελματικές υποχρεώσεις τους (βλ. COM(2001) 678 τελικό).

⁽⁵⁾ «Ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης στον τομέα της δια βίου μάθησης», COM(2004) 474 τελικό της 14ης Ιουλίου 2004.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η σημασία της τεχνολογίας των πληροφοριών για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων έχει αναγνωριστεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία ενέκριναν ένα πολυετές πρόγραμμα (2004-2006) ⁽⁶⁾ για την αποτελεσματική εισαγωγή των ΤΠΕ στα εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρώπης. Βασικός στόχος του προγράμματος αυτού είναι η αξιοποίηση των ΤΠΕ προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι δράσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης θα είναι υψηλής ποιότητας.

3.2 Τα ανοικτά και ευέλικτα προγράμματα εξ αποστάσεως μάθησης κυριάρχησαν, από κοινού με την ηλεκτρονική μάθηση, την προηγούμενη δεκαετία και σήμερα επανεξετάζονται σε ευρύτερο πλαίσιο. Η μάθηση που στηρίζεται στις ΤΠΕ, ή αλλιώς η ηλεκτρονική μάθηση, καθιστά περισσότερο ευέλικτη τη ζωή, την κατάρτιση και την εργασία των ατόμων και θεωρείται ένα από τα κύρια μέσα χάρη στα οποία μπορούν να επιτευχθούν οι στόχοι της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Η ανεπίσημη ⁽⁷⁾ και η άτυπη ⁽⁸⁾ μάθηση, καθώς και η κατάρτιση στον τόπο εργασίας καθίστανται σήμερα ολοένα περισσότερο σημαντικές.

3.3 Η γνωμοδότηση που υιοθέτησε η ΕΟΚΕ το 2004 με τίτλο «Βελτίωση της εφαρμογής της στρατηγικής της Λισσαβώνας» ⁽⁹⁾ τόνιζε ότι είναι απαραίτητο να ξεταστούν, αφενός, οι νέες δυνατότητες που μπορεί να παράσχει η οικονομία που βασίζεται στη γνώση και, αφετέρου, η σημασία της ολοένα μεγαλύτερης διάδοσης των τεχνολογιών των πληροφοριών και των καινοτόμων διαδικασιών.

3.3.1 Υπογράμμισε επίσης τις ελλείψεις που παρουσιάζουν τα εκπαιδευτικά συστήματα και την ανάγκη οι σχετικές δράσεις να λαμβάνουν καλύτερα υπόψη την κοινωνική διάσταση.

3.4 Κατά την τελευταία δεκαετία, η Ευρωπαϊκή Ένωση έλαβε μεγάλο αριθμό πρωτοβουλιών στον τομέα της μάθησης με τη βοήθεια των ΤΠΕ. Ορισμένες από τις πρωτοβουλίες αυτές έφεραν εξαιρετικά αποτελέσματα, ενώ άλλες χαρακτηρίστηκαν, εν μέρει, από έλλειψη συνοχής και δεν οδήγησαν, τόσο από ποσοτική όσο και από ποιοτική άποψη, στα αναμενόμενα αποτελέσματα.

3.4.1 Τα πρώτα πρότυπα ηλεκτρονικής μάθησης που τέθηκαν σε εφαρμογή έδιναν έμφαση στο άτομο και συνίσταντο αποκλειστικά στην μετάδοση συγκεκριμένων γνώσεων εκ των άνω, σχεδόν δε ποτέ δεν συνδυάζονταν με την παροχή παιδαγωγικών συμβουλών και υποστήριξης εκ μέρους των βαθμολογητών. Για το λόγο αυτό, απογοητεύσαν ως ένα σημείο τα άτομα εκείνα που επιχείρησαν να προσαρμοστούν σε πρώιμο στάδιο στο είδος αυτό μάθησης.

⁽⁶⁾ Απόφαση αριθ. 2318/2003/EK της 5ης Δεκεμβρίου 2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το πρόγραμμα *e-Learning*.

⁽⁷⁾ Η ανεπίσημη μάθηση διεξάγεται παράλληλα με την εκπαίδευση που παρέχουν τα δημόσια συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, συνήθως ωστόσο δεν καταλήγει στην απόκτηση επίσημου τίτλου. Η ανεπίσημη μάθηση μπορεί να οργανωθεί στον τόπο εργασίας των ενδιαφερομένων ή να αποκτηθεί στο πλαίσιο δραστηριοτήτων που ασκούν διάφορες ομάδες ή οργανώσεις πολιτών (όπως οι οργανώσεις νέων, τα συνδικάτα ή τα πολιτικά κόμματα). Μπορεί να λάβει τη μορφή μαθημάτων ή υπηρεσιών που συμπληρώνουν τη διδασκαλία που παρέχουν τα επίσημα εκπαιδευτικά συστήματα, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, SEC(2000) 1832.

⁽⁸⁾ Η άτυπη μάθηση βασίζεται σε συγκεκριμένες καθημερινές καταστάσεις που προκύπτουν στο περιβάλλον εργασίας, στο οικογενειακό περιβάλλον ή κατά τον ελεύθερο χρόνο. Δεν έχει οργανωμένη ή διαρθρωμένη μορφή (από την άποψη των στόχων, της διάρκειας ή των σχετικών πόρων). Συνήθως, η απόκτηση άτυπης μάθησης επιτυγχάνεται χωρίς να έχει επιδιωχθεί και δεν καταλήγει στην απόκτηση επίσημου τίτλου, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, SEC(2000) 1832.

⁽⁹⁾ «Βελτίωση της εφαρμογής της στρατηγικής της Λισσαβώνας».

3.4.2 Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, η αύξηση των πιέσεων που ασκούνται στην οικονομία, καθώς και ο διαφορετικός ρυθμός εφαρμογής των μέτρων πολιτικής που υιοθέτησαν οι επιμέρους κυβερνήσεις κατά τα τελευταία χρόνια με σκοπό την εισαγωγή των ΤΠΕ στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, είχαν ως αποτέλεσμα η προώθηση της ανάπτυξης της επαγγελματικής κατάρτισης να μην είναι ικανοποιητική.

3.5 Η ΕΕ έθεσε ως στόχο το ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων 25-64 ετών στις διάφορες μορφές δράσεων δια βίου μάθησης να ανέρχεται, το 2010, σε 12,5 %, ποσοστό το οποίο σήμερα κυμαίνεται, κατά μέσο όρο, σε 10 % ⁽¹⁰⁾. Οι στόχοι που έχουν τεθεί μπορούν να επιτευχθούν μόνον μέσω μιας εντατικοποίησης των δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στη διάδοση των δράσεων εκπαίδευσης και κατάρτισης που προϋποθέτουν τη χρήση των ΤΠΕ.

3.5.1 Τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης της Επιτροπής και των κρατών μελών έχουν πλέον να αντιμετωπίσουν ακόμη μεγαλύτερες προκλήσεις δεδομένου ότι, μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια, μόνον ένα 15 % των νέων θέσεων απασχόλησης θα αφορούν ανειδίκευτους εργαζόμενους, ενώ το 50 % των νέων θέσεων θα πρέπει να καλυφθεί με εργαζόμενους υψηλής εξειδίκευσης ⁽¹¹⁾.

3.6 Στο πλαίσιο της ανακοίνωσης της Επιτροπής για τη στρατηγική i2010 ⁽¹²⁾, η ΕΕ έλαβε μία νέα πρωτοβουλία, την πρωτοβουλία *e-Inclusion* («Ηλεκτρονική ένταξη»), η οποία αναφέρεται τόσο στην προώθηση της χρήσης των ΤΠΕ όσο και στην αξιοποίησή τους για την επίτευξη κοινωνικής ένταξης ⁽¹³⁾. Η πολιτική για την «ηλεκτρονική ένταξη» αποσκοπεί στην άρση των εμποδίων που τίθενται στην χρήση των ΤΠΕ και στην προαγωγή της χρήσης τους για την καταπολέμηση του αποκλεισμού, τη βελτίωση της οικονομικής παραγωγικότητας και την αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης.

3.6.1 Μία σημαντική πτυχή της *e-Inclusion* αποτελεί η εξ αποστάσεως ηλεκτρονική μάθηση δεδομένου ότι πρόκειται για ένα μέσο που επιτρέπει τον περιορισμό ή ακόμη και την πρόληψη της κοινωνικής περιθωριοποίησης των ομάδων εργαζομένων που δεν έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στις παραδοσιακές μορφές εκπαίδευσης λόγω της γεωγραφικής ή κοινωνικής τους θέσης ή διότι έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

3.6.2 Τα πλεονεκτήματα αυτού του τύπου κατάρτισης είναι τα εξής: η παρακολούθηση των μαθημάτων δεν συνδέεται με ένα συγκεκριμένο τόπο, ο ρυθμός μάθησης μπορεί να προσαρμοστεί στις προσωπικές ανάγκες των καταρτιζόμενων, χρησιμοποιούνται σύγχρονες τεχνολογίες των πληροφοριών, παρέχονται ευκαιρίες βελτίωσης των ικανοτήτων σε άτομα που ανήκουν σε μη πλεονεκτούσες ομάδες, κλπ.

3.6.3 Σε πρόσφατη γνωμοδότησή της ⁽¹⁴⁾, η ΕΟΚΕ απηύθυνε έκκληση στους εκπροσώπους των κυβερνήσεων και των διάφορων τομέων της οικονομίας να αναπτύξουν και να υποστηρίξουν μέτρα που να αποβλέπουν στην προαγωγή της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με τη χρήση των ΤΠΕ στις κοινωνικές ομάδες που απειλούνται με αποκλεισμό από τις τεχνολογίες αυτές ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁾ «Εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης και της κατάρτισης: μια συμβολή ζωτικής σημασίας στην ευημερία και στην κοινωνική συνοχή στην Ευρώπη», COM(2005) 549 τελικό, της 30ής Νοεμβρίου 2005.

⁽¹¹⁾ Συμπεράσματα του Συμβουλίου «Παιδεία, νεολαία και πολιτισμός» της 21ης Φεβρουαρίου 2005.

⁽¹²⁾ COM(2005) 229 τελικό.

⁽¹³⁾ Υπουργική διάσκεψη, «Οι τεχνολογίες των πληροφοριών και της επικοινωνίας για μία κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς», Ρίγα, 11 Ιουνίου 2006.

⁽¹⁴⁾ «Ηλεκτρονική προσβασιμότητα (*e-Accessibility*)».

⁽¹⁵⁾ *e-Inclusion*: Αποκλεισμός από τη συμμετοχή στην ηλεκτρονική επικοινωνία.

3.6.4 Η εφαρμογή του προγράμματος *e-Inclusion* συνδέεται επίσης με την προώθηση της «ψηφιακής μόρφωσης»⁽¹⁶⁾, η οποία έχει πλέον αποβεί συνώνυμο της σύγχρονης κοινωνίας που βασίζεται στη γνώση. Η αναγνώριση, το ταχύτερο, της σημασίας της «ψηφιακής μόρφωσης» ως ενός από τα καθοριστικά εφόδια που επιτρέπουν την δια βίου μάθηση, όχι μόνον αποτελεί αναγκαιότητα — σύμφωνα, μεταξύ άλλων με τη πρόσφατη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για το θέμα⁽¹⁷⁾ — αλλά είναι και αναπόφευκτη.

3.7 Η προώθηση των ηλεκτρονικών δεξιοτήτων (*e-Skills*)⁽¹⁸⁾ θα επηρεάσει κατά τρόπο σημαντικό τις διάφορες πτυχές των βιομηχανικών μεταλλαγών. Ο όρος «ηλεκτρονικές δεξιότητες» καλύπτει όλες τις δεξιότητες που συνδέονται με τον επαγγελματία του τομέα ΤΠΕ, με τον χρήστη ΤΠΕ και με τις ηλεκτρονικές επιχειρήσεις. Στο πλαίσιο της προώθησης μιας ευρείας ημερήσιας διάταξης για τις ηλεκτρονικές δεξιότητες, η Επιτροπή πρότεινε πρόσφατα ένα φάσμα δράσεων, ένα μέρος των οποίων αφορούσε τη βιομηχανία και την προαγωγή των ηλεκτρονικών δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας καθώς και την ανάπτυξη και διάδοση νέων ηλεκτρονικών ικανοτήτων⁽¹⁹⁾.

3.7.1 Η εταιρική σχέση μεταξύ των διαφόρων εκπροσώπων των ενδιαφερόμενων φορέων του τομέα διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στο πλαίσιο των μέτρων που λαμβάνονται για τις ηλεκτρονικές δεξιότητες και για την καθιέρωση της δια βίου μάθησης με τη χρήση των ΤΠΕ. Ενδιαφερόμενοι, μεταξύ άλλων, είναι οι εξής:

- συνδικαλιστικές οργανώσεις·
- εκπρόσωποι των επιχειρήσεων (ως χρήστες των ΤΠΕ) που εξαρτώνται από ένα εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό·
- εκπρόσωποι διαφόρων βιομηχανικών κλάδων οι οποίοι είναι αρμόδιοι για την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και είναι καλύτερα ενημερωμένοι ως προς τον τύπο των προσόντων που απαιτούνται·
- εκπρόσωποι της βιομηχανίας των ΤΠΕ·
- ερευνητές του τομέα των ΤΠΕ και σχεδιαστές του τομέα·
- ερευνητές που μελετούν τις ποσοτικές και ποιοτικές πτυχές των «ηλεκτρονικών δεξιοτήτων»·
- αρμόδιοι για τη λήψη πολιτικών αποφάσεων στον τομέα της εκπαίδευσης, της έρευνας, των επιχειρήσεων, της καινοτομίας και της κοινωνίας των πληροφοριών·
- ειδικοί στις προβλέψεις με σφαιρική αντίληψη των αλλαγών που υφίσταται η κοινωνία και της αλληλεπίδρασης μεταξύ κοινωνίας και τεχνολογίας.

⁽¹⁶⁾ «Ψηφιακή μόρφωση»: πρόκειται για τις βασικές δεξιότητες που πρέπει να διαθέτει κάποιος προκειμένου να μπορεί να συμμετέχει ενεργά στην κοινωνία των πληροφοριών και στον νέο κόσμο των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Τη βάση της αποτελεί η απόκτηση δεξιοτήτων και ικανοτήτων στον τομέα των νέων τεχνολογιών, οι οποίες καθίστανται ολοένα πιο απαραίτητες στην καθημερινή ζωή. «Πρόγραμμα *e-Learning*», 5 Δεκεμβρίου 2003.

⁽¹⁷⁾ Γνωμοδότηση της: «Βασικές ικανότητες για τη δια βίου μάθηση», Μάιος του 2006.

⁽¹⁸⁾ Έκθεση της RAND Europe: «Η προσφορά και η ζήτηση ηλεκτρονικών δεξιοτήτων στην Ευρώπη», Σεπτέμβριος του 2005.

⁽¹⁹⁾ *e-Competences* (Ηλεκτρονικές ικανότητες): ικανότητες στον τομέα των ΤΠΕ και δεξιότητες και στάσεις σχετικές με τη χρήση των ΤΠΕ οι οποίες επιτρέπουν την εκτέλεση επαγγελματικών υποχρεώσεων στο κατάλληλο επίπεδο.

3.8 Για να μπορέσουν να επιτευχθούν οι στόχοι της στρατηγικής *i2010* και να υλοποιηθούν τα σχέδια που συνδέονται με την ηλεκτρονική ένταξη, καθοριστική σημασία έχει η επέκταση της ευρυζωνικής πρόσβασης στο Διαδίκτυο, η οποία δεν πρέπει να περιορίζεται στις μεγάλες πόλεις, αλλά αντίθετα να είναι κυρίως διαθέσιμη στους κατοίκους των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών⁽²⁰⁾.

3.8.1 Αξίζει να σημειωθεί ότι το 90 % περίπου των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών που είναι εγκατεστημένα στις αστικές ζώνες της ΕΕ των 15 έχουν πρόσβαση σε ευρυζωνική σύνδεση, ενώ το ποσοστό αυτό ανέρχεται μόλις στο 60 % στις αγροτικές και απομονωμένες περιοχές. Οι ανισότητες αυτές είναι πολύ μεγαλύτερες στα νέα κράτη μέλη.

3.8.2 Τα ευρυζωνικά δίκτυα πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών δεν έχουν μόνον ζωτική σημασία για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών, αλλά διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο και στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, κυρίως δε στο πλαίσιο των προγραμμάτων κατάρτισης με ηλεκτρονικά μέσα.

3.9 Συνιστάται ιδιαίτερα να αναπτυχθεί ένας προβληματισμός για το θέμα στο επίπεδο των αρμόδιων για τη χάραξη πολιτικής ώστε να καταστεί δυνατό να τελειοποιηθεί η πρακτική της δια βίου μάθησης με τη χρήση των ΤΠΕ και, κατ' επέκταση, να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα αυτού του είδους κατάρτισης. Η ΕΕ βρίσκεται μάλιστα στην καλύτερη θέση για να δώσει μία νέα πολιτική κατεύθυνση στον τομέα αυτόν.

3.9.1 Οι τρέχουσες πολιτικές δίδουν εκ των πραγμάτων προτεραιότητα στην εισαγωγή των ΤΠΕ στα επίσημα εκπαιδευτικά ιδρύματα, κυρίως δε στα σχολεία και τα πανεπιστήμια, ενώ στην προώθηση της χρήσης των ΤΠΕ στο πλαίσιο της ανεπίσημης και άτυπης δια βίου μάθησης ενηλίκων, αποδίδεται πολύ λιγότερη σημασία.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

Συμβολή της δια βίου μάθησης με τη χρήση των ΤΕ στην ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα και παραγωγικότητα

4.1 Σύμφωνα με το σκεπτικό της ανακοίνωσης που η Επιτροπή υιοθέτησε το 2002⁽²¹⁾ καθώς και της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ με τίτλο *Κατάρτιση και παραγωγικότητα*, η παραγωγικότητα είναι εκείνη που μπορεί να οδηγήσει σε μία αύξηση τόσο της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και οικονομιών, όσο και της οικονομικής ανάπτυξης. Η βελτίωση της παραγωγικότητας εξαρτάται κατά μεγάλο μέρος από την διάδοση της χρήσης των ΤΠΕ στις επιχειρήσεις και από την ικανότητα προσαρμογής του εργατικού δυναμικού στις απαιτήσεις της σύγχρονης βιομηχανίας.

4.1.1 Μολονότι οι ηλεκτρονικές τεχνολογίες, οι οποίες αποτέλεσαν αντικείμενο σημαντικών εκστρατειών διαφήμισης, δεν μπόρεσαν, στα αρχικά στάδια της ανάπτυξής τους, να ανταποκριθούν στις προσδοκίες που δημιουργήσαν, οι τομείς της κοινωνίας και της οικονομίας που εξαρτώνται από τη χρήση τους παρουσιάζουν σήμερα μία ανάπτυξη χωρίς προηγούμενο και διαθέτουν σημαντικό αξιοποιήσιμο δυναμικό.

⁽²⁰⁾ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: «Η γεφύρωση του ευρυζωνικού χάσματος», 21 Μαρτίου 2006.

⁽²¹⁾ COM(2002) 262 τελικό.

4.1.2 Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπιστώνει και δικαιολογημένα αναγνωρίζει τη σημασία των σύγχρονων ΤΠΕ ως κινητήριων δυνάμεων της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας καθώς και τη συμβολή τους στην οικονομία που βασίζεται στη γνώση, ιδιαίτερα δε στην περίπτωση των ΜΜΕ.

4.2 Η βελτίωση της ευρωπαϊκής οικονομικής ανταγωνιστικότητας θα πρέπει να επιδιωχθεί μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης και συγκεκριμένα μέσω προγραμμάτων και μαθημάτων που στηρίζονται στη χρήση των ΤΠΕ. Η δημιουργία συνεπών, ευκίνητων και ευέλικτων συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης τα οποία να προορίζονται για τα άτομα που αναζητούν απασχόληση ή που προετοιμάζονται να αναλάβουν εργασία ή για μισθωτούς που απασχολούνται στον τομέα της βιομηχανίας, θα αυξήσει τον ρυθμό με τον οποίο αναπτύσσεται η γνώση και θα οδηγήσει σε σημαντικές τεχνολογικές αλλαγές και καινοτομίες στο εσωτερικό των επιχειρήσεων παραγωγής, πράγμα το οποίο θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά τους.

4.2.1 Στο πλαίσιο αυτό, η εισαγωγή της δια βίου μάθησης με τη χρήση των ΤΠΕ στο περιβάλλον των επιχειρήσεων και των συναφών χώρων δραστηριότητας αναμένεται να αυξήσει την ανταγωνιστικότητά τους και να συμβάλει σε αύξηση του κοινωνικού κεφαλαίου των ανθρώπινων πόρων τους και, κατ' επέκταση, να οδηγήσει σε αύξηση της αξίας του κεφαλαίου των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

4.3 Σε ό,τι αφορά την θέση σε εφαρμογή και αξιοποίηση της ηλεκτρονικής μάθησης, γύρω στο 1994 σημειώθηκε ένα αποφασιστικό βήμα, όταν δηλαδή η βιομηχανία — κατά κύριο δε λόγο οι μεγάλες επιχειρήσεις — άρχισε να χρησιμοποιεί αυτή τη μέθοδο σε μεγάλη έκταση για τα προγράμματά της ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης και για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων της. Με τον τρόπο αυτό κατέστη σαφές ότι τα πράγματα είχαν ωριμάσει, δεδομένου ότι η ηλεκτρονική μάθηση είχε πλέον καταδείξει ότι ήταν σε θέση να προσφέρει λύσεις σταθερές και με διάρκεια και ότι είχε αφήσει πίσω της την προηγούμενη φάση, κατά την οποία προωθήθηκε με απλοϊκά διαφημιστικά μηνύματα και μέσα. Στο μεταξύ, οι ΜΜΕ κατέληξαν, για διάφορους λόγους, να αποτελούν μία κατ' ουσία μειονεκτούσα ομάδα χρηστών ηλεκτρονικής μάθησης, καθώς αξιοποιούν αυτή την μέθοδο κατάρτισης — και συχνά και τις ίδιες τις ΤΠΕ — μόνον σε περιορισμένο βαθμό, με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο ποσοστό των μισθωτών των επιχειρήσεων αυτών να κινδυνεύει να αποκλειστεί από την πρόσβαση στις διάφορες δυνατότητες συνεχούς κατάρτισης. Εάν η υιοθέτηση της ηλεκτρονικής μάθησης επεκταθεί, αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και να τις καταστήσει πιο αποτελεσματικές. Οι αρμόδιες αρχές, τόσο στο επίπεδο της ΕΕ όσο και στο εθνικό επίπεδο, πρέπει να ευαισθητοποιήσουν σχετικά την κοινή γνώμη και να θέσουν σε εφαρμογή μέτρα για την προώθηση της χρήσης των ΤΠΕ για σκοπούς κατάρτισης στον τομέα των ΜΜΕ.

Η συμβολή της δια βίου μάθησης με τη χρήση των ΤΠΕ στην ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου

4.4 Το κοινωνικό κεφάλαιο συνίσταται, μεταξύ άλλων, από πόρους όπως οι δεξιότητες, η ενημέρωση, οι διάφορες νοοτροπίες, η γνώση και η ατομική δημιουργικότητα, καθώς και από στοιχεία όπως οι σχέσεις μεταξύ ατόμων και οργανώσεων. Η συμβολή αυτών ακριβώς των πόρων στην οικονομική ανάπτυξη και στις βιομηχανικές μεταλλαγές θα πρέπει να ξεταστεί, μέσω, συγκεκριμένα, μιας ανάλυσης των σχέσεων που υφίστανται μεταξύ, αφενός, της ανάπτυξης, της προαγωγής και της αξιοποίησης των πόρων αυτών και, αφετέρου, της προστιθέμενης αξίας που προκύπτει από αυτούς.

4.4.1 Όταν το επίπεδο του κοινωνικού κεφαλαίου είναι υψηλό, αυτό επηρεάζει άμεσα την ικανότητα διαμόρφωσης μιας κοινωνίας που βασίζεται στη γνώση και που είναι δημιουργική, καινοτόμος, ανοικτή στις αλλαγές και ικανή να αναπτύξει κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις με διάρκεια. Μία από τις βάσεις πάνω στις οποίες θεμελιώνεται μία κοινωνία αυτού του είδους είναι οι επενδύσεις στην έρευνα, την εκπαίδευση και την κατάρτιση.

4.4.2 Το κοινωνικό κεφάλαιο μπορεί να αυξηθεί εάν οι διάφοροι ενδιαφερόμενοι φορείς (βλ. σημείο 3.7.1) επιτύχουν, χάρη στις εταιρικές σχέσεις που έχουν αναπτύξει, να αναλάβουν δράση από κοινού στον τομέα των προγραμμάτων και των δραστηριοτήτων που συνδέονται με την εκπαίδευση και την κατάρτιση μέσω των ΤΠΕ και ιδιαίτερα με την δια βίου μάθηση.

Η συμβολή της δια βίου μάθησης με τη χρήση των ΤΠΕ στις βιομηχανικές μεταλλαγές και ιδιαίτερα στην απόκτηση επαγγελματικών ικανοτήτων, στην ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων και στην αντιμετώπιση της ανεργίας

4.5 Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και κατάρτιση με τη χρήση των ΤΠΕ μπορεί να επιτρέψει την συστηματική, ταχεία και φθηνή μεταφορά γνώσεων, γεγονός το οποίο έχει καθοριστική σημασία ιδιαίτερα για τη βιομηχανία, καθώς ο τύπος αυτός κατάρτισης αποτελεί μία αξιόλογη πτυχή για το ανθρώπινο δυναμικό της και διευκολύνει την μεταφορά γνώσεων από τα ερευνητικά κέντρα προς αυτήν.

4.5.1 Το να διαθέτει μία επιχείρηση ένα κατάλληλα καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό το οποίο βελτιώνει διαρκώς τις ικανότητές του με τη βοήθεια προγραμμάτων κατάρτισης αποτελεί σημαντικό παράγοντα ο οποίος καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την αξία της συγκεκριμένης επιχείρησης. Χάρη στο εξειδικευμένο αυτό προσωπικό, η επιχείρηση μπορεί να τροποποιήσει τις τεχνολογίες παραγωγής της, να μεταβάλει το «προφίλ» της και να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

4.6 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπογραμμίζει ⁽²²⁾ ότι για να μπόρουν να αντιμετωπιστούν η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και οι συνεχείς αλλαγές των οικονομικών συνθηκών, είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθούν μακροπρόθεσμες επενδύσεις στην ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων, διεργασία στην οποία θα πρέπει να συμμετάσχουν τόσο ιδιώτες, επιχειρήσεις και κοινωνικοί εταίροι, όσο και δημόσιες αρχές. Δυστυχώς, τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν φαίνεται να ενδιαφέρονται να αυξήσουν τις δημόσιες δαπάνες υπέρ της πραγματοποίησης επενδύσεων στον τομέα της εκπαίδευσης, οι οποίες σήμερα κυμαίνονται, κατά μέσο όρο, γύρω στο 5 % του ΑΕγχΠ, ενώ ταυτόχρονα οι διαφορές στον τομέα αυτόν ανάμεσα στα επιμέρους κράτη μέλη είναι σημαντικές, ενίοτε δε εντυπωσιακές.

4.7 Η πραγματοποίηση επενδύσεων υπέρ της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων οδηγεί αυτόματα σε αύξηση της παραγωγικότητας, αποτελεί δε έναν ελκυστικό τύπο επένδυσης τόσο σε μικροοικονομικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Διάφορες μελέτες ⁽²³⁾ καταδεικνύουν ότι κάθε έτος μάθησης συμβάλλει άμεσα σε αύξηση της οικονομικής ανάπτυξης κατά 5 % περίπου, βραχυπρόθεσμα, και κατά 2,5 % περίπου, μακροπρόθεσμα. Τα αποτελέσματα αυτά επιβεβαιώνονται επίσης και με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ⁽²⁴⁾, τα οποία υπογραμμίζουν ότι οι επενδύσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης αποφέρουν σημαντικά οφέλη, τα οποία υπερβαίνουν κατά πολύ τις αντίστοιχες δαπάνες.

⁽²²⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Αποδοτικές επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση: επιτακτική ανάγκη για την Ευρώπη», COM(2002) 779 της 10ης Ιανουαρίου 2003 (5269/03).

⁽²³⁾ De la Fuente και Ciccone, «Το ανθρώπινο κεφάλαιο στο πλαίσιο μιας παγκόσμιας οικονομίας που βασίζεται στη γνώση», Τελική έκθεση για την ΓΔ «Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις», Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2002.

⁽²⁴⁾ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 22-23 Μαρτίου 2005 (έγγραφο 7775/06).

4.8 Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση σύγχρονων διαρθρώσεων παραγωγής, οι οποίες βασίζονται συχνά σε πληροφορικά συστήματα που για να λειτουργήσουν χρειάζεται προσωπικό καταρτισμένο στις ΤΠΕ. Η εξεύρεση των ανθρώπων πόρων αυτών δεν είναι πάντοτε εύκολη, χάρη ωστόσο στη ευρεία χρήση των ΤΠΕ στο πλαίσιο προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδιαίτερα δε της δια βίου μάθησης, η εξεύρεσή του στην αγορά εργασίας θα καταστεί σαφώς ευκολότερη.

4.9 Για τους λόγους που προαναφέρθηκαν και με βάση τις σημερινές βιομηχανικές μεταλλαγές, είναι σκόπιμο να ληφθούν άμεσα μέτρα προκειμένου να καταστεί δυνατή, χωρίς καθυστέρηση, η εισαγωγή της χρήσης των ΤΠΕ στη δια βίου μάθηση. Η δράση αυτή θα επιτρέψει τόσο στους εργαζόμενους στις ευρωπαϊκές βιομηχανίες παραγωγής, όσο και στους ανέργους που παρακολουθούν προγράμματα κατάρτισης, να αποκτήσουν ταχύτερα νέες γνώσεις και δεξιότητες. Ιδιαίτερα δε στους ανέργους θα πρέπει να διασφαλιστεί η πρόσβαση σε προγράμματα κατάρτισης στις ΤΠΕ τα οποία να χρηματοδοτούνται με δημόσιους πόρους ⁽²⁵⁾.

4.9.1 Οι άνεργοι δεν διαθέτουν κίνητρα προκειμένου να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους με δική τους πρωτοβουλία διότι σπάνια

τους παρέχεται η ευκαιρία να εφαρμόζουν τις γνώσεις που αποκτούν. Το καλύτερο κίνητρο το οποίο θα μπορούσε να τους παρασχεθεί είναι μία πραγματική προοπτική απασχόλησης η οποία να απορρέει από την παρακολούθηση ενός συγκεκριμένου προγράμματος κατάρτισης ή επιμόρφωσης το οποίο, θα προσφέρεται, στην καλύτερη περίπτωση, από την εταιρεία που προτείνει τη θέση απασχόλησης.

4.9.2 Με τον τρόπο αυτό μπορούν κανονικά να διασφαλιστούν ευνοϊκές συνθήκες για την καθιέρωση της δια βίου μάθησης με τη χρήση των ΤΠΕ, στις περιοχές ωστόσο εκείνες όπου ο τύπος αυτός μάθησης ενδείκνυται ιδιαίτερα (π.χ. στις αγροτικές περιοχές όπου έχουν κηρύξει πτώχευση επιχειρήσεις παραγωγής, πράγμα σύνηδες στα νέα κράτη μέλη) οι σχετικές υποδομές είναι ανεπαρκείς.

4.9.3 Για να μπορέσουν να βελτιωθούν οι υποδομές στις περιοχές αυτές είναι απαραίτητο τόσο το εθνικό, όσο και το ευρωπαϊκό επίπεδο, να παράσχουν τη στήριξή τους, καθώς οι εταιρείες ΤΠ δεν φαίνεται να είναι πρόθυμες να αναλάβουν την κάλυψη των εξόδων σύνδεσης στο Διαδίκτυο των φτωχών αυτών περιοχών (δηλ. των κωμοπόλεων και των αγροτικών περιοχών).

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁵⁾ Γνωμοδότηση της «Η στρατηγική i2010 — Ευρωπαϊκή κοινωνία της πληροφορίας για την ανάπτυξη και την απασχόληση».

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Υπηρεσίες και ευρωπαϊκή μεταποιητική βιομηχανία: η αλληλεπίδραση των κλάδων αυτών και ο αντίκτυπός της στην απασχόληση, την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα»

(2006/C 318/04)

Στις 19 Ιανουαρίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα *Υπηρεσίες και ευρωπαϊκή μεταποιητική βιομηχανία: η αλληλεπίδραση των κλάδων αυτών και ο αντίκτυπός της στην απασχόληση, την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα*.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών, στην οποία ανατέθηκε η κατάρτιση των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 31 Αυγούστου 2006 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Calleja με συνεισηγητή τον κ. Rohde.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 183 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

Συμπεράσματα και συστάσεις

Στην παρούσα γνωμοδότηση υποστηρίζονται τα εξής:

Γενική δήλωση

Πρέπει να αναγνωριστεί η σημασία των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση στην ευρωπαϊκή βιομηχανία. Η χρήση ανταγωνιστικών υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων πρέπει να προωθηθεί μέσω μιας δέσμης συνεκτικών πολιτικών δράσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το προκαταρκτικό σχέδιο δράσης 2005 του Φόρουμ της ΕΕ για τις υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων (BRSF) προσφέρει ένα κατάλληλο βήμα για περαιτέρω συζήτηση.

Στόχοι πολιτικής και συνέχεια

Πρέπει να προωθηθεί ο θετικός ρόλος των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων για την ανάπτυξη του δημόσιου και ιδιωτικού μεταποιητικού κλάδου, καθώς και του κλάδου των υπηρεσιών, μέσω ειδικών δράσεων όπως λόγου χάρι:

- με την ανάληψη άμεσων και συμπληρωματικών δράσεων για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς για τις υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων και ιδιαιτέρως με την άρση των εμποδίων στα οποία προσκρούει η εύρυθμη λειτουργία του κλάδου (εμπόδια για την ολοκλήρωση της αγοράς, την κινητικότητα των εργαζομένων και την οικονομική ανάπτυξη)·
- με την άμεση αναγνώριση των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων ως αναπόσπαστου μέρους οποιασδήποτε βιομηχανικής πολιτικής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να το αντιληφθεί αυτό και να αναλάβει δράση για τη διεύρυνση του φάσματος της ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής με την ενσωμάτωση των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων
- με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Επιχειρηματικών Υπηρεσιών για τη συλλογή πληροφοριών, την προαγωγή της έρευνας και της συζήτησης, καθώς και για την υποδείξη και την παρακολούθηση της εφαρμογής πολιτικών συστάσεων·

— με την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου για την παρακολούθηση των αλλαγών στις συνθήκες εργασίας και τις δυνατότητες απασχόλησης που απορρέουν από τις διαρθρωτικές αλλαγές που χαρακτηρίζουν τη νέα οικονομία των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων.

Γενικότερα, άλλα μέτρα που πρέπει να ληφθούν στο χώρο της αγοράς και να προωθηθούν από τη δημόσια διοίκηση είναι τα ακόλουθα:

- προώθηση των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων ως μέσου βελτίωσης της επιχειρηματικής και της βιομηχανικής παραγωγικότητας, καθώς και για την επίτευξη ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων έναντι των χωρών χαμηλού κόστους και άλλων στην παγκόσμια αγορά·
- προώθηση της περισσότερο αποτελεσματικής και αποδοτικής χρήσης υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων από τις ΜΜΕ·
- προαγωγή της απασχόλησης και της βελτίωσης των συνθηκών εργασίας στον κλάδο των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων με απώτερο στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών, αλλά και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου
- εκτέλεση στοχοθετημένων προγραμμάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης για την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας και τη βελτίωση της απασχολησιμότητας των εργαζομένων που πλήττονται από διαρθρωτικές αλλαγές.

Ε&Α, καινοτομία και ψηφιακή παροχή

- Τα προγράμματα Ε&Α που χρηματοδοτούνται με δημόσιους πόρους, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, πρέπει να δώσουν προτεραιότητα σε δράσεις και σχέδια που στοχεύουν στην τόνωση της παραγωγής και της χρήσης καινοτόμων υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων.
- Πρέπει να δοθεί έμφαση σε ειδικά σχέδια υπηρεσιών υψηλής έντασης γνώσης στη μεταποιητική βιομηχανία που προάγουν την καινοτομία, την υψηλή παραγωγικότητα και δημιουργούν προοπτικές ανάπτυξης (π.χ. ΤΠΕ και Ε&Α).

- Οι υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων αποτελούν πηγή καινοτομίας για την οικονομία της γνώσης. Πρέπει να ενθαρρυνθεί η έρευνα για την περαιτέρω ανάπτυξη της επιστήμης των υπηρεσιών και ιδιαίτερος της μεθοδολογικής τεχνογνωσίας για την εφαρμογή στις επιχειρηματικές διαδικασίες.
- Πρέπει να ενισχυθούν η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (ΔΠΙ) και άλλοι μηχανισμοί προστασίας μέσω της θέσπισης της εκκρεμούσας νομοθεσίας για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, προκειμένου να ενθαρρυνθούν οι εταιρείες να επενδύσουν στην Ε&Α και στην καινοτομία.
- Ο ρόλος της ΤΠΕ στην παραγωγή καινοτόμων υπηρεσιών πρέπει να αναγνωριστεί και να προαχθεί περαιτέρω με τον ορισμό στόχων όπως η εξασφάλιση της παροχής υπηρεσιών, ιδιαίτερος στις ΜΜΕ, μέσω υψηλής ταχύτητας ευρυζωνικών διαδικτυακών συνδέσεων σε όλη την Ευρώπη, σε συνδυασμό με μια προσπάθεια για την επίλυση προβλημάτων που έχουν σχέση με την ασφάλεια και την προστασία προσωπικών δεδομένων στα ψηφιακά δίκτυα η-επιχειρείν. Σε σχέση με το θέμα αυτό, η πρωτοβουλία i2010 της Επιτροπής διαδραματίζει σημαντικό ρόλο.

Μηχανική των υπηρεσιών και ισχύοντα πρότυπα

- Η «μηχανική των υπηρεσιών» είναι ένας νέος κλάδος που μπορεί να χρησιμεύσει ως βάση για τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων, μέσω της βελτίωσης του συστηματικού προγραμματισμού. Αυτή η καινοτόμος προσέγγιση αξίζει να αναπτυχθεί ως ειδικότητα στο χώρο της έρευνας και της εκπαίδευσης στα πανεπιστήμια, τις οικονομικές σχολές και άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα.
- η καθιέρωση προτύπων μπορεί να διαδραματίσει χρήσιμο ρόλο στην προσπάθεια για τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών και την περαιτέρω ολοκλήρωση των αγορών της ΕΕ. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να ενθαρρυνθεί η προώθηση της εθελουσίας τυποποίησης των υπηρεσιών εν γένει και ειδικότερα των επιχειρηματικών υπηρεσιών.

Βελτίωση των γνώσεων στην ΕΕ, απασχόληση στον ευρωπαϊκό κλάδο επιχειρηματικών υπηρεσιών

- Πρέπει να εξευρεθούν λύσεις, ώστε να ενδυναμωθεί το ανθρώπινο κεφάλαιο στην ΕΕ και να σταματήσει η αυξανόμενη διαρροή εγκεφάλων από τον κλάδο της έρευνας στην ΕΕ.
- πρέπει να δοθούν νέα κίνητρα στον ιδιωτικό τομέα για την αύξηση του μεριδίου του στις δραστηριότητες Ε&Α, σε συμφωνία με τη στρατηγική της Λισαβόνας.
- πρέπει να βελτιωθούν τα δεδομένα και οι πληροφορίες για τις υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων, καθώς και τις υπηρεσίες που προσφέρονται από βιομηχανικές επιχειρήσεις.
- πρέπει να βελτιωθεί η διαφάνεια των αγορών προμήθειας υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων.
- πρέπει να διατεθούν περισσότεροι πόροι για τη βελτίωση της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της ηλεκτρονικής μάθησης και της γλωσσολογίας, προκειμένου να καταστεί δυνατή η ανάπτυξη διασυνοριακών υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων.

Αιτιολογία

1. Εισαγωγή

1.1 Στην παρούσα γνωμοδότηση εξετάζεται ο αντίκτυπος των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων στην απασχόληση, την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα της ευρωπαϊκής μεταποιητικής βιομηχανίας καθώς και ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να αναπτυχθεί περαιτέρω ο συγκεκριμένος τομέας σύμφωνα με το πρόγραμμα της Λισαβόνας. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στις εξελίξεις που συντελούνται στο νέο κλάδο, γνωστό ως «μηχανική των υπηρεσιών», και στον αντίκτυπο της εξωτερικής ανάθεσης υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων.

1.2 Υπάρχει ανησυχία σχετικά με τις προοπτικές της ευρωπαϊκής οικονομίας και την ικανότητά της να αντιμετωπίσει την ανάδυση του έντονου ανταγωνισμού από τις οικονομίες χαμηλού κόστους. Στην Ευρώπη, στον κλάδο της μεταποίησης, έχουν χαθεί αρκετές χιλιάδες θέσεις εργασίας και βιομηχανικές δραστηριότητες έναντι άλλων χωρών που διαθέτουν συγκριτικό πλεονέκτημα σε ό,τι αφορά το κόστος και τις δεξιότητες (λόγου χάρι η Κίνα στον μεταποιητικό κλάδο και η Ινδία στον τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων). Παρά τις εξελίξεις αυτές, η μεταποιητική βιομηχανία συνεχίζει να διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην οικονομία της Ευρώπης. Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες στατιστικές για το 2004, η ΕΕ κατέχει ηγετική θέση όσον αφορά στις εξαγωγές εμπορευμάτων, οι οποίες βάσει των στοιχείων ξεπέρασαν τα 1.200 δισ. δολάρια ΗΠΑ (1).

1.3 Η μεταποιητική βιομηχανία θεωρείται ότι παραμένει η κύρια πηγή τεχνολογικής αλλαγής και καινοτομίας στην ΕΕ, επισημαίνεται ωστόσο ότι δεν κατάφερε ν' αυξήσει τις δραστηριότητές της σε τομείς υψηλής τεχνολογίας και μεγαλύτερης προστιθέμενης αξίας την προηγούμενη δεκαετία. Η ανάπτυξη που συνδέεται με τις υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων, ιδιαίτερος με τη χρήση υπηρεσιών υψηλής έντασης γνώσεων, αποτελεί έναν συμπληρωματικό δίαυλο για την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, τη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης και την απόκτηση νέων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων. Οι υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων προσφέρουν, επίσης, πηγές για την προαγωγή της μη τεχνολογικής καινοτομίας (π.χ., στο χώρο της οργάνωσης), οι οποίες οδηγούν σε βελτίωση του άυλου κεφαλαίου των επιχειρήσεων και της τεχνογνωσίας των εργαζομένων.

1.4 Η αξιοσημείωτη μεταστροφή της κατανάλωσης προς τις υπηρεσίες στις πιο αναπτυγμένες οικονομίες δεν υποδηλώνει τάση αποβιομηάνησης, όπως θεωρείται ορισμένες φορές. Οι εξελίξεις αυτές μπορούν να θεωρηθούν περισσότερο ως στατιστική έκφραση του διευρυνόμενου καταμερισμού της εργασίας στις αναπτυγμένες οικονομίες και ως διάσπαση προηγούμενων ολοκληρωμένων κάθετων αλυσίδων παραγωγής αξίας. Σήμερα, υπάρχουν ειδικευμένοι φορείς παροχής υπηρεσιών που προσφέρουν υπηρεσίες τις οποίες, στο παρελθόν, εκτελούσαν στο εσωτερικό τους οι μεταποιητικές επιχειρήσεις. Έχουν αναπτυχθεί νέες επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών, οι οποίες στηρίζουν την προσπάθεια της ευρωπαϊκής βιομηχανίας να αυξήσει την αποτελεσματικότητά της και να απορροφήσει νέες τεχνολογίες που θα επιτρέψουν τη μαζική παραγωγή νέων προϊόντων υψηλότερης προστιθέμενης αξίας.

(1) Στατιστικά στοιχεία του ΠΟΕ για το εμπόριο, 2004.

1.5 Πρόσφατες έρευνες καταδεικνύουν ότι ο τύπος της οικονομίας που αναπτύσσεται ευνοεί την ολοκλήρωση και τον συμπληρωματικό χαρακτήρα των υπηρεσιών και της μεταποίησης. Ζήτηση για υπηρεσίες υφίσταται όπου υπάρχει ισχυρή βιομηχανική οικονομία, η οποία, με τη σειρά της, ευνοεί την ανάπτυξή τους. Δεν αντιπροσωπεύουν αποκλειστική εναλλακτική λύση (2).

1.6 Η παρούσα γνωμοδότηση δεν συνηγορεί υπέρ της ειδικής προώθησης των υπηρεσιών εις βάρος της μεταποιητικής βιομηχανίας, αλλά υπογραμμίζει την αλληλεξάρτηση του μεταποιητικού τομέα και του τομέα των υπηρεσιών (3). Επισημαίνεται το θετικό δυναμικό βελτίωσης και επέκτασης των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη θετική συμβολή των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων στην αυξημένη παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα του ευρωπαϊκού μεταποιητικού τομέα. Ταυτόχρονα, ο τομέας των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων ενισχύει την παραγωγικότητά του μέσω της καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένης της ταχείας υιοθέτησης νέων τεχνολογιών, με την προσέλκυση περισσότερου εργατικού δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης και με τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας (4).

1.7 Η ανάπτυξη υπηρεσιών σε ειδικευμένους εξωτερικούς φορείς που μπορούν να εκμεταλλευθούν οικονομίες κλίμακας και μια διαρκή διαδικασία καινοτομίας έχει θετικό αντίκτυπο στο κόστος και την παραγωγικότητα. Εντούτοις, η απόκτηση γνώσεων και καινοτόμων υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων από τις ΜΜΕ δεν φαίνεται να επαρκεί. Επίσης, πρέπει να διευκολυνθεί η μετακίνηση των εργαζομένων από τον μεταποιητικό κλάδο στις υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων μέσω των κατάλληλων προγραμμάτων επανακατάρτισης.

1.8 Σήμερα, το μεγαλύτερο μέρος των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων παρέχεται από εγχώριους φορείς. Ωστόσο, δεν υπάρχει εγγύηση ότι αυτό θα ισχύει και στο μέλλον. Ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων ανατίθενται εξωχώρια σε ευρύτερο ευρωπαϊκό επίπεδο, ακόμα και στα νέα κράτη μέλη ή στις υποψήφιες χώρες, ή ακόμα και παγκοσμίως με βάση το κόστος και τις ευκαιρίες {εγγύτερη (near-shoring) και εξωχώρια (offshore) ανάπτυξη}. Από τα πλέον πρόσφατα στοιχεία προκύπτει ότι, το 2004, η ΕΕ των 25 σημείωσε θετικό ισοζύγιο 42,8 δις € στο εμπόριο υπηρεσιών (αύξηση 5,8 δις € από το 2003) (5).

1.9 Υπάρχει ανάγκη διαρκούς και λεπτομερούς ανάλυσης των εταιρικών δομών και διεργασιών, προκειμένου να εντοπιστούν οι υπηρεσίες οι οποίες μπορούν να αγοραστούν από ειδικευμένους φορείς παροχής υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων ή δίκτυα εταιρειών (κοινές υπηρεσίες) που μπορούν να εκπληρώσουν αποτελεσματικότερα καθήκοντα αυτού του είδους, λειτουργώντας σε ευρύτερη κλίμακα και συνδυάζοντας την εμπειρογνομοσύνη τους. Μολονότι αυτό μπορεί να έχει επιδράσεις στην απασχόληση στον μεταποιητικό κλάδο, σε ορισμένες περιπτώσεις θα μπορούσε να συμβάλει στην αντιμετώπιση των δυνητικά αρνητικών συνεπειών που έχει η ανάπτυξη υπεργολαβιών σε εξωχώριες περιοχές, τη διατήρηση

του κλάδου της μεταποίησης στην Ευρώπη και στην αύξηση της ζήτησης στο χώρο της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων. Με την ενδυνάμωση της απασχόλησης ειδικευμένων εργαζόμενων σε επιχειρήσεις του κλάδου των υπηρεσιών, δημιουργούνται νέα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

2. Προκλήσεις για την ευρωπαϊκή βιομηχανία: μια πρόκληση για τις υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων

2.1 Οι επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης και η ανάγκη για αλλαγές προκειμένου να είναι δυνατή η προσαρμογή στις νέες συνθήκες γίνονται αισθητές σε όλους τους κλάδους της ευρωπαϊκής οικονομίας. Η βιομηχανική πολιτική μπορεί να διαδραματίσει θετικό ρόλο σε αυτό το πλαίσιο. Στην ανακοίνωσή της με τίτλο *Υποστήριξη των διαρθρωτικών αλλαγών: Μια βιομηχανική πολιτική για τη διευρυνόμενη Ευρώπη* (6), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δήλωσε ότι προτίθεται να χρησιμοποιήσει τη βιομηχανική πολιτική για να στηρίξει τη διαδικασία βιομηχανικών αλλαγών:

- η ευρωπαϊκή βιομηχανία πρέπει να αντιμετωπίσει μια σειρά διαρθρωτικών αλλαγών που είναι σε γενικές γραμμές επωφελείς και που πρέπει να διευκολυνθούν, κυρίως μέσω πολιτικών που ευνοούν την παραγωγή και τη χρήση γνώσεων·
- η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας παρέχει ευκαιρίες στην ευρωπαϊκή βιομηχανία, υπό τον όρο ότι οι αναγκαίες εξελίξεις θα υποστηριχθούν από τη βιομηχανική πολιτική και οι συνακόλουθες επιπτώσεις για τους εργαζόμενους θα προληφθούν με την άσκηση δραστηρίων πολιτικών στο χώρο της αγοράς αλλά και στον κοινωνικό χώρο·
- η διεύρυνση της ΕΕ δεν προσέφερε μόνο την επέκταση της εσωτερικής αγοράς αλλά και τη δυνατότητα αναδιοργάνωσης των αλυσίδων αξίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των νέων κρατών μελών·
- η μετάβαση προς την οικονομία της γνώσης θα είναι καθοριστική και θα χρειαστεί μια ορισμένη κανονιστική σύνθεση για να αποφευχθεί η υπερβολική επιβάρυνση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας των νέων κρατών μελών.

Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι πρέπει να επισπευθούν οι προσπάθειες για την επίτευξη συγκεκριμένων αποτελεσμάτων με την εφαρμογή της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ και την ενσωμάτωση των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων στο ίδιο πλαίσιο.

2.2 Πρόσφατα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε *Ανακοίνωση σχετικά με την εφαρμογή του κοινού προγράμματος της Λισαβόνας: Πλαίσιο πολιτικής για την ενίσχυση του μεταποιητικού τομέα της ΕΕ — προς μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση της βιομηχανικής πολιτικής* (7). Σε αυτό το πλαίσιο για τη βιομηχανική πολιτική, η Επιτροπή εξέγγειλε επτά κύριες διατομεακές πρωτοβουλίες πολιτικής:

- πρωτοβουλία για θέματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (ΔΠΙ) και παραποίησης·

(2) Business Services in European Industry (υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων στην ευρωπαϊκή βιομηχανία), Luis Rubalcaba-Bermejo — Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999.

(3) Σύνοψη τελικής έκθεσης με τίτλο: «The significance of competitive manufacturing industries for the development of the services sectors», Πανεπιστήμιο της Βρέμης, Δεκέμβριος 2003.

(4) βλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με τίτλο «Η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων», στην οποία τονίζεται η σημασία που έχει η εξασφάλιση των κατάλληλων κοινωνικών συνθηκών σε συνδυασμό με μια προσπάθεια για την αύξηση της παραγωγικότητας και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Ιδιαίτερα περιεκτικές προς το σκοπό αυτό είναι οι παράγραφοι 2.5 έως 2.5.3 όπου, στην παρ. 2.5.2 για παράδειγμα, η ΕΟΚ δηλώνει ότι «Επείγει επίσης να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης έναντι του ανταγωνισμού, υπό συνθήκες που να διασφαλίζουν την οικονομική και κοινωνική της ανάπτυξη, τη συνοχή της, τις θέσεις εργασίας, το περιβάλλον της».

(5) Ανακοίνωση τύπου της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης 17/2006 της 13.02.2006.

(6) COM(2004) 274 τελικό. Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ υιοθετήθηκε στις 15.12.2004 (εισηγητής ήταν ο κ. van Iersel και συνεισηγητής ο κ. Legeilus), EE C 157, 28.6.2005, σελ. 75 και επόμενα.

(7) COM(2005) 474 τελικό. Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ υιοθετήθηκε στις 20.4.2006 (εισηγητής ήταν ο κ. Ehnmark), EE C 185, σελ. 80 και επόμενα. Βλέπε επίσης τη συμπληρωματική γνωμοδότηση της ΣΕΒΜ (εισηγητής ο κ. Pezzini).

- ομάδα υψηλού επιπέδου για την ανταγωνιστικότητα, την ενέργεια και το περιβάλλον·
- εξωτερικές πτυχές της ανταγωνιστικότητας και της πρόσβασης στις αγορές·
- νέο πρόγραμμα νομοθετικής απλούστευσης·
- βελτίωση των τομεακών ειδικεύσεων με τον προσδιορισμό των σχετικών απαιτήσεων ειδικεύσεων και των κενών ειδικεύσης·
- διαχείριση των διαρθρωτικών αλλαγών στον μεταποιητικό τομέα·
- ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή προσέγγιση της βιομηχανικής έρευνας και καινοτομίας.

Η παραμέληση του τομέα των υπηρεσιών γενικότερα και ειδικότερα των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων αποτελεί σοβαρή παράλειψη της εν λόγω ανακοίνωσης. Η ΕΟΚΕ ζητεί οι υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων να αποτελέσουν αναπόσπαστο μέρος οιασδήποτε βιομηχανικής πολιτικής και καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διευρύνει το πεδίο εφαρμογής των μελλοντικών προσεγγίσεων όσον αφορά τη βιομηχανική πολιτική μέσω της ένταξης των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο μιας αποτελεσματικής βιομηχανικής πολιτικής, επίσης να συνυπολογίζονται οι κοινωνικές συνέπειες των βιομηχανικών αλλαγών και ο αντίκτυπός τους στην απασχόληση· αυτό σημαίνει ότι πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη τη δια βίου μάθηση και να ενισχυθεί η κινητικότητα των εργαζομένων.

2.3 Η Ευρώπη πρέπει να ενστερνιστεί ευρύτερα και πιο εμπειροστατωμένα τις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ). Η εντατικοποίηση της χρήσης των ΤΠΕ και η ενσωμάτωσή τους στη βιομηχανία είναι εξίσου σημαντική όπως και στον τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων. Η Ευρώπη υστερεί έναντι των κύριων ανταγωνιστών της όσον αφορά τη χρήση των ΤΠ. Οι κατά κεφαλήν δαπάνες για ΤΠ το 2004 ήταν 732 € για τη Δυτική Ευρώπη, 1.161 € για τις ΗΠΑ και 1.012 € για την Ιαπωνία. Οι δαπάνες για ΤΠ ως ποσοστό επί του εγχωρίου ΑΕγχΠ ήταν 3,08 % για τη Δυτική Ευρώπη, 4,55 % για τις ΗΠΑ και 3,59 % για την Ιαπωνία⁽⁸⁾. Η ειδική ομάδα για την ανταγωνιστικότητα στον κλάδο των ΤΠΕ, που έχει συσταθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο χώρο αυτό.

2.4 Το χάσμα παραγωγικότητας της ευρωπαϊκής μεταποιητικής βιομηχανίας αποδίδεται συχνά στην ανεπαρκή χρήση της τεχνολογίας και την ανεπαρκή εκμετάλλευση των δυνατοτήτων των ΤΠΕ, ιδίως από τις ΜΜΕ. Το πρόβλημα δεν φαίνεται να οφείλεται στο κόστος του υλικοτεχνικού εξοπλισμού. Είναι η έλλειψη γνώσεων και εμπειρογνωμοσύνης των ΜΜΕ στον τομέα των ΤΠΕ, γεγονός που καθιστά δύσκολο γι' αυτές να παρακολουθήσουν τη ραγδαία εξέλιξη και την αυξανόμενη πολυπλοκότητα των ΤΠΕ. Υπάρχει ένα «ψηφιακό χάσμα» που χωρίζει τις μικρές από τις μεσαίες επιχειρήσεις, εξαιτίας του οποίου το πλήρες δυναμικό των προτύπων των ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού επιχειρείν δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί⁽⁹⁾. Οι επιχειρηματικές υπηρεσίες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προαγωγή της αποτελεσματικότητας του κλάδου της ΤΠΕ, προκαλώντας κατ' αυτό τον τρόπο μια διατηρήσιμη αύξηση της παραγωγικότητας.

⁽⁸⁾ ΕΙΤΟ 2005, σ. 263.

⁽⁹⁾ Έκθεση για το ηλεκτρονικό επιχειρείν, 2005.

2.5 Η εσωτερική αγορά υπηρεσιών εν γένει και ειδικότερα η αγορά υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων δεν έχει ολοκληρωθεί και υπάρχουν πολλά εμπόδια για την αποτελεσματικότητα, την ανταγωνιστικότητα και τη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης. Στην έκθεση που έφερε τον τίτλο «Η κατάσταση της εσωτερικής αγοράς στον κλάδο των υπηρεσιών»⁽¹⁰⁾ εντοπίζεται μεγάλος αριθμός εμποδίων, σημειώθηκε όμως κάποια πρόοδος με την εφαρμογή της στρατηγικής της Λισαβόνας. Πέρα από τις ρυθμιστικές πτυχές που αφορούν στις αγορές υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων, απαιτούνται συμπληρωματικές πολιτικές, όπως αυτές που υποδεικνύονται στο παρόν έγγραφο, για να εξασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα της ΕΕ στην παγκόσμια αγορά, παράλληλα με την κοινωνική και οικονομική πρόοδο.

3. Η σημασία των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων και η αλληλεπίδρασή τους με τη βιομηχανία

3.1 Ορισμός των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων

Οι υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων ορίζονται παραδοσιακά ως υποομάδα (NACE 70-74) στο πλαίσιο των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις (δηλαδή, υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων μαζί με τις μεταφορές, επικοινωνίες, διανεμητικό εμπόριο και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες)⁽¹¹⁾. Το κριτήριο για τον ορισμό και των δύο εννοιών είναι η πελατεία στην οποία απευθύνονται οι υπηρεσίες αυτές. Πρόκειται για υπηρεσίες που δεν προορίζονται για τους καταναλωτές ως τελικούς χρήστες, αλλά μάλλον για επιχειρήσεις. Είναι πραγματικές δραστηριότητες που επηρεάζουν πρώτα την ανταγωνιστικότητα των εταιρειών (δεν είναι ασύμβατες με την παροχή υπηρεσιών προς τους καταναλωτές) μέσω της χρήσης τους ως ενδιάμεσων εισροών στην αλυσίδα αξίας και μέσω ωφελιών στο χώρο της ποιότητας και της καινοτομίας, λόγω της αλληλεπίδρασης προμηθευτή, πελάτη και υπηρεσίας. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων είναι ότι οι περισσότερες απ' αυτές μπορεί να υλοποιηθούν εντός μιας επιχείρησης ή να ανατεθούν σε τρίτους (υπεργολαβίες), όπως σε ειδικευμένες εταιρίες.

3.2 Οι υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων αποτελούν μια ομάδα ιδιαίτερα ετερογενών δραστηριοτήτων που ποικίλλουν από κύριες επαγγελματικές υπηρεσίες (π.χ., μηχανική, λογιστική, νομικές συμβουλές), σε υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας (π.χ., υπηρεσίες ΤΠΕ, παροχή διαχειριστικών συμβουλών), υπηρεσίες στον τομέα του προσωπικού (π.χ., επιλογή προσωπικού, απόσπαση, προσωρινή εργασία), επικουρικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων αυτών που αποφέρουν χαμηλή πρόσθετη αξία (π.χ. καθαρισμός, ασφάλεια, τροφοδοσία) και υπηρεσίες με αυξανόμενη πρόσθετη αξία (όπως ενεργειακή διαχείριση, τροφοδοσία και επεξεργασία ύδατος και άλλων υγρών, καθώς και επεξεργασία του αέρα και των αποβλήτων). Σ' αυτές τις κατηγορίες δραστηριοτήτων, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις συνθήκες απασχόλησης και κοινωνικής ασφάλισης.

⁽¹⁰⁾ COM (2002) 441 τελικό, 30 Ιουλίου 2002.

⁽¹¹⁾ Βλέπε ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Η ανταγωνιστικότητα των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις και συμβολή τους στις επιδόσεις των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων» (COM (2003) 747 τελικό, 4 Δεκεμβρίου 2003). Το σχετικό έγγραφο βρίσκεται στη διεύθυνση: http://europa.eu.int/eur-lex/el/com/cnc/2003/com2003_0747el01.pdf (βλ. παρ. I.2 και Πλαίσιο 1).

Πίνακας 1. Κύριες υπηρεσίες που απαιτούνται για τις επιδόσεις των επιχειρήσεων (λειτουργική προσέγγιση) ⁽¹²⁾

Λειτουργίες στις επιχειρήσεις	Κύριες υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις		Λειτουργίες στις επιχειρήσεις	Κύριες υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις
Διαχείριση	Παροχή διαχειριστικών συμβουλών Νομικές υπηρεσίες Λογιστικός έλεγχος και λογιστική		Διαχείριση πληροφοριών	Υπηρεσίες πληροφορικής και ΤΠ Τηλεπικοινωνίες
Ανθρώπινοι πόροι	Προσωρινή εργασία Πρόσληψη προσωπικού Επαγγελματική κατάρτιση		Εμπορία και πωλήσεις	Διαφήμιση Διανεμητικό εμπόριο Δημόσιες σχέσεις Εκδόσεις και εμποροπανηγύρεις Εξυπηρέτηση μετά την πώληση
Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση	Τράπεζα Ασφάλεια Ενοικίαση και χρηματοδοτική μίσθωση		Μεταφορές και υλικοτεχνική υποστήριξη	Υλικοτεχνική υποστήριξη Μεταφορικές υπηρεσίες Υπηρεσία ταχυμεταφοράς
Παραγωγή και τεχνική λειτουργία	Υπηρεσίες μηχανικού και τεχνικές υπηρεσίες Δοκιμές και έλεγχος ποιότητας υπηρεσίες E & A Βιομηχανικό σχέδιο Συντήρηση και επισκευή εξοπλισμού		Διαχείριση εγκαταστάσεων	Υπηρεσίες ασφάλειας Υπηρεσίες καθαρισμού Υπηρεσίες τροφοδοσίας Περιβαλλοντικές υπηρεσίες / διάθεση των αποβλήτων Υπηρεσίες παροχής ενέργειας και νερού Ακίνητα (αποθήκες)

3.3 Η θέση των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων στην οικονομία

Οι υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων αποτελούν σημαντικό στοιχείο της ευρωπαϊκής οικονομίας της αγοράς. Εντούτοις, το σημαντικότερο χαρακτηριστικό των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων είναι η παρουσία και η ένταξή τους σε όλα τα στάδια της αλυσίδας παραγωγής αξίας. Η ανάπτυξη των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων εξηγείται συνήθως ως αποτέλεσμα της μεταφοράς της απασχόλησης από τη μεταποιητική βιομηχανία στις υπηρεσίες, λόγω της εξωτερικής ανάθεσης των συναφών με τις υπηρεσίες λειτουργιών. Οι λόγοι της ανάπτυξης είναι ωστόσο πολλαπλοί. Σημαντικούς παράγοντες αποτελούν οι αλλαγές στα συστήματα παραγωγής, η μεγαλύτερη ευελιξία, ο εντονότερος ανταγωνισμός στις διεθνείς αγορές, ο αυξημένος ρόλος των ΤΠΕ και των γνώσεων και η ανάπτυξη νέων τύπων υπηρεσιών. «Σύμφωνα με τις στατιστικές διάρθρωσης των επιχειρήσεων, ο τομέας των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις (εξαιρουμένων των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών) αντιστοιχεί στο 53 % της συνολικής απασχόλησης στην οικονομία της αγοράς της ΕΕ το 2001, ενώ η μεταποίηση έχει μερίδιο 29 % (ή περίπου 29 εκατ. απασχολούμενα άτομα), [...] Κατά μέσο όρο, η συνολική προστιθέμενη αξία που δημιουργείται από τις υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις ανέρχεται σε 54 % το 2001, έναντι 34 % για τη μεταποίηση» ⁽¹³⁾.

3.4 Σήμερα, ολοένα και περισσότερες μεταποιητικές επιχειρήσεις εισέρχονται στον κλάδο των υπηρεσιών. Δεν προσφέρουν μόνο υπηρεσίες μετά την πώληση αλλά ανακαλύπτουν σε ολοένα και μεγαλύτερο βαθμό την πρόσθετη αξία που μπορούν να αποκομίσουν πουλώντας σε άλλες επιχειρήσεις την εμπειρογνομωσύνη που διαθέτουν στο χώρο της μηχανικής, του σχεδιασμού και της ανανέωσης διαδικασιών. Έτσι αναπτύσσεται έναν νέο υβριδικό πρότυπο επιχειρήσεως το οποίο συμπεριλαμβάνει επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο χώρο της μεταποίησης/των υπηρεσιών. Οι πελάτες αναζητούμε ολοένα και πιο συχνά «λύσεις» παρά απλώς προϊόντα, και σε πολλές περιπτώσεις το στοιχείο που αποτελεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε μια μεταποιητική επιχείρηση είναι η ικανότητά της να προσφέρει πρόσθετες υπηρεσίες.

⁽¹²⁾ Πηγή: Η ανταγωνιστικότητα των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις και η συμβολή τους στις επιδόσεις των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων COM(2003) 747 τελικό. Παράρτημα I (Κατατάξεις των υπηρεσιών και πρόσθετα αριθμητικά στοιχεία), http://europa.eu.int/eur-lex/el/com/cnc/2003/com2003_0747el01.pdf.

⁽¹³⁾ COM(2003) 747 τελικό, παρ. II.2, σ. 14.

3.5 Έλλειψη ειδικών στατιστικών στοιχείων για τις υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων ⁽¹⁴⁾. Υπάρχει έλλειψη στατιστικών πληροφοριών σχετικά με τη ζήτηση υπηρεσιών. Η αλληλεξάρτηση των διαφόρων τομέων δεν τεκμηριώνεται επαρκώς. Οι πληροφορίες για τις δραστηριότητες στον τομέα των υπηρεσιών και τη συμβολή τους στις οικονομίες των κρατών μελών της ΕΕ ελπίζεται να βελτιωθούν μετά την αναθεώρηση του συστήματος ταξινόμησης NACE η οποία αναμένεται να πραγματοποιηθεί το 2007. Η αναθεωρημένη ταξινόμηση θα επιτρέψει να γίνει καλύτερα κατανοητή η δομή και η ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών ⁽¹⁵⁾. Επίσης, δεν υπάρχουν πληροφορίες θετικά με τον βαθμό στον οποίον οι βιομηχανικές επιχειρήσεις παρέχουν και υπηρεσίες.

3.6 Κατακερματισμός και σπάνιες πληροφορίες και αναλύσεων που έχουν σχέση με τις υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να ιδρυθεί ένα Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Επιχειρηματικών Υπηρεσιών αρμόδιο για τη συλλογή πληροφοριών, την προαγωγή της έρευνας και της συζήτησης, καθώς και για την υπόδειξη και την παρακολούθηση της εφαρμογής πολιτικών συστάσεων. Η ίδρυση παρατηρητηρίου ή κάποια παρόμοια δράση θα διευκολύνει την κατανόηση των νέων και ραγδαίων εξελίξεων που παρατηρούνται στο κλάδο και θα χρησιμεύσει ως σημείο συνάντησής των αρμοδίων για την χάραξη πολιτικής και των αμέσως ενδιαφερομένων πλευρών.

3.7 Τυποποίηση των υπηρεσιών. Η περαιτέρω επιτάχυνση της τυποποίησης των υπηρεσιών βάσει απτών αποδεικτικών στοιχείων περιλαμβάνει αύξηση της βασικής ασφάλειας, της ποιότητας και των επιδόσεων και προώθηση του ανταγωνισμού και της καινοτομίας στην παροχή υπηρεσιών. Η πρόκληση αυτή πρέπει να αναληφθεί από την CEN (Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποίησης), τον ISO (Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης) και τους εθνικούς οργανισμούς τυποποίησης. Η ανάπτυξη προτύπων στον τομέα των υπηρεσιών θα τονώσει ασφαλώς το διασυνοριακό εμπόριο υπηρεσιών και θα επιτρέψει την προαγωγή της εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών

4. Πώς οι υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων βελτιώνουν τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα ⁽¹⁶⁾

4.1 Οι υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων έχουν ζωτική σημασία για την παροχή συνδρομής προς τον τομέα των ΜΜΕ, προκειμένου να συμβάλει με όλες του τις δυνάμεις στην καινοτομία και την ανάπτυξη. Από τα υπάρχοντα στοιχεία προκύπτει ότι οι δυναμικότερες ΜΜΕ χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων. Απέναντι στις πιέσεις που ασκεί η διεθνοποίηση, είναι απαραίτητο να προωθηθεί η χρήση των υπηρεσιών αυτών από ένα ευρύτερο φάσμα ΜΜΕ.

4.2 Εθνική ικανότητα καινοτομίας.

Η ικανότητα ενός κράτους να παράγει νέες ιδέες και να προωθή την αγοραστική αξιοποίηση καινοτόμων τεχνολογιών επηρεάζεται μακροπρόθεσμα από μια σειρά παραγόντων ⁽¹⁷⁾ όπως:

- η γενική υποδομή καινοτομίας·
- οι βασικές προϋποθέσεις πλαισίωσης/συνοδευτικές πολιτικές·
- η διασύνδεση ολόκληρου του συστήματος καινοτομίας·
- τα γενικά συστήματα εκπαίδευσης.

4.3 Το 85 % της έρευνας στην ΕΕ επικεντρώνεται στη μεταποίηση (έναντι 66 % στις ΗΠΑ) και δεν υπάρχουν αξιόπιστα στοιχεία για την κατανομή των δραστηριοτήτων Ε&Α στον τομέα των υπηρεσιών. Από τη συνολική Ε&Α για τη μεταποίηση, το 87,5 % αφορά οκτώ συγκεκριμένους τομείς (χημικά, μηχανολογία, μηχανές γραφείων, ηλεκτρικές μηχανές, ημιαγωγοί/επικοινωνίες, εργαλεία, μηχανοκίνητα οχήματα και αεροσκάφη/διαστημικά σκάφη).

4.4 Σε όρους απόλυτων δαπανών, η ΕΕ δεν κατόρθωσε να καλύψει το χάσμα με τις ΗΠΑ στην Ε&Α, το οποίο όντως αυξήθηκε την περασμένη δεκαετία.

⁽¹⁴⁾ Βλέπε «A sectoral survey of relocation: a factual background» που εκπονήθηκε από τη ΣΕΒΜ και χρησιμοποιήθηκε ως βάση για την ενημερωτική έκδοση που εξέδωσε με τίτλο «Μια τομεακή ανασκόπηση της μετεγκατάστασης» (εισηγητής ο κ. van Iersel, συνεισηγητής ο κ. Calvet Chambon).

⁽¹⁵⁾ Έκθεση του Ευρωπαϊκού φόρουμ για τις υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις, Ιούνιος 2005.

⁽¹⁶⁾ Βλέπε COM(1998) 534 τελικό και COM(2003) 747 τελικό.

⁽¹⁷⁾ Stern, Furman, Porter, 2002.

4.5 Η μεγαλύτερη εστίαση της χρηματοδότησης για E&A προς υπηρεσίες υψηλής τεχνολογίας και εντάσεως γνώσης (υψηλού περιθωρίου) έχει ζωτική σημασία για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Η υλοποίηση του στόχου διάθεσης του 3 % ⁽¹⁸⁾ του ΑΕγχΠ της ΕΕ στην E&A θα ήταν πιο εύκολη εάν οι κυβερνήσεις ενίσχυαν τις οικονομικές τους δεσμεύσεις και αν ενθαρρυνόταν περισσότερο ο ιδιωτικός τομέας και διευκολυνόταν να επενδύσει περισσότερο στο χώρο αυτό, συμπεριλαμβάνοντας και τις επιχειρηματικές υπηρεσίες.

4.6 Το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας την ίδρυση του οποίου πρότεινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε πρόσφατη ανακοίνωση ⁽¹⁹⁾ είναι χρήσιμο. Η τεχνολογία, όμως, πρέπει να συνοδεύεται από αποτελεσματικές επιχειρηματικές και οργανωτικές στρατηγικές.

4.7 Ο αντίκτυπος των καινοτόμων λειτουργιών των επιχειρηματικών υπηρεσιών παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 2. Καινοτόμες λειτουργίες των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων ⁽²⁰⁾

Καινοτόμες λειτουργίες	Κύρια στοιχεία καινοτομίας	Υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων (ορισμένοι αντιπροσωπευτικοί τομείς)
Τεχνολογική καινοτομία	<ul style="list-style-type: none"> — Μεγαλύτερη ενσωμάτωση της τεχνολογίας — Χρήση της υπάρχουσας τεχνολογίας — Προσαρμογή της τεχνολογίας στις ανάγκες των επιχειρήσεων — Αποτελεσματικότητα στις προηγμένες διαδικασίες πληροφοριών και επικοινωνίας — Αυτοματισμός επαναλαμβανόμενων διαδικασιών — Ευελιξία των παραγωγικών δομών — Βελτίωση της ποιότητας. 	<ul style="list-style-type: none"> — Υπηρεσίες ΤΠ — Υπηρεσίες μηχανικής — Υπηρεσίες σχεδιασμού — Υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών — Επιγραμμικές υπηρεσίες ηλεκτρονικής επικοινωνίας — Υπηρεσίες ποιοτικού ελέγχου
Οργανωτική καινοτομία	<ul style="list-style-type: none"> — Αποτελεσματικότητα της εσωτερικής οργάνωσης — Διάρθρωση των διαδικασιών ελέγχου και συντονισμού — Βελτίωση της επιλογής, της κατάρτισης και της χρήσης του ανθρώπινου δυναμικού — Βελτιώσεις των διαφόρων λειτουργικών ειδικεύσεων 	<ul style="list-style-type: none"> — Συμβουλευτικές υπηρεσίες διοίκησης επιχειρήσεων και διοίκηση επιχειρήσεων — Ελεγκτικές και νομικές υπηρεσίες — Υπηρεσίες εργατικού δυναμικού (επιλογή, κατάρτιση και προσωρινή απασχόληση).
Στρατηγική καινοτομία	<ul style="list-style-type: none"> — Ευελιξία για δυναμικό περιβάλλον — Διασφάλιση παρουσίας σε πολύπλοκες αγορές — Στρατηγική ενημέρωση για συμμαχίες — Πληροφορίες για την προσαρμογή των προϊόντων — Πληροφορίες για τοποθεσίες και αγορές — Υπεράσπιση σε ένα νομικό περιβάλλον αντιπαραθέσεων 	<ul style="list-style-type: none"> — Υπηρεσίες διοίκησης — Επιγραμμικές υπηρεσίες — Υπηρεσίες ελέγχου — Νομικές υπηρεσίες — Υπηρεσίες εμπορικών εκδόσεων — Υπηρεσίες μάρκετινγκ
Εμπορική καινοτομία	<ul style="list-style-type: none"> — Ανταγωνιστικός σχεδιασμός προϊόντων — Καινοτόμος εμπορική προώθηση — Εκμετάλλευση ευκαιριών — Αναζήτηση και σχέσεις με τον πελάτη — Καινοτόμο μάρκετινγκ — Καλλιέργεια της εικόνας 	<ul style="list-style-type: none"> — Υπηρεσίες σχεδιασμού — Εκδόσεις και εμποροπανηγύρεις — Διαφήμιση — Άμεσο μάρκετινγκ — Δημόσιες σχέσεις — Εξυπηρέτηση μετά την πώληση

⁽¹⁸⁾ Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για το 7ο πρόγραμμα πλαίσιο: Εφαρμογή της στρατηγικής της Λισαβόνας, «το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης (άνοιξη του 2002) προσδιόρισε τους στόχους για την προώθηση της έρευνας και ποσοτικά: Οι συνολικές δαπάνες της ΕΕ πρέπει να αυξηθούν με σκοπό να έχουν φτάσει το 3 % του ΑΕγχΠ έως το 2010, με το μερίδιο του ιδιωτικού τομέα να ανέρχεται στα δύο τρίτα. (στόχος του 3 %). Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι πρόκειται για έναν "κινητό στόχο" στο πλαίσιο του παγκόσμιου ανταγωνισμού επενδύσεων, και ότι όποιος καθυστερήσει στην επίτευξή του θα απομακρυνθεί ακόμη περισσότερο από την κορυφή» (παρ. 2.5).

⁽¹⁹⁾ COM(2006) 77 τελικό.

⁽²⁰⁾ Απόσπασμα από το έργο των Luis Rubalcaba και Henk Kox με τίτλο *The Contribution of Business Services to European Employment, Innovation and Productivity*, υπό δημοσίευση από τις εκδόσεις Palgrave-Macmillan.

Καινοτόμες λειτουργίες	Κύρια στοιχεία καινοτομίας	Υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων (ορισμένοι αντιπροσωπευτικοί τομείς)
Επιχειρησιακή καινοτομία	<ul style="list-style-type: none"> — Λειτουργικός καταμερισμός της εργασίας — Επικέντρωση σε σημαντικά καθήκοντα — Ενασχόληση με την επιχειρησιακή ικανότητα — Καλλιέργεια της εικόνας 	<ul style="list-style-type: none"> — Γλωσσικές υπηρεσίες — Ταχυδρομικές υπηρεσίες — Υπηρεσίες ασφάλειας — Επιχειρησιακές υπηρεσίες

Πηγή: Rubalcaba (1999) Business services in European Industry. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες.

4.8 Ορισμένες από τις πιο καινοτόμους εταιρείες της Ευρώπης ανήκουν στον τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων, αλλά το συνολικό επίπεδο E&A στον κλάδο των υπηρεσιών είναι εξαιρετικά χαμηλό και αδιάφορο. Συχνά, ανακύπτουν νέες υπηρεσίες και επιχειρηματικά πρότυπα από δαπανηρές και χρονοβόρες προσπάθειες και αποτυχίες μεμονωμένων επιχειρήσεων. Η ΕΕ πρέπει να στηρίξει την έρευνα σε επιλεγμένους τομείς, προκειμένου να επικαιροποιηθεί η τεχνογνωσία των επιχειρήσεων στις παγκοσμίως ηγετικές τεχνολογίες αιχμής.

4.9 Είναι σημαντικό να βρεθούν τρόποι για να βελτιωθεί η πρόσβαση των ΜΜΕ στα αποτελέσματα της έρευνας, τα οποία πρέπει να εμποδώνονται στην βραχυπρόθεσμη ανάπτυξη προϊόντων.

4.10 Για να επενδύσουν οι επιχειρήσεις περισσότερο στην καινοτομία και στην έρευνα και ανάπτυξη, πρέπει να διασφαλιστεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η δέουσα προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και πρέπει να αναληφθεί δράση για την εκκρεμύουσα πρόταση σχετικά με την κατοχύρωση ευρεσιτεχνιών για εφευρέσεις που υλοποιούνται με τη βοήθεια υπολογιστών.

4.11 Απαιτείται βελτίωση της νομοθεσίας και των ρυθμίσεων.

5. Το σύστημα παραγωγής γνώσης στην ΕΕ

5.1 Απαιτείται ριζική αναμόρφωση του συστήματος παραγωγής γνώσης της ΕΕ, έτσι ώστε να περιλαμβάνει:

- αναπροσανατολισμό των δραστηριοτήτων E&A προς τις επιχειρήσεις που παράγουν ΤΠΕ υψηλής τεχνολογίας·
- τερματισμό της διαρροής εγκεφάλων από την ΕΕ στις ΗΠΑ (οι ερευνητές της ΕΕ που φεύγουν για να εργαστούν στις ΗΠΑ είναι διπλάσιοι από ό,τι το αντίστροφο, ενώ το 40 % της E&A των ΗΠΑ πραγματοποιείται από επιστήμονες που έχουν καταρτιστεί στην ΕΕ)·
- αύξηση των συνολικών δαπανών για την έρευνα, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της Λισαβόνας (3 % του ΑΕγχΠ)·
- η ικανότητα χρήσης ΤΠΕ και η γνώση της ψηφιακής τεχνολογίας και του η-επιχειρείν πρέπει να θεωρείται ότι αποτελούν βασικές δεξιότητες. Τα προγράμματα σπουδών πρέπει να περιλαμβάνουν μαθήματα για την απόκτηση δεξιοτήτων ΤΠ από μικρή ηλικία·
- οι προηγμένες σταθερές και κινητές ευρυζωνικές υπηρεσίες θα αποτελέσουν την υποδομή της οικονομίας της γνώσης στον αιώνα που διανύουμε. Η πρωτοβουλία i2010 την οποία δρομολόγησε η ΓΔ Κοινωνία της πληροφορίας και μέσα επικοινωνίας το 2005 διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε αυτό το πλαίσιο.

6. Ο ρόλος της «μηχανικής των υπηρεσιών»

6.1 Η καινοτομία στον τομέα των υπηρεσιών έχει αποτελέσει θέμα εντατικών συζητήσεων και έρευνας, κυρίως στη Γερμανία, από τα μέσα της δεκαετίας του 1990. Το μεγαλύτερο μέρος της ώθησης τόσο για το ακαδημαϊκό όσο και για το πρακτικό έργο στον τομέα αυτό δόθηκε από τη μηχανική των υπηρεσιών, η οποία έχει καταστεί πλέον μια τεχνική ειδικότητα που αφορά τη συστηματική ανάπτυξη και το σχεδιασμό προϊόντων υπηρεσιών με τη χρησιμοποίηση κατάλληλων προτύπων, μεθόδων και εργαλείων. Παρόλο που η μηχανική των υπηρεσιών περιλαμβάνει και πτυχές της διαχείρισης παροχής υπηρεσιών, η κύρια έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη νέων προϊόντων υπηρεσιών. Παράλληλα, η μηχανική των υπηρεσιών ασχολείται και με τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη συστημάτων, με άλλα λόγια, με συναφή προς τις επιχειρήσεις θέματα γενικής διαχείρισης E&A και καινοτομίας

6.2 Η θεμελιώδης έρευνα όσον αφορά νέα επιχειρηματικά πρότυπα, μεθόδους και εργαλεία θα δώσει σημαντική ώθηση στη μηχανική των υπηρεσιών. Οι ολοκληρωμένες προσεγγίσεις για την από κοινού μηχανολογία φυσικών αγαθών, λογισμικού και υπηρεσιών θα καταστεί πάγιο χαρακτηριστικό. Τέλος, η αυξανόμενη εναρμόνιση των προδιαγραφών για τις υπηρεσίες θα ενθαρρύνει τη θέσπιση προδιαγραφών και την αποτελεσματική ανάπτυξη νέων υπηρεσιών ⁽²¹⁾.

6.3 Η μηχανική των υπηρεσιών είναι ένας από τους ελάχιστους κλάδους του τομέα των υπηρεσιών που έχει διαμορφωθεί ουσιαστικά από την ευρωπαϊκή έρευνα. Η πληρέστερη ενσωμάτωση σε διεθνή δίκτυα και η συστηματική ανάπτυξη μιας ανεξάρτητης κοινότητας σχετικά με την μηχανική των υπηρεσιών έχουν καθοριστική σημασία για τη διατήρηση ηγετικού ρόλου στον τομέα αυτόν στο μέλλον ⁽²²⁾.

7. Η σημασία της ψηφιακής παροχής υπηρεσιών

7.1 *Στροφή προς την εντατικοποίηση της επιγραμμικής παροχής υπηρεσιών* Δίδεται όλο και μεγαλύτερη προσοχή στην ανάπτυξη και τον αντίκτυπο της διεθνούς παροχής υπηρεσιών τεχνολογίας των πληροφοριών και επιχειρηματικών διαδικασιών μέσω των ΤΠΕ. Σημειώνεται αναπροσανατολισμός των επιχειρηματικών υπηρεσιών με την εφαρμογή ΤΠΕ, καθώς και στροφή προς την εντατικοποίηση της επιγραμμικής παροχής. Η έμφαση δίνεται στην ψηφιακή παροχή σε τομείς όπως οι υπηρεσίες λογισμικού, οι υπηρεσίες E&A και τεχνικών δοκιμών, οι συμβουλευτικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες ανάπτυξης και προσφοράς ανθρώπινου δυναμικού. Η διαδικασία αυτή προωθείται κυρίως από την αγορά, λόγω:

- νέων απαιτήσεων και προσδοκιών των πελατών·
- πιέσεων για καλύτερη πρόσβαση στην αγορά και επέκταση των αγορών·
- ποιοτικών βελτιώσεων και βάθους των σχέσεων με τους πελάτες·
- κερδών όσον αφορά την επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα και τις οικονομίες κλίμακας·
- μείωσης του κόστους μέσω της βελτίωσης και επέκτασης χαμηλού κόστους εναλλακτικών λύσεων για την παραγωγή και την παροχή υπηρεσιών.

7.2 *Διερεύνηση των δυνατικών οφελών που προσφέρει η εξωχώρια ανάθεση στην οικονομία της ΕΕ.* Σήμερα εμφανίζονται νέες πρόκληση στον παγκόσμιο χώρο με τη διαρκή παροχή υπηρεσιών που έχουν ανατεθεί σε τρίτους από οποιοδήποτε σημείο του κόσμου. Για το λόγο αυτό, η Ευρώπη θα πρέπει να είναι έτοιμη να παρέχει και να εξάγει υπηρεσίες υψηλής ποιότητας στον υπόλοιπο κόσμο. Η ψηφιακή παροχή και η σχετική υποστήριξη του η-επιχειρείν θα σημειώσουν αύξηση. Οι εξωχώρικη ανάθεση της παροχής υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις επικεντρώνεται σήμερα στις επικουρικές λειτουργίες (π.χ., υπηρεσίες ΤΠΕ, χρηματοπιστωτικές και λογιστικές υπηρεσίες, κέντρα κλήσεως) στο χώρο των υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, όπως η μηχανική ΤΠΕ, η ΕΕ εξακολουθεί να είναι αυτόνομη. Ωστόσο, η τεχνολογική εξέλιξη, η διαθεσιμότητα των απαραίτητων δεξιοτήτων και το σχετικό κόστος στην παγκόσμια αγορά θα επηρεάσουν αναπόφευκτα τις αποφάσεις των επιχειρήσεων στο μέλλον. Πρόκειται για μια πρόκληση που θα αντιμετωπίσει η ευρωπαϊκή αγορά εργασίας για την παροχή ευκαιριών απασχόλησης για άτομα με υψηλότερα προσόντα και την πρόληψη της ανεργίας ⁽²³⁾.

7.3 *Εμπόδια στην ψηφιακή παροχή υπηρεσιών.* Υπάρχουν εμπόδια στην ανάπτυξη της ψηφιακής παροχής υπηρεσιών, τα οποία πρέπει να διερευνηθούν ενδελεχώς, και πρέπει να εξευρεθούν λύσεις, ώστε οι ευρωπαϊκές εταιρείες επιχειρηματικών υπηρεσιών να μπορούν να δρουν πιο επιθετικά και να επεκταθούν περισσότερο εκτός των συνόρων της ΕΕ. Στα εμπόδια αυτά συμπεριλαμβάνονται η έλλειψη προτύπων και διαλειτουργικότητας, εμπιστοσύνης και ασφάλειας στο χώρο του η-επιχειρείν, η απουσία επενδύσεων σε σταθερές και κινητές ευρυζωνικές υποδομές και οι αργοί ρυθμοί με τους οποίους οι ΜΜΕ υιοθετούν την ΤΠΕ.

⁽²¹⁾ Service Engineering — methodical development of new service products των Hans-Jorg Bullinger, Klaus-Peter Fahrnich, Thomas Meiren.

⁽²²⁾ Thomas Meiren, Fraunhofer Institute for Industrial Engineering, Στουτγάρδη, Γερμανία.

⁽²³⁾ Ευρωπαϊκό φόρουμ για τις υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις, έκδοση 2005.

8. Οι δυνατότητες απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων

8.1 Η απασχόληση στον τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων αυξήθηκε εντυπωσιακά τις τελευταίες δεκαετίες. Μεταξύ 1979 και 2002, τα ποσοστά αύξησης ανέρχονταν σε περίπου 4,5 % ετησίως, ήταν δηλαδή πολύ υψηλότερα από τα ποσοστά οποιουδήποτε άλλου οικονομικού τομέα. Το μερίδιο της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων στη συνολική απασχόληση έφθασε το 2003 το 9 % στην ΕΕ των 15 και το 8,6 % στην ΕΕ των 25. Ο κλάδος των υπηρεσιών γενικότερα και ο τομέας των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων ειδικότερα θα διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης στο μέλλον και θα αντισταθμίσουν τη μείωση της απασχόλησης στη μεταποιητική βιομηχανία.

8.2 Στον Πίνακα 3 που ακολουθεί παρουσιάζεται η αύξηση της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων έως το 2002 σε σχέση με το σύνολο της οικονομίας.

Πίνακας 3. Ποσοστά ετήσιας αύξησης της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων 1979-2002 ⁽²⁴⁾

Χώρα	Σύνολο της οικονομίας	Επιχειρηματικές υπηρεσίες	Κτηματομεσιτικές υπηρεσίες	Μισθώσεις	Ειδικευμένες υπηρεσίες	Συμβάσεις Ε&Α	Υπηρεσίες ΤΠ	Επιχειρησιακές υπηρεσίες
LU	2,6	7,6	5,2	4,4	7,5	6,5	12,4	7,4
PT	0,4	6,9	6,5	5,5	6,7	7,7	8,1	7,0
IE	2,0	6,4	5,3	4,6	6,0	0,8	10,5	6,5
IT	0,5	6,4	4,4	8,0	6,1	4,1	6,5	6,7
DE	0,6	5,3	4,2	3,4	4,5	2,9	6,5	5,8
FI	0,1	5,4	1,0	1,6	4,3	3,3	8,5	6,0
ES	1,1	5,4	3,7	6,0	4,9	3,2	7,4	5,8
NL	1,6	4,7	3,7	5,3	4,1	3,4	8,1	4,7
AT	0,3	4,8	1,4	2,6	4,3	4,0	9,6	4,8
SE	0,2	4,7	1,2	2,7	4,3	4,2	6,1	4,7
EL	0,8	4,6	5,9	3,4	4,2	4,0	8,1	4,8
UK	0,4	3,3	4,8	2,2	2,8	-0,4	6,9	3,5
FR	0,5	3,2	1,3	4,1	2,5	1,7	4,7	3,8
DK	0,3	3,1	1,5	2,8	1,8	-0,8	5,8	4,3
BE	0,3	3,6	3,9	0,9	3,2	-1,7	5,0	4,0
ΕΕ-15	0,6	4,4	3,3	3,3	3,9	1,7	6,4	4,7
ΗΠΑ	1,4	4,7	1,6	3,5	3,5	2,9	8,8	5,3

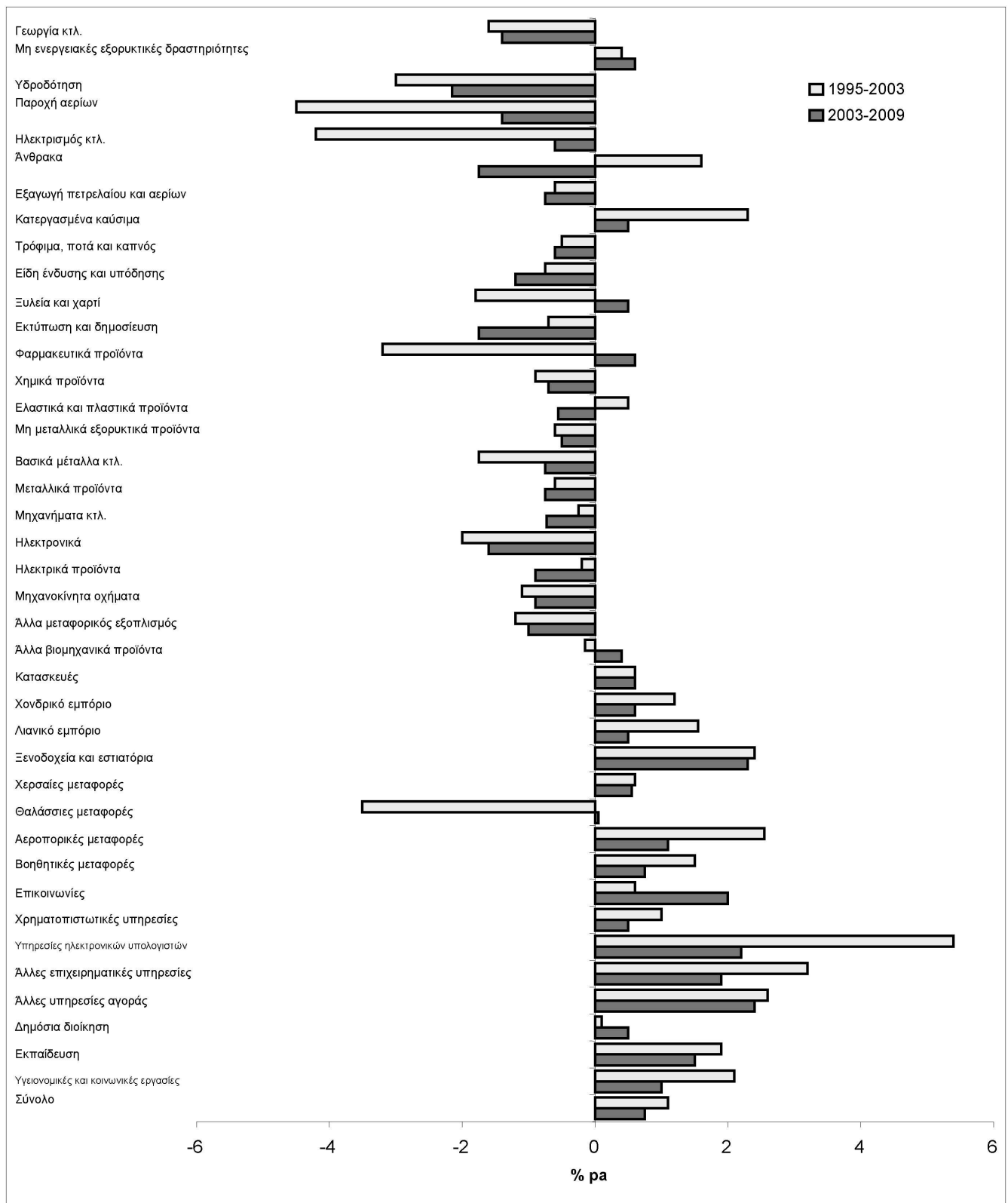
8.3 Η δυναμική αύξηση της απασχόλησης στις υπηρεσίες και ιδίως στις επιχειρηματικές υπηρεσίες έντασης γνώσης αποτελεί χαρακτηριστικό των σύγχρονων οικονομιών. Παρόλο που τα επίπεδα απασχόλησης στις υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων, καθώς και τα ποσοστά αύξησής τους, ποικίλλουν στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, ισχύει το αξίωμα ότι «δεν υπάρχει φτωχή χώρα με πολλές υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων και πλούσια χώρα με λίγες θέσεις απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων» ⁽²⁵⁾.

8.4 Θεωρείται εύλογη η προσδοκία ότι η αύξηση της απασχόλησης στις υπηρεσίες, και ιδίως στις επιχειρηματικές υπηρεσίες υψηλής έντασης γνώσης θα συνεχιστεί, αν και με κάπως αργότερο ρυθμό. Εντούτοις, σύμφωνα με τον πίνακα 4, αυτή η αύξηση θα είναι υψηλότερη από την προβλεπόμενη σε άλλες οικονομικές δραστηριότητες. Τα ποσοστά αύξησης αναμένεται να είναι σημαντικά υψηλότερα στα νέα κράτη μέλη, όπου η ανάπτυξη των υπηρεσιών αρχίζει από ουσιαστικά χαμηλότερα απόλυτα επίπεδα.

⁽²⁴⁾ «The Contribution of Business Services to European Employment, Innovation and Productivity» των Luis Rubalcaba και Henk Kox (θα κυκλοφορήσει το 2006 από τις εκδόσεις Palgrave-Macmillan).

⁽²⁵⁾ Rubalcaba, Kox, 2006, σ. 42.

Πίνακας 4. Τάσεις της απασχόλησης στους οικονομικούς κλάδους της Δυτικής Ευρώπης

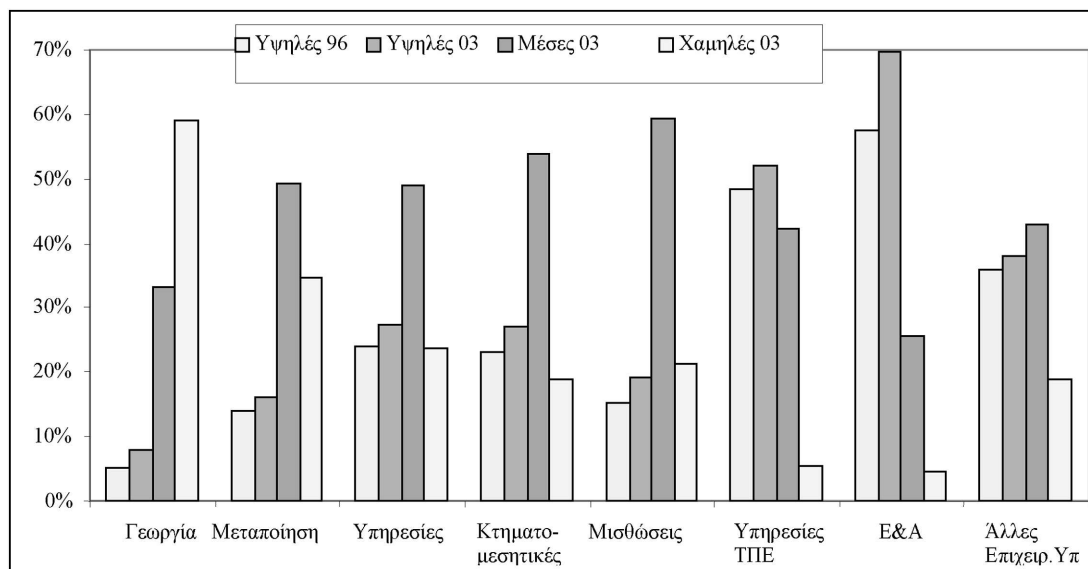
Σημείωση: Στην προκειμένη περίπτωση ως Δυτική Ευρώπη νοείται η ΕΕ των 15 + Νορβηγία + Ελβετία
 Πηγή: Cambridge Econometrics Press Release, *What has happened to the Lisbon agenda?*, Νοέμβριος 2005.

8.5 Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων είναι τα υψηλά επίπεδα εκπαιδευτικών επιδόσεων. Όπως καταδεικνύεται από την επισκόπηση του εργατικού δυναμικού της ΕΕ, το 2003, το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων «υψηλής εξειδίκευσης» αυξήθηκε σε 41 %, από 38 % το 1998. Το αντίστοιχο ποσοστό για τα άτομα χαμηλής εξειδίκευσης μειώθηκε σε 17 % από 25 % το

1998. Το γεγονός ότι οι περισσότερες θέσεις απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων απαιτούν ανώτερο έως μέσο επίπεδο δεξιοτήτων θέτει μια πρόκληση και για τα εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρώπης, και ιδίως για τις πολιτικές δια βίου μάθησης, εφόσον η διαρθρωτική αλλαγή των ευρωπαϊκών βιομηχανιών θα απαιτήσει μετακίνηση περισσότερων ατόμων σε θέσεις απασχόλησης του τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων. Στον πίνακα 5 παρουσιάζεται το επίπεδο εκπαιδευτικών επιδόσεων σε διάφορους τομείς.

Πίνακας 5: Επίπεδο εκπαιδευτικών επιδόσεων σε μείζονες οικονομικές δραστηριότητες και υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων, ΕΕ των 15 2003 ⁽²⁶⁾

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁶⁾ Πηγή: Rubalcaba και Kox, (2006) βάσει στοιχείων της Eurostat, Επισκόπηση του Εργατικού Δυναμικού, 2004.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση

COM(2006) 91 τελικό — 2006/0033 (COD)

(2006/C 318/05)

Στις 27 Μαρτίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 159, παράγραφος 3 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών, στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 31 Αυγούστου 2006 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. van Iersel και του κ. Gibellieri.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειας της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 170 ψήφους υπέρ, 10 κατά και 15 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Σύνοψη

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη σύσταση Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (εφεξής ΕΤΠ). Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον στόχο της παρέμβασης μέσω του ΕΤΠ σε περιπτώσεις όπου δημιουργούνται άμεσα και μεγάλης έκτασης κοινωνικά προβλήματα για τους εργαζομένους ως αποτέλεσμα σοβαρής και απρόβλεπτης αναστάτωσης της οικονομικής δραστηριότητας.

1.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι τα ίδια τα κράτη μέλη έχουν την πρωταρχική ευθύνη, και ότι το ΕΤΠ πρέπει να παρεμβαίνει μόνο κατόπιν αίτησης ενός κράτους μέλους και μετά από σχετική απόφαση της αρμόδιας για τον προϋπολογισμό αρχής. Οι κανόνες πρέπει να είναι σαφείς.

1.3 Σε περιόδους σοβαρής αναστάτωσης της οικονομικής δραστηριότητας, βασικοί παράγοντες είναι η προληπτική πολιτική, η δυναμική επιχειρηματικότητα, η περιφερειακή ευθύνη και τα έγκαιρα μέτρα και η συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών — των επιχειρήσεων, των κοινωνικών εταίρων, της κυβέρνησης, των περιφερειακών αρχών και άλλων. Το ΕΤΠ, ως μέσο αλληλεγγύης της ΕΕ, λειτουργεί συμπληρωματικά. Για να είναι αξιόπιστο, οι προσδοκίες δεν πρέπει να είναι υπερβολικές.

1.4 Οι ειδικές δράσεις οι οποίες θα χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠ πρέπει να είναι σύμφωνες με το γενικό σχεδιασμό όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Το ΕΤΠ δεν πρέπει να παρεμβαίνει σε τομείς όπου τα κράτη μέλη έχουν αποκλειστική αρμοδιότητα. Πρέπει να καταστεί σαφές ότι το πεδίο εφαρμογής του ταμείου αφορά συγκεκριμένες ευκαιρίες απασχόλησης για ανθρώπους υπό συνθήκες έκτακτης οικονομικής ανάγκης.

1.5 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να διασφαλίσει την ενεργό συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων σε διαδικασίες που αποσκοπούν στη δημιουργία απασχόλησης για τους εργαζομένους που έχουν

απολυθεί. Ο στόχος της «ταχείας επανένταξης» στην αγορά εργασίας των εργαζομένων που έχουν απολυθεί είναι συνήθως δύσκολο να επιτευχθεί. Σύμφωνα με τα στοιχεία, οι αντίστοιχες διαδικασίες είναι ιδιαίτερα χρονοβόρες.

1.6 Πρέπει να διασφαλιστεί ο αυστηρός συντονισμός των διαφόρων υφιστάμενων μέσων, και συγκεκριμένα του ΕΤΠ και των διαρθρωτικών ταμείων, ώστε να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα και η συνεκτικότητά τους.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1 Το Μάρτιο του 2006, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση για ένα Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση⁽¹⁾, με σκοπό την παροχή ειδικής έκτακτης στήριξης για να διευκολύνεται η επανένταξη στην απασχόληση εργαζομένων σε περιοχές ή τομείς που πλήττονται από σοβαρή αναστάτωση της οικονομικής δραστηριότητας.

2.2 Η σοβαρή αναστάτωση της οικονομικής δραστηριότητας μπορεί να υποδηλώνει οικονομική μετεγκατάσταση προς τρίτες χώρες, μαζική αύξηση των εισαγωγών ή προοδευτική μείωση του μεριδίου αγοράς της ΕΕ σε έναν συγκεκριμένο τομέα. Το σημαντικότερο κριτήριο για το ΕΤΠ είναι να σημειώνονται περισσότερες από 1 000 απολύσεις σε εταιρεία ή όμιλο εταιρειών σε περιφέρειες με υψηλότερο από τον μέσο δείκτη ανεργίας.

2.3 Οι επιλέξιμες δράσεις στα πλαίσια του ΕΤΠ θα πρέπει να δημιουργούν τους όρους για ταχεία επανένταξη των απολυμένων εργαζομένων στην αγορά εργασίας. Η στήριξη συμπληρώνει τις εθνικές διατάξεις και τα στοχοθετημένα περιφερειακά προγράμματα. Μεταξύ των μέτρων που θα πρέπει να περιλαμβάνονται είναι: επανακατάρτιση, στήριξη μετεγκατάστασης, στήριξη για την έναρξη νέων επιχειρήσεων και εισοδηματική ενίσχυση.

⁽¹⁾ Πρόταση κανονισμού για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση, Μάρτιος 2006, COM(2006) 91 τελικό, 2006/0033 (COD).

2.4 Το ΕΤΠ θα παρεμβάινει μόνο κατόπιν αιτήσεως ενός κράτους μέλους. Το ποσό που θα καταβάλλει η ΕΕ δεν θα μπορεί να υπερβαίνει το 50 % του συνολικού εκτιμώμενου κόστους της συνολικής δέσμης μέτρων που προβλέπεται από το κράτος μέλος.

2.5 Δεν υπάρχει ειδική δημοσιονομική πρόβλεψη για το ταμείο στις δημοσιονομικές προοπτικές. Θα χρηματοδοτείται μέσω της υποαπορρόφησης των πιστώσεων και των αναλήψεων υποχρεώσεων που ακυρώνονται. Το ποσό που θα διατίθεται σε κάθε δράση θα αποφασίζεται από την αρμόδια για τον προϋπολογισμό αρχή, πράγμα που σημαίνει ότι το Συμβούλιο και το ΕΚ θα φέρουν την πλήρη ευθύνη.

2.6 Προβλέπεται λεπτομερής διαδικασία προϋπολογισμού. Τα κράτη μέλη θα φέρουν την ευθύνη για τη διαχείριση των δράσεων που στηρίζονται από το ΕΤΠ. Η Επιτροπή θα έχει εποπτικό ρόλο. Σε περιπτώσεις υποαπορρόφησης, το ποσό που δεν χρησιμοποιήθηκε θα πρέπει να επιστρέφεται.

2.7 Η Επιτροπή θα διενεργεί συνεχή αξιολόγηση των αποτελεσμάτων, των κριτηρίων και της αποτελεσματικότητας του κανονισμού, καθώς και εκ των υστέρων αξιολόγηση. Από το 2008 και μετά, η Επιτροπή θα υποβάλλει ετήσια έκθεση για τις παρεμβάσεις του ταμείου, καθώς και αξιολογήσεις.

3. Το ιστορικό του ΕΤΠ

3.1 Η πρόταση, η οποία επιδιώκει να δείξει την αλληλεγγύη της ΕΕ προς τους εργαζομένους που απολύονται εξαιτίας απότομων αλλαγών στις τάσεις του παγκόσμιου εμπορίου, βασίζεται στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2005. Η πρόταση αποτελεί αντικείμενο συμβιβασμού που ενσωματώθηκε στη συμφωνία για τις δημοσιονομικές προοπτικές. Έχει πραγματοποιηθεί αξιολόγηση επιπτώσεων⁽²⁾ που περιέχει σχετικές πληροφορίες για το περιεχόμενο και το πεδίο εφαρμογής του ΕΤΠ.

3.2 Το ΕΤΠ δεν εντάσσεται στα διαρθρωτικά ταμεία και θα λειτουργήσει ως ένα από τα μέσα της ΕΕ τα οποία καλούνται να προωθήσουν την προσαρμογή και την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας⁽³⁾.

3.3 Τα διαρθρωτικά ταμεία αποσκοπούν σε μακροπρόθεσμες προληπτικές δράσεις βάσει πολυετούς προσέγγισης, ενώ το ΕΤΠ δεν έχει, ως εκ της συστάσεώς του, στόχους αναδιάρθρωσης. Αποσκοπεί, ειδικά, στη στήριξη απόμων στις περιφέρειες που αντιμετωπίζουν σοβαρές κρίσεις λόγω της διάρθρωσης του παγκόσμιου εμπορίου. Σε τέτοιες ασυνήθεις αλλά κρίσιμες καταστάσεις, μπορεί να χρειαστεί έκτακτη, χρονικά περιορισμένη, εξατομικευμένη στήριξη. Ορισμένοι στόχοι του ΕΤΠ δεν καλύπτονται από τα διαρθρωτικά ταμεία.

3.4 Ως έναν βαθμό, το αμερικανικό πρόγραμμα «Στήριξη των εμπορικών προσαρμογών» (Trade Adjustment Assistance, TAA) του 1962 χρησιμεύει ως παράδειγμα. Το TAA επιδιώκει τη διόρθωση της ασυμμετρίας μεταξύ, αφενός, των δυσμενών επιπτώσεων από το άνοιγμα του εμπορίου και τη διεθνή απελευθέρωση σε ορισμένες μεμονωμένες περιπτώσεις ή περιφέρειες, και αφετέρου, των γενικότερων οφελών που προκύπτουν. Ωστόσο, η σύγκριση

ανάμεσα στο TAA και το ΕΤΠ δεν είναι εύκολη, λόγω των πολιτισμικών διαφορών μεταξύ των ΗΠΑ και της ΕΕ και λόγω των διαφορετικών κριτηρίων που εφαρμόζονται.

3.5 Το ΕΤΠ πρέπει να λειτουργεί σύμφωνα με τις ορθές πρακτικές που προσδιόρισε ο ΟΟΣΑ, οι οποίες καθορίζουν την ανάγκη για σαφή προσδιορισμό των ομάδων εργαζομένων σε τομείς του εμπορίου που μετεγκαταστάθηκαν, καθώς και την παροχή στήριξης για περιορισμένες χρονικές περιόδους, σύμφωνα με τις αρχές της αποτελεσματικότητας κόστους/οφέλους, της διαφάνειας και της λογοδοσίας.

3.6 Το ΕΤΠ έχει σκοπό να συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας προσέγγισης «ευέλικτης ασφάλειας» στην Ένωση, δηλαδή ισορροπίας μεταξύ ευελιξίας και ασφάλειας στην απασχόληση, και να συμπληρώνει τις πολυετείς στρατηγικές προτεραιότητες και τις πολιτικές των διαρθρωτικών ταμείων.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Ο κανονισμός αναφέρεται, αρχικώς, στη συνολικά θετική επίδραση της παγκοσμιοποίησης στην ανάπτυξη και την απασχόληση στην ΕΕ. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, παράλληλα, είναι πιθανό να υπάρχουν ορατές δυσμενείς επιπτώσεις σε τομεακό και περιφερειακό επίπεδο. Το ΕΤΠ θα είναι ένα ειδικό μέσο που θα αποσκοπεί στην αύξηση των ευκαιριών για την εκ νέου απασχόληση των εργαζομένων που πλήττονται από σοβαρή αναστάτωση της οικονομικής δραστηριότητας. Είναι λυπηρό το γεγονός ότι στην αξιολόγηση επιπτώσεων⁽⁴⁾ δεν αναλύονται συγκεκριμένες επιπτώσεις.

4.2 Δεδομένου ότι, στην τέταρτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού, ζητείται οι δράσεις του ΕΤΠ να είναι «συνεκτικές και συμβατές με τις άλλες κοινοτικές πολιτικές και να συνάδουν με το κοινοτικό κεκτημένο», οι προτάσεις θα πρέπει να εξετάζονται προσεκτικά από ευρύ φάσμα υπευθύνων για τη χάραξη πολιτικής στην Επιτροπή, και συγκεκριμένα στη ΓΔ Ανταγωνισμού, ώστε να αποφευχθεί οποιαδήποτε αδικαιολόγητη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων.

4.3 Το ΕΤΠ αντιπροσωπεύει ένα συγκεκριμένο βήμα της ΕΕ προς την κατεύθυνση της αντιμετώπισης των συνεπειών των σοβαρών κρίσεων που σημειώνονται στους τομείς του εξωτερικού εμπορίου και της παγκόσμιας αγοράς. Μελλοντικά, θα μπορούσε να αναζητηθεί παρόμοιο μέσο για το μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων του εσωτερικού εμπορίου και της ενιαίας αγοράς της ΕΕ (π.χ. μετεγκατάσταση εντός της ΕΕ, φορολογική πολιτική).

4.4 Κριτήρια παρέμβασης

4.4.1 Απαιτούνται αυστηρά κριτήρια παρέμβασης. Ωστόσο, το κριτήριο που αναφέρεται στο άρθρο 1, δηλ. «στήριξη στους εργαζομένους που απολύονται λόγω μεγάλων διαρθρωτικών αλλαγών στη μορφή του παγκόσμιου εμπορίου ... σοβαρό ανεπιθύμητο αντίκτυπο στην περιφερειακή ή τοπική οικονομία», είναι μάλλον αόριστο. Τα κράτη μέλη έχουν την πρωταρχική ευθύνη για την υποβολή αιτήσεων για τις συνεισφορές του ταμείου. Η Επιτροπή πρέπει να διασφαλίζει ισότιμη εφαρμογή των κριτηρίων σε όλες τις περιπτώσεις και σε όλα τα κράτη μέλη.

⁽²⁾ Αξιολόγηση επιπτώσεων σχετικά με τον προαναφερθέντα κανονισμό, SEC (2006) 274/2.

⁽³⁾ «Ανταγωνιστικότητα και θέση των βιομηχανιών της ΕΕ», Σώμα συμβούλων ευρωπαϊκής πολιτικής της Επιτροπής, ΒΕΡΑ (2005), 26 Οκτωβρίου 2005.

⁽⁴⁾ SEC (2006) 274.

4.4.2 Το βάρος της απόδειξης σε ό,τι αφορά τις αιτήσεις φέρουν τα κράτη μέλη. Κάθε αίτηση θα εξετάζεται και θα παρακολουθείται στενά από την Επιτροπή, βάσει κατευθυντήριων γραμμών και, κατά περίπτωση, θα χορηγείται χρηματοδοτική στήριξη από την αρμόδια για τον προϋπολογισμό αρχή. Τούτο συνεπάγεται μια έμπρακτη και εμπειρική διαδικασία μάθησης, τόσο για την Επιτροπή όσο και για τα κράτη μέλη και την αρμόδια για τον προϋπολογισμό αρχή. Οι ασάφειες πρέπει να αποφεύγονται: οι ίδιοι κανόνες και η ίδια προσέγγιση πρέπει να ισχύουν και να εφαρμόζονται σε όλη την Ένωση.

4.4.3 Όσον αφορά το κατώτατο όριο απολύσεων σε συγκεκριμένες περιφέρειες, τα κριτήρια παρέμβασης που θεσπίζονται στο Άρθρο 2 είναι σαφώς καθορισμένα. Το κριτήριο «1 000 εργαζόμενοι» δεν περιορίζεται σε μία εταιρεία, αλλά περιλαμβάνει ολόκληρο το φάσμα της παραγωγικής διαδικασίας.

4.4.4 Συνήθως, το σκεπτικό για τη μείωση του αριθμού των εργαζομένων θα βασίζεται σε μια σειρά παραγόντων, όπως είναι ο εκσυγχρονισμός, ο εξορθολογισμός, η αλλαγή των μεθόδων παραγωγής και, μάλιστα, η διάρθρωση του διεθνούς εμπορίου. Σπάνια θα επικρατεί απόλυτα ένας συγκεκριμένος παράγοντας.

4.4.5 Το αμερικανικό ΤΑΑ χρησιμοποιήθηκε ως παράδειγμα. Ωστόσο, και εδώ, στην λειτουργία του ΤΑΑ όπως την περιγράφει η Επιτροπή, η σχέση ανάμεσα στις μεταβαλλόμενες μορφές του εμπορίου και τις κρατικές δράσεις για την άμβλυνση των επιπτώσεών τους στις απολύσεις είναι μάλλον αόριστη. Επιπλέον, τα κριτήρια και η ιστορία της εφαρμογής του ΤΑΑ διαφέρουν αρκετά από τα αντίστοιχα που προβλέπονται στην ΕΕ.

4.4.6 Η χρηματοδότηση από το ΕΤΠ θα ζητείται σε περίπτωση οικονομικών διαταραχών και απρόβλεπτων συνθηκών. Ωστόσο, συνήθως, οι τάσεις μιας αλλαγής είναι ήδη ορατές, πριν γίνει αισθητός ο πραγματικός αντίκτυπος αυτής της αλλαγής. Η σωστή επιχειρηματική διαχείριση συνεπάγεται την ανάληψη προορατικών δράσεων σε εύθετο χρόνο.

4.4.7 Αυτό σημαίνει ότι κάθε σχεδιασμένο εθνικό και ευρωπαϊκό μέτρο στήριξης πρέπει να λαμβάνει υπόψη τον τρόπο με τον οποίο οι εταιρείες και οι κοινωνικοί εταίροι έχουν προβλέψει την αλλαγή. Για παράδειγμα, τι νόημα έχουν τα μέτρα στήριξης, εάν οι επιχειρήσεις και οι κοινωνικοί εταίροι παρέλειψαν να εντοπίσουν εγκαίρως τυχόν εξελίξεις που θα μπορούσαν να απειλήσουν τις αγορές και/ή την απασχόληση;

4.5 Καθορισμός των επιλέξιμων δράσεων

4.5.1 Η διαφορά ανάμεσα στα διαρθρωτικά ταμεία και το ΕΤΠ είναι τρίπτυχη: α) διαφορά κλίμακας: 44 δισ. ευρώ έναντι 500 εκατ. ευρώ ετησίως, για την μελλοντική περίοδο προγραμματισμού 2007-2013· β) διαφορά προσέγγισης: μακροπρόθεσμη και προληπτική για γενικά θέματα εκσυγχρονισμού έναντι βραχυπρόθεσμης και στοχοθετημένης στην ταχεία επανένταξη των εργαζομένων στην αγορά εργασίας· και γ) εξαιτίας του μεγέθους και του πεδίου εφαρμογής τους, τα διαρθρωτικά ταμεία έχουν την τάση να είναι γραφειοκρατικά, ενώ ο στόχος για το ΕΤΠ είναι μια μη γραφειοκρατική προσέγγιση.

4.5.2 Πρέπει να διασφαλιστεί η αυστηρή διάκριση ανάμεσα στα διαρθρωτικά ταμεία και το ΕΤΠ. Το ΕΤΠ είναι εξ ορισμού βραχυπρόθεσμο και χρονικά περιορισμένο και εστιάζεται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Μακροπρόθεσμα, μπορούν να προβλεφθούν πρόσθετες αναλήψεις υποχρεώσεων από τα διαρθρωτικά ταμεία σε ευρύτερο περιφερειακό πλαίσιο. Σε περιπτώσεις όπου οι δράσεις είναι συμπληρωματικές, πρέπει να γίνεται σεβαστή η διαφορετική φιλοσοφία και διάρθρωση του κάθε ταμείου.

4.5.3 Δεν θα είναι εύκολη η δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για «ταχεία» επανένταξη των απολυμένων εργαζομένων στην αγορά εργασίας, εάν το πλαίσιο και οι συνθήκες δεν είναι ευνοϊκές, όπως στην περίπτωση περιφερειών όπου κυριαρχεί πρωτίστως μία και μόνο βιομηχανική δραστηριότητα, περιφερειών που παρουσιάζουν καθυστέρηση ή περιφερειών όπου σημειώνεται έλλειψη υποδομών εκπαίδευσης και επανακατάρτισης επί τόπου κλπ. Ειδική προσοχή θα πρέπει να δοθεί στα διοικητικά στελέχη μέσου και ανώτερου επιπέδου για να αποφευχθεί η έξοδος εγκεφάλων. Σε αυτές τις ιδιαίτερες περιπτώσεις, χρειάζεται ενδεχομένως συνδυασμένη παρέμβαση του ΕΤΠ και των διαρθρωτικών ταμείων, καθώς και η καλύτερη δυνατή χρήση του δικτύου EURES ώστε να αυξηθούν οι δυνατότητες για κινητικότητα από την μια πλευρά στην άλλη της Ευρώπης. Η έλλειψη αποτελεσματικού συντονισμού θα μπορούσε να δημιουργήσει προβλήματα. Στο πλαίσιο αυτό, η διάταξη του Αρθρου 5, παράγραφος 3, απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή.

4.5.4 Οι επιλέξιμες δράσεις που παρατίθενται στο Άρθρο 3 πρέπει να συσχετισθούν με τις διατάξεις των Αρθρων 5 και 6, ιδίως όσον αφορά την αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση μεταξύ περιφερειακών, εθνικών και ευρωπαϊκών δράσεων. Καθώς οι ευρωπαϊκές δράσεις είναι συμπληρωματικές προς τα περιφερειακά και εθνικά μέτρα, η εμπειρία που έχει αποκτηθεί κατά το παρελθόν στην ΕΕ — όπως με τα RESIDER, RECHAR και RETEX- και σε άλλες καταστάσεις θα μπορούσε να αποδειχθεί χρήσιμη, αν ληφθεί υπόψη ότι στο ΕΤΠ δεν έχει ανατεθεί ρόλος αναδιάρθρωσης.

4.5.5 Σε ορισμένες περιπτώσεις, ίσως είναι χρήσιμο να εφαρμόζεται η τομεακή προσέγγιση που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο της σύγχρονης βιομηχανικής πολιτικής κατά την εξέταση των αναλύσεων και κατά τον προσδιορισμό της χρήσης των μέσων.

4.5.6 Ένα θέμα που έχει ιδιαίτερη σημασία και απασχολεί ορισμένα κράτη μέλη είναι ότι οι πολιτικές σχετικά με το εισόδημα και την αγορά εργασίας συνεχίζουν να εμπίπτουν στις εθνικές αρμοδιότητες και ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να παρεμβαίνει στις εθνικές αρμοδιότητες. Συνεπώς, στη συνολική δέσμη μέτρων που σχεδιάζει ένα κράτος μέλος για να αντιμετωπίσει μια συγκεκριμένη κρίση, η συνεισφορά της ΕΕ πρέπει να εστιάζεται σαφώς σε άτομα και στη στήριξη της επανένταξης των απολυμένων εργαζομένων στην αγορά εργασίας. Στο σημείο αυτό, η ΕΟΚΕ αναφέρεται στα κριτήρια εφαρμογής του πρώην κοινωνικού κεφαλαίου της Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, τα οποία θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αποτροπή θεσμικής αλληλεπικάλυψης και συγκρούσεων.

4.6 Η αρμόδια για τον προϋπολογισμό αρχή έχει ρόλο ζωτικής σημασίας. Εκφράζουμε την ικανοποίησή μας για το γεγονός ότι ορθώς ο κανονισμός ορίζει λεπτομερώς τις δημοσιονομικές διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούνται.

4.7 Ο κανονισμός έχει σχεδιαστεί για ειδικές έκτακτες περιπτώσεις, στις οποίες, κατά κανόνα, απαιτείται άμεση και αποτελεσματική δράση. Αυτό σημαίνει ότι, κατά την εφαρμογή των κανόνων, η γραφειοκρατία πρέπει οπωσδήποτε να ελαχιστοποιείται, ενώ, παράλληλα, απαιτείται να επιδεικνύεται η δέουσα προσοχή. Στόχος πρέπει να παραμείνει η παροχή αποτελεσματικής στήριξης, ακόμα και στα στενότερα δυνατά χρονικά περιθώρια.

4.8 Στο (πρόσφατο) παρελθόν, σε ορισμένες περιπτώσεις, πραγματοποιήθηκε επιτυχής αναδιάρθρωση, ακόμα και σε πολύπλοκες περιπτώσεις. Μολονότι οι συγκεκριμένες περιπτώσεις είναι πάντα μοναδικές, το ευρύ φάσμα αναδιάρθρωσης δείχνει ότι οι επικεντρωμένες περιφερειακές προσπάθειες όλων των ενδιαφερομένων μερών, συχνά με την υποστήριξη των κυβερνήσεων τους, με σαφή εστίαση στη δημιουργία συνθηκών για νέες ή ενισχυμένες βιομηχανικές και συναφείς με υπηρεσίες επιχειρήσεις και αναδιάρθρωση, σημειώνουν επιτυχία.

4.9 Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα οικονομικά και κοινωνικά σχέδια καταρτίζονται με πνεύμα στενής συνεργασίας ανάμεσα στην εθνική κυβέρνηση, τις περιφερειακές αρχές και τους κοινωνικούς εταίρους, οι οποίοι, κατά κανόνα, διοργανώνουν συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης στις οποίες συμμετέχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς στην περιφέρεια.

4.10 Όσον αφορά το νέο ΕΤΠ, πρέπει να προβλέπονται και να εφαρμόζονται παρόμοιες διαδικασίες, ώστε να είναι επιτυχείς οι δράσεις του ταμείου. Για τον σκοπό αυτόν, εκπρόσωποι της Επιτροπής πρέπει να συμμετέχουν άμεσα σε τέτοιες συγκεντρώσεις και συνεδριάσεις σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Παρά το ότι το ποσό των 500 εκατομμυρίων ευρώ που διατίθενται από τον προϋπολογισμό για το ΕΤΠ έχει καθοριστεί από την Επιτροπή μέσω στατιστικών προσομοιώσεων που βασίζονται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, το ποσό αυτό θα μπορούσε να αξιολογείται και πιθανώς να προσαρμόζεται ετησίως βάσει της εξελισσόμενης κατάστασης και των πραγματικών αντιδράσεων από την δράση του ταμείου.

5.2 Το άρθρο 2 αναφέρεται συγκεκριμένα σε σοβαρές οικονομικές διαταραχές που μπορούν να προκαλέσουν παρέμβαση του ΕΤΠ. Η ΕΟΚΕ καλεί το Συμβούλιο να εξετάσει τους ορισμούς των φαινομένων που αναφέρονται στην εισαγωγική παράγραφο του εν λόγω άρθρου, πριν τεθεί σε ισχύ ο κανονισμός. Οι υπερβολικά ευρείς ορισμοί ενδέχεται να παρεμποδίσουν αργότερα την αποτελεσματική λήψη αποφάσεων από την αρμόδια για τον προϋπολογισμό αρχή. Οι υπερβολικά στενοί ορισμοί μπορούν να έχουν το ίδιο αποτέλεσμα. Μια συζήτηση στο Συμβούλιο μπορεί να συμβάλει στη λύση του διλήμματος και στην επίτευξη της σωστής ισορροπίας. Μια τέτοια συζήτηση μπορεί επίσης να αποτελέσει χρήσιμη συμβολή στις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής.

5.3 Πρέπει να δηλώνονται με σαφήνεια οι λόγοι που οδηγούν στην εν λόγω παρέμβαση. Οι προληπτικές δράσεις των ίδιων των επιχειρήσεων, καθώς και των κοινωνικών εταίρων και άλλων ενδιαφερομένων, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Τούτο θα μπορούσε επίσης να συμπεριληφθεί στις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής.

5.4 Στα πλαίσια της ετήσιας επανεξέτασης, και ενόψει της πιθανής τροποποίησης σύμφωνα με το Άρθρο 20, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο αξιολόγησης των κριτηρίων παρέμβασης, όπως αυτά παρατίθενται στο άρθρο 2 (αριθμός των εργαζομένων, περιφερειακή διάσταση και δείκτες απασχόλησης), προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα κριτήρια παρέμβασης θα είναι επίσης επαρκώς ευέλικτα ώστε να αντιμετωπιστεί το θέμα της ποικιλομορφίας συγκεκριμένων περιφερειών, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τις μικρές χώρες όπου υπάρχουν κυρίως μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

5.5 Στο άρθρο 3, στοιχεία α) και β), παρατίθενται οι τομείς που είναι επιλέξιμοι για χρηματοδοτική παρέμβαση του ΕΤΠ. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι συναφείς με το εισόδημα τομείς, όπως τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα και τα κοινωνικά επιδόματα, εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών. Το ΕΤΠ πρέπει να περιορίζεται στη χρηματοδότηση υποδομών εκπαίδευσης και κατάρτισης διάφορων ειδών και στη διαμόρφωση συνθηκών. Σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, αυτό μπορεί να περιλαμβάνει εισοδηματική ενίσχυση για άτομα τα οποία έχουν ή αναζητούν εργασία.

5.6 Το άρθρο 10, παράγραφος 1 ορίζει την ανώτατη χρηματοδοτική συνεισφορά του ΕΤΠ στο 50 % του συνόλου της δέσμης μέτρων που προβλέπονται από το κράτος μέλος. Η ΕΟΚΕ δεν επιθυμεί να θέσει υπό αμφισβήτηση το ύψος αυτού του ποσοστού. Ωστόσο, επισημαίνει ότι υπάρχει σχέση ανάμεσα στο ύψος της χρηματοδοτικής συνεισφοράς του ΕΤΠ και στον αριθμό και τα μεγέθη των περιπτώσεων που θα αντιμετωπιστούν.

5.7 Σε ό,τι αφορά το άρθρο 12, η ΕΟΚΕ προτείνει η παράγραφος 1, στοιχείο (β) να διατυπωθεί ως εξής: «στοιχεία που αποδεικνύουν ότι πληρούνται τα κριτήρια που προβλέπονται στο Άρθρο 2 και οι απαιτήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 6».

5.8 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι κοινωνικοί εταίροι και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη στις περιφέρειες πρέπει να συμμετέχουν σε κάθε στάδιο της διαδικασίας του ΕΤΠ. Η ΕΟΚΕ και η Επιτροπή των Περιφερειών θα πρέπει επίσης να ενημερώνονται από την Επιτροπή.

5.9 Από το 2008 και μετά, η Επιτροπή θα υποβάλλει ετήσιες εκθέσεις σχετικά με το ΕΤΠ. Η εκ των υστέρων αξιολόγηση μπορεί να αποτελεί αντικείμενο συζήτησης στο Συμβούλιο. Το άρθρο 20 προβλέπει επίσημη επανεξέταση του κανονισμού έως τον Δεκέμβριο του 2013. Η ΕΟΚΕ συνιστά να συμπεριλάβει η Επιτροπή αξιολόγηση του ΕΤΠ στη Λευκή Βίβλο της πριν από την ενδιάμεση συζήτηση για τον προϋπολογισμό της ΕΕ που προβλέπεται για το 2009.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την άσκηση των δικαιωμάτων ψήφου από μετόχους εταιριών με έδρα σε κράτος μέλος των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες προς διαπραγμάτευση σε ρυθμιζόμενη αγορά και η οποία τροποποιεί την Οδηγία 2004/109/ΕΚ»

COM(2005)685 τελικό — 2005/0265 (COD)

(2006/C 318/06)

Στις 31 Ιανουαρίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε η γνωμοδότησή του στις 20 Ιουλίου με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Cassidy.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειας, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 83 ψήφους υπέρ, 9 κατά και 18 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις της ΕΟΚΕ

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής, δεδομένου ότι τα εμπόδια που υφίστανται σε σχέση με τα διασυνοριακά δικαιώματα ψήφου επιφέρουν στρεβλώσεις στην εσωτερική αγορά.

1.2 Η δέσμευση μετοχών, δηλαδή η υποχρέωση κατάθεσης ή δέσμευσης μετοχών για λίγες μέρες πριν τη διεξαγωγή γενικής συνέλευσης για την άσκηση του δικαιώματος ψήφου, εξακολουθεί να υφίσταται σε πολλές χώρες της ΕΕ. Σε ορισμένες μάλιστα η πρακτική αυτή είναι υποχρεωτική. Πρόκειται για μια πολυδάπανη πρακτική, η οποία εμποδίζει τους μετόχους να διαπραγματεύονται μετοχές πριν από τη γενική συνέλευση. Επίσης, η πλειοψηφία των θεσμικών επενδυτών θεωρεί ότι αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια για τη συμμετοχή σε ψηφοφορία. Το άρθρο 7 της προτεινόμενης οδηγίας καταργεί οποιαδήποτε πρόταση «δέσμευσης» μετοχών, ορίζοντας ότι πρέπει να καταγράφονται πριν από τη γενική συνέλευση. Πρόκειται για μια διάταξη την οποία η ΕΟΚΕ επικροτεί όλως ιδιαιτέρως, παρότι γνωρίζει ότι ο αριθμός των χωρών όπου αυτό εξακολουθεί να είναι επιτρεπτό είναι περιορισμένος.

1.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι στην οδηγία θα πρέπει να αναγνωρίζεται η τάση βελτίωσης των ρυθμίσεων και εφιστά ιδιαιτέρως την προσοχή στην παράγραφο 34 της διοργανικής συμφωνίας για τη βελτίωση της νομοθεσίας, του Δεκεμβρίου 2003, όπου τα κράτη-μέλη παροτρύνονται «να καταρτίζουν, προς ίδια χρήση, και προς όφελος της Κοινότητας, τους δικούς τους πίνακες, οι οποίοι αποτυπώνουν, στο μέτρο του δυνατού, την αντιστοιχία των οδηγιών με τα μέτρα μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο και να τους δημοσιοποιούν».

1.4 Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να αυξηθεί η χρήση της ηλεκτρονικής ψηφοφορίας, για να βελτιωθεί η διαφάνεια και να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή των μετόχων, πιστεύει όμως ότι το ζήτημα αυτό θα πρέπει να εναποτεθεί στις ενδιαφερόμενες εταιρείες και εύχεται να μην παρεμποδίσουν τα κράτη-μέλη την ευρύτερη χρήση της μεθόδου της ηλεκτρονικής συμμετοχής σε γενικές συνελεύσεις.

1.5 Με βάση την προηγούμενη παράγραφο, η ΕΟΚΕ αναμένει την ευρύτερη χρήση της ασφαλούς ψηφοφορίας μέσω του Διαδικτύου, περιλαμβανομένης και της χρήσης SMS. Η εφαρμογή της

μεθόδου αυτής πρέπει να ενθαρρυνθεί, όχι όμως και να επιβληθεί με μια κοινοτική οδηγία.

1.6 Η ΕΟΚΕ επικροτεί όλως ιδιαιτέρως τις προτάσεις για τη δυνατότητα ψήφου μέσω πληρεξουσίων, που παρατίθενται στο άρθρο 10. Ειδικότερα, επικροτεί την άρση των εμποδίων για την ψήφο μέσω πληρεξουσίων με τα οποία, σε ορισμένα κράτη-μέλη, η έννοια «πληρεξούσιος» περιορίζεται στους συγγενείς των μετόχων.

1.7 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα ότι τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν μια συγκεκριμένη ημερομηνία, αναφερόμενα σε συγκεκριμένο αριθμό ημερών πριν τη γενική συνέλευση, και να προβλέπουν ότι μια εταιρεία δεν θα υποχρεούται να απαντά σε ερωτήσεις που υποβάλλονται μετά από την ημερομηνία αυτή.

1.8 Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε την ενίσχυση του άρθρου 5 σχετικά με την παροχή πληροφοριών στους μετόχους πριν από τη γενική συνέλευση.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

Η πρόταση αναφέρεται στα εμπόδια που υφίστανται σε ό,τι αφορά στη διασυνοριακή ψήφο των μετόχων.

2.1 Λόγω της πληθώρας σκανδάλων κακοδιοίκησης επιχειρήσεων στην ΕΕ και τις ΗΠΑ, πρέπει να ενθαρρυνθούν οι μέτοχοι να αναλάβουν ένα περισσότερο ενεργό ρόλο, ψηφίζοντας στις γενικές συνελεύσεις. Η πρόταση που εξετάζεται αποσκοπεί στην προστασία των δικαιωμάτων των μετόχων όχι μόνο στην ΕΕ αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο.

2.2 Σκοπός της παρούσας πρότασης είναι να βελτιωθεί η διακυβέρνηση εταιριών εισηγμένων στα χρηματιστήρια στην ΕΕ με την ενίσχυση των δικαιωμάτων που μπορούν να ασκούν οι μέτοχοι σε σχέση με τις εταιρικές συνελεύσεις. Πιο συγκεκριμένα, αυτό που επιδιώκεται είναι να εξασφαλιστεί ότι οι κάτοχοι μετοχών σε εταιρείες που είναι καταχωρημένες και εισηγμένες στο χρηματιστήριο άλλου κράτους μέλους από αυτό στο οποίο κατοικούν θα μπορούν να ψηφίζουν απρόσκοπτα στις εταιρικές συνελεύσεις.

2.3 Στο σχέδιο οδηγίας εξετάζονται τα ακόλουθα τέσσερα σημαντικά ζητήματα:

- (α) η κατάργηση της «δέσμευσης μετοχών»
- (β) η έγκαιρη προειδοποίηση για τη διεξαγωγή συνεδριάσεων (συμπεριλαμβανομένης της απαίτησης να συγκαλούνται όλες οι γενικές συνελεύσεις των μετόχων με προθεσμία τουλάχιστον 30 ημερών)
- (γ) η άρση τυχόν νομικών εμποδίων στην ηλεκτρονική συμμετοχή
- (δ) η δυνατότητα ψήφου χωρίς συμμετοχή σε συνεδρίαση.

2.4 Η πρόταση αυτή αποτελεί ένα από τα βραχυπρόθεσμα μέτρα που προωθούνται στην ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο της 21ης Μαΐου 2003 ⁽¹⁾ η οποία φέρει τον τίτλο «Εκσυγχρονισμός του εταιρικού δικαίου και ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση — ένα πρόγραμμα για την επίτευξη προόδου».

2.5 Η Επιτροπή παρατηρεί ότι η διαδικασία ψήφου στις γενικές συνελεύσεις εταιρειών διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών και είναι συχνά περίπλοκη. Επιπλέον, περιπλέκεται ακόμη περισσότερο στην περίπτωση της κατοχής μετοχών εκτός των συνόρων της ΕΕ.

2.6 Η Επιτροπή πιστεύει ότι η υφιστάμενη νομοθεσία της ΕΕ δεν καλύπτει επαρκώς το πρόβλημα της διασυνοριακής ψήφου. Επί του παρόντος, σύμφωνα με το άρθρο 17 της οδηγίας (2004/109/ΕΚ), της αποκαλούμενης «Οδηγίας για τη διαφάνεια», οι εταιρείες υποχρεούνται να παρέχουν ένα περιορισμένο όγκο πληροφοριών σε σχέση με τις εταιρικές συνεδριάσεις. Ωστόσο, η οδηγία για τη διαφάνεια δεν εξετάζει τη διαδικασία ψήφου των μετόχων.

2.7 Η διαδικασία ψήφου μπορεί να είναι περίπλοκη. Σε πολλές περιπτώσεις, οι μετοχές βρίσκονται στην κατοχή ενδιάμεσων που δρουν εξ' ονόματος επενδυτών. Όπως συμβαίνει αυτό, η διαδικασία ψήφου μπορεί να συνίσταται σε μια σειρά σταδίων που περιλαμβάνουν εταιρείες, θεματοφύλακες, τράπεζες που ασκούν διαχειριστική επιτροπεία, διαχειριστές επενδύσεων, κεντρικά αποθετήρια μετοχών και γραφεία που ψηφίζουν με πληρεξούσιο.

3. Επιλογές

3.1 Δεν υπάρχει εγγύηση ότι η αγορά θα αντιδράσει αρκετά γρήγορα για να ενισχύσει τα δικαιώματα των μετόχων ούτε ότι θα γίνουν οι αναγκαίες νομοθετικές τροποποιήσεις σε όλα τα κράτη-μέλη για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της πολυπλοκότητας της διαδικασίας ψήφου.

3.2 Οι συστάσεις της Επιτροπής δεν έχουν νομική ισχύ αλλά θα μπορούσαν να προσφέρουν στα κράτη-μέλη τα απαραίτητα περιθώρια να εφαρμόσουν στα εθνικά τους συστήματα με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής.

Μια σύσταση δεν θα εξασφάλιζε την καθιέρωση βασικών προτύπων σε καθοριστικής σημασίας τομείς από τους οποίους ξεκινούν τα

προβλήματα σε σχέση με τη διασυνοριακή ψήφο και την αύξηση του κόστους, όπως η δέσμευση ψήφων — περίπτωση στην οποία αυτό που αποτρέπει τους επενδυτές είναι η πιθανότητα να θεθεί παρόμοιος όρος σε εθνικό επίπεδο.

3.3 Με τη θέσπιση κανονισμού, θα καθιερωνόταν ένα σύστημα ενιαίας μεταχείρισης, ανεξάρτητα από τη νομοθεσία των κρατών μελών. Επίσης, θα εξασφαλιζόταν η καθιέρωση ενός αυστηρού κοινού πλαισίου για θέματα διασυνοριακού χαρακτήρα. Ένα πρόσθετο πλεονέκτημα θα ήταν να αποφευχθεί μία κατά τα φαινόμενα αναβάθμιση μιας οδηγίας εκ μέρους των κρατών μελών.

Η Επιτροπή πιστεύει ότι το κόστος ενός κανονισμού θα ήταν σημαντικό, επειδή δεν θα ήταν δυνατόν να δοθεί η απαραίτητη ευελιξία για να καλυφθούν οι διαφορές που χαρακτηρίζουν τις νομικές παραδόσεις στα κράτη-μέλη της ΕΕ.

3.4 Η θέσπιση οδηγίας θα επέτρεπε τη συνεκτίμηση των διαφορετικών πρακτικών στα κράτη-μέλη, προλαμβάνοντας τη διατάραξη της ισορροπίας μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών μετόχων και μετόχων και ευνοώντας παράλληλα την καθιέρωση βασικών προτύπων.

4. Κόστος και όφελος

4.1 Όφελος

4.1.1 Βραχυπρόθεσμα, αυτοί που θα ωφεληθούν περισσότερο είναι οι θεσμικοί επενδυτές που περιλαμβάνουν στο χαρτοφυλάκιο τους διασυνοριακές μετοχές. Το κόστος που σχετίζεται με εμπόδια στα οποία προσκρούει η διασυνοριακή ψήφος συνεπάγεται ότι οι επενδυτές δεν είναι σε θέση να δραστηριοποιηθούν όσο θα ήθελαν στον τομέα της διαχείρισης εταιρειών.

4.1.2 Μακροπρόθεσμα, η πρόταση ενδέχεται να ενθαρρύνει τους μικρότερους επενδυτές, οι οποίοι σήμερα αποτρέπονται από την κατοχή διασυνοριακών μετοχών λόγω του υψηλού κόστους που συνεπάγεται η ψήφος, να αυξήσουν το μερίδιό τους με την κατοχή τέτοιων μετοχών. Αυτό θα τους επιτρέψει να διαφοροποιήσουν περισσότερο τα χαρτοφυλάκιά τους, μειώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τον επενδυτικό κίνδυνο. Γενικότερα, μακροπρόθεσμα, η πρόταση θα πρέπει να οδηγήσει σε αύξηση της ρευστότητας στις ευρωπαϊκές κεφαλαιαγορές.

4.1.3 Σήμερα, η διασυνοριακή ψήφος προσκρούει σε ορισμένα προβλήματα. Η δέσμευση μετοχών εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα σε ορισμένες χώρες και πολλοί επενδυτές θεωρούν ότι συνιστά σοβαρό πρόβλημα για τη συμμετοχή σε ψηφοφορία. Από αυτή την άποψη, αποτελεί εμπόδιο για την αποτελεσματική λειτουργία των διασυνοριακών κεφαλαιαγορών. Επιπλέον, μεταξύ των επενδυτών επικρατεί σύγχυση σχετικά με την ακριβή φύση των ρυθμίσεων για τη δέσμευση μετοχών στα κράτη-μέλη της ΕΕ. Αυτό συνεπάγεται επίσης ένα σοβαρό κόστος για τους επενδυτές, το οποίο θα μειωθεί με την πρόταση οδηγίας.

⁽¹⁾ COM(2003) 284 τελικό, «Εκσυγχρονισμός του εταιρικού δικαίου και ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση — ένα πρόγραμμα για την επίτευξη προόδου».

4.1.4 Γίνεται μια άδικη διάκριση μεταξύ εγχώριων και διασυνοριακών μετόχων σε ό,τι αφορά στις πληροφορίες που διατίθενται στους τελευταίους και σχετίζονται με την γενική συνέλευση. Η πρόταση της Επιτροπής εξασφαλίζει την έγκαιρη παροχή των κατάλληλων πληροφοριών σε όλες τις αγορές και αναμένεται ότι, για το λόγο αυτό, θα συμβάλει στην αντιμετώπιση του προβλήματος.

4.1.5 Η νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) τονίζει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να αποφεύγουν τυχόν καταχρήσεις εκ μέρους μιας κατηγορίας μετόχων σε βάρος άλλων.

4.1.6 Οι προϋποθέσεις για την εκφορά ψήφου με πληρεξούσιο και για την επανεγγραφή είναι συχνά δαπανηρές και, με βάση αξιολόγηση αντίκτυπου που διεξήγαγε η Επιτροπή, υπάρχουν ενδείξεις ότι το κόστος για την κάλυψη των προϋποθέσεων αυτών αποτρέπει τους μικροεπενδυτές να ψηφίσουν. Στην πρόταση της Επιτροπής πρέπει να απλοποιείται η διαδικασία για τον ορισμό πληρεξουσίων, να διασαφηνίζεται ποιος μπορεί να εξουσιοδοτείται και να ενισχύονται τα δικαιώματα των πληρεξουσίων σε ορισμένες χώρες.

4.1.7 Στις περιπτώσεις που ο πρόεδρος της συνέλευσης έχει στην κατοχή του πληρεξούσια μετόχων, πρέπει να υποχρεούται να ψηφίζει σε απόλυτη συμφωνία με τις επιθυμίες των μετόχων αυτών.

4.2 Κόστος

4.2.1 Η καθιέρωση ενιαίας προθεσμίας ειδοποίησης θα εισαγάγει ένα στοιχείο δυσκαμψίας στα κράτη-μέλη στα οποία η προθεσμία ειδοποίησης για τη σύγκληση έκτακτης γενικής συνέλευσης είναι μόλις 14 ημέρες.

4.2.2 Η απαίτηση γραπτής απάντησης σε γραπτές ερωτήσεις των μετόχων έχει ουσιαστική σημασία.

4.2.3 Στα άρθρα 5 και 7 της πρότασης οδηγίας, ορίζεται προθεσμία τριάντα ημερών από την ημερομηνία καταγραφής έως τη σύγκληση της συνέλευσης, για να διευκολυνθούν οι μέτοχοι να ψηφίσουν.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την πρόταση της Επιτροπής, επειδή τα εμπόδια για τη διασυνοριακή ψήφο επιφέρουν στρεβλώσεις στην εσωτερική αγορά.

5.2 Δεδομένου ότι ο χρηματοοικονομικός κλάδος επηρεάζει σημαντικά την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση, πρέπει να αποτρέπεται οποιαδήποτε κατάσταση που εμποδίζει τη συμμετοχή των μετόχων. Αυτό ακριβώς επιδιώκεται με την πρόταση Επιτροπής.

5.3 Σήμερα, η διασυνοριακή ψήφος είναι εξ ορισμού δαπανηρότερη για τους μετόχους που κατοικούν σε άλλη χώρα από ό,τι για τους μετόχους οι οποίοι κατοικούν στη χώρα στην οποία θεωρείται

ότι είναι εισηγμένες οι μετοχές μιας εταιρείας. Αυτό είναι ένα παράδειγμα στρέβλωσης της αγοράς.

5.4 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι σήμερα υπάρχουν πάρα πολλά εμπόδια τα οποία δυσχεραίνουν άσκοπα την εκφορά ψήφου με πληρεξούσιο σε ορισμένα κράτη-μέλη.

5.5 Η δέσμευση μετόχων, δηλαδή η υποχρέωση κατάθεσης ή δέσμευσης μετοχών για λίγες ημέρες πριν τη διεξαγωγή γενικής συνέλευσης για την άσκηση του δικαιώματος ψήφου, εξακολουθεί να υφίσταται σε πολλές χώρες της ΕΕ. Σε ορισμένες μάλιστα η πρακτική αυτή είναι υποχρεωτική. Πρόκειται για μια πολυδάπανη πρακτική, η οποία εμποδίζει τους μετόχους να διαπραγματεύονται μετοχές πριν από τη γενική συνέλευση. Επίσης, η πλειοψηφία των θεσμικών επενδυτών θεωρεί ότι αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια για την εκφορά ψήφου.

5.6 Η ΕΟΚΕ συμεριζεται την άποψη της Επιτροπής ότι η καθυστερημένη παροχή πληροφοριών που αφορούν σε μια γενική συνέλευση, η παροχή ανεπαρκών πληροφοριών, η κοινοποίηση ψηφισμάτων σε συνοπτική μορφή ή οι σύντομες προθεσμίες συγκαταλέγονται στα σημαντικότερα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι άλλων χωρών στην προσπάθειά τους να ασκήσουν τα δικαιώματα που έχουν ως μέτοχοι. Όλα τα απαραίτητα έγγραφα, όπως οι εκθέσεις ελεγκτών, οι απαντήσεις σε ερωτήσεις των μετόχων και οι ειδοποιήσεις για τη σύγκληση γενικής συνέλευσης μαζί με τα ψηφίσματα που θα κατατεθούν σε αυτήν, πρέπει να διατίθενται σε ηλεκτρονική μορφή και ως αντίγραφα.

5.7 Το άρθρο 8 αναφέρεται στη συμμετοχή σε γενική συνέλευση με ηλεκτρονικά μέσα. Με την ταχεία πρόοδο της τεχνολογίας, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα κράτη-μέλη «...δεν πρέπει να απαγορεύουν τη συμμετοχή μετόχων στη γενική συνέλευση με ηλεκτρονικά μέσα».

5.8 Στο έγγραφο της Επιτροπής δεν γίνεται ειδική αναφορά στο πρόβλημα των ανώνυμων μετόχων, περίπτωση στην οποία η επικοινωνία με τους κατόχους των πραγματοποιείται συνήθως με αγγελίες στις εφημερίδες. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ηλεκτρονική επικοινωνία είναι πιο σύγχρονη και οπωσδήποτε φθηνότερη.

5.9 Το άρθρο 10 διευκρινίζει τις ρυθμίσεις για την ψήφο μέσω πληρεξουσίου και καταργεί ρυθμίσεις με τις οποίες ορισμένες εταιρείες επιβάλουν περιορισμούς σχετικά με το πρόσωπο που μπορεί να εξουσιοδοτείται.

5.10 Η ΕΟΚΕ δεν υποστηρίζει την επιλογή της αδράνειας, δηλαδή τη διατήρηση της κατάστασης ως έχει. Τα εμπόδια που υφίστανται καθιστούν το κόστος της διασυνοριακής ψήφου απαγορευτικό για τους μικροεπενδυτές και πολύ υψηλό για τους θεσμικούς.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση κοινών κανόνων για την παροχή βασικών πληροφοριών σχετικά με τις ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης και για τον υπολογισμό και τη διάδοσή τους»

COM(2006) 135 τελικό

(2006/C 318/07)

Στις 20 Ιουλίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 20 Ιουλίου 2006, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. SANTILLAN.

Κατά την 429η σύνοδο της ολομέλειάς της, στις 13 και 14 Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 182 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 12 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την πρόταση κανονισμού, που θεσπίζει νομική βάση για τον καθορισμό των ισοτιμιών αγοραστικής δύναμης (ΙΑΔ), γεγονός που αναμένεται να αυξήσει τη διαφάνεια, την καταλληλότητα και την ποιότητα ολοκλήρωσης της διαδικασίας προσδιορισμού των ΙΑΔ, τόσο σε κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

1.2 Λόγω της μεγάλης σημασίας του ζητήματος που αφορά η πρόταση κανονισμού και επειδή είναι αναγκαία η ύπαρξη δεσμευτικών κανόνων που θα οριοθετούν τις αρμοδιότητες της Επιτροπής και των κρατών μελών, ενώ παράλληλα θα θεσπίζουν ομοιογενείς βάσεις για τον υπολογισμό και τη διαβίβαση στοιχείων σχετικών με τις ΙΑΔ, η ΕΟΚΕ συνιστά την ταχεία υιοθέτηση του σχεδίου κανονισμού.

1.3 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, λόγω του κόστους, η Επιτροπή (Eurostat) υπολογίζει τις ΙΑΔ ανά χώρα, όχι όμως ανά περιφέρειες⁽¹⁾. Οποσδήποτε, οι υπολογισμοί αυτοί χρησιμεύουν, μεταξύ άλλων, για την αξιολόγηση των οικονομικών επιδόσεων των περιφερειών. Τα διαθέσιμα στοιχεία καταδεικνύουν ότι υπάρχουν περιφερειακές διαφορές στο εσωτερικό των κρατών μελών όσον αφορά τις τιμές προϊόντων και υπηρεσιών και μάλιστα, σε ορισμένες περιπτώσεις, σημαντικές. Οι στατιστικές υπηρεσίες που συγκεντρώνουν τις βασικές πληροφορίες εφαρμόζουν μεν συντελεστές χωρικής προσαρμογής, είναι όμως απόλυτα αναγκαίοι οι συντελεστές αυτοί να είναι κατάλληλοι για την αποφυγή στρεβλώσεων κατά τον υπολογισμό των ΙΑΔ. Ως εκ τούτου, θα ήταν σκόπιμο να καταβάλουν τα κράτη μέλη τις μέγιστες δυνατές προσπάθειες ανάλογα με τις τεχνικές και οικονομικές τους δυνατότητες, προκειμένου οι συντελεστές χωρικής προσαρμογής να αντανακλούν με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια τις γεωγραφικές διαφορές των τιμών.

1.4 Για τους λόγους που αναφέρονται στο προηγούμενο σημείο, η ελάχιστη προθεσμία των έξι ετών για την αναθεώρηση των

χωρικών διορθωτικών συντελεστών φαίνεται υπερβολικά μεγάλη και, επομένως, συνιστάται η μείωσή της. Ομοίως, δεδομένου ότι η συχνότητα της παροχής βασικών πληροφοριών ορίζεται, σύμφωνα με το σχέδιο κανονισμού, ως ελάχιστη⁽²⁾, κρίνεται σκόπιμο οι πληροφορίες που αφορούν τιμές να παρέχονται, κατά το δυνατόν, ανά διετία⁽³⁾ (στην πρόταση ορίζεται ελάχιστη συχνότητα ανά τριετία).

1.5 Γενικά, πρέπει να τονιστεί ότι είναι αναγκαίο να καταβληθούν προσπάθειες για την αύξηση της αποτελεσματικότητας του στατιστικού μηχανισμού της ΕΕ, όσον αφορά και τους τεχνικούς και ανθρώπινους πόρους του, αλλά και τον συντονισμό μεταξύ της Eurostat και των εθνικών στατιστικών υπηρεσιών, οι οποίες έχουν σημαντικές αρμοδιότητες για τον υπολογισμό των ΙΑΔ.

2. Οι ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης (ΙΑΔ)

2.1 Το πρόγραμμα ΙΑΔ της Eurostat και του ΟΟΣΑ θεσπίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του '80 προκειμένου να διενεργείται τακτική και έγκαιρη σύγκριση του ΑΕγχΠ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΟΟΣΑ⁽⁴⁾. Ως εκ τούτου, οι Ισοτιμίες Αγοραστικής Δύναμης (ΙΑΔ) αποτελούν συντελεστές νομισματικής ισοτιμίας, που μετατρέπουν τους εκπεφρασμένους σε ονομαστικό εθνικό νόμισμα οικονομικούς δείκτες σε ένα κοινό τεχνητό νόμισμα, το οποίο καλείται Μονάδα Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ) και εξισώνει την αγοραστική δύναμη των διαφόρων εθνικών νομισμάτων.

2.2 Τα οικονομικά συγκεντρωτικά μεγέθη όγκου σε ΜΑΔ προκύπτουν από το λόγο της αρχικής τους αξίας σε εθνικό νόμισμα προς την αντίστοιχη ΙΑΔ. Η χρήση της ΙΑΔ ως συντελεστή μετατροπής επιτρέπει τη σύγκριση του καθαρού όγκου του ΑΕγχΠ των διαφόρων χωρών, εκπεφρασμένου σε ΜΑΔ, δεδομένου ότι εξαιρείται η συνιστώσα του επιπέδου των τιμών.

⁽²⁾ Παράρτημα I — Μεθοδολογία, 2.1.

⁽³⁾ Αναφερόμαστε στις «Τιμές καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών και συναφείς δείκτες αντιπροσωπευτικότητας», τις «Τιμές ειδών εξοπλισμού» και τις «Τιμές κατασκευαστικών έργων».

⁽⁴⁾ Εντούτοις, οι αρχές των διεθνών συγκρίσεων τιμών και όγκου του ΑΕγχΠ ανάγονται στις εμπειρικές συγκρίσεις που διενεργούσε ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) ήδη κατά τη δεκαετία του '50.

⁽¹⁾ Υπάρχουν 254 περιφέρειες επιπέδου NUTS II. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1059 (2003, Παράρτημα 1.

2.3 Οι ΙΑΔ αποτελούν ταυτόχρονα αποπληθωριστές τιμών και μετατροπείς νομισμάτων. Με την καθιέρωση του ευρώ στα κράτη μέλη της ευρωζώνης, είναι δυνατή για πρώτη φορά η άμεση σύγκριση των τιμών μεταξύ των χωρών αυτών, οι οποίες έχουν διαφορετική αγοραστική δύναμη, ανάλογα με τα εθνικά επίπεδα των τιμών. Κατά συνέπεια, για τις χώρες που δεν συμμετέχουν στην ευρωζώνη, οι ΙΑΔ αποτελούν μετατροπείς νομισμάτων και εξαλείφουν τις συνέπειες από τα διαφορετικά επίπεδα τιμών, ενώ για τις χώρες της ευρωζώνης επιτελούν τη δεύτερη και μόνον λειτουργία, του αποπληθωρισμού των τιμών.

2.4 Οι ΙΑΔ υπολογίζονται με βάση ένα «καλάθι» συγκρίσιμων αγαθών και υπηρεσιών, που επιλέγονται σύμφωνα με συστήματα όπως, μεταξύ άλλων, η ταξινόμηση της ατομικής κατανάλωσης με βάση το σκοπό (*Classification of Individual Consumption by Purpose — COICOP*)⁽⁵⁾ και η ταξινόμηση των προϊόντων κατά δραστηριότητα (*Classification of Products by Activity — CPA*). Το επιτόπιο έργο διεξάγεται σε μία ή περισσότερες πόλεις εντός της οικονομικής επικράτειας (συνήθως, αποκλειστικά στις πρωτεύουσες των κρατών μελών). Τα περισσότερα κράτη μέλη εφαρμόζουν συντελεστές χωρικής προσαρμογής, ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι περιφερειακές διαφορές, παρότι υπάρχει κάποιο κράτος μέλος που λαμβάνει υπόψη αποκλειστικά τα στοιχεία της πρωτεύουσας, εκτιμώντας ότι, λόγω της περιορισμένης γεωγραφικής έκτασης, δεν υφίστανται τέτοιες διαφορές.

3. ΙΑΔ και ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕγχΠ)

3.1 Το ΑΕγχΠ αντικατοπτρίζει το αποτέλεσμα του συνόλου των δραστηριοτήτων των οικονομικών παραγόντων μιας οικονομικής επικράτειας σε συγκεκριμένη περίοδο, συνήθως ετήσια. Το ΑΕγχΠ υπολογίζεται σύμφωνα με ένα σύστημα εθνικής λογιστικής, που στην περίπτωση της ΕΕ είναι το ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων οικονομικών λογαριασμών 1995 (ΕΣΛ-95). Το ΑΕγχΠ μπορεί να υπολογιστεί από την πλευρά της παραγωγής, των δαπανών ή των εσόδων. Για τους σκοπούς των ΙΑΔ, ο υπολογισμός των δαπανών αποκτά ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι φανερώνει σε ποιον βαθμό τα αγαθά και υπηρεσίες που παράγονται (ή εισάγονται) από την οικονομία μίας χώρας χρησιμοποιούνται για την ιδιωτική κατανάλωση, τη δημόσια κατανάλωση, το σχηματισμό παγίου κεφαλαίου ή την εξαγωγή.

3.2 Για τη διενέργεια πραγματικής σύγκρισης, είναι αναγκαία η χρήση συντελεστών μετατροπής (διατοπικών αποπληθωριστών) που να αντικατοπτρίζουν τις διαφορές επιπέδου τιμών μεταξύ χωρών. Δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι συντελεστές συναλλαγματικής ισοτιμίας, δεδομένου ότι αυτοί αντανακλούν συνήθως και άλλα στοιχεία, πέρα από τις διαφορές τιμών.

3.3 Γι' αυτόν τον λόγο, έχουν καταρτιστεί ειδικές ΙΑΔ μεταξύ των νομισμάτων διαφόρων χωρών, ώστε να είναι κατάλληλες για χρήση ως διατοπικοί συντελεστές μετατροπής.

4. Για ποιον σκοπό χρησιμοποιούνται οι ΙΑΔ

4.1 Αρχικά, οι κυριότεροι χρήστες ήταν διεθνείς οργανώσεις, όπως η Eurostat, το ΔΝΤ, ο ΟΟΣΑ, η Διεθνής Τράπεζα και τα Ηνωμένα Έθνη. Με την πάροδο του χρόνου, όμως, η χρήση στατιστικών με βάση τις ΙΑΔ επεκτάθηκε και σήμερα οι χρήστες είναι πολλοί και διάφοροι: κυβερνητικές υπηρεσίες, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, καθώς και δημόσιες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις. Οι τράπεζες χρησιμοποιούν τις ΙΑΔ για τις οικονομικές αναλύσεις τους και για την παρακολούθηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών, ενώ οι ιδιώτες και οι εργοδότες τους τις χρησιμοποιούν για τον καθορισμό των αποδοχών σε περιπτώσεις μετακίνησης από τη μία χώρα στην άλλη.

(5) Σύστημα που χρησιμοποιείται από διεθνείς οργανισμούς (Ηνωμένα Έθνη, ΔΝΤ, κ.λπ.).

Ας προστεθεί εδώ η δυνατότητα χρήσης των ΙΑΔ κατά τις διεθνικές συλλογικές διαπραγματεύσεις για μισθολογικά θέματα.

4.2 Οι ΙΑΔ αποτελούν ζωτικής σημασίας δείκτες για την ΕΕ, τόσο από οικονομική όσο και από πολιτική άποψη. Αφενός, η νομοθεσία ορίζει την χρήση τους σε σχέση με τα Διαρθρωτικά Ταμεία⁽⁶⁾. Από την άλλη, αποτελούν το υποχρεωτικό στοιχείο αναφοράς για το Ταμείο Συνοχής⁽⁷⁾. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι ενώ στην πρώτη περίπτωση (Διαρθρωτικά Ταμεία) ο υπολογισμός έχει ως βάση το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕγχΠ), στη δεύτερη (Ταμείο Συνοχής) λαμβάνεται υπόψη το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εθνικό προϊόν (ΑΕΠ). Η πρόταση κανονισμού που εξετάζεται στην παρούσα γνωμοδότηση λαμβάνει υπόψη αποκλειστικά το ΑΕγχΠ⁽⁸⁾.

4.3 Επιπλέον, οι ΙΑΔ χρησιμοποιούνται για την κατάρτιση των διορθωτικών συντελεστών που εφαρμόζονται στις αποδοχές και τις συντάξεις των μονίμων υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων⁽⁹⁾.

5. Η πρόταση κανονισμού

5.1 Η πρόταση κανονισμού έχει στόχο να καλύψει ένα νομικό κενό, θεσπίζοντας νομικό πλαίσιο για τον υπολογισμό των ΙΑΔ. Επιχειρείται η βελτίωση της διαφάνειας και της ποιότητας των στοιχείων που παρέχουν τα κράτη μέλη, μέσω κοινών κανόνων για την παροχή πληροφοριών (άρθρο 1). Ο επιδιωκόμενος στόχος, επομένως, έχει θετική επίδραση όχι μόνο για την Eurostat, ως συντονιστή των αποτελεσμάτων, αλλά και για τις στατιστικές υπηρεσίες του εκάστοτε κράτους.

5.2 Προσδιορισμός ευθυνών και αρμοδιοτήτων. Η Επιτροπή, μέσω της Eurostat, έχει αρμοδιότητα να συντονίζει την παροχή των βασικών πληροφοριών, να υπολογίζει και να δημοσιεύει τις ΙΑΔ και να προσαρμόζει τη μεθοδολογία, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη (άρθρο 4, παρ. 1), ενώ τα κράτη μέλη έχουν το καθήκον να παρέχουν τις βασικές πληροφορίες, να πιστοποιούν γραπτώς τα αποτελέσματα των ερευνών και να ελέγχουν την αξιοπιστία των στοιχείων (άρθρο 4, παρ. 2).

(6) Σύμφωνα με τον Κανονισμό αριθ. 1260/99 του Συμβουλίου, τα Διαρθρωτικά Ταμεία έχουν εφαρμογή στις περιφέρειες των οποίων το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ, μετρούμενο σε ΜΑΔ, είναι μικρότερο του 75 % του κοινοτικού μέσου όρου. Αυτό ισχύει επίσης για τις χώρες που εντάχθηκαν στην ΕΕ εκ των υστέρων (Παράρτημα ΙΙ της Πράξης Προσχώρησης του 2003).

(7) Όσον αφορά το Ταμείο Συνοχής, η απαίτηση αυτή περιλαμβάνεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1164/94 του Συμβουλίου, της 25ης Μαΐου 1994, σύμφωνα με το οποίο το ταμείο έχει εφαρμογή «[...] στα κράτη μέλη, τα οποία έχουν κατά κεφαλήν ακαθάριστο προϊόν (ΑΕΠ) χαμηλότερο του 90 % του κοινοτικού μέσου όρου, υπολογιζόμενο με βάση ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης».

(8) Στο άρθρο 3 περιλαμβάνεται ο ακόλουθος ορισμός: «α) ως "ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης (ΙΑΔ)" νοούνται χωρικοί αποπληθωριστές και μετατροπείς νομισμάτων που εξαλείφουν τις επιπτώσεις των διαφορών στα επίπεδα τιμών μεταξύ χωρών, επιτρέποντας έτσι συγκρίσεις όγκων των στοιχείων του ΑΕγχΠ και συγκρίσεις των επιπέδων τιμών».

(9) Καθεστώς υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, παράρτημα ΙΧ, άρθρο 1 («Οι οικονομικές ισοτιμίες υπολογίζονται έτσι ώστε κάθε βασική θέση να μπορεί [...] να ελέγχεται με άμεση έρευνα τουλάχιστον μία φορά ανά πενταετία») και Καθεστώς που εφαρμόζεται στο λοιπό προσωπικό.

5.3 Οι στατιστικές υπηρεσίες των κρατών μελών διαβιβάζουν στην Eurostat τις βασικές πληροφορίες, τις οποίες καταρτίζουν σύμφωνα με κοινές παραμέτρους και με ενιαίο τεχνικό μορφότυπο (άρθρο 5 και Παράρτημα I).

5.4 Οι στατιστικές μονάδες είναι αυτές που ορίζονται στον Κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 696/1003 ή άλλες που ενδεχομένως θα θεσπιστούν στο μέλλον (άρθρο 6) και θα υπάρχει σύστημα ελέγχου της ποιότητας που θα συμφωνηθεί μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών (άρθρο 7).

5.5 Η Eurostat υπολογίζει τις ΙΑΔ μια φορά το χρόνο (άρθρο 8) και είναι αρμόδια για τη δημοσίευσή τους σε συγκεντρωτικό επίπεδο για κάθε κράτος μέλος (άρθρο 9).

5.6 Το σχέδιο κανονισμού δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να πραγματοποιούν έρευνες αποκλειστικά και μόνο για την κατάρτιση

των διορθωτικών συντελεστών που εφαρμόζονται στις αποδοχές και τις συντάξεις των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (άρθρο 10).

5.7 Συντελεστές χρονικής και χωρικής προσαρμογής. Ο υπολογισμός των ΙΑΔ γίνεται με βάση τις μέσες ετήσιες εθνικές τιμές (άρθρο 2.2). Δεδομένου ότι «η συλλογή στοιχείων μπορεί να περιορίζεται σε έναν ή περισσότερους τόπους της οικονομικής επικράτειας» καθώς επίσης και «σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο», τα κράτη μέλη οφείλουν να εφαρμόζουν έναν συντελεστή χρονικής προσαρμογής (που δεν μπορεί να είναι παλαιότερος του ενός έτους) και έναν συντελεστή χωρικής προσαρμογής (που δεν μπορεί να είναι παλαιότερος των έξι ετών) (Παράρτημα I — Μεθοδολογία, αριθμοί 2 έως 4).

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για ένα περιβάλλον χωρίς χαρτί για τα τελωνεία και τις εμπορικές επιχειρήσεις

COM(2005) 609 τελικό — 2005/0247 (COD)

(2006/C 318/08)

Στις 17 Ιανουαρίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 12 Ιουλίου 2006 με εισηγητή τον κ. BURANI.

Κατά τη 429η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 190 ψήφους υπέρ και 3 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Η πρόταση της Επιτροπής αφορά ένα νέο σχέδιο ανάπτυξης ηλεκτρονικών τελωνείων, το οποίο προβλέπεται ότι θα οδηγήσει εν τέλει στην πλήρη αυτοματοποίηση του ευρωπαϊκού τελωνειακού συστήματος, το οποίο θα είναι πλέον ασφαλές, διαλειτουργικό, προσιτό και θα λειτουργεί πλήρως σε ηλεκτρονική βάση, δίχως να απαιτείται η χρήση χαρτιού. Η πρόταση αποτελεί το συμπλήρωμα που απαιτείται για την θέση σε εφαρμογή του νέου τελωνειακού κώδικα που προτείνει η Επιτροπή⁽¹⁾, σχετικά με τον οποίο η ΕΟΚΕ έχει ήδη αποφανθεί σε ξεχωριστή γνωμοδότηση.

1.2 Η υιοθέτηση του προτεινόμενου συστήματος ηλεκτρονικών τελωνείων προϋποθέτει την καταβολή προσπαθειών εκ μέρους όλων μαζί των κρατών μελών, όχι μόνον σε ό,τι αφορά τα τελωνεία, αλλά και σε ό,τι αφορά τις συνοριακές αρχές εκτός των τελωνείων οι οποίες θα αναλάβουν την ευθύνη της εφαρμογής στην πράξη των

εννοιών της **μονοαπευθυντικής διαδικασίας** και της **ενιαίας ηλεκτρονικής θυρίδας**: οι δύο αυτοί στόχοι θα επιτρέψουν στους σχετικούς φορείς να διεκπεραιώνουν τις τελωνειακές συναλλαγές κατά τρόπο απλοποιημένο, ταχύτερο και οικονομικότερο και στα τελωνεία να προβαίνουν σε αποτελεσματικότερους ελέγχους διαχείρισης των κινδύνων.

1.3 Τα κράτη μέλη έχουν ήδη προβεί σε σημαντικές επενδύσεις για την θέση σε λειτουργία ηλεκτρονικών τελωνειακών συστημάτων. Τα συστήματα ωστόσο αυτά διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους, είτε από την άποψη του επιπέδου πολυπλοκότητας, είτε από την άποψη του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου και του τρόπου χρήσης των δεδομένων. Η εναρμόνιση που επιτεύχθηκε μέχρι σήμερα είναι συνεπώς ανεπαρκής και στο πρόβλημα αυτό έρχεται να προστεθεί ένα ακόμη σημαντικότερο, άλυτο μέχρι σήμερα, που είναι το γεγονός ότι **τα συστήματα αυτά δεν είναι διαλειτουργικά**.

⁽¹⁾ COM(2005) 608 τελικό.

1.4 Η διαλειτουργικότητα θα επιτρέψει την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των διοικήσεων των διαφόρων χωρών. Το σχέδιο δίδει σημασία στους πολίτες, προβλέπει δε επίσης τη δυνατότητα ανάπτυξης **διαπαφών με τους εμπορικούς φορείς**, όχι μόνον προκειμένου να καταστεί δυνατή η υλοποίηση της αρχής της ενιαίας ηλεκτρονικής θυρίδας, αλλά και προκειμένου να διασφαλιστεί η ανταλλαγή πληροφοριών. Όταν θα αρχίσει να λειτουργεί πλήρως, το νέο ηλεκτρονικό σύστημα θα έχει αποκλειστικώς τον τομέα των τελωνείων — τουλάχιστον σε ό,τι αφορά αποκλειστικώς τον τομέα των τελωνείων — προς την πραγματοποίηση του σχεδίου της ενιαίας εσωτερικής αγοράς, μοναδικά σύνορα της οποίας θα είναι τα εξωτερικά της σύνορα. Πρέπει επίσης να μην λησμονείται ότι οι συνολικές διαστάσεις των αγορών απαιτούν να ληφθούν υπόψη οι σχέσεις με τις τρίτες χώρες: μία πτυχή η οποία δεν αναφέρεται στο έγγραφο της Επιτροπής

2. Παρατηρήσεις γενικού χαρακτήρα

2.1 Η Επιτροπή παρατηρεί ότι οι στόχοι της προώθησης των ηλεκτρονικών τελωνείων με βάση διαλειτουργικά συστήματα θα μπορούσαν να είχαν επιδιωχθεί και μέσω της συγκρότησης ενός κεντρικού τελωνειακού συστήματος. Παρατηρεί ωστόσο ότι μία τέτοια λύση δεν είναι εφικτή για διάφορους λόγους, επειδή, π.χ., είναι δύσκολο οι λειτουργικές αρμοδιότητες να «μετατοπιστούν» από τα κράτη μέλη στην Επιτροπή, πράγμα που θα είχε ως αποτέλεσμα την παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας και της επικουρικότητας. Ωστόσο, η πραγματική αιτία που κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό έγκειται πιθανόν στην αντίσταση των κρατών μελών να παραχωρήσουν τα προνόμιά τους, μολονότι γνωρίζουν ότι ένα μέρος των τελωνειακών εσόδων υπάγεται απευθείας στον κοινοτικό προϋπολογισμό. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ένας από τους μακροπρόθεσμους στόχους της Ένωσης πρέπει να είναι η διαχείριση των τελωνείων εκ μέρους της Κοινότητας: μία διαχείριση αυτού του είδους παρουσιάζει πλεονεκτήματα διότι είναι πιο απλή, πιο αξιόπιστη και λιγότερο δαπανηρή, καθώς και διότι επιτρέπει την διαλειτουργικότητα με άλλα ανάλογα συστήματα της ΕΕ και των τρίτων χωρών. Λόγω των πιθανών καθυστερήσεων στην εφαρμογή των βασικών συστημάτων που αναπτύσσει καθένα από τα 25 κράτη μέλη, χρειάζεται να αξιολογηθεί η σκοπιμότητα της εφαρμογής πλήρως αυτοματοποιημένων συστημάτων όπως το αυτοματοποιημένο σύστημα εισαγωγών και το αυτοματοποιημένο σύστημα εξαγωγών, που συνδέονται μέσω ενός ενιαίου ευρωπαϊκού σημείου πρόσβασης.

2.2 Η πρωτοβουλία της Επιτροπής αποτελεί καταρχάς υποχρέωση, δεδομένου ότι η θέση σε εφαρμογή του νέου τελωνειακού κώδικα απαιτεί να είναι οι διαδικασίες συνεπείς προς τους νέους κανόνες. Πέραν αυτού, η πρωτοβουλία αποτελεί μέρος μιας σειράς πρωτοβουλιών που έχουν υιοθετηθεί σε διάφορους άλλους τομείς στο πλαίσιο των προγραμμάτων *Ηλεκτρονική Ευρώπη* και *Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση* ⁽²⁾ και, ειδικότερα, αποτελεί συνέχεια των υποχρεώσεων που αναλήφθηκαν το 2003 με την ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο «Ένα απλό περιβάλλον χωρίς χαρτί για τα τελωνεία και τις εμπορικές επιχειρήσεις» ⁽³⁾. Ανάλογες υποχρεώσεις είχαν εξάλλου ήδη περιληφθεί — τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την κατάρτιση της χρήσης χαρτιού — στο πρόγραμμα «Τελωνεία 2007» ⁽⁴⁾, διατυπώθηκαν δε εκ νέου με την ευκαιρία της τροποποίησης, το 2004, του κανονισμού «περί θεσπίσεως Κοινοτικού Τελωνειακού Κώδικα» ⁽⁵⁾.

⁽²⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, COM(2003) 567 της 26.09.2003.

⁽³⁾ COM(2003) 452 της 24.07.2003, αναφέρεται στη γνωμοδότηση για τον τελωνειακό κώδικα.

⁽⁴⁾ COM(2002) 26 της 21.03.2002, αντικείμενο της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ: EE C 241 της 07.10.2002.

⁽⁵⁾ COM(2003) 452 της 04.08.2003, αντικείμενο της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ: EE C 110 της 30.04.2004.

2.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις κύριες καινοτομίες που εισάγονται με το σύστημα που προτείνει η Επιτροπή: η διασύνδεση των εθνικών συστημάτων, η ανάπτυξη διεπαφών με τις εμπορικές επιχειρήσεις μέσω της ενιαίας ηλεκτρονικής θυρίδας, η δυνατότητα υποβολής ηλεκτρονικών αιτήσεων εκτελωνισμού και η ολοκληρωμένη διαχείριση των κινδύνων αποτελούν αναμφισβήτητα τεκμήρια προόδου, αρκεί τόσο το κοινωνικό σύνολο, όσο και οι σχετικοί φορείς να μπορούν να καλύψουν το σχετικό κόστος. Για το σκοπό αυτό, θα ήταν φρόνιμο να εξετασθούν οι επιπτώσεις που συνεπάγονται οι βίαιες αυτές μεταβολές για το προσωπικό των τελωνείων (μέσα, κατάρτιση, σταδιοδρομίες, προσαρμογή).

2.4 Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί, ωστόσο, να αποφύγει τη διατύπωση ορισμένων παρατηρήσεων σχετικών με την ολοκλήρωση των ηλεκτρονικών συστημάτων και την συμπληρωματικότητά τους. Η Επιτροπή επιδιώκει την πλήρη διαλειτουργικότητα των τελωνειακών συστημάτων: ήτοι, πρέπει να είναι δυνατή «η ηλεκτρονική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ τελωνειακών διοικήσεων, καθώς και μεταξύ τελωνειακών διοικήσεων και άλλων αρχών που εμπλέκονται στη διεθνή κυκλοφορία εμπορευμάτων». Στον ορισμό αυτόν είναι σαφές ότι δεν περιλαμβάνονται **οι διοικήσεις που έχουν την ευθύνη της είσπραξης του ΦΠΑ**. ωστόσο, μία οργανική σύνδεση των τελωνείων με τις διοικήσεις που είναι αρμόδιες για τον ΦΠΑ θα μπορούσε να είναι χρήσιμη, διότι θα επέτρεπε, σε ορισμένες τουλάχιστον περιπτώσεις, τον έλεγχο των **παραποιήσεων των σημάτων καταγωγής**. Δεν πρόκειται φυσικά για ένα νέο συμβάν, αλλά αντίθετα για ένα φαινόμενο που εξαπλώνεται ολοένα περισσότερο: συχνά, εμπορεύματα τα οποία εισάγονται από τρίτες χώρες τίθενται σε κυκλοφορία (αφού καταβληθεί ο ΦΠΑ) στο εσωτερικό της Κοινότητας με ευρωπαϊκό σήμα ή με παραποιημένο ευρωπαϊκό σήμα.

2.5 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί εξάλλου να επιστήσει την προσοχή στην δεύτερη αιτιολογική σκέψη της πρότασης απόφασης. «Η πανευρωπαϊκή δράση για την παροχή ηλεκτρονικών διοικητικών υπηρεσιών (...) συνεπάγεται μέτρα που σκοπό έχουν (...) **να συμβάλουν στην καταπολέμηση της απάτης, του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας (...)**». Η δήλωση προθέσεων είναι σαφής: εκείνο ωστόσο που είναι λιγότερο σαφές είναι με ποιο τρόπο οι διατάξεις που περιέχει η πρόταση θα επιτύχουν τον στόχο αυτό. Η συλλογή των στοιχείων για τελωνειακή χρήση δεν θα μπορεί να εξυπηρετήσει άλλους σκοπούς, εάν το σχετικό σύστημα δεν **προσφέρεται για «διάλογο» με άλλα συστήματα**.

2.5.1 Τον Δεκέμβριο του 2004, το Συμβούλιο υιοθέτησε, με βάση μία αξιολόγηση της Επιτροπής ⁽⁶⁾ και μία σύσταση του Κοινοβουλίου της 14ης Οκτωβρίου 2004, το **«πρόγραμμα της Χάγης»**. Το πρόγραμμα αυτό καθόριζε μία σειρά μέτρων και δράσεων για την ενίσχυση της ασφάλειας στην ΕΕ και ιδιαίτερα για την **καθιέρωση μιας συνεργασίας μεταξύ των αστυνομικών, τελωνειακών και δικαστικών αρχών**. Ένα μεταγενέστερο έγγραφο, της 10ης Ιουνίου 2005, εξέθετε ένα **σχέδιο δράσης για την υλοποίηση του προγράμματος της Χάγης**, παραπέμποντας σε ένα ψήφισμα του Συμβουλίου ΔΕΥ (Δικαιοσύνη και Εσωτερικές Υποθέσεις) της 30ης Μαρτίου 2004 στον τομέα της τελωνειακής συνεργασίας, καθώς και σε μία ανακοίνωση για την καταπολέμηση του διασυνοριακού λαθρεμπορίου προϊόντων που υπόκεινται σε περιορισμούς ή απαγορεύσεις. Σε ένα ακόμη πιο πρόσφατο έγγραφο ⁽⁷⁾, η τελωνειακή συνεργασία περιλαμβανόταν εκ νέου μεταξύ των προτεραιοτήτων. Όλα τα σχέδια που προβλέπονταν με βάση τα προαναφερθέντα έγγραφα βασίζονται στην **δυνατότητα πρόσβασης σε**

⁽⁶⁾ COM(2004) 401 τελικό.

⁽⁷⁾ COM(2005) 184 τελικό.

πληροφορίες σε ό,τι αφορά την καταστολή, στοιχείο το οποίο εμφανίζεται επίσης στο πρόγραμμα της Χάγης. Εάν ληφθούν υπόψη όλες οι πτυχές του θέματος και η φύση των εν ισχύ σχεδίων, η ΕΟΚΕ θεωρεί αυτονόητο ότι κατά τον σχεδιασμό ενός ηλεκτρονικού τελωνειακού συστήματος που προορίζεται να έχει διάρκεια μέσα στον χρόνο, δεν είναι δυνατό να μην προβλεφθεί, τη στιγμή που θα τεθεί σε λειτουργία ή σε μεταγενέστερη φάση, **η δυνατότητα αλληλεπίδρασης της τελωνειακής βάσης δεδομένων με άλλα συστήματα**, τόσο ευρωπαϊκά όσο και τρίτων χωρών, και ιδιαίτερα με αυτά που συνδέονται με την εθνική ασφάλεια. Εξυπακούεται ασφαλώς ότι πρώτιστο μέλημα είναι ο σεβασμός της ιδιωτικής ζωής, του επαγγελματικού απορρήτου και της προστασίας των δεδομένων.

2.5.2 Στο έγγραφο της Επιτροπής δεν διαπιστώνεται παρόμοια ανησυχία, εκτός από μία σχετική αναφορά στο σημείο 2.5.1. Εξάλλου, η αιτιολογική έκθεση του εγγράφου δεν αναφέρεται καν στο πρόγραμμα της Χάγης: πράγματι, στην παράγραφο με τίτλο «Εναρμόνιση με τις άλλες πολιτικές και στόχους της Ένωσης» παρατίθενται μόνον η στρατηγική της Λισαβώνας και οι πρωτοβουλίες για την *Ηλεκτρονική Ευρώπη* και την *Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση*. Εάν ληφθεί υπόψη το εδάφιο δ) του άρθρου 3 — για το οποίο γίνεται λόγος πιο κάτω — μία τόσο σημαντική παράλειψη δεν μπορεί να είναι τυχαία και η Επιτροπή πρέπει να εξηγήσει με σαφήνεια του λόγους αυτής της παράλειψης. Το γεγονός ωστόσο ότι μία πρωτοβουλία που θα έπρεπε ήδη να είχε αναληφθεί αναβάλλεται για το μέλλον είναι σαφώς απαράδεκτο.

2.5.3 Κατά τη φάση της κατάρτισης του εγγράφου, η Επιτροπή προγραμματίσει έξι σεμινάρια σε διάστημα δύο ετών, ζήτησε τη γνώμη των χρηστών, διοργάνωσε συζητήσεις στους κόλπους της επιτροπής του τελωνειακού κώδικα, της ομάδας τελωνειακής πολιτικής, της ομάδας Τελωνεία 2007 για την προώθηση των ηλεκτρονικών τελωνείων και της ομάδας επαφής για τις εμπορικές συναλλαγές. Αντίθετα, δεν γίνεται καμία νύξη για επαφές με την Eurorol, την OLAF ή με άλλες διευθύνσεις της Επιτροπής. Ένα σύστημα δεν είναι δυνατόν να προγραμματιστεί μόνον με βάση τις απαιτήσεις των άμεσων χρηστών του· εάν επιδιώκεται η διασύνδεσή του με άλλα συστήματα, δεν είναι δυνατόν να μην ληφθούν υπόψη οι γνώσεις των χαρακτηριστικών και των αναγκών τους. Η ΕΟΚΕ έχει την εντύπωση ότι επιβεβαιώνονται τώρα οι επιφυλάξεις που διατυπώνονται στη γνωμοδότησή της για τον κοινοτικό τελωνειακό κώδικα, ότι δηλαδή δεν έχει γίνει πλήρως κατανοητό ότι **στον αγώνα για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας οι διάφορες διοικήσεις είναι αλληλεξαρτώμενες**.

2.5.4 Μία ριζική αλλαγή προσέγγισης προς την κατεύθυνση που προαναφέρθηκε στο προηγούμενο σημείο πιθανόν να είναι δύσκολη εξαιτίας των περιορισμένων προθεσμιών που έχει θέσει το πρόγραμμα. Δεν φαίνεται ωστόσο να είναι αδύνατη ακόμη και τώρα η **λήψη μέτρων ασφαλείας σε ό,τι αφορά τα «ευαίσθητα εμπόρευμα»** (όπλα, εκρηκτικά, πυρηνικά υλικά, μηχανήματα και εξοπλισμός για την χημική, πυρηνική και πολεμική βιομηχανία, ναρκωτικά, οινόπνευμα, καπνός). Τα μέτρα αυτά θα μπορούσαν να παράσχουν στοιχεία τα οποία να διαβιβάζονται, αυτόματα ή μετά από αίτηση, στις αρμόδιες για το θέμα αρχές.

2.6 Το **δημοσιονομικό κόστος για τον κοινοτικό προϋπολογισμό** είναι, με βάση την αρχή της επικουρικότητας, ισοδύναμο με αυτό που απαιτείται για την διασφάλιση της διαλειτουργικότητας των συστημάτων και την θέση σε λειτουργία της ενιαίας ηλεκτρο-

νικής θυρίδας και των τελωνειακών πυλών. Το κόστος αυτό εκτιμάται σε περίπου 180 εκατομμύρια ευρώ, καταναμημένα σε ετήσιες πιστώσεις το ύψος των οποίων αυξάνεται ανά έτος, ήτοι από 4 εκατομμύρια ευρώ το 2006 σε 111 εκατομμύρια ευρώ το 2011 και τα προσεχή έτη. Η ΕΟΚΕ δηλώνει σύμφωνα, εκφράζει όμως την αμηχανία της για την απόφαση να αναλάβει ο κοινοτικός προϋπολογισμός την **κάλυψη των δαπανών που συνδέονται με τις εθνικές πύλες**. Μολονότι είναι γεγονός ότι καταρχήν οι πύλες αυτές βρίσκονται στη διάθεση όλων των φορέων — είτε αυτοί είναι εθνικοί φορείς είτε φορείς άλλων κρατών της Ένωσης — προβλέπεται ότι κάθε πύλη από αυτές θα χρησιμοποιείται κυρίως από τους εθνικούς φορείς. Συνεπώς, φαίνεται πιο εύλογο το κόστος της χρήσης των πυλών να αναλάβουν τα επιμέρους κράτη μέλη και όχι η Κοινότητα. Εννοείται ότι τα πράγματα θα είχαν αλλιώς εάν η Επιτροπή προτίθετο να αναφερθεί στις εθνικές πύλες, στις οποίες όμως δεν γίνεται ρητή αναφορά.

2.7 Σε ό,τι αφορά τη **διορία εφαρμογής**, η Επιτροπή κατήρτισε ένα χρονοδιάγραμμα με προθεσμίες οι οποίες είναι υποχρεωτικές για όλα τα κράτη μέλη και οι οποίες αρχίζουν να ισχύουν από την ημερομηνία δημοσίευσης της απόφασης στην ΕΕ: **εντός 3 ετών** πρέπει να έχουν υιοθετηθεί διαλειτουργικά αυτοματοποιημένα συστήματα εκτελωνισμού, ένα διαλειτουργικό σύστημα καταχώρισης για τους οικονομικούς φορείς, καθώς και διαδικτυακές πύλες τελωνειακών πληροφοριών· **εντός 5 ετών** πρέπει να έχουν υιοθετηθεί ένα πλαίσιο για τα ενιαία σημεία πρόσβασης και ένα ολοκληρωμένο δασμολογικό περιβάλλον σύμφωνο με τα κοινοτικά πρότυπα· και **εντός 6 ετών** να έχουν τεθεί σε λειτουργία υπηρεσίες ενιαίας ηλεκτρονικής θυρίδας. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι προθεσμίες αυτές, ιδίως δε η πρώτη, **έχουν τεθεί με βάση αισιόδοξες προβλέψεις**: τρία έτη δεν είναι αρκετά εάν ληφθεί υπόψη ότι στο διάστημα αυτό περιλαμβάνονται και ορισμένοι μήνες για την δοκιμή των προγραμμάτων και για τις ανταλλαγές με τους άλλους συμμετέχοντες. Εξάλλου, τα κράτη μέλη διαθέτουν ηλεκτρονικά συστήματα που δεν βρίσκονται όλα στο ίδιο επίπεδο, δεν διαθέτουν δε ούτε τους ίδιους χρηματοδοτικούς πόρους, ούτε το ίδιο ανθρώπινο δυναμικό. Θα ήταν επίζημιο για τη λειτουργία του συστήματος, και ακόμη περισσότερο για την αξιοπιστία του, εάν η μη τήρηση των προθεσμιών εκ μέρους ενός ή περισσότερων κρατών μελών υποχρέωνε την Επιτροπή να επιτρέψει την παράτασή τους. Επομένως, το ισχύον πολυετές στρατηγικό σχέδιο (MASP) πρέπει να αναθεωρηθεί ώστε να λάβει υπόψη:

- ότι όλα τα κράτη μέλη οφείλουν να έχουν εφαρμόσει πλήρως το σύστημα προτού αρχίσει να λειτουργεί και,
- ότι οι επιχειρήσεις, αφού παραλάβουν τις πλήρεις απαιτήσεις των τελωνείων της χώρας τους, χρειάζονται τουλάχιστον 12 μήνες προκειμένου να προετοιμάσουν τα σχετικά συστήματα. Η βιομηχανία και το εμπόριο δεν πρέπει να υποχρεωθούν να υποβάλουν τις συνοπτικές δηλώσεις εισαγωγών και εξαγωγών πριν εφαρμοστούν πλήρως τα ομοιογενή συστήματα.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 **Άρθρο 1: Στόχοι.** Μεταξύ των στόχων, η πρόταση αναφέρει τον στόχο της εξεύρεσης μιας κοινής προσέγγισης για τον έλεγχο των επικινδύνων και παράνομων εμπορευμάτων. Εάν ληφθούν υπόψη τα όσα υποδεικνύει η ΕΟΚΕ στο σημείο 2.5.4, ο στόχος αυτός πρέπει να διατυπωθεί διαφορετικά.

3.2 **Άρθρο 3: Ανταλλαγή δεδομένων.** Στο εδάφιο δ), το άρθρο ορίζει ότι τα τελωνειακά συστήματα πρέπει να επιτρέπουν την ανταλλαγή δεδομένων με «άλλ[ες] διοικήσε[ις] ή υπηρεσι[ες] που εμπλέκονται στη διεθνή κυκλοφορία εμπορευμάτων, εφεξής καλούμενες 'λοιπές διοικήσεις ή υπηρεσίες'». Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκθέσει αναλυτικά τις απόψεις της σχετικά με τον περιορισμένο χαρακτήρα αυτού του ορισμού (βλ. σημείο 2.4 και εξής). Εάν η υπόδειξη της να συμπεριληφθεί το πρόγραμμα της Χάγης στο κεφάλαιο «Εναρμόνιση με τις άλλες πολιτικές και στόχους της Ένωσης» ληφθεί υπόψη, η διατύπωση αυτού του εδαφίου πρέπει να τροποποιηθεί ανάλογα. Ούτως ή άλλως, η διατύπωση του σημείου αυτού, η οποία προσφέρεται για εναλλακτική ερμηνεία του κειμένου, πρέπει να καταστεί σαφέστερη: είτε πρέπει να γίνει λόγος για «άλλ[ες] διοικήσε[ις] (...) που εμπλέκονται στη διεθνή κυκλοφορία εμπορευμάτων» και να εννοούνται οι «υπηρεσίες», είτε πρέπει να γίνει λόγος για «διοικήσεις» γενικά, περίπτωση στην οποία είναι σκόπιμο να διευκρινιστεί ότι με την διατύπωση αυτή η Επιτροπή επιθυμεί να καθιερώσει μία σαφή σύνδεση με το πρόγραμμα της Χάγης. Η διατύπωση, η οποία είναι κάπως αόριστη, και κατ' επέκταση η ερμηνεία της, αφήνουν μεγάλο περιθώριο αβεβαιότητας.

3.3 **Άρθρο 4: Συστήματα, υπηρεσίες και χρονοδιάγραμμα.** Όπως αναφέρεται στο σημείο 2.7, οι προθεσμίες που προβλέπονται για τη θέση σε λειτουργία του συστήματος φαίνονται εξαιρετικά αισιόδοξες: η Επιτροπή θα έπρεπε να εξακολουθεί να συζητεί με τα κράτη μέλη και τις άμεσα ενδιαφερόμενες υπηρεσίες τους τις τεχνικές πτυχές ώστε να διασφαλιστεί ότι όλοι θα είναι σε θέση να επιβεβαιώσουν ότι μπορούν να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους στις ημερομηνίες που έχουν καθοριστεί.

3.4 **Άρθρο 9: Πόροι.** Το άρθρο προβαίνει σε κατανομή μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών των πόρων που απαιτούνται σε επίπεδο προσωπικού, προϋπολογισμού και τεχνικών μέσων: η Επιτροπή έχει την ευθύνη των κοινοτικών στοιχείων, τα κράτη μέλη την ευθύνη των εθνικών. Η διατύπωση του άρθρου αυτού είναι ορθή, συνδέεται ωστόσο με την διατύπωση του άρθρου 10 σε ό,τι αφορά την σημασία και το περιεχόμενο των εννοιών «κοινοτικά στοιχεία» και «εθνικά στοιχεία».

3.5 **Άρθρο 10: Δημοσιονομικές διατάξεις.** Και αυτό το άρθρο δεν επιδέχεται κριτική στο επίπεδο της διατύπωσης, παρουσιάζει ωστόσο κινδύνους στο επίπεδο της ερμηνείας. Η τρίτη παράγραφος ορίζει ότι τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν την ευθύνη των εθνικών στοιχείων, «συμπεριλαμβανομένων των διεπαφών με τους λοιπούς δημόσιους οργανισμούς και οικονομικούς φορείς». Με τον τρόπο αυτό, συμπεραίνεται ότι οι **πύλες** — που κατά κανόνα λειτουργούν στην εθνική γλώσσα και έχουν οργανωθεί με βάση τις ανάγκες των φορέων εκάστου κράτους μέλους — συμπεριλαμβάνονται στα **εθνικά στοιχεία**. Η αιτιολογική έκθεση εξηγεί ωστόσο (βλ.

σημείο 2.6) ότι οι πύλες περιλαμβάνονται στα κοινοτικά στοιχεία: μία ερμηνεία που διαφεύγει σε οιονδήποτε διαβάσει μόνον το κείμενο του άρθρου. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι το εν λόγω εδάφιο πρέπει να αναθεωρηθεί: επί της ουσίας, εάν γίνουν δεκτές οι παρατηρήσεις της, σε αντίθετη όμως περίπτωση, τουλάχιστον για τους τύπους, για να γίνει σεβαστή η αρχή της διαφάνειας.

3.6 **Άρθρο 12: Εκθέσεις.** Τα κράτη μέλη οφείλουν να διαβιβάζουν στην Επιτροπή, έως τις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους, ετήσια έκθεση για την πρόοδο των εργασιών και τα αντίστοιχα αποτελέσματα. Από την πλευρά της, η Επιτροπή διαβιβάζει στα κράτη μέλη, έως τις 31 Μαρτίου του επόμενου έτους, μία συγκεφαλαιωτική έκθεση η οποία πρέπει να παρουσιάζει τα αποτελέσματα των ενδεχόμενων επιτόπιων και λοιπών ελέγχων. Καταρχήν, η ΕΟΚΕ δεν έχει τίποτε να αντιτάξει, τίθεται εντούτοις το ερώτημα ποιες είναι οι επιπτώσεις των «επιτόπιων ελέγχων» και κατά πόσον τα αποτελέσματά τους πρέπει να κοινοποιούνται.

3.7 **Άρθρο 13: Διαβουλεύσεις με τους οικονομικούς φορείς.** Προβλέπεται ότι η Επιτροπή και τα κράτη μέλη ζητούν «τακτικά» τη γνώμη των οικονομικών φορέων σε όλα τα στάδια προετοιμασίας, ανάπτυξης και εγκατάστασης των συστημάτων και υπηρεσιών. Η διαδικασία διαβούλευσης πρέπει να πραγματοποιείται μέσω ενός μηχανισμού διαβουλεύσεων που συγκεντρώνει τακτικά αντιπροσωπευτικό δείγμα οικονομικών φορέων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι αυτού του είδους ο μηχανισμός είναι συνεπής προς την κοινοτική πρακτική και σέβεται τις αρχές της διαβούλευσης και της διαφάνειας. Εξάλλου, εάν ληφθεί υπόψη η σχετική εμπειρία, καθίσταται σαφές ότι πρέπει να διασφαλιστεί ότι οι διαβουλευσεις δεν θα οδηγήσουν στη διατύπωση ανόμοιων απαιτήσεων και στην έκφραση αντίθετων τάσεων, διότι στην περίπτωση αυτή ενδέχεται να προκύψουν εμπόδια τα οποία για να ξεπεραστούν θα χρειαστεί να καταναλωθεί τεράστιο χρονικό διάστημα ή να γίνουν παράλογοι συμβιβασμοί. Συνεπώς είναι σκόπιμο η φάση των διαβουλεύσεων να είναι τόσο εξαντλητική όσο χρειάζεται για να είναι παράλληλα συμβατή με την απαίτηση της λήψης αποφάσεων χωρίς καθυστέρηση.

3.8 **Άρθρο 14: Χώρες υπό διαπραγμάτευση προσχώρησης και υποψήφιες χώρες.** Το συγκεκριμένο άρθρο ορίζει ότι η Επιτροπή ενημερώνει τις εν λόγω χώρες σχετικά με τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται και σχετικά με την πρόοδο που σημειώνεται κατά τα διάφορα στάδια, επιτρέποντάς τους να συμμετέχουν σε αυτά. Η διατύπωση είναι αόριστη: δεν διευκρινίζεται εάν οι χώρες αυτές μπορούν να συμμετέχουν ως ενεργά μέλη ή μόνον ως παρατηρητές, εάν τους επιτρέπεται να θέσουν σε λειτουργία παράλληλα τελωνειακά συστήματα ενόψει της προσχώρησής τους και εάν, στην περίπτωση αυτή, θα μπορούν να εισπράττουν εισφορές από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Η ΕΟΚΕ ζητεί η σχετική διάταξη να διατυπωθεί κατά τρόπο πιο διαφανή.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισσαβόνας: Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά και τροποποίηση των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 2000/12/ΕΚ και 2002/65/ΕΚ»

COM (2005) 603 τελικό — 2005/0245 (COD)

(2006/C 318/09)

Στις 18 Ιανουαρίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 47 παράγραφος 2 και το άρθρο 95 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 12 Ιουλίου 2006, με εισηγητή τον κ. FRANK VON FÜRSTENWERTH.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006) η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 191 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Σύνοψη

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) συμμερίζεται την άποψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς θα πρέπει να καταργηθούν όλα τα εσωτερικά σύνορα της Κοινότητας, ώστε να επιτρέπει η ελεύθερη διακίνηση αγαθών, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων. Στο πλαίσιο αυτό, έχει μεγάλη σημασία η ορθή λειτουργία της ενιαίας αγοράς στον τομέα των υπηρεσιών πληρωμών, η οποία ωστόσο δεν υφίσταται ακόμα. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι μετά την επιτυχή καθιέρωση του ευρώ, πρέπει τώρα να δημιουργηθεί και ο ενιαίος χώρος πληρωμών σε ευρώ (Single Euro Payments Area — SEPA).

1.2 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη δημιουργία των νομικών προϋποθέσεων ενός ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ και θεωρεί την πρόταση οδηγίας ως ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση.

1.3 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις πρωτοβουλίες που έχουν ήδη λάβει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ο ευρωπαϊκός πιστωτικός κλάδος για τη δημιουργία ενός ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ που θα έχει τον ασφαλώς φιλόδοξο στόχο να διεξάγονται οι διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ απλά, άνετα, με χαμηλό κόστος και με ασφάλεια στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά.

1.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει, ωστόσο, ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέλεξε με την πρόταση οδηγίας μια ρυθμιστική προσέγγιση η οποία είναι πολύ ευρεία και ξεπερνά σαφώς το νομικό πλαίσιο που απαιτείται για τις διασυνοριακές υπηρεσίες πληρωμών. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί ως εκ τούτου, και ενόψει των απαραίτητων προθεσμιών εφαρμογής για τα κράτη μέλη, τους παρόχους και τους χρήστες των υπηρεσιών πληρωμών, μήπως δεν επιτευχθεί ο στόχος της δημιουργίας του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ το 2008, διότι το νομικό πλαίσιο θα είναι υπερφορτωμένο και θα υπερβαίνει τα απαραίτητα. Η ΕΟΚΕ προτείνει να συνεκτιμηθούν σε μεγαλύτερο βαθμό τα μέσα της αυτορρύθμισης και συρρύθμισης.

1.5 Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος που επιδιώκει η Επιτροπή, δηλαδή να εγκαινιαστεί το 2008 ο ενιαίος χώρος πληρωμών σε ευρώ, προφανώς αρκεί να δημιουργηθούν οι νομικές βάσεις για τη διασυνοριακή διαδικασία άμεσης χρέωσης και να γίνει επεξεργασία των απαραίτητων νομικών ρυθμίσεων του τίτλου II (Πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών) και του τίτλου IV (Δικαιώματα και υποχρεώσεις των χρηστών και των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών) της πρότασης οδηγίας (μεταξύ άλλων για την έγκριση, την ανάκληση και την επιστροφή χρημάτων των εντολών άμεσης χρέωσης στον τίτλο IV). Κατ' αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε να τηρηθεί η ημερομηνία έναρξης του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ το 2008.

1.6 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι μόνο η επικέντρωση σε όσα χρήζουν πραγματικά ρύθμισης, και ενόψει των νομικών πράξεων που έχουν ήδη θεσπισθεί, αντιστοιχεί στην προσέγγιση της «καλύτερης νομοθεσίας». Ως εκ τούτου, το βασικό σκεπτικό της πρότασης οδηγίας θα πρέπει να είναι να προωθηθούν και να διευκολυνθούν οι πληρωμές προς το συμφέρον των χρηστών και των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών και όχι να γίνουν δυσχερέστερες εξαιτίας γραφειοκρατικών μέτρων που τελικά αυξάνουν τις δαπάνες των συστημάτων και μειώνουν ως εκ τούτου την αποδοχή εκ μέρους των χρηστών.

1.7 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι σε συνάρτηση με τη δημιουργία μιας εσωτερικής αγοράς για τις υπηρεσίες πληρωμών τίθενται και περαιτέρω ερωτήματα που δεν κατέστη ακόμα δυνατόν να απαντηθούν εδώ. Πρόκειται, αφενός, για το θέμα της ασφάλειας των ηλεκτρονικών πληρωμών και τις σχετικές πτυχές. Αφετέρου όμως, πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι τα θέματα πρόσβασης σε έναν τρέχοντα λογαριασμό, χωρίς τον οποίο είναι πλέον σχεδόν αδύνατη η συμμετοχή στην οικονομική ζωή, είναι ένα θέμα που αποκτά αυξανόμενη σημασία στα κράτη μέλη.

1.8 Η ΕΟΚΕ προτείνει μια σειρά προσαρμογών της πρότασης οδηγίας.

2. Περιεχόμενο της πρότασης οδηγίας

2.1 Με τη πρόταση οδηγίας επιδιώκεται η δημιουργία ενός ενιαίου νομικού πλαισίου για τον ενιαίο χώρο πληρωμών σε ευρώ (SEPA), ο οποίος θα διευκολύνει ιδίως τις διασυνοριακές πληρωμές. Στόχος της πρότασης οδηγίας είναι να εναρμονίσει τις διαφορετικές νομικές διατάξεις που υπάρχουν στα κράτη μέλη προκειμένου:

- να εντείνει τον ανταγωνισμό μεταξύ των εθνικών αγορών με τη δημιουργία ισότιμων βασικών όρων,
- να αυξηθεί η διαφάνεια της αγοράς για τους παρόχους και τους χρήστες των υπηρεσιών πληρωμών,
- να εναρμονιστούν τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των παρόχων και των χρηστών των υπηρεσιών πληρωμών.

Η πρόταση οδηγίας περιλαμβάνει ουσιαστικά τις ακόλουθες ρυθμίσεις:

2.2 Το δικαίωμα παροχής υπηρεσιών πληρωμών στο κοινό (Τίτλος II)

2.2.1 Σκοπός της εναρμόνισης των απαιτήσεων που ισχύουν για τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών (πλην των πιστωτικών ιδρυμάτων) σχετικά με την πρόσβαση στην αγορά, είναι να δημιουργηθούν ισότιμοι όροι και να αναπτυχθεί περισσότερο ο ανταγωνισμός στις εθνικές αγορές. Ταυτόχρονα θα ληφθούν υπόψη οι εξελίξεις που σημειώθηκαν στην αγορά τα τελευταία χρόνια, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα για την είσοδο στην αγορά μιας νέας γενιάς παρόχων υπηρεσιών, των ιδρυμάτων πληρωμών.

2.3 Διαφάνεια και υποχρεώσεις πληροφόρησης (Τίτλος III)

2.3.1 Ο ανταγωνισμός θα ενισχυθεί μόνον με σαφείς και συνεκτικούς κανόνες όσον αφορά τη διαφάνεια στον τομέα των υπηρεσιών πληρωμών η οποία θα αυξήσει τις επιλογές που παρέχονται στους καταναλωτές και την προστασία τους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει απαιτήσεις πληροφόρησης για τις υπηρεσίες πληρωμών που θα αντικαταστήσουν τους εθνικούς κανόνες.

2.4 Δικαιώματα και υποχρεώσεις των χρηστών και των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών (Τίτλος IV)

2.4.1 Η πρόταση οδηγίας ορίζει τα βασικά δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των χρηστών και των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών. Οι διατάξεις θα ενισχύσουν την εμπιστοσύνη των χρηστών στα ηλεκτρονικά συστήματα πληρωμών και θα εξασφαλίσουν κατ' αυτόν τον τρόπο την αποτελεσματικότητα και την αποδοχή των εν λόγω συστημάτων.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον στόχο της πρότασης οδηγίας να δημιουργηθεί ένας ενιαίος χώρος πληρωμών σε ευρώ, ιδίως για τις διασυνοριακές υπηρεσίες πληρωμών. Η δημιουργία μίας εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών πληρωμών έπρεπε να έχει ολοκληρωθεί προ πολλού. Πρέπει να υλοποιηθεί το 2008, όπως είχε προγραμματιστεί.

3.2 Η ρυθμιστική προσέγγιση που επέλεξε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι πολύ ευρεία. Οι προβλεπόμενες ρυθμίσεις ξεπερνούν εν μέρει το νομικό πλαίσιο που είναι αναγκαίο για έναν ενιαίο χώρο

πληρωμών σε ευρώ, εφ' όσον μάλιστα υπάρχει ήδη εναρμονισμένο δίκαιο για τις μεταφορές πιστώσεων με την ευρωπαϊκή οδηγία για τις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων (97/5/EK), με την οδηγία σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές (2002/65/EK) και με την οδηγία για το ηλεκτρονικό χρήμα (2000/46/EK).

3.3 Η διατήρηση δοκιμασμένων οικονομικών και αποτελεσματικών διαδικασιών δεν αποτελεί εμπόδιο για έναν ενιαίο χώρο πληρωμών σε ευρώ. Αντίθετα, μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για προσπάθειες τυποποίησης που αφενός θα διασφαλίσουν το επίπεδο ασφάλειας και αποτελεσματικότητας που έχει επιτευχθεί, και αφετέρου θα επιτρέψουν την πραγματοποίηση ενός ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ με υψηλό ποιοτικό επίπεδο χάρη σε μια ευφυή διαχείριση των συστημάτων διεπαφών. Με γνώμονα την αρχή της «καλύτερης νομοθεσίας», η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ του να περιοριστούν οι προβλεπόμενες ρυθμίσεις στα απαραίτητα για τη βελτίωση των πληρωμών στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά και προτείνει να συνεκτιμηθούν σε μεγαλύτερο βαθμό τα μέσα της αυτορρύθμισης και συρρύθμισης.

3.4 Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι ο ενιαίος ευρωπαϊκός χώρος πληρωμών αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για μια πανευρωπαϊκή και διαφανή ανάπτυξη των προϊόντων σε ένα περιβάλλον ελεύθερου ανταγωνισμού μεταξύ των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών προς όφελος των πελατών. Θεωρεί επίσης σημαντικό να διατηρηθούν και μελλοντικά οι καταναλωτές την ήδη ισχύουσα ελευθερία επιλογής των μέσων πληρωμής, προκειμένου η προτίμηση του πελάτη να γίνεται σεβαστή.

3.5 Προβληματική είναι η πρόσβαση των ιδρυμάτων πληρωμών χωρίς τραπεζική άδεια στα συστήματα πληρωμών. Εδώ χρειάζεται ένα ενιαίο επίπεδο εποπτείας ως προϋπόθεση για δίκαιο ανταγωνισμό. Διαφορετικά, υπάρχει φόβος εμφάνισης στρεβλώσεων του ανταγωνισμού και τίθεται σε κίνδυνο η ικανότητα λειτουργίας και η ασφάλεια των πληρωμών και των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών (π.χ. σε περίπτωση χρεοκοπίας).

3.6 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συνιστά τον περιορισμό σε εκείνες τις ρυθμίσεις του τίτλου II (παροχή υπηρεσιών) και του τίτλου IV (Δικαιώματα και υποχρεώσεις σχετικά με την παροχή και τη χρήση υπηρεσιών πληρωμών) της πρότασης οδηγίας που είναι απαραίτητες για μια μελλοντική ευρωπαϊκή διαδικασία εντολών άμεσης χρέωσης (μεταξύ άλλων για την έγκριση, την ανάκληση και την επιστροφή χρημάτων των εντολών άμεσης χρέωσης). Κατ' αυτόν τον τρόπο θα ήταν δυνατή τόσο η υιοθέτηση της οδηγίας, όσο και η μεταφορά της σε εθνικό δίκαιο μέσα στο προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα, προκειμένου να καταστεί δυνατόν να εγκαινιαστεί το 2008 ο ενιαίος χώρος πληρωμών σε ευρώ με ενιαίους βασικούς όρους για τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμής μέσω μίας ευρωπαϊκής διαδικασίας εντολών άμεσης χρέωσης (SEPA Direkt Debit).

3.7 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει θερμά το γεγονός ότι στην πρόταση οδηγίας (άρθρο 79) προβλέπεται πως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα υποβάλει το αργότερο δύο έτη μετά την υιοθέτηση της οδηγίας, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της ως άνω οδηγίας.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Αναλυτικές παρατηρήσεις για την πρόταση οδηγίας:

4.2 Άρθρο 2 παράγραφος 1 — να εξαιρεθούν οι πράξεις πληρωμής παρόχων από τρίτες χώρες

4.2.1 Η προβλεπόμενη στο άρθρο 2, παράγραφος 1 συμπερίληψη στο γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας των πληρωμών εντός των χωρών και από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου (= τρίτες χώρες) ξεπερνά σαφώς τον στόχο της δημιουργίας ενιαίων νομικών όρων πλαίσιο στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά. Επίσης, προφανώς η ρύθμιση αυτή δεν εμπίπτει στις αρμοδιότητες του ευρωπαϊού νομοθέτη και είναι προβληματική, αφού ο ευρωπαίος νομοθέτης δεν μπορεί να εξασφαλίσει ότι οι τρίτες χώρες θα θεσπίσουν αντίστοιχες διατάξεις. Ως εκ τούτου δεν θα ήταν π.χ. καθόλου εύλογο να προβλεφθεί (άρθρο 67) ότι ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών υπέχει αντικειμενική ευθύνη για την εκτέλεση πράξης πληρωμής σε τρίτη χώρα εφ' όσον δεν υφίστανται εκεί ανάλογες ρυθμίσεις.

4.2.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά τον περιορισμό του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας σε υπηρεσίες πληρωμής στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά.

4.3 Άρθρο 5 κ.εξ. — *Ενιαίο νομικό επίπεδο εποπτείας ως προϋπόθεση του δίκαιου ανταγωνισμού*

4.3.1 Οι νομικές απαιτήσεις σχετικά με την εποπτεία για την πρόσβαση των ιδρυμάτων πληρωμών χωρίς τραπεζική άδεια στην αγορά (άρθρο 5 κ.εξ.) θα πρέπει να αποκλίνουν από τις απαιτήσεις τραπεζικής εποπτείας μόνο στα σημεία όπου ένα ίδρυμα πληρωμών δεν είναι συγκρίσιμο με ένα πιστωτικό ίδρυμα με πλήρη τραπεζική άδεια. Διαφορετικά μπορεί να προκύψουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού σε βάρος των πιστωτικών ιδρυμάτων και σημαντικούς κινδύνους για τη λειτουργικότητα των πληρωμών. Επιπροσθέτως, η πρόσβαση των ιδρυμάτων πληρωμών χωρίς τραπεζική άδεια σε συστήματα πληρωμών θα μπορούσε να θέσει υπό αμφισβήτηση την ακεραιότητα και τη λειτουργικότητα της ευρωπαϊκής διαδικασίας εντολών άμεσης χρέωσης που βρίσκεται τώρα στο στάδιο της προετοιμασίας, εάν τα εν λόγω ιδρύματα δεν πληρούν τις ίδιες προϋποθέσεις με τα πιστωτικά ιδρύματα ως προς τα ίδια κεφάλαια κινδύνου, την επαγγελματική επάρκεια και την αξιοπιστία της διοίκησης των ιδρυμάτων, το επιχειρηματικό σχέδιο, την οργάνωση, τον εσωτερικό έλεγχο συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας επιβολής κυρώσεων. Ωστόσο, η εμπιστοσύνη των χρηστών στον SEPA θα κλονιζόταν μόνιμα κυρίως σε περίπτωση που δεν θα υπήρχε το κατάλληλο επίπεδο εποπτείας. Αυτό αφορά και την πτυχή της προστασίας σε περίπτωση χρεοκοπίας καθώς και τον απαραίτητο μηχανισμό για την χωριστή διατήρηση των κεφαλαίων των πελατών.

4.3.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο να υπόκεινται όλα τα ιδρύματα πληρωμών στους ίδιους όρους που προβλέπει η νομοθεσία για την τραπεζική εποπτεία όσον αφορά τους κινδύνους που αφορούν τις πληρωμές και να δημιουργηθούν για το σκοπό αυτό κατάλληλες εποπτικές αρχές με τις απαραίτητες αρμοδιότητες.

4.4 Άρθρο 30 κ.εξ. — *Όχι υπερβολικές διατυπώσεις ως προς τις απαιτήσεις πληροφόρησης*

4.4.1 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη της Επιτροπής ότι οι σαφείς και συνεκτικές διατάξεις για τη διαφάνεια είναι ουσιαστικής

σημασίας για τον καταναλωτή και για την αποδοχή του SEPA. Οι πληροφορίες πρέπει να είναι σαφείς, κατανοητές και ευανάγνωστες. Ωστόσο, η υπερβολική ποικιλία και συσώρευση πληροφοριών ενδέχεται να έχει και το αντίθετο αποτέλεσμα, καταλήγοντας μάλλον σε αδιαφάνεια παρά σε διαφάνεια. Επιπροσθέτως, ο ιδιώτης που χρησιμοποιεί τον SEPA χρειάζεται διαφορετικές πληροφορίες από τον έμπορο. Επίσης, εάν η Επιτροπή προβλέπει διαφορετικές απαιτήσεις ως προς τη διαφάνεια για παρόμοιες περιπτώσεις, δημιουργείται σύγχυση και αυξάνεται το κόστος. Συνεπώς, εδώ πρέπει να παραπέμψουμε ιδίως στις διατάξεις περί διαφάνειας της οδηγίας σχετικά με την εξ' αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

4.4.2 Από τη σκοπιά των καταναλωτών, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η προσέγγιση της πλήρους εναρμόνισης και της αμοιβαίας αναγνώρισης που υιοθετήθηκε μπορεί να είναι εξαιρετικά προβληματική ως προς την προστασία του καταναλωτή. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι σε ορισμένα κράτη μέλη, το επίπεδο προστασίας του καταναλωτή θα είναι κατώτερο από το ήδη υπάρχον.

4.4.3 Πρέπει να απλουστευτούν οι διατάξεις για τον τρόπο διαβίβασης πληροφοριών του άρθρου 30. Ιδίως για την πληροφόρηση των χρηστών για τροποποίηση συμβατικών όρων (άρθρο 33), τις πράξεις που εκτελέστηκαν (άρθρο 36) και τη λήψη των χρηματικών ποσών (άρθρο 37) πρέπει να παραμείνει δυνατή η ημεμερή, φθινηή για τον καταναλωτή πρακτική να του διατίθενται, όπου αυτό συνήθίζεται και έχει συμφωνηθεί, πληροφορίες μέσω του αντιγράφου κίνησης του λογαριασμού ή ηλεκτρονικών τραπεζικών συναλλαγών (Online-Banking). Επίσης, πρέπει να υπάρχει δυνατότητα να γίνεται η ενημέρωση με ανάρτηση τιμών ή με δημοσίευση στο διαδίκτυο. Θα ήταν σκόπιμο να καταστεί σαφές (άρθρα 31 και 37) ότι οι τιμές των επιμέρους στοιχείων της υπηρεσίας που περιλαμβάνει η συνολική προμήθεια πρέπει να κοινοποιούνται χωριστά στους πελάτες μόνο όταν τα επιμέρους στοιχεία της υπηρεσίας αφορούν διαφορετικές ή επιμέρους σειρές προϊόντων.

4.4.4 Σε ό,τι αφορά τις εισερχόμενες και εξερχόμενες πληρωμές είναι σημαντικό, από τη σκοπιά των χρηστών, να παρατίθενται κατά την πράξη της πληρωμής, μαζί με σαφή στοιχεία για τον πληρωτή και τον δικαιούχο και πλήρη στοιχεία αναφοράς πληρωμής. Μόνο κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί να γίνει πλήρως αυτοματοποιημένα η αντιστοίχιση με ανοιχτούς λογαριασμούς ή απαιτήσεις.

4.5 Άρθρο 41, δεύτερη παράγραφος — *Να επιτρέπονται όλες οι μορφές έγκρισης*

4.5.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την προσέγγιση της Επιτροπής ότι μια πληρωμή θα πρέπει να θεωρείται εγκεκριμένη μόνον εάν ο πληρωτής έχει συναιέσει στην εντολή πληρωμής που απευθύνεται στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμής. Στο άρθρο 41, δεύτερη παράγραφος, η συγκατάθεση του πληρωτή απαιτεί μια «ρητή» εξουσιοδότηση εκτέλεσης «μιας πράξης ή σειράς πράξεων πληρωμής». Η διατύπωση αυτή είναι ασαφής. Αν ζητείται ρητή συγκατάθεση για κάθε επιμέρους διαδικασία άμεσης πληρωμής στο πλαίσιο μιας συμβατικής σχέσης, αυτό θα επηρεάσει αρνητικά την αποτελεσματική και φθινηή διαδικασία εντολών άμεσης χρέωσης.

4.5.2 Προκειμένου να διασφαλίζονται και μελλοντικά οι διαδικασίες που από τη σκοπιά των καταναλωτών είναι δοκιμασμένες και φθηνές, όπως για παράδειγμα η αυτόματη εντολή πληρωμής, θα ήταν σκόπιμο να προσανατολίζεται η οδηγία περισσότερο προς έναν ελάχιστο συντονισμό και όχι προς την πλήρη εναρμόνιση χωρίς εξαιρέσεις.

4.6 Άρθρο 48 παράγραφοι 2 και 3 — Η κατανομή του βάρους απόδειξης σε περίπτωση αμφισβήτησης πράξεων πληρωμών δεν είναι ισορροπημένη

4.6.1 Ο SEPA δεν πρόκειται να γίνει αποδεκτός από τους καταναλωτές αν αντιμετωπίζουν ανυπέρβλητες δυσκολίες ως προς την απόδειξη σε περίπτωση αμφισβήτησης της έγκρισης. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την προσέγγιση της Επιτροπής να προσφέρει διευκολύνσεις στους χρήστες ως προς το βάρος της απόδειξης.

4.6.2 Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή δεν θα πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα να αποκλείεται η προσκόμιση ανταποδείξεων από τον πάροχο των υπηρεσιών πληρωμών σε περίπτωση σοβαρής κατάχρησης. Όμως, το άρθρο 48, παράγραφος 2 εμποδίζει τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμής να αποδείξει την ύπαρξη βαριάς αμέλειας ή και δόλο εκ μέρους του χρήστη. Αν όμως δεν είναι πλέον δυνατόν να αποδειχθεί ότι ο χρήστης των υπηρεσιών πληρωμής επέδειξε βαριά αμέλεια ή ενήργησε με δόλο, αυτό αποτελεί κυριολεκτικά κίνητρο για να αγνοηθεί κάθε συνήθης προσοχή στις συναλλαγές ή για καταχρήσεις. Επίσης, μια τέτοια ρύθμιση θα έχει ως αποτέλεσμα τον μεγάλο περιορισμό της προσφοράς ορισμένων διαδικασιών ηλεκτρονικών πληρωμών.

4.6.3 Η ΕΟΚΕ συνηγορεί υπέρ μιας δίκαιης κατανομής του βάρους απόδειξης. Ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών θα πρέπει να αποδείξει ότι ο κάτοχος του μέσου επαλήθευσης πληρωμών έδωσε ο ίδιος εντολή για την πληρωμή. Εφόσον η πληρωμή έγινε με ειδικά στοιχεία ασφαλείας που αποκλείουν την απάτη, πρέπει να ισχύει η εκ πρώτης όψεως απόδειξη ότι ο χρήστης της υπηρεσίας πληρωμών είτε ενέκρινε ο ίδιος την πληρωμή, είτε τουλάχιστον επέδειξε βαριά αμέλεια. Κατά τα άλλα, δεν θα πρέπει να περιοριστεί δυσανάλογα η εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων από τα εθνικά δικαστήρια, εφόσον μάλιστα δεν είναι εναρμονισμένες οι κανόνες πολιτικής δικονομίας στα κράτη μέλη.

4.7 Άρθρο 49 — Δημιουργία νομικής ασφάλειας για μη εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής μέσω ενιαίας προθεσμίας αποκλεισμού επιστροφής

4.7.1 Στην αιτιολόγηση της πρότασης οδηγίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισημαίνει ότι στην Κοινότητα πραγματοποιούνται στο πλαίσιο των υπηρεσιών πληρωμών περίπου 231 δις συναλλαγές ετησίως. Το γεγονός αυτό και μόνον καθιστά σαφές ότι είναι αναγκαίο να υπάρχει μια δεδομένη στιγμή νομική ασφάλεια για το αν μια συναλλαγή ήταν ή όχι εγκεκριμένη. Προκειμένου να δημιουργηθεί κατάλληλος βαθμός νομικής ασφάλειας, η απαίτηση επιστροφής εκ μέρους του χρήστη των υπηρεσιών πληρωμών σε περίπτωση μη εγκεκριμένων πράξεων πληρωμής πρέπει να είναι

χρονικά περιορισμένη. Η προθεσμία αυτή πρέπει να είναι δίκαιη. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σωστή την προθεσμία ενός έτους.

4.7.2 Βάσει του άρθρου 45, ο χρήστης των υπηρεσιών πληρωμών ορθώς υποχρεούται να ελέγχει τακτικά τις συναλλαγές του λογαριασμού του και να καταγγέλλει άμεσα μη εγκεκριμένες συναλλαγές. Ως εκ τούτου είναι συνεπές και ισορροπημένο να περιοριστεί σε ένα έτος η αξίωση επιστροφής του χρήστη για μη εγκεκριμένες πληρωμές. Αυτό θα έδινε τόσο στους παρόχους, όσο και στους χρήστες υπηρεσιών πληρωμών την απαιτούμενη νομική ασφάλεια ότι μετά την πάροδο της εν λόγω προθεσμίας, η συναλλαγή θεωρείται τελεσίδικη. Επιπροσθέτως, η προθεσμία του ενός έτους αντιστοιχεί στην υποχρέωση τήρησης αρχείου που προβλέπεται στο άρθρο 44.

4.8 Άρθρα 49 και 50 — Να επανεξεταστεί ο καταμερισμός της ευθύνης

4.8.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να είναι εύλογος ο καταμερισμός της ευθύνης μεταξύ παρόχου και χρήστη υπηρεσιών πληρωμών. Μόνο υπό αυτόν τον όρο ο καταναλωτής θα κάνει χρήση της υπηρεσίας πληρωμής και θα μπορούν οι πάροχοι να προσφέρουν την υπηρεσία στην ανάλογη τιμή.

4.8.2 Η ευθύνη του παρόχου υπηρεσιών πληρωμής, ανεξάρτητα από την υπαιτιότητά του για μη εγκεκριμένες πράξεις πληρωμών που προτείνεται στο άρθρο 49, είναι, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, σκόπιμη με την προϋπόθεση ότι ο χρήστης χρησιμοποιεί το μέσο επαλήθευσης των πληρωμών με συνέπεια και με βάση τους συμφωνημένους όρους.

4.8.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί εύλογο τον περιορισμό της ευθύνης του χρήστη σε 150€, όπως προβλέπεται στο άρθρο 50, εάν, παρά την προσοχή που επέδειξε, δεν αντιλήφθηκε άμεσα την απώλεια του μέσου επαλήθευσης πληρωμών, τη δήλωσε όμως αμέσως μόλις την αντιλήφθηκε. Εάν όμως ο χρήστης δεν δηλώσει άμεσα την απώλεια, μολονότι με βάση το άρθρο 46 υποχρεούται να το πράξει, και ως εκ τούτου ο πάροχος δεν έχει δυνατότητα να αποτρέψει ή να περιορίσει μια ζημία, ο χρήστης δεν θα πρέπει να έχει επιπλέον και πλεονεκτήματα ως προς την ευθύνη του σε σύγκριση με εκείνους τους χρήστες που είναι προσεκτικοί.

4.9 Άρθρο 53 — Να οριστεί ρητά η προθεσμία επιστροφής

4.9.1 Η αίτηση επιστροφής χρημάτων αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της ευρωπαϊκής διαδικασίας εντολών άμεσης χρέωσης. Από αυτή την άποψη είναι σημαντικό για όλους όσοι συμμετέχουν στη διαδικασία πληρωμής να μπορούν να προσδιορίσουν επακριβώς την ημερομηνία λήξης της προθεσμίας για την αίτηση επιστροφής για εγκεκριμένες πληρωμές. Ακριβώς αυτό δεν εξασφαλίζεται όμως, εφόσον σύμφωνα με την πρώτη πρόταση του άρθρου 53, παράγραφος 1, η προθεσμία αυτή αρχίζει από τη στιγμή που ενημερώνεται ο πληρωτής, διότι σε αυτή την περίπτωση ούτε ο δικαιούχος της πληρωμής, ούτε ο πάροχος του γνωρίζουν τότε ενημέρωση πραγματικά ο πάροχος του πληρωτή τον πληρωτή για τη συναλλαγή που χρεώθηκε στο λογαριασμό του.

4.9.2 Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η συχνότητα με την οποία αποστέλλονται τα αντίγραφα κίνησης του λογαριασμού διαφέρει έντονα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα αντίγραφα κίνησης του λογαριασμού διατίθενται ανά τρίμηνο, σε άλλες εβδομαδιαίως και σε άλλες ημερησίως. Αυτό εξαρτάται από τις προτιμήσεις του χρήστη και το κόστος. Ανάλογα με τη συχνότητα ενημέρωσης, η προθεσμία επιστροφής μπορεί να είναι στα παραπάνω παραδείγματα «3 μήνες συν 4 εβδομάδες», «1 εβδομάδα συν 4 εβδομάδες» ή και «1 ημέρα συν 4 εβδομάδες». Συνεπώς, είναι σχεδόν αδύνατο να προσδιοριστεί με ακρίβεια το αμετάκλητο της συναλλαγής, πράγμα που θα δημιουργούσε ένα σχεδόν άλυτο πρόβλημα για τη σχεδιαζόμενη ευρωπαϊκή διαδικασία εντολών άμεσης χρέωσης και θα εξέθετε σε σοβαρό κίνδυνο την υλοποίησή της.

4.9.3 Συνεπώς η ΕΟΚΕ προτείνει να αρχίζει, όπως ορίζει και το άρθρο 53 παράγραφος 1, με την ενημέρωση του πελάτη, μία προθεσμία 4 εβδομάδων που θα λήγει σε κάθε περίπτωση 8 εβδομάδες μετά τη χρέωση του λογαριασμού του πληρωτή.

4.10 Άρθρα 60, 61 και 67 — *Να διαχωριστούν σαφώς τα καθήκοντα των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών που συμμετέχουν στην εκτέλεση*

4.10.1 Σύμφωνα με τα άρθρα 60, 61 και 67 η πληρωμή θεωρείται τελεσμένη μόλις πιστωθεί ο λογαριασμός του δικαιούχου. Αυτό έρχεται σε αντίθεση, χωρίς φανερό λόγο, με την ισχύουσα νομοθεσία για τις μεταφορές πιστώσεων. Συγχέονται οι συμβατικές υποχρεώσεις του παρόχου του πληρωτή με αυτές του παρόχου του δικαιούχου. Κατά συνέπεια, ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών του πληρωτή υποχρεώνεται σε κάτι που ανήκει αποκλειστικά στις ευθύνες του παρόχου του δικαιούχου και δεν μπορεί να ελεγχθεί από τον πάροχο του πληρωτή.

4.10.2 Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ προτείνει να παραμείνει σε ισχύ η αρχή για τις πληρωμές που εφαρμόζεται ενιαία σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ βάσει της ευρωπαϊκής οδηγίας για τις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, ο πάροχος του πληρωτή είναι υπεύθυνος για τη συναλλαγή έως ότου φθάσει η πληρωμή στον πάροχο του δικαιούχου, ενώ ο πάροχος του δικαιούχου είναι υπεύθυνος έως ότου πιστωθεί το μεταφερόμενο ποσό στο λογαριασμό του δικαιούχου.

4.11 Άρθρα 60, 61 και 67 — *Οι προθεσμίες εκτέλεσης πρέπει να είναι εύλογες*

4.11.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να οριστούν οι προθεσμίες εκτέλεσης έτσι ώστε, αφενός να συνιστούν σαφή βελτίωση της σημερινής κατάστασης και αφετέρου, η τεχνική εφαρμογή τους να μην συνδέεται με δυσανάλογα μεγάλες δαπάνες που θα κατέληγαν σε αύξηση των τιμών στις συναλλαγές.

4.11.2 Οι προθεσμίες εκτέλεσης, που σύμφωνα με τα άρθρα 60 και 61 είναι μία τραπεζική εργάσιμη ημέρα (μία εργάσιμη ημέρα μετά την ημέρα αποδοχής), θα μπορούσαν να θεωρηθούν πολύ φιλόδοξες υπό τις σημερινές συνθήκες. Με βάση την ισχύουσα ευρωπαϊκή οδηγία για τις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων, η προθεσμία αυτή ανέρχεται κατά κανόνα σε 6 τραπεζικές εργάσιμες ημέρες συν μία ημέρα προθεσμία πίστωσης, δηλαδή προθεσμία 5 ημερών για τον πάροχο του πληρωτή για την πίστωση στον πάροχο του δικαιούχου, συν 1 ημέρα για τον πάροχο του δικαιούχου για την πίστωση στον δικαιούχο, με δυνατότητα παρέκκλισης. Ορισμένοι μικροί πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών και πάροχοι που δραστηριοποιούνται σε περιφερειακό επίπεδο ισχυρίζονται ότι δεν θα είναι σε θέση να τηρήσουν αυτήν την προθεσμία. Η προβλεπόμενη (μέγιστη) προθεσμία εκτέλεσης (1 ημέρα προθεσμία για τον πάροχο του πληρωτή για την πίστωση στον δικαιούχο) είναι το ένα έκτο της μέχρι τώρα επιτρεπόμενης προθεσμίας. Κατά την άποψη των παρόχων υπηρεσιών πληρωμής όμως, η τεχνική εφαρμογή συνεπάγεται δυσανάλογα μεγάλο κόστος και θα οδηγούσε αναπόφευκτα σε αύξηση των τιμών των συναλλαγών. Ο ευρωπαϊκός πιστωτικός κλάδος ανέλαβε αυτοδέσμευση για πληρωμές σε ευρώ («Credeuro-Konvention») που προβλέπει προθεσμία εκτέλεσης το πολύ τρεις τραπεζικές εργάσιμες ημέρες και τακτική προθεσμία εκτέλεσης τριών τραπεζικών εργάσιμων ημερών για πληρωμές σε άλλα ευρωπαϊκά νομίσματα.

4.11.3 Σε περίπτωση που ορισμένοι μικροί πάροχοι υπηρεσιών πληρωμής ή πάροχοι που δραστηριοποιούνται σε περιφερειακό επίπεδο βρεθούν σε μειονεκτική θέση από άποψης ανταγωνισμού, η ΕΟΚΕ συνιστά να καθιερωθεί για μια μεταβατική περίοδο μια προθεσμία εκτέλεσης 3 ημερών, χωρίς αυτό να επηρεάζει τη δυνατότητα ορισμού συντομότερων προθεσμιών εκτέλεσης για πληρωμές καθαρά εθνικού χαρακτήρα (άρθρο 64).

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι)»

COM(2005) 650 τελικό. — 2005/0261 (COD)

(2006/C 318/10)

Στις 24 Φεβρουαρίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης ΕΚ, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 26 Ιουλίου 2006 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. FRANK VON FÜRSTENWERTH.

Κατά τη 429η σύνοδο της ολομέλειάς της στις 13 και 14 Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 191 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συνοπτική παρουσίαση των συμπερασμάτων και συστάσεων

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επιδοκιμάζει την πρόταση κανονισμού της Επιτροπής που θεσπίζει κανόνες για την περίπτωση της σύγκρουσης των νόμων σχετικά με τις συμβατικές ενοχές. Με τον τρόπο αυτό καθίσταται δυνατό να αναπτυχθούν περαιτέρω με συνεκτικό τρόπο οι ευρωπαϊκοί κανόνες που ισχύουν σε περίπτωση σύγκρουσης των νόμων και να καλυφθεί ένα κενό που υπήρχε έως σήμερα στο κοινοτικό δίκαιο. Ο κανονισμός είναι χρήσιμος και αναγκαίος για την ανάπτυξη ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης, καθώς η ευρωπαϊκή σύμβαση περί συμβατικών ενοχών του 1980⁽¹⁾, που ίσχυε έως σήμερα, έρχζε εκσυγχρονισμού, ο οποίος, λόγω της φύσης της ως πολυμερούς σύμβασης, είναι αμφίβολο εάν θα μπορούσε να επιτευχθεί και, εάν μπορούσε, αυτό θα γινόταν μόνο μέσω χρονοβόρων διαπραγματεύσεων.

1.2 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προσπάθεια της Επιτροπής και την ενθαρρύνει να ολοκληρώσει την πρωτοβουλία της το ταχύτερο δυνατόν, λαμβάνοντας υπόψη τις τροποποιήσεις που προτείνονται κατωτέρω, προκειμένου να μπορέσει ο κανονισμός να τεθεί σε ισχύ.

1.3 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις προσπάθειες της Επιτροπής να προωθήσει μια πλήρη εναρμόνιση για να αντιμετωπιστεί το νομοθετικό κενό που υπήρχε μέχρι σήμερα λόγω έλλειψης ευρωπαϊκής νομικής πράξης που να ισχύει στα κράτη μέλη σε περίπτωση σύγκρουσης των νόμων για τις συμβατικές ενοχές. Κάτι τέτοιο θα διευκολύνει σημαντικά τον χρήστη του νόμου, ο οποίος θα μπορεί μελλοντικά να στηρίζεται σε ένα σύνολο κανόνων, ίδιων σε όλα τα κράτη μέλη, λόγω της άμεσης θέσης σε ισχύ του κανονισμού. Ο κανονισμός αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα του προτεινόμενου κανονισμού για τη Σύμβαση της Ρώμης II⁽²⁾, του οποίου η νομοθετική διαδικασία έχει προχωρήσει αρκετά. Από κοινού, οι κανονισμοί αυτοί θα έχουν ως αποτέλεσμα να διαθέτει η Ένωση για πρώτη φορά ένα (σε μεγάλο βαθμό) πλήρες καθεστώς στον τομέα της σύγκρουσης των νόμων σχετικά με συμβατικές ενοχές.

1.4 Η Επιτροπή προτείνει στα νομοθετικά όργανα της ΕΚ να υιοθετήσουν τις τροποποιήσεις που προτείνονται στη συνέχεια:

- το άρθρο 3, παράγραφος 1, εδάφιο 3 να μετατραπεί σε ερμηνευτικό κανόνα,
- το άρθρο 3, παράγραφος 3 να συμπληρωθεί κατά τρόπο ώστε μία εκ των υστέρων επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου στις συμβάσεις καταναλωτή να είναι δυνατή μόνο εφόσον έχει προκύψει διαφορά,

— να εξεταστεί αν σε εξαιρετικές περιπτώσεις θα ήταν σκόπιμο να υιοθετηθεί μια λιγότερο ανελαστική σύνδεση των κανόνων από αυτήν του άρθρου 4, παράγραφος 1,

— να εξεταστεί εάν και υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί στο πλαίσιο του άρθρου 5 να υπάρχει ελευθερία επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου και σε περιπτώσεις στις οποίες ο επιχειρηματίας ασκεί δραστηριότητα στη χώρα του καταναλωτή ή έχει κατευθύνει τη δραστηριότητά του προς αυτή,

— το άρθρο 22 (γ) να διαγραφεί.

Οι εργασίες για τον κανονισμό θα πρέπει να ολοκληρωθούν το συντομότερο δυνατόν, έτσι ώστε να μπορέσει να τεθεί σε ισχύ.

1.5 Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ικανοποίηση ότι η Ιρλανδία επιθυμεί να υιοθετήσει τον κανονισμό σε εθελούσια βάση. Εκφράζει ταυτόχρονα τη λύπη της που ο κανονισμός αυτός δεν θα ισχύσει στο Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία, επειδή κατ' αυτόν τον τρόπο θα περιοριστεί ο αντίκτυπος της εναρμόνισης. Καλεί συνεπώς την Επιτροπή να λάβει κάθε δυνατό μέτρο ώστε να υιοθετηθεί ή να εφαρμοστεί ο κανονισμός και στις δύο αυτές χώρες.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Αιτιολόγηση της πρωτοβουλίας

2.1.1 Με τον κανονισμό η Επιτροπή προβαίνει στην ενοποίηση της νομοθεσίας περί σύγκρουσης των νόμων στον τομέα των συμβατικών ενοχών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Βέβαια, κανόνες για τις συγκρούσεις νόμων ισχύουν σε ορισμένο βαθμό ήδη από το 1980, οπότε η πλειονότητα των δυτικοευρωπαϊκών κρατών αποφάσισε να υπογράψει τη Σύμβαση για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές υποχρεώσεις (Σύμβαση της Ρώμης). Έκτοτε, και άλλα κράτη προσχώρησαν στη Σύμβαση αυτή. Επιλέγη η μορφή της πολυμερούς σύμβασης, διότι τότε η Συνθήκη ΕΟΚ δεν προέβλεπε νομική βάση για την έκδοση ανάλογης νομικής πράξης στην ΕΚ. Μετά από 1/4 αιώνα εφαρμογής της Σύμβασης, αναγνωρίζεται ότι συντελέστηκε πραγματική πρόοδος και ότι οι λύσεις που παρέχονται είναι ως προς τα γενικά τους χαρακτηριστικά ακόμη και σήμερα αποτελεσματικές. Ωστόσο, ενδείκνυται η αναθεώρηση και ο εκσυγχρονισμός της για να αντιμετωπιστούν εμφανείς αδυναμίες. Επειδή πρόκειται για πολυμερή σύμβαση, αυτό θα ήταν δυνατό να γίνει μόνο μέσω επαναδιαπραγματεύσεως, η οποία θα ήταν χρονοβόρα και θα είχε απρόβλεπτα αποτελέσματα. Όμως τέτοια ανάγκη δεν υφίσταται πλέον, καθώς η Συνθήκη ΕΚ σήμερα προβλέπει τη νομική βάση για τη θέσπιση αντίστοιχης νομικής πράξης (άρθρα 61γ και 65 β) Συνθήκη ΕΚ). Ο κανονισμός αναμένεται να είναι ταυτόσημος για

(1) Σύμβαση της Ρώμης, της 19ης Ιουνίου 1980 περί του εφαρμοστέου δικαίου στις συμβατικές ενοχές. Ενημερωμένη έκδοση: ΕΕ C 27 της 26.1.1998, σελ. 36.

(2) Έγγραφο COM(2006) 83 τελικό 2003/0168 (COD).

όλα τα κράτη μέλη, ώστε να διευκολυνθεί η εφαρμογή του δικαίου. Το μόνο μέσο που ενδείκνυται προς τον σκοπό αυτό είναι ο κανονισμός.

2.1.2 Το 2004 η Επιτροπή διοργάνωσε βάσει ενός Πράσινο Βιβλίου του 2003 ⁽³⁾ δημόσια ακρόαση, κατά την οποία η μεγάλη πλειονότητα των συμμετεχόντων τάχθηκε υπέρ της θέσπισης κανονισμού. Η ΕΟΚΕ ⁽⁴⁾ και το ΕΚ ⁽⁵⁾ επίσης τάχθηκαν υπέρ της μετατροπής της Σύμβασης σε ευρωπαϊκό κανονισμό και υπέρ του εκσυγχρονισμού αυτής.

2.2 Το νομοθετικό πλαίσιο

2.2.1 Ο κανονισμός πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο των δράσεων της Επιτροπής στον τομέα του αστικού και δικονομικού δικαίου, οι οποίες αποσκοπούν στη δημιουργία ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης και στη διευκόλυνση της πρόσβασης των πολιτών στο δίκαιο. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένως γνωμοδοτήσει επί σειράς προτάσεων της Επιτροπής ⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Έγγραφο COM(2002) 654 τελ.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το Πράσινο Βιβλίο σχετικά με τη μετατροπή σε κοινοτική πράξη και τον εκσυγχρονισμό της σύμβασης της Ρώμης του 1980 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενόχες. INT/176 της 29.1.2004.

⁽⁵⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τις προοπτικές προσέγγισης του αστικού δικονομικού δικαίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση (COM(2002) 654 — COM(2002) 746 — C5-0201/2003 — 2003/2087 (INI)), A5-0041/2004.

⁽⁶⁾ Ενδεικτικά αναφέρονται:

Η μετατροπή της Σύμβασης των Βρυξελλών του 1968 σε κανονισμό (ΕΟΚ), Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2000 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ΕΕ L 12 της 16.1.2001, σελ. 1. Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 117 της 26.4.2000, σελ. 6 (Εισηγητής Malosse).

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 805/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21.4.2004 για τη θέσπιση ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις, ΕΕ L 143 της 30.4.2004, σελ. 15. Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 85 της 8.4.2003, σελ. 1 (εισηγητής Ravoet).

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1348/2000 του Συμβουλίου της 29ης Μαΐου 2000 περί επιδόσεων και κοινοποιήσεων στα κράτη μέλη δικαστικών και εξωδικών πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις, ΕΕ L 160 της 30.6.2000, σελ. 37. Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 368 της 20.12.1999, σελ. 47 (εισηγητής Hernández Bataller).

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1206/2001 του Συμβουλίου της 28ης Μαΐου 2001 για τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις, ΕΕ L 174 της 27.6.2001, σελ. 1. Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 139 της 11.5.2001, σελ. 10 (Εισηγητής Hernández Bataller).

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1346/2000 του Συμβουλίου της 29.05.2000 περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας, ΕΕ L 160 της 30.6.2000, σελ. 1. Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 75 της 15.3.2000, σελ. 1 (Εισηγητής Ravoet).

Η οδηγία για την καταναλωτική πίστη, (έγγρ. COM(2002) 443 τελικό της 11.09.2002). Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 234, της 30.09.2003, σελ.1, (εισηγητής Pegado Liz).

Η οδηγία σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, ΕΕ L 95, της 21/4/1993, σελ. 29. Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 159, της 17/6/1991, σελ. 35 (εισηγητής: Hilkens).

Η Πράσινη Βίβλος: Διαδικασία έκδοσης ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής και μέτρα απλούστευσης και επιτάχυνσης της εκδίκασης των μικροδιαφορών (COM(2002) 746 τελικό). Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 220, της 16/9/2003, σελ. 5 (εισηγητής: Dr. Fürstenwerth). Η πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καθιέρωση ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής. Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 221, της 8/9/2006 (εισηγητής: Pegado Liz).

2.2.2 Η πρόταση κανονισμού συνδέεται ιδιαίτερα με τις εργασίες της Επιτροπής όσον αφορά το ουσιαστικό δίκαιο για τη σύγκρουση νόμων, δηλαδή με τον προτεινόμενο κανονισμό της Σύμβασης της Ρώμης II, ο οποίος συμπληρώνει τον κανονισμό της Σύμβασης της Ρώμης I και αποτελεί φυσική του προέκταση.

2.3 Νομική βάση/Αναλογικότητα/Επικουρικότητα/Νομική μορφή

2.3.1 Στόχος του κανονισμού είναι η προσέγγιση των κανόνων περί σύγκρουσης των νόμων στον τομέα των συμβατικών ενόχων. Νομική βάση για την εναρμόνιση των κανόνων αυτών αποτελεί το άρθρο 65 παράγραφος β) της Συνθήκης ΕΚ. Η Επιτροπή έχει το δικαίωμα παρέμβασης, όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο, για την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, αυτό ισχύει στην προκειμένη περίπτωση, διότι η εναρμόνιση των κανόνων περί σύγκρουσης των νόμων θα συμβάλει στην εξασφάλιση της ίσης μεταχείρισης των οικονομικών παραγόντων της Κοινότητας σε περιπτώσεις διασυνοριακών συναλλαγών, θα ενισχύσει τη νομική ασφάλεια, θα απλουστεύσει την εφαρμογή της νομοθεσίας και θα τονώσει, με αυτόν τον τρόπο, το ενδιαφέρον συμμετοχής των οικονομικών παραγόντων στις διασυνοριακές συναλλαγές. Παράλληλα, θα ενισχυθεί η αμοιβαία αναγνώριση νομικών πράξεων, καθώς θα δίνεται η δυνατότητα στους πολίτες άλλων κρατών να διαπιστώνουν άμεσα τη νομική εγκυρότητα αυτών.

2.3.2 Οι στόχοι αυτοί δεν είναι εφικτοί μέσω των μέτρων που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη σε εθνικό επίπεδο. Απαιτείται η δραστηριοποίηση της Ένωσης. Οι αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας (άρθρο 5 ΣΕΚ) τηρούνται.

2.4 Ορθώς επέλεξε η Επιτροπή την έκδοση κανονισμού, καθώς έτσι δεν δίδεται στα κράτη μέλη κανένα περιθώριο εφαρμογής, όπως συμβαίνει με μία οδηγία, η οποία θα προξενούσε νομική αβεβαιότητα, πράγμα που πρέπει να αποφεύγεται.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής, εφαρμογή του δικαίου τρίτων κρατών (άρθρα 1, 2)

3.1.1 Ο κανονισμός αφορά τη νομοθεσία περί σύγκρουσης νόμων στον τομέα του **αστικού και εμπορικού δικαίου** (άρθρο 1, παράγραφος 1). Ο νομοθέτης μπορεί συνεπώς να ανατρέξει στην ορολογία του κανονισμού του Συμβουλίου (άρθρο 1), η οποία περιέχεται και στον προτεινόμενο κανονισμό για τη Σύμβαση της Ρώμης II, που έχει συγκεκριμένο περιεχόμενο. Σε αυτό οφείλεται και η εξαίρεση των φορολογικών, τελωνειακών και διοικητικών υποθέσεων. Συνεπώς, η αναφορά τους είναι μεν περιττή, όχι όμως επιζήμια.

3.1.2 Ο κανονισμός δεν στοχεύει στη ρύθμιση του συνόλου των κανόνων που ισχύουν για τις συγκρούσεις νόμων ούτε στον τρόπο με τον οποίο μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, για να εκδικαστεί μια υπόθεση συμβατικής ενοχής. Ο νομοθέτης καλό θα ήταν να μην θέσει υπερβολικές απαιτήσεις, ώστε να μη διακυβευτεί η επιτυχής έκβαση του εγχειρήματος. Αιτιολογημένη είναι συνεπώς και η **εξαιρέση του δικαίου προσωπικής κατάστασης** (ικανότητα των φυσικών προσώπων — άρθρο 1 παράγραφος 2 εδάφιο (α)), καθώς τα θέματα αυτά ρυθμίζονται κατά κανόνα με χωριστές διαδικασίες λόγω κοινωνικών επιπτώσεων (έως σήμερα σχεδόν αποκλειστικά πολυμερείς συμφωνίες (?)). Η **εξαιρέση των ενοχών που απορρέουν από οικογενειακές σχέσεις ή από υποχρεώσεις διατροφής καθώς και περιουσιακές, συζυγικές και κληρονομικές σχέσεις** (άρθρο 1, παράγραφος 2, εδάφια (β), (γ)), ενδείκνυται για παρόμοιους λόγους, διαφορετικά θα πρέπει να ρυθμίζεται με ειδική νομοθεσία.

3.1.3 Ο αποκλεισμός των **συναλλαγματικών, επιταγών και άλλων αξιόγραφων** (άρθρο 1, παράγραφος 2, εδάφιο (δ)) αιτιολογείται από το γεγονός ότι τα εν λόγω θέματα αντιμετωπίζονται δεόντως σε ειδικές συμφωνίες (?), η εμπέλευση των οποίων υπερβαίνει τα σύνορα της Κοινότητας. Η ύπαρξη των συμφωνιών αυτών δεν πρέπει να τεθεί σε κίνδυνο.

3.1.4 Η εξαιρέση των **συμφωνιών διατηρίας και επιλογής δικαστηρίου** (άρθρο 1, παράγραφος 2, εδάφιο (ε)) αιτιολογείται από το γεγονός ότι εμπίπτουν στο διεθνές αστικό δικονομικό δίκαιο, όπου μπορούν να ρυθμιστούν καλύτερα στο πραγματικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται και, εν μέρει, από συμφωνίες, η εμπέλευση των οποίων υπερβαίνει τα σύνορα της Κοινότητας. Το ίδιο ισχύει και για τις **αποδείξεις και τα δικονομικά ζητήματα** (άρθρο 1, παράγραφος 2, εδάφιο (η)).

3.1.5 Ο αποκλεισμός των **ζητημάτων που σχετίζονται με το δίκαιο των ενώσεων, των εταιριών και των νομικών προσώπων** στο άρθρο 1, παράγραφος 2, εδάφιο (στ) είναι αναπόφευκτος, καθώς τα εν λόγω ζητήματα συνδέονται τόσο στενά με το καταστατικό της εταιρείας που απαιτούν σχετική νομοθετική ρύθμιση. Τα «trust» αποτελούν ιδιάζον γνώρισμα του αγγλοαμερικανικού δικαίου. Έχουν ήδη αποκλεισθεί από τη Σύμβαση της Ρώμης (άρθρο 1, παράγραφος 2, εδάφιο (ζ)), και ο κανονισμός ορθώς πράττει το ίδιο (άρθρο 1, παράγραφος 2, εδάφιο (ζ)).

3.1.6 Ο αποκλεισμός των **προσυμβατικών σχέσεων** (άρθρο 1, παράγραφος 2, εδάφιο (θ)) αφορά συμβατικές ενοχές λόγω αδικπραξίας. Εμπίπτουν συστηματικά στον προτεινόμενο κανονισμό για τη Σύμβαση της Ρώμης II και, συνεπώς, αποκλείονται ορθώς.

3.1.7 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι η **Ιρλανδία** θα προσχωρήσει στον κανονισμό σε εθελοντική βάση. Ωστόσο, εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι **Ηνωμένο Βασίλειο** δεν κατάφερε να πράξει το ίδιο. Ο κανονισμός δεν ισχύει για τη **Δανία** άρθρο 1, παράγραφος 3, ενόσω η χώρα αυτή δεν θα συνάψει με την Κοινότητα συμφωνία που να προβλέπει τη θέση σε ισχύ του κανονισμού ή ενόσω δεν θα έχει μεταφέρει σε εθελοντική βάση τις διατάξεις του κανονισμού στην εθνική της νομοθεσία. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να καταβάλει κάθε προσπάθεια ώστε να καταστεί

(?) Πρβλ. τις διάφορες συμβάσεις της Χάγης, όπως αυτή της 12.06.1902 σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας για τον γάμο, αυτή σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις υποχρεώσεις διατροφής έναντι τέκνων της 24.10.1956, αυτή σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις υποχρεώσεις διατροφής της 2.10.1973 κλπ.

(?) Σύμβαση της Γενεύης της 7ης Ιουνίου 1930, περί συναλλαγματικών πληρωμών και γραμματίων και Σύμβαση της Γενεύης, της 19ης Μαρτίου 1931, περί συναλλαγματικών πληρωμών και γραμματίων.

δυνατή η εφαρμογή του κανονισμού ή η υιοθέτηση των διατάξεων του από τις δύο αυτές χώρες. Πράγματι, η άρνηση ορισμένων κρατών μελών να προχωρήσουν στον κανονισμό θα έθετε σε κίνδυνο τον επιδιωκόμενο στόχο, δηλαδή την ενοποίηση των κανόνων περί συγκρούσεων νόμων σε επίπεδο Κοινότητας. Θα ήταν λυπηρό να εξακολουθήσει να εφαρμόζεται η Σύμβαση της Ρώμης στα μέλη αυτά, δεδομένου ότι υπάρχουν αποκλίσεις μεταξύ του περιεχομένου της και εκείνου του κανονισμού της Ρώμης I. Το κριτήριο του τόπου εκδίκασης μιας υπόθεσης, το οποίο, παρά την ισχύ του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 44/2001 σχετικά με τη δικαστική αρμοδιότητα, την αναγνώριση και την εκτέλεση των αποφάσεων, στον τομέα του αστικού και εμπορικού δικαίου, της Σύμβασης των Βρυξελλών και της Σύμβασης του Λουγκάνο, εξακολουθεί να είναι έως έναν βαθμό αυθαίρετο, δημιουργεί μια κατάσταση η οποία μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να εκδίδονται διαφορετικές αποφάσεις για την ίδια υπόθεση, πράγμα που θα ήταν δύσκολα αποδεκτό στην Κοινότητα.

3.1.8 Ο κανονισμός ορίζει το εφαρμοστέο δίκαιο χωρίς να λαμβάνει υπόψη αν πρόκειται για **δίκαιο κράτους μέλους** ή για **δίκαιο τρίτου κράτους** (άρθρο 2). Συνεπώς, ο κανονισμός ακολουθεί ένα γενικά αναγνωρισμένο πρότυπο σε περιπτώσεις σύγκρουσης νόμων, δηλαδή απαγορεύει τις διακρίσεις έναντι άλλων έννομων τάξεων. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τα ανωτέρω. Εφόσον οι Συνθήκες προϋποθέτουν την εφαρμογή συγκεκριμένης έννομης τάξης για την επίλυση διαφορών, δεν έχει σημασία εάν πρόκειται για έννομη τάξη κράτους μέλους ή τρίτου κράτους.

3.2 Γενικοί κανόνες σύνδεσης (άρθρα 3, 4)

3.2.1 Το άρθρο 3, παράγραφος 1 ορίζει ουσιαστικά ως εφαρμοστέο το δίκαιο που έχουν επιλέξει τα συμβαλλόμενα μέρη. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει αυτόν τον κανόνα, καθώς λαμβάνει υπόψη την αρχή της **συμβατικής ελευθερίας** η οποία διέπει το δίκαιο των συμβατικών ενοχών και ανταποκρίνεται σε αναγνωρισμένα πρότυπα του διεθνούς ιδιωτικού δικαίου. Αυτή η διάταξη αντιστοιχεί σε μεγάλο βαθμό στον κατά γενική ομολογία ορθό κανόνα του άρθρου 3, παράγραφος 1 της Σύμβασης, πράγμα που ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει. Διαβλέπει, όμως, τον κίνδυνο, τα δικαστήρια, κατά την πρακτική εφαρμογή του κανόνα, να προσπαθούν να εντοπίσουν μια υποθετική βούληση των συμβαλλόμενων μερών, χωρίς να διαθέτουν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία. Αυτό το ενδεχόμενο θα πρέπει να αποκλειστεί και να διευκρινιστεί στις αιτιολογικές σκέψεις (αριθ. 7). Το άρθρο 3, παράγραφος 3 τονίζει τόσο πολύ την ελευθερία επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου, που τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν ανά πάσα στιγμή να επιλέξουν ένα νέο δίκαιο. Η ΕΟΚΕ επικροτεί μάλιστα αυτό το γεγονός, διαβλέπει όμως έναν κίνδυνο όσον αφορά την προστασία του καταναλωτή, ο οποίος μπορεί να μην κατανοεί πλήρως μία τέτοια διάταξη. Η ΕΟΚΕ προτρέπει μία ανάλογη μεταγενέστερη επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου σε συμβάσεις κατανάλωσης —παράλληλα με τη ρύθμιση από συμφωνίες περί επιλογής του αρμόδιου δικαστηρίου (άρθρο 17, αριθ. 1 του Κανονισμού για τη Σύμβαση των Βρυξελλών)— να επιτρέπεται μόνο αφότου προκύψει η διαφορά, καθώς ο καταναλωτής σε αυτή την περίπτωση θα έχει προειδοποιηθεί και θα είναι πιο προσεκτικός.

3.2.2 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, εδάφιο 3, (εφόσον δεν υπάρχει ρητή επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου), βασίζόμενο στη **συμφωνία περί καθορισμού της δικαιοδοσίας** μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών, διατυπώνει την υπόθεση ότι τα μέρη συμφωνούν να εφαρμόσει το **δίκαιο του κράτους εκδίκασης** της υπόθεσης. Ο εν λόγω κανόνας στηρίζεται στη βούληση να υπάρχει ταύτιση αρμόδιου δικαστηρίου και δικαίου. Αυτό οδηγεί συνήθως σε απλουστεύσεις κατά την έκδοση δικαστικών αποφάσεων. Ωστόσο η ΕΟΚΕ διερωτάται κατά πόσο παραβιάζεται η βούληση των συμβαλλόμενων μερών από μία τόσο αυστηρή διατύπωση του κανόνα. Θα ήταν σκοπιμότερο να διατυπωθεί λιγότερο αυστηρά το κείμενο ώστε να συμβάλει στην ερμηνεία της δεύτερης φράσης, δηλαδή:

«Πρέπει εν προκειμένω να ληφθεί ιδιαίτερα υπόψη η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου από τα συμβαλλόμενα μέρη».

3.2.3 Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να εστιάσει το ενδιαφέρον της σε ένα σημείο, το οποίο είναι εξαιρετικής σημασίας για το μέλλον του ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης. Πρόκειται για την ενδεχόμενη σύσταση του αποκαλούμενου προαιρετικού μέσου ή **26ου συστήματος** εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Με αυτό εννοείται ένα από τα συστήματα αστικού δικαίου στην Κοινότητα που μπορούν να επιλέξουν τα συμβαλλόμενα μέρη. Η δημιουργία του συστήματος αυτού συζητείται προς το παρόν και μπορεί να αποτελέσει ένα πρώτο βήμα προς το Κοινό Πλαίσιο Αναφοράς που βρίσκεται στο στάδιο της επεξεργασίας. Το άρθρο 3, παράγραφος 2 περιέχει ρήτρα, η οποία παρέχει τη δυνατότητα στα συμβαλλόμενα μέρη να επιλέξουν ένα τέτοιο υπερεθνικό σύστημα δικαίου. Πρόκειται για δυνατότητα που δεν είναι ακόμη αυτονόητη στο διεθνές ιδιωτικό δίκαιο και η ΕΟΚΕ επικροτεί θερμά αυτή την εξέλιξη. Τα συμβαλλόμενα μέρη θα μπορούσαν για πρώτη φορά να κάνουν ευρεία χρήση ενιαίων ευρωπαϊκών προτύπων συμβάσεων, γεγονός που θα αποτελούσε ουσιαστικό βήμα προόδου για την πραγμάτωση της εσωτερικής αγοράς (*).

3.2.4 Το άρθρο 4, παράγραφος 1 περιέχει **κανόνες** για μεγάλο αριθμό ενοχικών συμβάσεων, οι οποίοι ως προς το περιεχόμενο αποτελούν συμπλήρωμα της απορρέουσας από τη Σύμβαση ρύθμισης του άρθρου 4, παράγραφος 2 του κανονισμού. Διανέμει της Σύμβασης, οι κανόνες αυτοί θα προέκυπταν μόνο μέσω ερμηνείας του άρθρου 4, παράγραφος 2 της Σύμβασης. Μπορεί βέβαια ο προτεινόμενος από την Επιτροπή κανόνας να θεωρηθεί ότι ενισχύει την νομική ασφάλεια, αλλά το αντίτιμο είναι ένας άκαμπος και ανελαστικός κανόνας, ο οποίος δεν επιτρέπει καμία ανά περίπτωση απόκλιση. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τον φόβο ότι αυτή η οπισθοδρόμηση έναντι της Σύμβασης μπορεί να παρουσιάζει μειονεκτήματα, επειδή μπορεί να υπάρξουν περιπτώσεις στις οποίες οι ανελαστικοί κανόνες που προτείνονται στην πρόταση να μην προσφέρουν την κατάλληλη λύση. Θα μπορούσε να υποτεθεί ότι σε παρόμοιες εξαιρετικές περιπτώσεις η δυνατότητα του δικαστή να εφαρμόσει το δίκαιο που αρμόζει καλύτερα στην περίπτωση θα αποτελούσε μια πιο ικανοποιητική λύση. Εννοείται ότι μία τέτοια απόκλιση από τον κανόνα δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να οδηγήσει στην αυθαίρετη επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου, και ο δικαστής θα πρέπει να την αξιολογήσει πολύ προσεκτικά και να τη στοιχειοθετήσει δεόντως στην απόφασή του, ώστε να ανταποκριθεί στον στόχο της αυξημένης ασφάλειας και προβλεψιμότητας όσον αφορά το εφαρμοστέο δίκαιο.

(*) Σε περίπτωση που καθιερωνόταν ένα προαιρετικό μέσο/26ο σύστημα, θα προέκυπτε ο ισχυρισμός ότι πρόκειται για το καλύτερο σύστημα αστικού δικαίου. Εάν συμφωνείτο η εφαρμογή αυτού του μέσου αντί ενός εθνικού συστήματος δικαίου, λογικά δεν θα υπήρχε πλέον ανάγκη εναρμόνισης με τις εθνικές νομοθεσίες ή ανοχής παρεμβάσεων για λόγους που σχετίζονται με την εθνική νομοθεσία (ή ακόμη και για λόγους δημόσιας τάξης — **άρθρο 20**). Αντίθετα η επιλογή του προαιρετικού μέσου θα σήμαινε την απεριόριστη εφαρμογή αυτού του συνόλου διατάξεων, δεδομένου ότι θα αποτελούσε το γενικώς αναγνωρισμένο πρότυπο στην Ε.Ε. Επειδή το άρθρο 3, παράγραφος 2 επιτρέπει καταρχήν την επιλογή παρόμοιου μέσου, αυτό θα μπορούσε λογικά να οδηγήσει στη δημιουργία των συνθηκών για την αποκόμιση των οφελών που προσφέρει το προαιρετικό μέσο. Πρέπει να δηλωθεί ρητώς ότι το άρθρο 8 δεν έχει αντικείμενο στην περίπτωση που θα συμφωνηθεί η εφαρμογή ενός υπερεθνικού συστήματος δικαίου (το ίδιο ισχύει και για τη δημόσια τάξη — άρθρο 20).

Η ΕΟΚΕ συνιστά να εξεταστεί αν οι αιτιάσεις αυτές θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν την τροποποίηση της ρύθμισης.

3.2.5 Η ΕΟΚΕ κατανοεί τι επιδιώκει η Επιτροπή με το άρθρο 4, παράγραφος 1, εδάφιο (στ). Ωστόσο, επιθυμεί να επισημάνει ότι πολλά **δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας**, λόγω της φύσεώς τους μπορούν να μεταβιβασθούν υπό συνθήκες διαφορετικές από εκείνες που προβλέπει το δίκαιο του κράτους συνήθους διαμονής του δικαιούχου. Επειδή το άρθρο 4, παρ. 1 δεν περιλαμβάνει καμία διάταξη σχετικά με το δίκαιο **του κράτους συνήθους διαμονής κατά την αιτιολόγηση της έννομης σχέσης**, μία αλλαγή καταστατικού με μεταγενέστερη αλλαγή του τόπου συνήθους διαμονής του δικαιούχου θα δημιουργούσε σε τέτοιες περιπτώσεις προβλήματα όσον αφορά τη νομική βάση του δικαιώματος. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Επιτροπή να ασχοληθεί με το εν λόγω πρόβλημα και να προτείνει ικανοποιητική λύση.

3.3 Ειδικοί κανόνες σύνδεσης (άρθρα 5 — 17)

3.3.1 Το άρθρο 5 αποτελεί ριζική αναθεώρηση των κανόνων της Σύμβασης για τις **συμβάσεις καταναλωτών**, οι οποίες συχνά θεωρείται ότι είναι δυσνόητες και χρήζουν αναθεώρησης. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι η Επιτροπή κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση, καθώς θα αποφευχθεί στο μέλλον η περίπλοκη εφαρμογή δύο διαφορετικών συστημάτων δικαίου στην ίδια περίπτωση, όπως υποχρεωτικά προκύπτει από το άρθρο 5 της Σύμβασης. Αναμφίβολα, ο καταναλωτής που συνάπτει συμβάσεις με έναν επιχειρηματία χρειάζεται και νομική προστασία από τη σύγκρουση νόμων. Αυτή διασφαλίζεται κατ' αρχήν από την εφαρμογή του δικαίου του κράτους συνήθους **διαμονής του καταναλωτή** (άρθρο 5 παράγραφος 1), καθώς πρόκειται για το σύστημα δικαίου που (σε κάθε περίπτωση) αναγνωρίζει ο καταναλωτής, του οποίου τη γλώσσα γνωρίζει και στο οποίο μπορεί πιο ευκολα να καθοδηγηθεί από επαγγελματίες του κλάδου. Το προτεινόμενο κείμενο απαιτεί επιπλέον η επιχειρηματική δραστηριότητα να απευθύνεται ή να διεξάγεται στη χώρα συνήθους διαμονής του καταναλωτή. Κατ' αναλογία προς τη Σύμβαση της Ρώμης, ο κανονισμός εξυπηρετεί τα συμφέροντα του επιχειρηματία, ο οποίος θα τείνει να προτιμά το εθνικό δίκαιο, καθώς τούτο είναι ευνοϊκότερο για τον ίδιο, δεδομένου ότι του παρέχει αυτή τη δυνατότητα και σε άλλες περιπτώσεις. Η ΕΟΚΕ διερωτάται εν τω μεταξύ εάν είναι όντως απαραίτητο να στερηθούν εντελώς τα συμβαλλόμενα μέρη της δυνατότητας επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου στον τομέα των συμβάσεων καταναλωτών, κατά την έννοια της παραγράφου 2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι πολύ πιθανό να επωφεληθούν και οι καταναλωτές από τη δυνατότητα επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου, σε περίπτωση, τουλάχιστον, που ληφθούν ορισμένα μέτρα προστασίας, τα οποία αναμφίβολα χρειάζονται οι καταναλωτές, επειδή είναι τα λιγότερο έμπειρα και πιο αδύναμα συμβαλλόμενα μέρη. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να επανεξεταστεί αυτή τη διάταξη με βάση τα παραπάνω.

3.3.2 Ο κανόνας για τις **συμβάσεις εργασίας** (άρθρο 6) αποτελεί συνέπεια της ιδιαίτερης ανάγκης για προστασία των εργαζομένων. Περιλαμβάνει τις διατάξεις του άρθρου 6 της Σύμβασης και συμπληρώνεται από κανόνες που λαμβάνουν επαρκώς υπόψη την περαιτέρω εξέλιξη των σχέσεων στον τομέα της μισθωτής

εργασίας. Η συμπερίληψη του όρου «χώρα από την οποία» αποσκοπεί στη συμμόρφωση προς τη νομολογία του ΔΕΚ επί του άρθρου 18 της Σύμβασης των Βρυξελλών. Η ΕΟΚΕ διερωτάται όμως, ελλείψει αξιόπιστου ορισμού στον ίδιο τον κανονισμό, τι νοείται με τον όρο «προσωρινή» εκτέλεση εργασίας σε ένα άλλο κράτος (άρθρο 6, παράγραφος 2, εδάφιο (α)). Αυτή η έλλειψη πρέπει οπωσδήποτε να διευθετηθεί, καθώς οι συνθήκες υπό τις οποίες εκτελείται «προσωρινά» μια εργασία έχουν καθοριστική σημασία ως κριτήρια επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου. Η έλλειψη αυτή δεν μπορεί να αρθεί ούτε και με παραπομπή στο άρθρο 2 της οδηγίας περί απόσπασης εργαζομένων⁽¹⁰⁾, καθώς αυτή δεν περιέχει συγκεκριμένο ορισμό. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ δυσκολεύεται να αντιληφθεί γιατί χρειάζεται κανόνας για περιοχές που «δεν υπόκεινται σε εθνική κυριαρχία» (άρθρο 6, παράγραφος 2 (β)). Ενδεχομένως υπονοούνται πλατφόρμες γεώτρησης σε διεθνή χωρικά ύδατα. Αυτό θα πρέπει τουλάχιστον να διευκρινίζεται στην αιτιολογική έκθεση.

3.3.3 Το άρθρο 7 ασχολείται με τη **συμβατική διαμεσολάβηση**, η οποία ρυθμίζεται μόνο εν μέρει στη Σύμβαση, όπου παραλείπεται η νομική σχέση μεταξύ μεσάζοντα και τρίτου. Ήρθε η ώρα να καλυφθεί αυτό το κενό (άρθρο 7, παράγραφος 2). Το ερώτημα σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο σε αυτή την περίπτωση δεν έχει εύκολη απάντηση, καθώς διακυβούνται τα συμφέροντα τόσο του μεσάζοντα όσο και του τρίτου. Κατά κανόνα, σε περιπτώσεις υπέρβασης αρμοδιοτήτων πληρεξουσιότητας ή ενεργειών άνευ πληρεξουσιότητας, ο τρίτος θα έπρεπε να είναι αυτός που χρήζει μεγαλύτερης προστασίας. Το προτεινόμενο κείμενο προσπαθεί να λάβει υπόψη τα συμφέροντα αμφοτέρων των πλευρών και βρίσκει σε αυτό το σημείο σύμφωνη την ΕΟΚΕ.

3.3.4 Οι **κανόνες δημόσιας τάξης** αποτελούν δύσκολο θέμα. Τα αποτελέσματα της επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου από τα μέρη δεν θα πρέπει να περιορίζονται αδικαιολόγητα και η εφαρμογή του δικαίου δεν θα πρέπει να δυσχεραίνεται λόγω της ισχύος κανόνων που δεν εμπίπτουν στο εφαρμοστέο ουσιαστικό δίκαιο. Το άρθρο 8 αντιστοιχεί ουσιαστικά στο άρθρο 7, παράγραφος 2 της Σύμβασης. Ο κανονισμός δίδει τον νομικό ορισμό των κανόνων δημόσιας τάξης, λαμβάνοντας υπόψη τη σχετική νομολογία του ΔΕΚ⁽¹¹⁾, και τους προσδίδει ισχύ. Για τον χρήστη του νόμου τέτοιες περιπτώσεις ενέχουν τη δυσκολία ότι δεν υπάρχει ενιαία φύση της βάσης αξιολόγησης για μία περίπτωση ή ενδεχομένως εφαρμόζονται μη εναρμονισμένοι ή εντελώς αντικρουόμενοι κανόνες, οι οποίοι τελικά πρέπει να συντονιστούν μεταξύ τους. Αυτό είναι μια διαδικασία χρονοβόρα, νομικά περίπλοκη που αυξάνει τη νομική αβεβαιότητα. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ, λαμβάνοντας υπόψη την πορεία προσέγγισης των εθνικών δικαίων, δεν διαβλέπει καμία δυνατότητα, πόσο μάλλον που η νομική επιστήμη αποφαινεται κυρίως υπέρ της εφαρμογής τέτοιων κανόνων σε περίπτωση σύγκρουσης νόμων.

3.3.5 Τα ακόλουθα άρθρα 10 — 17 δεν εμφανίζουν, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, κανένα ουσιαστικό πρόβλημα και δεν απαιτούν λεπτομερή σχολιασμό, ιδιαίτερα δε στα σημεία όπου απλά έχουν μεταφερθεί κανόνες της Σύμβασης.

3.3.6 Το άρθρο 10 (**τυπικό κύρος** της σύμβασης), δεδομένης της αύξησης του αριθμού των συμβάσεων εξ αποστάσεως, ανταποκρίνεται στην ανάγκη απλοποίησης των κανόνων περί τυπικού κύρους των συμβάσεων ή μονομερούς δικαιοπραξίας, καθώς εισάγει επιπλέον σημεία σύνδεσης.

3.3.7 Η **εκχώρηση απαιτήσεων** και η **συμπεφωνημένη μεταβίβαση της πιστωτικής θέσης** μεταξύ του πιστωτή και ενός τρίτου που εκτελεί την οφειλή στον τελευταίο, επιδιώκουν τον ίδιο οικονομικό σκοπό⁽¹²⁾. Είναι ορθό αμφότερες να ρυθμιστούν από το άρθρο 13. Το άρθρο 13, παράγραφος 3 εισάγει έναν νέο κανόνα περί σύγκρουσης νόμων, ο οποίος ρυθμίζει το ερώτημα βάσει ποίου δικαίου θα κριθεί το εάν μπορεί να γίνει επίκληση εκχώρησης έναντι τρίτων. Ορθά βασίζεται στο πρότυπο της «Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο περί εκχώρησης εμπορικών απαιτήσεων» της 12ης Δεκεμβρίου 2001.

3.3.8 Το άρθρο 14 περιέχει κανόνα περί σύγκρουσης νόμων για μία **εκ του νόμου υποκατάσταση**. Πρόκειται για κατάσταση γνωστή στα περισσότερα συστήματα δικαίου και γι' αυτό απαιτείται σχετικός κανόνας. Το άρθρο 15 συμπληρώνει το άρθρο 14 με διατάξεις όσον αφορά **πολλούς οφειλέτες με κοινή ευθύνη** σε περίπτωση μίας εκ του νόμου υποκατάστασης. Η σύμπτυξη του με το άρθρο 14 σε μία διάταξη θα ήταν εύλογη, αλλά δεν είναι υποχρεωτική.

3.4 Λοιπές διατάξεις/Τελικές διατάξεις (άρθρα 18 — 24)

3.4.1 Τα ζητήματα που εξετάζονται στα κεφάλαια III και IV του κανονισμού αφορούν κυρίως τεχνικές λεπτομέρειες που συμφωνούν με τους γενικούς κανόνες περί σύγκρουσης νόμων και συνεπώς δεν απαιτούν λεπτομερή σχολιασμό. Τούτο ισχύει συγκεκριμένα για το άρθρο 19 (αποκλεισμός της αναπαραπομπής), το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 15 της Σύμβασης της Ρώμης, το άρθρο 21 (κράτη χωρίς ενοποιημένο σύστημα δικαίου), το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 19 της Σύμβασης, το άρθρο 20 (δημόσια τάξη), το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 16 της Σύμβασης, και το άρθρο 23 (σχέση με τις ισχύουσες διεθνείς συμβάσεις), το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 21 της Σύμβασης.

3.4.2 Η **συνήθης διαμονή** (άρθρο 18) ενός ατόμου διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στο σημερινό διεθνές ιδιωτικό δίκαιο κατά τον προσδιορισμό του εφαρμοστέου δικαίου. Αν και ο προσδιορισμός της συνήθους διαμονής φυσικών προσώπων δεν παρουσιάζει κανένα πρόβλημα, μπορεί να υπάρξουν αμφιβολίες για τα νομικά πρόσωπα. Ο κανονισμός ορθά παραμερίζει το πρόβλημα, διότι θεωρεί βασική την έδρα της κεντρικής διοίκησης. Η υιοθέτηση του άρθρου 60 του Κανονισμού για τη Σύμβαση των Βρυξελλών δεν θα ήταν ενδεδειγμένη, διότι ορίζει γενικά την κατοικία και όχι τη συνήθη διαμονή και η λύση με τις τρεις επιλογές που προτείνεται σε αυτόν θα οδηγούσε σε μικρότερη νομική ασφάλεια.

3.4.3 Το άρθρο 22, εδάφιο (γ) είναι δυσνόητο. Στόχος του προφανώς είναι να διευθετήσει την κατάσταση, ώστε οι **νομικές πράξεις της Κοινότητας που θα θεσπισθούν στο μέλλον** να μπορούν να περιέχουν τους δικούς τους κανόνες περί σύγκρουσης νόμων, που θα έχουν προτεραιότητα έναντι της εφαρμογής του παρόντος κανονισμού. Θα πρέπει, ωστόσο, να διατηρηθεί και στο μέλλον ο βαθμός εναρμόνισης του διεθνούς ιδιωτικού δικαίου που έχει επιτευχθεί. Θα πρέπει να αποφευχθεί η διάσπαση σε διάφορες νομικές πηγές με κανόνες διαφορετικού περιεχομένου. Εάν στο μέλλον προκύψει ανάγκη για ειδικούς κανόνες, αυτοί θα πρέπει να ενσωματωθούν στον κανονισμό.

Η ΕΟΚΕ προτείνει τη διαγραφή του εδαφίου (γ).

⁽¹⁰⁾ Οδηγία 96/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 1996 σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών, ΕΕ L 18 της 21.1.1997, σελ. 1

⁽¹¹⁾ Υπόθεση C-369/96 και C-374/96 της 23.11.1999.

⁽¹²⁾ Σημείωση: αυτό προκύπτει μόνο από το γαλλικό κείμενο. Δεν έχει μεταφραστεί στη γερμανική, εφόσον η γερμανική νομοθεσία δεν προβλέπει αντίστοιχο νομικό μέσο. Ωστόσο, για λόγους ακρίβειας, θα πρέπει τουλάχιστον να περιγραφεί.

3.5 Παράρτημα I

3.5.1 Το παράρτημα, στα σημεία 3 και 4 περιλαμβάνει αναφορά στη «Δεύτερη οδηγία για την πρωτασφάλιση εκτός της ασφάλειας ζωής» και στη «Δεύτερη οδηγία ασφάλισης ζωής». Εκτός του ότι η δεύτερη οδηγία έχει καταργηθεί και η Επιτροπή αναφέρεται μάλλον στην οδηγία περί ασφάλισης ζωής⁽¹³⁾ που την αντικατέστησε, και τα δύο αυτά σημεία παρουσιάζουν πρόβλημα. Η ΕΟΚΕ δεν φτάνει μεν στο σημείο να ζητήσει την κατάργησή τους, θα ήθελε όμως να επιστήσει ρητώς την προσοχή της Επιτροπής στα μεγάλα προβλήματα που προκαλούνται από την πρόταση. Χάνεται έτσι μία μεγάλη ευκαιρία για την απλούστευση των κανόνων που ισχύουν σε περίπτωση σύγκρουσης νόμων και για την επίλυση των προβλημάτων του κλάδου. Σε συνδυασμό με το άρθρο 22 εδάφιο (α), τα σημεία 3 και 4 του Παραρτήματος I θα είχαν ως αποτέλεσμα να μην ισχύει ο κανονισμός σε περιπτώσεις σύγκρουσης νόμων για ασφαλιστικές συμβάσεις (άμεσης ασφάλισης ή πρωτασφάλισης)⁽¹⁴⁾ που καλύπτει κινδύνους εντός της Κοινότητας, καθώς αυτό ρυθμίζεται από τις ως άνω οδηγίες.

3.5.2 Αντίθετα, οι κανόνες οι οποίοι ισχύουν σε περίπτωση σύγκρουσης νόμων για ασφαλιστικές συμβάσεις που καλύπτουν κινδύνους εκτός ή εντός της Ένωσης, (αλλά μόνο όταν η σύμβαση έχει συναφθεί με μη κοινοτικό ασφαλιστή) και οι κανόνες περί σύγκρουσης νόμων που διέπουν τις συμβάσεις αντασφάλισης εμπιπτουν πολύ σωστά στον κανονισμό. Αυτό θα διαιωνίζε μία κατάσταση που οδηγεί ήδη σε σύγχυση του χρήστη του νόμου⁽¹⁵⁾. Οι κανόνες που ισχύουν σε περίπτωση σύγκρουσης νόμων για τις ασφαλιστικές συμβάσεις, από τη στιγμή της θέσπισης των οδηγιών για την ασφάλιση, διαφέρουν ως προς το περιεχόμενο από τους γενικούς κανόνες περί σύγκρουσης νόμων στις ενοχικές συμβάσεις (άρθρο 1, παράγραφος 3 της Σύμβασης), παρότι οι ασφαλιστικές συμβάσεις είναι και ενοχικές συμβάσεις. Δεν υπήρχαν αντικειμενικοί λόγοι για αυτό, αλλά αντίθετα κατά τη σύναψη της Σύμβασης, δεν είχαν αρχίσει ακόμη οι εργασίες για τις οδηγίες δεύτερης γενιάς σχετικά με την ασφάλιση και, πριν αποφασισθεί ποια νομοθεσία ίσχυε σε περίπτωση σύγκρουσης νόμων στον τομέα αυτό, αποφασίστηκε να τηρηθεί στάση αναμονής έως ότου διαμορφωθεί το ρυθμιστικό πλαίσιο⁽¹⁶⁾. Η κατάσταση αυτή είναι παρωχημένη.

3.5.3 Στις εποπτικές φύσεως οδηγίες, οι κανόνες του διεθνούς ιδιωτικού δικαίου αποτελούν ξένο σώμα. Ένας αμήντος χρήστης του

νόμου δεν θα υποπτευόταν την ύπαρξή τους σε αυτόν τον τομέα. Ωστόσο, η κατανομή σε διάφορες οριζόντιες και τομεακές νομικές πηγές, περιπλέκει το διεθνές ιδιωτικό δίκαιο στον τομέα των ασφαλίσεων. Για λόγους νομικής συνοχής, θα ήταν σκόπιμο να ενοποιηθούν οι πηγές αυτές και να καταργηθούν οι ειδικοί κανόνες.

3.5.4 Η μεταφορά των ισχυουσών διατάξεων διεθνούς ιδιωτικού δικαίου στον κανονισμό για τη Σύμβαση της Ρώμης I δεν έχει νόημα, διότι θα συνεχιζόταν χωρίς αντικειμενικό λόγο μια κατάσταση όπου θα ίσχυαν διαφορετικοί νομικοί κανόνες για τις ασφαλιστικές συμβάσεις που καλύπτουν έναν κίνδυνο εντός της Ένωσης και για εκείνες που καλύπτουν κινδύνους εκτός αυτής. Η παραπομπή στη νομοθεσία περί εποπτείας δεν αιτιολογεί αυτή την προσέγγιση. Η εποπτεία των ασφαλιστικών εταιριών γίνεται ανάλογα με τη χώρα που έχουν την έδρα τους, πράγμα που, κατά κανόνα, στις διασυνοριακές συναλλαγές οδηγεί ούτως ή άλλων σε διάκριση μεταξύ εποπτείας και εντοπισμού του κινδύνου, είτε οι ασφαλιστικές συμβάσεις καλύπτουν κινδύνους εντός της ΕΕ είτε εκτός αυτής. Η υπαγωγή των ασφαλιστικών συμβάσεων που καλύπτουν κινδύνους εντός της Κοινότητας στο γενικό σύστημα συνδέσεων του κανονισμού κρίνεται εύλογη. Χάρη στη νύδεση του κανονισμού με το επιλεχθέν εφαρμοστέο δίκαιο, μελλοντικά θα παρέχονται στον κλάδο των ασφαλίσεων και στους πελάτες τους εκτός καταναλωτικού κλάδου αξιολογες και ευρείες δυνατότητες επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου. Η ορθή επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου από άποψης συμβατικού δικαίου, θα επέτρεπε να προσφέρονται σε όλη την Ευρώπη ταυτόσημα προϊόντα, ώστε να μην είναι πλέον αναγκαία η ανάπτυξη διαφορετικών προϊόντων. Στο παρελθόν, αυτό είχε ως αποτέλεσμα να περιορίζεται στο ελάχιστο η ελευθερία παροχής υπηρεσιών από ασφαλιστές στον τομέα των ασφαλίσεων υψηλού κινδύνου. Όσον αφορά τη δυνατότητα επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου, και στον κλάδο των ασφαλίσεων, μόνο οι καταναλωτές χρήζουν πλήρους προστασίας. Σε σχέση με τους καταναλωτές, οι μικροεπιχειρηματίες και τα ελεύθερα επαγγέλματα, που δεν έχουν όμως πλήρη ελευθερία επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου, προστατεύονται λιγότερο, αλλά δεν χρειάζονται καμία ιδιαίτερη προστασία: διαθέτουν αρκετή επιχειρηματική εμπειρία, ώστε να γνωρίζουν τι κίνδυνο αναλαμβάνουν εάν αφήσουν το νομικό σύστημα της χώρας τους και τότε χρειάζονται νομική αρωγή.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹³⁾ Οδηγία 2002/83/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Νοεμβρίου 2002 σχετικά με την ασφάλιση ζωής, ΕΕ L 345 της 19.12.2002, σελ. 1.

⁽¹⁴⁾ Αντίθετα προς τις συμβάσεις αντασφάλισης.

⁽¹⁵⁾ Επί του παρόντος η κατάσταση έχει ως εξής: Δυνάμει του άρθρου 1 παράγραφος 3 της Σύμβασης αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής οι ασφαλιστικές συμβάσεις, στον βαθμό που πρόκειται για συμβάσεις άμεσης ασφάλισης, αλλά μόνο εφόσον ο κίνδυνος εντοπίζεται εντός ΕΕ. Σε αυτή την περίπτωση δεν ισχύει η Σύμβαση, αλλά οι οδηγίες περί ασφάλισης. Εάν όμως πρόκειται για συμβάσεις αντασφάλισης ή εάν ο κίνδυνος εντοπίζεται εκτός ΕΕ, ισχύει η Σύμβαση.

⁽¹⁶⁾ *Giuliano/Lagarde*, Έκθεση περί της σύγκρισης όσον αφορά τη νομοθεσία για τις συμβατικές υποχρεώσεις, ΕΕ C 282 της 31.10.1980, σελ. 13.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την έγκριση τύπου μηχανοκίνητων οχημάτων όσον αφορά εκπομπές και σχετικά με την πρόσβαση σε πληροφορίες επισκευής οχημάτων, για την τροποποίηση της οδηγίας 72/306/ΕΟΚ και της οδηγίας .././ΕΚ»

COM(2005) 683 τελικό — 2005/0282 (COD)

(2006/C 318/11)

Στις 31 Ιανουαρίου 2006 και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 12 Ιουλίου 2006 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. RANOCCHIARI.

Κατά την 429η σύνοδο ολομελείας της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 180 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 11 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι είναι αναγκαίο να προάγεται η συνεχής βελτίωση των επιπέδων των εκπομπών των αυτοκινήτων μέσω νομοθετικών πράξεων που τάσσουν ολοένα και πιο φιλόδοξους στόχους. Επικροτεί, συνεπώς, την πρόταση της Επιτροπής, η οποία αποτελεί ένα περαιτέρω βήμα προς την κατεύθυνση αυτή.

1.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί, επίσης, με την απόφαση της Επιτροπής να επιλέξει ως νομοθετικό μέσο τον κανονισμό αντί της οδηγίας, όπως και με τη νομοθετική διαδικασία που προβλέπει την κατάρτιση κανονισμού συναπόφασης, ο οποίος θα συμπληρωθεί, για τις πιο τεχνικές πτυχές, με έναν κανονισμό που θα καταρτιστεί με τη βοήθεια ρυθμιστικής επιτροπής (κανονισμός «επιτροπολογία»).

1.3 Η ΕΟΚΕ είναι, ωστόσο, υποχρεωμένη να επισημάνει ότι η πρόταση κανονισμού με τη σημερινή της διατύπωση δημιουργεί σημαντικά προβλήματα τόσο για τη βιομηχανία όσο και για τις αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες για την έγκριση τύπου και τη χορήγηση αριθμού κυκλοφορίας (ταξινόμηση) των οχημάτων.

1.3.1 Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ συνιστά να αναθεωρηθούν οι ημερομηνίες θέσεως σε ισχύ των νέων απαιτήσεων που περιλαμβάνονται στην εξεταζόμενη πρόταση κανονισμού και να οριστούν αντίστοιχα η 1η Ιανουαρίου 2010 (για την έγκριση τύπου των νέων τύπων οχημάτων) και η 1η Ιανουαρίου 2011 (για τις νέες άδειες κυκλοφορίας) ή, εναλλακτικά, 36 και 48 μήνες αντίστοιχα μετά τη δημοσίευση των νέων κανονισμών στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης να διατηρηθεί η περαιτέρω περίοδος ενός έτους υπέρ των οχημάτων κατηγορίας N1 ⁽¹⁾ κλάσεων II και III.

1.3.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τα όρια που προτείνονται για τα οχήματα ντζελ. Αμφιβάλλει, αντιθέτως, αν είναι πραγματικά ανάγκη να μειωθούν περαιτέρω τα όρια για τα βενζινοκίνητα αυτοκίνητα ή για εκείνα που λειτουργούν με αέρια καύσιμα.

⁽¹⁾ Τα οχήματα της κατηγορίας N είναι οχήματα 4 τουλάχιστον τροχών που προορίζονται για τη μεταφορά εμπορευμάτων. Διαιρούνται σε 3 κλάσεις (N1, N2 και N3) με βάση τη μέγιστη μάζα τους: N1 < 3.500 kg, N2 < 12.000 kg, N3 > 12.000 kg. Η κλάση N1 διαιρείται εν συνεχεία σε 3 υποκατηγορίες, NI, NII και NIII, με βάση πάντα τη μέγιστη μάζα.

1.3.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ορθή τη διατήρηση της εξαιρέσης που επιτρέπει σε συγκεκριμένες κατηγορίες επιβατικών οχημάτων, όπως τα οχήματα M1 ⁽²⁾ που χρησιμοποιούνται για ειδικούς σκοπούς ή ως μέσα εργασίας (π.χ. τα μικρά λεωφορεία), να λαμβάνουν έγκριση τύπου σύμφωνα με τα όρια που προβλέπονται για τα ελαφρά οχήματα εμπορικής χρήσης (N1). Καλεί, συνεπώς, την Επιτροπή να παράσχει ακριβέστερο και καλύτερα οριοθετημένο ορισμό των οχημάτων αυτών από ό,τι στην οδηγία.

1.3.4 Η ΕΟΚΕ συνιστά να επιδειχθεί προσοχή προκειμένου ο προτεινόμενος κανονισμός να μην περιέχει απαιτήσεις οι οποίες καλύπτονται από άλλους κανονισμούς ή οδηγίες που ήδη ισχύουν.

1.3.5 Η ΕΟΚΕ καλεί, τέλος, την Επιτροπή να αναθεωρήσει τα σημεία του κειμένου της πρότασης που ενδέχεται να προκαλέσουν αβεβαιότητες διοικητικού τύπου, επωφελόμενη για τον σκοπό αυτό από την υποστήριξη των εθνικών εμπειρογνομώνων, οι οποίοι έρχονται καθημερινά αντιμέτωποι με τα προβλήματα που συνδέονται με την έγκριση τύπου και την ταξινόμηση των μηχανοκίνητων οχημάτων.

2. Αιτιολογική έκθεση και νομοθετικό πλαίσιο

2.1 Έως σήμερα, οι εκπομπές των επιβατικών αυτοκινήτων (οχήματα M1) και των ελαφρών οχημάτων εμπορικής χρήσης (οχήματα N1) διέπονται από την οδηγία 70/220/ΕΟΚ και τις διαδοχικές τροποποιήσεις της. Οι πιο πρόσφατες προσαρμογές, που είναι κοινώς γνωστές με την ονομασία Euro 4 ⁽³⁾, τέθηκαν σε ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2005 (νέοι τύποι οχημάτων) και από την 1η Ιανουαρίου 2006 (νέες ταξινομήσεις) αντίστοιχως.

⁽²⁾ Ως οχήματα της κατηγορίας M, νοούνται τα οχήματα 4 τροχών τουλάχιστον που προορίζονται για την μεταφορά επιβατών. Διαιρούνται σε 3 κλάσεις (M1, M2 και M3) με βάση τον αριθμό των θέσεων και τη μέγιστη μάζα τους: M1 < 9 θέσεων, M2 > 9 θέσεων και < 5.000 kg, M3 > 9 θέσεων και > 5.000 kg.

⁽³⁾ ΕΕ αριθ. L 350 της 28/12/1998, οδηγία 1998/69/ΕΚ.

2.2 Η εξεταζόμενη πρόταση προβλέπει την επιβολή αυστηρότερων νομοθετικών απαιτήσεων για τις εκπομπές των μηχανοκίνητων οχημάτων μέσω της υιοθέτησης κανονισμού αντί της υφιστάμενης οδηγίας. Η επιλογή αυτού του νομικού μέσου οφείλεται στην άμεση εφαρμογή του κανονισμού και, συνεπώς, των στόχων που καθορίζει εκ μέρους των κρατών μελών, έτσι ώστε να μην απαιτείται μεταφορά των σχετικών διατάξεων στην εθνική νομοθεσία, όπως συμβαίνει με τις οδηγίες. Ταυτόχρονα, ο νέος κανονισμός καταργεί τις ισχύουσες οδηγίες.

2.3 Η Επιτροπή προτείνει μια νομοθετική διαδικασία με δύο παράλληλα σκέλη:

- α) υιοθέτηση ενός κανονισμού που καθορίζει τις γενικές αρχές και υποβάλλεται ως κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου βάσει της διαδικασίας συναπόφασης (πρόταση συναπόφασης),
- β) υιοθέτηση ενός κανονισμού που καθορίζει τις τεχνικές λεπτομέρειες εφαρμογής και ο οποίος θα υιοθετηθεί από την Επιτροπή με τη βοήθεια της Επιτροπής για την Προσαρμογή στην Τεχνική Πρόοδο (πρόταση «επιτροπολογίας»).

2.4 Ως συμπλήρωμα της πρότασης, δημοσιεύθηκε επίσης η αξιολόγηση του οικονομικού αντίκτυπου που θα έχει ο προτεινόμενος κανονισμός και, συνεπώς, του υπολογιζόμενου κόστους των μέτρων που θα πρέπει να εφαρμοστούν στα οχήματα προκειμένου να συμμορφωθούν με την προβλεπόμενη μείωση των εκπομπών.

3. Περιεχόμενο της πρότασης

3.1 Η πρόταση κανονισμού, που είναι γνωστή στην κοινοτική διάλεκτο ως πρόταση «Euro 5», εφαρμόζεται στα επιβατικά αυτοκίνητα και στα ελαφρά επαγγελματικά οχήματα που λειτουργούν με βενζίνη, φυσικό αέριο, υγραέριο (GPL) και ντίζελ και καθορίζει τις οριακές τιμές για τις εκπομπές ρύπων που είχαν χαρακτηριστεί από την Επιτροπή ως στόχοι προτεραιότητας, όπως οι σωματιδιακοί ρύποι (PM), τα οξειδία του αζώτου (NO_x), το μονοξείδιο του άνθρακα (CO) και οι υδρογονάνθρακες (HC).

3.2 Ειδικότερα, η πρόταση καθορίζει όρια για τις εκπομπές αγωγού εξαγωγής των οχημάτων με κινητήρες επιβαλλόμενης ανάφλεξης (που τροφοδοτούνται με βενζίνη και αέρια καύσιμα) και ντίζελ, επί της εξής βάσεως:

- τροφοδοσία με βενζίνη και αέριο: προτείνεται μείωση κατά 25 % των NO_x και των HC,
- τροφοδοσία με ντίζελ: προτείνεται μείωση κατά 80 % των εκπομπών σωματιδίων, πράγμα που συνεπάγεται την υποχρέωση εγκατάστασης επί των οχημάτων φίλτρων σωματιδίων ντίζελ (DPF). Προβλέπεται επίσης μείωση κατά 20 % των NO_x,
- η Επιτροπή συμπληρώνει, έπειτα, τις προτάσεις της για τις οριακές τιμές των εκπομπών αγωγού εξαγωγής με κανόνες που αφορούν την αντοχή των συστημάτων ελέγχου των εκπομπών, την επαλήθευση της συμμόρφωσης των οχημάτων κατά τη χρήση, τα συστήματα διάγνωσης επί του οχήματος (OBD), τις εξατμιστικές εκπομπές, τις εκπομπές σε λειτουργία κινητήρα εν κενώ (ρελαντί), τις εκπομπές του στροφαλοθαλάμου, τη θολότητα και τη μέτρηση της κατανάλωσης καυσίμων.

3.3 Η Επιτροπή προβλέπει, τέλος, μέτρα για την πρόσβαση στις πληροφορίες επισκευής των οχημάτων πέραν των εξουσιοδοτημένων συνεργείων επισκευής. Οι πληροφορίες αυτές, σύμφωνα με την πρόταση, θα πρέπει να είναι προσβάσιμες μέσω δικτυακών τόπων στο τυποποιημένο μορφότυπο που έχει αναπτυχθεί από διεθνή τεχνική επιτροπή (πρότυπο OASIS⁽⁴⁾).

3.4 Σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής, ο κανονισμός εφαρμόζεται:

- στα επιβατικά αυτοκίνητα και τα ελαφρά επαγγελματικά οχήματα κλάσεως I: 18 μήνες μετά τη δημοσίευση του κανονισμού στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ για τους νέους τύπους οχημάτων και 36 μήνες μετά την εν λόγω ημερομηνία για κάθε νέα πινακίδα κυκλοφορίας,
- στα ελαφρά επαγγελματικά οχήματα κλάσεων II και III: 30 μήνες για τα νέα μοντέλα και 48 μήνες για κάθε νέα πινακίδα κυκλοφορίας,
- για τα επιβατικά αυτοκίνητα αυτό σημαίνει ότι οι προτεινόμενες προδιαγραφές ενδέχεται να αρχίσουν να ισχύουν από το πρώτο εξάμηνο του 2008.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την Επιτροπή που επέλεξε το μέσο του κανονισμού αντί της οδηγίας: κατ' αυτόν τον τρόπο, πράγματι, καθώς δεν είναι απαραίτητη η διαδικασία μεταφοράς στην εθνική νομοθεσία, ο κανονισμός θα μπορέσει να εφαρμοστεί άμεσα και συγχρόνως σε όλα τα κράτη μέλη.

4.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη νέα νομοθετική διαδικασία με τα δύο παράλληλα σκέλη, συγχρόνως όμως εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι οι δύο κανονισμοί, ο κανονισμός συναπόφασης και ο κανονισμός «επιτροπολογίας», πρέπει να δημοσιευθούν ταυτόχρονα στην Επίσημη Εφημερίδα. Η βιομηχανία έχει ανάγκη αμφοτέρων των πράξεων για να ολοκληρώσει την εφαρμογή των τεχνικών λύσεων που θα πρέπει να υιοθετηθούν για τη συμμόρφωση με τις νέες προδιαγραφές.

4.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης την πρόθεση της Επιτροπής να επιβάλει αυστηρότερα όρια για τις εκπομπές των ντιζελκίνητων οχημάτων.

4.4 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι είναι διαθέσιμες σήμερα οι τεχνολογίες για τη μείωση των εκπομπών σωματιδιακών ρύπων (PM) από τα οχήματα με κινητήρες ντίζελ και ότι οι προτεινόμενες οριακές τιμές επιβάλλουν τη γενικευμένη χρήση τους.

4.5 Αναφορικά με την αξιολόγηση του οικονομικού αντίκτυπου του προτεινόμενου κανονισμού, η ΕΟΚΕ εκφράζει, αντιθέτως, σημαντικές ανησυχίες:

(⁴) OASIS, Οργανισμός Προώθησης Διαρθρωμένων Προτύπων Πληροφόρησης.

- κατά πρώτον, σε πλήρη αντίθεση με όσα προβλέπονται από το πρόγραμμα CAFE ⁽⁵⁾ (Καθαρός Αέρας για την Ευρώπη), δεν δημοσιοποιήθηκε κανένα από τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν μέσω των μοντέλων που χρησιμοποιήθηκαν για την αξιολόγηση της σχέσης κόστους/αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων στους διάφορους τομείς που προκαλούν την ατμοσφαιρική ρύπανση, όπως προτείνεται στην έκθεση της ομάδας CARS 21 ⁽⁶⁾,
- στην αξιολόγηση του οικονομικού αντίκτυπου αναφέρονται μόνο οι πρόσθετες δαπάνες που συνεπάγεται η θέση σε ισχύ των νέων οριακών τιμών για τις εκπομπές των μηχανοκίνητων οχημάτων και η αντίστοιχη μείωση των ρυπογόνων αερίων που εκπέμπονται σε τόνους ανά έτος. Δεν επιτρέπεται έτσι η διατύπωση καμίας συγκριτικής κρίσεως όσον αφορά τη σχέση κόστους/αποτελεσματικότητας των μέτρων που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν σε άλλους τομείς, σύμφωνα με τα πρότυπα CAFE,
- στο σενάριο «Euro 5» που προτείνεται από τον κανονισμό, οι τιμές που εκτιμήθηκαν από την ομάδα των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων ⁽⁷⁾, την οποία επέλεξε η ΔΓ Επιχειρήσεις για το σκοπό αυτό, έχουν μειωθεί κατά 33 %, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι οικονομίες κλίμακας που συνεπάγεται η αύξηση των όγκων παραγωγής, χωρίς ουδεμία αιτιολόγηση της επιλογής του ποσοστού αυτού ⁽⁸⁾,
- ειδικότερα, σύμφωνα με την ομάδα ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων, η εκτίμηση του κόστους της παρέμβασης επί των οχημάτων προκειμένου να συμμορφωθούν με τα διάφορα σενάρια μείωσης των εκπομπών περιλαμβάνει ήδη μείωση κατά 30 % της τιμής των πολύτιμων μετάλλων. Τα πολύτιμα μέταλλα είναι βασικά στοιχεία των συστημάτων μετεπεξεργασίας των αερίων εξαγωγής και η τιμή αγοράς τους επηρεάζει σημαντικά το κόστος των συστημάτων αυτών. Το γεγονός ότι κατά την τελευταία πενταετία παρατηρείται συνεχής αύξηση των τιμών της πλατίνας δεν δικαιολογεί την υπόθεση αυτή.

4.6 Η ΕΟΚΕ εκφράζει αμφιβολίες και όσον αφορά τις ημερομηνίες εφαρμογής του κανονισμού:

- η περίοδος των 18 μηνών από τη θέση σε ισχύ του νέου κανονισμού δεν επαρκεί, διότι για την εισαγωγή στην παραγωγή μιας γνωστής τεχνολογίας, η οποία όμως δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί σε συγκεκριμένους τύπους οχημάτων, απαιτούνται τουλάχιστον τρία έτη,

⁽⁵⁾ CAFE, *Clean Air for Europe*. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα που δρομολογήθηκε με την ανακοίνωση COM(2001) 245, με σκοπό την ανάπτυξη μιας στρατηγικής ανάλυσης για την αξιολόγηση των οδηγιών για την ποιότητα του αέρα, την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη, τη μόνιμη παρακολούθηση της ποιότητας του αέρα και τη διάδοση των πληροφοριών προς το κοινό, την αναθεώρηση και προσαρμογή των ορίων εκπομπών και την ανάπτυξη νέων συστημάτων παρακολούθησης και μοντελοποίησης.

⁽⁶⁾ CARS 21, *Ρυθμιστικό πλαίσιο για μια ανταγωνιστική αυτοκινητοβιομηχανία τον 21ο αιώνα*. Πρόκειται για μία ομάδα εμπειρογνομόνων που αποτελείται από εκπροσώπους της Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, των κρατών μελών, της βιομηχανίας, των συνδικάτων, των ΜΚΟ και των καταναλωτών. Σκοπός της είναι να διατυπώνει συστάσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας, λαμβάνοντας υπόψη τις συναφείς κοινωνικές και περιβαλλοντικές πιέσεις.

⁽⁷⁾ Με την ευκαιρία της συνεδρίασης της Ομάδας για τις εκπομπές των μηχανοκίνητων οχημάτων (Δεκέμβριος 2005), η ΔΓ Επιχειρήσεις διένειμε το έγγραφο της ομάδας ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων στο οποίο εκτίθενται τα αποτελέσματα της ανάλυσης για τη σχέση τεχνολογίας/κόστους όσον αφορά τα οχήματα που επίπνυον στο πρότυπο Euro 5.

⁽⁸⁾ Βλ. έγγραφο SEC(2005) 1745, Αξιολόγηση αντίκτυπου της εξεταζόμενης πρότασης κανονισμού, § 6.2. Σενάρια της ρυθμιστικής προσέγγισης, Πίνακας 1 — Σενάριο G, σ. 17.

- ο προτεινόμενος κανονισμός θα έπρεπε είτε να επιβεβαιώνει την 1η Ιανουαρίου 2010 ως ημερομηνία θέσεως σε ισχύ των νέων απαιτήσεων έγκρισης των νέων τύπων μηχανοκίνητων οχημάτων είτε να επιβάλει περίοδο 36 μηνών από την ημερομηνία δημοσίευσης του κανονισμού, κατόπιν αποσαφήνισης των οριακών τιμών και των πρωτοκόλλων δοκιμής,

- η βιομηχανία έχει σχεδιάσει, σε συμφωνία με τους προμηθευτές της, την καθιέρωση των προτύπων Euro 5 για το 2010/2011, όπως επισημαίνεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής για τα φορολογικά κίνητρα του Ιανουαρίου 2005 ⁽⁹⁾. Επειδή έχουν ήδη προγραμματιστεί οι τροποποιήσεις των διαφόρων τύπων οχημάτων και των σχετικών διαδικασιών παραγωγής, δεν είναι δυνατόν να επισπευσθούν οι προθεσμίες, δεδομένου ότι ήδη το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί έως την καθιέρωση του Euro 5 είναι εξαιρετικά βραχύ.

4.7 Τέλος, στο άρθρο 5, παράγραφος 4 η Επιτροπή θεσπίζει ειδικές απαιτήσεις για την έγκριση τύπου, χωρίς να παρέχει άλλες κατευθυντήριες γραμμές ή οδηγίες. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί μήπως ελλείψει τέτοιων οδηγιών δεν είναι δυνατή η αξιολόγηση του αντίκτυπου της πρότασης στη μηχανική των οχημάτων και στο περιβάλλον.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Στον Πίνακα 1 του Παραρτήματος I της πρότασης κανονισμού αναφέρονται οι οριακές τιμές του προτύπου Euro 5 για τις εκπομπές HC και NOx από τα βενζινοκίνητα οχήματα με επιβαλλόμενη ανάφλεξη: πρόκειται για μείωση 25 %, που σημαίνει 75mg/km για τα HC και 60mg/km για τα NOx. Η μείωση των ορίων αυτών σε σύγκριση με τα όρια που προβλέπει το πρότυπο Euro 4 δεν δικαιολογείται από τα αποτελέσματα του προγράμματος Auto Oil II σχετικά με την ποιότητα του αέρα, ούτε προβλέπεται άλλο σενάριο μείωσης των επιπέδων NOx και HC για τα εν λόγω οχήματα στην ανάλυση του CAFE ή στο έγγραφο Θεματική Στρατηγική για τη Μόλυνση του Αέρα ⁽¹⁰⁾.

5.2 Όσον αφορά τα αποτελέσματα του CAFE, η ΕΟΚΕ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν υφίσταται ουδεμία προφανής αιτιολογία από άποψη θετικών αποτελεσμάτων για την ποιότητα του αέρα που να δικαιολογεί τα μέτρα που αναφέρονται στην εξεταζόμενη πρόταση κανονισμού, για τους εξής λόγους:

- όσον αφορά τις **οριακές τιμές των NOx**: η προτεινόμενη μείωση θα αποτελούσε ένα περαιτέρω εμπόδιο για τη μείωση της κατανάλωσης καυσίμων και, συνεπώς, των εκπομπών CO₂ των βενζινοκίνητων οχημάτων, η οποία αποτελεί τη σημαντικότερη πρόκληση για τη βιομηχανία σήμερα. Ταυτόχρονα, τα περιβαλλοντικά οφέλη θα ήταν εντελώς αμελητέα, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία του CAFE, τα βενζινοκίνητα οχήματα εκπέμπουν μόνο το 4 % των συνολικών εκπομπών NOx που οφείλονται στην οδική κυκλοφορία ⁽¹¹⁾,

⁽⁹⁾ Βλ. έγgr. SEC(2005) 43, Έγγραφο εργασίας της Επιτροπής, Φορολογικά κίνητρα για τα μηχανοκίνητα οχήματα ενόψει του Euro 5.

⁽¹⁰⁾ COM(2005) 446 τελικό.

⁽¹¹⁾ Οι σχετικές πληροφορίες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του IISA (Διεθνές Ίδρυμα Ανάλυσης Εφαρμοσμένων Συστημάτων).

— όσον αφορά τις **οριακές τιμές των ΗC**: το νέο όριο που προτείνεται θα αποτελούσε ανυπέρβλητο εμπόδιο για τα οχήματα που κινούνται με φυσικό αέριο και τα οποία παρέχουν σημαντικά πλεονεκτήματα από περιβαλλοντικής σκοπιάς. Πράγματι, οι εκπομπές ΗC συνίστανται κατά 90 % σε μεθάνιο, το οποίο είναι ένα αέριο εξαιρετικά σταθερό, δεν ρυπαίνει και δεν περιέχει αρωματικούς υδρογονάνθρακες. Οι εκπομπές CO₂ των οχημάτων αυτών είναι, εξάλλου, κατά 20-25 % χαμηλότερες σε σύγκριση με τα βενζινοκίνητα οχήματα. Εάν επιβεβαιωθεί η κατά 25 % μείωση των υδρογονανθράκων που προτείνεται στον κανονισμό, δεν θα ήταν πλέον δυνατή η παραγωγή και εμπορία οχημάτων φυσικού αερίου, με αρνητικό αντίκτυπο στις εκπομπές CO₂. Η επιλογή αυτή θα ερχόταν, εξάλλου, σε σύγκρουση με τους στόχους υποκατάστασης που θέτει η Επιτροπή στην ανακοίνωση για τα εναλλακτικά καύσιμα ⁽¹²⁾.

5.3 Η πρόταση της Επιτροπής καταργεί την εξαίρεση που επιτρέπει στα επιβατικά οχήματα (οχήματα κατηγορίας M1) με μάζα άνω των 2,5 τόνων (αλλά κάτω των 3,5 τόνων) να λαμβάνουν έγκριση τύπου σύμφωνα με τα όρια που προβλέπονται για τα ελαφρά επαγγελματικά οχήματα (N1).

5.3.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι απαραίτητο να γίνει διάκριση μεταξύ των βαρέων οχημάτων που προορίζονται για την εκτέλεση ειδικών εργασιών και εκείνων που αγοράζονται συχνά λόγω μόδας και για να ανεβαίνουν στα πεζοδρόμια των μεγάλων πόλεων! Παραδείγματα του πρώτου είδους είναι, αντιθέτως:

— τα οχήματα επτά ή περισσότερων θέσεων: πρόκειται για οχήματα που ανταποκρίνονται σε απαιτήσεις τοπικών μεταφορών (π.χ. μικρά λεωφορεία, λεωφορεία κλειστής διαδρομής, αυτοκινούμενα τροχόσπιτα και οχήματα για ειδικούς σκοπούς όπως τα ασθενοφόρα). Η δυνατότητα υποδοχής μεγαλύτερου αριθμού επιβατών και η μεγαλύτερη ικανότητα μεταφοράς φορτίου επιβάλλουν ένα βαρύτερο, υψηλότερο και πλατύτερο όχημα με ειδικό κιβώτιο ταχυτήτων και, συνεπώς, με ελαφρώς υψηλότερες εκπομπές,

— τα οχήματα παντός εδάφους μέγιστης μάζας άνω των 2,5 τόνων: τα οχήματα αυτά αποτελούν ουσιαστικό μέσο εργασίας για τις αγροτικές κοινότητες, όπως και για τις υπηρεσίες παροχής βοήθειας, για τους οργανισμούς κοινής ωφέλειας και για πολλές άλλες σημαντικές εφαρμογές, συμπεριλαμβανομένων των στρατιωτικών. Για το λόγο αυτό, οι ειδικές τους ανάγκες λαμβάνονται υπόψη σε διάφορα νομοθετικά συστήματα και θα πρέπει να συνεχιστεί η αντιμετώπιση αυτή,

— οι όγκοι παραγωγής στους δύο αυτούς τομείς είναι αρκετά χαμηλοί και οι εκπομπές που αποδίδονται σε αυτούς είναι αμελητέες στο γενικό σύνολο των εκπομπών των μηχανοκίνητων οχημάτων. Ο αντίκτυπός τους στην ποιότητα του αέρα είναι συνεπώς ασήμαντος, υπό τον όρο ότι εφαρμόζονται οι ίδιοι κανόνες που ισχύουν για τα ελαφρά επαγγελματικά οχήματα.

5.3.2 Για το λόγο αυτό, δεν είναι αποδεκτή η πρόταση της Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία δεν υφίστανται πλέον οι όροι που δικαιολογούν ότι τα οχήματα της κατηγορίας M1 μέγιστης μάζας άνω των 2,5 τόνων μπορούν να λάβουν έγκριση τύπου βάσει των ορίων που προβλέπονται για τα ελαφρά επαγγελματικά οχήματα. Ταυτοχρόνως, όμως, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι είναι ανάγκη να προσδιορισθούν σαφέστερα τα οχήματα που μπορούν να απολαύουν αυτής της εξαίρεσης.

5.3.3 Τέλος, η αδιάκριτη κατάργηση της εν λόγω εξαίρεσης για όλα τα βαρέα οχήματα της κατηγορίας M1 θα οδηγούσε στην

επιλογή βενζινοκίνητων οχημάτων με ανάλογη αύξηση των καυσίων και, συνεπώς, των εκπομπών CO₂.

5.4 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι, για να διευκολυνθεί η ελεύθερη κυκλοφορία των οχημάτων στην εσωτερική αγορά, είναι αναγκαία η πρόσβαση στις πληροφορίες επισκευής των οχημάτων και ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός στην αγορά των υπηρεσιών επισκευής και πληροφόρησης. Αυτό επιβεβαιώνεται, μεταξύ άλλων, στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1400/2002 σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 81, παράγραφος 3 της Συνθήκης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας, καθώς και στις οδηγίες 98/69/ΕΚ και 2002/80/ΕΚ.

5.4.1 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί, εντούτοις, να επισημάνει ότι είναι απαραίτητο να παρέχεται απεριόριστη και τυποποιημένη πρόσβαση στις πληροφορίες επισκευής του οχήματος, διότι, στην πράξη, οι κατασκευαστές έχουν την τάση να διασπείρουν τις πληροφορίες αυτές σε διάφορα μέσα ενημέρωσης και δομές τεκμηρίωσης. Δημιουργούνται, έτσι, σημαντικά εμπόδια για τους ανεξάρτητους φορείς επισκευής ή συντήρησης μετά την πώληση που εξυπηρετούν διάφορες μάρκες και, ιδιαίτερα, για τις μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες αποτελούν μεγάλο μέρος της ανεξάρτητης αγοράς επισκευής οχημάτων της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει, επομένως, την πρόταση της Επιτροπής να συμπεριληφθεί στον κανονισμό η απαίτηση να καθίστανται οι πληροφορίες επισκευής οχήματος διαθέσιμες μέσω δικτυακών τόπων σε τυποποιημένο μορφότυπο.

6. Αξιολογήσεις και ειδικές συστάσεις

6.1 Στο κείμενο της πρότασης κανονισμού γίνεται επανειλημμένως αναφορά στη μελλοντική οδηγία XXX/XX/ΕΚ. Δεδομένου ότι η οδηγία αυτή θα τροποποιήσει την οδηγία-πλαίσιο για την έγκριση τύπου, θα έπρεπε ήδη από τώρα να δηλωθεί με σαφήνεια ότι πρόκειται για αναφορά στην «Οδηγία-πλαίσιο περί εγκρίσεως τύπου 70/156/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία XXXX/XX/ΕΚ».

6.2 Στην αιτιολογική σκέψη (13) καθορίζονται οι απαιτήσεις για μία τυποποιημένη μέθοδο μέτρησης της κατανάλωσης καυσίμου και την ανάγκη να εξασφαλιστεί ότι παρέχονται αντικειμενικές και ακριβείς πληροφορίες στους πελάτες και τους χρήστες: οι απαιτήσεις αυτές είναι, ωστόσο, ήδη υποχρεωτικές (οδηγία 1999/94/ΕΚ) και είναι, συνεπώς, περιττή η επανάληψή τους.

6.3 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το κείμενο του άρθρου 2, παράγραφος 1, του άρθρου 4, παράγραφος 1 και του άρθρου 5 της εξεταζόμενης πρότασης κανονισμού δεν είναι σαφές. Συγκεκριμένα:

6.3.1 Στο άρθρο 2, παράγραφος 1 προσδιορίζονται τα οχήματα στα οποία εφαρμόζεται ο κανονισμός. Το άρθρο 4, παράγραφος 1 και το άρθρο 5 φαίνεται εν συνεχεία πως επιβάλλουν σε όλους τους τύπους οχημάτων που καλύπτονται από τον κανονισμό (δηλαδή σε εκείνα που απαριθμούνται στο άρθρο 2) να αποδεικνύουν τη συμμόρφωσή τους με τις εξής απαιτήσεις: εκπομπές του αγωγού εξαγωγής, εκπομπές σε χαμηλή θερμοκρασία περιβάλλοντος, εξατμιστικές εκπομπές, λειτουργία του συστήματος διάγνωσης επί του οχήματος («σύστημα OBD»), αντοχή και αντιρρυπαντικές διατάξεις, εκπομπές σε λειτουργία κινητήρα εν κενώ, εκπομπές στροφαλοθαλάμου, εκπομπές CO₂ και κατανάλωση καυσίμου, θορότητα του καυσαερίου.

⁽¹²⁾ Βλ. COM (2001) 547 τελικό, στο οποίο ο στόχος της υποκατάστασης των παραδοσιακών καυσίμων με φυσικό αέριο ορίζεται σε 5 % για το 2015 και 10 % για το 2020.

6.3.2 Όλες αυτές οι απαιτήσεις θα επέφεραν, όμως, αδικαιολόγητη αύξηση των δοκιμών που πρέπει να πραγματοποιούνται κατά την έγκριση τύπου των οχημάτων. Επί παραδείγματι, η μέτρηση των εκπομπών του κινητήρα στο ρελαντί (εν κενώ) ή των εξατμιστικών εκπομπών ενός οχήματος ντίζελ είναι εντελώς ανώφελη. Θα ήταν ορθότερο και πιο σαφές να χρησιμοποιηθεί ο πίνακας I.5.2 του παραρτήματος I της οδηγίας 70/220/ΕΟΚ ⁽¹³⁾.

6.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει, τέλος, ότι δεν ορίζεται με επαρκή σαφήνεια το πεδίο εφαρμογής για τα οχήματα Μ (οχήματα μεταφοράς επιβατών) με κινητήρα επιβαλλόμενης ανάφλεξης, εξαιρουμένων των κινητήρων φυσικού αερίου και υγραερίου. Το κείμενο του κανονισμού (άρθρο 4 και άρθρο 5) μοιάζει πράγματι να επεκτείνει όλη τη δέσμη των απαιτήσεων και στα οχήματα κατηγορίας Μ2 και Μ3, ενώ τα οχήματα Μ με μέγιστη μάζα άνω των 3,5 τόνων (τα οποία άλλωστε σπανίζουν στην Ευρώπη) πρέπει να συμμορφώνονται μόνο με τις απαιτήσεις για τις εκπομπές σε λειτουργία κινητήρα εν κενώ και τις εκπομπές στροφαλοθαλάμου.

6.5 Στο άρθρο 4, παράγραφος 3, τονίζεται η υποχρέωση του κατασκευαστή να παρέχει στον αγοραστή τις τεχνικές πληροφορίες για τις εκπομπές και την κατανάλωση του οχήματος. Δεδομένου όμως ότι η υποχρέωση αυτή προβλέπεται ήδη από την οδηγία 1999/94/ΕΚ, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2003/77/ΕΚ, η παράγραφος είναι περιττή.

6.6 Το άρθρο 10 αναφέρεται στην έγκριση τύπου των μη γνήσιων ανταλλακτικών. Συγκεκριμένα, απαγορεύει την πώληση και την εγκατάσταση σε όχημα καταλυτικών μετατροπών αντικατάστασης, εάν δεν ανήκουν σε τύπο που έχει λάβει έγκριση τύπου σύμφωνα με την πρόταση κανονισμού. Δεν είναι σαφές εάν η Επιτροπή σκοπεύει να περιορίσει τη χρήση τέτοιων καταλυτών στα οχήματα που τέθηκαν σε κυκλοφορία πριν από το 1992 (δηλαδή τα οχήματα προ του συστήματος OBD), απαγορεύοντάς τους στα πιο πρόσφατα οχήματα. Η απαίτηση έγκρισης τύπου θα πρέπει, εξάλλου, να επεκταθεί και στα πιθανά άλλα μη γνήσια ανταλλακτικά του συστήματος ελέγχου των εκπομπών, όπως τα φίλτρα σωματιδίων.

6.7 Το άρθρο 11, παράγραφος 2 επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέπουν οικονομικά κίνητρα για την εγκατάσταση συστημάτων *retrofit* ⁽¹⁴⁾ που μειώνουν τις εκπομπές αγωγού εξαγωγής των ήδη κυκλοφορούντων οχημάτων στα όρια που ορίζονται από τον κανονισμό. Η Επιτροπή δεν προσδιορίζει, εντούτοις, βάσει ποιων διαδικασιών θα αποδεικνύεται η συμμόρφωση των συστημάτων αυτών, ούτε διευκρινίζει κατά πόσον είναι διαθέσιμες οι διαδικασίες αυτές.

6.8 Το άρθρο 17 απαριθμεί τις οδηγίες ⁽¹⁵⁾ που θα αντικατασταθούν 18 μήνες μετά τη θέση σε ισχύ του παρόντος κανονισμού. Πρέπει όμως να γίνουν οι ακόλουθες παρατηρήσεις:

— εάν η πρόθεση της Επιτροπής ήταν να συμπεριλάβει όλες τις οδηγίες που τροποποιούν την οδηγία 70/220/ΕΟΚ για τις εκπομπές των οχημάτων και την οδηγία 80/1268/ΕΟΚ για την κατανάλωση καυσίμων, τότε ο κατάλογος αυτός δεν είναι πλήρης (π.χ. η οδηγία 70/220/ΕΟΚ έχει υποστεί 18 τροποποιήσεις, αλλά αναφέρονται μόνο 6 από αυτές). Συνεπώς, μία πιο απλή προσέγγιση θα ήταν η εξής διατύπωση: «Η οδηγία 70/220/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε τελευταία με την οδηγία 2003/76/ΕΚ, και η οδηγία 80/1268/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε τελευταία με την οδηγία 2004/3/ΕΚ, καταργούνται από την ...».

6.8.1 Η προβλεπόμενη κατάργηση των εν λόγω οδηγιών για τις εκπομπές των οχημάτων και την κατανάλωση καυσίμων 18 μήνες μετά τη θέση του κανονισμού σε ισχύ χειρίζει σοβαρά προβλήματα.

6.8.2 Η ημερομηνία αυτή θα συνέπιπτε με την ημερομηνία θέσεως σε ισχύ των απαιτήσεων για την έγκριση τύπου, έστω και μόνο των νέων μοντέλων Μ1 που εισάγονται από τον κατασκευαστή. Τα μοντέλα Μ1 που έχουν ήδη λάβει έγκριση τύπου πριν από την προαναφερθείσα ημερομηνία μπορούν πράγματι να λαμβάνουν άδεια κυκλοφορίας για ένα συμπληρωματικό διάστημα 18 μηνών, χωρίς να απαιτείται νέα έγκριση τύπου. Παρόμοιοι όροι εφαρμόζονται και για τα οχήματα Ν1 κλάσεως ΙΙ και κλάσεως ΙΙΙ: για τα νέα μοντέλα παρέχεται διάστημα 12 μηνών για να λάβουν έγκριση τύπου, ενώ για όσα έχουν ήδη λάβει έγκριση τύπου προηγουμένως και που χρειάζονται άδεια κυκλοφορίας, παρέχεται μία περαιτέρω περίοδος 30 μηνών.

6.8.3 Δεν γίνεται κατανοητό πώς είναι δυνατή η έκδοση του πιστοποιητικού συμμόρφωσης που απαιτείται κατά τη χορήγηση της άδειας κυκλοφορίας, ενώ το πιστοποιητικό αυτό αναφέρεται σε μία οδηγία που έχει καταργηθεί.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹³⁾ Ο πίνακας αυτός ορίζει τις δοκιμές που πρέπει να πραγματοποιούνται ανάλογα με τον τύπο του οχήματος.

⁽¹⁴⁾ Με τον όρο *retrofit* νοείται μία διάταξη προς εγκατάσταση επί ήδη κυκλοφορούντων οχημάτων για τον περαιτέρω περιορισμό των εκπομπών.

⁽¹⁵⁾ Οδηγία 70/220/ΕΟΚ, οδηγία 80/1268/ΕΟΚ, οδηγία 89/458/ΕΟΚ, οδηγία 91/441/ΕΟΚ, οδηγία 93/59/ΕΟΚ, οδηγία 94/12/ΕΚ, οδηγία 96/69/ΕΚ και οδηγία 2004/3/ΕΚ.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Ο κοινωνικός τουρισμός στην Ευρώπη»

(2006/C 318/12)

Στις 19 Ιανουαρίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση «Ο κοινωνικός τουρισμός στην Ευρώπη».

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 26 Ιουλίου 2006 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. MENDOZA CASTRO.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 138 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 4 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

A. ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

1. Εισαγωγή

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, στα πλαίσια των διαφόρων γνωμοδοτήσεων που καταρτίζει ως συνεισφορά στη χάραξη μιας πολιτικής για τον τουρισμό στον ευρωπαϊκό χώρο, αποφάσισε να εκδώσει γνωμοδότηση σχετικά με τον καλούμενο κοινωνικό τουρισμό, αναλύοντας τις απαρχές του, την σημερινή του παρουσία και πραγματική κατάσταση στην Ευρώπη, τις διαφορετικές εμπειρίες των διαφόρων κρατών μελών και τις αξίες στις οποίες στηρίζεται, και, ειδικότερα, επιθυμεί να υποβάλει συστάσεις προς τους διαφόρους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς για την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της καθολικότητας και τη βελτίωση του ευρωπαϊκού κοινωνικού τουρισμού. Ακόμη, η παρούσα γνωμοδότηση αποτελεί συνεισφορά στον υπό εξέλιξη προβληματισμό σχετικά με την ευρωπαϊκή πολιτική για τον τουρισμό, μέσω της μελέτης του κοινωνικού τουρισμού ως συστατικού στοιχείου του ευρωπαϊκού τουριστικού προτύπου.

1.2 **Ο τουρισμός στην Ευρώπη:** σημερινή κατάσταση και στόχοι για το μέλλον. Σε διάφορες μελέτες, εκδόσεις και γνωμοδοτήσεις έχει εξεταστεί, αφενός, η σημερινή κατάσταση του τουρισμού από διάφορες οπτικές γωνίες: οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές· η μεγάλη του σημασία για την οικονομική δραστηριότητα στην Ευρώπη γενικά και σε διάφορες χώρες ειδικότερα· η θετική του εξέλιξη από άποψη συμβολής στον πλούτο και στην απασχόληση στην Ευρώπη· όλες αυτές οι πτυχές διαμορφώνουν μια κατάσταση μεγάλου δυναμισμού, σταθερότητας και ανάπτυξης. Αφετέρου, έχουν ληφθεί υπόψη οι διάφορες πραγματικότητες και απειλές, εσωτερικές και εξωτερικές, βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες, που αντιμετωπίζει ο τουρισμός σε συνάρτηση με την εποχικότητα, με την συχνά υπέρμετρη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, με την ανεπαρκή ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπικού περιβάλλοντος, καθώς και με την ανησυχία που προκαλεί η τρομοκρατία για την ασφάλεια του πληθυσμού και των τουριστών. Οι δύο αυτές όψεις μας υποχρεώνουν να αντιμετωπίσουμε σοβαρά το γεγονός ότι ο τουρισμός θέτει ορισμένες σημαντικές προκλήσεις, εάν επιθυμούμε να συνεχίσει η δραστηριότητα αυτή την πορεία της βιώσιμης ανάπτυξης. Ενδεικτικά, αρκεί να αναφέρουμε ότι μεταξύ των προκλήσεων αυτών περιλαμβάνονται: η πραγματική δυνατότητα πρόσβασης στον τουρισμό για όλους τους πολίτες, η ουσιαστική του συμβολή στην ανάπτυξη πολλών χωρών του μη ανεπτυγμένου κόσμου, η περιβαλλοντική βιωσιμότητα, η τήρηση του κώδικα δεοντολογίας του τουρισμού, η σταθερότητα και η ποιότητα της απασχόλησης, και η συμβολή στην παγκόσμια ειρήνη. Όλες αυτές οι προκλήσεις και πολλές άλλες, για μια βιομη-

χανία στρατηγικής σημασίας για την Ευρώπη, όπως είναι ο τουρισμός, αποτελούν την αναγκαία συμβολή για μια καλύτερη ποιότητα ζωής για όλους.

1.3 **Η τουριστική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση.** Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έχει ήδη υιοθετήσει, στις 6 Απριλίου 2005, γνωμοδότηση με θέμα «**Η τουριστική πολιτική στη διευρυμένη ΕΕ**», όπου εξετάζεται εκτενέστερα τόσο η σημερινή τουριστική πολιτική υπό το φως της Συνθήκης για το Σύνταγμα της Ευρώπης, όσο και ο αντίκτυπος της τωρινής και της μελλοντικής διεύρυνσης. Στη γνωμοδότηση αυτή αξιολογείται ως θετικός ο ρόλος του τουρισμού στις δράσεις στήριξης, συντονισμού και συνοδείας των λοιπών πολιτικών ευρωπαϊκής εμβέλειας. Για παράδειγμα, ο τουρισμός έχει μεγάλη σημασία για την πολιτική της απασχόλησης και την κοινωνική πολιτική, για τη βελτίωση της ποιότητας, για την έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, για την προστασία των καταναλωτών, για την περιβαλλοντική πολιτική και για πολλές και διάφορες άλλες πολιτικές. Ας αναφερθεί ιδιαίτερος ότι, όσον αφορά την πολιτική της απασχόλησης και την κοινωνική πολιτική, που αναφέρονται παραπάνω, η παρούσα γνωμοδότηση επιχειρεί να εντοπίσει και να αναλύσει ποια είναι η συμβολή του κοινωνικού τουρισμού στις πολιτικές αυτές. Η ΕΟΚΕ, σε διάφορες γνωμοδοτήσεις που σχετίζονται με τον τουρισμό, προωθεί την θέσπιση ευρωπαϊκών πολιτικών γύρω από έναν άξονα που να διαμορφώνει ένα ευρωπαϊκό τουριστικό πρότυπο, το οποίο θα στηρίζεται όχι αναγκαστικά σε κανόνες, αλλά σε αξίες. Κρίνεται ότι ο κοινωνικός τουρισμός και οι αξίες που συνδέονται με αυτόν μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό συστατικό στοιχείο αυτού του προτύπου και να συμβάλουν στην καθιέρωση και τη διάδοσή του.

1.4 **Η πρόκληση της Ατζέντας της Λισσαβόνας και ο κοινωνικός τουρισμός.** Πρέπει να γίνει ειδική αναφορά στην πρόκληση που αντιπροσωπεύει η Ατζέντα της Λισσαβόνας για τον τουρισμό, ιδιαίτερα δε για τον κοινωνικό τουρισμό. Ο στρατηγικός στόχος της Ατζέντας για την Ένωση είναι «**να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή**»· θα πρέπει, λοιπόν, να εξετάσουμε εάν ο κοινωνικός τουρισμός συμβάλλει ουσιαστικά και θετικά στην επίτευξη του στόχου αυτού, με ποιον τρόπο, και πώς θα μπορούσε να ενταχθεί ακόμη περισσότερο η συμβολή του. Ας σημειωθεί εξ αρχής ότι πιστεύουμε ότι η συμβολή αυτή όντως υφίσταται, όπως θα δούμε στην ανάπτυξη της γνωμοδότησης, αλλά ότι μπορεί να ενισχυθεί περαιτέρω και, προς τον σκοπό αυτόν, προτείνονται μέτρα για τους διαφόρους φορείς που εμπλέκονται στον κοινωνικό τουρισμό.

1.5 **Ιστορικό σχετικό με την παρούσα γνωμοδότηση.** Το ιστορικό που σχετίζεται με την παρούσα γνωμοδότηση είναι πλούσιο, και από θεωρητική άποψη, με μελέτες, εκθέσεις, ημερίδες, αλλά και από πρακτική άποψη, χάρη στις διάφορες δράσεις και υφιστάμενες καταστάσεις που αφορούν τον κοινωνικό τουρισμό στην Ευρώπη. Πολυάριθμες συμβολές προέρχονται από διάφορους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Όσον αφορά την ΕΟΚΕ, αξίζει να αναφερθούν η γνωμοδότηση με τίτλο «**Για έναν τουρισμό προστό σε όλους και κοινωνικά βιώσιμο**», που υιοθετήθηκε στις 29 Οκτωβρίου 2003, και στο σημείο 5.5.2 της οποίας περιλαμβάνονταν ήδη ο κοινωνικός τουρισμός ως μία από τις 100 πρωτοβουλίες, καθώς και η γνωμοδότηση με τίτλο «**Η τουριστική πολιτική στη διευρυμένη ΕΕ**», που υιοθετήθηκε στις 6 Απριλίου 2005, η οποία περιελάμβανε το σχέδιο για τον ευρωπαϊκό κοινωνικό τουρισμό ως ενδεχόμενο πειραματικό σχέδιο ευρωπαϊκής θεσμικής συνεργασίας.

2. Η έννοια του κοινωνικού τουρισμού

2.1 **Το δικαίωμα στον τουρισμό ως θεμέλιο του κοινωνικού τουρισμού.** Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στην ξεκούραση, υπό τις διάφορες συχνότητες της: ημερήσια, εβδομαδιαία ή ετήσια, στον ελεύθερο χρόνο που του επιτρέπει να αναπτύσσεται πλήρως ως προς τις διάφορες πτυχές της προσωπικότητάς του και της κοινωνικής του ολοκλήρωσης. Και, τελικά, κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα να αναπτύσσει στην πράξη το γενικό αυτό δικαίωμα στην προσωπική ανάπτυξη. Το δικαίωμα στον τουρισμό αποτελεί αναμφισβήτητα μια έκφραση του γενικού αυτού δικαιώματος και η επιθυμία της γενίκευσής του και της ουσιαστικής πρόσβασης όλων σε αυτό, είναι αυτή ακριβώς που θεμελιώνει τον κοινωνικό τουρισμό. Επομένως, ο κοινωνικός τουρισμός δεν αποτελεί περιθωριακή δραστηριότητα, ούτε και δραστηριότητα εκτός του συνόλου της γενικής δραστηριότητας του τουρισμού, η οποία διαμορφώνει μια ισχυρή βιομηχανία στον κόσμο, στην Ευρώπη στο σύνολό της, και ιδιαίτερα σε ορισμένες χώρες της ΕΕ: αντίθετα, αποτελεί μια συγκεκριμένη έκφραση του δικαιώματος αυτού που όλοι διαθέτουν να πραγματοποιούν τουρισμό, να ταξιδεύουν, να γνωρίζουν άλλες περιοχές και χώρες, και που συνιστά τη βάση της τουριστικής δραστηριότητας. Επισημαίνεται ιδιαίτερος ότι το δικαίωμα αυτό αναφέρεται στο άρθρο 7 του παγκόσμιου κώδικα δεοντολογίας του τουρισμού, τον οποίο ενέκρινε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (ΠΟΤ) την 1η Οκτωβρίου 1999, στο Σαντιάγο της Χιλής, ενώ στις 21 Δεκεμβρίου 2001 τον υιοθέτησαν και τα Ηνωμένα Έθνη.

2.2 **Ορισμός του κοινωνικού τουρισμού.** Επειδή υπάρχουν διάφορες αντιλήψεις ως προς το τι είναι ή τι θεωρείται ως κοινωνικός τουρισμός, δεν είναι εύκολο να οριστεί με ακρίβεια η έννοια του κοινωνικού τουρισμού· γι' αυτό και οι διάφοροι φορείς που έχουν ασχοληθεί με το ζήτημα χρησιμοποιούν διαφορετικές διατυπώσεις, όπως: εντοπισμός περιεχομένου, αναμενόμενων αποτελεσμάτων, συνόλου προθέσεων, απόψεων και πεποιθήσεων, βασίζονται όμως πάντοτε σε μία πραγματικότητα: όλα τα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των μειονεκτούντων, χρειάζονται και δικαιούνται ξεκούραση, ψυχαγωγία και χρόνο ανάκτησης δυνάμεων μετά την εργασία, και τούτο με ημερήσια, εβδομαδιαία και ετήσια περιοδικότητα. Σύμφωνα με το Διεθνές Γραφείο Κοινωνικού Τουρισμού (BITS), ο κοινωνικός τουρισμός είναι: το σύνολο των αναφορών και φαινομένων που απορρέουν από τη συμμετοχή στον τουρισμό κοινωνικών στρωμάτων με χαμηλά εισοδήματα, η οποία καθίσταται δυνατή μέσω μέτρων σαφώς καθορισμένου κοινωνικού χαρακτήρα. Το BITS αναθεωρεί σήμερα τον ορισμό αυτόν, προκειμένου να τον επεκτείνει σε δραστηριότητες τουρισμού υπό προϋποθέσεις συνεισφοράς για την ανάπτυξη και την αλληλεγγύη.

2.2.1 Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁽¹⁾, ο κοινωνικός τουρισμός οργανώνεται σε ορισμένες χώρες από ενώσεις, συνεταιρισμούς και συνδικάτα και αποβλέπει στο να καταστήσει πραγματικά προστό το ταξίδι σε όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους, και ιδιαίτερα στα λιγότερα ευνοημένα στρώματα του πληθυσμού. Ο ορισμός αυτός χρονολογείται ήδη από παλιά και τελεί υπό αναθεώρηση μετά από τις τεχνικές συνεδριάσεις που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια. Δεν πιστεύουμε ότι καμιά από τις δύο προσάθειες ορισμού είναι αρκετά σαφής· όπως όμως συμβαίνει συχνά στον χώρο των κοινωνικών επιστημών, εκείνο που έχει περισσότερη σημασία δεν είναι τόσο ο ακριβής ορισμός, όσο ο εντοπισμός των συγκεκριμένων εκδηλώσεών του.

2.2.2 Γι' αυτόν το λόγο, και χωρίς την πρόθεση να ορίσουμε επακριβώς τι είναι κοινωνικός τουρισμός, εάν ξεκινάμε από το σκεπτικό ότι ο τουρισμός αποτελεί γενικό δικαίωμα, η συγκεκριμένη έκφραση του οποίου πρέπει να επιχειρηθεί για τον καθένα χωριστά, μπορούμε να πούμε ότι υφίσταται δραστηριότητα κοινωνικού τουρισμού όταν πληρούνται τρεις προϋποθέσεις:

- Διαπιστώνεται πραγματική κατάσταση πλήρους ή μερικής αδυναμίας για πλήρη άσκηση του δικαιώματος στον τουρισμό. Αυτή μπορεί να απορρέει από οικονομικές συνθήκες, από φυσική ή διανοητική αναπηρία, από συνθήκες προσωπικής ή οικογενειακής απομόνωσης, από περιορισμένη κινητικότητα, από γεωγραφικές δυσχερείες ή από μια μεγάλη ποικιλία αιτιών που τελικά αποτελούν πραγματικό εμπόδιο.
- Κάποιος φορέας, ιδιωτικός ή δημόσιος, επιχείρηση, συνδικάτο ή απλώς μια οργανωμένη ομάδα ατόμων, προτίθεται να δράσει και όντως δρα για την καταπολέμηση ή τον περιορισμό του εμπόδιου αυτού που δεν επιτρέπει σε κάποιο άτομο να ασκεί το δικαίωμά του στον τουρισμό.
- Η δράση αυτή έχει πραγματικό αποτέλεσμα και συνεισφέρει ώστε μια ομάδα ατόμων να πραγματοποιεί τουρισμό υπό τις συνθήκες και σύμφωνα με τις αξίες της βιωσιμότητας, της προσβασιμότητας και της αλληλεγγύης.

2.2.3 Τελικά, όπως ακριβώς ο τουρισμός γενικά αποτελεί δραστηριότητα στην οποία εμπλέκονται διάφοροι τομείς, κλάδοι δραστηριοτήτων και πεδία ανάπτυξης, ο κοινωνικός τουρισμός συγκεντρώνει το σύνολο των πρωτοβουλιών που καθιστούν προσβάσιμο τον τουρισμό στα άτομα με ιδιαίτερες δυσκολίες, ενώ παράλληλα προκύπτουν από αυτό θετικά αποτελέσματα κοινωνικής και οικονομικής φύσεως, επίσης για διάφορους τομείς, δραστηριότητες, ομάδες και πεδία.

2.3 Ιστορικό του κοινωνικού τουρισμού

- Η εμφάνιση των δραστηριοτήτων κοινωνικού τουρισμού, έτσι όπως αυτές νοούνται σήμερα, δεν είναι σαφής. Η προέλευσή του θα μπορούσε ίσως να εντοπιστεί στις οργανώσεις που ειδικεύτηκαν στην πραγματοποίηση διακοπών στηριζόμενων στην φυσική άσκηση στο βουνό, που εμφανίστηκαν στις αρχές του 20ού αιώνα, ή ακόμα στις κατασκήνωσεις για παιδιά μειονεκτουσών οικογενειών που αναπτύχθηκαν στην Ελβετία και τη Γαλλία.

(1) Οι διάφορες έννοιες του κοινωνικού τουρισμού: η εξέλιξη της προσφοράς και της ζήτησης. Γενική Διεύθυνση XXIII. Μονάδα τουρισμού, 1993.

- Οι απαρχές της παρέμβασης των δημοσίων αρχών στις πρώτες μορφές κοινωνικού τουρισμού μπορούν να τοποθετηθούν στα χρόνια μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και η παρέμβαση αυτή συνδέεται με τα εργατικά κινήματα. Ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες (Γαλλία, Ιταλία, Πορτογαλία και Ισπανία) οργανώνουν δραστηριότητες κοινωνικού τουρισμού, ενώ άλλα (Ηνωμένο Βασίλειο, Κάτω Χώρες) διακρίνονται απλώς για μια μη παρεμβατική στάση στο ζήτημα αυτό.
- Από τη δεκαετία του '50 και του '60, αρχίζουν να αναπτύσσονται ευρείες προσπάθειες για την προώθηση του κοινωνικού τουρισμού και εμφανίζονται διάφορες οργανώσεις, με συνεταιριστική, συντονιστική και οργανωτική βούληση, μεταξύ των οποίων το Διεθνές Γραφείο Κοινωνικού Τουρισμού (BITS), με έδρα στις Βρυξέλλες, που έχει διεξάγει μέχρι σήμερα μια δραστηριότητα προώθησης και εκπροσώπησης μεγάλης εμβέλειας.

2.4 Θεμέλια του κοινωνικού τουρισμού. Ο κοινωνικός τουρισμός στηρίζεται, σύμφωνα με το BITS, σε πέντε αξιολογικά κριτήρια:

2.4.1 Δικαίωμα άσκησης τουρισμού για όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους. Η βούληση να γίνει πραγματικότητα το δικαίωμα αυτό είναι πιθανότατα εκείνη που δικαιολογεί και θεμελιώνει κατά τον ισχυρότερο τρόπο τις πολλές και ποικίλες δράσεις κοινωνικού τουρισμού. Είναι προφανές ότι η κοινωνική βάση που απολαμβάνει σήμερα μια περίοδο διακοπών έχει αυξηθεί πολύ σημαντικά, χάρη στην κοινωνικοποίηση του φαινομένου του τουρισμού, εξακολουθούν όμως να υπάρχουν πολλές ομάδες που, για διάφορους λόγους, δεν έχουν δυνατότητα πρόσβασης σε διακοπές. Η έλλειψη επαρκών οικονομικών πόρων είναι πιθανότατα η συχνότερη αιτία που εμποδίζει την πραγματική καθολική άσκηση του δικαιώματος αυτού. Το ερώτημα που τίθεται αφορά τη δυνατότητα και την απαίτηση να εξασφαλίζουν οι δημόσιες αρχές, με δημόσιους πόρους, το δικαίωμα αυτό στον τουρισμό, στις διακοπές. Ο τρόπος με τον οποίο ανταποκρίνονται οι διάφορες χώρες στο ζήτημα αυτό παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία: άλλες χώρες δεσμεύονται περισσότερο από κοινωνικά κριτήρια, άλλες επιδεικνύουν μικρότερη μαχητικότητα απέναντι σε μια πραγματικότητα που δεν επιτρέπει σε όλους να κάνουν διακοπές. Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι κατά κανέναν τρόπο δεν μπορεί ούτε και πρέπει ο κοινωνικός τουρισμός να εξομοιώνεται με τουρισμό κατώτερης ποιότητας ή κατηγορίας· αντίθετα μάλιστα, οι δραστηριότητες κοινωνικού τουρισμού πρέπει να χαρακτηρίζονται από ύψιστη μέριμνα για την συνολική ποιότητα τόσο των εγκαταστάσεων όσο και των παρεχόμενων υπηρεσιών.

2.4.2 Συμβολή του κοινωνικού τουρισμού στην κοινωνικοποίηση. Ο τουρισμός αποτελεί ισχυρό μέσον κοινωνικοποίησης, γνωριμίας με πραγματικότητες διαφορετικές από άποψη πολιτισμική, γεωγραφική και συνθηκών· κυρίως όμως, φέρνει σε επαφή τους ανθρώπους κατά έναν τρόπο που, χωρίς ταξίδια, χωρίς διακοπές, χωρίς τουρισμό, θα ήταν αδύνατον να συναντηθούν, να συνομιλήσουν και να αναγνωρίσουν ο ένας τον άλλον ως ίσους ως προς τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά τους, διαφορετικούς όμως ως προς τα πολιτισμικά. Η πολιτισμική αυτή ανταλλαγή, η απόλαυση αυτή του χρόνου αναψυχής, αποτελεί σημαντικό μέσον προσωπικής ανάπτυξης, και για τους τουρίστες και για εκείνους που τους υποδέχονται στο τοπικό τους περιβάλλον. Ειδικότερα, η πολιτισμική αυτή ανταλλαγή που προσφέρει ο τουρισμός έχει ιδιαίτερη αξία για τους νέους, τόσο για την πνευματική τους κατάρτιση, όσο και για τη διαμόρφωση μιας πιο πλούσιας θεώρησης του κόσμου. Στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο κοινωνικός τουρισμός μπορεί να αποτελέσει σημαντική συμβολή για τη δημιουργία της Ευρώπης των

πολιτών. Αξίζει να επισημανθεί ότι επικρατεί ευρέως η άποψη πως οι τουριστικές διαδρομές του κοινωνικού τουρισμού δεν πρέπει να διαφοροποιούνται από τις υπόλοιπες τουριστικές διαδρομές, αλλά πρέπει να χρησιμεύουν για την κοινωνική ένταξη. Οι διάφοροι φορείς κοινωνικού τουρισμού είναι εκείνοι που πρέπει να αναζητήσουν στις γενικές τουριστικές διαδρομές τις ιδανικές συνθήκες για την αξιοποίησή τους και όχι το αντίστροφο. Βέβαια, αυτό προϋποθέτει όχι μόνο μια προσπάθεια σε επίπεδο πρακτικών συνθηκών, αλλά και όσον αφορά το είδος των υπηρεσιών, και επομένως την ειδικευμένη κατάρτιση που πρέπει να παρασχεθεί στους επαγγελματίες του κλάδου.

2.4.3 Δημιουργία δομών βιώσιμου τουρισμού στις κατά τόπους περιοχές. Η υφιστάμενη κατάσταση των υποδομών στους τουριστικούς τόπους και προορισμούς δεν μπορεί πάντοτε να χαρακτηριστεί ως βιώσιμη. Φαίνεται μάλλον ότι τα κριτήρια της τουριστικής ανάπτυξης ήταν πολύ συχνά το βραχυπρόθεσμο κέρδος, η υπέρμετρη χρήση των φυσικών πόρων, η χρήση των καλύτερων περιοχών και ιδιαίτερα, μεταξύ αυτών, των ακτών και των ψηλών βουνών. Ο κοινωνικός τουρισμός, καθώς διέπεται από μία θεώρηση που επικεντρώνεται περισσότερο στις κοινωνικές συνθήκες παρά στις οικονομικές, μπορεί να συμβάλει στην οικοδόμηση ή την ανάκτηση τουριστικών προορισμών σύμφωνα με κριτήρια οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Ο τρόπος κατά τον οποίο διεξάγεται η διαχείριση του κοινωνικού τουρισμού υπό τις διάφορες εκφάνσεις του συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο της καλύτερης συμβολής του στην αύξηση της βιωσιμότητας των τουριστικών τόπων και προορισμών. Εάν η βιωσιμότητα είναι κατά βάση η ισορροπία μεταξύ των διαφόρων πτυχών της ανθρώπινης δραστηριότητας, ο κοινωνικός τουρισμός αποτελεί σαφές μέσον δραστηριότητας βιώσιμης ανάπτυξης για πολλές χώρες, υποανάπτυκτες σήμερα, για τις οποίες ο τουρισμός είναι πηγή οικονομικής δραστηριότητας που μπορεί να τις βγάλει από τη φτώχεια.

2.4.4 Συμβολή στην απασχόληση και στην οικονομική ανάπτυξη. Ο τουρισμός στο σύνολό του είναι πιθανώς σήμερα και πρόκειται να είναι στο μέλλον η ισχυρότερη βιομηχανία σε παγκόσμιο επίπεδο, μία από εκείνες που συμβάλλουν περισσότερο στην απασχόληση, στην ανάπτυξη, στον πλούτο και στην ποιότητα ζωής των κατοίκων των τουριστικών προορισμών. Ο κοινωνικός τουρισμός συμβάλλει πλήρως στην σημαντική αυτή οικονομική διάσταση, δεν έχει όμως ακόμη επαρκή επίγνωση της ιδίας της δύναμής του, της οικονομικής του σημασίας, και τελικά της δυνατοτητάς του να επιβάλλει συνθήκες βιωσιμότητας κατά την επιλογή των προορισμών. Οι επιχειρήσεις και οργανισμοί που διαχειρίζονται τον κοινωνικό τουρισμό δεν πρέπει να εξετάζουν μόνον οικονομικά κριτήρια κατά την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους. Ένα από τα κριτήρια που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη είναι η δημιουργία απασχόλησης, σταθερής και ποιοτικής, η οποία αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για τη βιώσιμη ανάπτυξη ενός τουριστικού προορισμού. Ειδικότερα, η μεγαλύτερη ή μικρότερη συμβολή του κοινωνικού τουρισμού στην καταπολέμηση της εποχικότητας αποτελεί βασικό κριτήριο δράσης, που συνδέεται με τον στόχο της ποιότητας και της σταθερότητας της απασχόλησης. Πρόκειται για βασικό κριτήριο που πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο του ευρωπαϊκού τουριστικού προτύπου. Η εταιρική σχέση ιδιωτικού-δημόσιου τομέα για τη διαχείριση του κοινωνικού τουρισμού μπορεί να αποτελέσει κατάλληλο μέσον και δείκτη της τήρησης του κριτηρίου αυτού.

2.4.5 Συμβολή του κοινωνικού τουρισμού στην παγκόσμια ανάπτυξη. Αναφέρθηκε ήδη παραπάνω ότι ο τουρισμός, και ειδικά ο κοινωνικός τουρισμός, μπορεί να αποτελέσει για πολλούς λαούς

μια διέξοδο για την απαγκίστρωση από την υπανάπτυξη ή από μια κατάσταση βιομηχανικής κρίσης και εγκατάλειψης της εξορυκτικής, βιομηχανικής ή αγροτικής δραστηριότητας. Υπάρχει πλήρης σύμπτωση κριτηρίων μεταξύ των προϋποθέσεων υπό τις οποίες πρέπει να αναπτύσσεται ο κοινωνικός τουρισμός και των προϋποθέσεων προκειμένου ένας τόπος και οι κάτοικοί του να εντοπίσουν στην τουριστική δραστηριότητα την κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξή τους. Όσο οι λαοί μπορούν να βρουν τους πόρους για τη διαβίωσή τους μέσω της τουριστικής δραστηριότητας, τόσο θα σταθεροποιείται η τοπική οικονομία και η κοινωνική εδραίωση. Όπως έχουν συστήσει πολλοί διεθνείς οργανισμοί, η τουριστική δραστηριότητα αποτελεί καλό αντίδοτο ενάντια στους πολέμους και τις κάθε είδους καταστροφές που προκαλούν. Ο τουρισμός σημαίνει υποδοχή, ανταλλαγή, ανάδειξη του τοπικού, φιλία και επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων, απέναντι στον πόλεμο που σημαίνει επίθεση, εισβολή, καταστροφή της φύσης. Εάν δεχθούμε ότι μόνον αυτό που γνωρίζει μπορεί κανείς να αγαπήσει, ο τουρισμός αποτελεί μέσον προσέγγισης, γνωριμίας των λαών, και επομένως μέσον ειρήνης, ομόνοιας και ανάπτυξης. Όσο για τον κοινωνικό τουρισμό, μπορεί και πρέπει να κατοχυρωθεί και να δρα υπέρ της οικοδόμησης, σε ολόκληρο τον κόσμο, συνθηκών ισότητας, δικαιοσύνης, δημοκρατίας και ευημερίας, που να καθιστούν δυνατή την αλληλέγγυα ανάπτυξη όλων των λαών του κόσμου.

2.5 Αρχές και προϋποθέσεις του κοινωνικού τουρισμού και της διαχείρισής του. Είναι σημαντικό να εξεταστούν τα στοιχεία και τα κριτήρια που διαμορφώνουν τις δραστηριότητες του κοινωνικού τουρισμού και του τρόπου διαχείρισής του, και τούτο προκειμένου να μπορεί να διευκρινιστεί τι μπορεί να νοείται ως τέτοιος και τι δεν αξίζει το χαρακτηριστικό του «κοινωνικού». Χρησιμοποιώντας ως σημείο αναφοράς το BITS, παραθέτουμε ορισμένα από τα κριτήρια αυτά που χαρακτηρίζουν την γενική έννοια του τουρισμού.

- Βασικός ιδρυτικός στόχος του να είναι η διεύρυνση της προσβασιμότητας στην τουριστική δραστηριότητα σε όλες τις ομάδες ατόμων που αντιμετωπίζουν κάποια δυσκολία για την άσκηση του τουρισμού, ή σε κάποια από αυτές.
- Να είναι ανοιχτός σε πολυποικίλες ομάδες και πεδία χρηστών. Επίσης, να είναι ανοιχτός σε διάφορες μορφές διαχείρισης και διάφορους φορείς που δραστηριοποιούνται στον κοινωνικό τουρισμό.
- Να προσδιορίζονται σαφώς οι ομάδες χρηστών στις οποίες απευθύνονται οι δραστηριότητες: κοινωνικές τάξεις, διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, άτομα με αναπηρία, πάντοτε δε σύμφωνα με το κριτήριο της μη διάκρισης για λόγους φυλής, πολιτισμού ή κοινωνικής κατάστασης.
- Να περιλαμβάνει δράσεις και στόχους ανθρωπιστικής, παιδαγωγικής, πολιτισμικής φύσεως και γενικά προσωπικής ανάπτυξης.
- Να είναι διαφανής ως προς το οικονομικό καθεστώς της δραστηριότητας, όπου το κέρδος περιορίζεται στο αναγκαίο για την πλήρωση των κοινωνικών στόχων.
- Να ενσωματώνει στο τουριστικό προϊόν προστιθέμενη αξία μη οικονομική.

- Να επιδεικνύει σαφή βούληση ενσωμάτωσης της τουριστικής δραστηριότητας στο γενικότερο περιβάλλον του τόπου προορισμού, κατά βιώσιμο τρόπο.
- Να διαχειρίζεται τους ανθρώπινους πόρους κατά τρόπο που να βοηθά στην ανάδειξη και την ένταξή τους, και που να στηρίζεται στην ποιότητα απασχόλησης των ίδιων των υπαλλήλων των οργανώσεων που ασχολούνται με τον κοινωνικό τουρισμό.

Αυτά και άλλα ανάλογα κριτήρια μπορούν να χρησιμεύσουν ως οδηγός δράσης για όσους διαχειρίζονται δραστηριότητες κοινωνικού τουρισμού και για την αναγνώριση της δραστηριότητας αυτής.

2.6 Η αποδοτικότητα των επιχειρήσεων και ο κοινωνικός τουρισμός. Ο κοινωνικός τουρισμός είναι και οφείλει να είναι οικονομική δραστηριότητα· όχι αποκλειστικά οικονομική, βέβαια, αλλά ως τέτοια, πρέπει να διέπεται από τις βασικές αρχές της αποδοτικότητας των επενδύσεων, του αναγκαίου κέρδους για τη συνέχιση και την επίτευξη των ιδρυτικών στόχων. Μόνον οι ανταγωνιστικές και αποδοτικές επιχειρήσεις, υπό την ευρεία έννοια, μπορούν να λειτουργούν με ποιότητα, με ασφάλεια, και προσφέροντας εγγυήσεις στους καταναλωτές. Η ποικίλη πραγματικότητα του κοινωνικού τουρισμού υποδεικνύει σήμερα ότι οι επιχειρήσεις και οργανώσεις που ασχολούνται με τη δραστηριότητα αυτήν την ασκούν με αποδοτικότητα, δεδομένου ότι διαθέτουν παγιωμένη δομή, κατάλληλη αγορά και τιμές αντίστοιχες με την αγορά αυτήν. Πρέπει να αναφερθεί όμως ιδιαίτερος η δημιουργία απασχόλησης που προωθούν οι οργανώσεις κοινωνικού τουρισμού, και καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, αλλά και σε περιόδους χαμηλής ζήτησης, γεγονός που μετριάξει την ανεργία των ενδιαφερόμενων εργαζομένων.

2.7 Η κοινωνική αποδοτικότητα του τουρισμού. Ο κοινωνικός τουρισμός είναι βέβαια μια οικονομική δραστηριότητα, είναι όμως επίσης μια σαφώς κοινωνική δραστηριότητα, με οφέλη σε αυτό το πεδίο. Ο χρήστης απολαμβάνει οφέλη ως προς τις διακοπές του, οι εργαζόμενοι του τουρισμού απολαμβάνουν οφέλη ως προς την απασχόλησή τους, το σύνολο της κοινωνίας απολαμβάνει κοινωνικά οφέλη. Στην περίπτωση της Ευρώπης, ο κοινωνικός τουρισμός τοποθετείται στα πλαίσια της οικοδόμησης της Ευρώπης των πολιτών, και η επίδρασή του στον τομέα αυτόν μπορεί ασφαλώς να διευρυνθεί στο μέλλον. Τα ταξίδια όσο το δυνατόν περισσότερων πολιτών στο εσωτερικό της Ευρώπης θα οδηγήσουν αναμφίβολα σε καλύτερη γνωριμία, περισσότερη κατανόηση, μεγαλύτερη ανοχή.

2.8 Διάφορες αντιλήψεις και θεωρήσεις του κοινωνικού τουρισμού στην Ευρώπη. Οι αντιλήψεις περί του τι νοείται σήμερα ως κοινωνικός τουρισμός διαφέρουν στα διάφορα κράτη της Ένωσης που αναπτύσσουν προγράμματα κοινωνικού τουρισμού, μπορούμε όμως να θεωρήσουμε ότι τα κοινά στοιχεία είναι τρία:

- η πραγματική ικανότητα διάθεσης ελεύθερου χρόνου για διακοπές,
- η οικονομική ικανότητα μετακίνησης και πραγματοποίησης ταξιδιών,
- η ύπαρξη διαύλων, δομών ή μέσων που καθιστούν δυνατή την άσκηση των δικαιωμάτων αυτών στην πράξη.

2.8.1 Έτσι, ως κοινωνικός τουρισμός νοείται το σύνολο των ταξιδιών και δραστηριοτήτων που διοργανώνονται από συνδικάτα, ο οικογενειακός τουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός, ο τουρισμός που διοργανώνεται από επιχειρήσεις για τους εργαζομένους τους, από δημόσιους φορείς, ο τουρισμός ατόμων με αναπηρία, νέων ή ηλικιωμένων και διάφορες άλλες περιπτώσεις.

2.9 **Οι οργανισμοί κοινωνικού τουρισμού.** Ποικίλοι είναι επίσης και οι οργανισμοί που παρεμβαίνουν στην πραγματικότητα και στη διαχείριση του κοινωνικού τουρισμού σε ολόκληρη την Ευρώπη. Διακρίνονται οι εξής:

- Εθνικές ομοσπονδίες ή κοινοπραξίες,
- Δημόσια ιδρύματα: που επικεντρώνουν τη δραστηριότητά τους στον κοινωνικό τουρισμό ή με αποκλειστική δραστηριότητα τον κοινωνικό τουρισμό,
- Σύλλογοι και σωματεία: κοινωνικού τουρισμού, αθλητικοί, πολιτιστικοί,
- Οργανισμοί συνεργασίας,
- Συνδικάτα,
- Οργανισμοί μικτής ή ισομερούς διαχείρισης.

3. Οι φορείς που παρεμβαίνουν στον κοινωνικό τουρισμό και ο ρόλος τους

3.1 **Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα.** Τα διάφορα ευρωπαϊκά όργανα επιδεικνύουν αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη δραστηριότητα του κοινωνικού τουρισμού, όπως αποδεικνύεται από διάφορες μελέτες, γνωμοδοτήσεις, εκθέσεις, διασκέψεις, που πραγματοποιούν, προωθούν ή συντονίζουν είτε το Κοινοβούλιο είτε η Επιτροπή ή η ΕΟΚΕ. Η δράση τους επικεντρώνεται κατά κύριο λόγο στη συγκέντρωση πληροφοριών, καταγραφή και διάδοση του ευρέος φάσματος εμπειριών που συναντώνται στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. Ειδικά η Επιτροπή ασκεί ρόλο προώθησης νέων εμπειριών στο επίπεδο της κάθε χώρας και διευκόλυνσης των επαφών μεταξύ αρμοδίων από τις χώρες που επιθυμούν να συνεργαστούν σε διεθνικές εμπειρίες. Δεν φαίνεται να διαδραματίζει προς το παρόν η Επιτροπή ενδεχόμενο ρόλο συνολικού συντονισμού των εμπειριών κοινωνικού τουρισμού στο επίπεδο ολόκληρης της Ένωσης. Ιδιαίτερη μνεία αξίζει η έρευνα που διεξήγαγε πρόσφατα η μονάδα τουρισμού της Γενικής Διεύθυνσης «Επιχειρήσεις και Βιομηχανία» σχετικά με τη συμμετοχή των πολιτών των χωρών στη δραστηριότητα διακοπών και με τους λόγους που εξηγούν την μη συμμετοχή του 40 % περίπου των ευρωπαίων πολιτών σε τουριστικές δραστηριότητες. Δεν φαίνεται άποιο το ενδεχόμενο να αναλάβει στο μέλλον η Επιτροπή ρόλο συντονισμού και ενοποίησης σε μια πλατφόρμα κοινωνικού τουρισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Φαίνεται ότι ο ρόλος αυτός δεν συνεπάγεται αναγκαστικά την οικονομική συνδρομή εκ μέρους των ευρωπαϊκών οργάνων για την ανάπτυξη της κοινής αυτής διεθνικής πλατφόρμας.

3.2 **Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών.** Όπως αναφέρεται και παραπάνω, η παρουσία των κυβερνήσεων των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις δραστηριότητες του κοινωνικού τουρισμού ποικίλει και ο βαθμός συμμετοχής τους εξαρτάται από λόγους ιστορικούς, ιδεολογικούς και κοινωνικής διάρθρωσης. Σε ορισμένες

χώρες, οι αρχές, είτε οι κρατικές, είτε οι περιφερειακές ή τοπικές, αναλαμβάνουν σημαντική χρηματοδοτική ενίσχυση. Συχνά η ενίσχυση αυτή μοιράζεται σε διάφορες ομάδες: νέους, ηλικιωμένους, άτομα με αναπηρία, μειονεκτούντα άτομα, κ.λπ. Σήμερα, οι κυβερνήσεις πραγματοποιούν κάποια βήματα προκειμένου να υπερβούν τα εθνικά όρια των προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού, μέσω διαφόρων μορφών διεθνικών ανταλλαγών.

3.3 **Οι επιχειρηματίες.** Πρέπει να επισημανθεί ότι υπάρχουν εμπειρίες, όπως η «επιταγή διακοπών», όπου οι επιχειρηματίες συνεισφέρουν οικονομικά για τη διευκόλυνση των διακοπών των υπαλλήλων τους. Από την άλλη πλευρά, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι, όπως προαναφέρθηκε, ο κοινωνικός τουρισμός αποτελεί οικονομική δραστηριότητα μεγάλης σημασίας και ισχύος και, ως τέτοια, προσελκύει επιχειρηματίες του τουριστικού κλάδου που αντιμετωπίζουν την πραγματικότητα αυτή ως δυνατότητα αύξησης των δραστηριοτήτων παροχής υπηρεσιών ή διαμεσολάβησης που αναπτύσσουν. Αξίζει να αναφερθεί η περίπτωση της επιχείρησης Mundo Senior, στην Ισπανία, που συγκεντρώνει διάφορες μεγάλες τουριστικές επιχειρήσεις, οι οποίες ενώθηκαν αρχικά για να διαχειριστούν το πρόγραμμα κοινωνικού τουρισμού του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και που, σήμερα, έχει διευρύνει το κοινωνικό της αντικείμενο και τη δραστηριότητά της, προτείνοντας ειδικευμένα τουριστικά προϊόντα για ηλικιωμένους. Είναι προφανές ότι η προϋπόθεση της ανταγωνιστικότητας δεν έρχεται σε αντίθεση με τον κοινωνικό χαρακτήρα της δραστηριότητας. Φαίνεται σαφές ότι, στο μέλλον, μπορούν και πρέπει να αναπτυχθούν εμπειρίες εταιρικής σχέσης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα για τη χάραξη αποδοτικών προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού, τόσο στο εσωτερικό των χωρών της Ένωσης όσο και μεταξύ διαφόρων χωρών.

3.4 **Οι εργαζόμενοι.** Οι οργανώσεις προστασίας των εργαζομένων, τα συνδικάτα, είχαν σημαντική παρουσία στην τουριστική δραστηριότητα, από τις απαρχές του κοινωνικού τουρισμού, αντιμετωπίζοντάς τον ως τρόπο επίτευξης οφελών για τα μέλη τους. Η παρουσία αυτή εκδηλώνεται είτε με την υποστήριξη υλικών υποδομών, πόλεων διακοπών, εστιών, κ.λπ. είτε απλώς με την παροχή ειδικευμένων υπηρεσιών. Οι εμπειρίες στις διάφορες χώρες ποικίλουν, κάποιες με μεγαλύτερη δέσμευση από άλλες, σε όλες όμως σχεδόν τις χώρες συναντάται η δραστηριότητα κοινωνικού τουρισμού συνδικαλιστικής προέλευσης. Ιδιαίτερη μνεία αξίζουν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των χωρών που προσχώρησαν πρόσφατα στην Ένωση, οι οποίες αναζητούν ένα ενδεικνυόμενο πρότυπο κοινωνικού τουρισμού και την ανάπτυξη σχέσεων με περισσότερο εδραιωμένες εμπειρίες. Αξίζει επίσης να αναφερθεί στο σημείο αυτό η ενδιαφέρουσα μελέτη που πραγματοποίησε το BITS τον Μάιο του 2005 σχετικά με τις δραστηριότητες των διαφόρων συνδικάτων σε θέματα τουρισμού για τους εργαζομένους, όπου αναφέρονται μία προς μία όλες οι δραστηριότητες που συναντώνται σήμερα στις 25 χώρες της Ένωσης. Πρόκειται σίγουρα για ένα καλό εργαλείο για τη γνώση και τη μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης σχετικά με το ζήτημα αυτό.

3.5 **Οι ειδικευμένοι σύλλογοι και σωματεία.** Αξίζει να αναφερθεί μεταξύ αυτών η περίπτωση των συνεταιρισμών καταναλωτών, οι οποίοι, σε ορισμένες χώρες (Ιταλία και Ηνωμένο Βασίλειο), διαθέτουν ευρέα δίκτυα πρακτορείων για την καθοδήγηση του κοινωνικού τουρισμού. Αξίζει να αναφερθούν οι οργανώσεις νέων και οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δρουν στο πεδίο αυτό. Στο σημείο αυτό αξίζει επίσης να αναφερθούν οι οργανισμοί συνεταιριστικής μορφής των ίδιων των οργανώσεων που ασχολούνται με τον κοινωνικό τουρισμό. Πρόκειται, λόγου χάρι, για την περίπτωση του BITS, που διεξάγει ζωτικής σημασίας έργο υποστήριξης, συντονισμού και προώθησης.

3.6 **Οι ομάδες ατόμων που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα ως υποκείμενα κοινωνικού τουρισμού.** Είναι προφανές ότι οι χρήστες είναι οι πραγματικοί πρωταγωνιστές των διαφόρων προγραμμάτων και δραστηριοτήτων κοινωνικού τουρισμού. Αυτοί είναι που επωφελούνται, κατά πρώτο λόγο, από ορισμένα οικονομικά πλεονεκτήματα, που τους επιτρέπουν να απολαμβάνουν τον ελεύθερο χρόνο τους, να πραγματοποιούν διακοπές ασχολούμενοι με όποιες αθλητικές ή πολιτιστικές δραστηριότητες τους ευχαριστούν. Κατά δεύτερο λόγο, αυτοί είναι που επωφελούνται από έναν τουρισμό που σέβεται τους εδαφικούς, πολιτισμικούς και περιβαλλοντικούς πόρους και τις σχέσεις μεταξύ των ιδίων των χρηστών και με τους κατοίκους των τόπων προορισμού. Όλες αυτές οι δραστηριότητες χρησιμεύουν για την επίτευξη της αμοιβαίας αναγνώρισης, της ξεκούρασης και της προσωπικής ισορροπίας. Επίσης, οι τοπικές κοινότητες που υποδέχονται τον κοινωνικό τουρισμό, επωφελούνται από άποψη απασχόλησης, οικονομικής δραστηριότητας και ανάπτυξης.

4. Η πραγματικότητα του κοινωνικού τουρισμού στην Ευρώπη σήμερα

4.1 **Σε θεωρητικό, νομοθετικό και προγραμματικό επίπεδο.** Το θεωρητικό, νομοθετικό και προγραμματικό πλαίσιο του κοινωνικού τουρισμού δεν είναι σήμερα πλούσιο στην Ευρώπη. Αντίθετα, υπάρχει σχετική πληθώρα μελετών και ερευνών που επιχειρούν την απογραφή και συγκριτική ανάλυση των διαφόρων μορφών κοινωνικού τουρισμού που υπάρχουν στην Ευρώπη. Ορισμένες από αυτές αναφέρονται στο μέρος Δ της παρούσας γνωμοδότησης, ως σημείο αναφοράς για τεκμηρίωση ή τεχνικές πληροφορίες.

4.2 **Διάφορες πρακτικές εμπειρίες στην Ευρώπη.** Όπως αναφέρεται και παραπάνω, κατά τη διεξαγωγή της μελέτης από την ομάδα εργασίας, κατά την ακρόαση που πραγματοποιήθηκε στη Βαρκελώνη στις 4 και 5 Μαΐου 2006 και μέσω των εμπειριών που αναφέρθηκαν στη διάσκεψη «Τουρισμός για όλους» που διοργάνωσαν το BITS και η Επιτροπή, εντοπίστηκαν και έγιναν γνωστές διάφορες πρακτικές εμπειρίες στην Ευρώπη, που μπορούν να χαρακτηριστούν ως σαφώς επιτυχείς. Η λεπτομερής εξέταση των εμπειριών αυτών δεν εμπίπτει στο πεδίο της παρούσας γνωμοδότησης, κρίνεται όμως σκόπιμο να αναφερθούν ορισμένες από τις ενδεικτικότερες, που θα συμβάλουν ασφαλώς στην πολύ θετική αποτίμηση του κοινωνικού τουρισμού και θα μπορέσουν να προτείνουν κατευθύνσεις για τις προσπάθειες που καταβάλλουν άλλοι φορείς κοινωνικού τουρισμού ή τα κράτη εκείνα ή οι τοπικές αρχές που, για διάφορους λόγους, δεν διαθέτουν προγράμματα στον τομέα αυτόν.

4.2.1 **Το εθνικό γραφείο επιταγών για διακοπές (ANCV) της Γαλλίας,** που αναπτύσσει πολύ σημαντικό όγκο οικονομικής δραστηριότητας: για το 2005, εκτιμάται σε ένα δισεκατομμύριο ευρώ. Διαρθρώνεται μέσω ενός δημόσιου φορέα, βιομηχανικού και εμπορικού χαρακτήρα, που ιδρύθηκε το 1982 και, μετά από 23 χρόνια δραστηριότητας, εξακολουθεί να αποτελεί ένα χρήσιμο μέσον για τις κοινωνικές πολιτικές που αφορούν τον τουρισμό.

4.2.1.1 Οι στόχοι του οργανώνονται γύρω από τρεις άξονες:

— Προώθηση της πραγματικής αναχώρησης για διακοπές όσο το δυνατόν περισσότερων προσώπων, και ειδικότερα των προσώπων με χαμηλά εισοδήματα·

— Παροχή ελευθερίας χρήσης, μέσω ενός ευρέος δικτύου επαγγελματιών του τουρισμού, ικανού να ανταποκρίνεται με ποιότητα σε όλες τις αιτήσεις·

— Συνεργασία για την τουριστική ανάπτυξη, που ευνοεί την καλύτερη εδαφική κατανομή της τουριστικής δραστηριότητας.

4.2.1.2 Αξίζει να αναφερθεί ότι 2,5 εκατομμύρια άτομα ανά έτος λαμβάνουν επιταγές για διακοπές, από τις οποίες επωφελούνται 7 εκατομμύρια ταξιδιώτες. Οι οργανισμοί που εκδίδουν τις επιταγές αυτές και που συμμετέχουν στη χρηματοδότησή τους είναι περισσότεροι από 21.000 και στην παροχή των σχετικών υπηρεσιών συμμετέχουν περίπου 135 επαγγελματίες του τουρισμού και της ψυχολογίας.

4.2.1.3 Επιπλέον, το πρόγραμμα αυτό βοηθά στην αναχώρηση για διακοπές ιδιαίτερα μειονεκτούσων ομάδων, ομάδων ατόμων με αναπηρία, νέων κ.λπ., με την παροχή βαλαντίων ταξιδιού συνολικής αξίας περίπου 4,5 εκατομμυρίων ευρώ. Σημαντική είναι επίσης η επενδυτική δραστηριότητα του γραφείου αυτού για τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων κοινωνικού τουρισμού.

4.2.1.4 Συνολικά, φαίνεται ότι το πρόγραμμα έχει εξασφαλισμένη τη συνέχεια και την αποδοτικότητά του. Οι οικονομικές μελέτες επιβεβαιώνουν χωρίς αμφιβολία ότι η ανάκτηση των χρηματοδοτήσεων μέσω της επίδρασης επί της οικονομικής δραστηριότητας είναι πραγματική.

4.2.1.5 Οι στόχοι της ANCV για τα προσεχή χρόνια είναι να συνεχιστεί η επέκταση και η διάδοση μεταξύ των χρηστών και μεταξύ των επαγγελματιών του τουρισμού. Μεταξύ των στόχων αυτών, θα μπορούσε ίσως να ενταχθεί και ο διεθνικός χαρακτήρας του προγράμματος, μέσω συμφωνιών με άλλες χώρες της Ευρώπης. Τα οφέλη θα ήταν σίγουρα αμοιβαία, παραδειγματικά και με μεγάλο οικονομικό και κοινωνικό αντίκρισμα.

4.2.2 **Το πρόγραμμα κοινωνικού τουρισμού του IMPERSO,** στην Ισπανία, που ανταποκρίνεται σε ανάλογους στόχους, με διαφορετικές όμως διατυπώσεις και μέσα. Στην περίπτωση αυτή, πάνω από ένα εκατομμύριο άτομα επωφελούνται σήμερα από οργανωμένα ομαδικά ταξίδια, σε χαμηλή τουριστική περίοδο και με αποδέκτες ιδιαίτερα τα ηλικιωμένα άτομα. Το ισπανικό κράτος επενδύει στο πρόγραμμα περίπου 75 εκατομμύρια ευρώ ετησίως, αλλά μέσω διαφόρων φορολογικών μηχανισμών (ΦΠΑ, επαγγελματικοί φόροι, κέρδη επιχειρήσεων και εισοδήματα φυσικών προσώπων), μέσω μεγαλύτερων εσόδων από εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και μέσω εξοικονόμησης παροχών ανεργίας, εισπράττει και εξασφαλίζει περίπου 125 εκατομμύρια ευρώ, με μεγάλη οικονομική αποδοτικότητα.

4.2.2.1 Η κοινωνική και η οικονομική αποδοτικότητα του προγράμματος είναι σαφής, δεδομένου ότι, από τη μία πλευρά, έχει δώσει την ευκαιρία σε ευρέα στρώματα του ηλικιωμένου πληθυσμού να ταξιδέψουν για πρώτη φορά, να γνωρίσουν άλλες πόλεις και πραγματικότητες, να διευρύνουν τις κοινωνικές σχέσεις τους υπό ισότιμους όρους, να βελτιώσουν τη φυσική τους κατάσταση, και όλα αυτά υπό εύλογες συνθήκες ποιότητας και αποδοχής από τους χρήστες, ενώ από την άλλη, προκαλείται μια επίδραση ανάκτησης με λόγο 1,7 ευρώ για κάθε 1 ευρώ που επενδύεται στο πρόγραμμα.

4.2.2.2 Αξίζει να αναφερθεί η επίδραση που ασκεί το πρόγραμμα αυτό κυρίως στην απασχόληση, η οποία εκτιμάται σε 10.000 άμεσους εργαζόμενους, οι οποίοι δεν αναγκάζονται να μείνουν άνεργοι κατά την χαμηλή τουριστική περίοδο, εφόσον παραμένουν ανοιχτά τα ξενοδοχεία και λοιπές εγκαταστάσεις και επιχειρήσεις.

4.2.2.3 Το πρόγραμμα βρίσκεται σε διαρκή ανάπτυξη και εξέλιξη, αναζητώντας νέες μορφές κοινωνικού τουρισμού, συνδυόμενες με μεγαλύτερη αξία από άποψη πολιτισμική, κοινωνική και υγείας, όπως είναι η περίπτωση της διαμονής σε λουτροπόλεις, με αναμφισβήτητη επιτυχία, ή η περίπτωση των πολιτιστικών διαδρομών και εκδηλώσεων.

4.2.2.4 Όπως και στην περίπτωση της Γαλλίας, οι δυνατότητες ανάπτυξης του προγράμματος είναι ευρύτατες, όχι μόνο στο εσωτερικό της χώρας, αλλά και μέσω της διεθνικότητας του προγράμματος. Σήμερα, το IMSERSO της Ισπανίας έχει ήδη συμφωνήσει με τον ομόλογό του φορέα στην Πορτογαλία για ανταλλαγή τουριστών, ενώ μελετά ανάλογη συμφωνία με τη Γαλλία. Αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει «εξαγώνιμο» πρότυπο μεγάλης αξίας για την υπόλοιπη Ευρώπη.

4.2.3 **Άλλες εμπειρίες:** Πέρα από τα δύο αυτά σημαντικά προγράμματα κοινωνικού τουρισμού, υπάρχουν στην Ευρώπη και άλλα ενδιαφέροντα παραδείγματα, πιο περιορισμένα ίσως, περισσότερο κατακερματισμένα σε συνάρτηση με αυστηρά συγκεκριμένους χρήστες, πράγμα που δεν τα καθιστά λιγότερο αξιόλογα. Μία τέτοια περίπτωση είναι αυτή που εξετάστηκε κατά την ακρόαση στη Βαρκελώνη, η **αντιπροσωπευτική κρατική πλατφόρμα ατόμων με φυσικές αναπηρίες (Plataforma Representativa estatal de Discapitados Físicos — PREDIF)**, που επικεντρώνεται σε πολύ συγκεκριμένη ομάδα χρηστών, αλλά διαχειρίζεται κατά αξιολογικό τρόπο ένα πρόγραμμα διακοπών για την ομάδα αυτήν.

4.2.3.1 Σύμφωνα με μια άλλη πολύ ενδιαφέρουσα εστίαση, αξίζει να αναφερθεί η κοινή εμπειρία τριών οργανώσεων, μίας από το Ηνωμένο Βασίλειο, **Family Holiday Association**, μίας από το Βέλγιο, **Toerisme Vlaanderen** και μίας από τη Γαλλία, **Vacances Ouvertes**, που συντονίζονται για να διευκολύνουν τον «τουρισμό για όλους» στις τρεις αυτές χώρες.

4.2.3.2 Σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες υπάρχουν επίσης δραστηριότητες κοινωνικού τουρισμού, όπως μεταξύ άλλων στην **Πορτογαλία**, την **Πολωνία**, στην **Ουγγαρία** με σημαντικό ρόλο των συνδικάτων, στην **Ιταλία** το πρόγραμμα που διεξάγουν οι συνεταιρισμοί καταναλωτών. Γενικά, μπορεί να λεχθεί ότι η ποικιλία των εμπειριών, το πλήθος των χρηστών και η ποικιλομορφία εδραιώνεται και διευρύνεται σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες.

4.2.3.3 Αντίστοιχα, διαπιστώνεται ότι ορισμένες περιφέρειες και δήμοι αναπτύσσουν κατά τον έναν ή τον άλλον τρόπο εμπειρίες κοινωνικού τουρισμού, όπως για παράδειγμα η **Αυτόνομη Περιφέρεια των Βαλεαρίδων Νήσων με το σχέδιο «OCI 60»**.

4.2.3.4 Σε περιφερειακό επίπεδο επίσης, η κυβέρνηση της Ανδαλουσίας, στην Ισπανία, αναπτύσσει το πρόγραμμα **Κατοικίες ελεύθερου χρόνου (Residencias de Tiempo Libre)** και, επίσης με πρωτοβουλία της Ανδαλουσίας, το πρόγραμμα **«Γνώρισε την ακτή σου» (Conoce tu Costa)**, πρόγραμμα αναφοράς για τη συνε-

γασία μεταξύ της περιφερειακής διοίκησης και των δήμων για την προώθηση του τουρισμού ηλικιωμένων ατόμων εντός της Αυτόνομης Περιφέρειας.

4.2.3.5 Αξίζει να αναφερθεί επίσης η παρουσία του κοινωνικού τουρισμού στην τουριστική ιστοθύρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, www.visiteurope.com, που προβλέπεται να καταστεί τόπος παροχής συμβουλών για όλο το φάσμα της ευρωπαϊκής τουριστικής δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένου και του κοινωνικού τουρισμού.

4.3 **Συνολική αξιολόγηση του κοινωνικού τουρισμού.** Οι αξίες που φέρει ο κοινωνικός τουρισμός και που προσφέρει στην κοινωνία της Ευρώπης είναι πολυάριθμες· αναφέρονται μερικές από αυτές:

- Ικανοποίηση των χρηστών, όχι μόνο χάρη στην άμεση δραστηριότητα διακοπών καθεαυτή, αλλά και χάρη στην ιδιαίτερη μορφή υπό την οποία αναπτύσσεται η ψυχαγωγική αυτή δραστηριότητα.
- Η ανθρώπινη διάσταση και οι ανθρωπιστικές αξίες της δραστηριότητας.
- Η βελτίωση της προσωπικής ισορροπίας και ανάπτυξης των χρηστών και της αποδέκτης κοινότητας
- Αποδοτικότητα και οικονομικά οφέλη για την τουριστική βιομηχανία, ιδιαίτερα χάρη στην παράταση της υψηλής τουριστικής περιόδου.
- Οφέλη ως προς τη δημιουργία σταθερής και ποιοτικής απασχόλησης καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.
- Διατήρηση συνθηκών βιωσιμότητας στους τόπους προορισμού.
- Ανάδειξη του τοπικού περιβάλλοντος, των φυσικών, κοινωνικών, πολιτιστικών πόρων και της κληρονομιάς του.
- Ενίσχυση της γνωριμίας και της ανταλλαγής μεταξύ των διαφόρων χωρών της Ένωσης.

4.3.1 Το σύνολο των αξιών αυτών, παράλληλα με τις υφιστάμενες επιτυχείς εμπειρίες κοινωνικού τουρισμού και με τις προοπτικές ανάπτυξης της δραστηριότητας, καθώς και με την έρευνα και καθιέρωση νέων προϊόντων, καθιστούν άκρως θετική τη συνολική αξιολόγηση του κοινωνικού τουρισμού στην Ευρώπη, από κάθε άποψη.

4.3.2 Η θετική αυτή αξιολόγηση από κάθε άποψη και σε κάθε πτυχή είναι αυτή που μας ωθεί να χαρακτηρίσουμε κοινώς ως «θαύμα» τη δραστηριότητα του κοινωνικού τουρισμού: Όλοι οι φορείς και οι χρήστες απολαμβάνουν κάθε είδους όφελι: οικονομικά, κοινωνικά, υγείας, απασχόλησης, προώθησης της ευρωπαϊκής ιδιγένειας... κανείς δεν μπορεί να αισθανθεί ζημιωμένος από τη δραστηριότητα αυτή... με λίγα λόγια, είναι δύσκολο να βρει κανείς μια ανθρώπινη και οικονομική δραστηριότητα που να συγκεντρώνει τόσο ομόφωνη αναγνώριση και υποστήριξη.

4.3.3 Από την άποψη αυτήν, δεν είναι δύσκολο για την παρούσα γνωμοδότηση να συστήσει ανεπιφύλακτα προτάσεις και διαδικασίες που θα επιτρέπουν την εδραίωση και τη βελτίωση των υφισταμένων προγραμμάτων, αλλά και παράλληλα τη διεύρυνση της επωφελούς επίδρασης τους σε ευρύτερα στρώματα του πληθυσμού.

B. ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

5. Προς μια ευρωπαϊκή πλατφόρμα κοινωνικού τουρισμού

5.1 **Προκαταρκτικά στοιχεία.** Στις παραγράφους που προηγούνται διαπιστώνεται ότι, ανεξάρτητα από το πώς ορίζεται ο κοινωνικός τουρισμός, πώς χρηματοδοτείται και πώς γίνεται η διαχείρισή του, πρόκειται για μια ισχυρή και σταθερή οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα, που πληροί τους στόχους της με υψηλό επίπεδο ικανοποίησης εκ μέρους των χρηστών, που συμβάλλει στην απασχόληση, στον περιορισμό της εποχικότητας της τουριστικής δραστηριότητας και, τελικά, που αποτελεί δραστηριότητα μεγάλης αξίας σε ολόκληρο τον κόσμο και ιδιαίτερα στην Ευρώπη μας. Το ζητούμενο, λοιπόν, είναι πώς μπορεί να διευρυνθεί και να γενικευθεί η επωφελής επίδραση που ασκεί σήμερα ο κοινωνικός τουρισμός επί των προσώπων, επί των επιχειρήσεων και επί του συνόλου της κοινωνίας.

5.1.1 Δεν είναι εύκολο να δοθεί μια ενιαία ονομασία που να ανταποκρίνεται στην έννοια μιας δραστηριότητας κοινωνικού τουρισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο· μπορεί να γίνει λόγος για πλατφόρμα, σχέδιο, πρόγραμμα, πρωτοβουλία... και παρότι οι έννοιες αυτές δεν σημαίνουν αναγκαστικά το ίδιο, αναφέρονται όλες τους σε μια οργανωμένη δραστηριότητα, με σαφείς στόχους και με υπερεθνική ευρωπαϊκή εμβέλεια. Στη γνωμοδότηση ετούτη, δεδομένου ότι πρόκειται για γενική πρόταση, χρησιμοποιούνται αδιακρίτως οι ονομασίες αυτές, αναμένοντας να υποδείξει την ιδανικότερη ονομασία η ίδια η πραγματικότητα της μελλοντικής αυτής πλατφόρμας.

5.1.2 Από την άλλη πλευρά, διαπιστώνεται ότι η πραγματικότητα του τουρισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο παρουσιάζει διάφορες σημερινές ελλείψεις και μεσοπρόθεσμες απειλές:

- Έντονη και σοβαρή αυξανόμενη εποχικότητα της τουριστικής βιομηχανίας, τόσο στη Βόρεια Ευρώπη όσο και στην Κεντρική και στα μεσογειακά παράλια: περιοχές έρημες κατά την χαμηλή τουριστική περίοδο, έλλειψη υποδομών κατάλληλων για ολόκληρο το χρόνο.
- Υποαπασχόληση των ανθρώπινων πόρων κατά την χαμηλή και την μεσαία τουριστική περίοδο.
- Σημαντική αύξηση του ενεργού πληθυσμού, λόγω της μεταναστευσης, που υποχρεώνει σε διεύρυνση της οικονομικής δραστηριότητας για τη διατήρηση τουλάχιστον του ίδιου βιοτικού επιπέδου.
- Δυσχέρειες της τουριστικής βιομηχανίας όσον αφορά τη διατήρηση κατάλληλων επιπέδων τιμών και μέσης απασχόλησης καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, που να εξασφαλίζουν μεσοπρόθεσμα την αποδοτικότητα της.
- Ύπαρξη αντικειμενικών ορίων όσον αφορά τον αριθμό των τόπων τουριστικής χρήσης που να μπορούν να ενταχθούν στην σχετική εκμετάλλευση.
- Η βιώσιμη ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας προϋποθέτει αναγκαστικά την αύξηση της προστιθέμενης αξίας κάθε τουριστικού τόπου κατά τη διάρκεια του έτους: με τη βελτίωση της

ποιότητας, και συνεπώς και της τιμής, ή με την αύξηση της μέσης ετήσιας χρήσης μέσω της διεύρυνσης της περιόδου λειτουργίας των τουριστικών εγκαταστάσεων.

- Η εμφάνιση πολυάριθμων νέων τουριστικών προορισμών σε ολόκληρο τον κόσμο, που προσφέρουν καινοτόμα και ανταγωνιστικά προϊόντα και υπηρεσίες. Ο νέος αυτός ανταγωνισμός πρέπει να αποτελέσει πρώτα απ' όλα ένα νέο κίνητρο για τη βελτίωση της ποιότητας και της ανταγωνιστικότητας.

5.1.3 Υπάρχουν όμως επίσης στοιχεία που αντιπροσωπεύουν σαφείς ευκαιρίες για τη βιωσιμότητα μιας ενδεχόμενης πλατφόρμας ή σχεδίου ευρωπαϊκού κοινωνικού τουρισμού:

- Βαθμιαία αύξηση, σε απόλυτους και σε σχετικούς όρους, στην Ευρώπη των μη ενεργών πολιτών, που διαθέτουν όμως αξιοπρεπείς συντάξεις και επίπεδο διαβίωσης.
- Σταδιακή αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης των ευρωπαίων.
- Αύξηση του μέσου ελεύθερου χρόνου που διαθέτει ένα άτομο κατά τη διάρκεια του βίου του, και ιδιαίτερα κατά την ώριμη ηλικία.
- Πτώση του κόστους των μεταφορών χάρη στην εμφάνιση των εταιριών χαμηλού κόστους, που λειτουργεί υπέρ της κινητικότητας και του τουρισμού.
- Ανερχόμενο πολιτιστικό επίπεδο, που ευνοεί την υπεύθυνη και βιώσιμη τουριστική δραστηριότητα.
- Ενδιαφέρουσες και επιτυχείς εμπειρίες προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού σε ολόκληρη την Ευρώπη.
- Ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση νέων χωρών, με αποτέλεσμα μια μεγαλύτερη αγορά και περισσότερες δυνατότητες και ευκαιρίες για ταξίδια.

5.2 Πολλοί είναι οι **στόχοι** που μπορούν να τεθούν για μια ενδεχόμενη πλατφόρμα ευρωπαϊκού κοινωνικού τουρισμού:

- Γενίκευση και διεύρυνση των υφιστάμενων προγραμμάτων και του αριθμού χρηστών του κοινωνικού τουρισμού στις διάφορες χώρες της Ευρώπης, έως ότου όλες οι χώρες να αποκτήσουν ένα δικό τους πρόγραμμα.
- Ενσωμάτωση της διεθνικότητας στα ήδη υφιστάμενα προγράμματα, μέσω διμερών ή πολυμερών συμφωνιών συνεργασίας.
- Δημιουργία προϋποθέσεων για τη χάραξη και την έναρξη λειτουργίας μιας πλατφόρμας κοινωνικού τουρισμού, ευρωπαϊκής εμβέλειας, πιθανοί δικαιούχοι της οποίας θα είναι όλοι οι ευρωπαίοι πολίτες, που θα μπορούν να επισκέπτονται άλλες χώρες κατά τρόπο εφικτό και βιώσιμο. Από αυτή την άποψη, θα ήταν ενδιαφέρον να γνωρίζουμε τον αριθμό των ευρωπαίων πολιτών που δεν έχουν ποτέ ταξιδέψει σε άλλη χώρα της Ευρώπης· η ομάδα αυτή θα είναι ασφαλώς αρκετά πολυπληθής και θα μπορούσε να αποτελέσει βάση και θεμέλιο για το πρόγραμμα αυτό.
- Προώθηση της βαθμιαίας εφαρμογής μιας δραστηριότητας κοινωνικού τουρισμού ευρωπαϊκής εμβέλειας, στην οποία θα συμμετέχουν όσο το δυνατόν περισσότερα κράτη.

5.3 Οι φορείς και ομάδες που εμπλέκονται στην πλατφόρμα ευρωπαϊκού κοινωνικού τουρισμού. Ως ενδεχόμενες εμπλεκόμενες ομάδες ή φορείς θα μπορούσαν να αναφερθούν οι εξής:

- Οι σημερινές οργανώσεις που διαχειρίζονται προγράμματα κοινωνικού τουρισμού στις διάφορες χώρες.
- Οι συνδικαλιστικές και συνεταιριστικές οργανώσεις που ενδιαφέρονται για την ανάπτυξη του προγράμματος.
- Οι επιχειρηματίες του τουριστικού κλάδου υπό την ευρεία έννοια, οι οποίοι ενδιαφέρονται για τη βελτίωση της βιώσιμης αποδοτικότητας των εγκαταστάσεών τους.
- Οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές που ενδιαφέρονται για τη δράση στον τουριστικό τομέα, για τη βελτίωσή του και για την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη των πολιτών τους.
- Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα θεσμικά της όργανα, που ενδιαφέρονται για τη διεύρυνση και την προώθηση της απασχόλησης, της οικονομικής δραστηριότητας και της ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Λόγω της υπερεθνικής διάστασης του προγράμματος, τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει επιπλέον να έχουν ρόλο συντονισμού και παρακολούθησης των συνθηκών υπό τις οποίες αναπτύσσεται το πρόγραμμα, ή ακόμη και καθοδηγητικό ρόλο για την εφαρμογή του.
- Οι οργανώσεις κοινωνικού τουρισμού και ιδιαίτερα το BITS.

5.4 Κύρια στοιχεία του ευρωπαϊκού κοινωνικού τουρισμού. Προκειμένου να είναι οικονομικά και κοινωνικά βιώσιμη μια πλατφόρμα ευρωπαϊκού κοινωνικού τουρισμού, θα πρέπει να περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- Να απευθύνεται στις πλέον μειονεκτούσες ομάδες από οικονομική, εδαφική ή κοινωνική άποψη. Ιδιαίτερα δε, στα άτομα με φυσικές ή ψυχικές αναπηρίες, ή που αντιμετωπίζουν δυσκολίες για να ταξιδέψουν λόγω των γεωφυσικών χαρακτηριστικών του τόπου όπου διαμένουν, όπως για παράδειγμα των νησιών της Ευρώπης. Τούτο προϋποθέτει να αναληφθεί η τμηματική χρηματοδότηση, κατά δίκαιο και ισότιμο τρόπο, ανεξάρτητα από τη διάρκεια του ταξιδιού και της διαμονής, ως τρόπος για να αντισταθμίζεται η μειονεκτική αυτή πραγματικότητα υπό πολύ ευρεία έννοια.
- Να είναι στο σύνολό της οικονομικά και κοινωνικά βιώσιμη, βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, τόσο σε ιδιωτικό όσο και σε δημόσιο επίπεδο.
- Να δημιουργεί σταθερή και ποιοτική απασχόληση καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Η κεντρική διαχείριση και η αναζήτηση της μεγιστοποίησης των περιόδων διαμονής σε τουριστικές εγκαταστάσεις θα είναι αναγκαία προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της απασχόλησης.
- Να αναπτύσσεται σε περιόδους χαμηλής τουριστικής κίνησης.

— Να αναπτύσσεται υπό συνθήκες βιωσιμότητας και προσωπικής και κοινωνικής ευημερίας, τόσο για τους χρήστες όσο και για τις κοινότητες υποδοχής.

— Να διατηρεί υψηλό επίπεδο ποιότητας των παροχών, ανάλογο με τους στόχους.

— Να αναπτυχθεί με τη μορφή συνεργασίας δημόσιου-ιδιωτικού τομέα.

Εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, ο κοινωνικός τουρισμός θα αποτελέσει ασφαλώς ένα καθοριστικό συστατικό στοιχείο του ευρωπαϊκού τουριστικού προτύπου.

5.5 Η συνεργασία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στο σχέδιο. Η βιωσιμότητα του προγράμματος εξαρτάται πιθανότατα ευρέως, αλλά και ευνοείται, από την πραγματική συνεργασία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα κατά τη σύλληψη, τη χάραξη και τη διαχείρισή του. Φαίνεται τουλάχιστον δυνατόν, αν όχι και εύκολο, να βρεθούν στην Ευρώπη οργανώσεις και επιχειρήσεις διατεθειμένες να αναλάβουν την ανάπτυξη μιας πλατφόρμας ευρωπαϊκού κοινωνικού τουρισμού.

6. Επιδράσεις και αποτελέσματα μιας πλατφόρμας ευρωπαϊκού κοινωνικού τουρισμού

6.1 Επί της ανάπτυξης και της απασχόλησης. Στην περίπτωση που η πλατφόρμα αυτή, κατά τις διάφορες φάσεις της, θα τεθεί σε εφαρμογή, η επίδραση επί της ανάπτυξης και της απασχόλησης θα είναι ισχυρότατη και θα συμβάλει ασφαλώς στην επίτευξη του στόχου της Λισσαβώνας. Η εμπειρία, μεταξύ άλλων, από το ισπανικό πρόγραμμα του IMSERSO, πιστοποιεί σαφώς τον θετικό αντίκτυπο του κοινωνικού τουρισμού για τη διατήρηση και τη δημιουργία απασχόλησης κατά τη χαμηλή τουριστική περίοδο.

6.2 Επί του πραγματικού δικαιώματος πρόσβασης στον τουρισμό. Σήμερα, σύμφωνα με τις διαθέσιμες στατιστικές, το 40 % περίπου των πολιτών δεν απολαμβάνει διακοπές. Η πλατφόρμα ευρωπαϊκού κοινωνικού τουρισμού θα είχε ως στόχο, και ασφαλώς θα συνέβαλε σ' αυτό, να περιορίσει σημαντικά το ποσοστό αυτό και να κάνει πραγματικότητα το δικαίωμα στον τουρισμό για όλους και τη διεύρυνση της αμοιβαίας γνωριμίας των λαών της Ευρώπης.

6.3 Επί του ευρωπαϊκού τουριστικού προτύπου. Σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της σχετικά με τον τουρισμό, η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει την πεποίθησή ότι είναι δυνατή η οικοδόμηση ενός ευρωπαϊκού τουριστικού προτύπου, που δεν θα στηρίζεται σε νομοθετικές πράξεις, αλλά σε αξίες κοινής αποδοχής και εφαρμογής. Μία από τις πιθανές αξίες που περιλαμβάνει το πρότυπο αυτό είναι ασφαλώς η καθολικότητα του τουρισμού, ο τουρισμός για όλους. Η πλατφόρμα ευρωπαϊκού κοινωνικού τουρισμού θα μπορούσε να συμβάλει τα μέγιστα στην εδραίωση του ευρωπαϊκού τουριστικού προτύπου.

7. Η συμβολή του τουρισμού και ιδιαίτερα του κοινωνικού τουρισμού στη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας και διάστασης

7.1 Τον τελευταίο καιρό έχει διαπιστωθεί ότι η ευρωπαϊκή οικοδόμηση δεν είναι εύκολος και σύντομος δρόμος. Ακόμη και σήμερα υπάρχουν πολλές αμφιβολίες και δυσκολίες που πρέπει να καταπολεμηθούν. Ο κοινωνικός τουρισμός μπορεί να αποτελέσει ισχυρό μέσον ενημέρωσης, αμοιβαίας γνωριμίας των πολιτών, αλληλεγγύης μεταξύ λαών, και τελικά να δημιουργήσει την Ευρώπη των πολιτών και να την οικοδομήσει όχι μέσα από θυσίες και με επώδυνο τρόπο, αλλά μέσα από την απόλαυση του ελεύθερου χρόνου, του ταξιδιού, των διακοπών. Ειδικότερα οι νέοι αποτελούν μια ομάδα που φαίνεται ότι θα μπορούσε να αυξήσει τα ταξίδια της κατά την υψηλή τουριστική περίοδο, κατά την οποία διάφορες εγκαταστάσεις διαμονής που συνδέονται με την παιδεία δεν είναι κατελιμμένες και θα μπορούσαν να υποδέχονται προσωρινά τουριστικές δραστηριότητες παρεμφερείς με το πρόγραμμα Erasmus.

7.2 Η τουριστική δραστηριότητα φαίνεται ότι αποτελεί κατάλληλη μέθοδο για την οικοδόμηση της λεγόμενης Ευρώπης των πολιτών. Οι διάφορες εμπλεκόμενες ομάδες, καθώς και ο οικονομικός κλάδος του τουρισμού και οι τοπικές κοινότητες έχουν κοινό συμφέρον και θα μπορούσαν να συμβάλουν κατά τρόπο ευχάριστο και προσιτό σε όλους.

Γ. ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

8. Συμπεράσματα

8.1 Ένα πρώτο γενικό συμπέρασμα από την ανάλυση που επιχειρείται στην παρούσα γνωμοδότηση σχετικά με την σημερινή πραγματικότητα του κοινωνικού τουρισμού στην Ευρώπη, είναι ότι πρόκειται για δραστηριότητα βιώσιμη από περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική άποψη, και μάλιστα για δραστηριότητα πρώτου μεγέθους στο καθένα από τα τρία αυτά πεδία.

8.2 Τα οφέλη, οικονομικά, κοινωνικά, υγείας, ολοκλήρωσης, που απολαμβάνουν όλοι οι χρήστες και φορείς που συμμετέχουν στα προγράμματα, συγκεντρώνουν μεγάλη κοινή αποδοχή και δημιουργούν σημαντική προστιθέμενη αξία.

8.3 Οι διάφορες ομάδες χρήστες του κοινωνικού τουρισμού, και ιδιαίτερα τα άτομα με αναπηρίες ή/και μειωμένη κινητικότητα, λαμβάνουν από τα προγράμματα ένα εξαιρετικό στοιχείο και προσφορά για την πλήρη ολοκλήρωση της προσωπικότητάς τους.

8.4 Η πραγματικότητα του κοινωνικού τουρισμού στην Ευρώπη παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία ως προς τους φορείς, τις μορφές ανάπτυξης, τις ομάδες στόχο, τα χρηματοδοτικά μέσα κ.λπ., γεγονός που την εμπλουτίζει, τη διαφοροποιεί και συμβάλλει στην ανάπτυξη και την εξέλιξή της.

8.5 Όλως ιδιαίτερος συνάγεται ότι είναι αποδεδειγμένο πως η κοινωνική αποδοτικότητα του κοινωνικού τουρισμού είναι δυνατόν να είναι συμβατή και να σχετίζεται θετικά με την οικονομική αποδοτικότητα.

8.6 Είναι οικονομικά βιώσιμο και κοινωνικά ευκαταίο η κάθε χώρα της Ευρώπης να αναπτύξει ένα εθνικό πρόγραμμα κοινωνικού τουρισμού, σύμφωνα με διάφορες μορφές και τρόπους διαχείρισης.

8.7 Είναι οικονομικά βιώσιμη και κοινωνικά ευκαταία η δημιουργία μιας διεθνικής πλατφόρμας ευρωπαϊκού κοινωνικού τουρισμού.

8.8 Κάθε δραστηριότητα κοινωνικού τουρισμού πρέπει να λαμβάνει υπόψη κατά την ανάπτυξή της ένα σύνολο αξιών βιωσιμότητας και δημιουργίας απασχόλησης, σύμφωνα με τη στρατηγική της Λισσαβώνας.

8.9 Ο κοινωνικός τουρισμός μπορεί να αποτελέσει μηχανισμό μεγάλης αξίας για την οικοδόμηση της Ευρώπης των πολιτών, όλων των πολιτών, ιδιαίτερα όμως ο ρόλος των νέων στη διαδικασία αυτή έχει ύψιστη σημασία.

8.10 Ο κοινωνικός τουρισμός είναι μια δραστηριότητα που προσφέρει ορισμένες από τις αξίες που μπορούν να διαμορφώσουν το ευρωπαϊκό τουριστικό πρότυπο.

8.11 Όλες οι τοπικές κοινότητες ολόκληρης της Ευρώπης μπορούν να επωφεληθούν από τις δραστηριότητες του κοινωνικού τουρισμού, χάρη στην συμβολή του προς τη διαφύλαξη της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

8.12 Ως γενικό συμπέρασμα, μπορεί να λεχθεί ότι η δραστηριότητα του κοινωνικού τουρισμού αποτελεί ήδη σήμερα μια ώριμη δραστηριότητα, γενικευμένη σε πολλά κράτη της Ευρώπης, με καλούς διαχειριστές και με κατάλληλες οργανωτικές δομές, και η οποία είναι έτοιμη να πραγματοποιήσει το άλμα προς τη γενίκευσή της σε όλες τις χώρες και προς τη διεθνοποίηση της προσφοράς των υπηρεσιών της, πράγμα που θα σημάει ποσοτική και ποιοτική ανύψωση των στόχων της.

9. Συστάσεις

9.1 Η κύρια σύσταση προς τους ενδεχόμενους χρήστες προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού είναι, προφανώς, να παρακινηθούν να συμμετέχουν σε μια δραστηριότητα όπως ο τουρισμός, την οποία δικαιούνται ως άνθρωποι και στην οποία πιθανώς, λόγω διαφόρων περιστάσεων, δεν είχαν δυνατότητα πρόσβασης. Ο κοινωνικός τουρισμός αποτελεί σαφώς σημαντικό παράγοντα ολοκλήρωσης, απόκτησης γνώσεων και προσωπικής ανάπτυξης και, επομένως, η συμμετοχή στις δραστηριότητές του είναι επιθυμητή.

9.2 Όσον αφορά τους πολλούς και διάφορους φορείς που συμμετέχουν στη διαχείριση των διαφόρων προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού, κατά πρώτο λόγο πρέπει να αναγνωριστούν τα οφέλη της δραστηριότητάς τους, η συμβολή της στην αποστολή των οργανώσεών τους και η μέριμνα που αποδίδεται στην παροχή προσιτών, αλλά παράλληλα ποιοτικών υπηρεσιών στους χρήστες. Είναι σκόπιμο, όμως, επίσης να προτραπούν να βελτιώνουν συνεχώς τα προϊόντα και υπηρεσίες που προσφέρουν, να επενδύουν στη βελτίωση των υποδομών, στην καινοτομία με νέα προϊόντα, ειδικότερα δε με προϊόντα διεθνικού χαρακτήρα. Ο συντονισμός προγραμμάτων και η συνδυασμένη δράση των αρμοδίων οργανισμών αποτελούν ενδιαφέρον μέσον για τη βελτίωση και την ανταλλαγή εμπειριών.

9.3 Όσον αφορά τις επιχειρήσεις του τουριστικού κλάδου, συνιστούμε να συμμετέχουν αποφασιστικά στις δραστηριότητες του κοινωνικού τουρισμού. Ο κοινωνικός τουρισμός διαθέτει αξίες συμβατές με την ορθή επιχειρηματική διαχείριση, την ανταγωνιστικότητα και την αποδοτικότητα, και βραχυπρόθεσμα, αλλά κυρίως μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, και συμβάλλει στην εξασφάλιση της απασχόλησης πολλών εργαζομένων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

9.4 Όσον αφορά τους εθνικούς, περιφερειακούς και τοπικούς φορείς και αρχές, η σύσταση θα μπορούσε να είναι να παροτρυνθούν να θεσπίσουν προγράμματα κοινωνικού τουρισμού, λόγω του κοινωνικού, αλλά και του οικονομικού οφέλους. Η επίτευξη πρόσθετων εσόδων από φόρους και εισφορές και η εξοικονόμηση δαπανών ανεργίας συνιστούν σαφή κίνητρα για τη θέσπιση δίκαιων επιδοτήσεων προς ομάδες μειονεκτούσες από άποψη οικονομική, κοινωνική ή σωματική, με ασφάλεια ως προς την ανάκτηση και την αποδοτικότητά τους.

9.5 Η σύσταση προς τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, είναι να λαμβάνουν υπόψη τον κοινωνικό τουρισμό ως σημαντική δραστηριότητα που συγκεντρώνει στόχους και του τομέα του τουρισμού και της κοινωνικής δράσης, δραστηριότητα που αξίζει την αναγνώριση, την ανάπτυξη, την ειδικευμένη τεχνική υποστήριξη, τη στήριξη και την παροχή κινήτρων, όχι αναγκαστικά οικονομικών. Αρμοδιότητες προώθησης, τεχνικού συντονισμού, διάδοσης εμπειριών και παροχής τόπου συνάντησης για τη σύναψη διεθνικών συμφωνιών, είναι κάποιες από τις δραστηριότητες που θα μπορούσε να αναλάβει ειδικότερα η Επιτροπή, μέσω της Μονάδας Τουρισμού, με ίδια μέσα, για την επίτευξη μιας ισχυρής ευρωπαϊκής πλατφόρμας κοινωνικού τουρισμού. Ο ηγετικός ρόλος της Επιτροπής στις πτυχές αυτές της προώθησης του ευρωπαϊκού κοινωνικού τουρισμού θα μπορούσε σίγουρα να αποτελέσει αξιόλογο μέσον για την επίτευξη των ταχθέντων στόχων και τη συνέχιση των δράσεων.

9.6 Όλα τα θεσμικά όργανα θα πρέπει να μελετήσουν την ενίσχυση των πολιτικών τους για την εξάλειψη των κάθε είδους εμποδίων, τόσο στις υποδομές των επικοινωνιών, όσο και της στέγασης και των τουριστικών υπηρεσιών. Η περίπτωση των νησιών της Ευρώπης είναι προφανής όσον αφορά το γεγονός ότι τα γεωγραφικά τους χαρακτηριστικά δυσχεραίνουν σημαντικά την κινητικότητα των πολιτών τους και την πρόσβαση τους στον τουρισμό.

9.7 Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να αναλάβει πρωτοβουλίες για την προώθηση ενός προβληματισμού, καθώς και ψηφισμάτων για την προώθηση του κοινωνικού τουρισμού στην Ευρώπη, δεδομένης της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής του διάστασης.

9.8 Η ΕΟΚΕ εγκρίνει να γνωστοποιηθεί, να εκδοθεί και να διαδοθεί η παρούσα γνωμοδότηση ως «Δήλωση της Βαρκελώνης για τον κοινωνικό τουρισμό στην Ευρώπη» και να αποτελέσει τη συμβολή της στο ευρωπαϊκό φόρουμ τουρισμού του 2006 και στην διεθνή ημέρα τουρισμού του τρέχοντος έτους.

Δ. ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

— Οι διάφορες έννοιες του κοινωνικού τουρισμού: εξέλιξη της προσφοράς και της ζήτησης. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Γενική Διεύθυνση XXIII, Μονάδα τουρισμού. 1993.

Βρυξέλλες, 14 Σεπτεμβρίου 2006.

- Δήλωση του Μόντρεαλ: Για μια ανθρωπιστική και κοινωνική θεώρηση του τουρισμού. BITS. Σεπτέμβριος 1996.
- Παγκόσμιος κώδικας δεοντολογίας του τουρισμού. Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού. Σαντιάγο, Χιλή, 1 Οκτωβρίου 1999.
- Πρακτικά του Σεμιναρίου: Οι ενισχύσεις για διακοπές στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Στρασβούργο. Μάρτιος 2000.
- Οι έννοιες του τουρισμού για όλους και του κοινωνικού τουρισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση. BITS. Σεμινάριο της Βruges. Ιούνιος 2001.
- Έκθεση συμπερασμάτων της έρευνας: Τουρισμός για όλους. Ιούνιος 2001.
- Γνωμοδότηση: Για έναν τουρισμό προσιτό σε όλους και κοινωνικά βιώσιμο. ΕΟΚΕ, Οκτώβριος 2003.
- Μελέτη για το πρόγραμμα διακοπών για ηλικιωμένους του IMSERSO. Ισπανία, Μάιος 2004.
- Ευρωπαϊκό φόρουμ κοινωνικού τουρισμού. BITS. Βουδαπέστη, Απρίλιος 2005.
- Έκθεση σχετικά με τον τουρισμό και την ανάπτυξη. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Α6-0173/2005 Μάιος 2005.
- Έκθεση σχετικά με τις νέες προοπτικές και προκλήσεις για έναν αειφόρο ευρωπαϊκό τουρισμό. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Α6-0235/2005 Ιούλιος 2005.
- Τουρισμός προσιτός σε όλους. Σχέδιο δράσης της ισπανικής επιτροπής εκπροσώπων των ατόμων με αναπηρία. CERMI. Δεκέμβριος 2005.
- Διαβούλευση σχετικά με τις δράσεις στον τομέα του τουρισμού και των διακοπών για τους εργαζομένους. BITS. Βρυξέλλες, Μάιος 2005.
- Ευρωπαϊκή διάσκεψη για τον κοινωνικό τουρισμό, την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση. Κυβέρνηση των Βαλεαρίδων Νήσων. Palma de Mallorca, Νοέμβριος 2005.
- Διάσκεψη «Τουρισμός για όλους: σημερινή κατάσταση και πρακτικές στην ΕΕ». Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση «Επιχειρήσεις και Βιομηχανία», Μονάδα τουρισμού. Ιανουάριος 2006.
- Παγκόσμιο συνέδριο κοινωνικού τουρισμού. «Προς έναν τουρισμό ανάπτυξης και αλληλεγγύης». Aubagne (Γαλλία), Μάιος 2006.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις στατιστικές διάρθρωσης των επιχειρήσεων

COM(2006) 66 τελικό — 2006/0020 (COD)

(2006/C 318/13)

Στις 27 Μαρτίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 285, παράγραφος 1, της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 26 Ιουλίου 2006 με βάση την εισηγητική έκθεση της κας FLORIO.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2006) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 130 ψήφους υπέρ και 7 αποχές:

1. Εισαγωγή

1.1 Στις 20 Δεκεμβρίου 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να εγκαινιάσει ένα «Πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα, ιδίως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις»⁽¹⁾. Με αυτό το νέο πλαίσιο αναφοράς η Ευρωπαϊκή Ένωση στόχευε στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων σε μια οικονομία που βασίζεται στη γνώση, στην απλούστευση και στη διευκόλυνση του κανονιστικού, του διοικητικού και του χρηματοοικονομικού περιβάλλοντός των, με στόχο κυρίως την προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας, και τη διευκόλυνση της πρόσβασής τους στις υπηρεσίες, στα κοινοτικά προγράμματα, καθώς και στην προαγωγή της επιχειρηματικότητας.

1.2 Στις αρχές του 2003, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε την «Πράσινη Βίβλο — Η επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη»⁽²⁾ στην οποία υπογράμμισε την ανάγκη στοχοθετημένης στήριξης και ζήτησε την κατάρτιση στρατηγικών πολιτικών υπέρ του βιομηχανικού και μεταποιητικού τομέα ο οποίος, εδώ και χρόνια, σημείωνε στην Ευρώπη μια επικίνδυνη επιβράδυνση, σε σύγκριση κυρίως με άλλες περιοχές του κόσμου.

1.2.1 Οι κυριότερες δράσεις για την ενίσχυση και την αύξηση του επιχειρηματικού πνεύματος στην Ευρώπη αφορούσαν στα εξής:

- εξάλειψη των διοικητικών φραγμών για την ανάπτυξη της επιχειρήσης·
- εξισορρόπηση των κινδύνων και των πλεονεκτημάτων του επιχειρηματικού πνεύματος·
- επιλογή θετικότερης προσέγγισης εκ μέρους του κοινωνικού συνόλου όσον αφορά τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων.

1.3 Κατόπιν διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη, βάσει της Πράσινης Βίβλου, το 2004 η Επιτροπή παρουσίασε ένα σχέδιο δράσης για την επιχειρηματικότητα⁽³⁾, όπου λαμβάνονται υπόψη οι νέες απαντήσεις που ελήφθησαν, και στο οποίο ενσωματώνεται το πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα.

1.4 Οι καθοριστικής σημασίας τομείς, όπως η βιομηχανική πολιτική, η υποστήριξη των υπηρεσιών, η απασχόληση ως μοχλός οικονομικής ανάπτυξης, είναι στενά συνδεδεμένοι, τόσο σε εθνικό όσο

και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με τις προτεραιότητες για την απασχόληση και τα κοινωνικά θέματα, που αποτελούν σημαντικό στόχο των πολιτικών επιλογών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμη και σε αυτό το πεδίο, τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα έχουν αναλάβει, τα τελευταία χρόνια, διάφορες πρωτοβουλίες μεταξύ των οποίων η παρουσίαση εκ μέρους των κρατών μελών ενός ετήσιου σχεδίου.

1.5 Κατά τη διάσκεψη κορυφής του Λουξεμβούργου του 1997, δρομολογήθηκε η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση (ΕΣΑ) η οποία, στη συνέχεια, θεωρήθηκε το βασικότερο στοιχείο της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Πράγματι, η στρατηγική της Λισσαβώνας θέτει τον στόχο εκσυγχρονισμού της ευρωπαϊκής οικονομίας μέσω της μείωσης του ποσοστού ανεργίας και της δημιουργίας θέσεων εργασίας υψηλού επιπέδου εξειδίκευσης. Για την επίτευξη αυτών των στόχων απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή στις κοινωνικές πολιτικές και παροχή ίσων ευκαιριών στις διάφορες ομάδες του πληθυσμού. Ο τελευταίος στόχος αποτελεί ένα είδος προϋπόθεσης για την ουσιαστική αναδιάρθρωση του οικονομικού συστήματος, ενόψει του στόχου επίτευξης ενός αυξανόμενου συντελεστή ανάπτυξης και ενός «υγιούς» οικονομικού περιβάλλοντος.

1.6 Άλλα στοιχεία αυτού του φιλόδοξου σχεδίου έπρεπε να είναι ο «Ευρωπαϊκός χώρος έρευνας», η πλήρης ολοκλήρωση των αγορών και η δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Στην πρόταση σχετικά με το «Πρόγραμμα πλαίσιο για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (2007-2013)»⁽⁴⁾, η ίδια η Επιτροπή επισημαίνει ότι η προώθηση της τεχνολογίας και της έρευνας συνδέεται άμεσα με την αξιοποίηση των ευκαιριών προώθησης στην αγορά νέων προϊόντων, υπηρεσιών και επιχειρηματικών πρακτικών. Εξάλλου πρέπει να τονωθεί η βούληση για την ανάληψη κινδύνων και τη δοκιμή νέων ιδεών στην αγορά. Η ανεπαρκής καινοτομία αποτελεί μία από τις κύριες αιτίες για την απογοητευτική επίδοση της Ευρώπης στον τομέα της ανάπτυξης.

1.7 Όσον αφορά την κοινωνική συνοχή, έπρεπε να προβλέπονται άμεσες παρεμβάσεις στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης και της κοινωνικής προστασίας. Για να εξασφαλιστεί ο συντονισμός των κρατών μελών κατά τη χάραξη των πολιτικών τους είχε προβλεφθεί η δυνατότητα ενός μηχανισμού ανοικτού συντονισμού (ΜΑΣ), που θα συνέβαλλε στη διάδοση των καλύτερων πρακτικών και επιδόσεων σε κάθε τομέα, μέσω της ανταλλαγής των βέλτιστων πρακτικών.

⁽¹⁾ Απόφαση 2000/819/ΕΚ.

⁽²⁾ COM(2003) 27 τελικό, της 21.1.2003.

⁽³⁾ COM(2004) 70 τελικό της 11.2. 2004.

⁽⁴⁾ COM(2005) 121 τελικό, της 6.4.2005.

1.8 Χάρη ακριβώς στην ενδιάμεση αξιολόγηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποβάλλει το 2005 μία ανακοίνωση με θέμα «Ανάπτυξη και απασχόληση»⁽³⁾, εστιάζοντας την προσοχή σε δύο σημαντικά σημεία: υλοποίηση σταθερής και διαρκούς οικονομικής ανάπτυξης και δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας. Οι στόχοι αυτοί μπορούσαν βεβαίως να επιτευχθούν με τη συνέργεια του κοινοτικού και εθνικού επιπέδου.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Οι μεταβολές του οικονομικού και παραγωγικού κόσμου συνιστούν μια σταθερή και ταχεία διεργασία: οι διάφοροι βιομηχανικοί τομείς και οι σχετικοί φορείς μεταβάλλονται και εκσυγχρονίζονται για να προσαρμοστούν στην εξέλιξη της αγοράς, στην προσπάθεια να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους και να δημιουργήσουν ευκαιρίες ανάπτυξης και μεγαλύτερης κερδοφορίας.

2.1.1 Σε μια αγορά όπως η ευρωπαϊκή, όπου οι επιχειρήσεις εξελίσσονται με ταχείς ρυθμούς και οι παραδοσιακοί τομείς διεισδύουν ο ένας στον άλλο (παραγωγή, εμπόριο, διανομή, κλπ.), η διαχωριστική γραμμή μεταξύ των διαφόρων τύπων δραστηριοτήτων είναι πολλές φορές δυσδιάκριτη. Εξάλλου, κατά την αξιολόγηση και την ταξινόμηση της τυπολογίας των επιχειρήσεων είναι πάντα δύσκολο να προσδιοριστεί ποια δραστηριότητα υπερισχύει (εμπορική, γεωργική, μεταποιητική, βιοτεχνική, υπηρεσίες, κλπ.).

2.1.2 Λόγω της εξέλιξης της κοινωνικής οικονομίας, που αφορά μεγάλα και αυξανόμενα ποσοστά της ευρωπαϊκής αγοράς, οι στατιστικές καταγραφές ανταποκρίνονται με δυσκολία στην τρέχουσα κατάσταση η οποία μεταβάλλεται και ανανεώνεται συνεχώς. Οι εκπρόσωποι της Eurostat επισημαίνουν ότι δυσκολεύονται να καθορίσουν το συγκεκριμένο πεδίο, διότι οι δραστηριότητες της κοινωνικής οικονομίας δεν καταγράφονται πάντα ως επιχειρηματικές δραστηριότητες. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια για να υπολογιστεί η αυξανόμενη σημασία του τομέα της κοινωνικής οικονομίας, ο οποίος είναι καθοριστικός για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας. Το γεγονός ότι δεν υφίστανται σχετικά στατιστικά στοιχεία καθιστά δυσχερή την καλύτερη κατανόηση των εξελίξεων στον χώρο των επιχειρήσεων και της αγοράς.

2.1.3 Η κατοχή συνεπώς στατιστικών διάρθρωσης των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, που να είναι ενημερωμένες και εστιασμένες κυρίως στη δραστηριότητα, στην ανταγωνιστικότητα, στην απόδοση και στην δομή των επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει αναδειχτεί σε σημαντικό στόχο. Όταν επισημαίνεται η σπουδαιότητα της στατιστικής υποστήριξης, δεν πρέπει να αγνοείται ότι η συλλογή στοιχείων και η επακόλουθη επεξεργασία συνεπάγεται επενδύσεις σε ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους που ενδέχεται να είναι σημαντικές ειδικότερα για τις μικρές επιχειρήσεις.

2.1.4 Η οικονομική ανάπτυξη αποτελεί, για όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, απόλυτη προτεραιότητα, όπως έχει επανειλημμένα τονίσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και τα άλλα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα. Αυτή η οικονομική ανάπτυξη πρέπει αναγκαστικά να συνοδεύεται από τη δημιουργία νέων και καλύτερων θέσεων εργασίας. Τούτο πρέπει να πραγματοποιηθεί σε όλους τους τομείς αλλά ειδικότερα στη μεταποιητική βιομηχανία και στον τομέα των υπηρεσιών, ούτως ώστε να τροφοδοτηθεί η ίδια η ανάπτυξη και να δοθεί η δυνατότητα στους ευρωπαίους πολίτες να επωφεληθούν από αυτή.

(3) COM(2005) 330 τελικό, της 20.7.2005.

2.2 Το ευρωπαϊκό πρότυπο ανάπτυξης διακρίνεται, μεταξύ άλλων, και για τον σημαντικό ρόλο που αποδίδει στην κοινωνική συνιστώσα και στην έννοια της αειφορίας της οικονομικής ανάπτυξης. Τούτο θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κάθε φορά που τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα προτίθενται να νομοθετούν στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους.

2.3 Κατά συνέπεια, για τη θέσπιση πραγματικά αποτελεσματικών, χρήσιμων και συνεκτικών κανόνων πρέπει να υπάρχει σαφής εικόνα της ευρωπαϊκής βιομηχανικής πραγματικότητας. Οι πολιτικές επιλογές πρέπει να βασίζονται στην ανάλυση της πραγματικότητας και των σχετικών προβλημάτων, να προτείνουν λύσεις όπου λαμβάνονται υπόψη όσο το δυνατό περισσότερα στοιχεία, και να επιδιώκουν την εκ των προτέρων εκτίμηση των συνεπειών και του αντικτυπού που θα έχουν οι αποφάσεις που θα ληφθούν σε αυτή την πολιτική, οικονομική, νομική, εθνική και εδαφική πραγματικότητα.

2.4 Θεμελιώδης παράγοντας για την πλήρη και αποτελεσματική ανάλυση της πραγματικότητας είναι βέβαια το στατιστικό μέσο. Το έργο που επιτελεί η Eurostat από την ίδρυσή της έως σήμερα αποτελεί πολύτιμη και απαραίτητη συμβολή στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων και στην πολιτική διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.4.1 Το στατιστικό μέσο είναι καθοριστικής σημασίας διότι μπορεί να ελέγχει, να μελετά και να περιγράφει τη φαινομενική πραγματικότητα από πολλές και διάφορες πτυχές. Η διάθεση στατιστικών πληροφοριών είναι θεμελιώδης για τη χάραξη και αξιολόγηση των πολιτικών, για τη διαχείριση των δημόσιων υπηρεσιών και λειτουργιών, για καλύτερες νομικές ρυθμίσεις, για τον συνεχή και περιοδικό έλεγχο των επιτυχιών και των προόδων που οφείλονται στις πολιτικές που έχουν υιοθετηθεί.

2.5 Τούτο ισχύει για όλους τους τομείς αρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, κατά συνέπεια, η Eurostat, με την υποστήριξη και τη βοήθεια των στατιστικών υπηρεσιών των κρατών μελών, έχει καθήκον να επεξεργάζεται και να παρέχει ενημερωμένα και αξιόπιστα στοιχεία. Καθοριστικής σημασίας, αποδείχτηκαν τα τελευταία χρόνια, τα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί στον τομέα της οικονομίας και χρηματοοικονομικής, της γεωργίας, των δημογραφικών πολιτικών, της κοινωνικής ασφάλισης, του εμπορίου, της επιστημονικής έρευνας, του περιβάλλοντος, των μεταφορών, καθώς επίσης και του βιομηχανικού κόσμου και των δεικτών αγοράς που τον αφορούν.

2.5.1 Για να καταδειχθεί η σημασία που αποδίδεται στον επιχειρηματικό κόσμο της Ευρώπης και στην ανάπτυξή του, αρκεί να αναφερθούν οι πρόσφατες πρωτοβουλίες που ανέλαβαν τα τελευταία χρόνια η Επιτροπή και το Συμβούλιο για το θέμα αυτό.

3. Η πρόταση κανονισμού για τις στατιστικές διάρθρωσης των επιχειρήσεων

3.1 Ο κανονισμός (ΕΚ/Euratom) αριθ. 58/97 που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο στις 20 Δεκεμβρίου 1996 έχει τροποποιηθεί τέσσερις φορές κατά τη διάρκεια των τελευταίων δέκα ετών, και η παρούσα αποτελεί την τελευταία πρόταση αναδιατύπωσης που θα συμβάλει στην καλύτερη συνοχή της ανάλυσης και της εφαρμογής των πολιτικών και των στρατηγικών που αποσκοπούν στη στήριξη του βιομηχανικού και παραγωγικού κόσμου της Ευρώπης.

3.1.1 Για να ανταποκριθεί καλύτερα στην αυξημένη ανάγκη για στατιστικές, η Επιτροπή προτείνει ορισμένες βελτιώσεις, με ιδιαίτερη προσοχή στις υπηρεσίες που τέθηκαν στο επίκεντρο ευρείας συζήτησης τους τελευταίους μήνες λόγω της οικονομικής τους σημασίας και των δυνατοτήτων τους που δεν έχουν αξιοποιηθεί πλήρως σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενσωματώνοντας εξάλλου ένα παράρτημα για τη δημογραφία των επιχειρήσεων και τις υπηρεσίες που παρέχονται στις επιχειρήσεις.

3.2 Για μία σειρά δραστηριοτήτων που αφορούν κυρίως τις υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι δεν υπάρχουν λεπτομερείς και πρόσφατες στατιστικές· η νέα πρόταση αποτελεί συνεπώς την ευκαιρία προσαρμογής των ισχυόντων κανονισμών, κατά τρόπον ώστε η οικονομική και παραγωγική δραστηριότητα των επιχειρήσεων να μπορεί να συγκρίνεται με την παροχή υπηρεσιών.

3.2.1 Εξάλλου, προκειμένου ακριβώς να υποστηρίξει τις στρατηγικές συστάσεις για το επιχειρηματικό πνεύμα, η Επιτροπή θεώρησε απαραίτητο να διαθέτει εναρμονισμένα στοιχεία για τη δημογραφία των επιχειρήσεων (σύσταση, δραστηριότητα, παύση λειτουργίας) και τον αντίκτυπό τους στην απασχόληση. Τα «δημογραφικά» στοιχεία των επιχειρήσεων αποτελούν ήδη τμήμα των διαρθρωτικών δεικτών που έχουν χρησιμοποιηθεί για τον έλεγχο των στόχων της Λισσαβώνας. Σε αυτό το πλαίσιο ακριβώς πρέπει να εξετασθεί η πρόταση αναθεώρησης της Επιτροπής.

3.3 Στην πρόταση καθορίζεται το μέσο αναφοράς για τη συλλογή στατιστικών στοιχείων του κώδικα NACE ⁽⁶⁾. Ο NACE χρησιμοποιείται συνήθως από τις υπηρεσίες της Επιτροπής για όλες τις στατιστικές διάρθρωσης ανά οικονομική δραστηριότητα. Ο ίδιος κώδικας NACE έχει υποστεί αναθεωρήσεις και ενημερώσεις που επιβάλλονταν προκειμένου να καταστούν σαφέστερες οι οικονομικές και παραγωγικές εξελίξεις της ΕΕ.

3.4 Ο NACE Rev. 1.1, δείκτης αναφοράς, αποτελεί μία απλή ενημέρωση του NACE Rev. 1 και δεν συνεπάγεται ουσιαστική αναδιοργάνωση. Η ενημέρωση είχε ως στόχο να αντανακλά:

- τις νέες δραστηριότητες που δεν υπάρχουν ακόμη κατά τη στιγμή αναθεώρησης του NACE Rev. 1,
- τις δραστηριότητες που απέκτησαν μεγαλύτερη σημασία μετά την επεξεργασία του NACE Rev. 1, λόγω των τεχνολογικών αλλαγών ή μεταβολών της οικονομικής πραγματικότητας,
- τις διορθώσεις των λαθών που υπάρχουν στον αρχικό NACE Rev. 1, λαθών που έχουν ήδη αναγνωρισθεί και που δεν οφείλονται σε αλλαγές της φιλοσοφίας της διαδικασίας.

3.4.1 Κατά τους επόμενους μήνες θα αρχίσει, ενώ σήμερα βρίσκεται σε δεύτερη ανάγνωση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ακόμη μια αναθεώρηση του NACE, με νέες τροποποιήσεις και ενημερώσεις.

⁽⁶⁾ NACE: Γενική ονοματολογία των οικονομικών δραστηριοτήτων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

3.5 Οι στατιστικές καταγραφές, όπως ορίζονται στο πεδίο εφαρμογής (άρθρο 2) διαρθρώνονται σε ενότητες, όπως απαριθμούνται στο άρθρο 3 του προτεινόμενου κανονισμού:

- μια κοινή ενότητα για τις ετήσιες στατιστικές διάρθρωσης των επιχειρήσεων,
- μια λεπτομερής ενότητα για στατιστικές διάρθρωσης της βιομηχανίας,
- μια λεπτομερής ενότητα για στατιστικές διάρθρωσης του εμπορίου,
- μια λεπτομερής ενότητα για στατιστικές διάρθρωσης του τομέα των δομικών έργων,
- μια λεπτομερής ενότητα για στατιστικές διάρθρωσης των ασφαλίσεων,
- μια λεπτομερής ενότητα για στατιστικές διάρθρωσης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων,
- μια λεπτομερής ενότητα για στατιστικές διάρθρωσης των συνταξιοδοτικών ταμείων,
- μια λεπτομερής ενότητα για τις στατιστικές διάρθρωσης των υπηρεσιών που παρέχονται σε επιχειρήσεις,
- μια λεπτομερής ενότητα για τις στατιστικές διάρθρωσης σχετικά με τη δημογραφία των επιχειρήσεων,
- μια ευέλικτη ενότητα για την πραγματοποίηση μικρών ad hoc συλλογών με χαρακτηριστικά επιχειρήσεων.

3.5.1 Οι τελευταίες τρεις ενότητες ενσωματώθηκαν στην παρούσα αναδιατυπωμένη πρόταση κανονισμού και για όλες προβλέπεται ένα παράρτημα που διευκρινίζει το περιεχόμενο και τη χρήση τους.

3.6 Εξάλλου προβλέπονται πιλοτικές μελέτες μόνο για ορισμένες ενότητες. Αυτές οι πιλοτικές μελέτες συνόδευσαν πάντα τη συλλογή στατιστικών στοιχείων για τις ενότητες· εν προκειμένω επισημαίνεται η εισαγωγή πιλοτικών μελετών ad hoc για τον τομέα της υγείας και της εκπαίδευσης. Πρόκειται για εθελοντικές μελέτες που σύμφωνα με την Eurostat θα χρησιμεύσουν στην ακριβέστερη αξιολόγηση του αντίκτυπου των εμπορικών δραστηριοτήτων στους προαναφερθέντες τομείς.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη θεμελιώδη συμβολή του στατιστικού μέσου για τον καθορισμό των προτεραιοτήτων σε θέματα βιομηχανικής πολιτικής στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Σύμφωνα πάντα με το «πρόγραμμα πλαίσιο για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (2007—2013)» ⁽⁷⁾ η Επιτροπή θεωρεί ότι οι συγκριτικές αναλύσεις συνιστούν χρήσιμο μέσο για την επεξεργασία των πολιτικών, από κοινού με τις μελέτες και τις ανταλλαγές βέλτιστων πρακτικών μεταξύ εθνικών και περιφερειακών αρχών.

4.2 Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική την αναθεώρηση του κανονισμού (ΕΚ/Euratom) αριθ. 58/97, προτείνοντας κάποιες τροποποιήσεις.

⁽⁷⁾ Πρβ. υποσημείωση 4.

4.3 Στην κοινή ενότητα (παράρτημα I), η θέση «Κοινωνικοασφαλιστικές επιβαρύνσεις», που υπήρχε ήδη στις προηγούμενες μορφές, εμφανίζεται ασαφής και δυσερμήνευτη υπό το φως των νέων στοιχείων της εσωτερικής αγοράς. Η οργάνωση της κοινωνικής ασφάλισης στα κράτη μέλη είναι διαφοροποιημένη και ξεχωρίζει ανάλογα με τα συστήματα και τις μεθόδους: ο ίδιος ορισμός του «συστήματος κοινωνικής ασφάλισης» είναι δυσχερής για τις 25 χώρες της ΕΕ και θα πρέπει πιθανόν να αναπτυχθεί και διαρθρωθεί περαιτέρω.

4.4 Τόσο στο παράρτημα I, όσο και στα επόμενα παραρτήματα, τα στοιχεία σχετικά με την απασχόληση είναι υπερβολικά περιορισμένα και δεν αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα της αγοράς εργασίας που είναι πολύ πιο πολύπλοκη σε όλες τις χώρες της ΕΕ. Τα στοιχεία περιορίζονται μόνο στην αναφορά του αριθμού των μισθωτών με μερική και με πλήρη απασχόληση: η πραγματικότητα των σχέσεων εργασίας είναι πολύ πιο διαφοροποιημένη. Εξάλλου δεν υπάρχουν στοιχεία για τα φύλο, τα οποία αντιθέτως βρίσκουμε μόνο στην ενότητα για τον τραπεζικό τομέα (παράρτημα VI).

4.4.1 Ένας λόγος παραπάνω, εφόσον στις προηγούμενες μορφές του κανονισμού (ΕΚ/Εuratom) αριθ. 58/97 αναφερόταν (άρθρο 1) ότι μεταξύ των στόχων της συλλογής στατιστικών στοιχείων συμπεριλαμβανόταν και ο στόχος ανάλυσης «της πολιτικής που ασκούν οι επιχειρήσεις», ώστε η παρούσα αναδιτύπωση να δώσει αφορμή για έλεγχο και πιο εμπειροστατωμένη εξέταση της πολιτικής των επιχειρήσεων για την απασχόληση, λόγω της σημασίας που έχει στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.5 Όσον αφορά τις πιλοτικές μελέτες, φαίνεται ακατάλληλη η επιλογή της Επιτροπής που υποστηρίζει ότι πρέπει να αναλυθούν οι τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης για να «αξιολογηθεί εάν είναι εφικτή η κάλυψη εμπορικών και μη εμπορικών δραστηριοτήτων σε αυτούς τους τίτλους». Ειδικότερα, όσον αφορά το προσωρινό κείμενο που προτείνει η Επιτροπή για την οδηγία «υπηρεσίες» που τους αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής, θεωρούμε άστοχη την ενσωμάτωση αυτών ευαίσθητων τομέων στις στατιστικές διάρθρωσης των επιχειρήσεων. Με αφορμή τις νέες προτάσεις για τη ρύθμιση των υπηρεσιών στην εσωτερική αγορά, η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να προβλέψει η Επιτροπή τη συλλογή ειδικών στατιστικών στοιχείων για αυτούς τους τομείς.

4.6 Στο παράρτημα II (ενότητα για τον βιομηχανικό τομέα) η Επιτροπή θεώρησε σκόπιμη την διαγραφή των στοιχείων για τις συνολικές δαπάνες και για το προσωπικό στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης. Βάσει της στρατηγικής της Λισσαβόνας η εν λόγω έλλειψη στοιχείων περιορίζει τις δυνατότητες καλύτερης κατανόησης της εξέλιξης του επιχειρηματικού κόσμου και της φύσης και του σκοπού των επενδύσεων.

4.7 Η Επιτροπή επέλεξε να διαγράψει τα στοιχεία σχετικά με τις αγορές ενεργειακών προϊόντων. Τα στοιχεία αυτά όμως είναι καθοριστικής σημασίας διότι παρέχουν ένα γενικό πλαίσιο της κατανάλωσης και της χρήσης ενέργειας από τις επιχειρήσεις: εξάλλου στο άρθρο 1 του προτεινόμενου κανονισμού αναφέρεται ότι αντικείμενο

της κατάρτισης στατιστικών είναι και η ανάλυση των «χρησιμοποιούμενων συντελεστών της παραγωγής» και, αναμφίβολα ένας εξ αυτών, είναι η ενέργεια. Εξάλλου, οι δείκτες αυτοί θεωρούνται πρωταρχικής σημασίας στις τελευταίες δηλώσεις του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μεταξύ των οποίων υπενθυμίζουμε το πρόσφατο «Πράσινο Βιβλίο — Ευρωπαϊκή στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια»⁽⁸⁾.

4.8 Το παράρτημα VIII είναι εξ ολοκλήρου νέο και αφορά τη διάρθρωση, τις δραστηριότητες, την ανταγωνιστικότητα και τις επιδόσεις του τομέα των υπηρεσιών που παρέχονται σε επιχειρήσεις, ενώ το παράρτημα IX αφορά τη δημογραφία των επιχειρήσεων. Η κατάρτιση στατιστικών σε αυτά τα δύο πεδία απαιτεί συχνότερο έλεγχο. Ακόμη και η ενότητα για τη δημογραφία των επιχειρήσεων στερείται στοιχείων κατά φύλο είτε όσον αφορά το είδος της σχέσης εργασίας, ενώ θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να γίνει κατανοητή η πορεία της απασχόλησης και η επαγγελματική κατάσταση των μισθωτών κατά τη στιγμή της δημιουργίας και της παύσης της λειτουργίας των επιχειρήσεων.

5. Συμπεράσματα και συστάσεις

5.1 Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται καλύτερα στατιστικά στοιχεία για να στηρίξει τις τρέχουσες τομεακές βιομηχανικές πολιτικές.

5.2 Για τον λόγο αυτό η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τον θεμελιώδη ρόλο που διαδραματίζει η Eurostat, ως μέσο ελέγχου των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί συνεπώς ότι πρέπει να τονωθεί η δραστηριότητα της Eurostat με την αξιοποίηση και την ενίσχυση του συστήματος στατιστικών καταγραφών μέσω δικτύου στα επιμέρους κράτη μέλη.

5.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση αναδιτύπωσης του κανονισμού ΕΚ/Εuratom αριθ. 58/97 σχετικά με τις βιομηχανικές στατιστικές.

5.4 Οι στατιστικές καταγραφές είναι ένα σημαντικό μέσο τόσο σε κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο· για τον λόγο αυτό πρέπει να αναζητηθούν μέσα υποστήριξης που να βελτιώνουν συνεχώς την αποτελεσματικότητά τους, την αξιοπιστία τους και το χρονισμό τους.

5.4.1 Οι στατιστικές καταγραφές θα πρέπει να βασίζονται, ει δυνατόν, σε στοιχεία ενημερωμένα και τα οποία υπάρχουν ήδη στις διοικητικές αρχές ή άλλους εξουσιοδοτημένους φορείς. Το διοικητικό βάρος της στατιστικής πρέπει να είναι ανάλογο με το μέγεθος της επιχείρησης. Σε ορισμένες χώρες η στατιστική καταγραφή για τις ΜΜΕ ανατίθεται σε βιομηχανικές ενώσεις τοπικής ή περιφερειακής εκπροσώπησης. Η ανταλλαγή των εν λόγω ορθών πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών θα ήταν χρήσιμη.

⁽⁸⁾ COM(2006) 105 τελικό, της 8.3.2006.

5.5 Είναι σημαντικό να υπάρχουν ολοένα και περισσότερο στοχοθετημένες και ενημερωμένες στατιστικές σε ό,τι αφορά τη διάρθρωση των επιχειρήσεων και την παραγωγική τους δραστηριότητα, λαμβανομένων υπόψη των διαστάσεων και των διαφόρων δραστηριοτήτων που ενδέχεται να αφορούν την ίδια την επιχείρηση (παραγωγή, εμπόριο, διανομή).

5.6 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ είναι σημαντικό να υπάρχει ένα καλό σύστημα διαβούλευσης και σύγκρισης των στοιχείων μεταξύ Eurostat, κοινωνικών εταίρων, ακαδημαϊκού κόσμου και ενώσεων. Ο μηχανισμός αυτός θα πρέπει να τελειοποιηθεί και να επεκταθεί στους κόλπους της CEIES (Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Επιτροπή Στατιστικής Πληροφόρησης στον Οικονομικό και Κοινωνικό Τομέα) και της Eurostat (ένας εκπρόσωπος των χρηστών ανά κράτος μέλος).

5.7 Όσον αφορά, για παράδειγμα, τις δαπάνες της κοινωνικής ασφάλισης, η καλύτερη αντιπαραβολή μεταξύ Eurostat και κοινωνικών εταίρων θα καταστήσει δυνατό τον καλύτερο προσδιορισμό (και όχι μόνο σε μια θέση) της ανάληψης υποχρεώσεων των επιχειρήσεων σε αυτόν τον τομέα, που δεν είναι ο ίδιος στις 25 χώρες της ΕΕ.

5.8 Τα στοιχεία για την απασχόληση, αν και αποτελούν αντικείμενο άλλων στοχοθετημένων στατιστικών, εάν είναι πιο λεπτομερή θα καταστήσουν σαφέστερο το πλαίσιο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Όσον αφορά τη συλλογή στοιχείων για την απασχόληση, η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι οι στατιστικές διάρθρωσης των επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων και των δημογραφικών στατιστικών, δεν μπορούν να διαχωριστούν από την ανάλυση για την ποιότητα της απασχόλησης. Η απασχόληση είναι καθοριστικής σημασίας παράγων για την επιτυχία των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και κατά συνέπεια η καταγραφή για τη σχέση εργασίας, που διακρίνεται μόνο σε μερική και πλήρη απασχόληση, αποδεικνύεται εντελώς ανεπαρκής, ειδικότερα στο φως των συνεχών εξελίξεων της αγοράς εργασίας. Εξάλλου η ΕΟΚΕ δεν κρίνει σκόπιμο να διαχωριστούν πλήρως οι στατιστικές για τις διαρθρώσεις των επιχειρήσεων από τις καταγραφές στοιχείων για την απασχόληση, εφόσον πρόκειται για συναφείς τομείς.

5.9 Η κοινωνική οικονομία καταλαμβάνει, χρόνο με το χρόνο, ολοένα και σημαντικότερα ποσοστά της ευρωπαϊκής οικονομίας. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η Επιτροπή, μέσω της Eurostat,

θα μπορούσε να αξιολογήσει τον τομέα αυτό και τον αντίκτυπό του στον επιχειρηματικό κόσμο μέσω της πιλοτικής μελέτης.

5.10 Η ΕΟΚΕ διατυπώνει εκ νέου τις αμφιβολίες της όσον αφορά την σκοπιμότητα εμπεριστατωμένης ανάλυσης των τομέων της υγείας και της εκπαίδευσης με τη μέθοδο της πιλοτικής μελέτης. Λόγω της ευαισθησίας των τομέων αυτών και της θεμελιώδους σημασίας τους για όλους τους ευρωπαίους πολίτες, η ΕΟΚΕ θεωρεί άστοχη την ενσωμάτωση των τομέων αυτών στις στατιστικές διάρθρωσης των επιχειρήσεων. Με αφορμή τις νέες προτάσεις για τη ρύθμιση των υπηρεσιών στην εσωτερική αγορά, η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να προβλέψει η Επιτροπή τη συλλογή ειδικών στατιστικών στοιχείων για αυτούς τους τομείς.

5.11 Όσον αφορά τις αγορές ενεργειακών προϊόντων και τις επενδύσεις σε ανθρώπινους πόρους στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, αν και έχουν προβλεφθεί στατιστικά μέσα ad hoc, θα είναι σημαντικό να αξιολογηθεί, ποιοτικά και ποσοτικά, το βάρος τους στη ζωή των επιχειρήσεων. Και τούτο, τόσο στο φως των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβόνας όσο και στο φως των πρόσφατων προβληματισμών και δράσεων που έχει αναλάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση σε θέματα ενεργειακής πολιτικής.

5.12 Σε ό,τι αφορά τις καταγραφές σχετικά με τις περιβαλλοντικές μεταβλητές, η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία που έχει η συγκέντρωση στοιχείων αναφορικά με την διάθεση βιομηχανικών αποβλήτων, τον καθαρισμό των λυμάτων, τον καθαρισμό των μολυσμένων περιοχών. Καλό θα ήταν επίσης να πιστοποιείται κατά πόσον η διάθεση των βιομηχανικών αποβλήτων υλοποιείται μέσω συστημάτων που ενυπάρχουν στην επιχείρηση ή ανατίθεται σε εξωτερικούς φορείς, και να λαμβάνεται υπόψη η δαπάνη των έργων αυτών.

5.13 Στο Παράρτημα IV, που αναφέρεται στον τομέα των δομικών έργων, θα ήταν σκόπιμο να γίνει διαφοροποίηση των διαφόρων δραστηριοτήτων: στέγαση, δημόσια έργα, δίκτυα μεταφοράς, έργα υποδομής.

5.14 Μεγάλη ώθηση θα πρέπει να δοθεί στη συλλογή στατιστικών στοιχείων περιφερειακής φύσεως βάσει των οποίων θα καταδεικνύεται σε ποιες περιοχές αναπτύχθηκαν βιομηχανικές και επιχειρηματικές δραστηριότητες, ποιες εξ αυτών υπερσιχύνουν, σε ποιες περιοχές συγκεντρώνονται οι επενδύσεις για την έρευνα και ποιες περιοχές παρουσιάζουν μεγαλύτερη γεννητικότητα ή θνησιμότητα επιχειρήσεων.

Βρυξέλλες, 14 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 91/477/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με τον έλεγχο της απόκτησης και της κατοχής όπλων»

COM(2006) 93 τελικό — 2006/0031 (COD)

(2006/C 318/14)

Στις 7 Ιουλίου 2006 και σύμφωνα με το άρθρο 95 της ΣΕΚ, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές εργασίες της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 26 Ιουλίου 2006, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. PEGADO LIZ.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειάς της της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, υιοθέτησε με 186 ψήφους υπέρ, 7 ψήφους κατά και 12 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

1.1 Η παρούσα πρόταση έχει ως στόχο την προσαρμογή της οδηγίας 91/477/ΕΟΚ της 18ης Ιουνίου 1991 ⁽¹⁾ — οι βάσεις της οποίας τέθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Φοντενεμπλό το 1984 και στην οποία αναγνωρίζεται, για πρώτη φορά, ότι «απαιτούνται αποτελεσματικοί κανόνες που θα επιτρέπουν να ελέγχεται στο εσωτερικό των κρατών μελών η απόκτηση και η κατοχή πυροβόλων όπλων και η μεταφορά τους σε άλλο κράτος μέλος» — στα κριτήρια που ορίζει το Πρωτόκολλο που επισυνάπτεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος, το οποίο η Επιτροπή εξουσιοδοτήθηκε να υπογράψει εξ' ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ⁽²⁾.

1.2 Επομένως, η πρόταση επιδιώκει την απόδοση νομοθετικής ισχύος στο πρόσθετο αυτό Πρωτόκολλο που επισυνάπτεται στην εν λόγω διεθνή σύμβαση, το οποίο υπέγραψε η Επιτροπή εξ' ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με την προσέγγιση αυτή, διατηρείται η κοινοτική αρμοδιότητα και συνεπώς άμεσα υπεύθυνη για την εφαρμογή του είναι η ΕΕ. Εν ολίγοις, τα κράτη μέλη δεν οφείλουν να υπογράψουν το εν λόγω Πρωτόκολλο, ούτε να αποδεχθούν τις κοινοτικές συστάσεις, δεδομένου ότι η υποχρέωση αυτή υπόκειται στον Τίτλο V της Συνθήκης ⁽³⁾.

1.3 Οι κύριοι στόχοι της πρότασης ανταποκρίνονται στις παρακάτω ανάγκες:

- Εναρμόνιση της ισχύουσας ευρωπαϊκής νομοθεσίας στον τομέα αυτό,
- Καταπολέμηση της παράνομης αγοράς όπλων εμπορικής χρήσεως,
- Καταπολέμηση του εφοδιασμού της παράνομης αγοράς με νόμιμα όπλα που προέρχονται από κλοπές.

1.4 Συνεπώς, η υπό εξέταση πρόταση προωθεί την καθιέρωση δεσμευτικών μηχανισμών στα κράτη μέλη, με σκοπό την ενίσχυση της συνοχής, της αποτελεσματικότητας και της ταχύτητας εφαρ-

μογής της οδηγίας του 1991, όσον αφορά τους σχετικούς με αυτήν μηχανισμούς και στόχους.

1.5 Συγκεκριμένα, στην προτεινόμενη οδηγία:

- α) αποσαφηνίζεται η έννοια της παράνομης κατασκευής και, κατ'επέκταση, προσδιορίζονται τα αδικήματα της παράνομης κατασκευής, της διακίνησης και της παραχάραξης της σήμανσης των όπλων και ορίζονται ποινές ανάλογες προς την προκληθείσα κοινωνική ζημία·
- β) προτείνονται επιχειρησιακά μέτρα ελέγχου και παρακολούθησης της διακίνησης των όπλων, καλύτερα παραδείγματα των οποίων αποτελούν η σήμανση και οι κανόνες που διασφαλίζουν την εξουδετέρωση ή απενεργοποίηση των όπλων·
- γ) θεσπίζονται κανόνες και μέτρα με σκοπό την ενίσχυση του ελέγχου ορισμένων δραστηριοτήτων που συνδέονται με το εμπόριο όπλων.

2. Πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο του μέτρου στην τρέχουσα διεθνή κατάσταση

2.1 Το διεθνές έγκλημα είναι εξαιρετικά καλά οργανωμένο και αποτελεί εγγενή πραγματικότητα των σύγχρονων κοινωνιών οι οποίες βασίζονται στην παγκοσμιοποίηση των γνώσεων, των επικοινωνιών και των πληροφοριών και στις οποίες, κατ'επέκταση, οι κίνδυνοι έχουν πολλαπλασιαστεί.

2.1.1 Αποτελεί επίσης ένα από τα κύρια προβλήματα που απειλούν την ακεραιότητα των κρατών και, εν γένει, αυτή καθαυτή τη βάση τους που είναι η δημοκρατία. Σε ορισμένες δε ακραίες περιπτώσεις, μπορεί να οδηγήσει σε εναλλακτικές και παράνομες μορφές ελέγχου της κοινωνίας.

2.2 Με βάση το είδος αυτό εγκληματικότητας και ως αποτέλεσμα του πολυδιάστατου και πολυποικίλου χαρακτήρα των υφιστάμενων κινδύνων, αναπτύσσονται διάφορες μορφές

⁽¹⁾ Οδηγία 91/477/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 1991 σχετικά με τον έλεγχο της απόκτησης και της κατοχής όπλων (ΕΕ αριθ. L 256 της 13/09/1991, σ. 51). Η ΕΟΚΕ, μέσω του τμήματος «Κοινωνικά, οικονομικά, εκπαιδευτικά και πολιτιστικά θέματα» και με εισηγητή τον κ. VAN DAM, εξέδωσε σχετική γνωμοδότηση στις 17/12/1987 (ΕΕ αριθ. C 35 της 08/02/1988, σ. 5), στην οποία ασκούσε κριτική στα μέτρα ελέγχου της μεταφοράς όπλων μεταξύ των κρατών μελών, θεωρώντας τα ιδιαίτερα περιορισμένα.

⁽²⁾ Απόφαση του Συμβουλίου της 16ης Οκτωβρίου 2001 (ΕΕ αριθ. L 280 της 24.10.2001).

⁽³⁾ Αφορά δηλαδή την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας.

δραστηριοτήτων που ευνοούν ακριβώς την εγκληματικότητα και οι οποίες αλληλεπικαλύπτονται και αλληλοτροφοδοτούνται. Πράγματι, υπάρχει στενή σχέση μεταξύ της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, αμφότερα δύο δε συνδέονται στενά με τη διακίνηση όπλων και πυρομαχικών (*).

2.3 Σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, σήμερα κυκλοφορούν στην υψίλιο εκατοντάδες εκατομμύρια ελαφρά όπλα, τα οποία ευθύνονται για πολλές εκατοντάδες χιλιάδες θανάτους ετησίως, με περισσότερους από τους μισούς να οφείλονται σε εσωτερικές συγκρούσεις που εκδηλώνονται σε διάφορες χώρες της Ασίας και της Αφρικής. Συνεπώς, πρόκειται για ένα επικερδές αλλά, από ανθρωπιστικής απόψεως, καταστροφικό εμπόριο.

2.4 Τα κράτη μέλη της ΕΕ οφείλουν να απαντήσουν σε αυτή την διακρατική πραγματικότητα κατά τρόπο κατάλληλο και συνεκτικό. Για το σκοπό αυτό, έχει ουσιαστική σημασία να εναρμονιστούν οι ρυθμιστικές λύσεις, τόσο οι προληπτικές όσο και οι κατασταλτικές, οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν σε ολοκληρωμένες κοινές πολιτικές.

2.5 Αντικείμενο της παρούσας πρότασης είναι τόσο οι κανόνες της αγοράς όσο και τα αντιστοίχα θέματα που άπτονται της ενδοκοινοτικής ασφάλειας, η οποία αποτελεί ουσιώδη αξία για κάθε δημοκρατική κοινωνία και από την οποία δεν είναι δυνατόν να εξαιρεθεί η ΕΕ. Πράγματι, η ασφάλεια αποτελεί πρωτεύουσα προϋπόθεση για την άσκηση κάθε μορφής ελευθερίας.

2.6 Πρόκειται, σε γενικές γραμμές, για τον προσδιορισμό των προϋποθέσεων που θα επιτρέψουν την ανάπτυξη του προσδοκώμενου ευρωπαϊκού χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης για όλους τους πολίτες, θέμα που εμπίπτει στον τρίτο πυλώνα του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Πέραν του γεγονότος ότι συνιστά απειλή για την ακεραιότητα των κρατών μελών, η διακίνηση όπλων αποτελεί επίσης σημαντικό παράγοντα κινδύνου για τον τομέα των εσωτερικών υποθέσεων της ΕΕ.

2.7 Η Κοινότητα είχε ήδη συνειδητοποιήσει την ανάγκη αντιμετώπισης αυτής της «εντός των τειχών» απειλής όταν υιοθέτησε την οδηγία 91/477/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1991. Αργότερα, η κοινή δράση της ΕΕ της 17ης Δεκεμβρίου 1998 (*), ενθάρρυνε την υιοθέτηση μέτρων εκ μέρους των διαφόρων κρατών μελών για την ενίσχυση του ελέγχου των όπλων και των πυρομαχικών, όπως μαρτυρούν οι πολυάριθμες ετήσιες εκθέσεις που δημοσιεύθηκαν έκτοτε (**).

2.8 Πιο πρόσφατα, στο θέμα απέδωσε ιδιαίτερη σημασία και ο ΟΗΕ, ενθάρρυνε μάλιστα την ανάληψη ορισμένων δράσεων για την

αντιμετώπισή του. Προέβη συγκεκριμένα στη σύσταση μιας ειδικής επιτροπής (*), έργο της οποίας ήταν η κατάρτιση μιας διεθνούς Σύμβασης για την καταπολέμηση τις διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος, η οποία υιοθετήθηκε μετά από μία διετία στο Παλέρμιο (**). Βάσει των ανωτέρω, γίνεται αμέσως αντιληπτή η σημασία, στο πλαίσιο αυτό, της διακίνησης πυροβόλων όπλων.

2.9 Η διαδικασία της Βιέννης θα οδηγήσει, στη συνέχεια, στο Πρόσθετο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση των ΗΕ για την καταπολέμηση της παράνομης κατασκευής και διακίνησης πυροβόλων όπλων, των εξαρτημάτων τους, μερών τους και των πυρομαχικών, το οποίο από 1ης Σεπτεμβρίου 2001 μπορούν να υπογράψουν όλες οι ενδιαφερόμενες χώρες, ωστόσο η διαδικασία υπογραφής και κύρωσής του από τα κράτη μέλη της ΕΕ έχει καθυστερήσει.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Νομική βάση

3.1.1 Το άρθρο 95 της Συνθήκης ΕΚ αποτελεί επαρκή νομική βάση για την ένταξη της υπό εξέτασης οδηγίας στην κοινοτική έννομη τάξη, δεδομένου ότι πρόκειται για ένα μέτρο που αφορά τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και εμπίπτει, συνεπώς, στο πεδίο εφαρμογής της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 251.

3.1.2 Με βάση την αρχή της ιεράρχησης των κανόνων, η οδηγία αποτελεί το κατάλληλο νομοθετικό όργανο για την προς τροποποίηση νομοθεσία.

3.1.3 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την εν λόγω πρωτοβουλία της Επιτροπής και θεωρεί ότι η νομική βάση είναι σύμφωνη με τον επιδιωκόμενο στόχο (*).

3.2 Περιεχόμενο της πρότασης

3.2.1 Υπογράφοντας το Πρόσθετο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση των ΗΕ για την καταπολέμηση του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος, η Επιτροπή βάσισε ορθά την προσέγγισή της στις θεμελιώδεις αρχές που το διέπουν, όπως είναι η ανάγκη πρόληψης, καταπολέμησης και εξάλειψης της κατασκευής και της παράνομης διακίνησης πυροβόλων όπλων, των εξαρτημάτων τους, των μερών τους και των πυρομαχικών, λαμβανομένης υπόψη της απειλής που αυτά συνιστούν για την ευημερία των λαών και το δικαίωμά τους να ζουν ειρηνικά.

3.2.2 Η ΕΟΚΕ χαίρει αυτή τη στάση και υποστηρίζει πλήρως την πρωτοβουλία της Επιτροπής.

3.2.3 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει επανειλημμένως ασχοληθεί με το θέμα, κατ'επέκταση δε έχει υποβάλει πολυάριθμες γραπτές ερωτήσεις στην Επιτροπή ⁽¹⁰⁾.

(*) Το θέμα της παρακολούθησης της διακίνησης των πυρομαχικών, το οποίο δεν εμπίπτει στο ειδικό πεδίο της πρότασης της Επιτροπής, έχει ήδη εν μέρει εξεταστεί σε συνδυασμό με την εμπορία και τον έλεγχο των εκρηκτικών υλών εμπορικής χρήσεως στην οδηγία 93/15/ΕΟΚ της 5ης Απριλίου 1993 (ΕΕ αριθ. L 121, 15.05.1993, σ. 20, γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ ΕΕ αριθ. C 313, 30.11.1992, σ. 13), η οποία τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1882/2003 της 29ης Σεπτεμβρίου 2003 (ΕΕ αριθ. L 284, 31.10.2003, σ. 1, γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ ΕΕ αριθ. C 241, 07.10.2002, σ. 128), στην οδηγία 2004/57/ΕΚ της 23ης Απριλίου 2004 (ΕΕ αριθ. L 127, 29/04/2004 σ. 73), όπως και στην απόφαση της Επιτροπής 2004/388/ΕΚ της 15ης Απριλίου 2004 (ΕΕ αριθ. L 120, 24.04.2004, σ. 43), καθώς επίσης και στο πρόγραμμα που περιλαμβάνεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής, της 15ης Ιουλίου 2005 και αφορά μέτρα που εξασφαλίζουν μεγαλύτερη ασφάλεια όσον αφορά τα εκρηκτικά, τους πυροκροτητές, τον εξοπλισμό κατασκευής βομβών και τα πυροβόλα όπλα.

(**) Η οποία, με τη σειρά της, συμπεριλαμβάνεται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος για την παράνομη διακίνηση συμβατικών όπλων του Ιουνίου 1997.

(*) Για τα έτη από 2001 μέχρι 2003, βλέπε αντιστοίχως τις ΕΕ αριθ. C 216, της 1ης Αυγούστου 2001, σ. 1, αριθ. C 330, της 31ης Δεκεμβρίου 2002, σ. 1 και αριθ. C 312, της 22ας Δεκεμβρίου 2003, σ. 1.

(*) Με το ψήφισμα αριθ. 53/111, της 9ης Δεκεμβρίου 1998, της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ.

(**) Με το ψήφισμα αριθ. 55/25, της 15ης Νοεμβρίου 2000.

(*) Αξίζει να εμβασίλει κανείς στους λόγους βάσει των οποίων η Επιτροπή θεωρεί ότι δικαιούται να νομοθετεί για θέματα ποινικού δικαίου και οι οποίοι παρατίθενται στην τροπολογία επί του άρθρου 16 της οδηγίας 91/477/ΕΟΚ.

(10) Ειδικότερα οι γραπτές ερωτήσεις P-4193/97, της ευρωβουλευτού κας Maria Berger (ΕΕ αριθ. C/223/70 της 17.7.98), E-1135/01, του ευρωβουλευτού κ. Christopher Huhne (ΕΕ αριθ. C 350 E/78 της 11.12.2001) και E-1359/02 του ευρωβουλευτού κ. Gerhard Schmid (ΕΕ αριθ. C 229 E/209 της 26.09.2002).

3.2.4 Εξάλλου, στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεών του, το Συμβούλιο έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη να παρασχεθεί βοήθεια στις τρίτες χώρες προκειμένου να προβούν στην κατάρτιση της κατάλληλης νομοθεσίας και την υιοθέτηση των αντίστοιχων ρυθμίσεων σχετικά με την αγορά, την πώληση, την παράδοση, τη μεταφορά και τη διακίνηση όπλων και πυρομαχικών, με σκοπό να διασφαλισθεί η ειρήνη και η ασφάλεια και να προωθηθεί η βιώσιμη ανάπτυξη ⁽¹¹⁾.

3.2.5 Επιπλέον, είναι προφανής η στενή σχέση μεταξύ αυτού του θέματος και των ανησυχιών που σχετίζονται με την καταπολέμηση της τρομοκρατίας ⁽¹²⁾, τη νομιμοποίηση των προσόδων από παράνομες δραστηριότητες, την αναγνώριση, τον εντοπισμό, το πάγωμα και την κατάσχεση προϊόντων εγκλήματος ⁽¹³⁾, τον έλεγχο των εκρηκτικών υλών εμπορικής χρήσεως ⁽¹⁴⁾ και, εν γένει, με όλα τα μέτρα που σχετίζονται με την καταπολέμηση των δραστηριοτήτων του υποκόσμου και του οργανωμένου εγκλήματος.

3.2.6 Συνεπώς, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρωτοβουλία αυτή της Επιτροπής και την επιδοκιμάζει, ελπίζοντας ότι θα τύχει επίσης της πλήρους αποδοχής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Το άρθρο 1 της παρούσας πρότασης τροποποιεί τα παρακάτω άρθρα της οδηγίας 91/477/ΕΟΚ:

— Άρθρο 1: προστίθενται δύο παράγραφοι.

— Άρθρο 4: αντικαθίσταται από νέο κείμενο.

— Άρθρο 16, αντικαθίσταται από νέο κείμενο.

— Παράρτημα I: αναδιατυπώνεται το εδάφιο α) και προστίθεται μία νέα παράγραφος.

4.1.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με όλες τις προτεινόμενες τροποποιήσεις, στο μέτρο που αυτές ενσωματώνουν κατά τρόπο ορθό τις διατάξεις του πρωτοκόλλου στο οποίο βασίζονται.

4.2 Το άρθρο 2 προσδιορίζει τις υποχρεώσεις των κρατών μελών που απορρέουν από την υιοθέτηση της προτεινόμενης οδηγίας, δεν προσδιορίζει ωστόσο τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, μολονότι διευκρινίζει ότι η έναρξη ισχύος της θα είναι άμεση (βλ. το άρθρο 3).

4.2.1 Δεν κρίνεται σκόπιμη η πρόβλεψη μακράς προθεσμίας μεταξύ της υιοθέτησης της οδηγίας και της μεταφοράς της στα επιμέρους εθνικά δίκαια. Στην πραγματικότητα, ο αντίκτυπος αυτής της οδηγίας θα γίνει κυρίως αισθητός είτε στο επίπεδο της νομοθετικής διαδικασίας, και πιο συγκεκριμένα στο ποινικό δίκαιο, είτε

στο επίπεδο των σχετικών οικονομικών παραγόντων οι οποίοι θα πρέπει να προσαρμοστούν στους νέους κανόνες που διέπουν την πρόσβαση στο επάγγελμα του οπλοπώλη και την οργάνωση των αρχείων εμπορικών ροών. Από την άποψη αυτή, μία προθεσμία 12 έως 18 μηνών κρίνεται επαρκής.

4.3 Όσον αφορά τον προσδιορισμό των διαφόρων τύπων παράνομων δραστηριοτήτων, το Συγκριτικό Δίκαιο που υφίσταται στα κράτη μέλη ⁽¹⁵⁾ θα μπορούσε να αποδειχθεί πολύτιμο για όλη την Κοινότητα, ενώ οι ρυθμίσεις που αφορούν τις κυρώσεις θα μπορούσαν να συζητηθούν κατά τρόπο πιο συγκεκριμένο, ει δυνατόν δε το συντομότερο, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

4.4 Εξάλλου, θα ήταν ενδεχομένως χρήσιμο να διευκρινισθεί ότι η έννοια «παράνομη διακίνηση» που περιλαμβάνεται στην πρόταση πρέπει να νοείται εντός του πλαισίου της καταπολέμησης του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος προκειμένου να επιβάλλονται ποινικές κυρώσεις μόνον στις περιπτώσεις που σχετίζονται αποκλειστικά με το ειδικό αντικείμενο του προαναφερθέντος Πρωτοκόλλου των ΗΕ.

4.5 Όσον αφορά τη διάταξη η οποία προβλέπεται στο Παράρτημα I, ενότητα III, εδάφιο γ) της οδηγίας και στην οποία αποσαφηνίζεται ο ορισμός των παλαιών όπλων ή των σύγχρονων αντιγράφων τους, η ΕΟΚΕ ζητεί επειγόντως από την Επιτροπή να προβεί στο απαραίτητο συντονισμό σε κοινοτικό επίπεδο.

4.6 Τέλος, θα ήταν πιθανόν σκόπιμο να προβλεφθεί διάταξη σχετική με τα όπλα που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο κυνηγητικών και αθλητικών δραστηριοτήτων ή για τη συγκρότηση συλλογών, διότι πρέπει να δοθεί πρωταρχική σημασία, και σε αυτούς τους τομείς, στο ζήτημα της ασφάλειας, εξαιτίας της φύσεως — ή, ορθότερα, του φονικού χαρακτήρα — αυτών των αντικειμένων. Στην πραγματικότητα, ο προσδιορισμός του λόγου κατοχής ενός όπλου επαφίεται τελικά στην διακριτική ευχέρεια του κατόχου και, συνεπώς, στο σημείο αυτό ενδέχεται να παρατηρηθούν αποκλίσεις ή να σημειωθούν καταχρήσεις, περιπτώσεις που πρέπει να αποφευχθούν όσο το δυνατόν περισσότερο. Στο πλαίσιο αυτό και με βάση τις γενικές γραμμές πάνω στις οποίες βασίζεται η παρούσα πρόταση, η ΕΟΚΕ θα συμβούλευε να αναλάβουν τα κράτη μέλη την υποχρέωση να απαιτούν από τους κατόχους όπλων να δηλώνουν τα όπλα που έχουν στην κατοχή τους, να διαθέτουν σχετική άδεια ή να συμμορφώνονται προς οιαδήποτε διοικητική διαδικασία καταλήγει στην χορήγηση άδειας χρήσης ή κατοχής όπλων, διαδικασία η οποία προϋποθέτει την συμμετοχή των αρχών εθνικής ασφάλειας που είναι αρμόδιες για την επιτήρηση και τον έλεγχο.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹¹⁾ Βλέπε την απόφαση του Συμβουλίου της 15ης Νοεμβρίου 1999 σχετικά με την Καμπούτζη, στην ΕΕ αριθ. L 294 της 16.11.1999, σ. 5.

⁽¹²⁾ Απόφαση-πλαίσιο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (COM(2001) 521 τελικό της 19.09.2001) και γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ 1171/2006.

⁽¹³⁾ Απόφαση-πλαίσιο της 6ης Ιουλίου 2001, ΕΕ αριθ. L 182 της 05.07.2001.

⁽¹⁴⁾ Οδηγία 93/15/CEE της 5ης Απριλίου 1993, ΕΕ αριθ. L 121 της 15.05.93, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό ΕΚ 1882/2003 της 29.09.2003, ΕΕ αριθ. L 284 της 31.10.2003.

⁽¹⁵⁾ Στην Πορτογαλία, για παράδειγμα, στον πρόσφατο νόμο αριθ. 5/2006 της 23ης Φεβρουαρίου, συμπεριλαμβάνονται ήδη όλα τα μέτρα που προτεινόταν επί του παρόντος.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με μια θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον

COM(2005) 718 τελικό — {SEC(2006) 16}

(2006/C 318/15)

Στις 11 Ιανουαρίου 2006, η Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί θεσπίσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 11 Ιουλίου 2006, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. PEZZINI.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006, (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 194 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 6 αποχές:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι, για τη βιώσιμη ανάπτυξη και για την ανάκαμψη της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας, είναι απαραίτητο να λυθούν τα πολύπλοκα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι πόλεις, όπως η υποβάθμιση του περιβάλλοντος, η κυκλοφοριακή συμφόρηση, τα προβλήματα στέγασης, η ανασφάλεια και η εγκληματικότητα, η κρίση στην απασχόληση και οι παραγωγικές αναδιαρθρώσεις, οι δημογραφικές αλλαγές, ο κοινωνικός αποκλεισμός — κυρίως των νέων και των ηλικιωμένων- και ο φυλετικός διαχωρισμός λόγω προέλευσης και εθνότητας.

1.2 Η ατμοσφαιρική ρύπανση των πόλεων έχει εξελιχθεί από καιρό, σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, με υψηλό κόστος από πλευράς κοινωνίας και υγείας. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας έχει δηλώσει ότι η κακή ποιότητα του αέρα στις πόλεις ευθύνεται για την αύξηση πολλών χρόνιων ασθενειών, που επιβαρύνουν σημαντικά τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, από πλευράς κόστους, θεραπειών, περίθαλψης και απουσιών λόγω ασθένειας.

1.3 Η πρόληψη έχει καταστεί απαραίτητη, τόσο σε επίπεδο ατομικής ευθύνης, με τον περιορισμό της χρήσης των αυτοκινήτων, όσο και σε συλλογικό επίπεδο μέσω νέων πολιτικών μεταφοράς.

1.4 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι αρχές των κρατών μελών πρέπει να σταματήσουν να συσκέπτονται και να υιοθετήσουν, ακολουθώντας τις πολυάριθμες συστάσεις της Επιτροπής, συγκεκριμένα και άμεσα σχέδια παρέμβασης στα πλαίσια μιας ολοκληρωμένης, υπεύθυνης και συμμετοχικής προσέγγισης για μια σημαντική, συνεχή και αναγνωρίσιμη βελτίωση της ποιότητας της ζωής και του περιβάλλοντος.

1.5 Η ΕΟΚΕ είναι επίσης πεπεισμένη ότι η κατεύθυνση που έχει επιλέξει η Επιτροπή με την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για το αστικό περιβάλλον, εδραιωμένη στις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, είναι μία αποτελεσματική στρατηγική,

κυρίως εάν επιβληθεί μέσω μιας συμμετοχικής και κοινής μεθοδολογίας, στο πλαίσιο της αναθεωρημένης Ατζέντας της Λισσαβώνας και του Γκέτεμποργκ.

1.5.1 Κατά την ΕΟΚΕ, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να υιοθετήσει μηχανισμούς οι οποίοι να αξιοποιούν τις βέλτιστες πρακτικές που έχουν υιοθετήσει οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές για την ανάπτυξη στην πράξη της εν λόγω στρατηγικής σύμφωνα με τις επιμέρους πραγματικότητες.

1.5.2 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι πόλεις, για να είναι ανταγωνιστικές, οφείλουν να αναπτύξουν σύγχρονες, αποτελεσματικές και προσβάσιμες υπηρεσίες κυρίως στον τομέα της υγείας, των κοινωνικών υπηρεσιών και της δημόσιας διοίκησης, ώστε να διασφαλιστεί η πιο έντονη κοινωνική συνοχή και η συμμετοχή των νέων και των ηλικιωμένων σε ένα πλαίσιο ενίσχυσης των σχέσεων μεταξύ ιστορικών κέντρων και περιφέρειας, μεταξύ πλούσιων και φτωχών ζωνών της αστικής περιοχής και μεταξύ αυτής της αστικής περιοχής και της ενδοχώρας.

1.6 Πράγματι, σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, πρέπει να ακολουθηθεί το πρότυπο μιας «κοινωνικά υπεύθυνης περιοχής», δηλαδή μιας περιοχής που να προσανατολίζει την ανάπτυξή της προς την αειφορία, ενσωματώνοντας στις δυναμικές της την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση, καθώς και τις κοινωνικοοικονομικές συνέπειες της γήρανσης του πληθυσμού.

1.7 Μια περιοχή μπορεί να οριστεί «κοινωνικά υπεύθυνη» όταν επιτυγχάνει να συνδυάσει επίπεδα επαρκούς ευημερίας με τις υποχρεώσεις που αποτελούν τμήμα της κοινωνικής ευθύνης.

1.7.1 Η παιδεία σε ό,τι αφορά τις υποχρεώσεις, και τα δικαιώματα, δημιουργείται από την πλήρη συνειδητοποίηση του θέματος εντός της οικογένειας και ενισχύεται κατά τη διάρκεια των εκπαιδευτικών διαδικασιών, αρχής γενομένης από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

1.8 Το τρέχον πρόγραμμα-πλαίσιο έρευνας και ανάπτυξης (έκτο) παρέχει, μέσω του συστήματος προβλέψεων, τη δυνατότητα συμμετοχής των φορέων της κοινωνίας των πολιτών για την κοινή αποδοχή των καλύτερων προσανατολισμών, στη βάση των οποίων θα πραγματοποιηθούν οι επιλογές, για ένα πιο συνειδητό μελλοντικό πρότυπο της εδαφικής κοινωνικής ευθύνης.

1.8.1 Στις προτάσεις του 7^{ου} προγράμματος-πλαίσιο έρευνας και ανάπτυξης, πέραν των προληπτικών δράσεων, προβλέπεται, στο πλαίσιο της θεματικής στρατηγικής που αφορά την υγεία ⁽¹⁾, μια ειδική δράση για την ανάπτυξη του ανθρώπου και τη γήρανση, συμπεριλαμβανομένης της αλληλεπίδρασης παραγόντων όπως το περιβάλλον, οι ατομικές συμπεριφορές και τα θέματα φύλου.

1.8.2 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τον θεμελιώδη ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν τα σχολεία, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τα πανεπιστήμια προκειμένου να προσανατολίσουν τους νέους και τους πολίτες προς την αειφόρο ανάπτυξη.

1.8.3 Υπάρχουν διάφορες πρωτοβουλίες που, σε διεθνές επίπεδο, επεδίωξαν να προσδιορίσουν τον πυρήνα των θεμελιωδών αρχών και αξιών στις οποίες γίνεται αναφορά όταν μιλάμε για την «συλλογική κοινωνική ευθύνη». Μεταξύ αυτών οι πιο σημαντικές είναι:

- Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, άρθρο 37 για την προστασία του περιβάλλοντος ⁽²⁾
- Το Παγκόσμιο Συμβόλαιο ⁽³⁾
- Τις Κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ ⁽⁴⁾,
- Ο Χάρτης Αξιών της Επιχείρησης του ΕΙΚΑ (Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Κοινωνικού Απολογισμού) ⁽⁵⁾.

1.9 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι οι δράσεις που αποσκοπούν στην απτή εφαρμογή αυτών των θεμελιωδών αρχών και αξιών πρέπει να θεωρούνται ως αποδοτικές επενδύσεις εφόσον αφορούν την αξιοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών και εργασιακών πτυχών του αστικού ιστού και των δυνατοτήτων προσέλκυσης και έκφρασης που συνεπάγεται.

⁽¹⁾ ΕΕ C C 65/02/2006, σημείο 5.2.2 (εισηγήτρια η κα Heinisch) και ΕΕ C 65 του 2006 (εισηγητές Wolf και Pezzini).

⁽²⁾ Άρθρο 37- **Προστασία του περιβάλλοντος**: «Το υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος και η βελτίωση της ποιότητάς του πρέπει να ενσωματωθούν στις πολιτικές της Ένωσης και να διασφαλιστούν σύμφωνα με την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης».

⁽³⁾ «Ας επιλέξουμε τον συνδυασμό των δυνάμεων της αγοράς με το κύρος των παγκοσμίων αναγνωρισμένων ιδανικών. Ας επιλέξουμε τη συμφιλίωση της δημιουργικής δύναμης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας με τις ανάγκες των ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων και τις απαιτήσεις των μελλοντικών γενεών...» — Kofi Annan, Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών. Μήνυμα του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, Kofi Annan, στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ του Davos, Ελβετία, Ιανουάριος 1999, και επισήμως υποβλήθην στα Ηνωμένα Έθνη τον Ιούλιο του 2000. Το Παγκόσμιο Συμβόλαιο καλεί τις επιχειρήσεις να υιοθετήσουν τις εννέα παγκόσμιες αρχές στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των συνθηκών εργασίας και του περιβάλλοντος.

⁽⁴⁾ Οι κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ δημοσιεύθηκαν τον Ιούνιο του 2000 και απευθύνονται στις διεθνείς επιχειρήσεις.

⁽⁵⁾ Το ΕΙΚΑ επεξεργάστηκε τον Χάρτη αξιών της επιχείρησης — (Πλβ. Παράρτημα II).

1.10 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει θερμά τη θέσπιση «Ευρωπαϊκών Βραβείων Πράσινης Πόλης» ώστε να βελτιστοποιηθούν οι προσπάθειες και οι συμπεριφορές των τοπικών κοινοτήτων και των δημοσίων και ιδιωτικών φορέων που τις συγκροτούν.

1.10.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να είναι η ίδια μαζί με την Επιτροπή των Περιφερειών, τα όργανα που θα δώσουν το παράδειγμα, εξετάζοντας τις δυνατότητες θέσπισης του Ετήσιου Βραβείου της Κοινωνίας των Πολιτών «Eurogreen City», και ελέγχοντας τις βέλτιστες πρακτικές αστικής αειφόρου ανάπτυξης στο πλαίσιο του ΠΕΑ (Παρατηρητήριο Ενιαίας Αγοράς).

2. Αιτιολογία

2.1 Η συντριπτική πλειοψηφία του ευρωπαϊκού πληθυσμού κατοικεί σε αστικές περιοχές ⁽⁶⁾ όπου η ποιότητα ζωής συχνά χαρακτηρίζεται από δραματική υποβάθμιση των συστημάτων μεταφοράς, των περιβαλλοντικών και κοινωνικών συνθηκών και της πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες: οι τελευταίες χρήζουν σημαντικών καινοτόμων παρεμβάσεων, ευφύστερης χρήσης των πόρων και ατομικών ή συλλογικών συμπεριφορών που να σέβονται το περιβάλλον.

2.1.1 Η ΕΟΚΕ είχε την ευκαιρία να εξετάσει επανειλημμένα το πρόβλημα, επισημαίνοντας κυρίως ότι «τα περιβαλλοντικά προβλήματα συγκεντρώνονται στις πόλεις, για διάφορους λόγους, και γίνονται ιδιαίτερα αισθητά στους πολίτες, ειδικότερα σε ό,τι αφορά την ποιότητα του αέρα, την ηχορύπανση και, ιδίως στις μεσογειακές χώρες της ΕΕ, τους υδάτινους πόρους».

2.1.2 Η προβληματική σχετικά με την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών πτυχών στη διαδικασία της αστικής ανάπτυξης εντάσσεται στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων που έχουν καθοριστεί στο VI Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον 2002 — 2012 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπέρ της αειφόρου ανάπτυξης σε διάφορους πρωταρχικούς τομείς, έγγραφο για το οποίο η ΕΟΚΕ έχει εκδώσει σχετική γνωμοδότηση.

2.1.3 Πράγματι το VI Πρόγραμμα Δράσης 2002 — 2012 προέβλεπε την επεξεργασία και τον σχεδιασμό επτά θεματικών στρατηγικών ⁽⁷⁾:

— * ατμοσφαιρική ρύπανση,

— * θαλάσσιο περιβάλλον,

— * βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων,

⁽⁶⁾ Με περισσότερους από 50.000 κατοίκους.

⁽⁷⁾ Ο αστερίσκος δείχνει ότι έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο οδηγιών.

- * πρόληψη δημιουργίας και ανακύκλωση των αποβλήτων,
- προστασία του εδάφους,
- χρήση εντομοκτόνων,
- * αστικό περιβάλλον.

2.1.4 Από αυτές τις επτά στρατηγικές, οι πέντε έχουν θεσμοθετηθεί από την Επιτροπή με τη μορφή των ακόλουθων εγγράφων: η πρόταση θεματικής στρατηγικής για την ατμοσφαιρική ρύπανση υιοθετήθηκε από την Επιτροπή στις 21 Σεπτεμβρίου 2005 ⁽⁸⁾· η πρόταση οδηγίας με θέμα τη στρατηγική για το θαλάσσιο περιβάλλον, επικυρώθηκε στις 24 Οκτωβρίου 2005 ⁽⁹⁾· η πρόταση οδηγίας σχετικά με τα απόβλητα (νέα θεματική στρατηγική για την πρόληψη της δημιουργίας και την ανακύκλωση των αποβλήτων), υιοθετήθηκε στις 21 Δεκεμβρίου 2005 ⁽¹⁰⁾· η πρόταση θεματικής στρατηγικής για την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων, υποβλήθηκε στις 21 Δεκεμβρίου 2005 ⁽¹¹⁾, ενώ η τελευταία πρόταση για το αστικό περιβάλλον, που αποτελεί αντικείμενο της παρούσης γνωμοδότησης, υποβλήθηκε στις 11 Ιανουαρίου 2006.

2.1.5 Υπάρχει μία σαφής αλληλεπίδραση μεταξύ των όσων προτείνονται στις προηγούμενες τέσσερις θεματικές στρατηγικές και της τελευταίας. Στο αστικό περιβάλλον συγκεντρώνονται και προβάλλονται:

- τα μέτρα για την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης·
- τα μέτρα για την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων και την ανακύκλωση αυτών·
- οι πρωτοβουλίες για τη μείωση των εκπομπών αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου και που παράγονται από ορυκτά καύσιμα και χρησιμοποιούνται στις αστικές μεταφορές και στα συστήματα θέρμανσης και ψύξης που χρησιμοποιούν οι πολίτες·
- η προστασία των υδροφόρων οριζόντων και των φυσικών πόρων πανίδας και χλωρίδας των αστικών πάρκων·
- η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, (ιδίως στους λιμένες και στις παράκτιες πόλεις).

2.1.6 Όσον αφορά την πρόταση θεματικής στρατηγικής για το περιβάλλον, σημαντικά είναι επίσης τα μέτρα καταπολέμησης της ηχορύπανσης, για την οποία έχει ήδη υιοθετηθεί από το 2002 ⁽¹²⁾, ένα σχέδιο δράσης για τις μεγάλες αστικές περιοχές και η πρόσφατη πρόταση οδηγίας για την προώθηση καθαρών οχημάτων οδικών μεταφορών (και ειδικότερα οι προτάσεις που αφορούν τις δημόσιες συμβάσεις) ⁽¹³⁾.

2.1.6.1 Εξίσου συνυφασμένες με την παρούσα πρόταση στρατηγικής είναι και οι εξής παρεμβάσεις:

⁽⁸⁾ COM (2005) 446 τελικό.
⁽⁹⁾ COM (2005) 505 τελικό.
⁽¹⁰⁾ COM (2005) 667 τελικό.
⁽¹¹⁾ COM (2005) 670 τελικό.
⁽¹²⁾ Οδηγία 2002/49/ΕΚ.
⁽¹³⁾ COM (2005) 634 τελικό.

— οι κοινοτικές παρεμβάσεις περιβαλλοντικής πολιτικής για την αστική διαχείριση που προβλέπονται στο πρόγραμμα LIFE-PLUS·

— οι κοινοτικές παρεμβάσεις της περιφερειακής πολιτικής και της πολιτικής συνοχής, όσον αφορά το ΕΚΤ, το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής, αλλά και οι κοινοτικές πρωτοβουλίες URBAN II, EQUAL, INTERREG·

— οι κοινοτικές παρεμβάσεις για την ορθολογική χρήση της ενέργειας, την εξοικονόμηση ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση, στο πλαίσιο του προγράμματος «Ευφυής Ενέργεια» και, μελλοντικά, του προγράμματος πλαισίου για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία — ΠΑΚ·

— οι κοινοτικές παρεμβάσεις για την έρευνα και την ανάπτυξη που προβλέπονται από τα ειδικά προγράμματα του Πολυετούς Προγράμματος-Πλαίσιο ΕΚ της ΕΤΑ, που αφορούν ειδικότερα: το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία· τις μεταφορές και την ενέργεια· την κοινωνία των πληροφοριών για καλύτερη ποιότητα ζωής· την ανάπτυξη της επιστήμης και του πολιτισμού στην κοινωνία· τα νέα υλικά και τις νανοτεχνολογίες· τη ραδιοποίηση και την ανάπτυξη δορυφόρων με τα προγράμματα GALILEO, GEO και GMES ⁽¹⁴⁾·

— οι παρεμβάσεις για τη διατήρηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς των πόλεων που προβλέπονται στα κοινοτικά προγράμματα Minerva, LIFE/Ricama, Cultura 2000, MEDIA PLUS και Contentplus

— οι κοινοτικές παρεμβάσεις που προβλέπονται για τις χώρες της Μεσογείου και των Βαλκανίων (MEDA), και για τις χώρες της Κοινοπολιτείας των Νέων Ανεξαρτήτων Κρατών ΝΑΚ (TACIS) — που, στο μέλλον, θα αποτελέσουν αντικείμενο του Νέου Μέσου Εγγύτητας·

— οι κοινοτικές παρεμβάσεις που προβλέπονται από την κοινοτική πολιτική συνεργασίας και ανάπτυξης προς διάφορες περιοχές: ΑΚΕ, Λατινική Αμερική (Mercociudades-MERCOSUR) και Ασία, και από την εμπορική πολιτική της ΕΕ (EU Trade Sustainability Impact Assessment (αξιολόγηση των επιπτώσεων στην αειφορία του εμπορίου — SIA).

2.1.7 Σημαντική συμβολή στον καθορισμό της θεματικής στρατηγικής για το αστικό περιβάλλον είχαν: τα αποτελέσματα της διαβούλευσης που πραγματοποίησε η Επιτροπή για την ενδιάμεση ανακοίνωσή της του 2004 ⁽¹⁵⁾, — μία πρώτη ανάλυση των πιθανών σχετικών στρατηγικών, — οι εθελοντικές πρωτοβουλίες της Ατζέντας 21, — ο Χάρτης του Aalborg ⁽¹⁶⁾, — τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 14ης Οκτωβρίου 2004 για τη σημασία της στρατηγικής και τη σπουδαιότητα ανάληψης δράσεων σε όλα τα επίπεδα, — και τέλος, τα συμπεράσματα της Συμφωνίας Bristol που επιτεύχθηκε κατά τη διάρκεια της Βρετανικής Προεδρίας ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁴⁾ Παγκόσμια Παρακολούθηση του Περιβάλλοντος και της Ασφάλειας.

⁽¹⁵⁾ COM (2004) 60 «Προς μια θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον».

⁽¹⁶⁾ www.aalborgplus10.dk.

⁽¹⁷⁾ Συμφωνία του Bristol, Δεκέμβριος 2005, www.odpm.gov.uk cod. prod. 05 EUPMI 03584. Στη συμφωνία του Bristol καθορίζονται 8 βασικά χαρακτηριστικά της αειφόρου κοινότητας: 1) Ενεργός, χωρίς αποκλεισμούς και ασφαλής 2) με καλή διακυβέρνηση 3) με καλές συνδέσεις 4) με καλές υπηρεσίες 5) ευαίσθητη προς το περιβάλλον 6) ελκυστική 7) με καλή χωροταξία και δόμηση 8) φιλόξενη για όλους.

2.1.8 Η Επιτροπή έχει επίσης εκπονήσει ένα έγγραφο εργασίας, το οποίο επισυνάπτεται στην ανακοίνωση που αποτελεί αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης. Το έγγραφο αυτό αφορά την αξιολόγηση του αντίκτυπου των διαφόρων πιθανών σεναρίων εφαρμογής της στρατηγικής και του κόστους που αυτά συνεπάγονται.

2.1.9 Το 2005, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην έκθεσή του σχετικά με την αστική διάσταση στο πλαίσιο της διεύρυνσης ⁽¹⁸⁾, αναγνώρισε ότι «οι πόλεις και οι αστικές συγκεντρώσεις ή περιοχές όπου ζει το 78 % του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιπροσωπεύουν έναν χώρο όπου συγκεντρώνονται οι πιο πολυσύνθετες και ταυτόχρονα οι πιο συνηθισμένες προκλήσεις, αλλά και έναν χώρο όπου οικοδομείται το μέλλον και όπου εμβαδύνονται και εδραιώνονται όλες οι μορφές της γνώσης». Κατά συνέπεια «οι πόλεις και οι αστικές συγκεντρώσεις ή περιοχές, ιδιαίτερα οι πόλεις μικρού και μεσαίου μεγέθους, έχουν να διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο στην υλοποίηση των αναθεωρημένων στόχων της Λισσαβώνας και του Γκέτεμποργκ». Το Κοινοβούλιο κάλεσε την Επιτροπή «να αναπτύξει και να προτείνει πρότυπα και εργαλεία βιώσιμης αστικής ανάπτυξης στα οποία να έχουν πρόσβαση όλες οι πόλεις και οι αστικές συγκεντρώσεις ή περιοχές».

2.1.10 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι οι φορείς λήψης πολιτικών αποφάσεων, από κοινού με τους κοινωνικούς εταίρους, και γενικά, με το σύνολο της κοινωνίας των πολιτών, οφείλουν να ακολουθήσουν τον στόχο ενός αστικού περιβάλλοντος με υψηλή κοινωνική απόδοση μέσω πολιτικών κατάρτισης.

2.2 Η πρόταση της Επιτροπής

2.2.1 Στην πρόταση της Επιτροπής αναγνωρίζεται ότι «η ποικιλομορφία από άποψη ιστορική, γεωγραφική, κλιματική, διοικητική και νομική, επιβάλλει την εξεύρεση εξειδικευμένων λύσεων σε τοπικό επίπεδο για το αστικό περιβάλλον» και ότι «η εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας, σε περίπτωση ανάληψης δράσης στο πλέον αποτελεσματικό επίπεδο, συνεπάγεται και αυτή ενέργειες σε τοπικό επίπεδο». Δεδομένης πάντως της ποικιλομορφίας των αστικών περιοχών και των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών υποχρεώσεων, καθώς και των δυσχερειών που συνδέονται με την κατάρτιση κοινών προτύπων «αποφασίστηκε ότι τα νομοθετικά μέτρα δεν είναι ο καλύτερος τρόπος για να επιτευχθούν οι στόχοι της παρούσας στρατηγικής», όπως επιβεβαίωσαν τα περισσότερα κράτη μέλη και οι ίδιες οι τοπικές αρχές.

2.2.2 Η προτεινόμενη θεματική στρατηγική διαρθρώνεται με βάση τα ακόλουθα:

- Καθοδήγηση για μια ολοκληρωμένη περιβαλλοντική διαχείριση·
- Καθοδήγηση για σχέδια βιώσιμων αστικών μεταφορών από τις τοπικές αρχές με τεχνική καθοδήγηση για τις κύριες πτυχές των σχεδίων μεταφορών και με παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών, που θα δημοσιευτούν από την Επιτροπή εντός του 2006·

⁽¹⁸⁾ EP(2005)0272 της 21ης Σεπτεμβρίου 2005.

— Κοινοτικές δράσεις υποστήριξης της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών σε επίπεδο ΕΕ·

— Πύλη της Επιτροπής στο Διαδίκτυο για τις τοπικές αρχές προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε όλα τα έγγραφα που έχουν δημοσιευτεί στο εσωτερικό των διαφόρων ιστοθέσεων για τις τοπικές αρχές, σύμφωνα με το σχέδιο δράσης για καλύτερη επικοινωνία στην Ευρώπη

— Κατάρτιση για την απόκτηση ειδικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για την ολοκληρωμένη προσέγγιση της διαχείρισης, π.χ. μέσω προγραμμάτων ανταλλαγής για τους υπαλλήλους των τοπικών αρχών και πρωτοβουλιών του ΕΚΤ για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δημοσίων διοικήσεων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο ⁽¹⁹⁾.

— Προσφυγή σε άλλες κοινοτικές πολιτικές: πολιτική της συνοχής ⁽²⁰⁾ και πολιτική για την έρευνα ⁽²¹⁾.

2.2.3 Η πρόταση της Επιτροπής, έχοντας πολυτομεακό χαρακτήρα, πρέπει να παραβληθεί με τις άλλες προτεινόμενες θεματικές στρατηγικές, ιδιαίτερα με τη θεματική στρατηγική για την ατμοσφαιρική ρύπανση, με τις θεματικές στρατηγικές που αφορούν τα στερεά αστικά απόβλητα, με τη θεματική στρατηγική που αφορά την προστασία των παράκτιων πόλεων από τη θαλάσσια ρύπανση και με τη θεματική στρατηγική που αφορά την προστασία του εδάφους.

2.2.4 Σκόπιμο κρίνεται επίσης να εκδώσει η Επιτροπή ένα ενοποιημένο κείμενο των κανονιστικών διατάξεων που αφορούν την αειφόρο ανάπτυξη των πόλεων και των αστικών περιοχών, των διαφόρων κοινοτικών προγραμμάτων που αφορούν το αστικό περιβάλλον και, τέλος, των διαφόρων κατευθυντήριων γραμμών που αναφέρονται στην ανάπτυξη των πόλεων.

2.3 Παρατηρήσεις

2.3.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ανακοίνωση της Επιτροπής στον βαθμό που εξετάζει ένα πρόβλημα ιδιαίτερα σημαντικό για τους ευρωπαίους πολίτες, για την ποιότητα ζωής στις πόλεις τους και στις αστικές περιοχές, αλλά και για τον θεμελιώδη ρόλο που διαδραματίζουν οι πόλεις ως δημιουργοί πλούτου και οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης.

2.3.2 Πρέπει να επικεντρωθούμε στις προϋποθέσεις της στρατηγικής δράσης, όπως ορίζονται στη συμφωνία του Bristol του Δεκεμβρίου 2005 ⁽²²⁾ όπου, ως προϋποθέσεις για τη δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων στην Ευρώπη, ορίζονται τα εξής:

- η οικονομική ανάπτυξη χωρίς την οποία δεν υπάρχει ικανότητα επενδύσεων στη δημιουργία και στη διατήρηση των βιώσιμων κοινοτήτων,

⁽¹⁹⁾ Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (COM(2004) 493) μπορεί να στηρίξει την κατάρτιση των δημοσίων διοικήσεων, σε διάφορα επίπεδα. Σημαντικός θα μπορούσε να είναι επίσης ο ρόλος του νέου προγράμματος Life+.

⁽²⁰⁾ COM(2004) 494 και 495.

⁽²¹⁾ COM(2005) 1.

⁽²²⁾ Πρβ υποσημείωση 17.

- η ικανότητα ολοκληρωμένης προσέγγισης που να διασφαλίζει την ισορροπία της αειφόρου ανάπτυξης με τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις και τις προκλήσεις ένταξης και κοινωνικής δικαιοσύνης,
  - η έντονη πολιτιστική ταυτότητα προκειμένου οι πόλεις να καταστούν κέντρα διεθνούς αριστείας σύμφωνα με την ατζέντα της Λισαβώνας,
  - η ικανότητα ανταπόκρισης στις προκλήσεις των κοινωνικών διακρίσεων,
  - η αναγνώριση ότι οι βιώσιμες κοινότητες μπορούν να υπάρχουν σε διάφορα επίπεδα, τοπικά, αστικά, περιφερειακά.
- 2.3.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, σύμφωνα με την κοινοτική αρχή «Λιγότερη αλλά καλύτερη νομοθεσία», ενδείκνυται:
- η υιοθέτηση ανοικτών μεθόδων συντονισμού σε εξελικτική βάση, που να συνδυάζουν τη νέα προσέγγιση ολοκληρωμένης αστικής διαχείρισης με το περιεχόμενο των περιβαλλοντικών οδηγιών (νερό, αέρας, θόρυβος, εκπομπές αερίων, κλιματικές αλλαγές, φύση και βιοποικιλότητα) με τις άλλες θεματικές στρατηγικές του VI Προγράμματος Δράσης 2002 — 2012·
  - η υιοθέτηση συστημάτων πρόβλεψης της ανάπτυξης του αστικού περιβάλλοντος, στα οποία να συμμετέχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί και κοινωνικοί φορείς, οι θεσμικοί φορείς και οι ομάδες τελικών χρηστών, συμπεριλαμβανομένων των ασθενέστερων και των περιθωριοποιημένων, όπου θα στηρίζονται οι ελεύθερες επιλογές των τοπικών κέντρων λήψης αποφάσεων και τα αποτελέσματα των οποίων θα χρησιμεύουν ως κοινοί δείκτες ελέγχου και συγκριτικής αξιολόγησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο·
  - η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων βαθμίδων διακυβέρνησης (τοπικής, περιφερειακής, εθνικής) και μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών των τοπικών διοικήσεων, ακόμη και σε ό,τι αφορά την ασφάλεια του πολίτη και των οικονομικών δραστηριοτήτων έναντι του φαινομένου των διαφόρων μορφών εγκληματικότητας των πόλεων·
  - η πραγματοποίηση συγκεκριμένων παρεμβάσεων οι οποίες να δίνουν απαντήσεις στα προβλήματα που θέτει η γήρανση του πληθυσμού των πόλεων, π.χ. μέσω της σύγκρισης των εμπειριών διαφόρων ευρωπαϊκών πόλεων·
  - η κοινοτική ενίσχυση των δράσεων δημιουργίας υποδομής των τοπικών διοικήσεων και των οργανώσεων των οικονομικών και κοινωνικών φορέων και της κοινωνίας των πολιτών της περιοχής·
  - η κοινοτική ενίσχυση της τεχνικής κατάρτισης, της ανταλλαγής των βέλτιστων πρακτικών και της ανταλλαγής υπαλλήλων και εμπειρογνομών μεταξύ των τοπικών διοικήσεων των διαφόρων κρατών μελών·
  - η προσφυγή στη σύσταση εταιρικών σχέσεων ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, κυρίως για τη διαχείριση ολοκληρωμένων προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης και για την προώθηση οικονομικών και οικολογικών δράσεων, κατά τον αειφόρο αστικό σχεδιασμό και κατά την αποκατάσταση υποβαθμισμένων ή εγκαταλειμμένων περιοχών, όπως και για την αειφόρο κοινωνικοοικονομική αναζωογόνηση μικρομεσαίων αστικών κέντρων ή υποβαθμισμένων συνοικιών των μεγάλων πόλεων ⁽²³⁾·
  - ο συντονισμός και η συνοχή των κατευθύνσεων μεταξύ των υπηρεσιών της Επιτροπής που είναι αρμόδιες για τις πολιτικές και τα προγράμματα που επικεντρώνονται στις διάφορες οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πτυχές, οι οποίες αφορούν την αστική ανάπτυξη, με τη δημιουργία ενός διυπηρεσιακού κέντρου συγκέντρωσης και διάδοσης πληροφοριών στο οποίο να έχουν πρόσβαση οι διάφοροι εξωτερικοί συνομιλητές·
  - η κοινοτική ενίσχυση των μελετών σκοπιμότητας για να διασφαλιστεί η σαφής και αντικειμενική θεώρηση του κόστους προετοιμασίας, υιοθέτησης, εφαρμογής, πιστοποίησης, ελέγχου και εποπτείας, αξιολόγησης της ποιότητας και αναθεώρησης των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Διαχείρισης του Περιβάλλοντος -EMP, των Προγραμμάτων Βιώσιμων Αστικών Μεταφορών-SUTP, καθώς και των Συστημάτων Διαχείρισης του Περιβάλλοντος -EMS ⁽²⁴⁾ για τους διάφορους τύπους και χαρακτηριστικά των πόλεων και των αστικών περιοχών·
  - η αύξηση της κοινοτικής ενίσχυσης σε δίκτυα ευρωπαϊκών και μη ευρωπαϊκών πόλεων, όπως τα δίκτυα European Urban Knowledge Network, Eurocities, Mercociudades, Civitas-Mobilis, Urbact·
  - η ανάπτυξη των τεχνολογικών δυνατοτήτων της κοινωνίας των πληροφοριών, της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, της ηλεκτρονικής μάθησης, και της τηλεργασίας για την ανάπτυξη του αστικού περιβάλλοντος·
  - η ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων, που να χρησιμοποιούνται στα σχολεία και στα κέντρα επιμόρφωσης σε διάφορα επίπεδα, προκειμένου να αυξηθεί η ευθύνη των πολιτών για τα περιβαλλοντικά θέματα και να δημιουργηθούν «εργαζόμενοι της γνώσης»·
  - η εφαρμογή συστημάτων αξιολόγησης των επιπτώσεων, που να παρέχουν εναρμονισμένες αναλύσεις των εξελίξεων τόσο για τις περιβαλλοντικές δυναμικές όσο και για οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και τεχνολογικές δυναμικές των ευρωπαϊκών πόλεων. Εν προκειμένω ενδείκνυται η θέσπιση κοινών οδηγιών για την αξιολόγηση του αντίκτυπου, στη βάση του *EU Draft Handbook for Sustainability Impact Assessment*.

⁽²³⁾ Είναι γνωστή εν προκειμένω η συμβολή της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ETE).

⁽²⁴⁾ Πρβ παράρτημα F του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής (SEC 2006) 16.

2.3.4 Η ΕΟΚΕ αποδίδει μεγάλη σημασία στη διαδικασία η οποία μπορεί να δώσει σε μία περιφέρεια και ειδικότερα, σε μία πόλη τη δυνατότητα να αυτοπροσδιορισθούν ως «**Κοινωνικά υπεύθυνες περιοχές**»⁽²⁵⁾. Τούτο επιτυγχάνεται εάν καταφέρουν να ενσωματώσουν:

- κοινωνικές και περιβαλλοντικές πτυχές στις οικονομικές αποφάσεις·
- πρότυπα αξιών που να περιλαμβάνονται σε μια μεθοδολογία συμμετοχής στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, για ανάκαμψη της ανταγωνιστικότητας, π.χ. μέσω της πρωτοβουλίας Jessica⁽²⁶⁾·
- τις βέλτιστες πρακτικές και τη συνεχή αλληλεπίδραση των φορέων συμφερόντων προκειμένου να αυξηθεί η καινοτομία και η ανταγωνιστικότητα·
- τη «δίκαιη» ευημερία, με ευθύνες για το περιβάλλον και την υγεία·
- την προσεκτική και συμμετοχική προσέγγιση της αστικής αειφόρου ανάπτυξης από τον πολιτικό κόσμο.

2.3.4.1 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη του αστικού περιβάλλοντος είναι πρωταρχικής σημασίας, λαμβανομένων υπόψη της δημογραφικής εξέλιξης και των μεταναστευτικών ροών.

2.3.4.2 Επίσης, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι στη βάση μιας αποτελεσματικής στρατηγικής αειφόρου ανάπτυξης των πόλεων βρίσκεται η καταπολέμηση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής φτώχειας, της φυσικής και διανοητικής εξαθλίωσης του ατόμου, του κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και της περιθωριοποίησης των ασθενέστερων στρωμάτων του πληθυσμού των πόλεων, με την προοπτική μιας αποτελεσματικότερης κοινωνικής ενσωμάτωσης των διαφόρων εθνοτικών και πολιτιστικών ομάδων.

2.3.5 Η διαδικασία αυτή πρέπει να συντελεστεί στη βάση ορθά καθορισμένων φάσεων που να προβλέπουν:

- τον προσδιορισμό των κοινών αξιών της τοπικής κοινότητας·
- την ανίχνευση των πόρων και των αναγκών·
- τον καθορισμό στόχων βελτίωσης και εναρμονισμένων δεικτών αξιολόγησης·
- την εκπόνηση ενός λειτουργικού προγράμματος και καθορισμού των μέσων·
- τη διαχείριση και τον έλεγχο του σχεδίου «Κοινωνικά υπεύθυνη περιοχή» βάσει μιας «από τη βάση προς τα άνω» προσέγγισης·
- την έντονη δράση συνεχούς ευαισθητοποίησης και επιμόρφωσης για την ανάπτυξη ενός τοπικού πολιτισμού.

⁽²⁵⁾ Πρβ. εν προκειμένω: Εξέταση της στρατηγικής της ΕΕ υπέρ της αειφόρου ανάπτυξης, Νέα στρατηγική, Έγγρ. του Συμβουλίου 10117/06 της 09.06.06, σημεία 29 και 30.

⁽²⁶⁾ Η πρωτοβουλία Jessica (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas — Κοινή κοινοτική στήριξη για βιώσιμες επενδύσεις σε αστικές περιοχές) αποσκοπεί στο να δώσει λύσεις σε προβλήματα χρηματοδότησης σχεδίων αστικού σχεδιασμού και χωροταξίας καθώς και σχεδίων για εργατικές κατοικίες χάρη σε έναν συνδυασμό επιχορηγήσεων και δανείων.

2.3.5.1 Ορισμένα μέσα έχουν ήδη εντοπιστεί από τις τοπικές αρχές. Εν είδει παραδείγματος αναφέρονται τα ακόλουθα:

- η χρήση των ηλεκτρικών μίνι λεωφορείων αντί των ιδιωτικών αυτοκινήτων στα αστικά κέντρα (Σαλτσβούργο),
- η χρήση λεωφορείων που λειτουργούν με βιοκαύσιμα (Μπολόνια),
- η χρήση ποδηλάτων με «υποβοηθούμενα πεντάλ»⁽²⁷⁾, που είναι πολύ σημαντικά για τους ηλικιωμένους και γενικά για τους κατοίκους των πόλεων που έχουν λόφους (Φεράρα, Μιλάνο),
- η ανάπτυξη ελαφρών σιδηροδρόμων που συνδέουν τα αεροδρόμια και τα κέντρα συνδυασμένων μεταφορών με τα κέντρα των πόλεων,
- η ανάπτυξη τοπικών αστικών σχεδίων χωροταξίας για να προωθηθεί η ανανέωση των πόλεων και να διαφυλαχθεί η αρχιτεκτονική ποιότητα και το περιβάλλον, στη βάση του παραδείγματος του δήμου των Βερσαλλιών⁽²⁸⁾.

2.3.5.2 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής να προωθηθεί η διάδοση των «καθάρων οχημάτων» οδικών μεταφορών καθώς και την πρόταση σχετικά με τη φορολογία των επιβατικών αυτοκινήτων όχι με βάση τον κυβισμό του κινητήρα αλλά τις εκπομπές CO₂.

2.3.6 Για τα θέματα αυτά, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι πρέπει να ενισχυθούν οι δράσεις ευαισθητοποίησης σε όλα τα επίπεδα, αλλά κυρίως στο τοπικό επίπεδο, προκειμένου οι πολίτες και οι επιχειρήσεις να αντιμετωπίσουν με καθήκον και υπευθυνότητα, (π.χ. μέσω της εφαρμογής του συστήματος προβλέψεων), τα όσα έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια σχετικά με την αειφόρο ανάπτυξη και την κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων από τους διεθνείς οργανισμούς: Επιτροπή, ΟΗΕ, ΟΟΣΑ, Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Κοινωνικού Απολογισμού.

2.3.6.1 Οι προς υιοθέτηση διαδικασίες πρέπει να επικεντρώνονται στην έρευνα και στην καινοτομία, στην πολιτική υποστήριξης της ανακαίνισης των εγκαταστάσεων, στην κατάρτιση, στη διάδοση των συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης, στους ελέγχους.

2.3.6.2 Τα πλέον κατάλληλα μέσα, εκτός από την ενημέρωση και τη διάδοση ενός πνεύματος ευθύνης, είναι: τα ISO 14001· EMAS⁽²⁹⁾· GHG⁽³⁰⁾· οι φορολογικές και οικονομικές ενισχύσεις για την επίτευξη των στόχων· η απλοποίηση των διαδικασιών· η απαλλαγή από περιβαλλοντικές υποχρεώσεις όταν λαμβάνονται πιστοποιήσεις.

⁽²⁷⁾ Με ηλεκτρικό κινητήρα.

⁽²⁸⁾ Η ομάδα μελέτης, υπό την προεδρία του Συμβούλου κ. Mendoza Castro, είχε την ευκαιρία να ελέγξει επί τόπου, κατόπιν προσκλήσεων του Συμβούλου κ. Buffetaut, αντιδημάρχου της πόλης, τη χάραξη, τη διαρθρωτική και την ανάπτυξη του τοπικού σχεδίου αστικής ανάπτυξης (P.L.U.) των Βερσαλλιών, στο πλαίσιο της υλοποίησης της Ατζέντας 21, που απαοφόρσε το δημοτικό συμβούλιο της πόλης το 2003 (Πρβ. παράρτημα 3).

⁽²⁹⁾ EMAS, Κανονισμός 1836/93, που τροποποιήθηκε από τον Κανονισμό 761/2001.

⁽³⁰⁾ Οι νέοι κανόνες ISO 14064: ένα νέο πρότυπο για τα αέρια που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου (GHG) και οδηγία 2003/87.

2.3.6.3 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη χρησιμότητα της θέσης των «Ευρωπαϊκών Βραβείων για τις Πράσινες Πόλεις»: τα βραβεία αυτά μπορούν να αποδειχθούν ικανά μέσα παρακίνησης για βελτιστοποίηση των προσπαθειών των τοπικών κοινοτήτων και των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων που τις αποτελούν και για την ανάπτυξη ολοκληρωμένης προσέγγισης και συμπεριφοράς.

2.3.6.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να δώσει η ίδια το παράδειγμα, μαζί με την Επιτροπή των Περιφερειών, εξετάζοντας τις δυνατότητες θέσης του Ετήσιου Βραβείου της Κοινωνίας των Πολιτών «Eurogreen City», ελέγχοντας την πρόοδο που έχει σημειώσει το Παρατηρητήριο ORATE/ESPON⁽³¹⁾ για τον εντοπισμό των εμποδίων και ελέγχοντας τις βέλτιστες πρακτικές αστικής αειφόρου ανάπτυξης στο πλαίσιο του ΠΕΑ (Παρατηρητήριο Ενιαίας Αγοράς).

2.3.7 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το βασικό στοιχείο μιας αποτελεσματικής στρατηγικής αστικής ανάπτυξης είναι: πρώτα, ο εντοπισμός των κατάλληλων συστημάτων διακυβέρνησης και μετά, η ανάληψη δράσης με μια ολοκληρωμένη διαχείριση των πολύπλοκων καταστάσεων, όπου προβλέπεται η ταυτόχρονη παρουσία:

- πληθώρας τοπικών βαθμίδων παρέμβασης και απόφασης,
- πολλών κέντρων λήψης αποφάσεων, με τις ιδιαιτερότητές τους και τους δικούς τους στόχους προτεραιότητας,
- χρονικών περιθωρίων με βραχυπρόθεσμους, μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους.

2.3.8 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, μεταξύ των σημαντικότερων στοιχείων για τη βελτίωση του συστήματος της ολοκληρωμένης διακυβέρνησης μιας κοινωνικά υπεύθυνης περιοχής, πρέπει να υπάρχουν τα ακόλουθα:

- η βελτίωση της διαδικασίας διαβούλευσης εντός της Επιτροπής,

- η συμμετοχή, στη διατύπωση των προτάσεων δράσης, όλων των μερών που ενδιαφέρονται για την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική αειφορία των πόλεων,
- ο συνεχής και διαρθρωμένος διάλογος με την κοινωνία των πολιτών για τη διαφανή διάδοση των πληροφοριών όσον αφορά τους περιβαλλοντικούς κινδύνους, τις επιλογές καθαρών τεχνολογιών και την ανάγκη να καταστούν ελκυστικότερες οι πόλεις,
- ένα κοινό όραμα των μεσοπρόθεσμων προοπτικών, μέσω συστήματος προβλέψεων, στο οποίο να συμμετέχουν τα ιδιωτικά και δημόσια κέντρα λήψης αποφάσεων,
- η προσφυγή σε μηχανισμούς αξιολόγησης των επιπτώσεων, στη βάση προκαθορισμένων κριτηρίων και δεικτών σε κοινοτικό επίπεδο, που να ανταποκρίνονται σε μια λογική ολοκληρωμένης προσέγγισης μιας περιοχής,
- η ανάλυση των βέλτιστων πρακτικών, ειδικότερα όσον αφορά την κοινωνική ενσωμάτωση, την ασφάλεια και τη συνύπαρξη των πολιτών,
- η ενίσχυση της σχολικής εκπαίδευσης για την προστασία του περιβάλλοντος καθώς και της εξωσχολικής επιμόρφωσης για τους ενήλικες και τους ηλικιωμένους,
- η κοινή προσπάθεια για την ανάπτυξη, με την υποστήριξη μεταξύ άλλων των κοινοτικών πρωτοβουλιών Jeremie και Jessica, του συστήματος της χρηματοοικονομικής τεχνικής ώστε να ενισχυθεί η ανάπτυξη, η απασχόληση και η κοινωνική ενσωμάτωση των πόλεων, μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής, της ΕΤΕ, του ΕΤΕπ και των εταιρικών σχέσεων μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου τομέα,
- οι μηχανισμοί παροχής κινήτρων και τα συστήματα πιστοποίησης που να επιβραβεύουν τις εθελοντικές προσπάθειες των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων για την ανάπτυξη ενός αειφόρου και ανταγωνιστικού αστικού περιβάλλοντος.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

⁽³¹⁾ ORATE (Δικτυακό Παρατηρητήριο Χωροταξίας του Ευρωπαϊκού Εδάφους) / ESPON (European Spatial Planning Observation Network).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι μελλοντικές προοπτικές της γεωργίας στις περιοχές με ειδικά φυσικά μειονεκτήματα (ορεινές, νησιωτικές και εξόχως απόκεντρες περιφέρειες)»

(2006/C 318/16)

Στις 19 Ιανουαρίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του εσωτερικού κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να εκπονήσει γνωμοδότηση: «Οι μελλοντικές προοπτικές της γεωργίας στις περιοχές με ειδικά φυσικά μειονεκτήματα (ορεινές, νησιωτικές και εξόχως απόκεντρες περιφέρειες)».

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Ιουλίου 2006 με βάση εισηγητική έκθεση των κκ. Bros και Caball i Subirana.

Κατά την 429η σύνοδο της ολομέλειάς της στις 13 και 14 Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 173 ψήφους υπέρ, 6 κατά και 16 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ύπαρξη των εν λόγω περιοχών με ειδικά φυσικά μειονεκτήματα (ορεινές, νησιωτικές και εξόχως απόκεντρες περιοχές) πρέπει να αναγνωρισθεί δημοσίως και σε πολιτικό επίπεδο, έτσι ώστε να μπορέσουν να εφαρμοσθούν σκοποθετημένες πολιτικές που να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες αυτών των περιοχών.

1.2 Τη στιγμή που διεξάγονται διαπραγματεύσεις μεταξύ Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ευρωπαϊκών περιφερειών ή κρατών μελών σχετικά με προγράμματα που αφορούν στην αγροτική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα των περιφερειών, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει τη σημασία και τις ανάγκες της γεωργίας σε περιοχές που πάσχουν από ειδικά φυσικά μειονεκτήματα (ορεινές, νησιωτικές και εξόχως απόκεντρες περιοχές)

1.3 Έχοντας υπόψη αυτά τα μειονεκτήματα, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προτείνει πολιτικές πραγματικά προσανατολισμένες στις ανάγκες αυτών των περιοχών, προκειμένου να συντονιστούν οι διάφορες πολιτικές που εφαρμόζονται σε αυτές και να επιτευχθούν συνέργιες μεταξύ των υφιστάμενων δράσεων.

1.4 Παρόλο που ο δεύτερος πυλώνας της ΚΠΠ — αγροτική ανάπτυξη — είναι καθοριστικής σημασίας και, κατά συνέπεια, συνιστά βασική πολιτική προτεραιότητα, πρέπει να ληφθεί ότι αυτή ήταν μια από τις σημαντικότερες παραμέτρους που μπορούσαν να προσαρμωθούν για να επιτευχθεί συμφωνία για τις δημοσιονομικές προοπτικές. Σημειώνοντας αυτήν την περικοπή δημοσιονομικών πόρων, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και το Συμβούλιο να προσανατολίσουν κατά προτεραιότητα τις πιστώσεις για την αγροτική ανάπτυξη στις ασθενέστερες περιοχές που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη, δηλαδή στις περιοχές που πάσχουν από διαρθρωτικά φυσικά μειονεκτήματα.

1.5 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη-μέλη, όταν καταρτίζουν προγράμματα για την αγροτική και περιφερειακή ανάπτυξη στα πλαίσια των διαρθρωτικών ταμείων, να μεριμνούν για την συμπληρωματικότητα και τη συνοχή των προγραμμάτων αυτών στις περιοχές που πάσχουν από φυσικά μειονεκτήματα.

1.6 Η ΕΟΚΕ προτείνει να εκληφθούν ως παράδειγμα οι πλατφόρμες που λειτουργούν ήδη στις ορεινές περιοχές, όπως η πλατφόρμα EUROMONTANA, για να προωθηθεί ένα παρόμοιο είδος συνεργασίας στις νησιωτικές και τις εξόχως απόκεντρες περιοχές, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά σε θέματα αγροτικής πολιτικής, και να υπάρξει μέριμνα για την ενεργό συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην προσπάθεια αυτή.

1.7 Με δεδομένα τον εύλωτο χαρακτήρα και τη σημασία της γεωργίας στις περιοχές αυτές, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η σύσταση Ευρωπαϊκού κέντρου παρακολούθησης για τις ορεινές, τις νησιωτικές και τις εξόχως απόκεντρες περιοχές έχει εξαιρετική σημασία. Σκοπός είναι να αναπτυχθεί μια ευρωπαϊκή αντίληψη της γεωργίας σε αυτές τις περιοχές, η οποία να λειτουργεί ως σημείο αναφοράς για την παρακολούθηση, την ανάλυση και την διάδοση πληροφοριών σχετικά με την εκεί κατάσταση της γεωργίας και ως σημείο προαγωγής του προβληματισμού και του διαλόγου μεταξύ των διοικητικών αρχών, της κοινωνίας των πολιτών, των διαφόρων ευρωπαϊκών οργανισμών και των πρωτοβουλιών που υπάρχουν σήμερα στην Ευρώπη για την προστασία και την ανάπτυξη της γεωργίας στις περιοχές αυτές.

1.8 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επ' αυτού ότι, εκτός από τις αναφερόμενες στην παρούσα γνωμοδότηση ορεινές, νησιωτικές και ιδιαίτερα απομακρυσμένες περιοχές, υπάρχουν και πολλές άλλες μειονεκτούσες γεωργικές περιοχές — με παρόμοια εμπόδια για την γεωργική δραστηριότητα, σχετιζόμενα με τη γεωγραφική θέση των γεωργικών εκτάσεων, το κόστος γεωργικής παραγωγής και τις κλιματικές συνθήκες. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις «λοιπές μειονεκτούσες περιοχές», όπως και για τις «περιοχές με ιδιαίτερα μειονεκτήματα». Η ΕΟΚΕ θα ασχοληθεί με αυτές τις περιοχές σε άλλη γνωμοδότησή της.

1.9 Επίσης, ο χαρακτηρισμός των λοιπών περιοχών ως μειονεκτουσών, θα πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικά μειονεκτήματα όσον αφορά τη γεωργική τους χρήση. Συγχρόνως, θα πρέπει να ληφθούν επαρκώς υπόψη και τα ιδιαίτερα περιφερειακά χαρακτηριστικά.

2. Αιτιολογική έκθεση

2.1 Έγγραφα που προηγήθηκαν της γνωμοδότησης αυτής

- Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με «Το μέλλον των ορεινών ζωνών στην Ευρωπαϊκή Ένωση» ⁽¹⁾.
- Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την ανάπτυξη της υπαίθρου ⁽²⁾.
- Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 6ης Σεπτεμβρίου 2001 σχετικά με «Τα 25 χρόνια εφαρμογής του κανονισμού της Κοινότητας προς όφελος της γεωργίας στις ορεινές περιοχές» ⁽³⁾.
- Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με τις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες ⁽⁴⁾.
- Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με τη στρατηγική για τις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες ⁽⁵⁾.
- Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για τα γεωργικά προβλήματα στις εξόχως απόμακρες περιοχές και νήσους της ΕΕ ⁽⁶⁾.

3. Κοινό μέρος: οι περιοχές με μόνιμα φυσικά μειονεκτήματα

3.1 Οι κανονισμοί σχετικά με την ανάπτυξη της υπαίθρου και τις περιφερειακές πολιτικές έχουν πλέον εγκριθεί. Η κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων ήταν δύσκολο έργο, λόγω της μείωσης των κονδυλίων που διατέθηκαν για τις πολιτικές αυτές. Η συμφωνία για τις δημοσιονομικές προοπτικές για την περίοδο 2007 — 2013 οδηγεί σε μείωση των κονδυλίων που διατίθενται για την αγροτική ανάπτυξη στα παλιά κράτη-μέλη και σε μεγαλύτερη διασπορά των πόρων της περιφερειακής πολιτικής.

3.2 Εδώ και πολλά χρόνια, ορισμένες ορεινές και εξόχως απόμακρες περιοχές με μόνιμα φυσικά μειονεκτήματα αναγνωρίζονται ως τέτοιες στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής και της περιφερειακής πολιτικής, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει με τις νησιωτικές περιοχές.

3.2.1 Οι ορεινές περιοχές έχουν ιδιαίτερη σημασία στην Ευρώπη: καλύπτουν το ένα τρίτο της έκτασής της και φιλοξενούν περίπου του 18 % του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 25 κρατών μελών. Με την προσχώρηση της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας, θα προστεθούν στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκτεταμένες ορεινές περιοχές. Οι ευρωπαϊκές ορεινές περιοχές διαφέρουν πολύ τόσο ως προς τα φυσικά τους χαρακτηριστικά, όπως η μορφολογία και το κλίμα, όσο και ως προς τα κοινωνικοοικονομικά τους χαρακτηριστικά, όπως η δημογραφική κατάσταση, η προσβασιμότητα και η σύνδεση με τις γειτονικές τους περιοχές. Διαφέρουν ως προς τη χρήση των γαιών, τον ρόλο της γεωργίας, την κοινωνική συνοχή, και το πιο σημαντικό, τον βαθμό της οικονομικής τους ανάπτυξης.

3.2.2 Τα πέντε κριτήρια που χρησιμοποιεί η EUROSTAT για τον ορισμό μιας νησιωτικής περιφέρειας είναι: η περιφέρεια πρέπει να έχει ελάχιστη επιφάνεια 1 km², να βρίσκεται σε απόσταση τουλάχιστον 1 km από την ηπειρωτική χώρα, να έχει ελάχιστο μόνιμο

πληθυσμό 50 κατοίκους, να μην έχει μόνιμες δομές σύνδεσης με την ηπειρωτική χώρα και να μην φιλοξενεί πρωτεύουσα της ΕΕ.

3.2.3 Σύμφωνα με τον ορισμό της EUROSTAT, κάθε νησιωτική περιοχή που φιλοξενεί πρωτεύουσα της ΕΕ αποκλείεται. Έτσι, πριν από τη διεύρυνση, αποκλείστηκαν το Ηνωμένων Βασιλείο και η Ιρλανδία. Ωστόσο, από το Μάιο του 2004, δύο σχετικά μικρά νησιά — η Κύπρος και Μάλτα — έγιναν μέλη της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ συνιστά την επανεξέταση του ορισμού, για να συμπεριληφθούν σε αυτόν τα εν λόγω δύο κράτη μέλη. Αυτό άλλωστε αναγνωρίζεται από την ΕΕ στην πρόταση για τα νέα διαρθρωτικά ταμεία και το ταμείο συνοχής καθώς και στο σχέδιο συντάγματος για την Ευρώπη, όπου γίνεται ήδη αναφορά σε αυτό το θέμα.

3.2.4 Οι εξόχως απόκεντρες περιοχές, όπως για παράδειγμα τα υπερπόντια διαμερίσματα της Γαλλίας, οι Αζόρες, η Μαδέρα και τα Κανάρια νησιά, είναι πλήρη μέλη της ΕΕ, ταυτόχρονα όμως διαδέχονται μοναδικά χαρακτηριστικά. Όλες αυτές οι περιοχές ευρίσκονται σε συγκρίσιμη κατάσταση και χαρακτηρίζονται από μια σειρά γεωγραφικών, φυσικών και ιστορικών παραγόντων που επηρεάζουν σημαντικά την οικονομική και κοινωνική τους ανάπτυξη.

3.2.5 Άλλες, λιγότερο εκτεταμένες ειδικές ζώνες, όπως οι περιαιστικές περιοχές ⁽⁷⁾, οι υγρότοποι, οι περιοχές πόλντερ κλπ. ενδέχεται να αντιμετωπίζουν ειδικά μειονεκτήματα, τα οποία θα έπρεπε να εξεταστούν πιο προσεκτικά σε ένα πιο αποκεντρωμένο πλαίσιο εφαρμογής των ευρωπαϊκών πολιτικών. Η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να εξετάσει τα θέματα αυτά σε μεταγενέστερη γνωμοδότηση.

3.3 Οι περιοχές αυτές αντιμετωπίζουν μόνιμα φυσικά μειονεκτήματα όπως: απομόνωση, η οποία συνεπάγεται αυξημένο κόστος για τη διάθεση προϊόντων στην αγορά, τον εφοδιασμό και την παροχή υπηρεσιών, και δυσκολίες πρόσβασης στις αγορές, παράλληλα με υψηλότερο κόστος υποδομών, μεταφορών και ενέργειας.

3.4 Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο έχει ιδιαίτερη σημασία να διασφαλιστούν οι αγροτικές δραστηριότητες σε αυτές τις μειονεκτικές περιοχές για την οικονομική τους ανάπτυξη, την κοινωνική ζωή, την πολιτιστική κληρονομιά (υψηλό ποσοστό αγροτικού πληθυσμού στις εν λόγω περιοχές), για την εδαφική ισορροπία και για το περιβάλλον.

3.5 Οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις της ΚΓΠ έχουν επιφέρει πολλές και βαθιές αλλαγές, που θα επηρεάσουν αναπόφευκτα την αιχμώδη ανάπτυξη των ευρωπαϊκών περιφερειών και ιδίως των περιοχών με ειδικά φυσικά μειονεκτήματα, κυρίως λόγω της αποδυνάμωσης του δεύτερου πυλώνα για τα παλαιά κράτη-μέλη. Οι τελευταίες αυτές μεταρρυθμίσεις κινούνται σε δύο κατευθύνσεις: αφενός, αποτελούν την ευρωπαϊκή απάντηση στις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ (Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου) και μια προσπάθεια τόνωσης της ανταγωνιστικότητας στις διεθνείς αγορές, αφετέρου, δείχνουν μια τάση ενδυνάμωσης των ενισχύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος, την ευημερία των ζώων και την υπαίθρο, η οποία είναι μεν επιθυμητή αλλά δεν πραγματοποιείται.

⁽¹⁾ EE C 302 της 14.3.2003, εισηγητής ο κ. Jean-Paul Bastian.

⁽²⁾ EE C 302 της 7.12.2004 και ΕΟΚΕ 251/2005, EE C 234 της 22.9.2005, εισηγητής ο κ. Gilbert Bros.

⁽³⁾ INI2000/2222, EE C 072 της 21.3.2001.

⁽⁴⁾ EE C 221 της 17.9.2002, εισηγητής ο κ. Philippe Levaux.

⁽⁵⁾ EE C 24 της 31.1.2006, εισηγήτρια η κα Margarita López Almendáriz.

⁽⁶⁾ EE C 30 της 30.01.1997, εισηγητής ο κ. Leopoldo Quevedo Rojo.

⁽⁷⁾ EE αριθ. C 74, 23/3/2005

3.6 Η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ του 2003 έχει θεωρητικό στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και τον προσανατολισμό της αγροτικής παραγωγής σε συνάρτηση με τις αγορές. Όμως, οι δυνάμεις της αγοράς από μόνες τους θα οδηγούσαν στην εξαφάνιση της γεωργίας στις μειονεκτικές περιοχές. Για τον λόγο αυτόν, είναι απαραίτητο να ακολουθηθεί μια αποφασιστικότερη πολιτική για τη διατήρηση της αγροτικής δραστηριότητας στις περιοχές αυτές που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες.

3.7 Ο αντίκτυπος της μεταρρύθμισης του «πρώτου πυλώνα», η οποία εγκρίθηκε στις 29 Σεπτεμβρίου 2003 και προέβλεπε την αποσύνδεση, την πολλαπλή συμμόρφωση και τη διαφοροποίηση, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί, καθώς τα κράτη και οι περιφέρειες έχουν προβεί σε διαφορετικές στρατηγικές επιλογές. Ωστόσο, φαίνεται πως η μεταρρύθμιση θα μπορούσε να οδηγήσει στην εγκατάλειψη και/ή μετατόπιση της παραγωγής (καθώς αυτή δεν είναι υποχρεωτική για τη λήψη άμεσων ενισχύσεων), επί παραδείγματι, σε ό,τι αφορά στην κτηνοτροφία και την τελική μεταχείριση των ζώων πριν τη διάθεσή τους στην αγορά.

3.8 Κατά τις διαπραγματεύσεις της Επιτροπής με τις ευρωπαϊκές περιφέρειες και τα κράτη μέλη με αντικείμενο τα προγράμματα ανάπτυξης της υπαίθρου και τα προγράμματα περιφερειακής πολιτικής, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις περιοχές με μόνιμα φυσικά μειονεκτήματα, προκειμένου να διασφαλιστεί η εδαφική συνοχή, που είναι απαραίτητη για την επιτυχία της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Ο αποκλειστικός προσανατολισμός των δημοσίων πολιτικών στις στρατηγικές ανταγωνιστικότητας θα ήταν κατ' αυτήν την έννοια αντίθετος προς τους στόχους που επιδιώκονται. Και όμως, αυτή είναι η κατεύθυνση που φαίνεται ότι θέλουν να ακολουθήσουν ορισμένες χώρες της ΕΕ.

3.9 Η γεωργία πρέπει να παραμείνει μια οικονομική δραστηριότητα βασισμένη στην επιχειρηματική βούληση των αγροτών. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι μειονεκτικές περιοχές πρέπει να γίνουν μουσεία παρωχημένων αγροτικών πρακτικών, ούτε περιοχές που αντιμετωπίζουν κυρίως ή αποκλειστικά περιβαλλοντικούς κινδύνους. Ο αγροτικός τομέας κατόρθωσε να αναπτυχθεί και να εκσυγχρονισθεί, ώστε να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των καταναλωτών και των πολιτών. Η δυναμική αυτή πρέπει να συνεχιστεί, προκειμένου να αξιοποιηθούν οι ικανότητες καινοτομίας και επιχειρηματικότητας των αγροτών. Η γεωργία στις μειονεκτικές περιοχές πρέπει να παραμείνει σ' αυτήν την πορεία και να επιτρέψει την ανάπτυξη ενός αγροδιατροφικού τομέα βάσει της τοπικής παραγωγής, με στόχο τη διασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας των εν λόγω περιοχών. Σε αυτό πρέπει να συμβάλλουν ιδιαίτερος οι κρατικές ενισχύσεις στις περιφέρειες.

4. Ορεινές περιοχές

4.1 Εισαγωγή: τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ορεινής γεωργίας και οι προκλήσεις της ανάπτυξης της υπαίθρου.

4.1.1 **Η ορεινή γεωργία** στην Ευρώπη έχει ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Παρότι οι ορεινές περιοχές της Ευρώπης παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές τόσο από περιβαλλοντική, εδαφολογική και κλιματική όσο και από οικονομική και κοινωνική άποψη, αντιμετωπίζουν ορισμένους κοινούς περιορισμούς (ή μειονεκτήματα) όσον

αφορά τις αγροτικές δραστηριότητες, λόγω των κλίσεων, του ανώμαλου εδάφους και των αντίξοων σε γενικές γραμμές κλιματικών συνθηκών. Τα μειονεκτήματα αυτά περιορίζουν τις παραγωγικές επιλογές στη χορτονομή και την κτηνοτροφία. Περιορίζουν, επίσης, την ικανότητα προσαρμογής της γεωργίας στις συνθήκες ανταγωνισμού και συνεπάγονται αυξημένο κόστος, που δεν επιτρέπει την παραγωγή προϊόντων υψηλής ανταγωνιστικότητας και χαμηλής τιμής. Ωστόσο, η ορεινή γεωργία μπορεί να συμβάλει καιρία στην αειφόρο ανάπτυξη των ορεινών περιοχών.

4.1.2 Οι προκλήσεις όσον αφορά την ανάπτυξη της ορεινής υπαίθρου σχετίζονται ουσιαστικά με την έλλειψη εκμεταλλεύσιμων εκτάσεων, τον ανταγωνισμό με άλλες δραστηριότητες όπως η δασοκομία ή η αστική ανάπτυξη, την εγκατάλειψη των αγροτικών γαιών, τον αποκλεισμό των τοπίων, την ανάπτυξη του τουρισμού, την προσβασιμότητα (ή την απομόνωση), τις υπηρεσίες κοινής ωφελείας και τη διαχείριση των υδάτων και των φυσικών πόρων, ιδιαιτέρως τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Τέλος, σχετίζονται με την ασφάλεια αγαθών και προσώπων, χάρη στο θετικό ρόλο που διαδραματίζουν οι γεωργικές και οι δασοκομικές δραστηριότητες για την καταπολέμηση φυσικών κινδύνων όπως οι κατολισθήσεις, οι πλημμύρες, οι χιονοστιβάδες ή οι πυρκαγιές.

4.2 Η ανάγκη ενός εναρμονισμένου ορισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Υπενθύμηση της θέσης της ΕΟΚΕ στη γνωμοδότηση με θέμα «Το μέλλον των ορεινών περιοχών στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (*)

«3.1.2. Συνεπώς, διαπιστώνονται σημαντικές διαφορές μεταξύ (των ορεινών περιοχών) των κρατών μελών. Θα έπρεπε να εναρμονισθεί η πραγματικότητα της ευρωπαϊκής ορεινής περιοχής, διατηρώντας βέβαια ορισμένη επικουρικότητα όσον αφορά τον τελικό προσδιορισμό των σχετικών εδαφών και προσαρμόζοντας ανάλογα το σημερινό κοινοτικό ορισμό με την καθιέρωση μιας ψαλίδας «για καθένα από τα τρία κριτήρια (ή τουλάχιστο για τα δύο, του υψόμετρου και της κλίσης)».

4.2.1 Η έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου της ΕΕ και η μελέτη που εκπονήθηκε για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Zones de montagne en Europe: analyse des régions de montagne dans les États membres actuels, les nouveaux États membres et d'autres pays européens» [Ορεινές περιοχές στην Ευρώπη: ανάλυση των ορεινών περιφερειών στα σημερινά κράτη μέλη, τα νέα κράτη μέλη και άλλες ευρωπαϊκές χώρες], η οποία δημοσιεύτηκε τον Ιανουάριο του 2004 στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/studies/study_fr.htm, προσφέρουν στην Επιτροπή τα μέσα για να καταλήξει σε έναν εναρμονισμένο ορισμό της ορεινής περιοχής.

4.3 Η ΕΕ πρέπει να χαράξει μια ειδική πολιτική υπέρ των ορεινών περιοχών

4.3.1 Η επίδραση της ορεινής γεωργίας στο περιβάλλον και στις ίδιες τις περιοχές είναι αναντικατάστατη. Οι αγρότες διαδραματίζουν θετικό ρόλο όσον αφορά την τοπική οικονομία, το περιβάλλον και την κοινωνία εν γένει.

(*) Ομοίως 1.

Πρόκειται για τον «θετικό εξωτερικό αντίκτυπο» ή τον «πολυλειτουργικό χαρακτήρα» της. Όντως, η γεωργία αποτελεί ένα αποτελεσματικό μέσο για τη χωροταξία και τη διαχείριση των φυσικών πόρων, και ένα καθοριστικό συντελεστή για τη διαμόρφωση του τοπίου. Τα στοιχεία αυτά έχουν ιδιαίτερη σημασία στις ορεινές περιοχές, λόγω των σημαντικών υδάτινων πόρων, της ειδικής ορεινής βιοποικιλότητας και της πρόκλησης της τουριστικής ανάπτυξης όλων σχεδόν των ορεινών περιοχών. Εξάλλου, η γεωργία συμβάλλει και στη διατήρηση ορισμένων ζωικών και φυτικών ειδών, είτε μέσω της άμεσης εκμετάλλευσής τους (βοοειδή ή αιγοπρόβατα που εξάγονται σ' όλο τον κόσμο λόγω της ανθεκτικότητάς τους, ορισμένα είδη φυτών όπως τα αρωματικά, ή ορισμένα είδη δημητριακών που ανακαλύπτουν σήμερα πάλι οι καταναλωτές) είτε μέσω της αγροτικής δραστηριότητας (διατήρηση των ορεινών βοσκοτόπων κ.λπ.). Συμβάλλει, επίσης, στη διάθεση μιας ποικιλίας αγροτικών και διατροφικών προϊόντων στην αγορά, κυρίως επειδή συχνά προσφέρει πρωτότυπα και πάρα πολύ γνωστά προϊόντα, για τα οποία υπάρχει μικρότερος ανταγωνισμός, γεγονός που επιτρέπει τη διατήρηση της παραδοσιακής τεχνογνωσίας. Τέλος, η ορεινή γεωργία συνεισφέρει και στην απασχόληση του πληθυσμού της υπαίθρου και σχετίζεται στενά με μη γεωργικές δραστηριότητες, καθώς μεγάλος αριθμός των κατοίκων πολλών από τις περιφέρειες αυτές απασχολείται σε πολλές διαφορετικές εργασίες.

4.3.2 Εκτός και αν υιοθετηθεί η άποψη ότι οι θετικοί αυτοί εξωτερικοί παράγοντες μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο χρέωσης ως παρεχόμενες υπηρεσίες, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει κατά κανόνα σήμερα, η μείωση των ενισχύσεων προς την ορεινή γεωργία θα επηρέαζε άμεσα τους εργαζομένους σε αυτήν, επιταχύνοντας την εγκατάλειψη εκμεταλλεύσεων και, κατά συνέπεια, την εγκατάλειψη της προστασίας της υπαίθρου. Πρόκειται για ένα πρόβλημα που αφορά στο κοινό συμφέρον και ενδιαφέρει τους δημόσιους φορείς που είναι αρμόδιοι για τη λήψη αποφάσεων, αλλά και την κοινωνία ως σύνολο. Εάν υπάρχει πραγματικά επιθυμία να δοθεί προτεραιότητα στην αιφώρο ανάπτυξη, το θέμα αυτό δεν μπορεί να παραγνωρισθεί.

4.3.3 Η ανάγκη διατήρησης μιας παραγωγικής αγροτικής δραστηριότητας στις ορεινές περιοχές είναι ιδιαίτερα επιτακτική για την οικονομία της υπαίθρου, προκειμένου να καταστεί δυνατή η μεταποίηση και άρα η παροχή προστιθέμενης αξίας στις περιοχές αυτές, οδηγώντας έτσι στη δημιουργία θέσεων εργασίας, στην τόνωση της ανάπτυξης κλπ.. Επιπλέον, τα προϊόντα από τις ορεινές περιοχές στηρίζονται συχνά στην πολύ πλούσια πολιτιστική κληρονομιά τους, η επιβίωση της οποίας εξαρτάται από τα τοπικά προϊόντα, όπως παραδείγματος χάρι το τυρί *artisan* της περιοχής *Margeride* (*), το οποίο αποτελεί τη βάση της γιορτής του *artisan*, τα τυριά του *Maillon* ή του *γλυκάνισου* στη *Rute* κ.λπ..

4.3.4 Η ορεινή γεωργία αντιμετωπίζει μια σειρά ειδικών και διαρθρωτικών προβλημάτων. Η δημιουργία του πρώτου πυλώνα της ΚΓΠ, που στηριζόταν κατά παράδοση στο επίπεδο παραγωγής των αγροτικών συστημάτων, οδήγησε στη διαφοροποίηση του ύψους των ενισχύσεων μεταξύ των ορεινών και των πεδινών περιοχών και μάλιστα σε βάρος των πρώτων. Η χορήγηση βοήθειας από το δεύτερο πυλώνα είναι στην πράξη εξίσου σημαντική με τη βοήθεια που χορηγείται από τον πρώτο πυλώνα στις περιοχές αυτές. Μια ειδική πολιτική υπέρ των ορεινών περιοχών πρέπει να επιτρέπει να συνεκτιμώνται με ολοκληρωμένο και συνεπή τρόπο τα ιδιαίτερα

προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ορεινές εκμεταλλεύσεις, γεωργικές ή κτηνοτροφικές. Η πολιτική αυτή θα αποδείκνυε ότι η κοινωνία έχει τη βούληση να διαθέσει τα μέσα για την προαγωγή μιας δυναμικής ορεινής γεωργίας, που θα είναι σε θέση να εκπληρώσει την αποστολή της όσον αφορά στη γεωργική παραγωγή στην προστασία της υπαίθρου, καθήκοντα τα οποία έχουν καθοριστική σημασία για τη χωροταξία και την μελλοντική ανάπτυξη αυτών των περιοχών.

4.3.5 Στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικτύου αγροτικής ανάπτυξης, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να προβεί στη σύσταση θεματικής ομάδας εργασίας η οποία θα ασχοληθεί με θέματα που σχετίζονται με τις ορεινές περιοχές.

4.3.6 Οι ορεινές περιοχές της Μεσογείου υποφέρουν ταυτόχρονα από γεωφυσικά και κλιματολογικά μειονεκτήματα (όπως η ξηρασία, οι πυρκαγιές δασών, οι θύελλες κλπ.). Αυτά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά πρέπει να ληφθούν υπόψη σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έτσι ώστε να επιτραπεί η προσαρμογή των περιφερειακών πολιτικών.

4.4 Χορήγηση προτεραιότητας στις ορεινές περιοχές κατά την κατανομή πιστώσεων του δεύτερου πυλώνα

4.4.1 Σε μια περίοδο που οι προϋπολογισμοί για την ανάπτυξη της υπαίθρου μειώνονται ή παραμένουν αμετάβλητοι στα παλαιά κράτη μέλη, ενώ τα νέα κράτη-μέλη τείνουν να κατανέμουν τους πόρους στις περιοχές που είναι βραχυπρόθεσμα περισσότερο παραγωγικές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να εξασφαλίσει ότι οι ενισχύσεις της ΕΕ θα κατανέμονται σε περιοχές που πάσχουν από διαρθρωτικά φυσικά μειονεκτήματα και τις χρειάζονται κάθε χρόνο.

4.5 Είναι απαραίτητη η εμπέδωση των μέτρων αποζημίωσης των αγροτών στις ορεινές περιοχές

4.5.1 Η παροχή αποζημιώσεων για τα φυσικά μειονεκτήματα και, κατά συνέπεια, για το υψηλότερο κόστος παραγωγής, είναι το σημαντικότερο μέτρο που μπορεί να θεσπιστεί για τη στήριξη της ορεινής γεωργίας. Πρόκειται για ένα μέτρο το οποίο δεν αμφισβητείται σήμερα από κανέναν, ακόμη και αν οι πόροι που διατίθενται δεν επαρκούν για να εκπληρωθεί ο προορισμός του.

4.5.2 Οι συνθήκες της αγροτικής παραγωγής στις ορεινές περιοχές χαρακτηρίζονται κατά κύριο λόγο από σοβαρούς περιορισμούς που οφείλονται στο υψόμετρο, την κλίση, τις χιονοπτώσεις και τις δυσκολίες στην επικοινωνία. Οι περιορισμοί αυτοί έχουν δύο ειδών επιπτώσεις. Αυξάνουν το κόστος του εξοπλισμού (κτίρια και υλικά) και των μεταφορών, και περιορίζουν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό την παραγωγικότητα των συντελεστών (έγγειος ιδιοκτησία, κεφάλαιο, εργασία), ανάλογα με τα συστήματα παραγωγής που εφαρμόζονται και τη σοβαρότητα των μειονεκτημάτων.

4.5.3 Η χαμηλότερη παραγωγικότητα των αγροτικών παραγωγικών συντελεστών στις ορεινές περιοχές οφείλεται στη μικρότερη διάρκεια της ενεργού βλάστησης, η οποία από οκτώ μήνες στις πεδινές περιοχές μειώνεται σε λιγότερο από έξι μήνες σε περιοχές που βρίσκονται σε υψόμετρο 1000 μέτρων. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζεται η συγκομιδή τουλάχιστον ενός τρίτου περισσότερης χορτονομής για την εκτροφή των ζώων και μάλιστα σε εκτάσεις που είναι λιγότερο παραγωγικές ανά μονάδα χορτονομής.

(*) Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το τυρί: <http://www.artisoude-margeride.com/>

4.5.4 Η εξισωτική αποζημίωση για μόνιμα φυσικά μειονεκτήματα (ΕΑΜΦΜ) αποτελεί το βασικό εργαλείο στήριξης για την επίτευξη των στόχων αυτών. Θα ήταν όμως σκόπιμο να τεθεί ένα ανώτατο όριο, έτσι ώστε να μειωθεί η υπερβολική μεγέθυνση εκμεταλλεύσεων που είναι ήδη μεσαίου και μεγάλου μεγέθους, έτσι ώστε να διατηρηθεί ένας επαρκής αριθμός εκμεταλλεύσεων και να αποφευχθεί, κατ' αυτόν τον τρόπο, η απερίημωση.

4.6 Πρέπει να συνεχιστούν και να ενισχυθούν τα άλλα μέτρα στήριξης της αγροτικής δραστηριότητας στις ορεινές περιοχές

4.6.1 Η πολιτική για την εκτατική κτηνοτροφία σε χορτοτόπους

4.6.1.1 Μέσω των αγροπεριβαλλοντικών μέτρων, κατέστη δυνατή κατά τη διάρκεια των προηγούμενων περιόδων προγραμματισμού η εφαρμογή μιας πολιτικής για τη στήριξη της παραγωγής χορτονομής στις περιοχές εντατικής παραγωγής. Η πορεία αυτή πρέπει να συνεχισθεί με τη βοήθεια απλών μέτρων στα οποία θα έχει πρόσβαση μεγαλύτερος αριθμός κτηνοτρόφων. Παράλληλα μπορούν να ληφθούν και άλλα μέτρα που θα επικεντρώνονται περισσότερο στις περιοχές που έχουν ιδιαίτερη σημασία από περιβαλλοντική άποψη.

4.6.1.2 Ο περιορισμός των αγροπεριβαλλοντικών ενισχύσεων στις περιοχές αυτού του είδους θα ερχόταν σε αντίθεση με τον στόχο που επιδιώκεται, στο μέτρο που θα οδηγούσε σχεδόν αναπόφευκτα στην εξαφάνιση των κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων και στην επιστροφή στην ανεξέλεγκτη φύση, πράγμα που θα εμπόδιζε την πρόληψη φυσικών καταστροφών, τον πολυλειτουργικό ρόλο των εν λόγω περιοχών και την προστασία της βιοποικιλότητας. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, σε κάθε περίπτωση, τα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα που θα τεθούν σε ισχύ το 2007 θα είναι πιο επιλεκτικά απ' ό,τι στο παρελθόν, δεδομένου ότι η ρύθμιση περιλαμβάνει πλέον ένα υποχρεωτικό σκέλος το οποίο αφορά στην τήρηση των διατάξεων περί προϋποθέσεων και για το οποίο δεν χορηγείται αποζημίωση.

4.6.2 Η στήριξη των επενδύσεων

4.6.2.1 Το υψηλότερο κόστος της κατασκευής κτιρίων σε ορεινές περιοχές οφείλεται σε διάφορους παράγοντες: αντίσταση στο φορτίο του χιονιού και στους ισχυρούς ανέμους, απομόνωση, εκτενέστερες εργασίες επιχωμάτωσης, μεγαλύτερη διάρκεια του σταβλισμού και άρα αύξηση του όγκου της ζωοτροφής και των αποβλήτων που πρέπει να αποθηκεύονται. Το υψηλότερο κόστος της μηχανοποίησης οφείλεται στις ιδιαιτερότητες των υλικών που απαιτούνται για τις εργασίες στα επικλινή εδάφη και στην πρόωρη φθορά τους λόγω των κλιματικών συνθηκών. Επίσης, οφείλεται στο μικρό μέγεθος των ουσιών που παράγονται. Όπως συμβαίνει και με την αντιστάθμιση των φυσικών μειονεκτημάτων, η στήριξη των επενδύσεων αποτελεί στην ουσία προϋπόθεση της διαχρονικής εξασφάλισης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και, κατά συνέπεια, πρέπει να ενισχυθεί στις ορεινές περιοχές.

4.6.3 Απασχόληση των νέων στη γεωργία και επιδοτούμενα δάνεια

4.6.3.1 Στην ορεινή γεωργία, όπως και αλλού, λόγω της έλλειψης μελλοντικών προοπτικών, του κοπιώδη χαρακτήρα της

εργασίας και του μεγάλου κόστους που συνεπάγεται η μεταβίβαση του κεφαλαίου εκμετάλλευσης, παρατηρείται μείωση του αριθμού των νέων αγροτών: στους τρεις αγρότες που αποσύρονται, μόνον ένας αντικαθίσταται, και αυτό ισχύει τόσο στις ορεινές όσο και στις λοιπές περιοχές.

4.6.3.2 Ωστόσο, επειδή τα ορεινά αγροτικά συστήματα είναι ευάλωτα και χρειάζονται μεγαλύτερες επενδύσεις από ό,τι οι πεδινές περιοχές, είναι σημαντικότερη για τις ορεινές περιφέρειες η πρόωξη της διαδοχής των γενεών και της ενασχόλησης των νέων με τη γεωργία. Πρόκειται για ένα στόχο που ενδιαφέρει άμεσα τον γεωργικό κλάδο, αλλά παράλληλα εξυπηρετεί αναμφίβολα το κοινό συμφέρον, όπως άλλωστε έχει τονισθεί στο παρελθόν.

4.6.4 Αντιστάθμιση του κόστους παροχής υπηρεσιών

4.6.4.1 Το υψηλότερο κόστος των υπηρεσιών (τεχνητή γονιμοποίηση, συγκομιδή κλπ.) οφείλεται ουσιαστικά στη μικρότερη πυκνότητα των ορεινών εκμεταλλεύσεων, γεγονός που συνεπάγεται κάλυψη μεγαλύτερων αποστάσεων, καθώς και στις ίδιες τις συνθήκες των μεταφορών, που είναι δυσχερέστερες και προκαλούν πρόωρη φθορά των οχημάτων. Για να υλοποιηθεί ο στόχος της διατήρησης εκμεταλλεύσεων σε ορεινές περιοχές, είναι απαραίτητο να προβλεφθεί η στήριξη αυτών των υπηρεσιών, ιδιαίτερος της συλλογής γάλακτος, το κόστος των οποίων επιβαρύνει σήμερα τους αγρότες. Στην περίπτωση των ορεινών περιοχών, το επιχείρημα ότι αυτού του είδους οι ενισχύσεις θα επιδρούσαν δυσμενώς στον ανταγωνισμό δεν μπορεί να θεωρηθεί παραδεκτό, επειδή οι κανόνες της αγοράς δεν ισχύουν κατά τον ίδιο αδιαφοροποίητο τρόπο για όλες τις περιοχές.

4.6.5 Στήριξη των αγροδιατροφικών βιομηχανιών

4.6.5.1 Για την εκμετάλλευση των προϊόντων της ορεινής γεωργίας, χρειάζονται βιομηχανικά εργαλεία μεταποίησης και διάθεσης στην αγορά. Ωστόσο, και αυτές οι αγροδιατροφικές βιομηχανίες αντιμετωπίζουν τα μειονεκτήματα των ορεινών περιοχών: μεγάλη απόσταση από τις αγορές, αυξημένο κόστος μεταφορών, υψηλότερο κόστος κατασκευής και συντήρησης. Αυτό θα προήγαγε επίσης τη δημιουργία θέσεων εργασίας που έχουν μεγάλη σημασία για τις αγροτικές περιοχές.

4.6.5.2 Για το λόγο αυτό, είναι θεμιτή και απαραίτητη η διαρκής στήριξη των δραστηριοτήτων αυτών. Πρέπει να επιτραπεί η ευρεία πρόσβαση των αγροδιατροφικών βιομηχανιών στις περιφερειακές ενισχύσεις.

4.6.6 Στήριξη των επενδύσεων στον αγροτουρισμό

4.6.6.1 Ο αγροτουρισμός έχει αναπτυχθεί πολύ σε ορισμένες ορεινές περιφέρειες της Ευρώπης, όπως στην Αυστρία, προσφέροντας ένα συμπληρωματικό εισόδημα, απαραίτητο για την επιβίωση των εκμεταλλεύσεων αυτών. Εξάλλου, πόλος έλξης του τουρισμού στις περιοχές αυτές –και εκτός των εκμεταλλεύσεων– είναι τα τοπία και οι πολιτιστικές παραδόσεις, που συνδέονται άρρηκτα με την αγροτική δραστηριότητα.

4.6.7 Στήριξη του ευρωπαϊκού χάρτη ποιοτικών αγροδιατροφικών προϊόντων

4.6.7.1 Οι περισσότερες ορεινές εκμεταλλεύσεις δεν μπορούν να είναι ανταγωνιστικές εφόσον παράγουν τυποποιημένα προϊόντα στις ίδιες τιμές (ή και σε κατώτερες τιμές λόγω της απομόνωσης) με εκείνα των πεδινών εκμεταλλεύσεων. Η παραγωγή ποιοτικών, αυθεντικών και πρωτότυπων προϊόντων και η δημιουργία συστημάτων που θα βελτιώνουν την παραγωγή και τη διάρθρωση του αγροδιατροφικού τομέα, προσφέροντας έτσι μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία, αποτελούν επιτακτική ανάγκη για την αύξηση των αγροτικών εισοδημάτων, ιδίως στις ορεινές περιοχές. Πολλές ονομασίες προέλευσης προέρχονται από ορεινές περιοχές.

4.6.7.2 Η επαρκής προστασία των αγροδιατροφικών προϊόντων ποιότητας που παράγονται σε ορεινές περιοχές — η οποία σημαίνει εμπιστοσύνη για τους καταναλωτές και ανάπτυξη για τους παραγωγούς — αποτελεί μείζονα πρόκληση για το μέλλον της ορεινής γεωργίας. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ έχει υπογράψει τον χάρτη των αγροδιατροφικών προϊόντων ποιότητας από ορεινές περιοχές ⁽¹⁰⁾ και ελπίζει ότι την προσπάθεια αυτή θα στηρίξουν όλα τα θεσμικά κοινοτικά όργανα.

4.7 Συνδυασμός της αγροτικής και περιφερειακής πολιτικής για καλύτερα αποτελέσματα στις ορεινές περιοχές

4.7.1 Επί παραδείγματι, η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική συμπεριλαμβάνει έναν στόχο για την εδαφική συνοχή, ο οποίος εν πολλοίς απουσιάζει από την ΚΠΠ. Διαθέτει μια πτυχή σχετικά με την ύπαιθρο, η οποία θα μπορούσε να ενισχυθεί. Αυτές οι δύο πολιτικές μαζί, με συντονισμένο τρόπο, θα μπορούσαν να έχουν άμεσο και θετικό αντίκτυπο στην αιψόφορο ανάπτυξη των ορεινών αγροτικών περιοχών.

4.8 Άλλα σημεία προς εξέταση

4.8.1 Η διαχείριση των μεγάλων αρπακτικών πρέπει να είναι συντονισμένη

4.8.1.1 Η εμφάνιση και η ανάπτυξη της εντατικής εκτροφής πρωβατοειδών στις ευρωπαϊκές ορεινές περιοχές κατέστη δυνατή χάρη στην εξάλειψη των μεγάλων αρπακτικών. Η επανεμφάνισή τους, όμως, όπως του λύκου στις Άλπεις και της αρκούδας στα Πυρηναία, θέτει ξανά σε κίνδυνο αυτόν τον τρόπο εντατικής μη φυλασσόμενης εκτροφής.

4.8.1.2 Έχουν ξεκινήσει και πρέπει να συνεχιστούν διάφορες πρωτοβουλίες για την εξεύρεση δίκαιων λύσεων για τον συνδυασμό της άσκησης της κτηνοτροφίας στις ορεινές περιοχές και της προστασίας των μεγάλων αρπακτικών, κυρίως στην Ιταλία και στην Ισπανία (αποτελεσματικά μέσα προστασίας, αποζημίωση απωλειών, αποζημίωση για τις πρόσθετες προσπάθειες που απαιτούνται για τη συμβίωση με τα αρπακτικά κλπ.). Οι εμπειρίες αυτές πρέπει να αξιοποιηθούν στις άλλες ευρωπαϊκές ορεινές περιφέρειες.

⁽¹⁰⁾ Βλ. τον ιστοχώρο: <http://www.mountainproducts-europe.org/sites/euromontana/>

4.8.2 Η δασοκομική δραστηριότητα αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα

4.8.2.1 Η συνολική έκταση των ορεινών δασών εκτιμάται σε περίπου 28 εκατομμύρια εκτάρια στην ΕΕ των 15 και σε 31 εκατομμύρια εκτάρια στην ΕΕ των 25. Αναπτύσσεται δε με ρυθμούς ταχύτερους από το σύνολο των ευρωπαϊκών δασικών εκτάσεων. Η δασοκομία αποτελεί συχνά πηγή συμπληρωματικού εισοδήματος για τους αγρότες της ορεινής υπαίθρου. Στο πλαίσιο των προσαθειών που καταβάλλονται σήμερα για την καλύτερη αξιοποίηση της βιομάζας για ενεργειακούς σκοπούς, η δασοκομία θα μπορούσε να προσφέρει μια πρόσθετη δυνατότητα για την αιψόφορο ανάπτυξη των ορεινών περιοχών, υπό την προϋπόθεση του ορθολογικού σχεδιασμού της αναδάσωσης νέων εκτάσεων. Η επιλογή προσαρμοσμένων ειδών και ποικιλιών με βάση της μηχανικές τους ιδιότητες, θα προσέφερε επίσης μια ευκαιρία στις ορεινές περιοχές και στις αγορές ξυλοκατασκευών, επιτρέποντας παράλληλα τον περιορισμό των εισαγωγών από τρίτες χώρες, οι οποίες μπορεί να αποτελούν αίτιο οικολογικών καταστροφών.

4.8.2.2 Από λειτουργική άποψη, τα δασικά οικοσυστήματα παρουσιάζουν και αυτά ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Διαδραματίζουν κεντρικό και θεμελιώδη ρόλο όσον αφορά την ρύθμιση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα στους εξωγενείς παράγοντες (ρύπανση, υπερπληθυσμός θηραμάτων, καταιγίδες, έντομα) και στις πυρκαγιές, οι οποίες είναι δυσκολότερο να προληφθούν και να τεθούν υπό έλεγχο, καθώς στις περιοχές αυτές η πρόσβαση είναι περιορισμένη και η φωτιά εξαπλώνεται πολύ γρήγορα.

4.8.2.3 Η οικολογική σταθερότητα των ορεινών οικοσυστημάτων δεν είναι σημαντική μόνο για τις εν λόγω περιοχές, αλλά και για την προστασία των περιοχών που βρίσκονται στα κατάντη τους.

4.8.3 Η ΕΟΚΕ διακατέχεται από ικανοποίηση για την έγκριση του αγροτικού πρωτοκόλλου της διάσκεψης των Άλπεων εκ μέρους της ΕΕ. Στο πλαίσιο των εργασιών της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να ευνοήσει τη διεθνή συνεργασία αυτού του είδους σε όλες τις ορεινές περιοχές της Ευρώπης.

5. Νησιωτικές περιοχές

5.1 Ορισμός

5.1.1 Περισσότερα από 10 εκατ. άνθρωποι, δηλαδή το 3 % του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ, κατοικούν σε 286 νησιά της Ευρώπης που καλύπτουν έκταση 100.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων (ή 3,2 % της συνολικής της έκτασης). Αυτά τα 286 νησιά κατανέμονται σε αρχιπελάγη και μπορεί συνεπώς να λεχθεί ότι υπάρχουν 30 νησιωτικές περιφέρειες. Οι Βαλεαρίδες, για παράδειγμα, οι οποίες σύμφωνα με τον ορισμό της ΕΕ αποτελούνται από 4 νησιά, συγκροτούν μια ενιαία νησιωτική περιοχή. Γενικά, μπορεί να λεχθεί ότι, από οικονομική άποψη, η γεωργία σε αυτά τα 286 νησιά είναι λιγότερο αναπτυγμένη από ό,τι στην ευρωπαϊκή ενδοχώρα. Οι νησιωτικές περιοχές παράγουν το 2,2 % του συνολικού ΑΕγχΠ της ΕΕ, φθάνοντας μόλις το 72 % του κοινοτικού μέσου όρου.

5.1.1.1 Πρόκειται κατά βάση για τα νησιά της Μεσογείου, επειδή το 95 % του νησιωτικού πληθυσμού στην Ευρώπη κατοικεί σε αυτά τα νησιά, ενώ μόλις 5 % του πληθυσμού κατοικεί στα νησιά του Ατλαντικού και της βόρειας Ευρώπης. Το 85 % του νησιωτικού πληθυσμού της ΕΕ συγκεντρώνεται σε μόλις πέντε νησιωτικές περιοχές της Μεσογείου (Σικελία, Κορσική, Σαρδηνία, Βαlearίδες και Κρήτη).

5.1.1.2 Συχνά αναφέρεται το υψηλότερο κόστος της ζωής στα νησιά. Θα πρέπει όμως να τεθεί το ερώτημα αν υπάρχει πραγματικά ένα τέτοιο κόστος. Είναι αλήθεια ότι στοιχίζει περισσότερο να καταναλώνει και να παράγει κανείς σε ένα νησί σε σύγκριση με την ηπειρωτική χώρα; Για να απαντήσουμε καταφατικά σε αυτό το ερώτημα, θα πρέπει να αποδεχθούμε την αρχή ότι το φυσικό περιβάλλον επιδρά στην ανθρώπινη δραστηριότητα και, κατά συνέπεια, στη γεωργία· σε αυτή την περίπτωση θα μπορούσε να γίνει λόγος περί κόστους της νησιωτικής ζωής.

5.2 Γενικές παρατηρήσεις

5.2.1 Παρόλο που κάθε περιφέρεια διαφέρει από την άλλη, η γεωργία στις εξόχως απόκεντρες περιοχές έχει δύο κοινά χαρακτηριστικά: το δυαδικό της χαρακτήρα και την εξάρτηση. Οι σύγχρονες, «προσανατολισμένες στις εξαγωγές», εκμεταλλεύσεις συνυπάρχουν με παραδοσιακές, που προσιδιάζουν λίγο-πολύ στη γεωργία ιδιοκατανάλωσης, ενώ υπάρχει μεγαλύτερη εξάρτηση από άλλες περιοχές, τόσο σε ό,τι αφορά τους παράγοντες της παραγωγής όσο και την τελική διάθεση των προϊόντων στην τοπική ή σε άλλες αγορές. Το εμπορικό ισοζύγιο δείχνει καθαρά ότι ενώ οι περιοχές αυτές εξάγουν ένα ή δύο «εξειδικευμένα» προϊόντα εισάγουν μεγάλο φάσμα γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων για εσωτερική κατανάλωση.

5.2.2 Σε κάθε περίπτωση, η αγροτική ανάπτυξη αντιμετωπίζει μια σειρά από μόνιμα και κοινά προβλήματα που απορρέουν κατά κύριο λόγο από τη γεωγραφική και την οικονομική απομόνωση αυτών των περιοχών, κατάσταση η οποία επιδεινώνεται από τα άλλα φυσικά μειονεκτήματα που αναφέρθηκαν ήδη.

5.3 Ειδικές παρατηρήσεις

Οι περιφέρειες αυτές χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη μόνιμων μειονεκτημάτων που τις διακρίνουν σαφώς από τις ηπειρωτικές περιφέρειες. Συγκεκριμένα:

5.3.1 Γενικά και αγροτικά μειονεκτήματα:

- απομόνωση από την ηπειρωτική χώρα·
- περιορισμένη έκταση γαιών·
- ανεπάρκεια υδάτων·
- περιορισμένες πηγές ενέργειας·
- μείωση του γηγενούς πληθυσμού, κυρίως των νέων·
- έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού·
- απουσία οικονομικού περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις·
- δυσκολία πρόσβασης στις υπηρεσίες εκπαίδευσης και υγείας·
- υψηλό κόστος συγκοινωνιών και υποδομών (θαλάσσιων και αερίων)·

— δυσκολία διαχείρισης των λυμάτων·

5.3.2 Γεωργικά μειονεκτήματα

- μονοκαλλιέργεια και εποχικότητα της αγροτικής δραστηριότητας·
- εδαφικός κατακερματισμός που δυσχεραίνει τη διαχείριση, τη διοίκηση και την οικονομική ανάπτυξη των εν λόγω περιφερειών·
- αγορές μικρού μεγέθους·
- απομόνωση από τις μεγάλες αγορές·
- ολιγοπώλια όσον αφορά τον εφοδιασμό πρώτων υλών·
- έλλειψη υποδομών μεταποίησης και διάθεσης στην αγορά·
- έντονος ανταγωνισμός για εδάφη και ύδατα λόγω του αναπτυσσόμενου τουρισμού·
- έλλειψη σφαγείων και βιομηχανιών για την αρχική μεταποίηση τοπικών προϊόντων.

6. Εξόχως απόκεντρες περιφέρειες

6.1 Ορισμός

6.1.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να υιοθετήσει μια κοινή πολιτική για τις περιφέρειες αυτές, μέσω προγραμμάτων ειδικά προσανατολισμένων στον απομακρυσμένο και νησιωτικό χαρακτήρα των εξόχως απόκεντρων περιφερειών (POSEI): POSEIDOM για τα υπερπόντια διαμερίσματα της Γαλλίας (Μαρτινίκα, Γουαδελούπη, Γουιάνα και Ρεϋνιόν), POSEICAN για τις Καναρίους Νήσους και POSEIMA για τη Μαδέρα και τις Αζόρες.

6.2 Γενικές παρατηρήσεις

6.2.1 Πέραν από τη σχετική σημασία που έχει για το ΑΕγχΠ μιας περιοχής (που σε κάθε περίπτωση είναι μεγαλύτερη του κοινοτικού μέσου όρου), στις περισσότερες απόκεντρες περιοχές, η γεωργία είναι ένας τομέας που έχει καθοριστική σημασία για την οικονομία (επηρεάζοντας έμμεσα, αλλά σε σημαντικό βαθμό, τις μεταφορές και άλλες συναφείς δραστηριότητες), τη σταθερότητα των κοινωνικών και των εργασιακών σχέσεων, τη χωροταξία, την προστασία της φυσικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και — για στρατηγικούς λόγους — την ασφάλεια του εφοδιασμού.

6.3 Ειδικές παρατηρήσεις

6.3.1 Τα φυσικά εμπόδια και οι δυσχέρειες που υπάρχουν σε ό,τι αφορά στην απόκτηση κεφαλαιουχικών αγαθών και της κατάλληλης τεχνολογίας, αυξάνουν σημαντικά το κόστος παραγωγής.

6.3.2 Τα προϊόντα των περιοχών αυτών είναι πιο ακριβά από τα προϊόντα που προέρχονται από την ηπειρωτική χώρα, και συνεπώς δύσκολα μπορούν να ανταγωνιστούν εισαγόμενα προϊόντα στις τοπικές αγορές, επειδή οι εν λόγω περιοχές είναι διάσπαρτες και κατακερματισμένες, και δεν διαθέτουν τις κατάλληλες διαρθρώσεις επεξεργασίας και εμπορίας. Η αύξηση του αριθμού των υπεραγορών και των μεγάλων δικτύων διανομής δεν βοηθά να διορθωθεί αυτή κατάσταση.

6.3.3 Σε αυτά τα προβλήματα προστίθενται η έλλειψη οικονομικών κλίμακας, η ύπαρξη μικρών και συχνά κατακερματισμένων τοπικών αγορών, η έλλειψη εταιρικών διαρθρώσεων (συνεταιρισμών κλπ.), η ύπαρξη λίγων ή η παντελής έλλειψη σφαγείων και οι μικρές μονάδες επεξεργασίας.

6.3.4 Η τοπική βιομηχανία μεταποίησης, η οποία αντιμετωπίζει παρόμοιες αναπτυξιακές δυσχέρειες, δεν αποτελεί επαρκή πελατειακή βάση, πράγμα που περιορίζει σε πολύ μεγάλο βαθμό τα περιθώρια να επιτευχθεί παραγωγή πρόσθετης αξίας.

6.3.5 Παρόμοιες δυσχέρειες παρατηρούνται και στις εξαγωγές: Η διάρθρωση της προσφοράς είναι διάσπαρτη και κατακερματισμένη, υπάρχουν ελλείψεις στα συστήματα εμπορίας και υποδομών, προβλήματα πρόσβασης στα κέντρα διανομής στον τόπο προορισμού, καθώς και αδυναμία έγκαιρης ανταπόκρισης στις αλλαγές που παρατηρούνται στην αγορά.

6.3.6 Ένα άλλο πρόβλημα είναι η μείωση του τοπικού πληθυσμού, κυρίως των νέων, επειδή οι άνθρωποι αποχωρούν για άλλους οικονομικούς κλάδους, ιδιαιτέρως τον τουριστικό, ή εγκαταλείπουν τελείως τις νησιωτικές περιοχές.

6.3.7 Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις — στις οποίες ο ρόλος των γυναικών έχει καθοριστική σημασία — είναι γενικά μικρές και έχουν οικογενειακό χαρακτήρα, επηρεάζοντας σε πολύ μεγάλο βαθμό τη μερική απασχόληση. Οι εκτατικές καλλιέργειες αντιμετωπίζουν πολύ σοβαρά προβλήματα (υπερβολικός κατακερματισμός της γης και προβλήματα μηχανοποίησης).

6.3.8 Η έλλειψη σημαντικής βιομηχανικής υποδομής οδηγεί την οικονομική ανάπτυξη προς τον τουριστικό κλάδο, κατάσταση η οποία επιτείνει τον ευάλωτο χαρακτήρα του φυσικού περιβάλλοντος και υποβάλει τη γεωργία στον ανταγωνισμό για την απόκτηση των καλύτερων εκτάσεων, υδάτων και εργατικού δυναμικού, όπου και βρίσκεται σε μειονεκτική θέση. Η μετατόπιση του πληθυσμού προς τις παράκτιες περιοχές δημιουργεί προβλήματα διάβρωσης και απερίμωσης στην ενδοχώρα.

6.4 Αγροτικά μειονεκτήματα

6.4.1 Η γεωργική παραγωγή, όπως η ντομάτα, τα τροπικά φρούτα, τα φυτά και τα άνθη πρέπει να είναι σε θέση να ανταγωνίζονται στις αγορές τους παρόμοια προϊόντα που προέρχονται από άλλες χώρες, οι οποίες έχουν υπογράψει συμφωνίες σύνδεσης με την ΕΕ, όπως οι χώρες ΑΚΕ και το Μαρόκο, ή για τις οποίες ισχύουν προτιμησιακά καθεστώτα.

6.4.2 Τα αγροτικά προγράμματα POSEI δεν έχουν ακόμα φτάσει στο βέλτιστο επίπεδο αξιοποίησής τους, κυρίως επειδή ορισμένα μέτρα έχουν ληφθεί πολύ πρόσφατα. Θα πρέπει, λοιπόν, να τηρούνται τα ανώτατα όρια που έχουν τεθεί, διαθέτοντας στα προγράμματα αυτά επαρκή οικονομικά μέσα για την επίτευξη των στόχων που έχουν οριστεί.

6.4.3 Η αλλαγή του καθεστώτος στο πλαίσιο της μελλοντικής μεταρρύθμισης της ΚΟΑ για τη μπανάνα, προστατεύοντας τα εισοδήματα των κοινοτικών παραγωγών και την απασχόληση, για τη διασφάλιση του μέλλοντος της κοινοτικής μπανάνας.

6.4.4 Το τελικό αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ (πρόταση τροποποίησης των δασμών). Εάν χρειαστεί, θα πρέπει να ληφθούν επαρκή μέτρα για την εξασφάλιση της απασχόλησης και των εισοδημάτων των αγροτών των διγόμενων τομέων.

6.4.5 Έχοντας υπόψη τις συνθήκες που επικρατούν στις περιοχές αυτές, θα πρέπει να θεσπιστούν και να εντατικοποιηθούν οι ζωικοί και φυτοϋγειονομικοί έλεγχοι κάνοντας χρήση όλων των ανθρωπίνων και τεχνολογικών μέσων.

7. Προτάσεις για τις νησιωτικές και τις εξόχως απόκεντρες περιοχές

7.1 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει τη στρατηγική σημασία που έχουν οι γεωργικές δραστηριότητες στις περιοχές αυτές ως παράγων διατήρησης της κοινωνικής, πολιτιστικής, εδαφικής και φυσικής ισορροπίας.

7.2 Μετά τη μελέτη των προαναφερθέντων εγγράφων, η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ύπαρξη διαρθρωτικών μειονεκτημάτων που εμποδίζουν την ανάπτυξη των αγροτικών δραστηριοτήτων στις νησιωτικές και εξόχως απόκεντρες περιφέρειες.

7.3 Για τον λόγο αυτόν, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να καταθέσει μια σειρά συστάσεων προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καλώντας την να λάβει ειδικά μέτρα για την εξισορρόπηση των μειονεκτημάτων που σχετίζονται με τον νησιωτικό και εξόχως απόκεντρο χαρακτήρα των περιφερειών· τα μειονεκτήματα αυτά επηρεάζουν 16 εκατομμύρια ευρωπαίους πολίτες και εμποδίζουν ιδιαίτερα την ανάπτυξη των αγροτικών δραστηριοτήτων στις περιφέρειες αυτές.

7.4 Σε ό,τι αφορά τις νησιωτικές και εξόχως απόκεντρες περιφέρειες, η ΕΟΚΕ καλεί επείγοντως την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λάβει τα ακόλουθα μέτρα:

7.4.1 **Χορήγηση του καθεστώτος της μειονεκτικής γεωργικής περιοχής στο σύνολο των περιφερειών αυτών.** Τα ειδικά μειονεκτήματα που εμποδίζουν την ανάπτυξη της γεωργίας στα νησιά της Μάλτας και του Gozo ⁽¹⁾ αποτελούν σημαντικό προηγούμενο για τη θέσπιση του μέτρου αυτού για τις νησιωτικές και εξόχως απόκεντρες περιοχές.

7.4.2 **Δημιουργία ενός καθεστώτος ενισχύσεων για τις μεταφορές αγροτικών προϊόντων μεταξύ των περιφερειών αυτών και των ηπειρωτικών περιοχών** και για τις διανησιωτικές μεταφορές. Η επιδότηση του κόστους των μεταφορών θα μπορούσε να επιτρέψει στα αγροτικά προϊόντα των νησιών και των εξόχως απόκεντρων περιοχών να ανταγωνιστούν τα υπόλοιπα αγροτικά προϊόντα της Ένωσης στην ευρωπαϊκή αγορά.

⁽¹⁾ Συνθήκη προσχώρησης της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Εσθονίας, της Κύπρου, της Λεττονίας, της Λιθουανίας, της Ουγγαρίας, της Μάλτας, της Πολωνίας, της Σλοβενίας και της Σλοβακίας.

7.4.3 Κατάρτιση **σχεδίου που θα διασφαλίζει την ισότητα των τιμών των γεωργικών εισροών στις περιοχές αυτές** (όπως τα καύσιμα, τα λιπάσματα, ο αγροτικός εξοπλισμός κλπ.), ώστε να αντισταθμιστεί το υψηλότερο κόστος παραγωγής των αγροτικών δραστηριοτήτων στα νησιά και τις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες. Πρέπει να θεσπιστούν μέτρα που αποσκοπούν στη στήριξη των εισαγωγών βασικών προϊόντων που χρησιμεύουν ως ζωοτροφές.

7.4.4 Ένταξη και αύξηση του ποσοστού της ευρωπαϊκής συγχρηματοδότησης στα σχέδια ανάπτυξης της υπαίθρου, που προβλέπουν την κατασκευή και την επενδυτική χρηματοδότηση ειδικών υποδομών για την αντιστάθμιση των μειονεκτημάτων που σχετίζονται με τον νησιωτικό και εξόχως απόκεντρο χαρακτήρα των περιφερειών, όπως είναι τα σχέδια άρδευσης με επεξεργασμένα λύματα, στραγγιστικά συστήματα, οι λιμενικές και αποθηκευτικές υποδομές, οι ενισχύσεις για τη διάθεση στην αγορά κλπ.

7.4.5 Θέσπιση **ειδικών μέτρων για τη διασφάλιση της εποπτείας και του ελέγχου των ολιγοπωλιακών δραστηριοτήτων** (ιδιαίτερα συχνές στα νησιά). Το περιορισμένο μέγεθος της τοπικής αγοράς ευνοεί την εμφάνιση ενός μικρού αριθμού επιχειρήσεων διανομής, οι οποίες έχουν ενίοτε σημαντικά περιθώρια κέρδους. Η καταπολέμηση των πρακτικών αυτών θα ενισχύσει την ανάπτυξη των ελεύθερων εμπορικών συναλλαγών στις περιοχές αυτές.

7.5 Εξάλλου, σε ό,τι αφορά τα μέτρα που στοχεύουν συγκεκριμένα στις νησιωτικές αλλά όχι εξόχως απόκεντρες περιφέρειες της Ένωσης, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβεί στις ακόλουθες ενέργειες:

7.5.1 Θέσπιση **ειδικών προγραμμάτων δράσης για τις νησιωτικές αλλά όχι εξόχως απόκεντρες περιφέρειες της Ένωσης**. Ακολουθώντας τη γραμμή των προγραμμάτων που έχουν εγκριθεί για τις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες ⁽¹²⁾, τα ειδικά αυτά προγράμματα θα επιτρέψουν στις νησιωτικές περιφέρειες να επιτυγχάνουν

αποτελέσματα παρόμοια με αυτά που επέτυχαν οι επτά εξόχως απόκεντρες περιφέρειες: κατά τις περιόδους 1994-1999 και 2000-2006· οι περιοχές αυτές έλαβαν, κατά κεφαλήν, από τα διαρθρωτικά ταμεία 33 % περισσότερους χρηματοδοτικούς πόρους από ό,τι οι υπόλοιπες περιφέρειες του Στόχου 1. Χάρη στην ενίσχυση αυτή, η οικονομική ανάπτυξη και η μείωση των ποσοστών ανεργίας ήταν πολύ μεγαλύτερη από ό,τι σε πολλές άλλες περιφέρειες της ΕΕ.

7.5.2 Αύξηση, για τη νέα περίοδο περιφερειακού πολιτικού προγραμματισμού (2007-2013), της συμμετοχής των ευρωπαϊκών ταμείων στο συνολικό κόστος των επιδοτήσεων, ώστε το μέγιστο ποσοστό της να ανέλθει στο 85 %, όπως συμβαίνει ήδη στις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες και στα πιο απομακρυσμένα ελληνικά νησιά ⁽¹³⁾. Η νέα πρόταση της Επιτροπής ⁽¹⁴⁾ (περίοδος 2007-2013) για τα νησιά, φαίνεται ανεπαρκής (60 % κατά μέγιστο όριο).

7.5.2.1 Καθιέρωση της δυνατότητας των τοπικών αρχών να εφαρμόζουν το πρόγραμμα JEREMIE ⁽¹⁵⁾, με τη μορφή ταμείου επενδύσεων, το οποίο θα μπορεί να χορηγεί χρηματοδοτικούς πόρους σε νέους γεωργούς που επιθυμούν να εγκατασταθούν και να επιδοθούν στην καλλιέργεια ειδών διατροφής.

7.5.3 Η ΕΟΚΕ συνιστά την ειδική μεταχείριση των νησιωτικών περιοχών στα πλαίσια των νέων Διαρθρωτικών Ταμείων.

7.6 Με δεδομένες τις συνέπειες της ανυπαρξίας μιας ειδικής πολιτικής που να καλύπτει το κόστος των νησιωτικών περιοχών, η ΕΟΚΕ επιμένει στο συνδυασμό των προσπαθειών με τη δημιουργία εκ μέρους των ενεργών παραγόντων, της κυβερνήσεως, της κοινωνίας των πολιτών κλπ. μιας πλατφόρμας που θα παραπέμπει και θα συντονίζει όλα τα αιτήματα για την επίλυση των προβλημάτων, με απώτερο στόχο τη διατήρηση του αγροτικού πληθυσμού σε όλες τις νησιωτικές περιοχές.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹²⁾ Πρόγραμμα POSEIDOM για τις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες της Γαλλίας, POSEICAN για τις Καναρίους Νήσους και POSEIMA για τις Αζόρες και τη Μαδέρα.

⁽¹³⁾ Κανονισμός αριθ. 1260/1999.

⁽¹⁴⁾ COM(2004) 492 τελικό

⁽¹⁵⁾ ΕΕ C 110 της 0.05.2006 (Εισηγητής ο κ. Antonello Pezzini)

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η αντιμετώπιση των προκλήσεων της αλλαγής του κλίματος — Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών»

(2006/C 318/17)

Στις 19 Ιανουαρίου 2006 και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση «Η αντιμετώπιση των προκλήσεων της αλλαγής του κλίματος — Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών».

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Ιουλίου 2006, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Ehnmark.

Κατά την 429^η σύνοδο ολομέλειάς της της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 59 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

A. Συμπεράσματα

A.1 Η αλλαγή του κλίματος είναι μία διεργασία την οποία δεν μπορούμε να σταματήσουμε, τουλάχιστον όχι μέσα στα επόμενα 15-20 χρόνια. Με βάση αυτήν την προοπτική, πρέπει να μάθουμε να ζούμε με την αλλαγή του κλίματος και να αναζητήσουμε τρόπους και μέσα για να μετριάσουμε τις επιπτώσεις της και να μπορέσουμε να προσαρμοστούμε ανάλογα.

A.2 Η συζήτηση για την αλλαγή του κλίματος είναι υπερβολικά επικεντρωμένη στο μακροσκοπικό επίπεδο και σε γεγονότα στο απώτερο μέλλον. Είναι σαφές ότι χρειάζεται συζήτηση σχετικά με το πώς η αλλαγή του κλίματος επηρεάζει — και θα επηρεάσει στο μέλλον — τους πολίτες στην καθημερινή τους ζωή. Τα θέματα που συνδέονται με την αλλαγή του κλίματος πρέπει να αναδιαρθρωθούν κατάλληλα ώστε να διευκολυνθεί η κατανόησή τους και να καταστούν πιο σαφή.

A.3 Οι κοινωνικοί εταίροι και η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών μπορούν να διαδραματίσουν ζωτικό ρόλο στην ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τα θέματα που συνδέονται με την αλλαγή του κλίματος και στην προώθηση της συζήτησης στο τοπικό επίπεδο σχετικά με το πώς μπορούν οι κοινότητες να προετοιμαστούν για τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων που θα τους επιτρέψουν να προσαρμοστούν στην αλλαγή του κλίματος.

A.4 Η αλλαγή του κλίματος θα έχει αντίκτυπο σε μεγάλες μερίδες της κοινωνίας. Η ΕΟΚΕ έχει απαριθμήσει μια σειρά παραδειγμάτων αυτού του είδους. Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι το τοπικό επίπεδο της ΕΕ, μαζί με τους κοινωνικούς εταίρους και την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, πρέπει να αναλάβει μεγαλύτερη ευθύνη στον τομέα της προετοιμασίας και του αντίστοιχου σχεδιασμού για την αντιμετώπιση των συνεπειών της αλλαγής του κλίματος.

A.5 Η ΕΟΚΕ προτείνει η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και οι κοινωνικοί εταίροι να εγκαινιάσουν από κοινού έναν Πανευρωπαϊκό Δημόσιο Διάλογο για την Αλλαγή του Κλίματος, ο οποίος να εστιάζεται στους τρόπους με τους οποίους η αλλαγή του κλίματος μπορεί να επηρεάσει την καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Πρωταρχικός στόχος αυτού του Διαλόγου θα είναι η ευαισθητοποίηση ως προς το θέμα αυτό και η κατάλληλη προετοιμασία, κατά τα επόμενα 15-20 χρόνια, μετά την πάροδο των οποίων η κατάσταση του κλίματος θα έχει επιδεινωθεί, ανεξάρτητα από το τι μπορεί να κάνει η ανθρωπότητα αυτή τη στιγμή.

A.6 Η ΕΟΚΕ προτείνει κάθε κράτος μέλος της ΕΕ να προσδιορίσει ή/και να συγκροτήσει μία υπηρεσία ενημέρωσης και συντονισμού για την αλλαγή του κλίματος με στόχο την προώθηση της

ανάπτυξης δεσμών μεταξύ του τοπικού, του περιφερειακού και του εθνικού επιπέδου.

A.7 Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η αλλαγή του κλίματος εξαιρετικά συχνά συζητείται ως ένα σενάριο που αφορά ένα μακρινό μέλλον. Η αλλαγή του κλίματος δεν αποτελεί πλέον κατά βάση, ή αποκλειστικά, ζήτημα του απώτερου μέλλοντος.

Η αλλαγή του κλίματος μας αφορά εδώ και τώρα.

1. Εισαγωγή

1.1 Έχει πλέον ευρέως αναγνωριστεί ότι το κλίμα αλλάζει, ενώ η φύση και το μέγεθος των επιπτώσεων αυτής της αλλαγής δεν έχουν ακόμη αναγνωριστεί επαρκώς. Μια αιτία αποτελεί το γεγονός ότι χρειάζονται περισσότερες γνώσεις που να προέρχονται από τον τομέα της έρευνας και από μελέτες υποθετικών εξελίξεων. Άλλη αιτία συνιστά η ίδια η φύση της αλλαγής του κλίματος: πρόκειται κυρίως για μια υφέρπουσα αλλαγή, η οποία διακόπτεται όλο και συχνότερα από συνταρακτικά γεγονότα. Μια τρίτη αιτία είναι το γεγονός ότι η αλλαγή του κλίματος αντιμετωπίζεται συχνά στις δημόσιες συζητήσεις ως ένα θέμα που αφορά τους άλλους και όχι εμάς τους ίδιους. Ένας τέταρτος λόγος είναι η εστίαση του ενδιαφέροντος στις μαζικές τάσεις και στα σενάρια του μακρινού μέλλοντος, με αποτέλεσμα τα πιο συγκεκριμένα ζητήματα της καθημερινής ζωής να τίθενται σε δεύτερο πλάνο.

1.2 Μπορούμε να λάβουμε ως παράδειγμα την τήξη των πολικών πάγων. Τους τελευταίους μήνες, οι υπολογισμοί ότι η τήξη των πάγων θα μπορούσε να προκαλέσει άνοδο της στάθμης των ωκεανών έως και κατά 13 μέτρα (εκτίμηση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος [ΕΟΠ]), προκάλεσαν το έντονο ενδιαφέρον των μαζικών μέσων ενημέρωσης. Ένα άλλο παράδειγμα αποτελεί το λεγόμενο «Ρεύμα του Κόλπου» (Gulf Stream): αν διαταραχθούν οι μηχανισμοί που κατευθύνουν το ρεύμα αυτό, θα μπορούσε να προκληθεί απότομη πτώση των θερμοκρασιών στη Βόρεια Ευρώπη. Μολονότι αυτές οι ιστορίες είναι ενδιαφέρουσες και σημαντικές, δεν φαίνεται να αποτελούν επαρκές κίνητρο ώστε οι άνθρωποι να αποφασίσουν να αντιμετωπίσουν την αλλαγή του κλίματος με πιο άμεσο και συγκεκριμένο τρόπο.

1.3 Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι οι αλλαγές του κλίματος που παρατηρούμε σήμερα και που προσπαθούμε να αντιμετωπίσουμε είναι μόνο η αρχή μιας μακράς διεργασίας που μας περιμένει. Κατά τα επόμενα 15-20 χρόνια, οι αλλαγές που υφίσταται το κλίμα θα καταστούν πιο επιζήμιες, για τον απλό λόγο ότι η ανθρωπότητα έχει παραγάγει — και εξακολουθεί να παράγει — αρκετές ποσότητες βλαβερών ουσιών με τη μορφή αερίων του θερμοκηπίου.

Ός εκ τούτου, μέλημά μας είναι να προετοιμαστούμε για την αλλαγή του κλίματος και να προσαρμοστούμε σε αυτήν. Ωστόσο, το τι θα συμβεί μετά από 15 έως 20 χρόνια αποτελεί επίσης ευθύνη των σημερινών γενεών, δεδομένου ότι η ανάληψη αποφασιστικής δράσης σήμερα μπορεί να μετριάσει την αλλαγή του κλίματος στο μακρινό μέλλον. Οι συζητήσεις που διεξάγονται στο πλαίσιο της UNFCCC (Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Αλλαγή του Κλίματος) και του πρωτοκόλλου του Κιότο προσφέρουν μια σημαντική ευκαιρία για δράση μετά το 2012, την οποία πρέπει να αδράξουμε. Εάν χαθεί αυτή η ευκαιρία, το κλίμα θα συνεχίσει να επιδεινώνεται και θα χρειαστεί να ληφθούν πιο δραστικά μέτρα για να αντιστραφούν αυτές οι τάσεις. Δεν είναι παράδοξο το γεγονός ότι αυξάνεται ο αριθμός των κυβερνήσεων που αποδίδουν ύψιστη προτεραιότητα στο ζήτημα της αλλαγής του κλίματος. Αυτό εντούτοις δεν σημαίνει ότι οι κυβερνήσεις περνούν από την αναγνώριση της προτεραιότητας αυτής στη δράση.

1.4 Στις συζητήσεις με θέμα την αλλαγή του κλίματος, οι κυβερνήσεις και η επιστημονική κοινότητα διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο. Οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ επιτελούν εξαιρετικό έργο, διαθέτουν όμως πενιχρούς πόρους. Σε γενικές γραμμές, οι σημαντικές μεγάλες οργανώσεις, όπως οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι οργανώσεις των εργοδοτών, δεν συμμετέχουν ιδιαίτερα ενεργά στη συζήτηση σχετικά με τους τρόπους αντιμετώπισης και μετριασμού της αλλαγής του κλίματος. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών θα πρέπει να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο, δείχνει ωστόσο απρόθυμη να αναλάβει αυτόν τον ρόλο.

1.5 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι οι προετοιμασίες για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος και η συμμετοχή στη συζήτηση για την κλιματική αλλαγή πρέπει να επεκταθούν, ώστε να προωθηθεί ευρέως η ενεργός συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών. Η αλλαγή του κλίματος εισέρχεται σε μια φάση όπου ο μετριασμός και η προσαρμογή αποτελούν πλέον ζητήματα που άπτονται της καθημερινής ζωής. Η αλλαγή του κλίματος δεν αποτελεί πλέον κατά βάση, ή αποκλειστικά, ζήτημα που αφορά το απώτερο μέλλον. Η αλλαγή του κλίματος αφορά και το παρόν. Για το λόγο αυτό, έχει καθοριστική σημασία οι κοινωνικοί εταίροι και η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών να υποστηρίξουν και να διεκδικήσουν την συμμετοχή τους στη συζήτηση για την αλλαγή του κλίματος και στις προετοιμασίες για την αντιμετώπιση της.

1.6 Έχει ζωτική σημασία η τρέχουσα συζήτηση για την αλλαγή του κλίματος να λάβει σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό υπόψη τις 'μικροπροοπτικές' που αφορούν την κατάσταση των επιμέρους πολιτών και τοπικών κοινοτήτων. Χρειάζεται να αναλυθεί πώς μπορούν οι πολίτες να μετριάσουν τις επιπτώσεις της τρέχουσας αλλαγής του κλίματος από άποψη κόστους (π.χ. ενεργειακού), ασφάλειας ή καταναλωτικών προτιμήσεων, για να αναφέρουμε μερικά μόνο παραδείγματα.

1.7 Πρωταρχικός σκοπός της παρούσας γνωμοδότησης είναι να εξεταστεί ο ρόλος που οι κοινωνικοί εταίροι και η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών μπορούν να διαδραματίσουν σε ό,τι αφορά την ανάλυση, τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των μέτρων αντιμετώπισης των προκλήσεων της αλλαγής του κλίματος. Η γνωμοδότηση επικεντρώνεται στις σχετικές μεθόδους και μέσα, τα οποία εξετάζει από οικονομική και κοινωνική άποψη δίνοντας έμφαση στη συνοχή, και υιοθετεί μια σαφή προσέγγιση από τη βάση προς τα άνω.

1.8 Ο λόγος για τον οποίο το ενδιαφέρον εστιάζεται στα επόμενα 15 έως 20 χρόνια είναι ότι κατά το διάστημα αυτό η εξέλιξη της αλλαγής του κλίματος θα καθοριστεί από τα μέτρα που έχουμε ήδη λάβει. Είναι επίσης σαφές ότι χρειάζεται να προσαρμοστούμε τώρα στις πρώτες επιπτώσεις της διεργασίας αυτής και

παράλληλα να προετοιμαστούμε για εκείνες που θα γίνουν αισθητές στο μέλλον.

1.9 Παρατηρείται συχνά ότι η ποσότητα των εκθέσεων και των πληροφοριών σχετικά με την αλλαγή του κλίματος είναι υπερβολικά μεγάλη για να μπορεί να απορροφηθεί από τους πολίτες που αναζητούν απαντήσεις στο ερώτημα πώς η αλλαγή του κλίματος μπορεί να επηρεάσει, και θα επηρεάσει, την καθημερινή τους ζωή. Πράγματι, ο όγκος των πληροφοριών για την αλλαγή του κλίματος είναι τεράστιος και συνιστά μια πρόκληση από την άποψη της επικοινωνίας. Πρόκειται για μία κατάσταση η οποία θα απαιτήσει αναγκαστικά την παρέμβαση μιας πολιτικής ηγεσίας, διότι ορισμένες από τις αναπόφευκτες δράσεις συνεπάγονται αναμφίβολα κάποια αναστάτωση στην καθημερινή ζωή.

1.10 Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι αυτή τη στιγμή εκπονούνται πολλές αξιόλογες μελέτες για το θέμα. Ιδιαίτερα σημαντικό σχετικά είναι το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Αλλαγή του Κλίματος, το οποίο διανύει αυτή τη στιγμή τη δεύτερη φάση του. Στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού συστάθηκαν διάφορες ομάδες εργασίας για την εξέταση θεμάτων όπως η εμπορία δικαιωμάτων εκπομπής ρύπων, ο ενεργειακός εφοδιασμός και η αντίστοιχη ζήτηση, οι μεταφορές, η βιομηχανία, η γεωργία και η δασοκομία, για να αναφέρουμε μόνο μερικά. Το δεύτερο Πρόγραμμα για την Αλλαγή του Κλίματος, που δρομολογήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2005, προβλέπει τη δημιουργία νέων ομάδων εργασίας με αντικείμενο την προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος, τη δέσμευση διοξειδίου του άνθρακα και την αποθήκευση του σε γεωλογικούς σχηματισμούς, τις αερομεταφορές, την ολοκληρωμένη προσέγγιση των εκπομπών CO₂ που εκλύουν τα ελαφρά εμπορικά οχήματα, καθώς και τη σύσταση διάφορων ομάδων για την επισκόπηση της εφαρμογής των παλαιότερων δράσεων. Σε γενικές γραμμές, τα Προγράμματα για την Αλλαγή του Κλίματος παρέχουν πλούσιες αναλύσεις και πληροφορίες καθώς και τη βάση πάνω στην οποία στηρίζονται ορισμένες αποφάσεις του Συμβουλίου.

1.11 Είναι άραγε αναγκαία η περαιτέρω επέκταση του Προγράμματος για την Αλλαγή του Κλίματος; Η απάντηση είναι: ναι, διότι η ανάγκη για σαφέστερες πληροφορίες και, πιο συγκεκριμένα, για περισσότερα παραδείγματα επιτυχημένων πρωτοβουλιών έχει γίνει ευρέως αισθητή. Επιπλέον, για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος απαιτείται η ενεργός συμμετοχή των ενδιαφερομένων και, σε τελική ανάλυση, των ίδιων των πολιτών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντιλήφθηκε αυτήν την ανάγκη και έχει δρομολογήσει μία σημαντική εκστρατεία ενημέρωσης και επικοινωνίας. Η πρωτοβουλία αυτή είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη. Είναι ωστόσο αναγκαίο να καταβληθούν πρόσθετες προσπάθειες για μία καλύτερη ενημέρωση, στις οποίες να συμμετάσχουν όλα τα κράτη μέλη και οι οποίες να επιτρέψουν τον συντονισμό των αντίστοιχων εργασιών στο ευρωπαϊκό, το εθνικό και το τοπικό επίπεδο και — το σημαντικότερο — να θέσουν τα ζητήματα αυτά ενώπιον των πολιτών.

2. Το εύρος των προκλήσεων της αλλαγής του κλίματος

2.1 Η αλλαγή του κλίματος θα έχει βαθιές επιπτώσεις σε πολλούς τομείς των σύγχρονων κοινωνιών. Οι επιπτώσεις αυτές δεν μεταφράζονται μόνον σε ακραία μετεωρολογικά φαινόμενα. Ένας μη εξαντλητικός κατάλογος της επίδρασης της αλλαγής του κλίματος περιλαμβάνει τις πλημμύρες, τις πυρκαγιές στα δάση, τις ζημιές στις υποδομές, τις γεωργικές αναδιαρθρώσεις, τα προβλήματα ποιότητας του αέρα, ιδίως στις μεγάλες αστικές περιοχές, τα προβλήματα ενεργειακού εφοδιασμού, τους περιορισμούς στη χρήση του νερού και τις επιπτώσεις στη βιομηχανία, ιδίως στον τομέα της μεταποίησης. Σε αυτόν τον κατάλογο μπορεί να προστεθεί η πολεοδομία και η εισαγωγή νέων αρχιτεκτονικών λύσεων για την εξοικονόμηση ενέργειας.

2.2 Το γεγονός ότι η αλλαγή του κλίματος θα επηρεάσει ένα τόσο ευρύ φάσμα εγκάρσιων τομέων αρχίζει να γίνεται σταδιακά κατανοητό. Και η στήριξη που ο δημόσιος τομέας πρέπει να παράσχει για να μπορέσει να αναληφθεί η απαραίτητη δράση αρχίζει να αναγνωρίζεται με αργούς ρυθμούς.

2.3 Η αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος με ειδικές δράσεις θα έχει, σε πολλές περιπτώσεις, σαφείς και ενίοτε αρνητικές, επιδράσεις στην καθημερινή ζωή των πολιτών.

2.4 Υπάρχει εδώ σαφής παραλληλισμός με τη συζήτηση που διεξάγεται αυτή τη στιγμή με αντικείμενο τη στρατηγική της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Από τα πρώτα ήδη στάδια αυτής της συζήτησης κατέστη φανερό ότι το κοινό αγνοεί τι πραγματικά χρειάζεται για να βελτιωθούν οι προοπτικές βιώσιμης ανάπτυξης, τόσο στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και στο παγκόσμιο επίπεδο. Οι προκλήσεις που θα προκύψουν στο μέλλον σε ό,τι αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη θεωρήθηκε ότι θα επιφέρουν ριζικές αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο εργάζονται και λειτουργούν οι κοινωνίες μας (1).

2.5 Το σύνολο των δράσεων που αναλαμβάνονται για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής αποτελεί βεβαίως αναπόσπαστο μέρος των γενικότερων προσπαθειών εξασφάλισης μιας βιώσιμης ανάπτυξης. Όπως όλες οι προσπάθειες που καταβάλλονται για τη διασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης, έτσι και ο αγώνας για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος πρέπει να γίνεται με συγκεκριμένα και ρεαλιστικά μέσα.

2.6 Η στρατηγική της Λισσαβόνας ορίζεται ενίοτε ως η υλοποίηση του οράματος της βιώσιμης ανάπτυξης, σε ένα πρώτο, δεκαετές, στάδιο. Η στρατηγική της Λισσαβόνας εστιάζεται στον οικονομικό, στον κοινωνικό και στον περιβαλλοντικό πυλώνα. Συχνά λησμονείται ότι η στρατηγική της Λισσαβόνας έθεσε επίσης, εξ αρχής, υψηλές φιλοδοξίες σε ό,τι αφορά το περιβάλλον, την αλλαγή του κλίματος και τη βιώσιμη ανάπτυξη γενικότερα. Κατά συνέπεια, η δράση κατά τη αλλαγής του κλίματος δεν μπορεί να εξετάζεται ως εντελώς αποκομμένο από αυτά θέμα. Η αλλαγή του κλίματος αποτελεί βασικό μέρος του ευρύτερου οράματος και συνδέεται στενά με τη γενικότερη ανάγκη ανάληψης δράσης.

2.7 Μία παρατήρηση που διατυπώνεται επανειλημμένα σε σχέση με τη στρατηγική της Λισσαβόνας είναι ότι τα κράτη μέλη και οι κυβερνήσεις τους δεν έδωσαν επαρκή προτεραιότητα στις συμφωνηθείσες δράσεις και επενδύσεις. Μπορεί κανείς να πει ότι οι επιπτώσεις της στρατηγικής της Λισσαβόνας στους πολίτες δεν είναι ούτε πολύ άμεσες ούτε πολύ απτές. Οι επιπτώσεις όμως της αλλαγής του κλίματος — οι φυσικές καταστροφές, για παράδειγμα — συχνά είναι εξαιρετικά απτές. Οι πολίτες θα πρέπει να προβούν στις κατάλληλες προκαταρκτικές προετοιμασίες για να μετριάσουν αυτές τις επιπτώσεις.

2.8 Η αλλαγή του κλίματος συχνά ταυτίζεται μόνο με οικονομικές απώλειες. Έτσι όμως δεν δίδεται ολόκληρη η εικόνα. Πρέπει ταυτόχρονα να αναγνωριστούν πλήρως οι κοινωνικές διαστάσεις του προβλήματος. Αλλαγή του κλίματος δεν σημαίνει μόνον ότι οι πολίτες κινδυνεύουν να χάσουν το σπίτι ή τον χώρο εργασίας τους. Σημαίνει επίσης ότι πρέπει να αντεπεξέλθουν στο υψηλότερο κόστος της ενέργειας, καθώς και της ψυχαγωγίας και των διακοπών. Σημαίνει επιπλέον ότι οι πολίτες ωθούνται να αλλάξουν την καταναλωτική τους συμπεριφορά. Και, ανάμεσα σε πολλές άλλες πτυχές, υπάρχει επίσης ο κίνδυνος η προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος να επιφέρει νέες κοινωνικοοικονομικές ανισορροπίες με

αρνητικές συνέπειες για τους πολίτες που ζουν σε άκρως απομακρυσμένες περιφέρειες ή που έχουν χαμηλό διαθέσιμο εισόδημα.

2.9 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της κοινωνικής συνοχής στη μάχη κατά της κλιματικής αλλαγής. Πρέπει να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ της εκτεταμένης χρήσης οικονομικών παραγόντων για την παρότρυνση των πολιτών και του ενδεχόμενου αρνητικού κοινωνικού αντίκτυπου. Άλλα μέσα για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος πρέπει επίσης να σταθμιστούν έναντι των επιπτώσεων που θα μπορούσαν να έχουν στην κοινωνική συνοχή. Κατ' αυτόν τον τρόπο καταδεικνύεται πόσο σημαντικό είναι να συμμετέχει η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών σε όλη τη διαδικασία αντιμετώπισης της αλλαγής του κλίματος.

2.10 Είναι απαραίτητο να αναλυθούν περαιτέρω οι συνέπειες της αλλαγής του κλίματος στον επαγγελματικό βίο. Οι συνέπειες αυτές περιλαμβάνουν, όχι μόνο τη μετάβαση σε μεθόδους παραγωγής που καταναλώνουν λιγότερη ενέργεια και εξοικονομούν φυσικούς πόρους, αλλά και τη μετεγκατάσταση των μονάδων παραγωγής ανάλογα με τη διαθεσιμότητα φθηνών, ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Για τους εργαζομένους, η μετάβαση σε νέες μεθόδους παραγωγής και νέους τομείς υπηρεσιών θα οδηγήσει σε νέες απαιτήσεις περαιτέρω αναβάθμισης των δεξιοτήτων τους και δια βίου εκπαίδευσης. Ο κοινωνικός διάλογος, ιδίως στο επίπεδο της ΕΕ, θα πρέπει να τονίσει τον κοινωνικό αντίκτυπο της αλλαγής του κλίματος και, ιδιαίτερα, τις επιπτώσεις που θα έχει στον επαγγελματικό βίο. Οι κοινωνικοί εταίροι στο επίπεδο της ΕΕ θα πρέπει να ορίσουν την αλλαγή του κλίματος ως ζήτημα προτεραιότητας. Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ένας μετριασμός των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής δεν συνεπάγεται αυτόματα κίνδυνο ανεργίας. Αντίθετα, οι επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος μπορούν να οδηγήσουν σε νέες ευκαιρίες απασχόλησης (βλ. 2.13).

2.11 Οι καταναλωτές θα αισθανθούν σύντομα τις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος, αφού θα οδηγήσει αναπόφευκτα σε αλλαγές στις καταναλωτικές συνήθειες, όπως, π.χ., στη διατροφή, στις μεταφορές, στη στέγαση ή στις διακοπές. Ωστόσο, οι καταναλωτές αποτελούν επίσης μία κινητήρια δύναμη που μπορεί να μετριάσει τις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος και να εξασφαλίσει τη βάση για την ανάληψη μακροπρόθεσμης δράσης με σκοπό την αναχαίτισή της. Ο καλύτερος τρόπος να επιτευχθούν βιώσιμες δομές παραγωγής είναι, χωρίς αμφιβολία, να εδραιωθεί ένα ισχυρό κίνημα καταναλωτών με ικανότητα απήχησης στους πολίτες. Οι καταναλωτές θα πρέπει να αναγνωριστούν ως οι βασικοί παράγοντες που όντως είναι, ή θα μπορούσαν να είναι, σε ό,τι αφορά τον μετριασμό των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος στους μεμονωμένους πολίτες.

2.12 Η παγκόσμια διάσταση της αλλαγής του κλίματος γίνεται αισθητή μέσα από τις καταστροφές σε άλλες χώρες οι οποίες οφείλονται σε μετεωρολογικά αίτια και έχουν ως αποτέλεσμα τεράστιες απώλειες ανθρώπινων ζώων και περιουσιών. Ένα άλλο αποτέλεσμα της αλλαγής του κλίματος θα μπορούσε να είναι η εξάπλωση τροπικών ασθενειών σε νέες περιοχές, γεγονός που θα δημιουργήσει νέες προκλήσεις για το μέλλον. Η αλλαγή του κλίματος θα δείξει κατά πόσο υπάρχει αληθινή αλληλεγγύη μεταξύ των λαών και των εθνών. Οι βιομηχανικές χώρες θα πρέπει να ενισχύσουν την ικανότητά τους να παρέχουν υποστήριξη και βοήθεια. Ας μην λησμονείται ότι, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, εκείνοι που υφίστανται τη σφοδρότητα της αλλαγής του κλίματος είναι συνήθως ο φτωχός πληθυσμός. Η παγκόσμια κοινωνική διάσταση της αλλαγής του κλίματος έχει θεμελιώδη σημασία: είναι ένα πεδίο όπου μπορούν να γίνουν πολλά για να επιλυθούν προβλήματα τα οποία, διαφορετικά, θα μπορούσαν εύκολα να πολλαπλασιαστούν.

(1) Βλ. τη δήλωση του κ. Rocard στο Φόρουμ Ενδιαφερομένων της ΕΟΚΕ τον Απρίλιο του 2001.

2.13 Η αλλαγή του κλίματος συχνά εξετάζεται από τη σκοπιά των απειλών και των αδυναμιών. Ωστόσο, οι δράσεις που αποβλέπουν στον μετριασμό της αλλαγής του κλίματος παρέχουν και μία θετική ευκαιρία. Με τη ραγδαία αυξανόμενη ανάγκη εξοικονόμησης ενέργειας στον τομέα της παραγωγής και των μεταφορών, έχει διανοιχθεί ένα νέο και τεράστιο πεδίο για τη διεξαγωγή έρευνας, για την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και για τη διάθεση νέων προϊόντων στο εμπόριο. Αυτό θα πρέπει να αποτελέσει σημαντικό τμήμα της απάντησης της ΕΕ στις προκλήσεις της αλλαγής του κλίματος. Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας της Επιτροπής για μια ολοκληρωμένη βιομηχανική πολιτική, θα πρέπει να δοθεί πολύ μεγάλη προτεραιότητα στην υποστήριξη και στο συντονισμό της ανάπτυξης φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών. Στο πλαίσιο αυτό, οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις μπορούν επίσης να διαδραματίσουν πολύ σημαντικό ρόλο.

2.14 Η αντιμετώπιση και ο μετριασμός της κλιματικής αλλαγής μπορεί να οδηγήσει στην εμφάνιση ορισμένων απροσδόκητων φαινομένων. Για παράδειγμα, η νέα μέθοδος παραγωγής αιθανόλης από γεωργικά προϊόντα σημειώνει σε ορισμένες χώρες όλο και μεγαλύτερη επιτυχία. Ως αποτέλεσμα, η χρήση ορισμένων καλλιεργειών, όπως το καλαμπόκι, συνδέονται όλο και περισσότερο με την παραγωγή αιθανόλης. Εντούτοις, οι ίδιες καλλιεργείες συνιστούν βασικά προϊόντα της επισιτιστικής βοήθειας που παρέχεται σε περιοχές των αναπτυσσόμενων χωρών που πλήττονται από λιμό. Αυτό το παράδειγμα καταδεικνύει πόσο σημαντικό είναι να αποφεύγονται οι μονόπλευρες λύσεις.

2.15 Το εύρος της μελλοντικής πρόκλησης συμπυκνώνεται στο εξής παράδειγμα: «Οι επιστήμονες συνιστούν, για να μετριαστούν οι συνακόλουθες ζημιές, να περιορισθεί η μελλοντική άνοδος της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη σε 2° C πιο πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα. Για να επιτευχθεί ο στόχος των "2° C", χρειάζονται πολιτικές οι οποίες να επιδιώκουν, αφενός, την προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος και, αφετέρου, τον μετριασμό της. Μολονότι οι πολιτικές που έχουν ήδη συμφωνηθεί εφαρμόζονται, οι παγκόσμιες εκπομπές πιθανότατα θα αυξηθούν εντός των επόμενων δύο δεκαετιών. Θα ήταν συνεπώς σκόπιμο να επιτευχθεί έως το 2050 μείωση των παγκόσμιων εκπομπών τουλάχιστον κατά 15 % σε σχέση με τα επίπεδα εκπομπών του 1990, και, για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να καταβληθούν σημαντικές προσπάθειες» (Ανακοίνωση της Επιτροπής «Επιτυχής καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος του πλανήτη»⁽²⁾). Το τελευταίο τμήμα του παραδέματος θα μπορούσε να ληφθεί ότι παραγνωρίζει σε μεγάλο βαθμό το μέγεθος του προβλήματος. Καταδεικνύει, μολαταύτα, ότι η διαδικασία πρέπει οπωσδήποτε να αρχίσει από το τοπικό και το περιφερειακό επίπεδο και με τη συμμετοχή των πολιτών.

3. Δέκα τομείς συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών

3.1 Η πολεοδομία και η χωροταξία είναι ένας τομέας στον οποίο μπορούν να προκύψουν σημαντικά οφέλη για τον μετριασμό της αλλαγής του κλίματος και για την εξοικονόμηση ενέργειας. Μία καλή πολεοδομία περιλαμβάνει φιλικές προς το κλίμα λύσεις τόσο για τη στέγαση όσο και για τις μεταφορές. Διάφορες μελέτες έχουν επιβεβαιώσει ότι ο τρόπος με τον οποίο είναι διατεταγμένα τα κτήρια στο τοπίο ή στο εσωτερικό της κοινότητας μπορεί να έχει πολύ θετικές συνέπειες για την ενέργεια⁽³⁾. Οι αρχιτεκτονικές λύσεις έχουν μεγάλη σημασία τόσο για τη μέγιστη χρήση της ηλιακής ενέργειας όσο και για τη μόνωση των κτηρίων. Μία

πρόσθετη πτυχή είναι σαφώς ο σημαντικός ρόλος που διαδραματίζουν οι λύσεις αυτού του είδους για τη διαμόρφωση φιλικών προς τους κατοίκους χωριών, προαστίων και αστικών περιοχών που να λειτουργούν εύρυθμα από κοινωνικής πλευράς. Έχει ζωτική σημασία οι κοινωνικοί εταίροι και η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών να συμμετέχουν στα πρώιμα ήδη στάδια του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού.

3.1.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να διοργανώσει διαβουλεύσεις με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές και τους λοιπούς ενδιαφερομένους σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές στον τομέα της πολεοδομίας, ενόψει της επιταχυνόμενης αλλαγής του κλίματος. Η ΕΟΚΕ προτείνει να εκδώσει η Επιτροπή βασικό ενημερωτικό υλικό για την πολεοδομία, σε συνδυασμό με κατευθυντήριες γραμμές που να βασίζονται σε λύσεις που έχουν στεφθεί με επιτυχία.

3.2 Η καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος θα φέρει στο φως την ανάγκη εκσυγχρονισμού και μόνωσης τόσο των υφιστάμενων όσο και των νέων κτηρίων, καθώς και την ανάγκη θέσης σε εφαρμογή όλων των συναφών τεχνικών και υλικών εξοικονόμησης ενέργειας. Τα οικοδομικά υλικά, ιδίως αυτά που χρησιμοποιούνται για θερμομόνωση, είναι ένας ακόμη τομέας όπου απαιτείται η λήψη περαιτέρω πρωτοβουλιών. Το ζήτημα εδώ δεν είναι απλώς η επίτευξη αποτελεσματικότερων συστημάτων θέρμανσης, αλλά και η καλύτερη μόνωση των κατοικιών έναντι τόσο των υψηλών όσο και των χαμηλών εξωτερικών θερμοκρασιών. Δεν πρέπει να λησμονηθούν οι εμπειρίες από τα θερμά καλοκαίρια στην Ευρώπη πριν από μερικά χρόνια. Θα μπορούσαν να παρασχεθούν φορολογικά κίνητρα στους ιδιώτες που να τους ενθαρρύνουν να ανανεώσουν τη μόνωση των σπιτιών και των διαμερισμάτων τους. Η ΕΟΚΕ συνιστά να καθιερωθεί ένα σύστημα πιστοποιητικών ενεργειακής απόδοσης, ως μέσο παροχής στους καταναλωτές χρήσιμων πληροφοριών σχετικά με το ενεργειακό κόστος της διαβίωσης σε ένα συγκεκριμένο σπίτι ή διαμέρισμα.

3.3 Οι οδικές μεταφορές αυξάνονται με ταχύ ρυθμό στην ΕΕ. Τα σιδηροδρομικά δίκτυα δύσκολα συναγωνίζονται τα πλεονεκτήματα που παρέχουν οι οδικές μεταφορές σε ό,τι αφορά την ταχύτητα της κατ' οίκον παράδοσης. Η τάση αυτή δεν είναι δυνατόν να διατηρηθεί, τόσο λόγω των εκπομπών CO₂ όσο και λόγω των αυξανόμενων τιμών των καυσίμων. Η αύξηση του ΑΕγχΠ πρέπει να αποσυνδεθεί από την αύξηση των οδικών μεταφορών για την επιτυχή καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος. Πρέπει να καθοριστούν τα πρακτικά βήματα για την υλοποίηση αυτού του στόχου. Η δημιουργία ενός γρήγορου συστήματος σιδηροδρομικών εμπορευματικών μεταφορών αποτελεί την λογική απάντηση, ιδίως τώρα στη διευρυμένη ΕΕ. Μία αύξηση των εμπορευμάτων που μεταφέρονται σιδηροδρομικά θα απαιτήσει την πραγματοποίηση μεγάλων επενδύσεων. Ως ένα βαθμό, ο παράγοντας 'τιμές' μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ενθάρρυνση της μεταφοράς εμπορευμάτων μέσω της σιδηροδρομικής οδού. Για τους καταναλωτές, καθοριστική σημασία έχει η γρήγορη και αποτελεσματική διακίνηση των τροφίμων. Για τη βιομηχανία, σημαντική είναι η ομαλή, αποτελεσματική και έγκαιρη παράδοση. Ταυτόχρονα, οι αυτοκινητόδρομοι που παρουσιάζουν κυκλοφοριακή συμφόρηση αποτελούν βασικές πηγές ρύπανσης του περιβάλλοντος. Οι παρωχημένοι στόλοι φορτηγών οχημάτων επιδεινώνουν ακόμη περισσότερο τη ρύπανση. Απλή λύση σε ό,τι αφορά τα θέματα μεταφορών δεν μπορεί να υπάρξει στο ευρύτερο πλαίσιο της αλλαγής του κλίματος. Αντίθετα, αυτό που χρειάζεται είναι μια στρατηγική πολλαπλής δράσης, η οποία να περιλαμβάνει μέτρα στήριξης για τις σιδηροδρομικές μεταφορές, καθώς και περαιτέρω δράσεις έρευνας και ανάπτυξης με σκοπό, μεταξύ άλλων, τη δημιουργία αποδοτικών και φιλικών προς το περιβάλλον κινητήρων φορτηγών, οι οποίοι να λειτουργούν με εναλλακτικά καύσιμα. Για τους καταναλωτές είναι σημαντικό να γνωρίζουν το πραγματικό κόστος μεταφοράς ενός συγκεκριμένου προϊόντος.

⁽²⁾ COM(2005) 35 τελικό, σελ. 9.

⁽³⁾ Βλ., π.χ., το σχέδιο κατασκευής κατοικιών στο Freiburg.

3.4 Ο τομέας των ταξιδιών και της αναψυχής θα χρειαστεί να αντεπεξέλθει στις ολοένα πιο υψηλές τιμές της ενέργειας, γεγονός που θα έχει αντίκτυπο τόσο στις οδικές όσο και στις εναέριες μεταφορές. Η τιμή της βενζίνης σημειώνει ραγδαία αύξηση τα τελευταία χρόνια και συνιστά πλέον για τους καταναλωτές ένα εξαιρετικά πειστικό επιχείρημα για να αναζητήσουν νέες λύσεις. Το ταχύτατα αυξανόμενο ενδιαφέρον για την αγορά μικρότερων αυτοκινήτων χαμηλότερης ενεργειακής κατανάλωσης αποτελεί ένα πολύ ελπιδοφόρο σημάδι. Πράγματι, το φαινόμενο αυτό αποτελεί μια από τις πλέον σαφείς περιπτώσεις καταστάσεων που είναι επωφελείς για όλους («win-win situation»), στο πλαίσιο της καταπολέμησης της αλλαγής του κλίματος: μικρότερα και λιγότερο ρυπογόνα αυτοκίνητα και μια τεράστια δυνητική παγκόσμια αγορά για τέτοιου είδους αυτοκίνητα και λύσεις. Τα φορολογικά κίνητρα για τη χρήση εναλλακτικών καυσίμων παρέχουν επίσης και αυτά ελπιδοφόρα αποτελέσματα, όπως επιβεβαιώνεται σε ορισμένες χώρες.

3.5 Ιδιαίτερη προσοχή εδώ θα πρέπει να δοθεί στον όγκο της καθημερινής κυκλοφορίας των εργαζομένων από και προς τις μεγάλες αστικές περιοχές. Η ραγδαία επέκταση των μεγάλων αστικών περιοχών, τόσο στην ΕΕ, όσο και σε άλλα μέρη του κόσμου, καθιστά επείγοντως απαραίτητη την αναζήτηση νέων προσεγγίσεων για τις μετακινήσεις από και προς τον τόπο εργασίας και για τις εμπορευματικές μεταφορές. Τα πειράματα επιβολής ενός ειδικού τέλους για την είσοδο στο κέντρο των πόλεων με αυτοκίνητο είχαν κατά κανόνα θετικά αποτελέσματα, όταν συνοδεύονταν με εκτενείς επενδύσεις σε γρήγορες και εξυπηρετικές δημόσιες συγκοινωνίες. Η λήψη μέτρων κατά της χρήσης του αυτοκινήτου χωρίς να παρέχεται κάτι εφάμιλλο ως αντάλλαγμα θα προκαλέσει απλώς κοινωνική κατακραυγή. Οι πολίτες θα αγωνιστούν για το δικαίωμα χρήσης των αυτοκινήτων, εφόσον δεν υφίστανται κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις. Οι φωνές της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών έχουν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο και σε αυτόν τον τομέα.

3.6 Οι προαναφερθείσες προκλήσεις συνιστούν επίσης μέρος του ευρύτερου ζητήματος μείωσης της εισαγωγής και της χρήσης των ορυκτών καυσίμων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι αβεβαιότητες ως προς την εξασφάλιση του εφοδιασμού με ορυκτά καύσιμα τον χειμώνα του 2005/2006 κατέστησαν ακόμη πιο επείγουσα την ανάγκη εξεύρεσης νέων λύσεων. Μερικά κράτη μέλη ξεκινούν σήμερα φιλόδοξα προγράμματα για τη δραστική μείωση της χρήσης ορυκτών καυσίμων και τη στροφή σε πιο ανανεώσιμες εναλλακτικές επιλογές, εφαρμόζοντας παράλληλα νέες πολιτικές για την προαγωγή αποδοτικών χρήσεων της ενέργειας. Σε ορισμένες χώρες, όπως π.χ. στη Σουηδία, οι κυβερνήσεις άρχισαν να καταρτίζουν μελέτες σχετικά με τους τρόπους δραστηρικής μείωσης των εισαγωγών ορυκτών καυσίμων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να προβεί σε διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερομένους και τις κυβερνήσεις των κρατών μελών σχετικά με τις νέες προσπάθειες δραστηρικής μείωσης της εισαγωγής ορυκτών καυσίμων στην ΕΕ. Μέχρι το τέλος της τρέχουσας δεκαετίας, όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει να έχουν προωθήσει πρωτοβουλίες για τον προσδιορισμό των τρόπων και των μέσων με τα οποία μπορούν να επιτευχθούν σημαντικές μειώσεις της εισαγωγής και χρήσης ορυκτών καυσίμων. Αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντική συμβολή στο επόμενο πρόγραμμα του Κιότο και, πιο μακροπρόθεσμα, στην αναχαίτιση της αλλαγής του κλίματος. Θα αποτελούσε επίσης σημαντική τεχνολογική και βιομηχανική ευκαιρία για την ΕΕ. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών θα μπορούσε να ωφεληθεί πολύ από αυτές τις προσπάθειες.

3.7 Η γεωργία και, ως εκ τούτου, οι τιμές των τροφίμων θα επηρεασθούν άμεσα από την αλλαγή του κλίματος και από τον

συνακόλουθο αντίκτυπο στις τιμές της ενέργειας. Η απερίημωση των νότιων περιοχών της ΕΕ θα καταστήσει αναγκαία την υιοθέτηση ειδικών μέτρων στήριξης, στο πλαίσιο της αλληλεγγύης που προβλέπει η ΚΓΠ. Η Επιτροπή θα πρέπει να καταρτίσει μελέτες σχετικά με τις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος στον γεωργικό τομέα της ΕΕ, οι οποίες να βασίζονται σε εθνικές εκθέσεις και αναλύσεις. Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί εδώ η σπουδαιότητα της έρευνας, η οποία συμβάλλει στον περαιτέρω περιορισμό της χρήσης πρόσθετων υλικών και ενέργειας στην γεωργική παραγωγή και στην ανάπτυξη υποκατάστατων των παραγώγων του πετρελαίου με τη χρήση γεωργικών πρώτων υλών. Ο ρόλος της γεωργίας στη διαφοροποίηση του ενεργειακού εφοδιασμού ενδέχεται να αρχίσει να ενισχύεται όλο και περισσότερο. Τέλος, κρίνεται σκόπιμη η ενθάρρυνση των αγροτών να παράγουν οι ίδιοι την ενέργεια που καταναλώνουν.

3.8 Οι προκλήσεις για τη βιομηχανία αποτελούν άλλον ένα τομέα όπου είναι απαραίτητος ο εκ των προτέρων σχεδιασμός και η κατάλληλη προσαρμογή. Αυτό δεν αφορά μόνο τις βιομηχανίες των πεδινών περιοχών, όπου οι πλημμύρες αποτελούν ή θα αποτελέσουν μείζον πρόβλημα. Ουσιαστική σημασία για τη βιομηχανία έχει η εξεύρεση ομαλών και αποτελεσματικών λύσεων για την κάλυψη των αναγκών των εμπορευματικών μεταφορών. Με την αλλαγή του κλίματος ενδέχεται να περιοριστεί ο εφοδιασμός με πρώτες ύλες. Ο εφοδιασμός σε ενέργεια — σε λογικές τιμές — είναι πρωταρχική ανάγκη. Όμως, η αλλαγή του κλίματος παρέχει στη βιομηχανία και νέες ευκαιρίες. Η παγκόσμια αγορά τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας θα αποκτήσει τεράστιες διαστάσεις. Το μέλλον προμηνύεται ρόδινο για όσες επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να επενδύσουν στην ανάπτυξη τέτοιων τεχνολογιών.

3.9 Τα ζητήματα του χώρου εργασίας είναι άλλος ένας τομέας όπου είναι σημαντικός ο εκ των προτέρων σχεδιασμός και η κατάλληλη προσαρμογή. Με την εμφάνιση των τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας και της παραγωγής αγαθών που θα στηρίζεται στην εφαρμογή αυτών των τεχνολογιών, θα χρειαστεί περαιτέρω αναβάθμιση των προσόντων και των δεξιοτήτων. Η ανάπτυξη ορισμένων νέων τεχνολογιών θα ασκήσει ισχυρές πιέσεις επί του εργατικού δυναμικού, όπως π.χ. η εφαρμογή των νανοτεχνολογιών. Τα ζητήματα που αφορούν τις προκλήσεις που ανακύπτουν στον χώρο εργασίας συνδυάζονται με το ζήτημα της αύξησης των τιμών της ενέργειας. Θα αυξηθεί το ενδιαφέρον για τις δυνατότητες κατ' οίκον εργασίας, για την οποία απαιτούνται καλύτερες τεχνικές ΤΠΕ, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων ευρυζωνικής σύνδεσης.

3.10 Η διαχείριση των φυσικών καταστροφών είναι άλλος ένας σημαντικός τομέας που σχετίζεται με την αλλαγή του κλίματος. Οι καταστροφές που οφείλονται σε μετεωρολογικά φαινόμενα καθίστανται συχνότερες και έχουν ευρύτερες επιπτώσεις. Θα πρέπει να δημιουργηθεί στην ΕΕ ένας οργανισμός παροχής άμεσης βοήθειας και συμπαράστασης σε περίπτωση φυσικής καταστροφής. Σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχουν ήδη τέτοιες μονάδες. Χρειάζεται τώρα να δημιουργηθούν παρόμοιοι οργανισμοί σε όλα τα κράτη μέλη και να διασφαλισθεί ένα ορισμένο επίπεδο συντονισμού και συνεργασίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ΕΕ θα έχει την ικανότητα να συνδράμει τα θύματα των καιρικών καταστροφών, όχι μόνο εντός της ίδιας της ΕΕ, αλλά και σε άλλα μέρη του κόσμου.

3.11 Οι καταστροφές που προκαλούνται από τις ακραίες καιρικές συνθήκες έχουν επίσης ως αποτέλεσμα να γείρονται μεγάλες αξιώσεις για οικονομική βοήθεια, τις οποίες καλούνται, κατά κύριο λόγο, να αντιμετωπίσουν οι ασφαλιστικές εταιρείες. Η

συχνότητα με την οποία σημειώνονται οι καιρικές καταστροφές θα εντείνει τις πιέσεις που ασκούνται στον ασφαλιστικό τομέα, πράγμα που θα οδηγήσει σε αύξηση του κόστους των ασφαλίσεων για τους πολίτες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να μελετήσει τα ζητήματα αυτά με σκοπό τη διασφάλιση της βιώσιμης λειτουργίας του ασφαλιστικού συστήματος.

4. Προσαρμογή και μετριασμός της ζημίας — με ποιόν τρόπο και από ποιον;

4.1 Η παρουσίαση του ζητήματος της αλλαγής του κλίματος και των συνεπειών του στο κοινό θα αποτελέσει ένα τεράστιο έργο. Είναι σημαντικό να υιοθετηθεί μια ισόρροπη, και ως ένα βαθμό ρεαλιστική, προσέγγιση του ζητήματος της ευαισθητοποίησης των πολιτών. Το ζητούμενο δεν είναι να τρομοκρατηθούν οι πολίτες, αλλά να επικεντρωθούμε στις πρακτικές εργασίες που απαιτούνται για να εξασφαλιστεί βιώσιμη ποιότητα ζωής για όλους.

4.2 Η ΕΟΚΕ προτείνει όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ να συγκροτήσουν υπηρεσίες επαφής, ενημέρωσης και συντονισμού, οι οποίες παράλληλα να είναι σε θέση να παρέχουν συμβουλές και να εκπονούν μελέτες σχετικά με τους τρόπους προσαρμογής στην αλλαγή του κλίματος και μετριασμού της σχετικής ζημίας. Η ανταλλαγή εμπειριών με άλλα κράτη μέλη και η διάδοση ανάλογων πληροφοριών στην κοινωνία των πολιτών και τους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης θα πρέπει να αποτελέσει σημαντικό τμήμα των εργασιών. Οι επαφές με τις τοπικές κοινότητες, τους κοινωνικούς εταίρους και την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών θα είναι ιδιαίτερα σημαντικές, όπως και με την βιομηχανία και τις επιχειρήσεις.

4.3 Η ΕΟΚΕ προτείνει να εγκαινιαστεί ένας Πανευρωπαϊκός Διάλογος για την Αλλαγή του Κλίματος σχετικά με τους τρόπους και τα μέσα αντιμετώπισης της περαιτέρω επιδείνωσης του κλίματος, καθώς και να ληφθούν μέτρα για την προσαρμογή στις αλλαγές που ήδη λαμβάνουν χώρα. Ο διάλογος αυτός θα πρέπει να υποστηριχθεί από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης· την ευθύνη, όμως, για τις πρακτικές εργασίες θα πρέπει να την έχουν οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, οι οργανώσεις των εργαζομένων και των εργοδοτών, των αγροτών, των καταναλωτών κλπ. Η ΕΟΚΕ είναι πρόθυμη να συμμετάσχει ενεργά σ' αυτόν τον διάλογο και να λειτουργήσει ως κέντρο ανταλλαγής απόψεων και αξιολογήσεων.

4.4 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να εκφράσει την ικανοποίησή της για το ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προώθησε ένα εκτενές ευρωπαϊκό πρόγραμμα ενημέρωσης και επικοινωνίας σχετικά με την αλλαγή του κλίματος. Το πρόγραμμα αυτό θα συμβάλει σημαντικά στην σχετική ευαισθητοποίηση του κοινού. Η πρόταση της ΕΟΚΕ σχετικά με την έναρξη Διαλόγου για την Αλλαγή του Κλίματος απευθύνεται στις τοπικές κοινότητες, τις περιφέρειες και τα επιμέρους κράτη, με ιδιαίτερη έμφαση στους κοινωνικούς εταίρους και την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών. Τα δύο προγράμματα θα μπορούσαν να αλληλοσυμπληρώνονται με εποικοδομητικό τρόπο.

4.5 Ουσιαστικό τμήμα του Διαλόγου για την Αλλαγή του Κλίματος πρέπει να είναι η διάδοση πληροφοριών σχετικά με τα παραδείγματα ορθής πρακτικής, από τις χώρες λόγω χάρη που προσπαθούν να καταρτίσουν προγράμματα δράσης για τη μείωση της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα. Άλλα παραδείγματα μπορεί να είναι οι λύσεις που έχουν υιοθετήσει μεγάλες αστικές περιοχές

για τον περιορισμό της χρήσης των αυτοκινήτων στην καθημερινή μετακίνηση προς το κέντρο των πόλεων (βλ., μεταξύ άλλων, την περίπτωση του Λονδίνου και της Στοκχόλμης).

4.6 Ο διάλογος θα πρέπει να εγκαινιαστεί τον χειμώνα του 2006/2007. Δεν χρειάζεται να οριστεί τελική προθεσμία. Θα πρέπει να συνδεθεί στενά με τις προσπάθειες παρουσίασης του οράματος της βιώσιμης ανάπτυξης. Τα ζητήματα που άπτονται της αλλαγής του κλίματος θα επιτρέψουν να αποκτήσουμε μεγαλύτερη επίγνωση των θεμάτων που συνδέονται με την βιώσιμη ανάπτυξη.

4.7 Ο διάλογος με τους πολίτες για την αλλαγή του κλίματος δεν θα είναι εφικτός χωρίς την ενεργό συμμετοχή των ενδιαφερομένων στο τοπικό και το περιφερειακό επίπεδο. Θα πρέπει να διατεθεί οικονομική υποστήριξη σε ό,τι αφορά τον σχεδιασμό και τις ανταλλαγές. Είναι προφανές ότι θα χρειαστεί να περάσει κάποιος εύλογος χρόνος για την ανάπτυξη των σχετικών ικανοτήτων στις κοινότητες και την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, καθώς και μεταξύ των κοινωνικών εταίρων.

4.8 Το 2012 θα διοργανωθεί η επόμενη διάσκεψη του ΟΗΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη, μετά τη διάσκεψη του Ρίο το 1992 και τη διάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ το 2002. Η ΕΟΚΕ συνιστά θερμά να επικεντρωθεί η νέα διάσκεψη του 2012 ειδικά στην αλλαγή του κλίματος και στον παγκόσμιο αντίκτυπό της. Η συνεργασία που αναπτύχθηκε μεταξύ της ΕΟΚΕ και της ΔΟΕ καθώς και μεταξύ της ΕΟΚΕ και του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου των ΗΕ θα παράσχει ευκαιρίες για την κατάρτιση κοινών μελετών σχετικά με τις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος σε ολόκληρο τον πλανήτη. Η συνεργασία θα επιτρέψει επίσης να διαπιστωθεί με ποιο τρόπο οι κοινωνικοί εταίροι και η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών μπορούν να μετατραπούν σε ενεργούς συντελεστές των προσπαθειών καταπολέμησης της αλλαγής του κλίματος.

5. Μέσα ευαισθητοποίησης και στήριξης

5.1 Η προαγωγή της ευαισθητοποίησης των πολιτών έναντι της αλλαγής του κλίματος και των συνεπειών της θα πρέπει, κατά κύριο λόγο, να αποτελεί ευθύνη των τοπικών, περιφερειακών και εθνικών αρχών, ενώ παράλληλα η ΕΕ θα πρέπει να παρέχει στήριξη και να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες στο δικό της επίπεδο. Το ζητούμενο θα πρέπει να είναι η εφαρμογή μιας προσέγγισης από τη βάση προς τα άνω, που θα καλεί τους πολίτες να προτείνουν τις λύσεις που προτιμούν αντί να επιβάλλει προκαθορισμένες απαντήσεις.

5.2 Μεταξύ των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, οι οργανώσεις των καταναλωτών θα διαδραματίσουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην κινητοποίηση των καταναλωτών και στην προαγωγή της ενεργού συμμετοχής τους. Οι καταναλωτές ασκούν — ή μπορούν να ασκήσουν — σημαντική πίεση στην αγορά μέσω των αγαθών και των υπηρεσιών που αγοράζουν. Για τα Ευρωπαϊκά κινήματα καταναλωτών αυτή θα είναι μια πραγματική πρόκληση.

5.3 Οι κοινωνικοί εταίροι έχουν την ειδική ευθύνη να αναλύσουν τον αντίκτυπο της αλλαγής του κλίματος στον επαγγελματικό βίο και να προτείνουν κατάλληλες στρατηγικές μετριασμού της ή προσαρμογής σε αυτήν. Η κοινωνική διάσταση της 'μάχης' για την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος αποτελεί καθοριστικό μέρος των όλων σχετικών προσπαθειών.

5.4 Η επιτυχής καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος δεν θα είναι δυνατή χωρίς την ενεργό υποστήριξη και συνεργασία της βιομηχανίας και των επιχειρήσεων. Η βιομηχανία μπορεί να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην ενσωμάτωση των ζητημάτων που αφορούν την αλλαγή του κλίματος στον σχεδιασμό, την παραγωγή, την εμπορία και την αξιολόγηση των προϊόντων. Η βιομηχανία θα μπορούσε να ωφεληθεί εάν στις ετήσιες εκθέσεις της περιελάμβανε περισσότερα στοιχεία σχετικά με τις ενέργειές της στον τομέα της αλλαγής του κλίματος. Η ανάπτυξη ενεργού δράσης στον τομέα της αντιμετώπισης της αλλαγής του κλίματος θα μπορούσε να αποδειχθεί μία επικερδής ιδέα μάρκετινγκ.

5.5 Στις συζητήσεις που διεξάγονται για τις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος, πολλοί παρατηρητές εξακολουθούν να υποστηρίζουν διάφορους τύπους φόρων ή άλλα οικονομικά κίνητρα. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τέτοια κίνητρα μπορούν να έχουν σαφέστατο αποτέλεσμα. Θα πρέπει, ωστόσο, να εφαρμόζονται με κάποια προσοχή. Για παράδειγμα, η φορολόγηση των καυσίμων των αυτοκινήτων θα έχει αρνητικό κοινωνικό αντίκτυπο στους ανθρώπους που ζουν σε αραιοκατοικημένες περιοχές. Η επιβολή τέλους στους οδηγούς για την είσοδο στο κέντρο της πόλης με αυτοκίνητο έχει θετικό αντίκτυπο στη γενική κατάσταση της κυκλοφορίας, αλλά το σύστημα αυτό πρέπει να συνοδεύεται με νέες επενδύσεις στις δημόσιες συγκοινωνίες. Διαφορετικά, το τέλος αυτό θα δημιουργήσει νέες κοινωνικο-οικονομικές ανισοροπίες: όσοι έχουν την οικονομική δυνατότητα θα εξακολουθήσουν να χρησιμοποιούν το αυτοκίνητό τους, ενώ όσοι δεν την έχουν θα πρέπει να στηρίζονται σε ένα σύστημα δημόσιων συγκοινωνιών, το οποίο μπορεί να λειτουργεί άψογα ή μπορεί και όχι.

5.6 Ένα άλλο σημαντικό μέσο που μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της ευαισθητοποίησης αποτελεί η καθιέρωση μιας διαδικασίας περιβαλλοντικής διαχείρισης, όπως το Κοινωνικό Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Οικολογικού Ελέγχου (EMAS), μία εθελοντική πρωτοβουλία που θεσπίστηκε με τον κανονισμό 761/01 του Συμβουλίου. Σκοπός του EMAS είναι η αναγνώριση και η επιβράβευση οργανισμών που υπερβαίνουν την ελάχιστη συμμόρφωση με τη νομοθεσία και βελτιώνουν συνεχώς τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις.

5.7 Μέσω της εφαρμογής του συστήματος EMAS, οι μεμονωμένες οργανώσεις και τα θεσμικά όργανα διερευνούν συγκεκριμένους τρόπους μέτρησης και μείωσης του περιβαλλοντικού αντίκτυπου διάφορων δραστηριοτήτων, όπως λόγω χάρη η χρήση ενέργειας και διαφόρων υλικών ή το ταξίδι με το αυτοκίνητο, το τρένο ή το αεροπλάνο. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θα μπορούσε να εξετάσει το ενδεχόμενο εισαγωγής του συστήματος αυτού και συγκεκριμένα να μετρήσει, π.χ., τις εκπομπές ρύπων που προκαλούνται κατά τις μετακινήσεις για τη συμμετοχή σε συνεδριάσεις και, στη συνέχεια, να υιοθετήσει ανάλογα αντισταθμι-

στικά μέτρα (βλ. το παράρτημα το οποίο περιλαμβάνει ορισμένους πρώτους υπολογισμούς).

5.8 Μια άλλη πρόταση που συζητείται είναι ο υπολογισμός του μεριδίου που το κόστος μεταφοράς αντιπροσωπεύει στη συνολική τιμή ενός προϊόντος. Έτσι θα μπορούσαν να παρέχονται στους καταναλωτές περισσότερες βασικές πληροφορίες κατά την επιλογή τους μεταξύ εναλλακτικών προϊόντων.

6. Μια πρόκληση για την κοινωνία των πολιτών

6.1 Από τις παγκόσμιες διασκέψεις του Ρίο και του Γιοχάνεσμπουργκ και μετέπειτα, η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο ασχολείται με τα ζητήματα της βιώσιμης ανάπτυξης σε συνεχή βάση.

6.2 Στην οργανωμένη κοινωνία των πολιτών δίδεται μια μοναδική ευκαιρία να διαδραματίσει πολύτιμο ρόλο στον προτεινόμενο Ευρωπαϊκό Διάλογο για την Αλλαγή του Κλίματος. Η συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών θα μπορούσε, κατά κύριο λόγο, να διαρθρωθεί ως εξής:

- ενεργός συμμετοχή στις δράσεις ευαισθητοποίησης των πολιτών έναντι της αλλαγής του κλίματος και των επιπτώσεών της,
- ενθάρρυνση των καταναλωτών και άλλων σημαντικών ομάδων να υιοθετήσουν συγκεκριμένες καταναλωτικές συνήθειες που να λαμβάνουν υπόψη την αλλαγή του κλίματος,
- εγκαινίαση, διαμόρφωση και υποστήριξη νέων πολεοδομικών προγραμμάτων τα οποία να αφορούν τη στέγαση, τις μεταφορές και τις καθημερινές μετακινήσεις από και προς τον τόπο εργασίας,
- ανάληψη πρωτοβουλιών διαμεσολάβησης μεταξύ των πολιτών και των κυβερνήσεων για τον μετριασμό της αλλαγής του κλίματος και, πιο μακροπρόθεσμα, για την αναχαίτιση των τρεχουσών διεργασιών,
- ανάπτυξη συνεργασίας με την κοινωνία των πολιτών άλλων χωρών και περιφερειών για τη λήψη εποικοδομητικών μέτρων με σκοπό τον μετριασμό των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος.

6.3 Ακολουθώντας την προτροπή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η ΕΟΚΕ ανέπτυξε ένα δίκτυο διαλόγου με όλα τα Οικονομικά και Κοινωνικά Συμβούλια των κρατών μελών της ΕΕ. Το δίκτυο αυτό επικεντρώνεται ιδιαίτερα στη στρατηγική της Λισσαβόνας.

6.4 Η ΕΟΚΕ είναι πρόθυμη να εξετάσει το ενδεχόμενο διευρύνσης αυτού του δικτύου, ώστε να συμπεριλάβει και τα ζητήματα της αλλαγής του κλίματος και την ανταπόκριση της Ευρώπης στις επιπτώσεις αυτής της αλλαγής.

Βρυξέλλες, 25 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διάθεση των σφαγίων ζώων και χρήση των ζωικών υποπροϊόντων»

(2006/C 318/18)

Στις 19 Ιανουαρίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση: «Διάθεση των σφαγίων ζώων και χρήση των ζωικών υποπροϊόντων»

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Ιουλίου 2006, με εισηγήτρια την **κα María Luísa Santiago**.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 115 ψήφους υπέρ, 32 ψήφους κατά και 16 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα

1.1 Η ενημέρωση έχει να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην κοινωνία και ο καταναλωτής δικαιούται σωστή και έγκαιρη ενημέρωση και διευκρινίσεις σχετικά με την ποιότητα των τροφίμων που καταναλώνει. Γι' αυτόν το λόγο, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι απαιτούμενα κατάλληλες εκστρατείες ενημέρωσης και παροχής διευκρινίσεων στους καταναλωτές. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι η προστασία της δημόσιας υγείας και η εγγύηση της ασφάλειας των τροφίμων στην ευρωπαϊκή παραγωγή συγκαταλέγονται στις θεμελιώδεις αξίες τις οποίες υπερασπίζεται.

1.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά να συνεχίσει και να ολοκληρώσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο το δυνατόν συντομότερα τις τρέχουσες έρευνες που καταδεικνύουν πέραν πάσης αμφιβολίας ότι στις ζωοτροφές για τους χοίρους και τα πουλερικά μπορούν να χρησιμοποιούνται κρεατάλευρα από μη μηρυκαστικά, χωρίς κανένα κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία.

1.2.1 Ο προσδιορισμός των πρωτεϊνών και οι μέθοδοι που θα χρησιμοποιούνται για την ανιχνευσιμότητα των κρεαταλεύρων θα πρέπει να παρέχουν στους καταναλωτές την απόλυτη εγγύηση ότι οι χοίροι εκτρέφονται με κρεατάλευρα προερχόμενα αποκλειστικά από υποπροϊόντα πουλερικών και τα πουλερικά εκτρέφονται με άλευρα προερχόμενα αποκλειστικά από υποπροϊόντα χοίρων.

1.2.1.1 Αφού ολοκληρωθούν οι τρέχουσες μελέτες, αυτά τα υποπροϊόντα, εφόσον προέρχονται από ζώα υγιή που έχουν θανατωθεί σε διαφορετικά σφαγεία, μπορούν να χρησιμοποιούνται για την παραγωγή κρεαταλεύρων των οποίων η πρωτεΐνη θα είναι σαφώς αναγνωρίσιμη και πλήρως ανιχνεύσιμη μέχρι την αρχική της προέλευση-

1.3 Η ανάπτυξη ερευνητικών προγραμμάτων για τον εντοπισμό μεθόδων καταστροφής των σφαγίων στο αγρόκτημα είναι καθοριστική για την πρόληψη της πιθανότητας εξάπλωσης ασθενειών κατά τη μεταφορά.

1.4 Η ΕΟΚΕ συνιστά την προώθηση της έρευνας για τον εντοπισμό συστημάτων — ει δυνατόν με παραγωγή ενέργειας — που θα συγκεντρώνουν την επεξεργασία όλων των υποπροϊόντων και αποβλήτων που παράγονται στο αγρόκτημα, με στόχο την εναρμόιση των μεθόδων παραγωγής, την προστασία του περιβάλλοντος στο βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα, την οικονομική ισορροπία των εκμεταλλεύσεων και την εξασφάλιση της

υγειονομικής ασφάλειας του ζωικού κεφαλαίου της εκμετάλλευσης και της υγείας του ίδιου του παραγωγού.

2. Εισαγωγή

2.1 Έξι χρόνια μετά την κρίση της ΣΕΒ, η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμη την επανεξέταση του ζητήματος της διάθεσης των σφαγίων ζώων και της χρήσης ζωικών υποπροϊόντων, υπό το πρίσμα της ασφάλειας των τροφίμων, της προστασίας της υγείας των καταναλωτών και των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι παραγωγοί.

2.1.1 Τα πρότυπα για την ασφάλεια των τροφίμων στην ευρωπαϊκή παραγωγή είναι πολύ υψηλότερα απ' ό,τι σε τρίτες χώρες, συνιστούν όμως την εγγύηση για την ασφάλεια των τροφίμων που παρέχονται στους καταναλωτές, για την προστασία του περιβάλλοντος και για την υγεία και την καλή μεταχείριση των ζώων. Η διατήρηση αυτών των προτύπων, με τις αυξημένες δαπάνες που συνεπάγονται για την παραγωγή, είναι δυνατή μόνον εφόσον συνεχιστεί η παραγωγή στην Ευρώπη.

2.2 Πριν από την κρίση της ΣΕΒ, η καταστροφή των νεκρών ζώων στις χοιροτροφικές μονάδες δεν αποτελούσε πρόβλημα για τους παραγωγούς, διότι τα νεκρά ζώα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στην παραγωγή κρεαταλεύρων, τα οποία με τη σειρά τους προορίζονταν για ζωοτροφές. Ως εκ τούτου, σε πολλές χώρες, οι παραγωγοί ζωικών αλεύρων, προέβαιναν δωρεάν στην συλλογή των νεκρών ζώων.

2.3 Ως αποτέλεσμα της κρίσης της ΣΕΒ, και ύστερα από τη θέσπιση του κανονισμού αριθ. 1774/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Οκτωβρίου, απαγορεύτηκε η χρήση κρεαταλεύρων στις ζωοτροφές και τα σφάγια ζώων θεωρήθηκαν ως υλικά κινδύνου κατηγορίας 2 και, ως εκ τούτου, επιβλήθηκε η συλλογή και η καταστροφή τους με αποτέφρωση, αλλά αποκλειστικά από επιχειρήσεις στις οποίες έχει χορηγηθεί άδεια για αυτό το σκοπό.

2.4 Όπως αναμενόταν, αυτή η κατάσταση είχε ως επακόλουθο να προκύψουν πρόσθετες δαπάνες για τους παραγωγούς και, ως εκ τούτου, να επιταχίσει η στρέβλωση του ανταγωνισμού με τις τρίτες χώρες. Αυτός ο παράγοντας οδήγησε τους παραγωγούς στην αναζήτηση εναλλακτικών δυνατοτήτων που να συνεπάγονται μικρότερη οικονομική επιβάρυνση για τον κλάδο, να εξακολουθούν όμως να είναι αποτελεσματικές σε ό,τι αφορά την βιοασφάλεια και το περιβάλλον.

2.5 Σήμερα επικρατεί στο εμπόριο η τάση ανάπτυξης μιας ανοιχτής παγκόσμιας αγοράς στην οποία να ισχύει μόνον ο νόμος της προσφοράς και της ζήτησης. Εντούτοις, εμείς στην Ευρώπη είμαστε τα θύματα μιας σημαντικότερης στρέβλωσης του ανταγωνισμού, λόγω διαφόρων τεχνικών και επιστημονικών αποφάσεων, οι οποίες οδήγησαν σε πολιτικές θέσεις εξαιτίας των οποίων το κόστος παραγωγής στην Ευρώπη είναι πολύ υψηλότερο απ' ό,τι σε τρίτες χώρες.

2.6 Σχετικό παράδειγμα αποτελεί η απόφαση αριθ. 2000/766/ΕΚ του Συμβουλίου, της 4ης Δεκεμβρίου 2000, η οποία, στο άρθρο 2, παράγραφος 1, απαγορεύει τη χρήση ζωικών πρωτεϊνών στη διατροφή των ζώων σε όλα τα κράτη μέλη. Αυτή η απόφαση αφορούσε όλα τα είδη ζώων. Ο κανονισμός αριθ. 1774/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Οκτωβρίου 2002, στο άρθρο 22, παράγραφος 1, εδάφιο α), παγώνει αυτήν την απαγόρευση και επεκτείνει την προθεσμία εφαρμογής της.

2.7 Όπως είναι ευνόητο, η κρίση που ξέσπασε με την εμφάνιση της ΣΕΒ στα βοοειδή και η σύνδεσή της με τις μεταδοτικές σπογγώδεις εγκεφαλοπάθειες είχε επιπτώσεις σε οικονομικούς κλάδους εντατικής παραγωγής (εκτροφή χοίρων και πουλερικών), οι οποίοι δεν λαμβάνουν καμία ενίσχυση ή πρωτοδότηση στην παραγωγή, λειτουργούν με πολύ στενά περιθώρια κέρδους και αντιμετωπίζουν τεράστια εμπόδια για την ανάπτυξή τους, εξαιτίας της νομοθεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος, την καλή μεταχείριση των ζώων και τις απειλές για την υγεία.

2.8 Η απαγόρευση της χρήσης κρεαταλεύρων επέφερε σημαντικότερες ζημιές στον κλάδο, διότι έπαυε να υπάρχει μια εγγυημένη πηγή πρωτεΐνης για τις ζωοτροφές και η τιμή της φυτικής πρωτεΐνης αυξήθηκε, λόγω της μεγαλύτερης ζήτησης. Κατά συνέπεια, η τιμή των ζωοτροφών αυξήθηκε σημαντικά. Επιπλέον, τα υποπροϊόντα σφαγίων, από πηγή πρόσθετου κέρδους μετατράπηκαν σε οικονομική επιβάρυνση και το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την αύξηση της τιμής των αλεύρων, επέφερε αναπόφευκτα αύξηση των τιμών κατανάλωσης.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Νομικές πτυχές και τεχνικές και επιστημονικές αντιφάσεις σχετικά με τη διάθεση των σφαγίων χοίρων

3.1.1 Ο κανονισμός 1774/2002, ο οποίος καθιέρωσε την υποχρεωτική συλλογή και καταστροφή σφαγίων από εγκεκριμένες επιχειρήσεις και απαγόρευσε τη χρήση ζωικών πρωτεϊνών, δεν επέφερε μόνον οικονομικές δυσκολίες για τους παραγωγούς στις χώρες όπου εφαρμοζόταν ήδη αυτό το σύστημα, αλλά και προκάλεσε πολύ σοβαρότερα προβλήματα στις χώρες που δεν εφάρμοζαν το εν λόγω σύστημα, οι οποίες ήταν πλέον υποχρεωμένες να το θέσουν σε εφαρμογή, με συνέπεια ακόμη υψηλότερο κόστος. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι παραγωγοί αυτών των χωρών να διερωτώνται μήπως ο κανονισμός αποσκοπούσε στην οικονομική αποζημίωση των επιχειρήσεων μεταποίησης υποπροϊόντων για την απαγόρευση της πώλησης κρεαταλεύρων.

3.1.2 Το ζήτημα αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία εάν συνεκτιμηθεί το γεγονός ότι ο ανωτέρω κανονισμός περιέχει εξαι-

ρηση για απομακρυσμένες περιοχές με μικρό ζωικό πληθυσμό, όπου επιτρέπεται η συνέχιση των παραδοσιακών μεθόδων για την καταστροφή των σφαγίων ζώων. Δεν μπορεί να αγνοηθεί το γεγονός ότι το κόστος συλλογής σε αυτές τις περιοχές θα ήταν εξαιρετικά υψηλό. Επιπλέον, συμπεριλαμβάνονται δύο περαιτέρω εξαιρέσεις:

— τα νεκρά ζώα συντροφιάς μπορούν να διατίθενται άμεσα ως απόβλητα, με ταφή·

— τα ζωικά υποπροϊόντα δύνανται να διατίθενται ως απόβλητα, με επί τόπου αποτέφρωση ή ταφή, σε περίπτωση εκδήλωσης επιζωοτίας κατονομαζόμενης στον κατάλογο Α του Διεθνούς Γραφείου Επιζωοτιών (ΔΓΕ), όταν η αρμόδια υγειονομική αρχή φρονεί ότι υπάρχει κίνδυνος εξάπλωσης της νόσου από τη μεταφορά των σφαγίων ζώων, ή επειδή το δυναμικό της πλησιέστερης μονάδας επεξεργασίας έχει περιέλθει σε κορεσμό.

3.1.3 Σήμερα, καταγράφεται αυξανόμενη ανάγκη για χωροθέτηση των αγροκτημάτων, όταν αυτό είναι δυνατόν, στη μεγαλύτερη δυνατή απόσταση από ανθρώπινους οικισμούς, αλλά και μεταξύ τους. Κατά συνέπεια, αναζητούνται όλο και πιο απόμακρες τοποθεσίες προκειμένου να αποφεύγεται η παρενόχληση των γειτόνων και να προστατεύεται η υγεία του ζωικού κεφαλαίου.

3.1.4 Επειδή, όπως προαναφέρθηκε, η διεργασία συλλογής σφαγίων είναι εξαιρετικά δαπανηρή, καταβάλλονται προσπάθειες για την εξεύρεση λύσεων που θα εκτείνονται πέρα από τις διατάξεις του κανονισμού και θα ανταποκρίνονται στην πραγματική κατάσταση που επικρατεί σήμερα. Κατά την εξέταση αυτών των επιλογών, πρέπει να λαμβάνονται πάντοτε υπόψη ορισμένοι παράγοντες: η ανθρώπινη υγεία και ασφάλεια, η υγεία και η καλή μεταχείριση των ζώων και η προστασία του περιβάλλοντος.

3.2 Νομικές πτυχές και τεχνικές και επιστημονικές αντιφάσεις σχετικά με τη χρήση κρεαταλεύρων

3.2.1 Δεν υφίστανται κανένα επιστημονικό στοιχείο που να αποδεικνύει ότι οι χοίροι και τα πουλερικά διατρέχουν τον κίνδυνο να προσβληθούν από την ΣΕΒ. Δεν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία ότι οι χοίροι και τα πουλερικά στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν εκτεθειμένα στον παθογόνο παράγοντα (πρίον) της σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας των βοοειδών (ΣΕΒ). Μολονότι τους χορηγήθηκαν οι ίδιες ζωικές πρωτεΐνες που προκάλεσαν την ΣΕΒ στα βοοειδή, δεν υπήρξε ούτε ένα κρούσμα μόλυνσης ζώου σε κανένα από τα δύο είδη. Οι μελέτες που διενεργήθηκαν σε κοτόπουλα καταδεικνύουν επίσης ότι είναι ανθεκτικά στη μετάδοση της νόσου τόσο δια της στοματικής όσο και δια της παρεντερικής οδού⁽¹⁾.

3.2.2 Για ζητήματα που σχετίζονται με την προστασία της υγείας και της ασφάλειας των καταναλωτών, η Επιτροπή λαμβάνει μέτρα για τον έλεγχο των κινδύνων, βάσει των πλέον πρόσφατων διαθέσιμων αποτελεσμάτων δοκιμών και της θεμελιωμένης επιστημονικής αξιολόγησης που παρέχεται σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές που κατάρτισε η Επιστημονική Συντονιστική Επιτροπή (ΕΣΕ). Η ίδια η ΕΣΕ επικουρείται από την ειδική ομάδα ΜΣΕ/ΣΕΒ (μεταδοτική σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια/σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών), η οποία απαρτίζεται από ευρωπαίους επιστήμονες.

(¹) (D. Matthews and B. C. Cooke, Rev. Sci. Technol. Int. Epril. 2003, 22(1), 283-296). Άλλη σχετική μελέτη: Poultry, pig and the risk of BSE following the feed ban in France — a spatial analysis. Abrial D, Calavas D, Jarrige N, Ducrot C; Vet. Res. 36 (2005)615-628.

3.2.3 Τα όρια των γνώσεων μας σχετικά με την ΜΣΕ αναλύονται στις ακόλουθες εργασίες:

- Επιστημονική γνωμοδότηση για την έκθεση των ανθρώπων στους κινδύνους μόλυνσης δια της στοματικής οδού με το μολυσματικό παράγοντα ΣΕΒ: μολυσματική δόση και φραγμοί λόγω του είδους των ζώων, η οποία εγκρίθηκε από την ΕΣΕ στη συνεδρίαση της 13ης και 14ης Απριλίου 2000.
- Επιστημονική έκθεση για την ασφάλεια των κρεατοστεαλεύρων που προέρχονται από θηλαστικά ζώα τα οποία χρησιμοποιούνται στις ζωτροφές μη μηρυκαστικών ζώων, η οποία εγκρίθηκε στη συνεδρίαση της ΕΣΕ στις 24-25 Σεπτεμβρίου 1998.

3.2.4 Το ζήτημα της ΜΣΕ στους χοίρους αποτέλεσε επίσης αντικείμενο γνωμοδοτήσεων της ΕΣΕ:

- Επιστημονική γνωμοδότηση που ενέκρινε η ΕΣΕ κατά τη συνεδρίασή της στις 24 και 25 Ιουνίου 1999: γνωμοδότηση για τα νεκρά ζώα.
- Επιστημονική γνωμοδότηση για τον κίνδυνο που ενέχει η ανακύκλωση ζωικών υποπροϊόντων ως ζωοτροφών σε ό,τι αφορά τη μετάδοση ΜΣΕ σε εκτρεφόμενα μη μηρυκαστικά ζώα (γνωμοδότηση σχετικά με την ανακύκλωση εντός του ίδιου ζωικού είδους) που εγκρίθηκε από την ΕΣΕ στις 17 Σεπτεμβρίου 1999.
- Επιστημονική γνωμοδότηση σχετικά με την επιστημονική βάση για την απαγόρευση της χρήσης ζωικών πρωτεϊνών στις τροφές που χορηγούνται σε όλα τα εκτρεφόμενα ζώα, η οποία εγκρίθηκε από την ΕΣΕ κατά τη συνεδρίασή της στις 27 και 28 Νοεμβρίου 2000.

3.2.5 Το συνοπτικό συμπέρασμα που μπορούμε να συναγάγουμε απ' όλες τις ανωτέρω επιστημονικές γνωμοδοτήσεις είναι ότι δεν υπάρχουν επιδημιολογικές αποδείξεις που να επαληθεύουν τη θεωρία ότι οι χοίροι, τα πουλερικά ή τα ψάρια μπορούν να προσβληθούν από την ΣΕΒ ή ότι αυτά τα είδη έχουν προσβληθεί από την ΣΕΒ. Μέχρι σήμερα, δεν υπάρχει καμία επιστημονική δοκιμή που να αποδεικνύει την ανάπτυξη της ΜΣΕ στους χοίρους, τα πουλερικά ή τα ψάρια.

3.3 Ανάλυση των προβλημάτων και της δυνατότητας επεξεργασίας των υποπροϊόντων στις κτηνοτροφικές μονάδες

3.3.1 Κρίνεται απαραίτητο να υιοθετηθεί μια σφαιρική προσέγγιση όσον αφορά την επεξεργασία αποβλήτων που προέρχονται από κτηνοτροφικές μονάδες, στην οποία να ενσωματώνονται οι πτυχές της ασφάλειας των τροφίμων, της υγιεινής, της καλής μεταχείρισης των ζώων και της προστασίας του περιβάλλοντος.

3.3.2 Στην ΕΕ οι κτηνοτροφικές μονάδες παράγουν ετησίως πάνω από 170 εκατομμύρια τόνους αποβλήτων⁽³⁾. Η διαχείριση μιας σύγχρονης κτηνοτροφικής μονάδας είναι εξαιρετικά περίπλοκο ζήτημα και η επεξεργασία των αποβλήτων συνιστά μια από τις πτυχές του. Σε ό,τι αφορά την διαχείριση των σφαγίων, πρέπει να εξευρεθούν πιο αποτελεσματικές και οικονομικά αποδοτικές μέθοδοι για τη διάθεσή τους.

⁽³⁾ Πίνακας 1 — Κατάλογος ζωοτεχνικών αποβλήτων (EE-15) — Πηγή EUROSTAT/MAPYA 2003.

3.3.3 Το ζήτημα της διάθεσης των σφαγίων ζώων είναι εξαιρετικά περίπλοκο, διότι, αφενός, πρέπει να συνυπολογιστεί η προστασία του άμεσου περιβάλλοντος και, αφετέρου, να εξεταστεί η πιθανότητα μετάδοσης νόσων κατά τη μεταφορά. Θα πρέπει επίσης να συνεκτιμηθούν τα ζητήματα της υγιεινής, της ασφάλειας και της δημόσιας υγείας⁽⁴⁾.

3.3.4 Με την παρούσα γνωμοδότηση ευελπιστούμε να επεκτείνουμε το φάσμα επιλογών για τους παραγωγούς, τηρώντας ταυτόχρονα την αρχή της προστασίας της δημόσιας υγείας και του περιβάλλοντος. Συνεπώς, προτείνουμε την υδρόλυση, καθώς και όλες τις μεθόδους που πληρούν τις προαναφερόμενες προϋποθέσεις, και οι οποίες πρέπει επίσης να εξεταστούν⁽⁵⁾.

3.3.5 Η υδρόλυση, ως πρωτοβάθμια επεξεργασία σφαγίων ζώων, είναι από βιολογική άποψη όμοια με την υδρόλυση άλλων οργανικών υλών που τείνουν να αποσυντίθενται υπό ελεγχόμενες συνθήκες. Η βιοχημική πορεία της υδρόλυσης καθορίζεται από την ικανότητα της ύλης να υποστεί αυτόλυση. Κατά κανόνα, οι πρωτεΐνες αποσυντίθενται και παράγουν αμινοξέα, ενώ οι υδατάνθρακες παράγουν σάκχαρα και τα λιπίδια παράγουν λιπαρά οξέα και αλκοόλη. Στην περίπτωση των χοίρων, το τελικό προϊόν της υδρόλυσης, ως αποτέλεσμα της εστεροποίησης των λιπαρών ουσιών, είναι παχύρρευστο και ιξώδες και η υδρολογική του συμπεριφορά είναι όμοια με ενός ιξώδους υγρού, γεγονός που αποτελεί πλεονέκτημα για την μεταποίησή του υπό ελεγχόμενες συνθήκες και συμβάλει στην υδροδυναμική πρόωσή του. Προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της υδρόλυσης, πρέπει να ελέγχονται ορισμένοι παράγοντες, όπως το μέγεθος των σωματιδίων (για το οποίο απαιτείται η άλεση των σφαγίων εκ των προτέρων), η θερμοκρασία και ο χρόνος, καθώς και το ατμοσφαιρικό οξυγόνο, ώστε να αποφεύγεται η έκλυση δυσάρεστων οσμών. Στη συνέχεια, μπορεί να γίνει περαιτέρω επεξεργασία του ρευστού προϊόντος της υδρόλυσης, μαζί με την υδαρή κοπριά του αγροκτήματος, από την οποία προκύπτουν τα ακόλουθα πρόσθετα πλεονεκτήματα:

- βιοασφάλεια (τα σφάγια ζώων υποβάλλονται σε επεξεργασία εντός της κτηνοτροφικής μονάδας, υπό ελεγχόμενες συνθήκες, πράγμα που μειώνει τον κίνδυνο μετάδοσης νόσων σε άλλες μονάδες).
- ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της παραδοσιακής διαδικασίας διάθεσης υδαρούς κοπριάς.
- εξάλειψη παθογόνων ουσιών.
- βελτίωση της διαχείρισης της κτηνοτροφικής μονάδας, διότι τα σφάγια ζώων και η υδαρής κοπριά υποβάλλονται σε επεξεργασία επί τόπου και σε πραγματικό χρόνο⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Πίνακας 2 — Ποσοτικός προσδιορισμός των αποβλήτων και υποπροϊόντων που προέρχονται από κτηνοτροφικές μονάδες (Πηγή EUROSTAT/MAPYA).

⁽⁴⁾ — Risk assessment: use of composting and biogas treatment to dispose of catering waste containing meat (Final report to the department for Environment, Food and Rural Affairs). Gale P. (2002). In <http://www.defra.gov.uk/animalh/by-prods/publicat/>

— Informe final relativo a los resultados obtenidos en los proyectos de estudio de alternativas a sistemas de cadáveres. Antonio Muñoz Luna, Guillermo Ramis Vidal, Francisco José Pallarés Martínez, Antonio Rouco Yáñez, Francisco Tristán Lozano, Jesús Martínez Almela, Jorge Barrera, Miriam Lorenzo Navarro, Juan José Quereda Torres. (2006)

⁽⁵⁾ Μελέτες στον τομέα αυτόν:

— Informe final de resultados sobre la hidrólisis de cadáveres animales no rumiantes: experiencia en ganado porcino. Lobera JB, González M, Sáez J, Montes A, Clemente P, Quiles A, Crespo F, Alonso F, Carrizosa JA, Andujar M, Martínez D, Gutiérrez C.

— Parámetros Físico-químicos y bacteriológicos de la hidrólisis de cadáveres de animales no rumiantes con bioactivadores. Gutiérrez C, Fernández F, Andujar M, Martín J, Clemente P, Lobera JB CARM-IMIDA. <http://wsiam.carm.es/jimida/publicaciones%20pdf/Ganader%20de%20F3n%20de%20Residuos%20Ganaderos/Hidrolizaci%20F3n%20de%20Cad%20E1veres/Resultados%20del%20Estudio%20Preliminar.pdf>

3.3.6 Η παραγωγή ενέργειας από βιοαέρια είναι σημαντική και, για το σκοπό αυτό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν συγκοινωνούσες δεξαμενές, που καθιστούν αδύνατη την ανάστροφη ροή υγρού ή την επαφή με τον ατμοσφαιρικό αέρα. Ωστόσο, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης η μελέτη ορισμένων απλούστερων διεργασιών, που ενδείκνυνται για μικρότερες μονάδες εκμετάλλευσης και που εγγυώνται επίσης τη δημόσια υγεία και την υγειονομική προστασία στις κτηνοτροφικές μονάδες, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η πληροφόρηση διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στη σημερινή κοινωνία. Οι καταναλωτές έχουν δικαίωμα στην ορθή και πλήρη ενημέρωση, η οποία, όμως, σπανίως τους παρέχεται, δεδομένου ότι τα μέσα ενημέρωσης δίνουν πάντοτε προτεραιότητα στην προβολή καταστροφών και ατυχημάτων, ενώ οι θετικές εξελίξεις έχουν πενιχρή κάλυψη. Κατά συνέπεια, πρέπει να καταβάλουμε τεράστιες προσπάθειες για την ενημέρωση των καταναλωτών σχετικά με ολόκληρο το έργο που επιτελείται στον τομέα της δημόσιας υγείας, ώστε να μπορούν να επιλέγουν τι είναι καλύτερο για αυτούς έχοντας πλήρη επίγνωση των δεδομένων.

4.2 Οικονομικές συνέπειες που σχετίζονται με τη διάθεση σφαγίων ζώων και ζωικών αποβλήτων

4.2.1 Η διαχείριση των σφαγίων δημιουργεί μια σειρά προβλημάτων υλικοτεχνικής υποστήριξης (στις χώρες που δεν εφαρμόζαν μέχρι τώρα το σύστημα συλλογής) και, σε ορισμένες περιπτώσεις, η συλλογή δεν είναι συμβατή με τις ορθές πρακτικές για την υγειονομική προστασία στις κτηνοτροφικές μονάδες.

4.2.2 Ο οικονομικός αντίκτυπος της κοινοτικής οδηγίας πρέπει να αναλυθεί σε δύο ειδικές περιπτώσεις:

4.2.2.1 Στις χώρες όπου δεν εφαρμοζόταν το σύστημα συλλογής των σφαγίων, είναι αναγκαίο να πραγματοποιηθούν επενδύσεις στα εξής επίπεδα: στις κτηνοτροφικές μονάδες (για την κατασκευή μονάδων αποθήκευσης εν ψυχρώ και την εφαρμογή σχεδίων για την ασφαλή συλλογή σφαγίων), στις επιχειρήσεις μεταφορών (οι οποίες θα πρέπει να προμηθευτούν φορτηγά αυτοκίνητα ειδικά εξοπλισμένα για αυτό το σκοπό) και στις μονάδες επεξεργασίας υποπροϊόντων (στις οποίες πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες αλλαγές ώστε να υπάρχει η δυνατότητα επεξεργασίας ολόκληρων σφαγίων) ⁽⁶⁾.

4.2.2.2 Στις χώρες όπου εφαρμόζονται ήδη συστήματα συλλογής σφαγίων δεν χρειάζονται πρόσθετες επενδύσεις, στις περιπτώσεις, όμως, που τα κρεατάλευρα απαγορεύεται να χρησιμοποιούνται, πρέπει να καλύπτεται το κόστος της συλλογής και καταστροφής τους ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Έχουν γίνει υπολογισμοί, σύμφωνα με τους οποίους το κόστος παραγωγής ανά παραγόμενο ζώο θα αυξηθεί από 0,36 έως 0,96 ευρώ, ανάλογα με το μέγεθος και την τοποθεσία της κτηνοτροφικής μονάδας, μολονότι είναι σίγουρο ότι αυτή η αύξηση κόστους θα πλήξει σε κάθε περίπτωση περισσότερο τις μικρότερες μονάδες.

⁽⁷⁾ Έτσι προκύπτει πρόσθετο κόστος για το προϊόν, το οποίο κυμαίνεται μεταξύ 0,3 και 0,5 ευρώ ανά παραγόμενο ζώο.

4.3 Οικονομικές συνέπειες που σχετίζονται με τη χρήση ζωικών υποπροϊόντων

Η απαγόρευση της χρήσης ζωικών πρωτεϊνών στις ζωοτροφές των χοίρων, των πτηνών και των ψαριών οδήγησε σε σημαντική αύξηση του κόστους παραγωγής στην Ευρώπη και, κατά συνέπεια, δημιούργησε περαιτέρω προβλήματα όσον αφορά την στρέβλωση του ανταγωνισμού με άλλες χώρες, όπως η Βραζιλία, η Αργεντινή και οι ΗΠΑ, παραδείγματος χάρη, όπου επιτρέπεται η χρήση ζωικών πρωτεϊνών. Το εν λόγω υψηλότερο κόστος είχε αντίκτυπο σε διάφορα επίπεδα, καθώς τα υποπροϊόντα των σφαγίων δεν αποφέρουν πλέον κέρδη, ενώ συνεπάγονται δαπάνες καταστροφής, και η αυξανόμενη ζήτηση φυτικής πρωτεΐνης είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών της και, συνεπώς, την αύξηση των τιμών των ζωοτροφών ⁽⁸⁾.

4.3.1 Σε πραγματικούς όρους, το κόστος παραγωγής στην Ευρώπη είναι υψηλότερο σε σχέση με τις τρίτες χώρες όσον αφορά τα εξής:

Καταστροφή υποπροϊόντων:: 6 ευρώ ανά 100 kg σφαγίων χοίρων ⁽⁹⁾

Μη χρήση ζωικών αλεύρων:: 0,75 ευρώ ανά 100 kg ⁽¹⁰⁾

Αύξηση των τιμών της σόγιας:: 1,5 ευρώ ανά 100 kg ⁽¹¹⁾

Από αυτά τα στοιχεία, εάν πολλαπλασιασθούν επί τον αριθμό των χοίρων που παράγονται ετησίως, προκύπτει συνολική απώλεια ύψους 173 εκατομμυρίων ευρώ σε ολόκληρη την Ε.Ε.. Στην αύξηση αυτή το κόστος, προστίθενται ένα σύνολο συντελεστών παραγωγής, όπως η διατροφή, η ενέργεια, το εργατικό δυναμικό, οι κανόνες για την καλή μεταχείριση των ζώων και για την προστασία του περιβάλλοντος, εξαιτίας των οποίων ένα χιλιόγραμμο (kg) σφαγίου χοιρινού καταλήγει να έχει κόστος 0,648 ευρώ στη Βραζιλία ⁽¹²⁾, έναντι 1,25 ευρώ ανά χιλιόγραμμο στην ΕΕ ⁽¹³⁾.

4.3.2 Αυτή η στρέβλωση του ανταγωνισμού δεν μπορεί ποτέ να συζητηθεί ανοιχτά στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ, διότι θα απορριφθεί αμέσως, καθότι δεν υπάρχουν επιστημονικά στοιχεία που να την στηρίζουν. Εάν αυτή η κατάσταση συνεχιστεί, πρέπει να καταβληθούν αντισταθμίσεις στους ευρωπαϊούς παραγωγούς, αλλιώς τίθεται σε κίνδυνο η επιβίωσή τους.

⁽⁸⁾ Μελέτες της ομάδας εργασίας του πανεπιστημίου της Μούρθια, με επικεφαλής τον καθηγητή Δρ. Antonio Muñoz Luna, DMV, PhD, MBA.

⁽⁹⁾ Πηγή: Εθνικό Ινστιτούτο Αγρονομικής Έρευνας (INRA — Institut National de Recherche Agronomique).

⁽¹⁰⁾ Υπολογίστηκε βάσει της μέσης τιμής των πρώτων υλών πριν και μετά την απαγόρευση, για μια κανονική διατροφή χοίρου πάχυνσης.

⁽¹¹⁾ Υπολογίστηκε βάσει της μέσης τιμής των πρώτων υλών πριν και μετά την απαγόρευση, για μια κανονική διατροφή χοίρου πάχυνσης.

⁽¹²⁾ Κόστος παραγωγής μιας κτηνοτροφικής μονάδας με 1200 θηλυκούς χοίρους, σε εκμετάλλευση κλειστού κυκλώματος, με παραγωγικότητα 20,3 απογαλακτισμένων χοιριδίων ανά θηλυκό χοίρο και ανά έτος, στο κράτος του Παρανά.

⁽¹³⁾ Κτηνοτροφική μονάδα 500 θηλυκών χοίρων, σε εκμετάλλευση κλειστού κυκλώματος, με παραγωγικότητα 23 απογαλακτισμένων χοιριδίων ανά θηλυκό χοίρο και ανά έτος, στην Πορτογαλία.

4.4 Ζητήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη στην περίπτωση μιας ενδεχόμενης άρσης της απαγόρευσης χρήσης κρεαταλεύρων από μη μηρυκαστικά στις ζωοτροφές για χοίρους και πουλερικά

4.4.1 Ο βασικός στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι δεν υπάρχει διασταυρούμενη μόλυνση από κρεατάλευρα. Για το σκοπό αυτό, ανατέθηκε σε μια ομάδα ερευνητών από διάφορους βελγικούς οργανισμούς η μελέτη και εφαρμογή διαφόρων τεχνικών οι οποίες να καθιστούν δυνατό τον εντοπισμό ζωικής πρωτεΐνης που προέρχεται από μηρυκαστικά στις ζωοτροφές. Η ομάδα ολοκλήρωσε ικανοποιητικά το έργο της κατά το πρώτο εξάμηνο του 2004 και η ΓΔ «Υγεία και προστασία των καταναλωτών» δημοσίευσε τελική έκθεση με ημερομηνία 24 Σεπτεμβρίου 2004 και τίτλο «Determination of Processed Animal Proteins Including Meat and bone Meal in Feed» (Προσδιορισμός των μεταποιημένων ζωικών πρωτεϊνών, συμπεριλαμβανομένων των κρεατοστεαλεύρων, στις ζωοτροφές), στην οποία εκτίθενται οι μέθοδοι που εξασφαλίζουν την ανίχνευση αυτών των πρωτεϊνών στις ζωοτροφές. Αυτή η κατάσταση θα συμβάλει στη δημιουργία συστημάτων παραγωγής κρεαταλεύρων από μη μηρυκαστικά, τα οποία θα είναι πλήρως ανιχνεύσιμα (με άλλα λόγια, η προέλευση της πρωτεΐνης θα μπορεί να προσδιοριστεί εύκολα) και θα παρακολουθούνται συστηματικά. Κατ' αυτόν τον τρόπο, μπορεί να καθοριστεί μια αρχική δέσμη συστημάτων παραγωγής και επανενσωμάτωσης αυτών των συστατικών, με όλες τις απαραίτητες εγγυήσεις ότι αυτά δεν θα περιέχουν κρεατάλευρα από μηρυκαστικά⁽¹⁴⁾.

Βρυξέλλες, 14 Σεπτεμβρίου 2006

4.5 Το τελικό εμπόδιο για την επανενσωμάτωση κρεαταλεύρων από μη μηρυκαστικά στις ζωοτροφές για χοίρους και πουλερικά

4.5.1 Επί του παρόντος, το μόνο που υπολείπεται είναι να αναπτυχθούν τεχνικές που θα καθιστούν δυνατή τη διάκριση των πρωτεϊνών χοίρων από τις πρωτεΐνες πουλερικών, προκειμένου να υλοποιηθεί άλλο ένα αίτημα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο αφορά τη διασφάλιση της αποτροπής του κανιβαλισμού. Δεν είναι ορθό να γίνεται λόγος περί «κανιβαλισμού» σε ό,τι αφορά τα κρεατάλευρα. Ο κανιβαλισμός συνδέεται με την άμεση κατανάλωση και μπορεί να εμφανιστεί σε ορισμένες μόνο κτηνοτροφικές μονάδες, και μόνο συμπτωματικά. Είναι απαράδεκτο να γίνεται λόγος περί κανιβαλισμού σε σχέση με τα αμινοξέα και τα λιπαρά οξέα.

4.5.2 Οποσδήποτε, ανεξάρτητα από τις ανωτέρω παρατηρήσεις, επί του παρόντος προσφέρεται μια πραγματική ευκαιρία να θεσπιστεί ένας μηχανισμός για την παρακολούθηση των συστημάτων αποκλειστικής προμήθειας πρωτεϊνών χοίρων για τις ζωοτροφές πουλερικών και αντιστρόφως, διότι:

- Τα κρεατάλευρα που προέρχονται από χοίρους και τα κρεατάλευρα που προέρχονται από πουλερικά δεν μπορούν ποτέ να παραχθούν στο ίδιο σφαγείο, διότι απαιτούνται διαφορετικές εγκαταστάσεις για τη σφαγή των δύο αυτών ζωικών ειδών.
- Δεδομένου ότι ορισμένα εργοστάσια παράγουν μόνο ζωοτροφές για πουλερικά και άλλα αποκλειστικά ζωοτροφές για χοίρους, δεν υφίσταται κανένας κίνδυνος συμπτωματικής μίξης.
- Το ίδιο ισχύει και για τα εργοστάσια που εφαρμόζουν ξεχωριστές γραμμές παραγωγής ανάλογα με τα διάφορα είδη.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁴⁾ Άλλες μελέτες που ασχολούνται με το θέμα:

- *Effective PCR detection of animal species in highly processed animal byproducts and compound feeds.* Fumière O, Dubois M, Baeten V, von Holst C, Berben G. *Anal Bioanal Chem* (2006) 385: 1045-1054.
- *Identification of Species-specific DNA in feedstuffs.* Krcmar P, Rencova E.; *J. Agric. Food Chem.* 2003, 51, 7655-7658.
- *Species-specific PCR for the identification of ovine, porcine and chicken species in meat and boné meal (MBM).* Lahiff S, Glennon M, O'Brien L, Lyng J, Smith T, Maher M, Shilton N. *Molecular and Cellular Probes* (2001) 15, 27-35.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί προβλέψεως ειδικών μέτρων για την προώθηση εκτροφής μεταξοσκωλήκων»

(κωδικοποιημένη έκδοση)

COM(2006) 4 τελικό — 2006/0003 (CNS)

(2006/C 318/19)

Στις 8 Φεβρουαρίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 37 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες για το θέμα, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Ιουλίου 2006 με βάση εισηγητική έκθεση της κας Le Nouail.

Κατά την 429η σύνοδο ολομελείας της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 168 ψήφους υπέρ, 7 κατά και 17 αποχές, την παρακάτω γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Αντικείμενο της πρότασης της Επιτροπής είναι η κωδικοποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 845/72 περί προβλέψεως ειδικών μέτρων για την προώθηση της εκτροφής μεταξοσκωλήκων (*Bombyx mori* (Linnaeus, 1758)), σύμφωνα με την επισπευσμένη διαδικασία που προβλέπεται από τη διοργανική συμφωνία της 20.12.1994.

1.2 Η κωδικοποίηση προβλέπεται για τις νομοθετικές πράξεις οι οποίες, με την πάροδο του χρόνου, τροποποιούνται συχνά με συνέπεια να καθίστανται δυσανάγνωστες.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Ο προαναφερόμενος κανονισμός τέθηκε σε ισχύ εδώ και περισσότερο από τριάντα χρόνια. Έχει τροποποιηθεί ριζικά επανειλημμένα με αποτέλεσμα το περιεχόμενο και το πεδίο εφαρμογής του να μην είναι εύκολα κατανοητά από τα πρόσωπα στα οποία απευθύνεται χωρίς προηγούμενη έρευνα και ανασύνθεση του εφαρμοζόμενου στην πράξη κειμένου.

2.2 Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ εγκρίνει την πρόταση κωδικοποίησης η οποία διευκολύνει την πρόσβαση των πολιτών στη νομοθεσία, και συμβάλλει, σύμφωνα με την επιθυμία της, που έχει εκφράσει σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ⁽¹⁾, στη βελτίωση της νομοθεσίας.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Πρέπει, επίσης, να εξεταστεί η δυνατότητα χρήσης άλλων διαδικασιών απλούστευσης, για παράδειγμα, της κατάργησης ή επικαιροποίησης της σχετικής νομοθεσίας.

3.2 Η σηροτροφία, η οποία είχε αναπτυχθεί σημαντικά στη Νότια Ευρώπη από τον 13ο αιώνα, αποκορυφώθηκε τον 19ο αιώνα και, στη συνέχεια, παρήκμασε λόγω επιδημίας που έπληξε το έντομο *Bombyx mori*, του οποίου το κουκούλι, που χρησιμεύει για τη μεταμόρφωσή του και αποτελείται από ένα μόνο νήμα μεταξιού, χρησιμοποιείται από τη βιομηχανία του μεταξιού. Ωστόσο, η επανεισαγωγή υγιών μεταξόσπορων ⁽²⁾ δεν κατέστησε δυνατή η εκτροφή μεταξοσκωλήκων, η οποία απαιτεί πολλές φροντίδες και την παραγωγή μουριών τα φύλλα των οποίων αποτελούν την αποκλειστική τροφή της νύμφης του εντόμου, που καταναλώνει σημαντικές ποσότητες εξ αυτών και τα οποία πρέπει να συλλέγονται καθημερινά. Σήμερα, οι εκτροφείς μεταξοσκωλήκων εξαρτώνται σχεδόν αποκλειστικά από τις εισαγωγές οι οποίες προέρχονται κυρίως από την Κίνα και το Βιετνάμ.

3.3 Η ΕΟΚΕ κρίνει, λαμβανομένων υπόψη των ποικίλων χρήσεων του μεταξιού, που απαιτούν διάφορες ποιότητες, καθώς και των νέων εφαρμογών τις οποίες η έρευνα υπόσχεται για το μέλλον, ότι πρέπει να διατηρηθούν οι βάσεις της σηροτροφίας στην Ευρώπη. Η δραστηριότητα αυτή επιτρέπει, εξάλλου, να διατηρηθούν θέσεις απασχόλησης σε μειονεκτικές ή απομακρυσμένες περιφέρειες ⁽³⁾. Η ενίσχυση ανά κυτίο μεταξόσπορου, η οποία προβλέπεται από τον κανονισμό, είναι απαραίτητη για την επιβίωση μιας δραστηριότητας η οποία υφίσταται έντονο ανταγωνισμό από μαζικές εισαγωγές που προέρχονται από τρίτες χώρες με ιδιαίτερα χαμηλό εργατικό κόστος. Το ευρωπαϊκό μετάξι είναι κατάλληλο, επίσης, για τρέχουσες χρήσεις και θα καταστήσει δυνατές μελλοντικές χρήσεις οι οποίες δικαιολογούν τη διατήρηση της κοινοτικής παραγωγής.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Βλέπε, μεταξύ άλλων, τη διερευνητική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με τίτλο «Βελτίωση της νομοθεσίας», 2005 (Εισηγητής : κ. Daniel Retureau) INT/265 — ΕΕ αριθ. C 24 της 31.1.2006, σελ. 39.

⁽²⁾ Ωά της πεταλούδας *Bombyx mori*.

⁽³⁾ Το ήμισυ της ευρωπαϊκής παραγωγής είναι προέλευσης των Καναριών Νήσων.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 76/769/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με περιορισμούς κυκλοφορίας στην αγορά ορισμένων οργάνων μέτρησης που περιέχουν υδράργυρο»

COM(2006) 69 τελικό — 2006/0018 (COD)

(2006/C 318/20)

Στις 8 Μαρτίου 2006 και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 11 Ιουλίου 2006 με βάση την εισηγητική έκθεση της κ. CASSINA.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 181 ψήφους υπέρ, 5 κατά και 8 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα

1.1 Σύμφωνα με όσα αναφέρονται στα σημεία 2 και 3, η ΕΟΚΕ:

- α) υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής και την επιλογή της νομικής βάσης (άρθρο 95 της Συνθήκης) και συμφωνεί με το στρατηγικό στόχο της να εξαλειφθεί πλήρως ο υδράργυρος από τα όργανα μέτρησης που αναφέρονται στο σημείο 2.2·
- β) θεωρεί ότι η υπό εξέταση πρόταση είναι συναφής με τις υπόλοιπες κοινοτικές πολιτικές και κανόνες όσον αφορά το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία
- γ) ζητεί να επιταχυνθεί η αντικατάσταση με εναλλακτικά προϊόντα που δεν περιέχουν υδράργυρο (με ενδεχόμενα κίνητρα και εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης ώστε να μην παραταθεί ο χρόνος κυκλοφορίας δυνητικά επικίνδυνων οργάνων με υδράργυρο), καθώς και να ληφθεί υπόψη το κόστος της αντικατάστασης που θα επιβαρύνει τους καταναλωτές·
- δ) ζητεί να υποδειχθούν τρόποι διαφοροποιημένης συλλογής και να αναλάβουν οι πωλητές τη συλλογή των οργάνων που αποσύρονται (όπως συμβαίνει για τις ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές)·
- ε) ζητεί από την Επιτροπή να διευκρινίσει τα εχέγγυα προστασίας που έχουν προβλεφθεί προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι τομείς που έχουν αποκλειστεί (όργανα για επαγγελματική και βιομηχανική χρήση) έχουν την υποχρέωση να συμμορφώνονται προς τον στόχο της μη ελευθέρωσης υδραργύρου στο περιβάλλον·
- στ) καλεί τις κοινοτικές αρχές και τις αρχές των κρατών μελών να επαληθεύουν με προσοχή ότι τα εισαγόμενα προϊόντα πληρούν τις προδιαγραφές της νομοθεσίας της ΕΕ.

2. Εισαγωγή και κύρια σημεία της πρότασης

2.1 Η υπό εξέταση πρόταση οδηγίας ακολουθεί την προσέγγιση της ανακοίνωσης της 28ης Ιανουαρίου 2005 σχετικά με την «Κοινωνική στρατηγική για τον υδράργυρο»⁽¹⁾. Έχοντας ως αφετηρία της το -σήμερα παγκοσμίως αποδεκτό- γεγονός ότι ο υδράργυρος είναι τοξικός και άκρως επικίνδυνος για τον άνθρωπο, τα οικοσυστήματα και την άγρια πανίδα, η ανακοίνωση προτείνει μία σειρά μέτρων για την προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος, βασισμένη στην εξάλειψη της χρήσης του υδραργύρου από όλες τις δραστηριότητες όπου είναι δυνατή ήδη από σήμερα η υποκατάσταση του από εναλλακτικές ουσίες ή προϊόντα που θεωρούνται ότι δεν έχουν τις βλαβερές συνέπειες που προκαλούνται σήμερα στο νευρολογικό και ανοσοποιητικό σύστημα και στα όργανα αναπαραγωγής.

2.2 Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή προτείνει την τροποποίηση⁽²⁾ της οδηγίας 76/769 ως ένα βήμα για την εφαρμογή της γενικής στρατηγικής. Προβλέπεται σε αυτή η απαγόρευση της εμπορίας των ακόλουθων οργάνων που περιέχουν υδράργυρο:

- α) θερμομέτρα πυρετού·
- β) άλλα όργανα μέτρησης που προορίζονται για πώληση στο ευρύτερο κοινό (π.χ. μανόμετρα, βαρόμετρα, σφυγμομανόμετρα κλπ).

2.3 Με βάση τις απαγορεύσεις και/ ή τους περιορισμούς που ήδη ισχύουν σε ορισμένα κράτη μέλη και, κατά συνέπεια, την αποκτηθείσα εμπειρία, αποκλείεται, ωστόσο, η εφαρμογή της απαγόρευσης σε όργανα και εξοπλισμό που χρησιμοποιούνται σε επιστημονικό και βιομηχανικό περιβάλλον, δεδομένου ότι τα όργανα αυτά είναι σχετικά ολιγάριθμα και χρησιμοποιούνται σε πολύ ειδικευμένα περιβάλλοντα, που ήδη υπάγονται σε κανόνες και διαδικασίες ελέγχου για την ασφάλεια στο χώρο εργασίας και τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων, ή καλύπτονται από το REACH.

⁽¹⁾ COM(2005) 20 τελικό.

⁽²⁾ Με την προσθήκη ειδικού σημείου 19α, στο παράρτημα I της οδηγίας 76/769 ΕΟΚ.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Αν και σε ορισμένα κράτη μέλη έχει ήδη αρχίσει η σταδιακή απαγόρευση της χρήσης υδραργύρου και η υποκατάστασή του από εναλλακτικά προϊόντα, εκτιμάται⁽³⁾ ότι σήμερα στην Ευρώπη εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται ετησίως 33 τόνοι υδραργύρου για τα όργανα μέτρησης και ελέγχου, εκ των οποίων περίπου 25-30 τόνοι βρίσκονται στην αγορά με τη μορφή θερμομέτρων.

3.2 Συνεπώς, ο υδράργυρος και τα πιο τοξικά παράγωγά του συναντώνται στα οικιακά απορρίμματα διότι τα θερμομέτρα και τα άλλα όργανα μέτρησης, στις περισσότερες περιπτώσεις, απορρίπτονται στα σκουπίδια όταν δεν χρησιμοποιούνται πλέον ή έχουν σπάσει. Η υγειονομική ταφή ή άλλες ακατάλληλες μορφές απόρριψης επιτρέπουν στα κατάλοιπα του υδραργύρου να εισέλθουν στα λύματα και να ελευθερωθούν στο περιβάλλον. Συνεπώς, ο υδράργυρος εισχωρεί στα τρόφιμα και είναι ιδιαίτερα επικίνδυνος για τη θαλάσσια τροφική αλυσίδα, καθιστώντας ιδιαίτερα ευάλωτους τους καταναλωτές ιχθύων και οστρακοειδών (κυρίως στις περιοχές της Μεσογείου).

3.3 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι υπάρχουν και κυκλοφορούν ήδη στο εμπόριο όργανα τα οποία επιτελούν την ίδια λειτουργία με τα όργανα που αναφέρονται στην οδηγία και τα οποία περιέχουν ουσίες εναλλακτικές του υδραργύρου. Συνεπώς, είναι δυνατή η άμεση υποκατάσταση των οργάνων που περιέχουν υδράργυρο και, πιθανώς, χωρίς επιπρόσθετο κόστος (βλέπε ωστόσο σημείο 4.1, β), γ) και ε) κατωτέρω). Ωστόσο, η μελέτη αντικτύπου ουδώς αναφέρεται στο κόστος υποκατάστασης αυτών των οργάνων που θα επιβαρύνει τους καταναλωτές, ενώ η ΕΟΚΕ ζητεί να υπολογισθεί αυτό το κόστος και να συμπεριληφθούν στο μηχανισμό εφαρμογής της οδηγίας μέτρα υποστήριξης.

3.4 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά το στόχο της Επιτροπής να απαγορεύσει την εμπορία των οργάνων που περιέχουν υδράργυρο και αναφέρονται στην οδηγία: η επικινδυνότητα και η ανθεκτικότητα του υδραργύρου δεν χρειάζεται να αποδειχτεί και η απαγόρευση των οργάνων που περιέχουν υδράργυρο θα συμβάλει στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας, όπως αναφέρεται στη νομική βάση (άρθρο 95 της Συνθήκης) των σχετικών μέτρων την οποία η ΕΟΚΕ θεωρεί απόλυτα σωστή και ενδεδειγμένη.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ωστόσο ότι:

- α) σε περίπτωση που τα όργανα που περιέχουν υδράργυρο και χρησιμοποιούνται σε επαγγελματικό ή βιομηχανικό περιβάλλον αποκλεισθούν από την απαγόρευση, θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι, άπαξ και αποσυρθούν, η απόρριψη ή η ανακύκλωση αυτών των οργάνων θα συμπεριλαμβάνει την επεξεργασία του υδραργύρου ώστε να αποφεύγεται η ελευθέρωσή του στο περιβάλλον και οι επακόλουθοι κίνδυνοι για το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία· είναι σημαντικό να προβλεφθούν κατάλληλοι έλεγχοι και να παρέχονται μαθήματα υποστήριξης και συμβουλές, ιδιαίτερα στις βιοτεχνίες χρυσοχοΐας ή στις μικρές επιχειρήσεις χρυσοχοΐας, που χρησιμοποιούν ακόμη τον υδράργυρο ευρέως για ειδικές κατεργασίες,
- β) τόσο στην αξιολόγηση του αντίκτυπου όσο και στην πρόταση υποτιμάται το πρόβλημα της σύμμιξης στα αστικά απόβλητα των οργάνων που ακόμη χρησιμοποιούνται και περιέχουν υδράργυρο: ενδείκνυται να υποδειχθεί στα κράτη μέλη η αναγκαιότητα/ σκοπιμότητα εφαρμογής ενός συστήματος παροχής κινήτρων (του τύπου «απόσυρση») ώστε η υποκατάσταση των οργάνων που αποτελούν αντικείμενο της παρούσας οδηγίας να πραγματοποιηθεί όσο το δυνατόν ταχύτερα,
- γ) η απόσυρση των οργάνων που περιέχουν υδράργυρο και βρίσκονται ακόμη σε κυκλοφορία είναι δυνατόν να διευκολυνθεί με τη χρήση μέτρων χρηματοδοτικής στήριξης, αλλά κυρίως μέσω κατάλληλων εκστρατειών ενημέρωσης υπόψη των χρηστών ώστε αυτοί να συνειδητοποιήσουν τον υφιστάμενο κίνδυνο και να καταστούν υπεύθυνοι, καλούμενοι να μην απορρίπτουν τον υδράργυρο στα αστικά απόβλητα και, οπωσδήποτε, να μην επιτρέπουν στα παιδιά να τον αγγίζουν· παράλληλα, θα πρέπει να δοθούν τα κατάλληλα κίνητρα στους καταναλωτές που σπεύδουν να προβούν στη σχετική αντικατάσταση,
- δ) η απόσυρση των εν λόγω οργάνων θα πρέπει να πραγματοποιηθεί μέσω επιλεκτικής συλλογής με τη βοήθεια των πωλητών των οργάνων που περιέχουν υδράργυρο, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην οδηγία για τις ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές,
- ε) ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στο ότι τα προϊόντα εισαγωγής πρέπει να πληρούν τις προδιαγραφές, έτσι ώστε τα οφέλη που θα προκύψουν από την περιοριστική νομοθεσία σε ευρωπαϊκό επίπεδο να μην ακυρωθούν από προϊόντα τρίτων χωρών που δεν λαμβάνουν υπόψη τους κινδύνους που απορρέουν από ακατάλληλη χρήση του υδραργύρου.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁾ Βάσει των πληροφοριών που διαθέτει η Επιτροπή.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης του κλάδου της αλιείας

COM(2006) 103 τελικό

(2006/C 318/21)

Στις 9 Μαρτίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Ιουλίου 2006 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Sarró Iparraquirre.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 13 και 14 Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 120 ψήφους υπέρ, 16 ψήφους κατά και 9 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και Συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ, λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική και κοινωνική σημασία του αλιευτικού κλάδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία υπερβαίνει κατά πολύ την άμεση συμβολή του στο ΑΕγχΠ⁽¹⁾, συμφωνεί με τη διάγνωση της κρίσιμης οικονομικής κατάστασης του κλάδου αυτού, όπως παρουσιάζεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής⁽²⁾ και κρίνει ότι απαιτούνται δράσεις για τη βελτίωσή της, αλλά πιστεύει ότι τα μέτρα που προτείνονται για τη διάσωση του κλάδου από την κρίση δεν είναι ούτε ρεαλιστικά ούτε επαρκή. Θεωρεί ότι τα μέτρα δεν είναι ρεαλιστικά, επειδή η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων είναι οικογενειακές επιχειρήσεις με ένα μόνο σκάφος στην κατοχή τους, εργάζονται σε ιχθυότοπους με περιορισμένους πόρους και διαθέτουν ελάχιστο πλήρωμα, ενώ οι κανόνες διαχείρισης των αλιευμάτων είναι πολύ αυστηροί και υπάρχει πολύ μικρό περιθώριο ελιγμών για να μπορέσουν να ληφθούν μέτρα που θα επιτρέψουν την αναδιάρθρωση και την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων βραχυπρόθεσμα.

1.2 Εξάλλου, καθώς δεν υπάρχουν νέα κονδύλια, διαφορετικά από εκείνα του ΧΜΠΑ/ΕΑΤ⁽³⁾, οι δυνατότητες να τεθούν σε εφαρμογή αυτά τα νέα μέτρα είναι πολύ περιορισμένες. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι αυτή η ανακοίνωση θα έχει ελάχιστα πρακτικά αποτελέσματα για την πλειονότητα των επιχειρήσεων.

1.3 Ωστόσο, για τις επιχειρήσεις οι οποίες, λόγω του μεγέθους τους, θα προσπαθήσουν να αποκτήσουν πρόσβαση στις ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ανακοίνωση θα έπρεπε να προβλέπει:

- διαφορετικά κονδύλια από εκείνα που προβλέπονται από το ΧΜΠΑ/ΕΑΤ,
- μη επιστρεπτές ενισχύσεις διάσωσης, με προθεσμία εφαρμογής άνω των 6 μηνών,
- ευελιξία και ελαστικότητα στα εθνικά καθεστώτα που πρέπει να παρουσιάσουν τα κράτη μέλη, ώστε να μπορούν να έχουν ταχεία πρόσβαση στις προβλεπόμενες ενισχύσεις οι επιχειρήσεις που το ζητούν.

(1) Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.

(2) COM(2006) 103 τελικό της 9.03.2006.

(3) Χρηματοδοτικό Μέσον Προσανατολισμού της Αλιείας/Ευρωπαϊκό Αλιευτικό Ταμείο

1.4 Εκτός από τις ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης επιχειρήσεων που βρίσκονται σε κρίση, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι, για να μπορέσουν να αμβλυθούν οι σοβαρές επιπτώσεις που έχουν οι υψηλές τιμές των καυσίμων στις αλιευτικές επιχειρήσεις και τα πληρώματά τους, θα πρέπει να εφαρμοστεί στην πράξη μια άλλη σειρά μέτρων. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή και το Συμβούλιο την υιοθέτηση των ακόλουθων μέτρων:

- α) Αύξηση του ορίου των ενισχύσεων de minimis μέχρι 100.000 € ανά επιχείρηση.
- β) Προσωρινή παύση της δραστηριότητας του στόλου σε περίπτωση «απρόβλεπτου συμβάντος», το οποίο μπορεί να εξομοιωθεί με την κρίση που προκαλεί η υψηλή τιμή του πετρελαίου.
- γ) Έγκριση ενισχύσεων για τη χρηματοδότηση των ασφαλιστρών συμβολαίων κάλυψης, όπως συμβαίνει με τις γεωργικές ασφαλίσσεις.
- δ) Σύσταση ειδικού ταμείου οριστικής παύσης των αλιευτικών δραστηριοτήτων σε κοινοτικό επίπεδο, με ειδικό προϋπολογισμό, το οποίο να δίδει προτεραιότητα στα τμήματα του στόλου που αντιμετωπίζουν τα περισσότερα προβλήματα και να παρέχει στους πλοιοκτήτες που επιθυμούν να εγκαταλείψουν εθελουσίως τη δραστηριότητα τη δυνατότητα να το πράττουν υπό αξιοπρεπείς συνθήκες.
- ε) Παροχή της μεγαλύτερης δυνατής στήριξης από τις δημόσιες διοικήσεις, τόσο τις εθνικές όσο και τις κοινοτικές, μέσω ενισχύσεων E+A+K⁽⁴⁾ στα σχέδια που υποβάλλει ο αλιευτικός κλάδος για την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης της αλιείας, για την αναζήτηση ενεργειών εναλλακτικών ή συμπληρωματικών ως προς το πετρέλαιο και για την ανάπτυξη των τεχνολογικών αλιευτικών πλατφόρμων.
- στ) Ανάλυση προσπαθειών προσανατολισμένων προς την αλλαγή της νοοτροπίας των αλιέων προκειμένου να ασχοληθούν ενεργά με την εμπορία των αλιευτικών προϊόντων, και έτσι να καταστεί δυνατό να αυξηθεί η προστιθέμενη αξία των αλιευτικών προϊόντων.

(4) Έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας

ζ) Αναθεώρηση της φορολογίας του στόλου παράκτιας αλιείας, και συγκεκριμένα με την καθιέρωση της απαλλαγής από το φόρο επί των εισοδημάτων των επιχειρήσεων των ποσών που λαμβάνουν οι φορείς εκμετάλλευσης των ιχθυοσκαλών για την παρέμβασή τους στην πρώτη πώληση των ψαριών και με τη μείωση του φόρου προστιθέμενης αξίας επί των πράξεων διαμεσολάβησης που πραγματοποιούν οι φορείς αυτοί.

η) Ενσωμάτωση του στόλου ανοιχτής θάλασσας που αναπτύσσει αλιευτική δραστηριότητα εκτός των κοινοτικών υδάτων στα δεύτερα νηολόγια που υφίστανται για τον εμπορικό στόλο σε διάφορα κράτη μέλη της ΕΕ, με την τροποποίηση των κοινοτικών οδηγιών για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα της αλιείας.

2. Αιτιολόγηση

2.1 Ο κλάδος της αλιείας δεν παρέχει μόνο σημαντικό μέρος των πρωτεϊνών που απαιτούνται για την ανθρώπινη κατανάλωση, αλλά συμβάλλει επίσης σημαντικά στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό πολλών παράκτιων κοινοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με στοιχεία της Επιτροπής ⁽⁵⁾, η διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ-25), με 7.293.101 τόνους ψαριών (από αλιεύματα και υδατοκαλλιέργειες), αντιπροσωπεύει το 5 % της συνολικής παγκόσμιας παραγωγής αλιευτικών προϊόντων και είναι ο δεύτερος σε μέγεθος παραγωγός παγκοσμίως, μετά από την Κίνα. Διαθέτει επίσης έναν στόλο που αριθμεί σχεδόν 90.000 αλιευτικά σκάφη και 229.702 θέσεις εργασίας.

2.2 Ο κλάδος αυτός αντιμετωπίζει σήμερα δυσχέρειες προσαρμογής λόγω της μείωσης και, σε ορισμένες περιπτώσεις, της εξάντλησης των ιχθυοποθέματων στους περισσότερους ιχθυότοπους, καθώς και λόγω των δυσμενών συνθηκών της αγοράς. Σύμφωνα με την ανακοίνωση, οι ποσοτώσεις που κατανεμήθηκαν σε σκάφη που αλιεύουν στα δυτικά της Ευρώπης για τα βασικά βενθοπελαγικά είδη (γάδος, μπακαλιάρος, προσφυγάκι, μαύρος μπακαλιάρος και μερλούκιος) και βενθικά είδη (χωματίδα, γλώσσα, πεσκαντρίτσα και καραβίδα) παρουσιάζουν μείωση από τα μέσα της δεκαετίας του 1990.

2.3 Η μεταρρύθμιση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ) του 2002, παρότι άρχισε τον εκσυγχρονισμό της διαχείρισης του κλάδου της αλιείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο την αειφορία, περιλάμβανε μέτρα, όπως τα σχέδια αποκατάστασης, τα οποία περιορίζουν τα αλιεύματα και, κατά συνέπεια, μειώνουν δραστικά τα κέρδη των αλιέων, ενώ η κατάσταση αυτή θα συνεχιστεί και στο μέλλον.

2.4 Η εν λόγω κατάσταση, σε συνδυασμό με την κανονική και συνεχή αύξηση του λειτουργικού κόστους και τη θεαματική αύξηση του κόστους των καυσίμων, είχε ως αποτέλεσμα πολλά σκάφη να λειτουργούν σήμερα με μεγάλες απώλειες.

2.5 Στην ανακοίνωση της Επιτροπής απαριθμούνται οι αιτίες που συντέιναν στο να περιέλθει μεγάλο μέρος του κοινοτικού στόλου σε αυτή την οικονομική κατάσταση και προτείνονται λύσεις για την αντιμετώπισή της.

⁽⁵⁾ Η ΚΑΛΠ σε αριθμούς — βασικά στοιχεία σχετικά με την Κοινή Αλιευτική Πολιτική. Έκδοση 2006. Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

3. Ιστορικό

3.1 Μεταξύ των αιτιών, στην ανακοίνωση της Επιτροπής επισημαίνονται δύο ευνόητοι παράγοντες:

- η μείωση των εισοδημάτων και
- η αύξηση του κόστους.

3.1.1 Η μείωση των εισοδημάτων οφείλεται:

- στη στασιμότητα των τιμών της αγοράς λόγω:
  - του αυξανόμενου ποσοστού των εισαγωγών ψαριών,
  - της ανάπτυξης της υδατοκαλλιέργειας,
  - της συγκέντρωσης των πωλήσεων σε μεγάλες αλυσίδες διανομής,
- στη μείωση των αλιευτικών αποδόσεων λόγω:
  - της εντατικής αλιευτικής δραστηριότητας που επικεντρώνεται σε συγκεκριμένα ιχθυοποθέματα,
  - της ανεπαρκούς μείωσης της αλιευτικής ικανότητας του στόλου.

3.1.2 Το κόστος λειτουργίας των σκαφών, το οποίο κανονικά αυξάνεται κάθε χρόνο, σημείωσε τεράστια αύξηση από το 2003 και μετέπειτα, με την αύξηση του κόστους των καυσίμων, η οποία έπληξε όλους τους αλιευτικούς στόλους, και ιδιαίτερα τις μηχανοτράτες βυθού, που αποτελούν σαφώς το μεγαλύτερο τμήμα του κοινοτικού αλιευτικού στόλου, του οποίου τα καθαρά αποτελέσματα λειτουργίας είναι τώρα αρνητικά.

4. Γενικές Παρατηρήσεις

4.1 Μεταξύ των λύσεων για την αντιμετώπιση της τρέχουσας, οικονομικά δυσχερούς κατάστασης του κλάδου της αλιείας, η Επιτροπή συνιστά να ληφθούν μέτρα:

- βραχυπρόθεσμα, για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση των αλιευτικών επιχειρήσεων που μπορούν να επιστρέψουν στην κερδοφορία μέσω διαρθρωτικών αλλαγών·
- μακροπρόθεσμα, για να μπορέσει ο κλάδος της αλιείας να προσαρμοστεί στη νέα κατάσταση που χαρακτηρίζεται από τις υψηλές τιμές των καυσίμων.

4.1.1 Βραχυπρόθεσμη διάσωση και αναδιάρθρωση

4.1.1.1 Για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση των αλιευτικών επιχειρήσεων που βρίσκονται κοντά στην πτώχευση ή σε εμφανή οικονομική κρίση, στην ανακοίνωση προβλέπεται η δυνατότητα χρήσης των υφιστάμενων μέσων και του ισχύοντος πλαισίου των κρατικών ενισχύσεων, το οποίο βασίζεται στις κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων ⁽⁶⁾ και στις κατευθυντήριες γραμμές για την εξέταση των κρατικών ενισχύσεων στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας ⁽⁷⁾. Προβλέπονται επίσης ορισμένες εξαιρέσεις επιπλέον εκείνων που ορίζονται στις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές (βλ. σημεία 4.1.1.5 και 4.1.1.6).

⁽⁶⁾ ΕΕ C 244 της 1.10.2004.

⁽⁷⁾ ΕΕ C 229 της 14.09.2004.

4.1.1.2 Η ενίσχυση διάσωσης μπορεί να λάβει τη μορφή επιστρεπτέου δανείου ή εγγύησης με μέγιστη διάρκεια έξι μηνών. Ο στόχος της είναι να μπορέσουν οι επιχειρήσεις να προσαρμοστούν στη νέα κατάσταση των τιμών των καυσίμων, ιδίως στην περίπτωση σκαφών που χρησιμοποιούν συρόμενα εργαλεία με στόχο βενθοπελαγικά είδη. Στην περίπτωση που η ενίσχυση διάσωσης ακολουθείται από εγκεκριμένο σχέδιο αναδιάρθρωσης, μπορεί να εξοφληθεί με τους πόρους που θα λάβει η επιχείρηση με τη μορφή ενίσχυσης αναδιάρθρωσης.

4.1.1.3 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, για να μπορέσει η ενίσχυση διάσωσης να είναι πραγματικά αποτελεσματική, πρέπει να είναι μη επιστρεπτά ενίσχυση και όχι επιστρεπτό δάνειο, δεδομένου ότι, με τον τρόπο αυτό, η ενίσχυση διάσωσης θα έχει προστιθέμενη αξία η οποία θα μπορούσε να την καταστήσει περισσότερο ελκυστική για τις επιχειρήσεις. Διαφορετικά, ένα απλό επιστρεπτό δάνειο θα μπορούσε να ληφθεί από οποιοδήποτε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, χωρίς να χρειάζεται έγκριση εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

4.1.1.4 Η ενίσχυση για την περαιτέρω αναδιάρθρωση των αλιευτικών επιχειρήσεων προκειμένου να ανακτήσουν την οικονομική τους βιωσιμότητα περιλαμβάνει συχνά επενδύσεις για την προσαρμογή των αλιευτικών σκαφών. Οι κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα της αλιείας προβλέπουν, μεταξύ άλλων, ενισχύσεις για τον εκσυγχρονισμό και τον εξοπλισμό των αλιευτικών σκαφών βάσει των κανόνων που θεσπίζονται στον κανονισμό σχετικά με το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ) ⁽⁸⁾. Οι όροι για τη χορήγηση εθνικών ενισχύσεων για τους σκοπούς αυτούς είναι, ως εκ τούτου, οι ίδιοι με εκείνους που εφαρμόζονται στις κοινοτικές ενισχύσεις που χορηγούνται βάσει του κανονισμού για το ΧΜΠΑ ⁽⁹⁾.

4.1.1.5 Η Επιτροπή επιτρέπει, κατ' εξαίρεση, την έγκριση εθνικών ενισχύσεων για ορισμένους τύπους εκσυγχρονισμού που δεν προβλέπονται στον κανονισμό για το ΧΜΠΑ, εάν έχουν ως στόχο την αναδιάρθρωση αλιευτικών επιχειρήσεων στο πλαίσιο εθνικών καθεστώτων διάσωσης και αναδιάρθρωσης. Για να δώσει την έγκρισή της, η Επιτροπή αξιολογεί αυτά τα εθνικά καθεστώτα με βάση τις κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές, υπό τον όρο ότι η αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων στηρίζεται σε ρεαλιστικές οικονομικές υποθέσεις στο υφιστάμενο πλαίσιο, λαμβάνει υπόψη την κατάσταση και την πιθανή εξέλιξη των στοχοθετημένων αποθεμάτων και εξασφαλίζει την κερδοφορία των επιχειρήσεων μέσω της μείωσης του λειτουργικού κόστους, χωρίς να αυξηθεί ούτε η τρέχουσα αλιευτική προσπάθεια ούτε η αλιευτική ικανότητα.

4.1.1.6 Οι κρατικές ενισχύσεις που μπορούν να εγκριθούν κατ' εξαίρεση από την Επιτροπή στο πλαίσιο εθνικών καθεστώτων διάσωσης και αναδιάρθρωσης πρέπει να προορίζονται για τις εξής επενδύσεις:

α) πρώτη αλλαγή αλιευτικών εργαλείων που να οδηγεί στη χρήση μιας αλιευτικής μεθόδου που απαιτεί μικρότερη κατανάλωση καυσίμων,

β) αγορά εξοπλισμού για τη βελτίωση της αποδοτικής κατανάλωσης των καυσίμων (δείκτες οικονομίας καυσίμου),

γ) αντικατάσταση της μηχανής, υπό τον όρο ότι:

1. για σκάφη ολικού μήκους κάτω των 12 μέτρων τα οποία δεν χρησιμοποιούν συρόμενα εργαλεία, η νέα μηχανή θα είναι ίσης ή μικρότερης ισχύος από την παλαιά,
2. για όλα τα άλλα σκάφη ολικού μήκους μέχρι 24 μέτρων, η νέα μηχανή θα έχει τουλάχιστον κατά 20 % μικρότερη ισχύ από την παλαιά,
3. για μηχανότρατες ολικού μήκους άνω των 24 μέτρων, η νέα μηχανή θα έχει τουλάχιστον κατά 20 % μικρότερη ισχύ από την παλαιά και το σκάφος θα επιλέγει τη χρήση αλιευτικής μεθόδου που απαιτεί μικρότερη κατανάλωση καυσίμου.

4.1.1.7 Στα εθνικά καθεστώτα που εγκρίνουν σχέδιο αναδιάρθρωσης επιχειρήσεων οι οποίες εκμεταλλεύονται διάφορα σκάφη μήκους άνω των 12 μέτρων, η Επιτροπή θα μπορεί να δεχθεί ότι η μείωση της ισχύος της μηχανής που προβλέπεται στη δεύτερη και στην τρίτη περίπτωση του σημείου 4.1.1.6 γ) θα μπορεί να εφαρμοστεί «συνολικά» στο επίπεδο της επιχείρησης, καθώς και ότι η οριστική παύση των αλιευτικών δραστηριοτήτων ενός σκάφους που δεν λαμβάνει δημόσια ενίσχυση θα συνυπολογίζεται επίσης στο απαιτούμενο ποσοστό μείωσης.

4.1.1.8 Η ίδια αρχή μπορεί να γίνει δεκτή και στην περίπτωση εθνικών καθεστώτων που επιτρέπουν την υποβολή σχεδίου αναδιάρθρωσης από ομάδα μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Στην περίπτωση αυτή, η κερδοφορία ορισμένων μελών της ομάδας θα μπορούσε να αυξηθεί και με μέτρα που λαμβάνονται από άλλους, όπως η οριστική παύση των αλιευτικών δραστηριοτήτων.

4.1.1.9 Κατά την προσωρινή παύση των αλιευτικών δραστηριοτήτων επί όσο χρόνο απαιτείται για να πραγματοποιηθεί η εγκριθείσα επένδυση, οι επιχειρήσεις μπορούν να ζητήσουν την αντίστοιχη κρατική ενίσχυση, υπό τον όρο η ενίσχυση αυτή να ζητείται στο πλαίσιο των καθεστώτων διάσωσης και αναδιάρθρωσης.

4.1.1.10 Οποιαδήποτε άλλη δημόσια ενίσχυση, συμπεριλαμβανομένης της κοινοτικής στήριξης, που χορηγείται σε προβληματική επιχείρηση θα πρέπει, να λαμβάνεται υπόψη στη συνολική αξιολόγηση των σχεδίων αναδιάρθρωσης και μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας.

4.1.1.11 Τα κράτη μέλη πρέπει να κοινοποιήσουν στην Επιτροπή τα εθνικά καθεστώτα ενισχύσεων διάσωσης και αναδιάρθρωσης και, κατά περίπτωση, τα ειδικά σχέδια για μεγαλύτερες επιχειρήσεις, εντός δύο ετών από τη δημοσίευση της ανακοίνωσης που αποτελεί αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης. Εντός δύο ετών από την κοινοποίηση της έγκρισης της Επιτροπής, τα κράτη μέλη πρέπει να κοινοποιήσουν τις διοικητικές αποφάσεις σχετικά με τα σχέδια αναδιάρθρωσης.

4.1.1.12 Δεδομένου ότι οι σημερινές οικονομικές δυσχέρειες πλήττουν ιδίως τα σκάφη που χρησιμοποιούν συρόμενα εργαλεία, η Επιτροπή θεωρεί ότι η ενίσχυση αναδιάρθρωσης πρέπει να αφορά κατά κύριο λόγο τις μηχανότρατες.

⁽⁸⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1263/1999 της 12.06.1999.

⁽⁹⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2792/1999 της 17.12.1999.

4.1.1.13 Όσον αφορά τις άμεσες ενισχύσεις λειτουργίας, στη σημερινή κατάσταση με τις υψηλές τιμές των καυσίμων, η Επιτροπή απορρίπτει στην ανακοίνωσή της οποιαδήποτε δημόσια παρέμβαση για την αντιστάθμιση αυτής της αύξησης του κόστους, επειδή θα αποτελούσε ασύμβατη με τη Συνθήκη ενίσχυση λειτουργίας.

4.1.1.14 Ως εναλλακτική λύση, η Επιτροπή θα μπορούσε να δεχθεί ένα καθεστώς εγγυήσεων, το οποίο έχει ήδη ζητήσει ο αλιευτικός κλάδος και σύμφωνα με το οποίο τα χρήματα που καταβάλλονται από τον κλάδο σε ευνοϊκές περιόδους θα μπορούσαν να επιστρέφονται ως αποζημίωση σε περίπτωση αιφνίδιας αύξησης της τιμής των καυσίμων. Η Επιτροπή θα μπορούσε να εγκρίνει ένα τέτοιο καθεστώς μόνον εάν παρείχε εγγυήσεις επιστροφής της δημόσιας ενίσχυσης υπό τους όρους που ισχύουν στο εμπόριο.

4.1.1.15 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη διάγνωση της κρίσιμης οικονομικής κατάστασης του κοινοτικού αλιευτικού κλάδου, όπως παρουσιάζεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής, αλλά πιστεύει ότι τα μέτρα που προτείνονται για τη διάσωση του κλάδου από την κρίση δεν είναι ούτε ρεαλιστικά ούτε επαρκή. Θεωρεί ότι τα μέτρα δεν είναι ρεαλιστικά, επειδή η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων είναι οικογενειακές επιχειρήσεις με ένα μόνο σκάφος στην κατοχή τους, εργάζονται σε ιχθυότοπους με περιορισμένους πόρους και διαθέτουν ελάχιστο πλήρωμα, ενώ οι κανόνες διαχείρισης των αλιευμάτων είναι πολύ αυστηροί και υπάρχει πολύ μικρό περιθώριο ελιγμών για να μπορέσουν να ληφθούν μέτρα που θα επιτρέψουν την αναδιάρθρωση και την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων βραχυπρόθεσμα. Επιπλέον, καθώς δεν υπάρχουν νέα κονδύλια, διαφορετικά από εκείνα του ΧΜΠΑ/ΕΑΤ, οι δυνατότητες να τεθούν σε εφαρμογή αυτά τα νέα μέτρα είναι πολύ περιορισμένες. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι αυτή η ανακοίνωση θα έχει ελάχιστα πρακτικά αποτελέσματα για την πλειονότητα των επιχειρήσεων.

4.1.1.16 Ωστόσο, για τις επιχειρήσεις οι οποίες, λόγω του μεγέθους τους, θα προσπαθήσουν να αποκτήσουν πρόσβαση στις ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ανακοίνωση θα έπρεπε να προβλέπει:

- διαφορετικά κονδύλια από εκείνα που προβλέπονται από το ΧΜΠΑ/ΕΑΤ,
- μη επιστρεπτέες ενισχύσεις διάσωσης, με προθεσμία εφαρμογής άνω των 6 μηνών,
- ευελιξία και ελαστικότητα στα εθνικά καθεστώτα που πρέπει να παρουσιάσουν τα κράτη μέλη, ώστε να μπορούν να έχουν ταχεία πρόσβαση στις προβλεπόμενες ενισχύσεις οι επιχειρήσεις που το ζητούν.

4.1.1.17 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει στην Επιτροπή ότι ένα αποτελεσματικό βραχυπρόθεσμο μέτρο μπορεί να είναι η εφαρμογή ενισχύσεων *de minimis*. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το ανώτατο όριο που προβλέπεται στην ισχύουσα νομοθεσία (3.000 ευρώ ανά επιχείρηση για περίοδο τριών ετών) είναι πολύ περιορισμένο και δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, ιδίως εάν ληφθεί υπόψη ότι οι άλλοι κλάδοι της ΕΕ, πλην της γεωργίας, έχουν ως ανώτατο όριο τα 100.000 ευρώ. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη την επείγουσα αναθεώρηση των ρυθμίσεων που διέπουν τις ενισχύσεις *de minimis* για την αλιεία και την αύξηση του ορίου στα 100.000 ευρώ που

ισχύουν για τους άλλους κλάδους. Η παρατήρηση αυτή διατυπώθηκε ήδη από την ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της με θέμα «Σχέδιο δράσης για τις κρατικές ενισχύσεις. Λιγότερες και καλύτερα στοχευμένες κρατικές ενισχύσεις: οδικός χάρτης για τη μεταρρύθμιση των κρατικών ενισχύσεων 2005 — 2009»⁽¹⁰⁾.

4.1.1.18 Επίσης, ένα άλλο μέτρο το οποίο θα μπορούσε να αποδειχθεί πολύ επωφελές για τις επιχειρήσεις και τα πληρώματα είναι το να θεωρηθεί η σοβαρότητα της οικονομικής κατάστασης του αλιευτικού κλάδου ως «απρόβλεπτο συμβάν» σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται στο άρθρο 16 του κανονισμού του ΧΜΠΑ, ώστε να μπορούν να χορηγηθούν αποζημιώσεις στους αλιείς και τους ιδιοκτήτες των σκαφών λόγω της προσωρινής παύσης της αλιευτικής δραστηριότητας του στόλου εξ αιτίας των συνθηκών αυτών.

4.1.1.19 Εξάλλου, για να προσαρμοστεί γρηγορότερα η ικανότητα των αλιευτικών σκαφών στην κατάσταση των αλιευτικών πόρων, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να συστήσει βραχυπρόθεσμα ένα κοινοτικό ταμείο για την οριστική παύση των αλιευτικών δραστηριοτήτων, με ειδικό προϋπολογισμό και υποχρεωτική και αποκλειστική εφαρμογή από τα κράτη μέλη στις επιχειρήσεις που ζητούν την οριστική παύση των αλιευτικών δραστηριοτήτων των σκαφών τους. Το ταμείο αυτό θα μπορούσε να παρέχει προτεραιότητα στα τμήματα εκείνα του στόλου που αντιμετωπίζουν τα περισσότερα προβλήματα.

4.1.1.20 Η ΕΟΚΕ πιστεύει επίσης ότι η Επιτροπή θα πρέπει να αναθεωρήσει βραχυπρόθεσμα τις κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στον κλάδο της αλιείας, προκειμένου να μπορέσουν να δημιουργηθούν στα κράτη μέλη ειδικά νηολόγια των αλιευτικών σκαφών, τα οποία θα δώσουν τη δυνατότητα να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα του στόλου ανοιχτής θάλασσας που αλιεύει εκτός των κοινοτικών υδάτων, όπως συνέβη κατά τη δεκαετία του '90 με τον εμπορικό στόλο.

4.1.1.21 Όσον αφορά το καθεστώς των εγγυήσεων για τις αιφνίδιες αυξήσεις της τιμής των καυσίμων, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι άλλη μία μορφή ενίσχυσης που μπορεί να συμβάλει στη βιωσιμότητα της δραστηριότητας των αλιευτικών σκαφών στη δύσκολη σημερινή κατάσταση, γι' αυτό και παρέχει την υποστήριξη της σε αυτό το καθεστώς, αν και πιστεύει ότι η εφαρμογή του με τους όρους που ζητεί η Επιτροπή είναι πολύ απίθανη στις σημερινές οικονομικές συνθήκες. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η Επιτροπή θα πρέπει να επιτρέψει στα κράτη μέλη να μπορούν να καλύπτουν, εν μέρει ή συνολικά, τα ασφάλιστρα των συμβολαίων κάλυψης που θα μπορούσαν να υπογράψουν οι οργανώσεις του κλάδου για να εξασφαλίσουν την ανώτατη τιμή του πετρελαίου κατά μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο, όπως συμβαίνει και με τις γεωργικές ασφαλίσεις.

4.1.1.22 Εξάλλου, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ενδεικνύται να αναθεωρηθεί η φορολογία του στόλου παράκτιας αλιείας. Κρίνει, συγκεκριμένα, ότι θα μπορούσε να δοθεί η άδεια απαλλαγής από το φόρο επί των εισοδημάτων των επιχειρήσεων για τους φορείς εκμετάλλευσης των ιχθυόσκαλων για την παρέμβασή τους κατά την πρώτη πώληση ψαριών καθώς και μείωσης του φόρου προστιθέμενης αξίας για τις πράξεις διαμεσολάβησης που πραγματοποιούν.

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 65 της 17.3.2006.

4.1.2 Πιο μακροπρόθεσμα μέτρα και πρωτοβουλίες

4.1.2.1 Μπορούν να προβλεφθούν θετικές μακροπρόθεσμες προοπτικές για τον κλάδο της αλιείας μόνο εάν αποκατασταθούν τα ιχθυοποθέματα και εφαρμόζονται αειφόροι πρακτικές αλιείας. Στο πλαίσιο αυτό, στην ανακοίνωση της Επιτροπής προτείνονται τα εξής μέτρα:

- α) βελτίωση της διαχείρισης της αλιείας,
- β) βελτίωση της συμμόρφωσης προς τους κανόνες διαχείρισης της αλιείας,
- γ) οργάνωση και λειτουργία των ιχθυαγορών,
- δ) προώθηση της έρευνας αλιευτικών μεθόδων που καταναλώνουν λιγότερα καύσιμα και σέβονται περισσότερο το περιβάλλον.

4.1.2.2 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι όλα αυτά τα μακροπρόθεσμα μέτρα προβλέπονται ήδη στη νέα ΚΑΛΠ. Θέλει, ωστόσο, να τονίσει στην Επιτροπή ότι, για να επιτευχθεί ένα σύστημα διαχείρισης της αλιείας το οποίο να εξασφαλίζει τη μέγιστη βιώσιμη απόδοση, αφού ολοκληρωθούν τα σχέδια αποκατάστασης και διαχείρισης των πλέον απειλούμενων αποθεμάτων, χρειάζονται νέες πρακτικές ιδέες.

4.1.2.3 Η ΕΟΚΕ παρέχει την πλήρη υποστήριξη της στις προσπάθειες της Επιτροπής να εξασφαλίσει την ορθή εφαρμογή των κανόνων της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής σε όλη την Ένωση. Επαναλαμβάνει για μία ακόμη φορά στην Επιτροπή ότι η συνεργασία της με την Κοινοτική Υπηρεσία Ελέγχου της Αλιείας πρέπει να είναι πλήρης, σύμφωνα με την πρόθεση που εκφράζει η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της, και ότι πρέπει να της διαθέσει επαρκείς ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους για τη σημαντικότερη αποστολή που της έχει ανατεθεί.

4.1.2.4 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εντατικοποιήσει τον αγώνα της κατά της παράνομης, αδήλωτης και άναρχης αλιείας και δηλώνει ότι μια αποφασιστική ενέργεια για την καταπολέμησή της είναι το κλείσιμο της κοινοτικής αγοράς σε αυτού του τύπου τα αλιεύματα, διότι προς αυτή διοχετεύονται τα προϊόντα αυτής της παράνομης αλιείας. Η ΕΟΚΕ πιστεύει, επίσης, ότι ένα άλλο δραστικό μέτρο εναντίον αυτού του τύπου αλιείας είναι η απαγόρευση των μεταφορτώσεων στην ανοιχτή θάλασσα.

4.1.2.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη την αξιολόγηση της οργάνωσης της αγοράς της αλιείας που προτείνει η Επιτροπή. Πράγματι, μπορεί να είναι χρήσιμη για την αύξηση της οικονομικής απόδοσης των επιχειρήσεων η χρήση νέων μέσων για την προώθηση της εμπορίας των ψαριών και των αλιευτικών προϊόντων, τα οποία θα επιτρέπουν στους παραγωγούς να προσδίδουν προστιθέμενη αξία σε αυτά τα προϊόντα κατά την πρώτη πώληση και να συμμετέχουν στη διαδικασία της εμπορίας. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι οργανώσεις των παραγωγών μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο σε αυτό το πλαίσιο και πιστεύει, κατά συνέπεια, ότι πρέπει να ενθαρρυνθούν. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να καταβάλουν προσπάθειες προσανατολισμένες προς την αλλαγή της νοοτροπίας των αλιέων σε σχέση με τα θέματα αυτά.

4.1.2.6 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα της Επιτροπής να καταρτιστεί ένας κώδικας δεοντολογίας σχετικά με το εμπόριο ψαριών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως και την πρόθεσή της να προωθήσει την οικολογική σήμανση αφού ολοκληρωθεί η συζήτηση για αυτό το θέμα, για το οποίο έχει ήδη εκφράσει τη γνώμη της πρόσφατα.

4.1.2.7 Η ΕΟΚΕ θεωρεί θεμελιώδες, στο πλαίσιο αυτής της ανακοίνωσης, το τελευταίο μακροπρόθεσμο μέτρο που προτείνει η Επιτροπή, δηλαδή την προώθηση της έρευνας αλιευτικών μεθόδων που καταναλώνουν λιγότερα καύσιμα και σέβονται περισσότερο το περιβάλλον, για το οποίο αναμένει να εφαρμοστούν οι χρηματοδοτικές εγγυήσεις που αναφέρει η Επιτροπή στην ανακοίνωση και να υποστηριχθούν όσο το δυνατόν περισσότερο τα σχέδια που υποβάλλουν οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις του αλιευτικού κλάδου, καθώς και η ανάπτυξη των τεχνολογικών αλιευτικών πλατφόρμων.

4.1.2.8 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, στα πλαίσια της σημερινής κατάστασης των τιμών των καυσίμων, η οποία δεν φαίνεται αναστρέψιμη, έχει μεγάλη σημασία να διερευνηθούν όλα τα πεδία που προτείνονται στην ανακοίνωση. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη την έρευνα για την παραγωγή ανανεώσιμων μορφών ενέργειας και ιδίως την ανάπτυξη και τη χρησιμοποίηση νέων τύπων βιοκαυσίμων και την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και ζητεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να υποστηρίξουν οικονομικά τα σχέδια που υποβάλλουν οι οργανώσεις του αλιευτικού κλάδου.

Βρυξέλλες, 14 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου περί της γλυκόζης και της λακτόζης» (κωδικοποιημένη έκδοση)

COM(2006) 116 τελικό — 2006/0038 CNS

(2006/C 318/22)

Στις 2 Μαΐου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 308 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή τους στις 11 Ιουλίου 2006 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. **Donnelly**.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειας, που πραγματοποιήθηκε στις 13 και 14 Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 187 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 7 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Σκοπός της παρούσας πρότασης είναι η κωδικοποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2730/75 του Συμβουλίου της 29ης Οκτωβρίου 1975 περί της γλυκόζης και της λακτόζης. Ο νέος κανονισμός θα αντικαταστήσει τις διάφορες πράξεις που αποτελούν αντικείμενο της κωδικοποίησης. Η παρούσα πρόταση σέβεται πλήρως την ουσία των κωδικοποιούμενων κειμένων και αρκείται απλώς στη συγκέντρωσή τους, επιφέροντας μόνο τις τυπικές τροποποιήσεις που απαιτούνται από την ίδια τη διαδικασία κωδικοποίησης.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Στα πλαίσια της «Ευρώπης των πολιτών», η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή στηρίζει την πρόταση της Επιτροπής που αποβλέπει στην απλούστευση και αποσαφήνιση του κοινοτικού δικαίου, ώστε τούτο να καταστεί περισσότερο προσιτό και κατανοητό στον πολίτη, προσφέροντας του, με τον τρόπο αυτό, νέες δυνατότητες και την ευκαιρία να κάνει χρήση των συγκεκριμένων δικαιωμάτων που του παρέχει.

2.2 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η κωδικοποίηση πρέπει να ακολουθήσει πλήρως τη σχετική νομοθετική διαδικασία της Κοινότητας.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η κοινωνία των πολιτών στη Λευκορωσία»

(2006/C 318/23)

Στις 14 Ιουλίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα: «Η κοινωνία των πολιτών στη Λευκορωσία».

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικών Σχέσεων», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες για το θέμα, υιοθέτησε τη γνωμοδότηση του στις 19 Ιουλίου 2006 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. STULIK.

Κατά την 429η σύνοδο ολομελείας της, της 13^{ης} και 14^{ης} Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 146 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 5 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Κύρια σημεία της γνωμοδότησης

1.1 Με την παρούσα γνωμοδότηση, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επιθυμεί να εκφράσει την υποστήριξη, την αλληλεγγύη, και τη συμπάθειά της σε όλες τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας οι οποίες μοχθούν για την προάσπιση της δημοκρατίας, των δικαιωμάτων του ανθρώπου, του κράτους δικαίου, της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι, της ελευθερίας της έκφρασης, για την προάσπιση δηλαδή των θεμελιωδών αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.2 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εκφράζει την ιδιαίτερη ηθική υποστήριξή της στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών όπως, για παράδειγμα, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις προάσπισης των δικαιωμάτων του ανθρώπου οι οποίες παρακολουθούν την κατάσταση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, οι ανεξάρτητες οργανώσεις νεολαίας, τα ανεξάρτητα ιδρύματα, οι ανεξάρτητες οργανώσεις εργοδοτών και επιχειρηματιών και τα ανεξάρτητα συνδικάτα που μοχθούν για την εγκαθίδρυση της δημοκρατίας, των δικαιωμάτων του ανθρώπου, του κράτους δικαίου των ευρωπαϊκών αξιών στη Λευκορωσία.

1.3 Οι άμεσες ανθρώπινες επαφές οι οποίες μπορούν να λάβουν τη μορφή αμοιβαίων ανταλλαγών και ιδιαίτερα νέων, διαδραματίζουν ρόλο και λειτουργία υψίστης σημασίας στο πλαίσιο των επαφών με την κοινωνία των πολιτών της Λευκορωσίας. Προκειμένου να υποστηριχθούν και να ενισχυθούν οι ανταλλαγές αυτές, είναι απαραίτητο οι Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της να ασκήσουν μια ανοικτή πολιτική θεώρησης των διαβατηρίων έναντι των πολιτών της Λευκορωσίας.

1.4 Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στο σύνολό της, πρέπει να ασκήσει μια κατάλληλη πολιτική πληροφόρησης, σφαιρικής και εστιασμένης, καθώς και μια στρατηγική ευαισθητοποίησης των Λευκορώσων σχετικά με τις θεμελιώδεις αρχές και τον τρόπο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.5 Εάν η Ευρωπαϊκή Ένωση προτίθεται να παράσχει δημοσιονομική βοήθεια στην κοινωνία των πολιτών της Λευκορωσίας, είναι απολύτως απαραίτητο να λάβει κατάλληλη και εύκαμπτη μορφή προκειμένου να μπορέσουν να την λάβουν οι δικαιούχοι της βοήθειας και ενίσχυσης αυτής οι οποίοι και την χρειάζονται.

1.6 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή καλεί τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να αξιοποιήσουν, κατά τη διάρκεια της χάραξης της στρατηγικής υποστήριξης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, την εμπειρογνωμοσύνη και την τεχνογνωσία των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών των νέων κρατών μελών όσον αφορά τα θέματα της μετάβασης.

2. Γενική εισαγωγή

2.1 Με την παρούσα γνωμοδότηση, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επιθυμεί να εκφράσει την υποστήριξη, την αλληλεγγύη, και τη συμπάθειά της σε όλες τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας οι οποίες μοχθούν για την προάσπιση της δημοκρατίας, των δικαιωμάτων του ανθρώπου, του κράτους δικαίου, της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι, της ελευθερίας της έκφρασης, για την προάσπιση δηλαδή των θεμελιωδών αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.2 Η ΕΟΚΕ προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στην ύπαρξη μιας γνήσιας και μη ελεγχόμενης κοινωνίας των πολιτών στη Λευκορωσία, που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την μακροπρόθεσμη σταθεροποίηση και εκδημοκρατισμό της χώρας.

2.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την απόλυτη αντίθεσή της στις μεθόδους διοίκησης των κρατικών οργάνων και δημοσίων αρχών της Λευκορωσίας που κατέληξαν στις προεδρικές εκλογές της 19ης Μαρτίου 2006 οι οποίες ήσαν απόλυτα αδιαφανείς και έβριθαν παρατυπιών. Παρομοίως, η ΕΟΚΕ αντιτίθεται στις δίκες που έχουν σκηνοθετήσει οι πολιτικοί υπεύθυνοι κατά των στρατευμένων δημοκρατών και των μελών των μη κυβερνητικών οργανώσεων που επιθυμούν αποκλειστικά να ασκήσουν τα πολιτικά τους δικαιώματα και να παρακολουθήσουν την διεξαγωγή των προεδρικών εκλογών στους οποίους τελευταίως επιβλήθηκαν παραδειγματικές και άδικες ποινές (η περίπτωση της ΜΚΟ «Partenariat»).

2.4 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι στους πολίτες της Λευκορωσίας, η οποία είναι άμεσος γείτονας της ΕΕ, ασκήθηκε βία για πολιτικούς λόγους, καταπατήθηκαν τα θεμελιώδη δικαιώματα, και παραβιάστηκαν οι διεθνείς συμβάσεις και συνθήκες περί των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών των 25 κρατών μελών της ΕΕ κρίνει την κατάσταση αυτή απαράδεκτη.

2.5 Η ΕΟΚΕ καταδικάζει την καταδίωξη και ποινική δίωξη των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που αντιτίθενται στις αυθαιρέσεις των κρατικών αρχών της Λευκορωσίας.

2.6 Σκοπός της παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ είναι να προταθεί στα όργανα της ΕΕ μια νέα προσέγγιση όσον αφορά την Λευκορωσία και την υποστήριξη των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών της χώρας. Η στρατηγική της ΕΕ για την υποστήριξη της κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας πρέπει να είναι συγκεκριμένη, ρεαλιστική, και βιώσιμη στο βραχυπρόθεσμο διάστημα και ιδιαίτερα σήμερα, μετά τις προεδρικές εκλογές, τη στιγμή που η προσοχή της διεθνούς κοινότητας δεν συγκεντρώνεται πλέον στη Λευκορωσία.

2.7 Εξάλλου, στόχος της παρούσας γνωμοδότησης είναι να εξοικειωθούν οι ευρωπαϊκές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών με την κατάσταση που επικρατεί στη Λευκορωσία, να τονωθεί το ενδιαφέρον τους για την μεταχείριση των Λευκορώσων εταίρων τους και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και, με τον τρόπο αυτό, να τηθούν οι βάσεις συνεργασίας.

3. Η κατάσταση της κοινωνίας των πολιτών στη Λευκορωσία

3.1 Εκ πρώτης απόψεως, το απαιτούμενο νομικό πλαίσιο για την τυπική ύπαρξη των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών μπορεί να φαίνεται επαρκές και συμβατό με τους κανόνες μιας σύγχρονης κοινωνίας. Ωστόσο, το πρόβλημα του νομικού πλαισίου της Λευκορωσίας έγκειται στην λεπτομερή ερμηνεία του και τα τεχνητά εμπόδια που τίθενται κατά τη λειτουργία και την καταχώρηση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Στην πράξη, η κατάσταση είναι τέτοια που το νομικό πλαίσιο επιτρέπει να βρίσκονται προσήματα ώστε οι αρχές να μπορούν να αρνούνται την καταχώρηση οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών οι οποίες είναι ενοχλητικές για το καθεστώς.

3.2 Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών στη Λευκορωσία χαρακτηρίζεται, όπως σε όλα τα απολυταρχικά ή ολοκληρωτικά καθεστώτα, από μια διάκριση μεταξύ των επίσημων οργανώσεων οι οποίες στην καλύτερη περίπτωση εργάζονται νόμιμα αντιμετωπίζοντας, όμως, δυσκολίες, και των οργανώσεων που εργάζονται στο περιθώριο της νομιμότητας ή ακόμα και παράνομα. Η διοίκηση της Λευκορωσίας πολιτικοποιεί τις εν λόγω οργανώσεις και τις συνδέει με την πολιτική αντιπολίτευση. Ωστόσο, εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι των πολιτών για την προάσπιση των ιδιαίτερων και δημοσίων συμφερόντων τους αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα και ευρωπαϊκή αξία. Εξάλλου, οι καταστάσεις «σύγκρουσης» μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών και της εξουσίας είναι, επίσης, συχνό και σύννηδες φαινόμενο στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις κλασικές δημοκρατίες, παρόμοιες «συγκρούσεις» δεν έχουν ως αποτέλεσμα αποδυνάμωση της νομιμότητας των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, αλλά αποτελούν για την κοινή γνώμη μέσο άσκησης ελέγχου και συμμετοχής στη διαχείριση των κοινών υποθέσεων.

3.3 Στη Λευκορωσία δρουν πολυάριθμες επίσημες οργανώσεις οι οποίες είναι πιστές στο καθεστώς ή ελέγχονται ή κατευθύνονται άμεσα από το κράτος. Οι κρατικές αρχές παρουσιάζουν τις εν λόγω οργανώσεις ως «οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας»⁽¹⁾. Εξάλλου, υπάρχουν πολλές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών οι οποίες τηρούν επικριτική στάση έναντι του καθεστώτος και οι οποίες υφίστανται ποινικές διώξεις και συχνά είναι παράνομες λόγω της επικριτικής τους στάσης.

3.4 Στη Λευκορωσία δραστηριοποιούνται, επίσης, ανεπίσημες οργανώσεις ή ενώσεις πολιτών που και αυτές θα έπρεπε να συμπεριληφθούν στην κοινωνία των πολιτών. Οι εν λόγω ομάδες ενεργών και συνειδητών πολιτών, λόγω της δραστηριότητάς τους, δεν είναι δυνατόν να καταστούν επίσημες. Συνεπώς, η ύπαρξή τους πρέπει να παραμείνει ανεπίσημη. Τα άτομα που είναι οργανωμένα με τον τρόπο αυτό αντιμετωπίζουν διωγμούς, δικαστικές διώξεις, απώλεια της απασχόλησής τους ή της ιδιότητας του φοιτητή. Είναι σημαντικό να βρεθούν τρόποι στήριξης των άτυπων αυτών ομάδων οι οποίες ωστόσο, αποτελούν τον πυρήνα της ανεξάρτητης κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας.

3.5 Μια ολόκληρη σειρά οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών δραστηριοποιούνται με παρόμοιο τρόπο δεδομένου ότι δεν μπόρεσαν να καταχωρηθούν με διάφορα αβάσιμα, παράλογα, και γραφειοκρατικά επιχειρήματα στα οποία προσφεύγουν οι αρχές της Λευκορωσίας προκειμένου να διαλύσουν τις ενοχλητικές οργανώσεις. Πρόκειται, κυρίως για μη κυβερνητικές οργανώσεις προάσπισης των δικαιωμάτων του ανθρώπου οι οποίες παρακολουθούν την κατάσταση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, ανεξάρτητες οργανώσεις της νεολαίας, ανεξάρτητα ιδρύματα, ανεξάρτητες ενώσεις εργοδοτών και ανεξάρτητες εργατικές ενώσεις. Οι εν λόγω οργανώσεις δεν μπορούν να ασκήσουν τη δραστηριότητά τους ως νομικά πρόσωπα με επίσημη ύπαρξη.

3.6 Μολονότι συνολικά υπάρχουν περισσότερες από 2.500 μη κυβερνητικές οργανώσεις στην Λευκορωσία⁽²⁾, ο αριθμός των ανεξάρτητων οργανώσεων, οι οποίες συχνά ασχολούνται οριακά μόνο με κοινωνικά θέματα, μειώνεται και τούτο λόγω διώξεων, παρεμβάσεων των διοικητικών αρχών, και της υποχρέωσης να πληρούν νέους όρους προκειμένου να καταχωρηθούν εκ νέου. Στον τομέα των δικαιωμάτων του ανθρώπου, για παράδειγμα, μια από τις τελευταίες οργανώσεις η οποία λειτουργεί νόμιμα είναι η Επιτροπή του Ελσίνκι που και αυτή τελευταία αντιμετωπίζει ολοένα και μεγαλύτερη πίεση από τις κρατικές αρχές.

3.7 Στον τομέα των ανεξάρτητων ενώσεων και ομίλων επιχειρηματιών, βιομηχάνων, εργοδοτών, και εργαζομένων, υπάρχουν ορισμένες μόνο μικρές οργανώσεις (για παράδειγμα, η «Perspektyna»), τα μέλη των οποίων συλλαμβάνονται και υφίστανται δικαστικές διώξεις με αβάσιμα προσήματα.

3.8 Μεταξύ των εργατικών ενώσεων, απαντώνται συχνά επίσημες οργανώσεις και ανεξάρτητα εργατικά κινήματα. Ωστόσο, η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και τα δικαιώματα των μελών των ανεξάρτητων ενώσεων καταπατούνται συστηματικά. Η πρόσφατη έκκληση της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Συνδικάτων (CES)⁽³⁾, της Διεθνούς Συνομοσπονδίας Ελεύθερων Συνδικάτων (CISL), και της Παγκόσμιας Συνομοσπονδίας Εργασίας (CMT) στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τονίζει ακριβώς την καταπάτηση των δικαιωμάτων των εργατικών ενώσεων στη Λευκορωσία.

3.8.1. Εδώ και πολλά έτη η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) επικρίνει και καταδικάζει τις βίαιες και συστηματικές παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων των εργαζομένων όσον αφορά το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις (συμβάσεις 87 και 98). Μια εξεταστική επιτροπή του διοικητικού συμβουλίου της ΔΟΕ, η οποία συγκροτήθηκε το 2003, εξέδωσε, το 2004, έκθεση καταδικαστική της παρέμβασης του κράτους στις εσωτερικές υποθέσεις των εργατικών ενώσεων καθώς και των αντεργατικών ρυθμίσεων και νόμων. Από της υιοθέτησης της έκθεσης, η ΔΟΕ επέκρινε έντονα την κυβέρνηση η οποία δεν εφήρμοσε, ή εφήρμοσε με πολύ μερικό μόνο τρόπο, τις συστάσεις της εξεταστικής επιτροπής. Η πρόσφατη 95η σύνοδος της διεθνούς διάσκεψης εργασίας της ΔΟΕ, η οποία πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2006, καλούσε έντονα την κυβέρνηση να λάβει συγκεκριμένα μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις συστάσεις ώστε να μπορέσει να διαπιστωθεί πραγματική και απτή πρόοδος μέχρι τη σύνοδο εργασίας του διοικητικού συμβουλίου το 2006. Σε περίπτωση που δεν διαπιστωθεί πρόοδος, η διάσκεψη υποθέτει ότι το διοικητικό συμβούλιο της ΔΟΕ θα αρχίσει να εξετάζει εάν θα ήταν σκόπιμο να

⁽¹⁾ Σε ομιλία του, στις 26 Μαΐου 2006, ο Πρόεδρος Loukachenko απηύθυνε έκκληση για την «οικοδόμηση μιας κοινωνίας των πολιτών ιδιαίτερης για τη χώρα μας».

⁽²⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Έγγραφο εθνικής στρατηγικής, εθνικό ενδεικτικό πρόγραμμα, σελ. 22. Μεταξύ των οποίων, 10 % περίπου ασχολούνται αποκλειστικά με πολιτικές δραστηριότητες.

⁽³⁾ Πρακτορείο Belapan, 30 Μαΐου 2006.

υιοθετηθούν συμπληρωματικά μέτρα σύμφωνα με το καταστατικό της ΔΟΕ. Παρόμοια μέτρα θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν σύσταση της διεθνούς διάσκεψης εργασίας στα κράτη μέλη, τις ομοσπονδίες εργοδοτών, και στις εργατικές ενώσεις να αναθεωρήσουν τις σχέσεις τους με την Λευκορωσία.

3.9 Η ΕΟΚΕ δηλώνει την απόλυτη στήριξή της στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας που σέβονται τις ευρωπαϊκές αξίες και οι οποίες, χάρη στο έργο και τις δραστηριότητές τους, δεν νομιμοποιούν και δεν υποστηρίζουν το αυταρχικό καθεστώς και δεν συνδέονται με αυτό με κανένα τρόπο. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κοινοτικά όργανα και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών των κρατών μελών της ΕΕ να τους παράσχουν κατάλληλη (συμπεριλαμβανομένης και της χρηματοδοτικής) στήριξη.

3.10 Εξάλλου, η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι απαιτείται, επίσης, διάλογος και ανταλλαγές με τις οργανώσεις των οποίων οι δραστηριότητες ή ο τρόπος λειτουργίας νομιμοποιούν ένα αυταρχικό καθεστώς και, με τον τρόπο αυτό, αμφισβητούν τις θεμελιώδεις ευρωπαϊκές αξίες.

3.11 Γενικά, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας πρέπει να προσπαθήσουν (σε συνεργασία, επίσης, με ξένους εταίρους) να εξέλθουν από την κατάσταση απομόνωσης στην οποία βρίσκονται στην κοινωνία τους και να κερδίσουν την εμπιστοσύνη της κατορθώνοντας να παρουσιάσουν τα αποτελέσματά τους και τη σημασία τους για την κοινωνία.

3.12. Η κατάσταση και ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στη Λευκορωσία περιπλέκονται, εξάλλου, από το γεγονός ότι σημαντικό μέρος των Λευκορώων αναγνωρίζει τη νομιμότητα της υφιστάμενης πολιτικής εξουσίας και εκφράζει την υποστήριξή του προς αυτήν. Αντίθετα, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών δεν χαιρούν ευρείας λαϊκής υποστήριξης και το πολιτικό καθεστώς κατορθώνει, κυρίως χάρη στην πολιτική πληροφόρησης που ασκεί, να τις εμφανίζει κατά τρόπο αρνητικό ενώπιον του μέσου Λευκορώου πολίτη.

4. Γενικές παρατηρήσεις αναφορικά με τη στρατηγική της ΕΕ έναντι της Λευκορωσίας

4.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί γενικά και υποστηρίζει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η οποία υιοθέτησε στις 28 Μαΐου 2004 το Έγγραφο εθνικής στρατηγικής, εθνικό ενδεικτικό πρόγραμμα για τη Λευκορωσία, 2005-2006. Το ενδιαφέρον και η υποστήριξη της ΕΟΚΕ αφορούν κατά κύριο λόγο τα σημεία του ενδεικτικού προγράμματος τα οποία σχετίζονται με την κοινοτική στήριξη της κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας. Η ΕΟΚΕ προτείνει να συμμετάσχει ενεργά στις διαβουλεύσεις αναφορικά με την πλέον κατάλληλη μορφή που θα πρέπει να λάβει η στήριξη αυτή.

4.2 Εξάλλου, η ΕΟΚΕ ελπίζει να παρουσιάσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένα πρόγραμμα του είδους αυτού για μια μεταγενέστερη περίοδο επίσης, δεδομένου του αριθμού των οργανώσεων της Λευκορωσίας που προσδοκούν από την ΕΕ μεγαλύτερη δέσμευση στον τομέα των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της δημοκρατίας στη χώρα τους. Τα έργα και προγράμματα του είδους αυτού συμβάλλουν στην προώθηση και ενδάρθρωση της κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας.

4.3 Εξάλλου, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι για να μπορέσει να αλλάξει το αυταρχικό καθεστώς το οποίο προσπαθεί να δώσει την εντύπωση ότι

ελέγχει την κατάσταση στη χώρα, πρέπει να στηριχθούν οι καθημερινές δραστηριότητες και τούτο διαμέσου μιας προσέγγισης «μικρών πολιτικών βημάτων». Αυτό αφορά προπάντων τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας. Σε μια κατάσταση στην οποία οι μη πολιτικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών αντιμετωπίζουν περιορισμούς, οι δραστηριότητές τους γίνονται και αυτές πολιτικές.

4.4 Τα όργανα της ΕΕ και των κρατών μελών πρέπει να τηρήσουν σθεναρή στάση έναντι της Λευκορωσίας και να συντονίσουν και να εναρμονίσουν τις στρατηγικές τους για τη στήριξη της κοινωνίας των πολιτών με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και άλλους διεθνείς χορηγούς (ιδρύματα, κυβερνήσεις τρίτων χωρών).

4.5 Η εφαρμογή πιθανών οικονομικών κλπ **κυρώσεων** πρέπει να αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερα εμπειριστατωμένης μελέτης των ενδεχόμενων πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων τους. Δεδομένου ότι το καθεστώς του Προέδρου Loukachenko ελέγχει στην πράξη όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, δεν είναι διόλου δύσκολο να παρουσιάζεται η ΕΕ στους Λευκορώσους (και ιδιαίτερα στην πρωτεύουσα Μίνσκ) ως εχθρική δύναμη και, έτσι, να μειώνεται η ελκυστικότητα ενός «ευρωπαϊκού» προσανατολισμού της μελλοντικής πολιτικοοικονομικής ανάπτυξης της Λευκορωσίας.

4.6 Πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των κυρώσεων που έχουν άμεσες επιπτώσεις στον πληθυσμό και των κυρώσεων που πλήττουν αποκλειστικά τους εκπροσώπους του καθεστώτος. Η διάκριση αυτή πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την διαμόρφωση των κυρώσεων σε περίπτωση που αποφασιστεί η εφαρμογή τους. Οι κυρώσεις δεν πρέπει να πλήξουν άμεσα τον πληθυσμό της Λευκορωσίας. Σε καμία περίπτωση, οι κυρώσεις δεν θα πρέπει να έχουν τη μορφή αποκλεισμού της Λευκορωσίας από το σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων, επειδή πρόκειται για μια προτιμησιακή πρόσβαση υπό προϋποθέσεις στην αγορά της ΕΕ, βασισμένη στην τήρηση των βασικών κανόνων. Η κυβέρνηση της Λευκορωσίας διαθέτει, εξάλλου, αρκετό χρόνο και ευκαιρίες για να ανταποκριθεί στις σημαντικότερες κριτικές όσον αφορά την παραβίαση των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων στη Λευκορωσία.

4.7 Αν και η Λευκορωσία επισήμως περιλαμβάνεται στην **Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας (ΕΠΓ)**, σήμερα δεν είναι δυνατόν, υπό τις παρούσες συνθήκες, να επιτραπεί στη Λευκορωσία να επωφεληθεί πλήρως από τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η ΕΠΓ. Η ΕΟΚΕ συμφέρει τη γνώμη της Επιτροπής και του Συμβουλίου, σύμφωνα με την οποία η συμμετοχή της Λευκορωσίας στο εν λόγω πρόγραμμα θα πρέπει να είναι δυνατή όταν οι αρχές της καταδείξουν τη βούλησή τους να σεβαστούν τις δημοκρατικές αξίες και τις αρχές λειτουργίας του κράτους δικαίου. Ωστόσο, θα ήταν δυνατόν η Επιτροπή να προβλέψει και ένα μονομερές σενάριο (ή ένα σενάριο σε συνεργασία με εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών) για την ταχεία ένταξη της Λευκορωσίας στην ευρωπαϊκή πολιτική γειτονία, σε περίπτωση που η πολιτικοοικονομική κατάσταση της χώρας υφίστατο μείζονες αλλαγές. Εν προκειμένω, είναι δυνατόν να παραληφθεί η παρούσα κατάσταση με εκείνη της Σλοβακίας στη δεκαετία του 90, υπό τη διακυβέρνηση του Vladimir Meciar, και το καθεστώς υποψηφιότητας για ένταξη της στην ΕΕ (*). Σε περίπτωση που η ΕΕ υιοθετήσει παρόμοια προσέγγιση και εμφανιστεί ευέλκτις έναντι της Λευκορωσίας, αυτό θα κινητοποιούσε διαρκώς την κοινωνία των πολιτών της Λευκορωσίας και θα συνιστούσε για αυτήν ένα εναλλακτικό και ελκυστικό «ευρωπαϊκό» σενάριο.

(*) Η προεναξιακή στρατηγική της ΕΕ έδωσε τη δυνατότητα στη Σλοβακία να «φτάσει» ταχύτατα τις γειτονικές της χώρες, έναντι των οποίων είχε καταγράψει καθυστέρηση ορισμένων χρόνων.

4.8 Βασικός παράγοντας ανάπτυξης της Λευκορωσίας ήταν και θα είναι η **Ρωσία**. Δεδομένου ότι η Ρωσία είναι δεδηλωμένος στρατηγικός εταίρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί με τη Ρωσία και τους ρώσους πολιτικούς διάλογος σχετικά με την Λευκορωσία.

5. Συγκεκριμένοι ευαίσθητοι τομείς σχετικά με την κοινωνία των πολιτών και προτεινόμενα πρακτικά μέτρα

5.1 **Ελευθερία των μέσων μαζικής ενημέρωσης και πρόσβαση σε αντικειμενική και αμερόληπτη πληροφόρηση.** Σήμερα, το καθεστώς έχει ουσιαστικά το μονοπώλιο της πληροφόρησης Η κοινωνία των πολιτών δεν έχει πρόσβαση στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και στους επίσημους δίαυλους ενημέρωσης και πληροφόρησης. Ακόμα και η πρόσβαση στο διαδίκτυο είναι περιορισμένη, με εξαίρεση την πρωτεύουσα Μίνσκ και τα περιφερειακά κέντρα, και το κόστος σύνδεσης παραμένει υψηλό. Συνεπώς, προτεραιότητα της ΕΕ θα πρέπει να είναι η διασφάλιση, η στήριξη, και η ενίσχυση μόνιμων ανεξάρτητων πηγών πληροφόρησης στη διάθεση των Λευκορώσων καθώς και η διασφάλιση της ύπαρξης παρόχων υπηρεσιών διαδικτύου που δεν υπόκεινται σε λογοκρισία. Οι ανεξάρτητες εντόπιες πρωτοβουλίες στον τομέα του διαδικτύου πρέπει να υποστηριχθούν.

5.2 **Στήριξη της κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας από την ΕΕ.** Πέρα από την δεδηλωμένη προτεραιότητα της ΕΕ να υποστηρίξει τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας, υπάρχουν πολυάριθμα πρακτικά και τυπικά εμπόδια στην «προώθηση» της βοήθειας στους δικαιούχους. Οι κοινοτικές διαδικασίες χρηματοδότησης είναι εξαιρετικά περίπλοκες, χρονοβόρες και δαπανηρές. Θα πρέπει να προσαρμοστεί ο ισχύων δημοσιονομικός κανονισμός προκειμένου να καταστεί δυνατή μία περισσότερο ευέλικτη χρηματοδότηση η οποία να εστιάζεται περισσότερο στους δικαιούχους και αυτό όχι μόνο για τους ΜΚΟ που έχουν καταχωρηθεί επίσημως αλλά και για τις μη καταχωρημένες πρωτοβουλίες πολιτών, και ιδιαίτερα στις χώρες όπου το πολιτικό κλίμα είναι εχθρικό. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να εξετάσουν τη δυνατότητα μίας χαλάρωσης της ισχύουσας χρηματοδοτικής διαδικασίας για την κοινωνία των πολιτών, με την υιοθέτηση νέων τροποποιήσεων του δημοσιονομικού κανονισμού και των λεπτομερειών εφαρμογής του. Προκειμένου να προωθηθεί αποτελεσματικά η απαραίτητη βοήθεια, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν τα υπάρχοντα ευρωπαϊκά δίκτυα των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και να εκπροσωπηθούν οι οργανώσεις της Λευκορωσίας (συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που δεν είναι καταχωρημένες) διαμέσου των δικτύων αυτών.

5.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να καταρτίσει ιδιαίτερη νομοθετική πρόταση για την δημιουργία κοινοτικού χρηματοδοτικού μέσου με στόχο την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στις χώρες που αυτά καταπατούνται συνεχώς. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι θα έχει την ευκαιρία να γνωμοδοτήσει για την εν λόγω νομοθετική πρόταση και ότι η πρόταση θα στηρίζεται προπάντων στην αρχή της δυνατότητας πρόσβασης στο εν λόγω μέσο όλων όσων έχουν ανάγκη από αυτό και στην ευκαμψία χρήσης του από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

5.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί, επίσης, τις πρόσφατες πρωτοβουλίες που συζητήθηκαν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στους κόλπους των

ευρωπαϊκών μη κερδοσκοπικών οργανισμών με σκοπό την πρωτοβουλία θέσπισης νέου χρηματοδοτικού μέσου στήριξης (**Ευρωπαϊκός Οργανισμός/Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για την Δημοκρατία**) για τη στήριξη των δημοκρατικών δυνάμεων σε χώρες όπως η Λευκορωσία. Χάρη στον οργανισμό αυτό θα μπορεί να δοθεί, επίσης, η απαραίτητη χρηματοδοτική βοήθεια σε οργανισμούς που δεν έχουν επίσημο καθεστώς και των οποίων οι δημόσιες αρχές έχουν αρνηθεί την καταχώρηση.

5.5 Για το μέλλον μιας δημοκρατικής Λευκορωσίας, είναι **σημαντικό να παγιωθούν οι δημοκρατικές δυνάμεις** και η ανεξάρτητη κοινωνία των πολιτών και να προσδιοριστούν οι στρατηγικοί προσανατολισμοί για την μελλοντική τους ανάπτυξη κατά τη διάρκεια της μετεκλογικής περιόδου που έχει εξαγγελθεί. Προπάντων, η ΕΕ πρέπει να προσπαθήσει να τις υποστηρίξει σε συνεργασία με άλλους χορηγούς και με τις χώρες που συμμερίζονται τους στόχους και ενδιαφέροντά της όσον αφορά την Λευκορωσία.

5.6 Πρέπει να διασφαλιστεί η ισότητα της πρόσβασης στη στήριξη (όχι μόνο στη χρηματοδοτική) της ΕΕ και στις επαφές με τα κοινοτικά όργανα τόσο των «παλαιών» οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας που δραστηριοποιούνται από πολλού στον τομέα αυτό όσο και των νέων οργανώσεων και των πρωτοβουλιών που αναπτύσσονται σήμερα.

5.7 **Ανταλλαγή πληροφοριών.** Στη Λευκορωσία, η αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δεν λειτουργεί όπως και στις άλλες χώρες. Εξάλλου, στη Λευκορωσία δεν υπάρχει ευρωπαϊκό κέντρο τεκμηρίωσης. Η πρόσβαση σε βασικές και αντικειμενικές πληροφορίες για την ΕΕ, τον τρόπο λειτουργίας της, τις αξίες και τις πολιτικές της, είναι ουσιαστικά αδύνατη. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να ξεκινήσει ένας συλλογισμός σχετικά με την προώθηση της ευαισθητοποίησης των Λευκορώσων σχετικά με την ΕΕ γεγονός που θα είχε ιδιαίτερα ως αποτέλεσμα να καταστεί ελκυστικότερος ένας «ευρωπαϊκός» προσανατολισμός μιας ενδεχόμενης εξέλιξης της χώρας ⁽⁵⁾.

5.8 Η ΕΕ πρέπει να χαράξει μια σφαιρική στρατηγική πληροφόρησης με την οποία θα είναι δυνατόν να προβληθούν στους Λευκορώσους οι θεμελιώδεις ευρωπαϊκές αρχές. Δεδομένου ότι στη Λευκορωσία δεν λειτουργεί αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πράγμα για τούτο ευθύνεται η ΕΕ, τα όργανα εκπροσώπησης των διαφόρων κρατών μελών της ΕΕ θα πρέπει να συνεργαστούν για την διάδοση των ευρωπαϊκών αξιών, για παράδειγμα, με την από κοινού δημιουργία ενός «οίκου της Ευρώπης» στο Μίνσκ.

5.9 Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμη τη σύσταση θέσης ειδικού αντιπροσώπου της ΕΕ για την Λευκορωσία, όπως συμβαίνει και με άλλες περιοχές ⁽⁶⁾. Ο εν λόγω αντιπρόσωπος, ο οποίος θα οριστεί από τα κράτη μέλη, θα ενημερώνει τα θεσμικά όργανα της ΕΕ για την τρέχουσα κατάσταση στη Λευκορωσία και για την εξέλιξη των σχέσεων ΕΕ-Λευκορωσίας. Ο ειδικός εκπρόσωπος θα είναι επιφορτισμένος με το συντονισμό των εξωτερικών πολιτικών των κρατών μελών της ΕΕ έναντι της Λευκορωσίας και με την υποβολή προτάσεων για τη λήψη μέτρων και για την υιοθέτηση κοινής στάσης της ΕΕ έναντι της Λευκορωσίας. Επίσης, ο ειδικός εκπρόσωπος θα πρέπει να φροντίζει για τη διατήρηση των επαφών με τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας και της δημοκρατικής αντιπολίτευσης, καθώς και με τους επίσημους θεσμικούς φορείς και όργανα της Λευκορωσίας.

⁽⁵⁾ Σύμφωνα με πρόσφατη δημοσκόπηση, 1,1 % μόνο των Λευκορώσων συνδέουν μια μελλοντική βελτίωση της κατάστασης με την Ευρωπαϊκή Ένωση, και έως 77,7 % με το πρόσωπο του Προέδρου Loukachenko!

⁽⁶⁾ Για παράδειγμα, ο ειδικός εκπρόσωπος της ΕΕ για την Μολδαβία, το Σουδάν, ή το Νότιο Καύκασο. Για περισσότερες πληροφορίες για το ρόλο και τη σημασία των ειδικών εκπροσώπων της ΕΕ, μπορείτε να συμβουλευθείτε την ιστοσελίδα: http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showpage.asp?id=263&lang=en&mode=g

5.10 Ταυτόχρονα, πρέπει να διαπιστωθεί ότι η γνώση και η αντίληψη της δύσκολης κατάστασης στην οποία βρίσκονται οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στη Λευκορωσία είναι ελλιπείς στις χώρες της ΕΕ και ποικίλλουν από χώρα σε χώρα.

5.11 **Διατήρηση των επαφών μεταξύ των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ και της Λευκορωσίας.** Στην πράξη, οι αρχές της Λευκορωσίας εμποδίζουν ή περιπλέκουν τις επισκέψεις των μελών των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών της χώρας στο εξωτερικό προκειμένου να συναντήσουν ομολόγους τους της ΕΕ. Ιδιαίτερα προβληματικά είναι τα εμπόδια για τους νέους. Πολύ συχνά, το καθεστώς απαγορεύει στους νέους Λευκορώσους τις σπουδές στο εξωτερικό ή τη δραστηριοποίησή τους στους κόλπους μη κυβερνητικών οργανώσεων. Για το λόγο αυτό, οι επαφές μεταξύ των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας και της ΕΕ πρέπει να καταστούν προτεραιότητα της κοινοτικής πολιτικής όσον αφορά τη Λευκορωσία. Οι προσωπικές σχέσεις είναι αναγκαίες, όχι μόνο για την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών αλλά και για την ηθική υποστήριξη. Ούτως, θα ήταν σκόπιμο η ΕΕ να χρηματοδοτεί τις ανταλλαγές νέων και φοιτητών, να προσφέρει υποτροφίες και ενισχύσεις για δοκιμαστικές περιόδους άσκησης, με σκοπό την ενίσχυση των κοινών δράσεων ομάδων της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και να χορηγεί εστιασμένη βοήθεια στους παράγοντες διαμόρφωσης της κοινής γνώμης.

5.12 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την έντονη δυσαρέσκεία της για την πολιτική θεώρηση των διαβατηρίων των διαφόρων κρατών μελών της ΕΕ έναντι των Λευκορώσων. Μολονότι η ΕΕ βεβαιώνει ότι προσπαθεί να απλουστεύσει τις διαδικασίες θεώρησης για επιλεγμένες ομάδες του πληθυσμού (συμπεριλαμβανομένων των εκπροσώπων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών), ωστόσο στην πράξη παρατηρούνται κατάφωρες προσβολές της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και ταπεινωτική μεταχείριση των Λευκορώσων που ζητούν θεώρηση διαβατηρίου προκειμένου να ταξιδεύσουν στην ΕΕ. Δεδομένου ότι οι διαδικασίες θεώρησης των διαβατηρίων είναι χρονοβόρες, και συχνά ταπεινωτικές για τους αιτούντες (7), αποδεικνύονται ψευδείς στα μάτια των Λευκορώσων οι αξίες τις οποίες προασπίζεται και στις οποίες στηρίζεται η ΕΕ. Η κατάσταση αυτή και η αύξηση των διοικητικών τελών θεώρησης των διαβατηρίων περιορίζουν σημαντικά τις διαπροσωπικές σχέσεις συμπεριλαμβανομένων των επαφών μεταξύ των εκπροσώπων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

5.13 Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί τα κοινοτικά όργανα και τα κράτη μέλη της ΕΕ να μειώσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τα

διοικητικά εμπόδια, τόσο τα επίσημα όσο και τα ανεπίσημα, σχετικά με την θεώρηση διαβατηρίων των Λευκορώσων που σέβονται και δεν παραβιάζουν τους ισχύοντες νόμους, καθώς και να μειώσουν τα σχετικά με αυτήν εισπραττόμενα τέλη. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξετάσουν τη δυνατότητα απλούστευσης των διαδικασιών θεώρησης διαβατηρίων για ανθρωπιστικούς, επιστημονικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς. Τα εισπραττόμενα τέλη πρέπει να είναι αναλογικά προς το κόστος ζωής των χωρών στις οποίες υποβάλλονται οι διάφορες αιτήσεις. Θα πρέπει ακόμη να υπάρξει μέριμνα ώστε οι αιτούντες θεώρησης διαβατηρίων να αντιμετωπίζονται με αξιοπρέπεια. Μόνο κατ' αυτόν τον τρόπο, η ΕΕ θα αποστείλει ένα αξιόπιστο μήνυμα προς την κοινωνία της Λευκορωσίας σχετικά με τη σοβαρότητα της πρόθεσής της για την εντατικοποίηση των διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ των πολιτών της ΕΕ και της Λευκορωσίας.

5.14 Η τεχνογνωσία και η εμπειρία των εταιρών των νέων κρατών μελών αποτελούν ανεκτίμητο πόρο για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών της Λευκορωσίας. Ειδικότερα, είναι πολύτιμες οι γνώσεις και οι εμπειρίες (ακόμη και οι αρνητικές) που σχετίζονται με τη μετάβαση από ένα απολυταρχικό καθεστώς στη δημοκρατία όσον αφορά την υιοθέτηση μεταβατικών νόμων, την εγκαθίδρυση βασικών δημοκρατικών θεσμών και αρχών λειτουργίας του κράτους δικαίου, τη λειτουργία μίας ελεύθερης και ανοιχτής κοινωνίας των πολιτών και ανεξάρτητων μέσων μαζικής ενημέρωσης, την αποκατάσταση ισόρροπων σχέσεων μεταξύ του δημόσιου τομέα, του ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας των πολιτών, την ανάληψη κοινωνικοοικονομικών μεταρρυθμίσεων, καθώς και την εισαγωγή μεταρρυθμίσεων στην κρατική μηχανή (συμπεριλαμβανομένων του στρατού, της αστυνομίας και της δικαιοσύνης). Η ΕΕ στο σύνολό της οφείλει να υποστηρίξει τη μεταφορά της τεχνογνωσίας όσον αφορά τη μετάβαση στις οργανώσεις της Λευκορωσίας.

5.15 Για τη **μεταφορά της τεχνογνωσίας** δεν επαρκεί η πρόσκληση προσώπων σε δραστηριότητες εκτός της Λευκορωσίας. Αντίθετα, πρέπει να διοργανώνονται επισκέψεις και διάφορες δραστηριότητες, όπως π.χ., σεμινάρια, διασκέψεις και στρογγυλές τράπεζες με τους εταίρους της ΕΕ επί τόπου στη Λευκορωσία. Θα ήταν σκόπιμο να παραχωρηθεί επαρκής χώρος και υποστήριξη στις εργασίες και της δραστηριότητας των ιδιωτικών ιδρυμάτων που υλοποιούν και χρηματοδοτούν ανάλογα σχέδια. Τα παραδείγματα ορθής πρακτικής και τα επιτυχή πρότυπα όσον αφορά παρόμοιες δραστηριότητες που αναλήφθηκαν σε συνεργασία με Λευκορωσικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών μπορούν να χρησιμεύσουν ως πρότυπο που αξίζει να ακολουθηθεί.

Βρυξέλλες, 14 Σεπτεμβρίου 2006.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie Sigmund

(7) Η έκθεση του πολωνικού ιδρύματος Batory «Visa Policies of European Union Member States. Monitoring Report» (Πολιτικές των κρατών μελών της ΕΕ σχετικά με τη θεώρηση διαβατηρίων, Έκθεση παρακολούθησης), Βαρσοβία, Ιούνιος 2006, η οποία είναι διαθέσιμη στην αγγλική γλώσσα στη διεύθυνση: <http://www.batory.org.pl/english/intl/pub.htm>, περιλαμβάνει λεπτομερή περιγραφή αυτών των πρακτικών και μεθόδων, ταπεινωτικών για τους αιτούντες, τις οποίες χρησιμοποιούν τα όργανα που εκπροσωπούν τα κράτη μέλη της ΕΕ έναντι των Λευκορώσων ενδιαφερομένων.

Ενδεικτικά παρατίθεται απόσπασμα από την έκθεση: «Σχεδόν κανένα προξενείο δεν εξασφαλίζει τις κατάλληλες συνθήκες για τα άτομα που περιμένουν τη σειρά τους μπροστά στο κτίριο του προξενείου. Δεν υπάρχουν υπόστεγα για την προστασία από τον άνεμο και το χιόνι, ούτε καθίσματα. Αυτό το φαινomenικά ασήμαντο πρόβλημα αποκτά τις πραγματικές διαστάσεις του όταν γνωρίζουμε ότι η αναμονή μπροστά στο προξενείο μπορεί να διαρκέσει μία ολόκληρη νύχτα.» (σ. 22).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Η εισερχόμενη μετανάστευση στην ΕΕ και οι πολιτικές ένταξης: Η συνεργασία μεταξύ των περιφερειακών και τοπικών αρχών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών»

(2006/C 318/24)

Στις 14 Ιουλίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα: «Η εισερχόμενη μετανάστευση στην ΕΕ και οι πολιτικές ένταξης: Η συνεργασία μεταξύ των περιφερειακών και τοπικών αρχών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών».

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 13 Ιουλίου 2006, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. **PARIZA CASTAÑOS**.

Κατά τη 429η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 181 ψήφους υπέρ, 7 κατά και 8 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Το 2002, η ΕΟΚΕ κατήρτισε γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με τίτλο «Η μετανάστευση, η ένταξη και ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών»⁽¹⁾, με στόχο να προωθήσει, σε κοινοτικό επίπεδο, έναν πολιτικό και κοινωνικό προβληματισμό ούτως ώστε οι πολιτικές για την ένταξη να αποτελούν θεμελιώδες στοιχείο των κοινών πολιτικών για τη μετανάστευση και το άσυλο.

1.2 Η γνωμοδότηση περιελάμβανε την πρόταση να καταρτίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση κοινοτικό πρόγραμμα για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι αναγκαία η κατάρτιση προγραμμάτων για την προώθηση της ένταξης των νέων μεταναστών και των προσώπων που γίνονται δεκτά για οικογενειακή επανένωση, καθώς και για τους πρόσφυγες και για τους αιτούντες άσυλο, οι οποίοι, εκτός του ότι διαθέτουν ευρωπαϊκό καθεστώς, προστατεύονται και από τη διεθνή νομοθεσία.

1.3 Η ΕΟΚΕ, σε συνεργασία με την Επιτροπή, πραγματοποίησε διάσκεψη στις 9 και 10 Σεπτεμβρίου 2002, με τον ίδιο στόχο. Στη διάσκεψη συμμετείχαν περισσότεροι από 200 εκπροσώπους των κοινωνικών εταίρων και των πλέον αντιπροσωπευτικών ΜΚΟ των 25 κρατών μελών και των ευρωπαϊκών δικτύων. Στόχος της διάσκεψης ήταν η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην προώθηση των ευρωπαϊκών πολιτικών για την ένταξη.

1.4 Στα συμπεράσματα της διάσκεψης δηλώνεται ότι οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν καθοριστικό πρωταγωνιστικό ρόλο για την ένταξη. Επισημαίνεται, επίσης, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της, **ειδικότερα δε στο επίπεδο των περιφερειακών και τοπικών αρχών, οφείλουν να προωθήσουν την ένταξη** των μεταναστών, των προσφύγων και των μειονοτήτων, και ότι είναι αναγκαίο ένα **ευρωπαϊκό πρόγραμμα** για την προώθηση της ένταξης⁽²⁾.

1.5 Το 2003, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σύστησε τα εθνικά σημεία επαφής για την ένταξη και ανέθεσε στην Επιτροπή να υποβάλει ετήσια έκθεση για τη μετανάστευση και την ένταξη⁽³⁾. Εξάλλου, η Επιτροπή κατήρτισε την Ανακοίνωση «Μετανάστευση, ένταξη και απασχόληση»⁽⁴⁾, με μια σφαιρική προσέγγιση σε θέματα ένταξης, την οποία η ΕΟΚΕ στήριξε στη γνωμοδότησή της⁽⁵⁾. Το Νοέμβριο του 2004, η Επιτροπή δημοσίευσε «Οδηγό για την Ένταξη» (*Handbook on Integration for policy-makers and practitioners*)⁽⁶⁾.

1.6 Το Πρόγραμμα της Χάγης, που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο της 4ης και 5ης Νοεμβρίου 2004, τονίζει ότι είναι αναγκαίος μεγαλύτερος συντονισμός μεταξύ των εθνικών πολιτικών και των πρωτοβουλιών της ΕΕ για τις πολιτικές ένταξης. Δηλώνει, επίσης, ότι οι πολιτικές της ΕΕ θα θεμελιώνονται σε κοινές αρχές και σε σαφείς μηχανισμούς αξιολόγησης.

1.7 Σήμερα, το πολιτικό και νομοθετικό πλαίσιο των πολιτικών για την εισερχόμενη μετανάστευση έχει αναπτυχθεί περισσότερο. Η παρούσα Γνωμοδότηση αποτελεί νέα συνεισφορά της ΕΟΚΕ, με εστίαση στους κοινωνικούς και πολιτικούς φορείς σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, δεδομένου ότι στο επίπεδο αυτό οι προκλήσεις μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα και οι πολιτικές μπορούν να επιτύχουν τα καλύτερα αποτελέσματα.

1.8 Συμπληρωματικά προς την κατάρτιση της παρούσας γνωμοδότησης, η ΕΟΚΕ διοργάνωσε ακρόαση στη Βαρκελώνη, με στόχο την ανταλλαγή ορθών πρακτικών σχετικά με τις πολιτικές των τοπικών και περιφερειακών αρχών (στο παράρτημα II, παρατίθεται έκθεση σχετικά με την ακρόαση), καθώς και ακρόαση στο Δουβλίνο, με στόχο τη μελέτη των ορθών πρακτικών σχετικά με την ένταξη και με την καταπολέμηση των διακρίσεων στον χώρο εργασίας, σε συνεργασία με την ΔΟΕ και με το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας (στο παράρτημα III παρατίθεται έκθεση σχετικά με την ακρόαση).

⁽³⁾ COM(2004) 508 τελικό.

⁽⁴⁾ COM(2003) 336 τελικό.

⁽⁵⁾ EE C 80 της 30.03.2004 (εισηγητής ο κ. PARIZA CASTAÑOS).

⁽⁶⁾ http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/immigration/integration/doc/handbook_en.pdf

⁽¹⁾ EE C 125 της 27.5.2002 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS — συνεισηγητής: ο κ. MELÍCIAS).

⁽²⁾ Βλ. τα γενικά συμπεράσματα της διάσκεψης.

2. Το Κοινό Πρόγραμμα για την Ένταξη

2.1 Την 1.9.2005, η Επιτροπή δημοσίευσε ανακοίνωση με τίτλο «Κοινό Πρόγραμμα για την Ένταξη. Πλαίσιο σχετικά με την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση»⁽⁷⁾, το οποίο η ΕΟΚΕ χαιρετίζει και υποστηρίζει, δεδομένου ότι πρόκειται για ανάπτυξη της πρότασης που η ίδια η ΕΟΚΕ είχε εκπονήσει στα πλαίσια της γνωμοδότησης και της ακρόασης του 2002.

2.2 Στην Ανακοίνωση γίνεται έκκληση στα κράτη μέλη να εντείνουν τις προσπάθειες που καταβάλλονται σε εθνικό επίπεδο όσον αφορά τις αντίστοιχες στρατηγικές τους για την ένταξη των μεταναστών, και αναζητείται μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ των αντίστοιχων στρατηγικών τους και των δράσεων που αναλαμβάνονται σε επίπεδο ΕΕ.

2.3 Η παρούσα γνωμοδότηση αποτελεί πρωτοβουλία της ΕΟΚΕ και, ως εκ τούτου, δεν είναι ειδική γνωμοδότηση επί της ανακοίνωσης της Επιτροπής. Ωστόσο, η γνωμοδότηση περιλαμβάνει επίσης την άποψη της ΕΟΚΕ για την ανακοίνωση COM(2005) 389 τελικό.

2.4 Το Συμβούλιο JAI (Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων) της 19ης Νοεμβρίου 2004 υιοθέτησε ορισμένες **Κοινές Βασικές Αρχές**, οι οποίες διαμορφώνουν ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό πλαίσιο για τις πολιτικές ένταξης. Η Επιτροπή αναπτύσσει τις αρχές αυτές με τη μορφή δράσεων που πρέπει να θεωρούνται «ως σημαντικά στοιχεία των πολιτικών ένταξης τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ»⁽⁸⁾. Οι δράσεις ομαδοποιούνται σε συνάρτηση με ένδεκα αρχές⁽⁹⁾. Η ΕΟΚΕ θεωρεί τις αρχές αυτές, που αναπτύσσονται στο κοινό πρόγραμμα, ως ενδεικνυόμενη βάση για ισορροπημένες και συνεκτικές πολιτικές ένταξης σε ευρωπαϊκό και σε εθνικό επίπεδο.

2.5 Στις δημοσιονομικές προοπτικές 2007-2013, προτείνεται η σύσταση **Ευρωπαϊκού ταμείου ένταξης**⁽¹⁰⁾ των υπηκόων τρίτων χωρών, η οποία στηρίζεται στις κοινές αυτές αρχές. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση⁽¹¹⁾ και ελπίζει να περιληφθεί στον μελλοντικό προϋπολογισμό της ΕΕ.

2.6 Το Πρόγραμμα προτείνει κάποιες δράσεις που θα πρέπει να αναπτύσσονται σε εθνικό επίπεδο, και άλλες σε κοινοτικό επίπεδο. Η Επιτροπή επιθυμεί να καθιερώσει διαδικασία διαρκούς αξιολόγησης των προγραμμάτων.

2.7 Η Επιτροπή δηλώνει ότι «είναι σημαντικό, λαμβάνοντας κατάλληλα υπόψη τις αρμοδιότητες των κρατών μελών και τις εξουσίες τους σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, να ενθαρρυνθεί μία συνεκτικότερη προσέγγιση της ένταξης σε επίπεδο ΕΕ.»⁽¹²⁾.

2.8 Η Επιτροπή πρότεινε ανοιχτή μέθοδο συντονισμού⁽¹³⁾ για τις πολιτικές μετανάστευσης, η οποία δεν έγινε δεκτή από το Συμβούλιο. Η ΕΟΚΕ⁽¹⁴⁾, η οποία είχε υποστηρίξει την εν λόγω πρόταση της Επιτροπής, φρονεί ότι το δίκτυο των εθνικών σημείων επαφής, οι κοινές αρχές και η διαδικασία αξιολόγησης των πολιτικών ένταξης, αποτελούν ένα βήμα προς την κατεύθυνση του συντονισμού των εθνικών πολιτικών, στα πλαίσια μιας κοινής προσέγγισης. Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή και το Συμβούλιο να υιοθετηθεί η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού, με βάση τις θετικές αυτές εμπειρίες.

2.9 Είναι αναγκαίο να εξακολουθήσει να αναπτύσσεται ένα νομικό πλαίσιο (κοινή πολιτική) σχετικά με τις προϋποθέσεις εισδοχής και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών. Τα κράτη μέλη πρέπει να μεταφέρουν δεόντως τις οδηγίες για τους επί μακρόν διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών και για την οικογενειακή επανένωση⁽¹⁵⁾, που υιοθετήθηκαν το 2003.

2.10 Η Επιτροπή επισημαίνει τη *συνάρτηση* μεταξύ μιας κοινής πολιτικής για την εισερχόμενη μετανάστευση και μιας κοινής στρατηγικής για την ένταξη. Ωστόσο, η Οδηγία για την εισδοχή οικονομικών μεταναστών δεν έχει ακόμη υιοθετηθεί. Η ΕΟΚΕ⁽¹⁶⁾ συμφωνεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι «οποιοδήποτε μελλοντικό μέσο για τη μετανάστευση θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ίση μεταχείριση και τα δικαιώματα των μεταναστών»⁽¹⁷⁾. Η Επιτροπή αναγγέλλει τη δημοσίευση της δεύτερης έκδοσης του Οδηγού για την Ένταξη, τη δημιουργία ιστοθέσης στο Διαδίκτυο για την ένταξη και ευρωπαϊκό φόρουμ για την ένταξη, και την ενίσχυση των ετήσιων εκθέσεων για τη μετανάστευση και την ένταξη. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους στόχους αυτούς και εκφράζει τη βούλησή της να συνεργαστεί με την Επιτροπή.

2.11 Η ΕΟΚΕ δηλώνει τη σθεναρή της υποστήριξη προς την εφαρμογή του προγράμματος αυτού και υπενθυμίζει τα όσα ήδη έχει διατυπώσει σε άλλη γνωμοδότησή της: «Η ΕΟΚΕ προτείνει να ανατεθεί στην Επιτροπή η διαχείριση ενός ευρωπαϊκού προγράμματος για την ένταξη, το οποίο θα διαθέτει επαρκείς χρηματοδοτικούς πόρους, στο πλαίσιο του συντονισμού των εθνικών πολιτικών και υπογραμμίζει τη σημασία του να χορηγήσει το Συμβούλιο στην Επιτροπή τα πολιτικά, νομοθετικά και δημοσιονομικά μέσα που απαιτούνται για την προώθηση της ενσωμάτωσης των μεταναστών. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της θέσπισης, σε συνεργασία με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, προγραμμάτων υποδοχής των μεταναστών τα οποία να είναι θετικά και αποτελεσματικά»⁽¹⁸⁾.

2.12 Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ προτείνει επίσης να εγκρίνει η ΕΕ επαρκή κονδύλια για την ανθρωπιστική υποδοχή των πολυάριθμων μεταναστών χωρίς προσωπικά έγγραφα που εισρέουν στις χώρες της Νότιας Ευρώπης. Τα κράτη μέλη της ΕΕ οφείλουν να επιδείξουν αλληλεγγύη και υπευθυνότητα ώστε η Ευρώπη να δρα με μια κοινή πολιτική.

(7) COM(2005) 389 τελικό.

(8) Βλ. COM(2005) 389 τελικό, κεφάλαιο 2.

(9) Παράρτημα 1.

(10) Βλ. COM(2005) 123 τελικό.

(11) Γνωμοδότηση για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών — ΕΕ C 88 της 11.4.2006 (εισηγήτρια: κα LE NOUAIL MARLIÈRE).

(12) Βλ. COM(2005) 389 τελικό, κεφάλαιο 3.

(13) COM(2001) 387 τελικό.

(14) ΕΕ C 221 της 17.09.2002 (εισηγήτρια: η κα zu Eulenburg).

(15) Οδηγίες 2003/109/ΕΚ και 2003/86/ΕΚ.

(16) Γνωμοδότηση για την Πράσινη Βίβλο: Για μια κοινοτική προσέγγιση της διαχείρισης της οικονομικής μετανάστευσης (εισηγήτης: ο κ. PARIZA CASTANOS), ΕΕ C 286 της 17.11.2005.

(17) Βλ. COM(2005) 389 τελικό, κεφάλαιο 3.2.

(18) ΕΕ C 80 της 30.03.2004, σημείο 1.10 (εισηγήτης ο κ. PARIZA CASTANOS).

3. Οι πολιτικές ένταξης

3.1 Η ένταξη αποτελεί αμφίδρομη διαδικασία που θεμελιώνεται σε δικαιώματα και υποχρεώσεις των υπηκόων τρίτων χωρών και της κοινωνίας υποδοχής και καθιστά δυνατή την πλήρη συμμετοχή των μεταναστών. Σε άλλη γνωμοδότησή της, η ΕΟΚΕ όρισε την ένταξη ως «προοδευτική εξίσωση των μεταναστών με τον υπόλοιπο πληθυσμό όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις όπως, επίσης, την πρόσβασή τους στα αγαθά, τις υπηρεσίες και τους διαύλους συμμετοχής των πολιτών υπό συνθήκες ισότητας ευκαιριών, και μεταχείρισης»⁽¹⁹⁾.

3.2 Η αμφίδρομη αυτή προσέγγιση σημαίνει ότι η ένταξη δεν αφορά μόνον τους μετανάστες, αλλά και την κοινωνία υποδοχής. Δεν πρόκειται για ενσωμάτωση των μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής, αλλά για ενοποίηση των μεταναστών με την κοινωνία υποδοχής· δηλαδή, και οι δύο πλευρές καλούνται να ενοποιηθούν. Οι πολιτικές ένταξης πρέπει να απευθύνονται και στις δύο πλευρές, με στόχο να επιτευχθεί μια κοινωνία στην οποία όλοι οι πολίτες θα έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις, και θα μοιράζονται τις αξίες της δημοκρατικής, ανοιχτής και πλουραλιστικής κοινωνίας.

3.3 Οι μετανάστες έχουν χρέος να κατανοούν και να σέβονται τις πολιτισμικές αξίες της κοινωνίας υποδοχής και, αντιστρόφως, η κοινωνία υποδοχής έχει χρέος να κατανοεί και να σέβεται τις πολιτισμικές αξίες των μεταναστών. Τα πολιτισμικά ζητήματα χρησιμοποιούνται πολλές φορές με σκοπό την άσκηση δυσμενών διακρίσεων. Η ένταξη δεν συνίσταται στην πολιτισμική προσαρμογή των μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής. Ορισμένες αποτυχίες οφείλονται σε αυτή την εσφαλμένη θεώρηση. Οι ευρωπαϊκές κοινωνίες είναι κοινωνίες πλουραλιστικές από πολιτισμική άποψη και η τάση αυτή θα ενταθεί στο μέλλον, ως συνέπεια της διεύρυνσης και της αύξησης της εισερχόμενης μετανάστευσης.

3.4 Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, σε πολλά κράτη μέλη, διαμένουν πολυάριθμα άτομα που ανήκουν σε μειονότητες διαφόρων εθνικών ή πολιτισμικών προελεύσεων, και τα δικαιώματα των οποίων πρέπει επίσης να προστατεύονται και να διασφαλίζονται.

3.5 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η πολιτισμική ποικιλομορφία αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο της πλουραλιστικής και δημοκρατικής Ευρώπης, όπως και η αρχή της θρησκευτικής ουδετερότητας του κράτους. Η μετανάστευση που προέρχεται από τρίτες χώρες προσφέρει νέα στοιχεία στην ποικιλομορφία μας και εμπλουτίζει κοινωνικά και πολιτισμικά τις κοινωνίες μας. Ο πολιτισμός των ανθρώπινων κοινοτήτων δεν μπορεί να νοηθεί ως κάτι το αναλλοίωτο, αλλά αντίθετα ως μια διαδικασία σε συνεχή εξέλιξη, που εμπλουτίζεται με τις πλέον διαφορετικές συνεισφορές. Οι αρχές της ανεξαρτησίας και της ουδετερότητας των θεσμικών οργάνων έναντι των θρησκειών συμβάλλει στην ανάπτυξη καλών σχέσεων μεταξύ των μεταναστών και της κοινωνίας υποδοχής. Οι ευρωπαϊκές κοινωνίες πρέπει να προωθήσουν προγράμματα διαπολιτισμικής κατάρτισης. Η Σύμβαση της UNESCO⁽²⁰⁾ για την πολιτισμική

ποικιλομορφία συνιστά θεμελιώδη μηχανισμό για τις ευρωπαϊκές πολιτικές.

3.6 Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών συνιστά, επίσης, διαδικασία εξίσωσης δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, και σχετίζεται άμεσα με την καταπολέμηση των διακρίσεων. Οι διακρίσεις είναι ένας παράνομος τρόπος να θίγονται τα δικαιώματα των ανθρώπων. Σε πολλά κράτη μέλη, λόγω νομοθεσιών πολύ περιοριστικών για την επανένωση των οικογενειών, το δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή δεν εξασφαλίζεται δεόντως. Και η Οδηγία που υιοθέτησε το Συμβούλιο είναι επίσης ακατάλληλη⁽²¹⁾.

3.7 Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, οι πολιτικές ένταξης, σε ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό πλαίσιο, δεν αποτελούν ευθύνη αποκλειστικά των κυβερνήσεων των κρατών μελών. Οι πολιτικές αυτές θα έχουν μεγαλύτερη επιτυχία εάν συμμετέχουν σ' αυτές οι τοπικές και περιφερειακές αρχές και εάν συνεργάζονται ενεργά οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ προτείνει να εντείνουν οι τοπικές και περιφερειακές αρχές τις προσπάθειές τους και να προωθήσουν νέες πολιτικές για την ένταξη.

3.8 Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων που διαθέτουν στα διάφορα κράτη μέλη, έχουν στη διάθεσή τους πολιτικά, νομοθετικά και δημοσιονομικά μέσα, τα οποία οφείλουν να αξιοποιούν κατάλληλα για τις πολιτικές ένταξης.

3.9 Οι μετανάστες και η κοινωνία υποδοχής πρέπει να υιοθετούν στάση που θα ευνοεί την ένταξη. Οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να δεσμεύονται έναντι των πολιτικών για την ένταξη και την καταπολέμηση των διακρίσεων.

3.10 Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών καλούνται να αντιμετωπίσουν μια θεμελιώδη πρόκληση: να προωθήσουν στις ευρωπαϊκές κοινωνίες υποδοχής στάσεις που θα ευνοούν την ένταξη. Οι κοινωνικοί εταίροι, οι οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι πολιτιστικοί και αθλητικοί σύλλογοι, οι θρησκευτικές κοινότητες, οι σύλλογοι γειτόνων, οι εκπαιδευτικές κοινότητες, τα μέσα επικοινωνίας κ.λπ. οφείλουν να βρίσκονται στην πρωτοπορία σε ό,τι αφορά την ένταξη, και επομένως πρέπει να ανοίξουν τις πόρτες τους και να προωθήσουν τη συμμετοχή των μεταναστών.

3.11 Σε ορισμένα μειοψηφικά τμήματα των ευρωπαϊκών κοινωνιών, αυξάνονται οι διακρίσεις, ο ρατσισμός και η ξενοφοβία. Ορισμένοι ανειδίκευτοι πολιτικοί και κάποια μέσα επικοινωνίας που διευρύνουν κοινωνικά την επίδραση των συμπεριφορών αυτών τροφοδοτούν επίσης τέτοιου είδους στάσεις. Ωστόσο, πολλές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στην Ευρώπη έχουν δεσμευτεί υπέρ του κοινωνικού και πολιτικού αγώνα ενάντια στις συμπεριφορές αυτές.

⁽¹⁹⁾ EE C 125 της 27.5.2002, σημείο 1.4 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTANOS).

⁽²⁰⁾ Σύμβαση για την προστασία και την προώθηση της ποικιλομορφίας των πολιτισμικών εκφράσεων. Βλ. http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=11281&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

⁽²¹⁾ Βλ. την οδηγία 2003/86/ΕΚ και τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ στην EE C 204 της 18.7.2000 (εισηγήτρια: η κ. CASSINA) και στην EE C 241 της 7.10.2002 (εισηγητής: ο κ. MENGZZI).

3.12 Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές, σε συνεργασία με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, έχουν την ευθύνη της ενημέρωσης των μεταναστών και της κοινωνίας υποδοχής σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους.

3.13 Οι οργανώσεις και οι κοινότητες των μεταναστών διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο για την εισδοχή και την ένταξη. Και οι οργανώσεις αυτές πρέπει επίσης να προωθούν δυναμικές ένταξης μεταξύ των μελών τους, και να ενισχύουν τη σύνδεση με τις οργανώσεις της κοινωνίας υποδοχής.

3.14 Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές οφείλουν να στηρίζουν το έργο των οργανώσεων αυτών και να διεξάγουν διαβουλεύσεις μαζί τους πριν από την υιοθέτηση των πολιτικών αποφάσεων.

3.15 Οι Οδηγίες για την καταπολέμηση των διακρίσεων⁽²²⁾ έχουν υιοθετηθεί και έχουν μεταφερθεί στις επιμέρους εθνικές νομοθεσίες. Η ΕΟΚΕ ελπίζει να λάβει γνώση των εκθέσεων αξιολόγησης σχετικά με τις επιδράσεις και τα αποτελέσματά τους.

3.16 Ωστόσο, πολλά άτομα, μετανάστες ή απόγονοι μεταναστών, ή άτομα που ανήκουν σε εθνοτικές ή πολιτισμικές μειονότητες, υφίστανται διακρίσεις στον χώρο της εργασίας (ενώ διαθέτουν τα ίδια επαγγελματικά προσόντα): μεγαλύτερες δυσκολίες για την πρόσβαση στην εργασία, θέσεις χαμηλής ποιότητας και πιο συχνές απολύσεις.

3.17 Οι κοινωνικοί εταίροι στο τοπικό και περιφερειακό επίπεδο πρέπει να καταπολεμήσουν τις πρακτικές αυτές των διακρίσεων, που έρχονται σε αντίθεση προς τους ευρωπαϊκούς νόμους και αποτελούν νέα εμπόδια για την ένταξη. Οι διακρίσεις στην εργασία αποτελούν επίσης εμπόδιο για την επιτυχία των επιχειρήσεων. Η ένταξη στον χώρο εργασίας, υπό συνθήκες ισότιμης μεταχείρισης, χωρίς επαγγελματικές διακρίσεις σε σχέση με τους ημεδαπούς εργαζομένους, συνιστά αναγκαία προϋπόθεση για την επιτυχία των επιχειρήσεων και για την κοινωνική ένταξη⁽²³⁾. Στο παράρτημα III της παρούσας γνωμοδότησης περιλαμβάνεται έκθεση από την ακρόαση που πραγματοποιήθηκε στο Δουβλίνο για την εξέταση των ορθών πρακτικών για την εργασιακή ένταξη.

4. Τα τοπικά και περιφερειακά προγράμματα για την ένταξη

4.1 Σε ορισμένα κράτη μέλη επικρατούσε άλλοτε η άποψη ότι δεν χρειάζεται να θεσπιστεί πολιτική για την ένταξη, με βάση το σκεπτικό ότι οι μετανάστες είναι απλώς προσκεκλημένοι και ότι ο προορισμός τους είναι η επιστροφή τους στις χώρες προέλευσης μετά τη λήξη της εργασιακής δραστηριότητας. Η εσφαλμένη αυτή προσέγγιση προκάλεσε πολλά προβλήματα κοινωνικού διαχωρισμού και περιθωριοποίησης, τα οποία επιχειρούν να επιλύσουν οι σημερινές πολιτικές.

4.2 Σε άλλα κράτη μέλη, επικρατούσε για χρόνια η άποψη ότι η ένταξη των μεταναστών θα εξελισσόταν αυτόματα και εύκολα, χωρίς να υπάρχουν ειδικές πολιτικές. Με την πάροδο του χρόνου, όμως, εδραιώθηκαν καταστάσεις κοινωνικού διαχωρισμού και περιθωριοποίησης, που κατέληξαν σε σοβαρές κοινωνικές διενέξεις. Νέες πολιτικές επιχειρούν σήμερα να επανορθώσουν τα προβλήματα που κληρονομήθηκαν από το παρελθόν.

⁽²²⁾ Οδηγίες 2000/43/ΕΚ και 2000/78/ΕΚ.

⁽²³⁾ Ας αναφερθεί η θετική δράση των κοινωνικών εταίρων στην Ιρλανδία.

4.3 Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, όταν η μετανάστευση αναπτύσσεται μέσω «αντικανονικών» διαύλων, είναι δύσκολο να εφαρμοστούν πολιτικές ένταξης, δεδομένου ότι ένας μετανάστης «χωρίς προσωπικά έγγραφα» βρίσκεται σε επισφαλή και ιδιαίτερα ευάλωτη θέση. Σε ορισμένα κράτη μέλη έχουν δρομολογηθεί διαδικασίες για τη νομιμοποίηση της διαμονής των προσώπων αυτών, πράγμα που θα προωθήσει την ένταξή τους.

4.4 Παρότι στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξακολουθούν να υφίστανται ορισμένες αμφιβολίες όσον αφορά την επικουρικότητα, η πλειονότητα των ηγετών συμφωνεί ότι πρέπει να προωθηθούν συνεκτικές πολιτικές ένταξης σε όλα τα επίπεδα: κοινοτικό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό.

4.5 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι πολιτικές αυτές, για να είναι αποτελεσματικές, πρέπει να είναι προδραστικές και να αναπτύσσονται μέσα σε ένα συνεκτικό πλαίσιο και με μια ολιστική προσέγγιση. Πολλές φορές, οι αρχές ενεργούν εκ των υστέρων, όταν τα προβλήματα έχουν ήδη εκδηλωθεί και είναι δύσκολο να επιλυθούν.

4.6 Η ένταξη αποτελεί πολυδιάστατη διαδικασία, στην οποία πρέπει να συμμετέχουν οι διάφορες δημόσιες διοικήσεις και οι κοινωνικοί παράγοντες. Οι ευρωπαϊκές, εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές πρέπει να εκπονήσουν προγράμματα στο εκάστοτε πεδίο αρμοδιοτήτων τους. Για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητά τους και να έχουν συνολική συνεκτικότητα, τα προγράμματα και οι δράσεις πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται και να συντονίζονται κατάλληλα.

4.7 Οι πολίτες και οι τοπικές αρχές υφίστανται τις συνέπειες των εσφαλμένων πολιτικών των κυβερνήσεων. Τα δημαρχεία των πόλεων είναι εκείνα που υφίστανται κατά πρώτο λόγο τις συνέπειες από την αποτυχία των πολιτικών αυτών και, γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, εδώ και καιρό διάφορες τοπικές και περιφερειακές αρχές αναπτύσσουν πολιτικές υποδοχής και ένταξης. Οι εμπειρίες ποικίλλουν κατά πολύ: σε ορισμένες περιπτώσεις, αποτελούν παραδείγματα ορθών πρακτικών· σε άλλες, όμως, πρόκειται για αποτυχίες.

4.8 Οι σημαντικότερες σημερινές και μελλοντικές διαστάσεις των μεταναστευτικών διαδικασιών μας υποδεικνύουν ότι οι προκλήσεις που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε είναι πολύ μεγάλες, ενώ, αντίθετα, οι οικονομικοί πόροι και οι πολιτικές δράσεις των τοπικών και περιφερειακών αρχών είναι ανεπαρκείς.

4.9 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι τοπικές και περιφερειακές αρχές πρέπει να καταρτίσουν, σε συνεργασία με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, σχέδια και προγράμματα ένταξης όπου θα ορίζονται οι στόχοι και στα οποία θα εκχωρηθούν οι αναγκαίοι πόροι. Οι πολιτικές «στα χαρτιά», τα προγράμματα χωρίς οικονομικούς πόρους, δεν επιφέρουν αποτελέσματα.

4.10 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα ήταν λογικό να προβλεφθεί ένα τμήμα του οικονομικού οφέλους που προέρχεται από τη μετανάστευση να αφιερώνεται στις πολιτικές εισδοχής και ένταξης.

4.11 Είναι ιδιαίτερα σημαντικό, κατά την κατάρτιση των προγραμμάτων και σχεδίων για την ένταξη, να διεξάγονται επίσης διαβουλεύσεις με τις αντιπροσωπευτικότερες ενώσεις μεταναστών.

4.12 Σε διάφορους δήμους και περιφέρειες της Ευρώπης, υπάρχουν συστήματα και όργανα συμμετοχής και διαβούλευσης ώστε οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να συνεργάζονται με τις αρχές για την κατάρτιση ή τη διαχείριση των πολιτικών ένταξης.

5. Οι μηχανισμοί, οι προϋπολογισμοί και οι εκτιμήσεις

5.1 Τα τοπικά και περιφερειακά σχέδια και προγράμματα για την ένταξη πρέπει να διαθέτουν επαρκή προϋπολογισμό, καθώς και ίδιους μηχανισμούς διαχείρισης και αξιολόγησης.

5.2 Υπάρχουν πολλά παραδείγματα ευρωπαϊκών δήμων και περιφερειών που διαθέτουν ειδικούς οργανισμούς και τμήματα, με ευρύ πολιτικό και τεχνικό περιεχόμενο.

5.3 Πολλοί δήμοι και περιφέρειες, επίσης, διαθέτουν όργανα διαβούλευσης και συμμετοχής για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Έχουν συσταθεί διάφορα συμβουλευτικά φόρουμ και συμβούλια, στα οποία συμμετέχουν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και οι ενώσεις μεταναστών.

5.4 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρόκειται για παραδείγματα ορθών πρακτικών που πρέπει να επεκταθούν στην ΕΕ.

5.5 Σε πολλές πόλεις, επίσης, υπάρχουν παραδείγματα γραφείων ειδικευμένων στην εξυπηρέτηση των μεταναστών και στην ανάπτυξη συγκεκριμένων τμημάτων των σχεδίων ένταξης.

5.6 Διεξάγεται ένας προβληματισμός σχετικά με τους κινδύνους κοινωνικού διαχωρισμού που προκύπτουν όταν η εξυπηρέτηση των μεταναστών παρέχεται από ειδικευμένες υπηρεσίες που έχουν δημιουργηθεί γι' αυτούς. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να αποφεύγεται ο διαχωρισμός στη χρήση των δημοσίων υπηρεσιών, παρότι ορισμένες φορές θα είναι αναγκαίο να υπάρχουν ειδικές υπηρεσίες, ειδικότερα δε για την υποδοχή των μεταναστών όταν φθάνουν.

5.7 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι αναγκαία η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και των λοιπών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στην κατάρτιση και τη διαχείριση των περιφερειακών και τοπικών σχεδίων και προγραμμάτων ένταξης.

5.8 Επίσης θετική είναι η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των τοπικών και περιφερειακών αρχών των ευρωπαϊκών κοινωνιών υποδοχής με εκείνες των χωρών προέλευσης. Υπάρχουν παραδείγματα ορθών πρακτικών που θα ήταν σκόπιμο να επεκταθούν.

5.9 Ορισμένες αρχές αφιερώνουν κονδύλια αποκλειστικά για να περιορίσουν τις διενέξεις, αφού αυτές εκδηλωθούν. Για να είναι αποτελεσματικές οι πολιτικές ένταξης, πρέπει να είναι προδραστικές.

5.10 Η ένταξη συνιστά πρόκληση για τις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Πρόσφατα συμβάντα σε διάφορες χώρες κατέστησαν πρόδηλο το γεγονός ότι οι στόχοι δεν επιτυγχάνονται. Αν και η κατάσταση διαφέρει μεταξύ κρατών μελών και ορισμένα προβλήματα είναι ιδιαί-

τερα, σε ολόκληρη την Ευρώπη, χρειάζεται βελτίωση των πολιτικών για την ισότητα μεταχείρισης, την ένταξη και την καταπολέμηση των διακρίσεων.

5.11 Η ΕΟΚΕ προτείνει οι διάφορες δημόσιες διοικήσεις -ευρωπαϊκές, εθνικές, περιφερειακές και τοπικές- σύμφωνα με τις διαφορετικές πρακτικές της εκάστοτε χώρας, να καταρτίσουν προγράμματα για την ένταξη, με κατάλληλα κονδύλια και με προδραστικό πνεύμα.

5.12 Τα προγράμματα θα πρέπει να διαθέτουν συστήματα αξιολόγησης, με ακριβείς δείκτες και με διαφανείς διαδικασίες. Η κοινωνία των πολιτών πρέπει να συμμετέχει στις διαδικασίες αξιολόγησης.

6. Οι στόχοι

6.1 Τα ζητήματα και οι προσεγγίσεις που πρέπει να περιλαμβάνουν τα περιφερειακά και τοπικά προγράμματα για την ένταξη είναι πολλά και διάφορα. Τα σημαντικότερα είναι αυτά που ακολουθούν:

6.2 *Η παρατήρηση της πραγματικότητας* — Η πραγματικότητα της εισερχόμενης μετανάστευσης και της κατάστασης των μειονοτήτων σε μια δεδομένη περιοχή πρέπει να μελετηθεί διεξοδικά από τα θεσμικά όργανα, προκειμένου να επιλεγούν οι ορθές δράσεις προς ανάπτυξη.

6.3 *Η πρώτη υποδοχή* — Δημιουργία κέντρων υποδοχής: υγειονομική φροντίδα και νομική υποστήριξη: προσωρινή στέγαση για ειδικές περιπτώσεις: έναρξη μαθημάτων γλώσσας: ενημέρωση σχετικά με τους νόμους και τις συνήθειες της κοινωνίας υποδοχής: συνδρομή για την πρόσβαση στην πρώτη απασχόληση κ.λπ. Κατά τις δράσεις αυτές, πρέπει να δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στους ανηλικούς και άλλα πρόσωπα σε ευάλωτη κατάσταση.

6.4 *Η διδασκαλία της γλώσσας* — Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές πρέπει να εφαρμόσουν δραστήριες πολιτικές για την διδασκαλία της γλώσσας, δεδομένου ότι η επαρκής γνώση της γλώσσας της κοινωνίας υποδοχής είναι αναγκαία για την ένταξη. Τα προγράμματα διδασκαλίας πρέπει να οργανώνονται σε τόπους κοντά στον τόπο κατοικίας και τα ωράρια πρέπει να είναι πολύ ευέλικτα. Η υποχρέωση των αρχών είναι να παρέχουν σε όλους τους μετανάστες την ευκαιρία παρακολούθησης των μαθημάτων.

6.5 *Η πρόσβαση στην απασχόληση* — Η εργασία αποτελεί, αναμφισβήτητα, μια πρωταρχική πτυχή της ένταξης. Οι αρμόδιες για την απασχόληση δημόσιες αρχές πρέπει να διαθέτουν κατάλληλα προγράμματα: τμήματα επαγγελματικής κατάρτισης, παροχή συμβουλών για την εξεύρεση εργασίας κ.λπ.

6.6 Οι διακρίσεις στον τόπο εργασίας συνιστούν πολύ σημαντικό εμπόδιο για την ένταξη. Οι διάφοροι παράγοντες στο τοπικό και περιφερειακό επίπεδο πρέπει να αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο για την καταπολέμηση των διακρίσεων.

6.7 *Πρόσβαση στην κατοικία* — Η πρόσβαση σε ποιοτική κατοικία, χωρίς διακρίσεις, είναι μια από τις μεγάλες προκλήσεις των τοπικών και περιφερειακών πολιτικών. Οι αρχές πρέπει να αποτρέπουν την ύπαρξη υποβαθμισμένων αστικών γκέτο όπου συγκεντρώνονται πολλοί μετανάστες και για το λόγο αυτό πρέπει να τροποποιήσουν σε αρκετά πρώιμο στάδιο την πολεοδομική πολιτική τους. Η βελτίωση της ποιότητας διαβίωσης των συνοικιών αυτών πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα.

6.8 *Η εκπαίδευση* — Τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να εξασφαλίζουν στα παιδιά των μεταναστών την πρόσβαση σε ποιοτικά σχολεία. Πρέπει να εμποδίζεται η υπερβολική συγκέντρωση των μαθητών αυτών σε χαμηλής ποιότητας σχολεία-γκέτο, όπως συμβαίνει σε πολλές περιπτώσεις. Η εκπαίδευση των παιδιών, σε όλες τις φάσεις της, αποτελεί τη βάση για την ένταξη των νέων γενεών.

6.9 Η διδασκαλία πρέπει να λαμβάνει υπόψη την εσωτερική ποικιλομορφία των ευρωπαϊκών κοινωνιών. Χρειάζονται διαπολιτισμικοί διαμεσολαβητές και ενίσχυση του δυναμικού των εκπαιδευτικών, ώστε να μπορούν να υπερκεραθούν οι γλωσσικές και πολιτισμικές δυσχέρειες.

6.10 Τα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων πρέπει να περιλαμβάνουν και τον πληθυσμό των μεταναστών, ειδικότερα δε τις γυναίκες. Η επαγγελματική κατάρτιση είναι καθοριστική προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση των μεταναστών στην απασχόληση.

6.11 *Πρόσβαση στην υγεία* — Πρέπει να προωθηθεί η πρόσβαση των μεταναστών στην υγεία και στην υγειονομική φροντίδα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, θα χρειαστεί η συνεργασία των υπηρεσιών διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης.

6.12 *Προσαρμογή των κοινωνικών υπηρεσιών* — Συχνά, η μετανάστευση θέτει ζητήματα για τα οποία οι κοινωνικές υπηρεσίες δεν είναι προετοιμασμένες. Πρέπει να προσαρμοστούν στη νέα κατάσταση: τη διαχείριση της πολυμορφίας.

6.13 *Η κατάρτιση των επαγγελματιών* — Οι υπάλληλοι των κοινωνικών υπηρεσιών, της εκπαίδευσης, των αστυνομικών σωμάτων, των υγειονομικών υπηρεσιών και κάθε άλλης δημόσιας υπηρεσίας θα πρέπει να διαθέτουν νέα στοιχεία κατάρτισης για την κατάλληλη εξυπηρέτηση των μεταναστών και των μειονοτήτων.

6.14 *Η πολυμορφία είναι θετική* — Τα πολιτιστικά προγράμματα πρέπει να αναγνωρίζουν την πολιτισμική ποικιλομορφία. Η ποικιλομορφία είναι πτυχή που χαρακτηρίζει τις σημερινές ευρωπαϊκές πόλεις. Ποικίλες είναι επίσης και οι θρησκευτικές πεποιθήσεις.

6.15 Αναγκαίο είναι επίσης να προωθήσουν οι τοπικές αρχές την παιδαγωγική της συμβίωσης και να συμβάλουν ώστε όλοι οι άνθρωποι, όποια κι αν είναι η καταγωγή τους, να προσαρμόζονται στον τρόπο ζωής της πόλης όπου διαμένουν. Στην παιδαγωγική αυτή για τη συμβίωση πρέπει να συμμετέχουν τόσο οι πληθυσμοί που προέρχονται από τη μετανάστευση όσο και οι κοινωνίες υποδοχής, ώστε να βελτιωθεί η κατανόηση μεταξύ πολιτισμών και να προωθηθεί η κοινωνική ένταξη.

6.16 Όλοι οι άνθρωποι πρέπει να μπορούν να απολαμβάνουν το δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή, που είναι ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζονται διεθνώς στις Συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εντούτοις, πολλές εθνικές νομοθεσίες, όπως επίσης και η ευρωπαϊκή οδηγία για την οικογενειακή επανένωση⁽²⁴⁾, δεν εγγυώνται δεόντως τη δυνατότητα πολλών μεταναστών να απολαμβάνουν το δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή, το οποίο αποτελεί επιπλέον πολύ θετικό παράγοντα για τις πολιτικές ένταξης.

6.17 *Η οπτική γωνία που αφορά το φύλο* — Η πτυχή που αφορά το φύλο πρέπει να περιλαμβάνεται σε όλες τις πολιτικές ένταξης. Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι πολιτικές που αφορούν την κατάρτιση για την απασχόληση, με στόχο τη διευκόλυνση της εργασιακής ένταξης.

6.18 *Η συμμετοχή στα κοινά* — Η πρόσβαση στους διαύλους της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά είναι ένα από τα πλέον σημαντικά στοιχεία της ένταξης. Τα δικαιώματα των πολιτών και το δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές πρέπει να εξασφαλιστούν στους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν μόνιμα ή για μεγάλο χρονικό διάστημα στην Ε.Ε., όπως έχει προτείνει η ΕΟΚΕ σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της⁽²⁵⁾.

7. Νέες στρατηγικές για τις τοπικές και περιφερειακές αρχές (μερικά από τα συμπεράσματα της ακρόασης της Βαρκελώνης)

7.1 Απαιτείται εργασία σε δίκτυα και συντονισμός μεταξύ των διαφόρων οργάνων

7.1.1 Η εργασία σε δίκτυο και ο διοργανικός συντονισμός αποτελούν καθοριστικά στοιχεία και εμφανίζονται με δύο μορφές: οριζόντια, δηλαδή μεταξύ των τοπικών αρχών, και κάθετη, δηλαδή μεταξύ των τοπικών διοικήσεων και των περιφερειακών και κρατικών διοικήσεων. Οι προκλήσεις που θέτουν η μετανάστευση και η ένταξη δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν ξεχωριστά από την κάθε διοίκηση. Η ΕΟΚΕ προτείνει να βελτιώσουν οι δημόσιες διοικήσεις τα συστήματα συντονισμού και να προβλεφθούν διαδικασίες αξιολόγησης για την εργασία σε δίκτυο. Επίσης, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να καθιερώσει μια καλύτερη συνεργασία με την Επιτροπή των Περιφερειών για την προώθηση των πολιτικών ένταξης.

7.1.2 Ορισμένες περιφέρειες, όπως η Καταλονία και το κρατίδιο Schleswig-Holstein, παρατήρησαν ότι ένα από τα κεντρικά στοιχεία του έργου τους αφορά το να επιτύχουν τη συμμετοχή των δημοτικών αρχών στον σχεδιασμό των δράσεών τους. Η περιφέρεια της Καμπανίας επεσήμανε επίσης ότι αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην εργασία σε δίκτυο με τα συνδικάτα, τους φορείς της Εκκλησίας κ.λπ. Από την πλευρά τους, οι τοπικές αρχές τόνισαν ότι, για ένα έργο όπως η υποδοχή, είναι πολύ σημαντική η εργασία σε δίκτυο με φορείς ειδικευμένους στο έργο αυτό.

⁽²⁴⁾ Βλ. την Οδηγία 2003/86/ΕΚ και τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ στην ΕΕ C 204 της 18.07.2000 (εισηγήτρια: κα CASSINA) και στην ΕΕ C 241 της 7.10.2002 (εισηγητής: ο κ. MENGOZZI).

⁽²⁵⁾ Βλ. τη γνωμοδότηση «Η απόκτηση της ιθαγένειας της ΕΕ», ΕΕ C 208 της 3.9.2003 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS).

7.1.3 Οι εμπειρίες από την εργασία σε δίκτυο μεταξύ τοπικών αρχών αυξάνονται διαρκώς στον ευρωπαϊκό χώρο. Η *Eurocities* είναι οργάνωση που συστάθηκε το 1986 και στην οποία συμμετέχουν ήδη 123 ευρωπαϊκές πόλεις. Λειτουργεί βάσει ομάδων εργασίας, μία από τις οποίες ασχολείται με την εισερχόμενη μετανάστευση και την ένταξη· συμμετέχουν ενεργά σε αυτήν ορισμένες από τις πόλεις που εκπροσωπήθηκαν στην ακρόαση, όπως το Ρότερνταμ και το Leeds. Πέρα από την ανταλλαγή εμπειριών και ορθών πρακτικών, προωθούν ευρωπαϊκά προγράμματα με τη συμμετοχή διαφόρων πόλεων.

7.1.4 Άλλο δίκτυο, που συστάθηκε πιο πρόσφατα, με στόχο ειδικά την πολιτική για την εισερχόμενη μετανάστευση και την ένταξη, είναι το δίκτυο ERLAI, στο οποίο συμμετέχουν ήδη 26 τοπικές και περιφερειακές αρχές. Στόχοι του είναι επίσης η ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών, καθώς και η ανάπτυξη κοινών δράσεων και σχεδίων.

7.1.5 Υπάρχουν και άλλες εμπειρίες, που έχουν προωθηθεί από διάφορους φορείς. Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας εργάζεται επίσης με βάση ένα δίκτυο πόλεων, για το συντονισμό των πολιτικών ένταξης.

7.1.6 Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το δίκτυο εθνικών σημείων επαφής για την ένταξη, το οποίο συντονίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έχει επίσης ως στόχο την ανταλλαγή εμπειριών. Έχει συνεργαστεί στην κατάρτιση του «Οδηγού για την ένταξη»⁽²⁶⁾ και της ετήσιας έκθεσης για τη μετανάστευση και την ένταξη⁽²⁷⁾.

7.2 Τα σχέδια για την ένταξη και η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών

7.2.1 Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές που έχουν καταρτίσει ολοκληρωμένα σχέδια και που διαθέτουν τμήματα διαχείρισης για την ένταξη επιτυγχάνουν καλύτερα αποτελέσματα από εκείνες που αναπτύσσουν απλώς διάσπαρτες δράσεις. Ο προγραμματισμός, η παροχή πόρων και η δημιουργία μηχανισμών διαχείρισης συνιστούν αναγκαία στοιχεία για την προσέγγιση της μετανάστευσης και της ένταξης.

7.2.2 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι πολύ σημαντικό στη χάραξη των πολιτικών και στην ανάπτυξη των δράσεων να συμμετέχουν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Για την επιτυχία ενός σχεδίου ένταξης, είναι σημαντικό να έχει συμμετάσχει η κοινωνία των πολιτών. Αυτή ήταν η άποψη του κρατιδίου Schleswig-Holstein, που κάλεσε κοινωνικούς παράγοντες και διάφορους φορείς να συμμετάσχουν σε ευρύ προβληματισμό σχετικά με την ένταξη, πριν από την υιοθέτηση του σχεδίου του, και επέτυχε να συνειδητοποιήσει η κοινωνία την αναγκαιότητα των πολιτικών ένταξης. Άλλοι δήμοι και περιφέρειες ανέπτυξαν επίσης παραδείγματα συμμετοχικών διαδικασιών (Κοπεγχάγη, Βαρκελώνη, Ελσίνκι...).

7.3 Το Ευρωπαϊκό Ταμείο ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών

7.3.1 Η αποτελεσματικότητα των τοπικών και περιφερειακών αρχών αυξάνεται όταν τους παρέχεται οικονομική στήριξη από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, δεδομένου ότι οι πολιτικές για την ένταξη απαιτούν οικονομικούς πόρους και τα κράτη οφείλουν να αναλαμβάνουν μεγαλύτερες δεσμεύσεις. Το κρατίδιο Schleswig-Holstein αναφέρθηκε στην πτυχή αυτή και επεσήμανε ότι μία από τις κύριες δραστηριότητες του υπήρξε το να θέσει τη γερμανική

κυβέρνηση ενώπιον της αναγκαιότητας να ανταποκριθεί στο αίτημα αυτό, καθώς είχε επιτύχει θετικά αποτελέσματα σχετικά με το ζήτημα.

7.3.2 Άλλες τοπικές αρχές, όπως της Λουμπλιάνα και της Brescia, παρατήρησαν ότι η πενιχρή υποστήριξη που λαμβάνουν από τις αντίστοιχες κυβερνήσεις τους τις εμποδίζει να αναπτύξουν ευρύτερες πολιτικές στον τομέα αυτόν. Το πρόβλημα επιτείνεται όταν οι περιφερειακές αρχές διαθέτουν λιγότερους ίδιους πόρους. Σε αυτό αναφέρθηκε η γαλλική περιφέρεια Midi-Pyrénées.

7.3.3 Το Ευρωπαϊκό Ταμείο ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο για την περίοδο 2007-2013, έχει θεμελιώδη ρόλο, καθότι θα κινητοποιήσει σημαντικούς οικονομικούς πόρους για τις πολιτικές ένταξης και θα προωθήσει την εφαρμογή των πολιτικών αυτών εντός ενός συνολικού και συνεκτικού πλαισίου στην ΕΕ, με σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας. Τα νέα κράτη μέλη εκδήλωσαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το ταμείο αυτό. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει εκ νέου τη σύσταση του ταμείου αυτού και ζητά από την Επιτροπή να την συμβουλευτεί κατά την κατάρτιση του αντίστοιχου κανονισμού.

7.4 Οι ειδικευμένες υπηρεσίες δεν πρέπει να προκαλούν κοινωνικό διαχωρισμό

7.4.1 Πρέπει να αποτραπεί το ενδεχόμενο η δημιουργία ειδικευμένων υπηρεσιών για τους μετανάστες να ευνοεί τον κοινωνικό διαχωρισμό. Η εκπρόσωπος της Βουδαπέστης, για παράδειγμα, επεσήμανε ότι, στην Ουγγαρία, οι δημοτικές αρχές διαθέτουν υπηρεσίες οικογενειακής φροντίδας, υπηρεσίες για την παιδική ηλικία, υπηρεσίες για την απασχόληση κ.λπ. και ότι αυτές είναι οι υπηρεσίες στις οποίες πρέπει να προσφεύγουν οι μετανάστες, όπως και οι υπόλοιποι πολίτες. Ωστόσο, γενικά, όλοι οι δήμοι και περιφέρειες που έχουν καταρτίσει πολιτικές για την ένταξη, το έχουν πράξει μέσω της ανάπτυξης ειδικών σχεδίων και της δημιουργίας ειδικών πόρων και υπηρεσιών. Ο εκπρόσωπος του Ελσίνκι δήλωσε ότι «δεν θα έπρεπε να χρειάζονται ειδικές υπηρεσίες για τους μετανάστες, κι όμως χρειάζονται». Η φράση αυτή υποδηλώνει ότι η εξυπηρέτηση αποκλειστικά από τις κοινές υπηρεσίες δεν επιλύει τις ειδικές ελλείψεις, μειονεκτήματα, δυσχέρειες και ανάγκες που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες.

7.4.2 Για την μετανάστευση και την ένταξη απαιτούνται ειδικά σχέδια, προγράμματα και πόροι. Εξακολουθεί όμως να τίθεται το πρόβλημα του πώς μπορεί, ξεκινώντας από εκεί, να υπάρξει πρόοδος προς μια κανονική κατάσταση· πώς μπορεί, δηλαδή, να άψει η ιδιαιτερότητα να οδηγήσει στην πρόκληση κοινωνικού διαχωρισμού. Ο εκπρόσωπος της Brescia επεσήμανε ότι οι υπηρεσίες που δημιουργούνται για τους μετανάστες «δεν είναι παράλληλες υπηρεσίες, αλλά συμπληρωματικές»· δεν υποκαθιστούν τις κοινές υπηρεσίες και, για όλα τα ζητήματα τα οποία διαχειρίζονται οι κοινές υπηρεσίες, σε αυτές πρέπει να προσφεύγουν οι μετανάστες.

7.4.3 Η Κοπεγχάγη επίσης επισημαίνει ότι ένα από τα μέληματα του συμβουλίου ένταξης είναι οι δράσεις του να μην νομιμοποιούν κανενός είδους διαχωρισμό του μεταναστευτικού πληθυσμού και των μειονοτήτων. Προσπαθεί οι δράσεις του να είναι ενωτικές, να ευνοούν την προσέγγιση και την ενοποίηση όλων των τμημάτων του πληθυσμού.

⁽²⁶⁾ http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/immigration/integration/doc/handbook_en.pdf

⁽²⁷⁾ COM(2004) 508 τελικό.

7.4.4 Από την άποψη αυτήν, είναι σημαντικό ο γηγενής πληθυσμός να μην αντιμετωπίζει τις δράσεις που αναπτύσσονται για τους μετανάστες ως προνόμια που τους παρέχονται, γεγονός που θα κινδύνευε να εντείνει τις προκαταλήψεις και να ευνοήσει τον κοινωνικό διαχωρισμό. Έτσι τοποθετεί το ζήτημα η Καταλονία και τονίζει ότι, όταν αναπτύσσονται διαφοροποιημένες δράσεις για τον μεταναστευτικό πληθυσμό, πρέπει να λαμβάνονται ιδιαίτερος υπόψη τα αισθήματα απόρριψης που ενδέχεται να δημιουργήσει αυτό στον αυτόχθονα πληθυσμό. Απαιτείται, επομένως, να εξηγούνται με παιδαγωγικές μεθόδους οι δράσεις που αναπτύσσουν οι τοπικές και περιφερειακές αρχές για τους μετανάστες.

7.5 Στόχοι της ένταξης

7.5.1 Διάφοροι δήμοι και περιφέρειες διατύπωσαν απόψεις σχετικά με την ίδια την έννοια της ένταξης, πράγμα που δείχνει ότι πρόκειται για προβληματισμό που δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί στην Ευρώπη, δεδομένου ότι συνυπάρχουν διαφορετικές πολιτικές και νομικές αντιλήψεις, καθώς και διαφορετικά πρότυπα ένταξης.

7.5.2 Το κρατίδιο Schleswig-Holstein, μετά από σημαντική συμμετοχική συζήτηση, επεσήμανε ότι θα πρέπει να περιστρέφεται γύρω από τρεις κεντρικές πτυχές: την ισότιμη συμμετοχή, την ισότητα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, και την ανάπτυξη μέτρων ενωτικών και ενάντια στις διακρίσεις, στα οποία να συμμετέχουν τόσο οι μετανάστες όσο και η κοινωνία υποδοχής.

7.5.3 Η ενωτική πτυχή είναι αυτή την οποία αναπτύσσει η φιλανθρωπική οργάνωση Misericórdia στην Πορτογαλία και αυτή είναι που κατευθύνει τις πολιτικές ένταξης στην Πορτογαλία. Επικεντρώνονται κυρίως στις πολιτικές ισότητας και τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην πορτογαλική υπηκοότητα.

7.5.4 Η Βαρκελώνη τόνισε τρεις άξονες: προώθηση της ισότητας (αναγνώριση δικαιωμάτων, προώθηση της ισότητας ευκαιριών και μεταχείρισης), αναγνώριση της πολιτισμικής ποικιλομορφίας, και προώθηση της συμβίωσης (μέσω της προαγωγής δράσεων για την κοινωνική συνοχή και της αποτροπής της ανάπτυξης «παράλληλων κόσμων» μεταξύ του αυτόχθονος πληθυσμού και των ομάδων των μεταναστευτικών πληθυσμών).

7.5.5 Το Ρότερνταμ ξεκίνησε, το 2004, έναν σημαντικό προβληματισμό θέτοντας υπό αμφισβήτηση το πρότυπο ένταξης που έχει μέχρι στιγμής αναπτυχθεί. Η αναγκαιότητα του προβληματισμού αυτού προέκυψε από τη διαπίστωση ότι, παρότι επί χρόνια είχαν εφαρμοστεί ενεργοί πολιτικές ένταξης, η κοινωνία κατακερματιζόταν και οι διαδικασίες κοινωνικού διαχωρισμού εντεινόταν (ειδικότερα έναντι του μουσουλμανικού πληθυσμού). Αυτό που συζητήθηκε περισσότερο ήταν η αντιμετώπιση του τύπου «εμείς απέναντι σ' αυτούς», που έχει εμποτίσει την κοινωνία.

7.5.6 Το *European Liaison Committee for Social Housing* θέτει το ζήτημα της ένταξης υπό όρους κατάργησης των ανισοτήτων και ισότητας ευκαιριών. Το έργο του επικεντρώνεται στη στέγαση και επισημαίνει ότι οι διακρίσεις στον τομέα αυτόν αποτελούν μία από τις κύριες αιτίες διαχωρισμού των μεταναστευτικών πληθυσμών.

7.5.7 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι 11 κοινές βασικές αρχές (παρουσιάζονται στο παράρτημα 1) που οριοθετούν το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την ένταξη συνιστούν μια ενδεικνυόμενη και ισορροπημένη

προσέγγιση, ενώ την ίδια άποψη εξέφρασαν και οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες στην ακρόαση της Βαρκελώνης.

8. Νέες προκλήσεις για την εργασιακή ένταξη (μερικά από τα συμπεράσματα της ακρόασης του Δουβλίνου)

8.1 Μέσω της εργασίας, οι μετανάστες συμβάλλουν εποικοδομητικά στην οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία της Ευρώπης. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η εισερχόμενη μετανάστευση στην Ευρώπη μπορεί να προσφέρει νέες ευκαιρίες για την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και για της συνθήκες εργασίας και κοινωνικής ευημερίας.

8.2 Η απασχόληση συνιστά καθοριστικό στοιχείο της διαδικασίας ένταξης, δεδομένου ότι η απασχόληση υπό αξιοπρεπείς συνθήκες αποτελεί το κλειδί για την οικονομική αυτάρκεια των μεταναστών, ενώ ευνοεί τις κοινωνικές σχέσεις και την αμοιβαία γνωριμία με την κοινωνία υποδοχής. Η ΕΟΚΕ προτείνει η εργασιακή ένταξη να γίνεται υπό συνθήκες ίσης μεταχείρισης, χωρίς διακρίσεις μεταξύ αυτοχθόνων και μεταναστών εργαζομένων, καθώς και να λαμβάνει υπόψη τις απαραίτητες επαγγελματικές απαιτήσεις.

8.3 Οι μετανάστες εργαζόμενοι στην Ευρώπη πρέπει να απολαμβάνουν δίκαια μεταχείριση, εφόσον προστατεύονται από τις διεθνείς συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και από τις αρχές και δικαιώματα των συμβάσεων της ΔΟΕ. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την πρότασή της να υπογράψουν τα κράτη μέλη της ΕΕ τη Σύμβαση του ΟΗΕ του 1990 για την «προστασία των δικαιωμάτων όλων των διακινούμενων εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους».

8.4 Οι Οδηγίες της ΕΕ για την ίση μεταχείριση στην εργασία και για την ίση μεταχείριση ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής αποτελούν θεμελιώδη νομικά μέσα για τον καθορισμό της νομοθεσίας και των πρακτικών στα κράτη μέλη όσον αφορά την καταπολέμηση των διακρίσεων και την προώθηση της εργασιακής ένταξης.

8.5 Στον εργασιακό τομέα, η νομοθεσία και οι δημόσιες πολιτικές πρέπει να συμπληρώνονται με τη συνεργασία των κοινωνικών εταίρων, δεδομένου ότι η ένταξη στο χώρο της εργασίας είναι επίσης ζήτημα κοινωνικής στάσης και συνδικαλιστικών και εργοδοτικών συνανέσεων.

8.6 Οι δημόσιες υπηρεσίες για την απασχόληση πρέπει να προωθήσουν προγράμματα που θα βελτιώσουν την πρόσβαση των μεταναστών στην απασχόληση: τα εν λόγω προγράμματα πρέπει να διευκολύνουν την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, να βελτιώσουν τη γλωσσική και την επαγγελματική κατάρτιση, και να παράσχουν κατάλληλη ενημέρωση σχετικά με τα εργασιακά συστήματα της χώρας υποδοχής.

8.7 Σε τοπικό επίπεδο, τα συνδικάτα, οι εργοδοτικές οργανώσεις, οι ενώσεις μεταναστών και άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών διαδραματίζουν σημαντικότατο ρόλο για την μετάδοση των πληροφοριών και τη διευκόλυνση της πρόσβασης των μεταναστών στην απασχόληση. Πολύ δραστήριες είναι στην Ευρώπη οι κοινωνικές οργανώσεις που προωθούν την ένταξη των μεταναστών και των παιδιών τους στην απασχόληση, μέσα από προγράμματα κατάρτισης, παροχής εργασιακών συμβουλών, υποστήριξης για τη δημιουργία μικρών επιχειρήσεων κ.λπ.

8.8 Όλο και περισσότερες επιχειρήσεις στην Ευρώπη επωφελούνται από τις ευκαιρίες επιτυχίας που συνεπάγονται η εργασιακή ένταξη των μεταναστών και η αυξανόμενη πολυμορφία. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να συμβάλουν στην αύξηση της ευαισθητοποίησης της κοινωνίας υποδοχής ενάντια στις διακρίσεις, απορρίπτοντας κάθε συμπεριφορά ξενοφοβίας και αποκλεισμού κατά την πρόσληψη εργαζομένων.

8.9 Είναι ουσιαστικό να θεσπιστούν διαδικασίες που να βασίζονται στη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, η οποία θα επιτελείται από τις χώρες προέλευσης και θα λαμβάνει υπόψη τις πραγματικές δυνατότητες επαγγελματικής και, συνενώς, κοινωνικής ενσωμάτωσης.

8.10 Ένας άλλος παράγοντας διακρίσεων είναι η κακή ποιότητα απασχόλησης, όταν δηλαδή οι μετανάστες χρησιμοποιούνται ως «πιο εύρωστο» εργατικό δυναμικό.

8.11 Στα συνδικάτα, παρατηρούνται κάποιες φορές συνεχιακές τάσεις, με την προάσπιση αποκλειστικά ορισμένων ειδικών συμφερόντων, και τον αποκλεισμό των μεταναστών. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι τα συνδικάτα πρέπει να ενσωματώνουν μεταξύ των μελών τους τους εργαζόμενους μετανάστες και να διευκολύνουν την πρόσβασή τους στις θέσεις εκπροσώπησης και διεύθυνσης. Πολλά συνδικάτα έχουν αναπτύξει ορθές πρακτικές που εξασφαλίζουν τα ίσα δικαιώματα των εργαζομένων, ανεξάρτητα από την καταγωγή ή την εθνικότητά τους.

8.12 Οι ενώσεις εργοδοτών έχουν να αντιμετωπίσουν μια σημαντική πρόκληση: τη διαφάνεια των αγορών εργασίας. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, από κοινού με τα συνδικάτα εργαζομένων, οφείλουν να συνεργάζονται με τις δημόσιες περιφερειακές και τοπικές αρχές, προκειμένου να αποτρέπονται καταστάσεις διακρίσεων και να προωθούνται στάσεις που ευνοούν την ένταξη.

8.13 Οι κοινωνικοί εταίροι, που αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για τη λειτουργία των αγορών εργασίας και βασικό πυλώνα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής στην Ευρώπη, έχουν σημαντικό ρόλο για την ένταξη. Στο πεδίο των συλλογικών διαπραγματεύσεων, οφείλουν να αναλάβουν τις ευθύνες τους όσον αφορά την ένταξη των μεταναστών, εξαλείφοντας από τις συλλογικές συμβάσεις

και από τους εργασιακούς κανόνες και πρακτικές οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση μορφή διακρίσεων.

8.14 Η Ευρώπη διαθέτει πολυάριθμα παραδείγματα ορθών πρακτικών των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, τα οποία η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επεκτείνει. Κατά την ακρόαση που πραγματοποιήθηκε στο Δουβλίνο, μελετήθηκαν θετικές εμπειρίες που έχουν αναπτυχθεί σε επιχειρήσεις, οργανώσεις εργοδοτών και κοινωνικές οργανώσεις, μεταξύ των οποίων η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει τις δεσμεύσεις των κοινωνικών εταίρων στην Ιρλανδία για τη διαχείριση της ποικιλομορφίας στις επιχειρήσεις και την καταπολέμηση των διακρίσεων. Επισημάζεται επίσης η συμφωνία των κοινωνικών εταίρων στην Ισπανία για τη νομιμοποίηση της εργασίας και της παράνομης μετανάστευσης και τη διαχείριση της μετανάστευσης για εργασιακούς λόγους, μέσω της συνεργασίας και του κοινωνικού διαλόγου.

8.15 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι απαιτούνται ενεργοί πολιτικές και νέες δεσμεύσεις των κοινωνικών εταίρων για την προώθηση ενωτικών κοινωνικών στάσεων, ισότιμης μεταχείρισης και καταπολέμησης των διακρίσεων στο χώρο εργασίας. Ο ευρωπαϊκός κοινωνικός διάλογος μπορεί να αποτελέσει κατάλληλο πλαίσιο προκειμένου οι κοινωνικοί εταίροι να αναλάβουν νέες δεσμεύσεις, στο επίπεδο που κρίνουν σκόπιμο.

8.16 Ο ευρωπαϊκός κοινωνικός διάλογος αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα των κοινωνικών εταίρων. Η ΕΣΣ και η UNICE έχουν καταρτίσει ατζέντα για τον ευρωπαϊκό κοινωνικό διάλογο. Η ΕΟΚΕ εύχεται να επιτευχθούν οι προβλεπόμενοι στόχοι.

8.17 Η ΕΟΚΕ μπορεί να αποτελέσει ένα μόνιμο φόρουμ διαλόγου για τις ορθές πρακτικές στον τομέα της ενσωμάτωσης και της μετανάστευσης. Στο πλαίσιο αυτό, θα εξακολουθήσει να εργάζεται σε συνεργασία με το Ίδρυμα του Δουβλίνου και με την ΔΟΕ για την προώθηση της ανάπτυξης στην Ευρώπη πολιτικών και πρακτικών που θα ευνοούν την ένταξη· θα διοργανώσει νέες συναντήσεις και φόρουμ με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και άλλων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, με στόχο τη μελέτη και την ανταλλαγή των ορθών πρακτικών που αναπτύσσονται στην Ευρώπη σχετικά με την ένταξη.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie Sigmund

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ευρωπαϊκές Επιτροπές Επιχειρήσεων: ένας νέος ρόλος για την προώθηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης»

(2006/C 318/25)

Στις 12 Ιουλίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας «Ευρωπαϊκές Επιτροπές Επιχειρήσεων: ένας νέος ρόλος για την προώθηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης».

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 6 Σεπτεμβρίου 2006 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. ΙΟΖΙΑ.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειας της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου) η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 144 ψήφους υπέρ, 76 ψήφους κατά και 15 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και Συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αναγνωρίζει τον ουσιαστικό ρόλο των Ευρωπαϊκών Επιτροπών Επιχειρήσεων (ΕΕΕ) οι οποίες ενθαρρύνουν και υποστηρίζουν την κοινωνική συνοχή και αποτελούν μέσο ενσωμάτωσης των ευρωπαίων εργαζομένων, διευκολύνοντας — μέσω της αμοιβαίας γνώσης και κατανόησης — τη συνειδητοποίηση της έννοιας της ευρωπαϊκής ιδιγένειας. Οι 10.000 και πλέον εκπρόσωποι ΕΕΕ που δραστηριοποιούνται στην Ευρώπη συνεισφέρουν άμεσα και ενεργά στην οικοδόμηση μιας νέας κοινωνίας.

1.2 Το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο — το οποίο βασίζεται στην επιδίωξη συναίνεσης και κοινωνικού διαλόγου, στο σεβασμό της ταυτότητας και της προσωπικότητας του ατόμου, στη συνύπαρξη των διαφόρων συμφερόντων, στην ικανότητα συνδυασμού της ανάπτυξης με τη μέριμνα για τα άτομα και για το περιβάλλον — απαιτεί την καθιέρωση ενός τόπου συνάντησης και ανταλλαγής απόψεων στο πλαίσιο των διεθνικών επιχειρήσεων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η οδηγία 94/45/ΕΚ έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο για την επίτευξη των εν λόγω στόχων.

1.3 Η Επιτροπή όφειλε να επανεξετάσει, το αργότερο έως τις 22 Σεπτεμβρίου 1999, «σε συνεννόηση με τα άλλα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους σε ευρωπαϊκό επίπεδο» τους όρους εφαρμογής της οδηγίας, ούτως ώστε να προτείνει στο Συμβούλιο, «εάν χρειάζεται, τις αναγκαίες τροποποιήσεις».

1.4 Η Επιτροπή ξεκίνησε διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους. Η UNICE (Ένωση των Συνομοσπονδιών της Βιομηχανίας και των Εργοδοτών της Ευρώπης) και το CEEP (Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίων Επιχειρήσεων — ΕΚΔΕ) διαφώνησαν με την αναθεώρηση της οδηγίας, ενώ αντίθετα η ETUC (Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων — ΕΣΣ) έχει επανειλημμένως ζητήσει την επείγουσα αναθεώρησή της.

1.5 Η ΕΟΚΕ προέβη σε ενδελεχή εξέταση της παρούσας κατάστασης διαμέσου, επίσης, μιας ευρείας ακρόασης με εκπροσώπους του κόσμου της εργασίας, των επιχειρήσεων και της κοινωνίας των πολιτών.

1.6 Οι εμπειρίες που έχουν καταγραφεί μέχρι στιγμής εμφανίζουν πολυάριθμες θετικές πτυχές. Όπως αναφέρεται σε διάφορες μελέτες επί του θέματος, και όπως συγχρόνως υπενθυμίζει η ΕΟΚΕ, οι κοινωνικοί εταίροι έχουν συνάψει εθελοντικές συμφωνίες για την οργάνωση της εργασίας, την απασχόληση, τις συνθήκες εργασίας και την επαγγελματική επιμόρφωση, βάσει μιας σύμπραξης υπέρ της

αλλαγής. Η καλή εφαρμογή τους εξαρτάται επίσης αποκλειστικά από τη βούληση των μερών.

1.7 Η εμπειρία από τις ΕΕΕ καταδεικνύει επίσης ορισμένα κρίσιμα ζητήματα, το καταφανέστερο εκ των οποίων συνίσταται στο αρκετά χαμηλό ποσοστό ΕΕΕ που δημιουργούνται, έναντι του αριθμού των επιχειρήσεων που έχουν αυτή την υποχρέωση σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας, η οποία προβλέπει τη δυνατότητα σύστασης μιας ΕΕΕ κατόπιν πρωτοβουλίας των επιχειρήσεων ή των εργαζομένων τουλάχιστον δύο κρατών μελών. Μεταξύ των αιτιών που ευθύνονται για την ελλιπή εφαρμογή της οδηγίας περιλαμβάνεται και η έλλειψη πρωτοβουλίας των εργαζομένων, η οποία σε ορισμένες χώρες είναι πιθανόν να οφείλεται ωστόσο στην απουσία νομοθεσίας για την προστασία των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων στις επιχειρήσεις.

1.8 Κατά τη διάρκεια των ετών που ακολούθησαν την έναρξη ισχύος της οδηγίας 94/45/ΕΚ, το κοινοτικό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τα δικαιώματα ενημέρωσης και διαβούλευσης ενισχύθηκε, κυρίως με τις οδηγίες 2001/86/ΕΚ, 2002/1/ΕΚ και 2003/72/ΕΚ στις οποίες παρέχονται πιο προηγμένες έννοιες για την ενημέρωση και τη διαβούλευση από εκείνες που προβλέπονται στην οδηγία 94/45/ΕΚ και καθορίζονται διαδικασίες για τη συμμετοχή των εργαζομένων προσανατολισμένες στην πραγματοποίηση διαβούλευσης πριν από τη λήψη των αποφάσεων. Οι διαδικασίες αυτές συντελούν στο να καταστούν οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις πιο ανταγωνιστικές σε παγκόσμια κλίμακα.

1.9 Για την ταχεία επικαιροποίηση της οδηγίας 94/45/ΕΚ, η ΕΟΚΕ προτείνει να ληφθούν υπόψη τα εξής τρία κύρια σημεία:

- η εναρμόνιση των διατάξεων περί ενημέρωσης και διαβούλευσης της οδηγίας 94/45/ΕΚ με τις ανάλογες διατάξεις των προαναφερθεισών οδηγιών·
- η τροποποίηση του αριθμού των εκπροσώπων των εργαζομένων που συμμετέχουν στην Ειδική Διαπραγματευτική Ομάδα (ΕΔΟ) και στις ΕΕΕ, συνεκτιμώντας τη διεύρυνση της ΕΕ και το δικαίωμα συμμετοχής των εκπροσώπων κάθε ενδιαφερόμενης χώρας σε αυτές, αριθμού ο οποίος είχε οριστεί από την οδηγία σε 17 εκπροσώπους κατ' ανώτατο όριο και αντιστοιχούσε στον αριθμό των χωρών που κάλυπτε τότε η οδηγία·
- η αναγνώριση του δικαιώματος των εθνικών και ευρωπαϊκών συνδικαλιστικών οργανώσεων να συμμετέχουν στην ΕΔΟ και στις Ευρωπαϊκές Επιτροπές Επιχειρήσεων, με παροχή της δυνατότητας να χρησιμοποιούν δικούς τους εμπειρογνώμονες ακόμη και πέραν των συνεδριάσεων.

1.10 Η ΕΟΚΕ προτείνει — έπειτα από την πάροδο εύλογου χρονικού διαστήματος για την ενσωμάτωση των νέων κρατών μελών και σύμφωνα με τα διδάγματα που θα έχουν αντλήσει οι κοινωνικοί εταίροι σχετικά με τις ΕΕΕ από συζητήσεις σε ειδικά σεμινάρια επί του θέματος — την επανεξέταση της οδηγίας προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι εν λόγω εμπειρίες και τα ήδη διαθέσιμα στοιχεία.

1.11 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την κοινωνική διάσταση της επιχείρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το ρόλο που διαδραματίζουν οι ΕΕΕ. Ο ευρωπαϊκός διάλογος εστιάστηκε στο γεγονός ότι η βιώσιμη ανάπτυξη και το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο αποτελούν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Ένωσης. Η εταιρική κοινωνική ευθύνη στην παγκόσμια οικονομία συνιστά μία από τις ευρωπαϊκές απαντήσεις στα προβλήματα που προκύπτουν από την παγκοσμιοποίηση, οι αρνητικές συνέπειες της οποίας θα μπορούσαν να μετριασθούν με την τήρηση των θεμελιωδών κανόνων της ΔΟΕ από όλα τα κράτη μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Η επιχείρηση θεωρείται ότι διαδραματίζει μείζονα ρόλο στην κοινωνική σκηνή και μπορεί να έχει ουσιαστική συμβολή στη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των άμεσα ενδιαφερομένων πλευρών και των περιφερειών. Σημειώτέον ότι, όπως συνέβη και με την ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Επιχειρήσεων, ιδίως στο διεθνικό επίπεδο, έτσι και η πρόοδος του κοινωνικού διαλόγου είναι ακόμη πιο σημαντική όταν κατοχυρώνεται και νομοθετικά.

1.12 Η ΕΟΚΕ λαμβάνει γνώση των παρατηρήσεων που διατυπώνει η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της για την εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ) σχετικά με τη σημασία του ρόλου των εργαζομένων και των συνδικαλιστικών οργανώσεών τους για την εφαρμογή πρακτικών στον τομέα της κοινωνικής ευθύνης⁽¹⁾. Στην εν λόγω ανακοίνωση υποστηρίζεται ότι «Ο κοινωνικός διάλογος, ιδίως σε τομεακό επίπεδο, αποδείχθηκε αποτελεσματικό μέσο για την πρόωθηση πρωτοβουλιών στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, αλλά και οι ευρωπαϊκές επιτροπές επιχείρησης διαδραμάτισαν εποικοδομητικό ρόλο στην ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών στον τομέα αυτό. Παρόλα αυτά, η ανάληψη, υλοποίηση και στρατηγική ενσωμάτωση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης από ευρωπαϊκές επιχειρήσεις πρέπει να βελτιωθεί σε σημαντικό βαθμό. Ο ρόλος των εργαζομένων, των εκπροσώπων τους και των συνδικαλιστικών οργανώσεων στην ανάπτυξη και την υλοποίηση των πρακτικών στον τομέα της ευρωπαϊκής κοινωνικής ευθύνης πρέπει να ενισχυθεί. Εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των ΜΚΟ, καταναλωτών και επενδυτών, πρέπει να διαδραματίσουν ισχυρότερο ρόλο στην ενθάρρυνση και την ανταμοιβή υπεύθυνων επιχειρηματικών συμπεριφορών.»

1.13 Το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο, πέραν της μέριμνας για τις πιο εύλωτες ομάδες του πληθυσμού διαμέσου της κοινωνικής πρόνοιας (welfare), διακρίνεται για το σεβασμό των δικαιωμάτων που αποτελούν το θεμέλιο της ανθρώπινης αξιοπρέπειας υπό οιοδήποτε συνθήκες, παντού και πάντοτε. Στην Ευρώπη του σήμερα, τα δικαιώματα που σχετίζονται με την ιθαγένεια πρέπει να μπορούν να ασκηθούν παντού, συμπεριλαμβανομένου και του χώρου εργασίας, ιδίως σε διεθνικό επιχειρησιακό περιβάλλον. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αναγνωρίσει τα νέα θετικά στοιχεία που προέκυψαν από την υιοθέτηση της οδηγίας 94/45/ΕΚ και να προσδιορίσει τα πλέον ενδεδειγμένα μέτρα για την ενδυνάμωση της αίσθησης του «ανήκειν» στην Ένωση.

(¹) COM(2006) 136 τελικό.

2. Το κοινωνικοοικονομικό και νομοθετικό πλαίσιο εντός του οποίου δρουν οι Ευρωπαϊκές Επιτροπές Επιχειρήσεων (ΕΕΕ)

2.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή προτίθεται κατ' αρχήν να εξάρει τις διάφορες θετικές πτυχές που απέφερε η δεκαετής πλέον εφαρμογή της οδηγίας 94/45/ΕΚ, χωρίς ωστόσο να παραβλέψει τις δυσκολίες και τα κρίσιμα ζητήματα που ανέκυψαν από την εμπειρία των Ευρωπαϊκών Επιτροπών Επιχειρήσεων. Προς το σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ σκοπεύει να ζητήσει από όλους τους ενδιαφερομένους φορείς — τόσο από τα κοινοτικά θεσμικά όργανα και τους οργανισμούς όσο και από τους κοινωνικούς εταίρους στα διάφορα οργανωτικά επίπεδα — να συνεργασθούν για τη βελτίωση του εν λόγω δημοκρατικού μέσου εκπροσώπησης που θεωρείται εφεξής απολύτως αναγκαίο για την εδραίωση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου και προς το οποίο η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει την υποστήριξή της με στόχο τη σταθερή ανάπτυξη και ενίσχυσή του.

2.2 Με την παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας, η ΕΟΚΕ σκοπεύει να συνεισφέρει στην ενδυνάμωση του ρόλου των Ευρωπαϊκών Επιτροπών Επιχειρήσεων (ΕΕΕ), δια της επικαιροποίησης της οδηγίας 94/45/ΕΚ, προκειμένου να διευκολυνθεί ο στόχος της ολοκλήρωσης και της κοινωνικής συνοχής ο οποίος αποκτά αυξανόμενη πολιτική σημασία, ιδιαίτερα κατά την παρούσα συγκυρία που χαρακτηρίζεται από μια τάση η οποία βλάπτει μειούμενη έναντι της οικοδόμησης μιας πιο ισχυρής και ενωμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.3 Στα δώδεκα έτη που μεσολάβησαν από την έγκριση της οδηγίας, πολλά πράγματα έχουν αλλάξει στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η διαδικασία διεύρυνσης, η οποία υποστηρίχθηκε από την ΕΟΚΕ, οδήγησε στην προσχώρηση δέκα χωρών από τον Μάιο του 2004, ενώ ετοιμάζονται να προσχωρήσουν δύο ακόμη χώρες (η Βουλγαρία και η Ρουμανία). Δεν χωρεί αμφιβολία ότι ορισμένες από τις χώρες αυτές — παρά τις σημαντικές προσπάθειες που κατέβαλαν για την εναρμόνιση της εθνικής τους νομοθεσίας με το κοινοτικό κεκτημένο και παρά την αξιοπρόσεκτη πρόοδο που σημείωσαν όσον αφορά την προστασία των συνθηκών εργασίας — αντιμετωπίζουν ακόμη δυσκολίες για την εδραίωση του επιπέδου εκπροσώπησης τους.

2.4 Η ΕΟΚΕ προσβλέπει στην ενδυνάμωση του κοινωνικού διαλόγου και θεωρεί ότι οι ΕΕΕ συνιστούν ένα απολύτως αναγκαίο μέσο για την επίτευξη του εν λόγω στόχου, διότι εισάγουν συστήματα σχέσεων και αμοιβαίας κατανόησης τα οποία μπορούν να ενθαρρύνουν την καλλιέργεια του κοινωνικού διαλόγου στα κράτη μέλη.

2.5 Η υιοθέτηση από το Συμβούλιο Υπουργών, στις 22 Σεπτεμβρίου 1994, της οδηγίας 94/45/ΕΚ για τη «θέσπιση μιας ευρωπαϊκής επιτροπής επιχείρησης (ΕΕΕ) ή μιας διαδικασίας σε επιχειρήσεις και ομίλους επιχειρήσεων κοινοτικής κλίμακας, με σκοπό να ενημερώνονται οι εργαζόμενοι και να ζητείται η γνώμη τους», η οποία επεκτάθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο με την οδηγία 97/74/ΕΚ του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 1997, απετέλεσε καθοριστική πρόοδο για την ανάπτυξη ενός πραγματικά ευρωπαϊκού κοινωνικού διαλόγου σε επίπεδο επιχειρήσεων, γεγονός το οποίο συμβαδίζει με τη διεθνική διάρθρωση των επιχειρήσεων και των ομίλων επιχειρήσεων. Αυτό το νέο, διεθνικής φύσεως, μέσο συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής διάστασης των κοινωνικών σχέσεων⁽²⁾.

(²) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η εφαρμογή στην πράξη της οδηγίας 94/45/ΕΚ για τη θέσπιση μιας ευρωπαϊκής επιτροπής επιχείρησης και ορισμένες πτυχές που ενδεχομένως χρήζουν αναθεώρησης», ΕΕ C 10 της 14.1.2004, σελ. 11.

2.6 Σύμφωνα με το άρθρο 15 της οδηγίας 94/45/EK, η Επιτροπή όφειλε να επανεξετάσει, το αργότερο έως τις 22 Σεπτεμβρίου 1999, «σε συνεννόηση με τα άλλα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους σε ευρωπαϊκό επίπεδο» τους δικούς της όρους εφαρμογής, ούτως ώστε να προτείνει στο Συμβούλιο, «εάν χρειάζεται, τις αναγκαίες τροποποιήσεις». Η επανεξέταση αυτή θα έπρεπε να αφορά τους όρους εφαρμογής της οδηγίας και, άρα, όλες τις πτυχές που συνδέονται με τη σύσταση και τη λειτουργία των Ευρωπαϊκών Επιτροπών Επιχειρήσεων και, ειδικότερα, την αποτελεσματικότητα των κατώτατων αριθμητικών ορίων για το προσωπικό.

2.7 Αναγνωρίζοντας ότι επρόκειτο για μια αδιαφιλονίκητα καινοτόμο διαδικασία, η Επιτροπή θεωρούσε ωστόσο ότι οι αναληφθείσες διαπραγματεύσεις και οι πραγματοποιηθείσες εργασίες στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Επιτροπών Επιχειρήσεων θα παρείχαν — έως τις 22 Σεπτεμβρίου 1999 — επαρκείς και συγκεκριμένες εμπειρίες προκειμένου να καταστεί δυνατή η επανεξέταση της οδηγίας.

2.8 Η Επιτροπή υπέβαλε την έκθεσή της σχετικά με την πορεία εφαρμογής της οδηγίας, προς το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, στις 4 Απριλίου 2000. Στην έκθεση αυτή αξιολογούνταν κυρίως τα μέτρα που έλαβαν τα κράτη μέλη για τη μεταφορά της οδηγίας, αλλά εξεταζόταν επίσης και η κατάσταση εφαρμογής της οδηγίας αυτής καθ' εαυτής. Ανεξαρτήτως της ποιότητας των πράξεων μεταφοράς, η Επιτροπή επεσήμαινε ότι απέμεναν ορισμένα ακόμη σημεία προς ερμηνεία και ανέφερε, εξάλλου, ότι συνήθως η επίλυση των εν λόγω προβλημάτων είτε πραγματοποιείται από τα ενδιαφερόμενα μέρη, είτε ανατίθεται στη δικαιοσύνη. Η Επιτροπή κατέληγε στο συμπέρασμα ότι δεν ήταν αναγκαίο να προτείνει σε εκείνο το στάδιο την τροποποίηση της οδηγίας.

2.9 Με την αναθεώρηση της οδηγίας ασχολήθηκε επίσης το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Στην πρόταση ψηφίσματός του σχετικά με την κατάσταση εφαρμογής της οδηγίας και με την ανάγκη αναθεώρησής της, η οποία εγκρίθηκε στις 4 Σεπτεμβρίου 2001, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έδινε έμφαση στο ρόλο των διεθνικών οργανισμών εκπροσώπησης των εργαζομένων και αξιολογούσε τα όρια και τις ευκαιρίες που προκύπτουν κατά την άσκηση των δικαιωμάτων ενημέρωσης και διαβούλευσης⁽³⁾. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλούσε, συνεπώς, την Επιτροπή να υποβάλει σύντομα πρόταση για την τροποποίηση της οδηγίας προκειμένου να επέλθει μια σειρά βελτιώσεων: εκτός από την παροχή στους εργαζομένους της δυνατότητας να επηρεάζουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων της επιχείρησης και εκτός από τη θεσμοθέτηση ενδεδειγμένων κυρώσεων, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκρινε σκόπιμη την επανεξέταση αυτής καθ' εαυτής της έννοιας της «επιχείρησης κοινοτικής κλίμακας» σε σχέση με τα κατώτατα αριθμητικά όρια. Κατά την άποψη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το κατώτατο όριο που τίθεται στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας θα έπρεπε να μειωθεί από επιχειρήσεις με 1.000 εργαζομένους σε επιχειρήσεις με 500 εργαζομένους και — στην περίπτωση των επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες σε τουλάχιστον δύο κράτη μέλη — ο αριθμός των εργαζομένων θα έπρεπε να περιοριστεί από 150 σε 100 (ως γνωστόν, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας υιοθέτησης της οδηγίας, οι προτάσεις του Κοινοβουλίου και της Επιτροπής προέβλεπαν χαμηλότερο κατώτατο όριο από εκείνο που τελικώς επικράτησε στην οδηγία 94/45/EK)⁽⁴⁾.

2.10 Το 2004, έπειτα από μια μακρά περίοδο εφαρμογής της οδηγίας 94/45/EK, η Επιτροπή θεώρησε ενδεδειγμένη τη μεταγενέστερη εξέταση της κατάστασης εφαρμογής της οδηγίας, πολλώ δε

μάλλον εφόσον το εν λόγω ζήτημα συμπεριελήφθη στην Ατζέντα Κοινωνικής Πολιτικής που υιοθετήθηκε στη Νίκαια το Δεκέμβριο του 2000.

3. Η διαδικασία επανεξέτασης της οδηγίας 94/45/EK

3.1 Στις 20 Απριλίου 2004 η Επιτροπή ξεκίνησε το πρώτο στάδιο της διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους ενόψει της επανεξέτασης της οδηγίας 94/45/EK και τους κάλεσε να εκφέρουν γνώμη όσον αφορά τα εξής:

- τον πλέον ενδεδειγμένο τρόπο για την πλήρη αξιοποίηση των ικανοτήτων των ΕΕΕ με στόχο την προώθηση ενός εποικοδομητικού και γόνιμου διεθνικού κοινωνικού διαλόγου σε επίπεδο επιχείρησης, κατά τη διάρκεια των προσεχών ετών·
- τη δυνατότητα προσανατολισμού της κοινοτικής δράσης προς αυτή την κατεύθυνση, συμπεριλαμβανομένης και της επανεξέτασης της οδηγίας για τις ΕΕΕ·
- το ρόλο που προτίθενται να διαδραματίσουν οι κοινωνικοί εταίροι για την αντιμετώπιση των ζητημάτων που σχετίζονται με τη διαχείριση ενός ταχέως και εκ βάθρων μεταβαλλόμενου πλαισίου και των κοινωνικών συνεπειών του.

3.2 Σηματοδοτώντας την έναρξη των διαβουλεύσεων, η Επιτροπή επεσήμανε ότι το θεσμικό πλαίσιο αναφοράς έχει μεταβληθεί εις βάθος σε σχέση προς εκείνο που είχε εξετασθεί στην έκθεσή της, της 4ης Απριλίου 2000. Πράγματι, στην έκθεση αυτή δεν είχαν συνεκτιμηθεί νέα δεδομένα, όπως η Ατζέντα της Λισσαβόνας και η διεύρυνση της Ένωσης. Ειδικότερα όσον αφορά αυτή τη δεύτερη παράμετρο, η Επιτροπή τόνισε ότι «η επέκταση των δραστηριοτήτων στα νέα κράτη μέλη θα μεγιστοποιήσει τον αριθμό των επιχειρήσεων ή των ομίλων επιχειρήσεων που θα εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας», καθώς και ότι «οι ΕΕΕ που ήδη υπάρχουν σε επιχειρήσεις ή σε ομίλους επιχειρήσεων με θυγατρικές εταιρείες στα νέα κράτη μέλη θα πρέπει να διευρυνθούν κατά τρόπο ώστε να εξασφαλισθεί η εκπροσώπηση των νεοσύστατων θυγατρικών εταιρειών». Η εφαρμογή της οδηγίας για τις ΕΕΕ μετά την 1η Μαΐου 2004 συνεπάγεται, επομένως, αυξημένο αριθμό εκπροσώπων και καινούριους εκπροσώπους από τα νέα κράτη μέλη με διαφορετικές οικονομικές συνθήκες, κοινωνικές παραδόσεις, γλώσσες και πολιτισμούς, στοιχεία στα οποία προστίθεται μια πιο περίπλοκη κατάσταση και ένα υψηλότερο κόστος.

3.3 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, στις 24 Σεπτεμβρίου 2003, μια γνωμοδότηση στην οποία εφιστούσε την προσοχή της Επιτροπής σε ορισμένες πτυχές που χρήζουν συνεκτίμησης σε περίπτωση ενδεχόμενης αναθεώρησης της οδηγίας⁽⁵⁾.

3.4 Η UNICE απάντησε στην Επιτροπή ότι αντιτίθεται σθεναρά στην αναθεώρηση της οδηγίας για τις ΕΕΕ⁽⁶⁾. Ο καλύτερος τρόπος για την προαγωγή της ενημέρωσης και της διαβούλευσης με τους εργαζομένους στις κοινοτικές επιχειρήσεις συνίσταται στην πραγματοποίηση διαλόγου στο επίπεδο των εταιρειών που καλύπτονται από την οδηγία. Τυχόν παρέμβαση του νομοθέτη της ΕΕ θα ήταν αντιπαραγωγική διότι θα μπορούσε να περιορίσει τη δυναμική της σταδιακής προόδου που σημειώνεται ως προς τη λειτουργία των ΕΕΕ. Το CEEP διαφώνησε, και αυτό με τη σειρά του, με το ενδεχόμενο αναθεώρησης της οδηγίας σε αυτό το στάδιο. Το CEEP δεν

⁽³⁾ Έγγρ. PE (A 5 028/2001).

⁽⁴⁾ Τελική έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου A5-0282/02001, της 4ης Σεπτεμβρίου 2001, σχετικά με την Ανακοίνωση της Επιτροπής που αφορά την κατάσταση εφαρμογής της οδηγίας 94/45/EK του Συμβουλίου.

⁽⁵⁾ Πρβλ. υποσημείωση 2.

⁽⁶⁾ Πρβλ. έγγρ. της 1.6.2004.

συμφωνεί με την αναθεώρηση της οδηγίας 94/45/EK, αλλά ατείται την καλύτερη χρήση των υφισταμένων μέσων και κυρίως της διαδικασίας ενημέρωσης και διαβούλευσης. Οι ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι θα μπορούσαν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο σε αυτή την διαδικασία, ιδίως στα νέα κράτη μέλη. Επιπλέον, οι περιπτώσιολογικές μελέτες, οι οποίες απετέλεσαν τις βάσεις για τον προσανατολισμό της διαχείρισης της αλλαγής και των κοινωνικών συνεπειών της, καταδεικνύουν τη σημασία της αποτελεσματικής ενημέρωσης και διαβούλευσης και εμπνέουν τις περαιτέρω δραστηριότητες των κοινωνικών εταίρων, ιδιαίτερα στα νέα κράτη μέλη (7).

3.4.1 Η ETUC, αντίθετα, απάντησε καταφατικά, επιβεβαιώνοντας κάποιες παρατηρήσεις που είχαν ήδη διατυπωθεί σε ένα από τα προηγούμενα ψηφίσματά της, το 1999 (8). Βασίζόμενη στις υφιστάμενες συμφωνίες και στις επικρατούσες πρακτικές, η ETUC υποστηρίζει ότι οι περιορισμοί και οι ανεπάρκειες που αποδίδονται στη νομοθεσία δεν μπορούν να αποκατασταθούν μόνον δια της διαπραγματευτικής οδού και σε εθελοντική βάση, ακόμη και εάν συνεχισθεί η παρακολούθηση των θετικών εμπειριών που προκύπτουν από τις ορθές πρακτικές, και εκτιμά, συνεπώς, ότι η αναθεώρηση της οδηγίας αυτής καθ' εαυτής καθίσταται «επείγουσα και αναγκαία» (9).

3.5 Η Επιτροπή προχώρησε μεν στο δεύτερο στάδιο της διαβούλευσης με τους ευρωπαϊκούς κοινωνικούς εταίρους ενόψει της επανεξέτασης της οδηγίας για τις Ευρωπαϊκές Επιτροπές Επιχειρήσεων, αλλά συγχρόνως με τη διαβούλευση για τις αναδιαρθρώσεις. Κατά την έναρξη του δεύτερου σταδίου της διαβούλευσης σχετικά με την επανεξέταση της οδηγίας 94/45/EK, η ΕΟΚΕ εξέφρασε την ικανοποίησή της διατυπώνοντας, ωστόσο, ορισμένες επιφυλάξεις όσον αφορά το γεγονός ότι η εν λόγω διαδικασία πραγματοποιήθηκε συγχρόνως και από κοινού με ένα άλλο θέμα: «**Αφενός οι ευρωπαϊκές επιτροπές επιχείρησης διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις αναδιαρθρώσεις. Αφετέρου όμως, και ανεξάρτητα από αυτό, η βελτίωση της οδηγίας για τις ευρωπαϊκές επιτροπές επιχείρησης είναι ήδη προ πολλού εκπρόθεσμη**» (10).

4. Η εμπειρία των ΕΕΕ. Ζήτημα μεθόδου: αξιοποίηση των θετικών πτυχών και προβληματισμός σχετικά με τα αρνητικά αποτελέσματα

4.1 Οι εμπειρίες που έχουν μέχρι στιγμής καταγραφεί εμφανίζουν πολυάριθμες θετικές πτυχές. Στις μελέτες τονίζεται η αύξηση του αριθμού των ΕΕΕ που λειτουργούν αποτελεσματικά, ακόμη και υπό τις νέες συνθήκες. Όπως επισημάνθηκε και στην κοινή δήλωση των κοινωνικών εταίρων τον Απρίλιο του 2005: «Διδάγματα όσον αφορά τις Ευρωπαϊκές Επιτροπές Επιχειρήσεων», οι ΕΕΕ συνέβαλαν, μεταξύ άλλων, στη βελτίωση της κατανόησης — εκ μέρους τόσο των εκπροσώπων των εργαζομένων όσο και των ιδίων των εργαζομένων — της εσωτερικής αγοράς και του πνεύματος της διεθνικής επιχείρησης σε μια οικονομία της αγοράς. Οι μελέτες καταδεικνύουν έναν αυξανόμενο αριθμό ΕΕΕ που λειτουργούν αποτελεσματικά, συμμετέχοντας ακόμη και στη βελτίωση του τομεακού κοινωνικού διαλόγου. Όπως αναφέρεται σε διάφορες μελέτες επί του θέματος, και όπως υπενθυμίζει ειδικότερα η ΕΟΚΕ, οι κοινωνικοί εταίροι έχουν επίσης συνάψει εθελοντικές συμφωνίες για την

οργάνωση της εργασίας, την απασχόληση, τις συνθήκες εργασίας και την κατάρτιση, βάσει μιας σύμπραξης για την αλλαγή (11).

4.1.1 Όλες αυτές οι προτάσεις επανεξέτασης διερευνούν τα σημαντικότερα προβλήματα που ανέκυψαν κατά την επανειλημμένη παρακολούθηση των δραστηριοτήτων των ΕΕΕ στην Ευρώπη. Σε μια από τις πιο πρόσφατες έρευνες (12) αποκαλύπτεται ότι σχεδόν το 75 % των ΕΕΕ δεν τηρούν επί του παρόντος τις διατάξεις της οδηγίας όσον αφορά την έγκαιρη παροχή πληροφοριών σε περίπτωση αναδιάρθρωσης. Ένα άλλο πολύ σημαντικό στοιχείο που προκύπτει από την εξέταση των απαντήσεων 409 εκπροσώπων που ανήκουν σε 196 ΕΕΕ συνίσταται στο γεγονός ότι 104 εκπρόσωποι αναφέρθηκαν σε κοινά κείμενα τα οποία συζητήθηκαν και υιοθετήθηκαν κατόπιν διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο των αντίστοιχων Ευρωπαϊκών Επιτροπών Επιχειρήσεων. Δεδομένου ότι το 2001 — σύμφωνα με σημαντική μελέτη του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (13) — οι συμφωνίες που υπεγράφησαν άμεσα ή έμμεσα από τις ΕΕΕ ανήλθαν σε 22, προκύπτει σαφώς, έστω και μερικώς, ότι ο ρόλος των ΕΕΕ εξελίσσεται διαρκώς, καθώς και ότι οι εν λόγω επιτροπές αναπτύσσουν πραγματική διαπραγματευτική ικανότητα.

4.2 Η εμπειρία από τις ΕΕΕ καταδεικνύει επίσης ορισμένα κρίσιμα ζητήματα τα οποία χρήζουν ενδελεχούς εξέτασης, με στόχο τη βελτίωση του εν λόγω δημοκρατικού μέσου εκπροσώπησης που αποτελεί πλέον ζωτική συνιστώσα του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου. Το καταφανέστερο από τα προαναφερθέντα ζητήματα συνίσταται στο αρκετά χαμηλό ποσοστό ΕΕΕ έναντι του αριθμού των επιχειρήσεων οι οποίες έχουν την υποχρέωση, σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας, να δημιουργήσουν τέτοιες επιτροπές κατόπιν αιτήματος των εργαζομένων. Το Δεκέμβριο του 2004 — και ενώ το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας κάλυπτε περισσότερες από 2.000 επιχειρήσεις — είχαν συσταθεί περίπου 800 ΕΕΕ (14) οι οποίες αντιπροσωπεύουν ποσοστό περίπου 70 % του εργατικού δυναμικού των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων. Μεταξύ των αιτιών που ευθύνονται για την ελλιπή εφαρμογή της οδηγίας περιλαμβάνεται και η έλλειψη πρωτοβουλίας των εργαζομένων, η οποία σε ορισμένες χώρες οφείλεται ωστόσο στην ανεπαρκή εκπροσώπηση των εργαζομένων στο χώρο εργασίας που είναι πιθανόν να απορρέει επίσης από το γεγονός ότι οι εθνικές νομοθεσίες δεν παρέχουν ικανοποιητική προστασία. Η εν λόγω πτυχή θα ήταν σκόπιμο να διερευνηθεί εις βάθος με στόχο την εξεύρεση δυνητικών λύσεων.

4.3 Το νέο και πιο ευρύ πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 94/45/EK καθιστά αναμφίβολα αναγκαία μια διαδικασία διερεύνησης και μελέτης η οποία να παρέχει τη δυνατότητα σε όλους τους ενδιαφερομένους, είτε από τα παλαιότερα κράτη μέλη είτε από εκείνα που προσχώρησαν πιο πρόσφατα στην ΕΕ, να αφομοιώσουν στοιχεία και δεδομένα προερχόμενα τόσο από διαφορετικούς πολιτισμούς όσο και από διαφορετικές πρακτικές και συνθήκες, καθώς και να υπερνικήσουν τα εμπόδια που σχετίζονται με τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές διαφορές, κατά τρόπο ώστε να ενισχυθεί το σύστημα των ευρωπαϊκών συνδικαλιστικών σχέσεων στο σύνολό του.

(7) Πρβλ. έγγρ. 18.6.2004 του CEEP: *Answer to the first-stage consultation of the European Social Partners on the review of the European Work Councils Directive*.

(8) Πρβλ. έγγρ. της 1.6.2004.

(9) *Trade Union Memorandum to the Luxembourg Presidency of the European Union — ETUC (Υπόμνημα προς τη Λουξεμβουργιανή Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων (ΕΣΣ), Μάρτιος 2005.*

(10) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής — Η Ατζέντα κοινωνικής πολιτικής», ΕΕ C 294, της 25.11.2005, σελ. 14.

(11) Αυτόθι.

(12) Πρβλ. υποσημείωση αριθ. 2 Jeremy Waddington, Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ: *The views of EWC representatives for ETUI (Οι απόψεις των εκπροσώπων των ΕΕΕ για το Ευρωπαϊκό Συνδικαλιστικό Ινστιτούτο — ETUI), Νοέμβριος 2005.*

(13) Mark Carley, *Bargaining at European level, Joint texts negotiated by EWC (Πραγματοποίηση διαπραγματεύσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, Κοινά κείμενα διαπραγματευόμενα από ΕΕΕ)*, Δουβλίνο 2001.

(14) *Kerckhofs and Pas EWC Database ETUI (dec 2004)*

4.3.1 Ωστόσο, τα ζητήματα που σχετίζονται με τη διεύρυνση της Ένωσης αποτελούν μια μόνον πτυχή της ευρύτερης και γενικότερης εξέλιξης της αγοράς εργασίας και του συστήματος των επιχειρήσεων της ΕΕ. Η επιτάχυνση των διεθνικών αναδιαρθρώσεων, οι οποίες έχουν πλέον καταστεί μια σταθερά στη ζωή των επιχειρήσεων, και η νέα μορφή που έχουν λάβει οι επιχειρήσεις αποτελούν εκ των πραγμάτων για τις Ευρωπαϊκές Επιτροπές Επιχειρήσεων πολύ μεγαλύτερες προκλήσεις από εκείνες που είχε προβλέψει ο κοινοτικός νομοθέτης στην οδηγία 94/45/ΕΚ, όπως καταδεικνύεται από την επακόλουθη νομοθεσία σχετικά με τη συμμετοχή των εργαζομένων.

4.4 Είναι γεγονός ότι το νομοθετικό πλαίσιο έχει μεταβληθεί σημαντικά. Νέοι κοινοτικοί κανόνες θεσπίστηκαν στον τομέα της ενημέρωσης και της διαβούλευσης με τους εργαζομένους, είτε πρόκειται για τους κανόνες που αφορούν το διεθνικό πλαίσιο — όπως η οδηγία 2001/86/ΕΚ της 8ης Οκτωβρίου 2001 σχετικά με το ρόλο των εργαζομένων στην ευρωπαϊκή εταιρεία, η οδηγία για την εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ) και η οδηγία για τις συγχωνεύσεις — είτε για εκείνους που σχετίζονται με το εθνικό πλαίσιο, όπως η οδηγία 2002/14/ΕΚ της 11ης Μαρτίου 2002 περί θεσπίσεως γενικού πλαισίου ενημερώσεως και διαβουλεύσεως των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

4.5 Ο νέος και πιο δεσμευτικός ρόλος που θα πρέπει να αναλάβουν οι ΕΕΕ εκτίθεται επίσης στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις αναδιαρθρώσεις των διασυνοριακών επιχειρήσεων ⁽¹⁵⁾.

4.6 Η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει, σε πολυάριθμες γνωμοδοτήσεις, τη θετική άποψη και την υποστήριξη της για την ανάπτυξη και την ενίσχυση των ΕΕΕ ⁽¹⁶⁾, αναφερόμενη στο σημαντικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι εν λόγω επιτροπές στο πλαίσιο των διασυνοριακών αναδιαρθρώσεων. Στον τομέα της μεταλλουργίας, ο ρόλος των ΕΕΕ υπήρξε καθοριστικός για τη διευθέτηση πολυάριθμων διαφορών σε περιπτώσεις αναδιάρθρωσης, συμβάλλοντας στην επίτευξη συμφωνιών με στόχο τη διατήρηση των τόπων παραγωγής και τη διαφύλαξη των θέσεων εργασίας.

5. Ο ρόλος της οδηγίας 94/45/ΕΚ στην εξέλιξη των ευρωπαϊκών εργασιακών σχέσεων

5.1 Η οδηγία 94/45/ΕΚ αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα σύνολα κανονιστικών διατάξεων που υιοθετήθηκε στον τομέα των εργασιακών σχέσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η εν λόγω οδηγία, παρά κάποιους περιορισμούς και ελλείψεις που έχουν επισημανθεί από πολλούς, έχει αναμφίβολα συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στην έναρξη της διαδικασίας διαμόρφωσης «νέων διεθνικών πρακτικών στον τομέα των εργασιακών σχέσεων», συνδυάζοντας νέα πρότυπα αλληλεγγύης μεταξύ των εργαζομένων διαφόρων χωρών και εποικοδομητική ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των εκπροσώπων των εργαζομένων και των διεθνικών επιχειρήσεων και προβλέποντας, για πρώτη φορά, κοινές μορφές εκπροσώπησης και προστασίας «δίχως σύνορα» ορισμένων θεμελιωδών δικαιωμάτων των εργαζομένων.

⁽¹⁵⁾ COM(2005) 120 τελικό

⁽¹⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο κοινωνικός διάλογος και η συμμετοχή των εργαζομένων, βασικά στοιχεία για την πρόβλεψη και τη διαχείριση των βιομηχανικών μεταλλαγών», της 29.9.2005, εισηγητής: ο κ. ΖÖHRER, ΕΕ C 24 της 31.1.2006, σελ. 90.

5.2 Εδώ και κάποια χρόνια ωστόσο, όπως καταδεικνύουν τα στοιχεία σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας, η δυναμική συμβολή της στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου προτύπου εργασιακών σχέσεων και στην εδραίωση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου φαίνεται να είναι λιγότερο έντονη. Σε αυτήν την αποδυνάμωση συντελούν διάφορα δομικά στοιχεία που σχετίζονται με τις μεταβολές της αγοράς εργασίας και του συστήματος των επιχειρήσεων. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη ασχοληθεί με τα εν λόγω στοιχεία στις γνωμοδοτήσεις της με θέμα την Κοινωνική Ατζέντα της Επιτροπής και τις αναδιαρθρώσεις. Άλλα στοιχεία τα οποία μειώνουν τα περιθώρια παρέμβασης των ΕΕΕ οφείλονται στο γεγονός ότι τα δικαιώματα ενημέρωσης και διαβούλευσης που έχουν οι Ευρωπαϊκές Επιτροπές Επιχειρήσεων δεν τους «επιτρέπουν στην πράξη να αναλάβουν ενδεδειγμένη δράση» για τη διαμόρφωση και την εφαρμογή των εργασιακών πολιτικών των επιχειρήσεων. Σε άλλες περιπτώσεις, ο ρόλος των ΕΕΕ έχει τύχει αναγνώρισης.

5.3 Αντίθετα, όπως επεσήμανε η ΕΟΚΕ σε πρόσφατη γνωμοδότησή της, «η ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική πρέπει να διαμορφωθεί και να εφαρμοστεί σε επιχειρηματική, τομεακή και διακλαδική κλίμακα με τη συμβολή των κοινωνικών εταίρων, οι εξειδικευμένες γνώσεις των οποίων, ως κυριότερων ενδιαφερομένων, έχουν θεμελιώδη σημασία. Γι' αυτό, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να καθιστούν σαφείς τις προθέσεις τους αρκετά νωρίς, ώστε να είναι δυνατή η έμπρακτη παρέμβαση των άλλων ενδιαφερόμενων μερών» ⁽¹⁷⁾.

5.4 Παράγοντα αποδυνάμωσης της δράσης των ΕΕΕ δείχνει να αποτελεί το γεγονός ότι οι όροι εφαρμογής όσον αφορά την ενημέρωση και τη διαβούλευση — οι οποίοι απέτελεσαν αντικείμενο επανεξέτασης στο πλαίσιο της οδηγίας 94/45/ΕΚ — δεν φαίνεται να είναι σύμφωνοι ούτε προς το νέο οικονομικό και διαρθρωτικό πλαίσιο ούτε προς το νέο κοινοτικό νομοθετικό πλαίσιο, όπως αυτά διαμορφώνονται από τις προαναφερθείσες οδηγίες 2001/86 και 2003/72, καθώς και από την οδηγία 2002/14. Στις εν λόγω οδηγίες, οι διαδικασίες ενημέρωσης και διαβούλευσης δεν τίθενται απλώς ως τυπικές λεπτομέρειες: δεν πρόκειται για στερεότυπες υποχρεώσεις τις οποίες οι επιχειρήσεις μπορούν να εκπληρώσουν μόνον με την τήρηση των νομικών κανόνων και «κατάντη» της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, αλλά για διαδικασίες που αναλαμβάνονται «ανάντη» της διαδικασίας λήψης αποφάσεων.

5.5 Στις οδηγίες που συμπληρώνουν τους κοινοτικούς κανονισμούς σχετικά με το καθεστώς της ευρωπαϊκής εταιρείας (SE) και με το καθεστώς της ευρωπαϊκής συνεταιριστικής εταιρείας (ESE), οι διαδικασίες ενημέρωσης και διαβούλευσης δεν αποσκοπούν απλώς στο να πληροφορούνται οι εκπρόσωποι των εργαζομένων, ό,τι έχει ήδη οριστικά αποφασίσει να πράξει η επιχείρηση σχετικά με σημαντικές διεργασίες, όπως ο μετασχηματισμός και η αναδιοργάνωση σε διεθνικό επίπεδο, αλλά προπαντός στο να αποκτήσουν οι εκπρόσωποι των εργαζομένων το δικαίωμα «άσκησης επιρροής» επί των σχετικών αποφάσεων.

⁽¹⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η έκταση και οι επιπτώσεις της μετεγκατάστασης επιχειρήσεων» (Εισηγητής: ο κ. RODRIGUEZ GARCIA CARO), ΕΕ C 294 της 25.11.2005, σελ. 9, σημ. 4.5.10.

6. Η ενημέρωση και η διαβούλευση με τους εργαζομένους, ουσιαστική συνιστώσα του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου

6.1 Οι διαδικασίες ενημέρωσης και διαβούλευσης των εργαζομένων (καθώς και οι διαδικασίες συμμετοχής υπό τη στενή έννοια της οδηγίας 2001/86 και της οδηγίας 2003/72) αποτελούν βασικά στοιχεία όχι μόνον των συστημάτων εργασιακών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και αυτού καθ' εαυτού του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου, όπως προκύπτει από τον τρόπο κατά τον οποίο τα δικαιώματα αυτά εκτίθενται στις πρωτογενείς πηγές δικαίου της ΕΕ⁽¹⁸⁾ και από τη διαρκή εξέλιξή τους στο παράγωγο κοινοτικό δίκαιο. Τα εν λόγω δικαιώματα τυγχάνουν αναγνώρισης και προστασίας σε σημαντικό αριθμό οδηγιών⁽¹⁹⁾, με αποκορύφωμα την υπογραφή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων το Δεκέμβριο του 2000 και τη συνακόλουθη ενσωμάτωσή του στη Συνθήκη για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης⁽²⁰⁾.

6.1.1 Στο Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται η διευκρίνιση σύμφωνα με την οποία τα εν λόγω δικαιώματα ασκούνται «εγκαίρως»: κατ' αυτόν τον τρόπο ευνοείται μια ερμηνεία προανατολισμένη κατ' εξοχήν στην προληπτική φύση των δικαιωμάτων αυτών, σύμφωνα με τις πρόσφατα επιτευχθείσες εξελίξεις της νομοθεσίας (πρβλ. τις προαναφερθείσες οδηγίες) και της νομολογίας⁽²¹⁾.

6.1.2 Η σταδιακή και διαρκής εξέλιξη της νομοθεσίας σχετικά με τα δικαιώματα ενημέρωσης και διαβούλευσης από τα μέσα της δεκαετίας του εβδομήντα — όσον αφορά τόσο το εθνικό όσο και το διεθνικό νομικό πλαίσιο — εξηγείται από το ενδιαφέρον που επέδειξε ο κοινοτικός νομοθέτης προκειμένου να διασφαλισθεί ότι οι εν λόγω διαδικασίες δεν θα καταστούν απλώς τυπικές και στερεότυπες. Είναι γνωστό ότι αποφασιστική ώθηση για την ενίσχυση των εν λόγω δικαιωμάτων δόθηκε από τα γεγονότα που συνέβησαν όταν έκλεισαν οι εγκαταστάσεις της Renault στο Vilnoorde (το Φεβρουάριο του 1997), τα οποία συγχρόνως επέφεραν και σημαντικές δικαστικές συνέπειες.

6.2 Μια έκθεση η οποία καταρτίστηκε από ομάδα εμπειρογνομόνων, την αποκαλούμενη «ομάδα Gyllenhammer», κατόπιν αιτήματος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λουξεμβούργου το Νοέμβριο του 1997, κατέδειξε ότι απαιτείται ένα νέο κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο με στόχο να καθορισθούν ορισμένα ελάχιστα πρότυπα τα οποία, πέραν της καθιέρωσης κοινών αρχών, κανόνων και μεθόδων για τα κράτη μέλη στον τομέα της ενημέρωσης και της διαβούλευσης, θα ήταν σύμφωνα προς την κοινοτική στρατηγική για την απασχόληση στην ΕΕ. Η εν λόγω στρατηγική που βασίζεται στις έννοιες «πρόβλεψη», «πρόληψη» και «καταλληλότητα για απασχόληση», οι οποίες εν συνεχεία απετέλεσαν συνιστώσες της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Απασχόλησης, χρήζει ενσωμάτωσης στις δημόσιες πολιτικές των κρατών μελών προκειμένου να ασηχθεί

θετική επίδραση στην απασχόληση με την ενδυνάμωση του κοινωνικού διαλόγου, κυρίως σε επίπεδο επιχείρησης, και να διευκολυνθεί μια αλλαγή συμβατή προς τη διατήρηση του κατά προτεραιότητα στόχου της απασχόλησης.

6.3 Σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο εμπίπτει — και αποκτά νόημα — «η προώθηση της συμμετοχής των εργαζομένων στην πορεία και το μέλλον της επιχείρησης και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της»⁽²²⁾. Ο νομοθέτης διευκρινίζει ότι η εν λόγω συμμετοχή αποτελεί «προϋπόθεση για την επιτυχία των διαδικασιών αναδιάρθρωσης και προσαρμογής των επιχειρήσεων στις νέες συνθήκες που δημιουργούνται από την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας»⁽²³⁾.

6.4 Αυτή η τελευταία διάταξη είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών ενημέρωσης και διαβούλευσης και, άρα, για την εξασφάλιση της ουσιαστικής συμμετοχής των εργαζομένων, ιδίως στις διατάξεις αναφοράς που εφαρμόζονται επικουρικός όπου αναφέρεται⁽²⁴⁾ ότι «όταν το αρμόδιο όργανο αποφασίζει να μην ακολουθήσει τη γνώμη που εξέφερε το όργανο εκπροσώπησης, τότε το όργανο αυτό δικαιούται να συνεδριάσει περαιτέρω με το αρμόδιο όργανο της ευρωπαϊκής εταιρείας (ή της ΕΣΕ) προκειμένου να επιδιωχθεί συμφωνία».

6.5 Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, και ιδιαίτερα εκείνες που είναι οργανωμένες σε μεγάλους ομίλους, προβαίνουν σε ολοένα και πιο εκτεταμένες και ταχείες αναδιρθρώσεις. Σε μια πρόσφατη γνωμοδότησή της, η ΕΟΚΕ ανέφερε πράγματι ότι «οι αναδιρθρώσεις που εφαρμόζονται εκ των υστέρων συνεπάγονται ως επί το πλείστον οδυνηρές επιπτώσεις κυρίως για την απασχόληση και τους όρους εργασίας», κατέληγε στο συμπέρασμα ότι «η συμμετοχή και συμβολή των εργαζομένων (καθώς και των εκπροσώπων των εργαζομένων στην επιχείρηση και των συνδικαλιστικών τους οργανώσεων) συνιστούν μείζονα συμβολή στην κοινωνικά αποδεκτή αντιμετώπιση και διαμόρφωση των μεταλλαγών σε επίπεδο επιχείρησης» και υποστήριξε ότι «οι ευρωπαϊκές επιτροπές επιχείρησης διαδραματίζουν σε αυτό το πλαίσιο έναν ιδιαίτερο ρόλο. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι ο διεθνικός κοινωνικός διάλογος σε επίπεδο επιχειρήσεων θα συνεχίσει να αναπτύσσεται δυναμικά, όπως καταδεικνύουν παραδείγματα συμφωνιών σχετικά με μέτρα αναδιάρθρωσης τις οποίες έχουν συνάψει οι επιχειρήσεις με τις ευρωπαϊκές επιτροπές επιχείρησης ή με τις ευρωπαϊκές ενώσεις συνδικαλιστικών οργανώσεων»⁽²⁵⁾.

6.6 Η φύση και η ένταση αυτών των διαδικασιών αναδιάρθρωσης κατέστησαν προφανή την ανεπάρκεια των νομοθετικών και των διαπραγματευτικών μέσων που διαθέτουν επί του παρόντος οι εκπρόσωποι των εργαζομένων και των κοινωνικών εταίρων στα διάφορα επίπεδα και, ως εκ τούτου, την ανάγκη για ευρύτερη και ουσιαστικότερη συμμετοχή των συνδικαλιστικών οργανώσεων στα διάφορα επίπεδα. Κατά συνέπεια, το ζητούμενο δεν αφορά απλώς και μόνον την ολοκλήρωση του σταδίου ρητής εφαρμογής της

⁽¹⁸⁾ Βλέπε το πρώην Άρθρο 137 της ΣΕΚ και νυν Άρθρο III-210 της νέας Συνθήκης της Ρώμης.

⁽¹⁹⁾ Όπως οι οδηγίες σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση ομαδικών απολύσεων και μεταβίβασης επιχείρησης (οδηγίες 98/59/ΕΚ και 2001/23/ΕΚ), σχετικά με την εφαρμογή μέτρων για την προώθηση της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία (οδηγία 89/391/ΕΚ και άλλες ειδικές οδηγίες), σχετικά με τη συμμετοχή των εργαζομένων γενικώς (οδηγία 2002/14/ΕΚ) και σε συγκεκριμένα είδη επιχειρήσεων (οδηγία 2001/86/ΕΚ όσον αφορά το ρόλο των εργαζομένων στην ευρωπαϊκή εταιρεία (SE) και οδηγία 2003/72/ΕΚ σχετικά με τη συμμετοχή των εργαζομένων στην ευρωπαϊκή συνεταιριστική εταιρεία (ΕΣΕ)).

⁽²⁰⁾ Άρθρο II-87, «Δικαίωμα των εργαζομένων στην ενημέρωση και τη διαβούλευση στο πλαίσιο της επιχείρησης», το οποίο υιοθετεί κατ' ουσίαν το άρθρο 21 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως τροποποιήθηκε το 1996, καθώς και τα σημεία 17 και 18 του Κοινωνικού Χάρτη (των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων) του 1989.

⁽²¹⁾ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, απόφαση της 29.3.2001 για την υπόθεση C-62/99, Bofrost, καθώς και απόφαση της 11.7.2002 για την υπόθεση C-440/2000, Kuehne.

⁽²²⁾ Πρβλ. την 7η αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2002/14/ΕΚ.

⁽²³⁾ Πρβλ. την 9η αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2002/14/ΕΚ.

⁽²⁴⁾ Πρβλ. την οδηγία 2001/86/ΕΚ, καθώς και την οδηγία 2003/72, στο δεύτερο μέρος των διατάξεων αναφοράς.

⁽²⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο κοινωνικός διάλογος και η συμμετοχή των εργαζομένων, βασικά στοιχεία για την πρόβλεψη και τη διαχείριση των βιομηχανικών μεταλλαγών», της 29.9.2005 (Εισηγητής: ο κ. ΖΟΗΡΕΡ).

οδηγίας για τις ΕΕΕ, αλλά και τη διασφάλιση, κατ' αρχήν, της πλήρους αποτελεσματικότητας των συμφωνιών και των κανόνων μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο και, εν συνεχεία, την προσαρμογή τόσο των διαδικασιών ενημέρωσης και διαβούλευσης όσο και των δικαιωμάτων των ΕΕΕ στις μεταβληθείσες συνθήκες της αγοράς και σε πιο δραστηριές πολιτικές διαχειρίσιμες.

6.7 Προς το σκοπό αυτό, δεν θεωρείται αρκετή — παρότι, βεβαίως, ενθαρρύνεται — η επίδειξη μεγαλύτερης προσοχής και προθυμίας στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων, αλλά πιστεύεται ότι χρειάζονται ενδεδειγμένες παρεμβάσεις επί των σημείων της οδηγίας τα οποία, εάν δεν τροποποιηθούν δεόντως, ενδέχεται να καταστήσουν ασήμαντο το ρόλο των ΕΕΕ εν γένει, παρά τις ορθές πρακτικές που εισήχθησαν έως τώρα. Επιπλέον, υπάρχει κίνδυνος να επηρεασθεί αρνητικά αυτή καθ' εαυτή η αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων ενημέρωσης και διαβούλευσης είτε λόγω της διάδοσης ουσιαστικά στερεότυπων διαδικασιών σε υπερεθνικό επίπεδο — επίπεδο καθοριστικής σημασίας για πολλές αποφάσεις επιχειρήσεων οι οποίες ειδάλλως δεν θα αποτελούσαν αντικείμενο ανταλλαγής απόψεων με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις — είτε λόγω της αντικατάστασης των διαφόρων ορθών πρακτικών που ακολουθούνται επί του παρόντος στον τομέα της ενημέρωσης και της διαβούλευσης από «κακές πρακτικές». Σε τούτο θα πρέπει επίσης να προστεθεί η δυνητική αντιπαραγωγική επίδραση, από πλευράς νομιμότητας και κύρους, στις σχέσεις μεταξύ των εργαζομένων και της τοπικής διεύθυνσης της εκάστοτε επιχείρησης, καθώς και ο αρνητικός αντίκτυπος για την περαιτέρω προαγωγή δεσμευτικών δικαιωμάτων ενημέρωσης και διαβούλευσης, όπως καθορίστηκε πρόσφατα στο Χάρτη της Νίκαιας και στις οδηγίες 2001/86/ΕΚ, 2003/72/ΕΚ και 2002/14/ΕΚ (δηλαδή, παραφράζοντας το νόμο του Gresham, μπορεί να υποστηριχθεί η άποψη ότι «η κακή ενημέρωση διώχνει την καλή»).

6.8 Η ρητή αναγνώριση των συνδικαλιστικών οργανώσεων είναι κεφαλαιώδους σημασίας. Οι οδηγίες σχετικά με τη συμμετοχή των εργαζομένων στην ΣΕ και στην ΕΣΕ υποδεικνύουν, για πρώτη φορά, τις οργανώσεις των εργαζομένων ως οντότητες που μπορούν να συμμετέχουν στην Ειδική Διαπραγματευτική Ομάδα (ΕΔΟ). Οι προηγούμενες οδηγίες σχετικά με τα δικαιώματα ενημέρωσης και διαβούλευσης δεν αναγνώριζαν σε αυτές καθ' εαυτές τις συνδικαλιστικές οργανώσεις άμεσο (ή ενισχυτικό) ρόλο στις διαπραγματεύσεις. Τα προαναφερθέντα στοιχεία, καθώς και οι εθνικές ιδιαιτερότητες και άλλα στοιχεία που επισημαίνονται κατωτέρω, χρήζουν συνεκτίμησης στο πλαίσιο μιας δυνητικής επανεξέτασης της οδηγίας.

7. Για ποιο λόγο κρίνεται σκόπιμη η επανεξέταση της οδηγίας, πριν από την επανέναρξη διαπραγματεύσεων για την αναθεώρησή της;

7.1 Πολλοί θεωρούν ότι οι κυριότεροι λόγοι που συνηγορούν υπέρ της επανεξέτασης της οδηγίας είναι τρεις.

7.1.1 Ο πρώτος λόγος αφορά τις συντελεσθείσες εξελίξεις στο πλαίσιο των οδηγιών που σχετίζονται με αυτό το θέμα, έναντι των οποίων επιβάλλεται η συμμόρφωση της οδηγίας του 1994. Ενδείκνυται να επέλθει απλοποίηση και συντονισμός, προκειμένου να εξαλειφθούν οι αποκλίνοντες ορισμοί των εννοιών της ενημέρωσης και της διαβούλευσης που περιλαμβάνονται στις διάφορες οδηγίες.

7.1.2 Ο δεύτερος λόγος σχετίζεται με τη διεύρυνση της ΕΕ η οποία λογικά επιφέρει την τροποποίηση του αριθμού των εκπροσώπων που συμμετέχουν στην Ειδική Διαπραγματευτική Ομάδα (ΕΔΟ) και στις Ευρωπαϊκές Επιτροπές Επιχειρήσεων δια της αναλογικής αύξησης του εν λόγω αριθμού.

7.1.3 Ο τρίτος λόγος έγκειται στην αναγνώριση του δικαιώματος των εθνικών και ευρωπαϊκών συνδικαλιστικών οργανώσεων να συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις και να καθίστανται μέλη των Ευρωπαϊκών Επιτροπών Επιχειρήσεων (κατ' αναλογία προς όσα προβλέπονται από τις οδηγίες για τη συμμετοχή των εργαζομένων στην ΣΕ και στην ΕΣΕ), με δυνατότητα αρωγής από εμπειρογνώμονες δικής τους επιλογής, ακόμη και πέραν των συνεδριάσεων.

7.1.4 Αξιολογώντας, άλλωστε, τις ισχύουσες πρακτικές στις ΕΕΕ, μια επανεξέταση της οδηγίας 94/45/ΕΚ θεωρείται επίσης σκόπιμη υπό το πρίσμα τόσο των δυνητικών προοπτικών από πλευράς εταιρικής κοινωνικής ευθύνης όσο και του νέου ρόλου που είναι σε θέση να αναλάβουν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών μαζί με τις επιχειρήσεις ευρωπαϊκής και παγκόσμιας εμβέλειας, επιπροσθέτως της δράσης που οφείλουν να αναλάβουν οι επιχειρήσεις για την τήρηση των θεμελιωδών κοινωνικών και συνδικαλιστικών δικαιωμάτων στο δικό τους χώρο.

7.2 Τα διδάγματα σχετικά με τις Ευρωπαϊκές Επιτροπές Επιχειρήσεων που διατυπώθηκαν από τους κοινωνικούς εταίρους (²⁶), θα ήταν ευκαίιο να εξετασθούν εις βάθος και να συμβάλουν στη βελτίωση των πρακτικών των ΕΕΕ, με στόχο την καλύτερη και την περαιτέρω ανάπτυξη των συμφωνιών, χωρίς ωστόσο να παρακωλυθεί η ανάληψη των εργασιών σχετικά με την επανέναρξη της λειτουργίας των ΕΕΕ, προκειμένου να διαμορφωθούν οι βάσεις μιας αναθεώρησης έπειτα από την πάροδο εύλογου χρονικού διαστήματος για την ενσωμάτωση των νέων κρατών μελών στη διαδικασία των ΕΕΕ. Στο πλαίσιο των μελλοντικών συζητήσεων και διαπραγματεύσεων, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα ακόλουθα στοιχεία:

- α) Αποσαφήνιση του παρόντος κειμένου όσον αφορά τις μεθόδους και την ποιότητα της ενημέρωσης και της διαβούλευσης: θα ήταν σκόπιμο να υπάρξει ρητή αναφορά στον προληπτικό (ή προκαταβολικό) χαρακτήρα των διαδικασιών ενημέρωσης και διαβούλευσης, ιδιαίτερα στην περίπτωση θεμάτων τα οποία είτε βρίσκονται «στην ημερήσια διάταξη» είτε τίθενται από τους εκπροσώπους των εργαζομένων. Η μη αναγνώριση του προληπτικού χαρακτήρα αυτών των διαδικασιών που προβλέπονται από την κοινοτική νομοθεσία για τις ΕΕΕ θα προκαλούσε σοβαρή ασυμμετρία μεταξύ των διαδικασιών που ορίζονται στην οδηγία 94/45/ΕΚ, αφενός, και εκείνων που αφορούν τη συμμετοχή των εργαζομένων (οι οποίες περιλαμβάνονται στις οδηγίες για την ευρωπαϊκή εταιρεία και για την ευρωπαϊκή συνεταιριστική εταιρεία), αφετέρου, με κίνδυνο αποδυνάμωσης αυτών των τελευταίων διαδικασιών. Επιπλέον, η διάδοση ελάχιστα αποτελεσματικών διαδικασιών ενημέρωσης και διαβούλευσης στις επιχειρήσεις κοινοτικής κλίμακας (οι οποίες είναι υποχρεωτικές βάσει της οδηγίας 94/45/ΕΚ) θα μπορούσε να προκαλέσει αρνητικά «φαινόμενα μίμησης» στις διαδικασίες ενημέρωσης και διαβούλευσης που υποχρεούνται να τηρούν οι εθνικές επιχειρήσεις, σύμφωνα με διάφορες κοινοτικές οδηγίες (²⁷).

(²⁶) Διδάγματα σχετικά με τις ΕΕΕ, της 7ης Απριλίου 2005, από την ETUC, την UNICE, την UEAPME (Ευρωπαϊκή Οργάνωση Βιοτεχνών Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων) και το CEEP.

(²⁷) Προστασία των εργαζομένων σε περίπτωση ομαδικών απολύσεων ή μεταγκατάστασης επιχειρήσεων, καθώς και βάσει της οδηγίας 2002/14/ΕΚ.

- β) Καθιέρωση — στην περίπτωση των εξαιρετικά πολυάριθμων ΕΕΕ ή σε συνάρτηση με το έργο που καλούνται να επιτελέσουν οι εν λόγω επιτροπές — μιας μόνιμης γραμματείας και μιας υπηρεσίας περιορισμένων διαστάσεων για την προετοιμασία των συνεδριάσεων και την οργάνωση της τεκμηρίωσης των θεμάτων που βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη, για την εκ των προτέρων διανομή της ημερήσιας διάταξης και των σχετικών εγγράφων στις διάφορες γλώσσες και, εν συνεχεία, των πρακτικών και των άλλων εγγράφων που αφορούν τις εισηγμένες αποφάσεις ⁽²⁸⁾. Μια άλλη εξίσου σημαντική απαίτηση αφορά την ανάγκη συντονισμού διαφορετικών εμπειριών, παραδείγματος χάρι σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για τον τομέα της βιομηχανίας/τον τομέα των υπηρεσιών.
- γ) Διασφάλιση τακτικής και απρόσκοπτης επικοινωνίας μεταξύ των μελών της Ειδικής Διαπραγματευτικής Ομάδας πριν από τη σύσταση μιας ΕΕΕ και, εν συνεχεία, μεταξύ των μελών της συσταθείσας επιτροπής κατά το διάστημα που μεσολαβεί ανάμεσα στις συνεδριάσεις της.
- δ) Εξασφάλιση της οργάνωσης συνεδριάσεων ικανοποιητικής διάρκειας μεταξύ των μελών της ΕΕΕ πριν από τις συνεδριάσεις με τους εκπροσώπους της διοίκησης.
- ε) Αναγνώριση του δικαιώματος των εθνικών και ευρωπαϊκών συνδικαλιστικών οργανώσεων — οι οποίες, σύμφωνα με όσα έχουν προβλεφθεί κατά την επανεξέταση της οδηγίας, είναι μέλη της Ειδικής Διαπραγματευτικής Ομάδας και των ΕΕΕ — να επικουρούνται από εμπειρογνώμονες δικής τους επιλογής, ακόμη και πέραν των συνεδριάσεων.
- στ) Προσαρμογή των υφισταμένων συμφωνιών στις αλλαγές που συντελούνται στην «περίμετρο» του εκάστοτε επιχειρηματικού ομίλου. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να προβλεφθεί ρητά ένα ειδικό στάδιο πρόσθετων διαπραγματεύσεων, σε περίπτωση διασυννοριακών συγχωνεύσεων ή συγχωνεύσεων, για το συσχετισμό τους με τις ισχύουσες οδηγίες επί του θέματος.
- ζ) Υποστήριξη της αρχικής — και, αργότερα, της συνεχούς κατάρτισης — των μελών της ΕΕΕ.
- η) Συμπερίληψη της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ) μεταξύ των θεμάτων που εμπίπτουν στο πεδίο της ενημέρωσης και της διαβούλευσης (όπως προβλέπεται από την οδηγία για την ΕΣΕ), με ταυτόχρονη συμμετοχή των οργανώσεων ευρωπαϊκής εμπέλειας που ενδιαφέρονται για τις δραστηριότητες της επιχείρησης.
- θ) Επίδειξη προσοχής στη σημασία των επιπτώσεων και της διάδοσης των πληροφοριών σχετικά με την ύπαρξη, τις δράσεις και τις θέσεις της ΕΕΕ έναντι των εκπροσώπων και των εργαζομένων των μεμονωμένων επιχειρησιακών μονάδων ενός ομίλου επιχειρήσεων, σε κάθε χώρα στην οποία έχουν δημιουργηθεί παραρτήματα της επιχείρησης.
- ι) Εξασφάλιση ενδεδειγμένης εκπροσώπησης των ατόμων με ειδικές ανάγκες και ορθής ισορροπίας μεταξύ ανδρών και γυναικών στο πλαίσιο των ΕΕΕ (όπως προβλέπεται από την οδηγία 2003/72/ΕΚ).
- κ) Θεσμοθέτηση μέτρων για την παροχή κινήτρων προς τις επιχειρήσεις που εφαρμόζουν πλήρως την οδηγία, καθώς και αποτρεπτικών μέτρων έναντι των επιχειρήσεων που παρεμποδίζουν την εφαρμογή της.
- λ) Προαγωγή, μέσω των κατάλληλων προσαρμογών των σχετικών διαδικασιών, της συμμετοχής στις ΕΕΕ όλων των κατηγοριών των εργαζομένων, συμπεριλαμβανομένων των υψηλόβαθμων στελεχών.

8. Η δράση των ΕΕΕ σε μια διευρυμένη Ένωση: η συμβολή τους στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής κοινωνικής συνοχής

8.1 Ένα από τα θέματα τα οποία πρέπει να τύχουν ιδιαίτερης προσοχής αφορά αναμφίβολα τη διαφοροποίηση που επέφερε η διαδικασία διεύρυνσης στην αγορά εργασίας και στην κοινωνική κατάσταση.

8.2 Αν σκεφθεί κανείς ότι, μόνο στην Πολωνία, 425 επιχειρήσεις διαθέτουν ΕΕΕ και ότι οι ΕΕΕ αριθμούν αυτή τη στιγμή πάνω από 100 εκπροσώπους βάσει εθελοντικών συμφωνιών ⁽²⁹⁾, καταλαβαίνει πόσο ισχυρό μέσο μπορούν να αποτελέσουν οι ΕΕΕ τόσο για την ενσωμάτωση όσο και για την ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου το οποίο να προσδιορίζει τα ελάχιστα πρότυπα αναφοράς. Στην ΕΕ των 15 — αλλά και ακόμη περισσότερο στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση — οι ΕΕΕ συμβάλλουν απτά στη διαμόρφωση μιας ευρωπαϊκής συνείδησης με τη γνώση και την αναγνώριση που απορρέει από την ποικιλομορφία των εθνικών συστημάτων.

8.3 Η δημιουργία των ΕΕΕ προσκρούει σε πολυάριθμα κωλύματα τόσο στα 15 παλαιότερα όσο και στα 10 νέα κράτη μέλη. Σε ορισμένες από τις χώρες αυτές ο κοινωνικός διάλογος είναι ατελής. Οι νόμοι που διέπουν τη μεταφορά της οδηγίας στα νέα κράτη μέλη είναι μεν επισήμως ενδεδειγμένοι, αλλά καθίστανται εκ των πραγμάτων ατελέσφοροι. Η Επιτροπή θα πρέπει να προσδιορίσει τα κωλύματα στα οποία προσέκρουσε η αποτελεσματική εφαρμογή της οδηγίας.

8.4 Οι ΕΕΕ αποτελούν επί του παρόντος ένα σημαντικό μέσο για τους εργαζομένους και τις εργαζόμενες το οποίο τους παρέχει τη δυνατότητα να αποκτήσουν μια εικόνα, υπό ένα διεθνικό πρίσμα, για την εξέλιξη της επιχείρησης από την οποία εξαρτώνται. Η διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης του παραγωγικού συστήματος προϋποθέτει την αναγνώριση ενός νέου ρόλου για τις ΕΕΕ, ιδιαίτερα σε μια οικονομική συγκυρία κατά την οποία οι διασυννοριακές συγχωνεύσεις και οι συστάσεις ευρωπαϊκών εταιρειών αυξάνονται προοδευτικά.

8.5 Κατανομή των ΕΕΕ στα νέα κράτη μέλη

⁽²⁸⁾ Από μελέτη που πραγματοποίησε το Infopoint σχετικά με τις εν λόγω συμφωνίες, τον Απρίλιο του 2004, προκύπτει ότι μόνον 51 % των ΕΕΕ διέδεται μια τέτοια μικρή υπηρεσία συντονισμού. Τούτο θα μπορούσε να δημιουργήσει πρόβλημα, δεδομένου ότι οι περισσότερες ΕΕΕ (περίπου το 70 %) συνεδριάζουν μόνο μία φορά το χρόνο. Η απουσία μιας μικρής υπηρεσίας συντονισμού, η οποία να είναι σε θέση να διασφαλίσει τη συνοχή των σχέσεων μεταξύ των εκπροσώπων των εργαζομένων σε μεμονωμένες μονάδες και χώρες, της διοίκησης της επιχείρησης και των ευρωπαϊκών ομοσπονδιών, μπορεί να αποτελέσει σοβαρό μειονέκτημα για τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της ίδιας της ΕΕΕ.

⁽²⁹⁾ Έρευνα NSZZ Solidarnosc, A. Matla, 2004.

Χώρα	MT	CY	LV	LT	BG	SI	EE	TR	RO	SK	CZ	HU	PL
Δυνητικός αριθμός ΕΕΕ (επιχειρήσεις που καλύπτονται από την οδηγία 94/45/ΕΚ)	56	65	155	162	163	185	181	256	263	340	636	662	819
Αριθμός ήδη συσταθεισών ΕΕΕ	29	33	84	87	89	108	101	136	140	199	333	334	425
Παρατηρητές						3		3	2	2	8	2	5
Εκπρόσωποι	5	2	8	9	5	13	10	5	5	24	73	58	80

Στην πρώτη σειρά αναφέρεται ο αριθμός των δυνητικών ΕΕΕ, βάσει της παρούσας αριθμητικής κατανομής των εργαζομένων· στη δεύτερη σειρά παρουσιάζεται ο αριθμός των ΕΕΕ που έχουν πραγματικά συσταθεί· στην τρίτη σειρά εκτίθεται ο αριθμός των παρατηρητών που εκλήθησαν να συμμετάσχουν στις ΕΕΕ, ενώ στην τέταρτη σειρά προσδιορίζεται ο αριθμός των εκπροσώπων με πλήρη δικαιώματα που έχουν διοριστεί στις εν λόγω επιτροπές.

Σε περίπτωση σύστασης όλων των δυνητικών ΕΕΕ, θα υπήρχαν 3.943 εκπρόσωποι και, εάν εξασφαλιζόταν η παρουσία εκπροσώπων των νέων χωρών στις ΕΕΕ που έχουν πραγματικά συσταθεί, ο συνολικός αριθμός τους θα έφθανε τους 2.098. Ωστόσο, έχουν εκλεγεί μόνον 322 εκπρόσωποι, οι οποίοι αντιστοιχούν σε ποσοστό 8,17 % του συνόλου των δυνητικών εκπροσώπων και σε 15,35 % του συνόλου των εκπροσώπων στις ήδη συσταθείσες ΕΕΕ (πηγή: ETUI, *op.cit.*).

9. Η κοινωνική διάσταση της επιχείρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ο νέος ρόλος των ΕΕΕ — Η εταιρική κοινωνική ευθύνη στην παγκόσμια οικονομία

9.1 Η ΕΟΚΕ ασχολήθηκε πρόσφατα με το ρόλο των ΕΕΕ στο πλαίσιο των στρατηγικών για την εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ) σε μια σημαντική γνωμοδότησή της ⁽³⁰⁾. Πράγματι, στην εν λόγω γνωμοδότηση καταδεικνύεται η σημασία της διεξαγωγής διαλόγου με τα βασικότερα ενδιαφερόμενα μέρη για την υλοποίηση των στόχων των επιχειρήσεων: με τους εργαζομένους, τους πελάτες, τους προμηθευτές, τους εκπροσώπους των τοπικών ή περιφερειακών αρχών, τις οργανώσεις των καταναλωτών και τις περιβαλλοντικές οργανώσεις: «η εθελοντική δέσμευση (έναντι της ΕΚΕ) και ο ελεγχόμενος διάλογος με τα ενδιαφερόμενα μέρη είναι αδιάσπαστα συνδεδεμένα· ο διάλογος αυτός είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τα ενδιαφερόμενα μέρη που συμμετέχουν στην αλυσίδα της προστιθέμενης αξίας».

9.2 Σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ ανέφερε ότι: «Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η εθελοντική ή/και βάσει διαπραγματεύσεων αντιμετώπιση των προκλήσεων της ΕΚΕ σε όλες τις πολυεθνικές που διαθέτουν ευρωπαϊκή επιτροπή επιχείρησης αποτελεί απομακρυσμένο στάδιο. Επιπλέον, παρέχει τη δυνατότητα να συμμετάσχουν και τα νέα κράτη μέλη στη δυναμική

⁽³⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Μηχανισμοί μέτρησης και πληροφόρησης σχετικά με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία» (Εισηγήτρια: η κα RICHENOT), ΕΕ C 286 της 17.11.2005, σελ. 12.

αυτήν. Οι ευρωπαϊκές επιτροπές επιχείρησης θα έπρεπε να διαδραματίσουν ένα ρόλο στην ενσωμάτωση της ΕΚΕ στην πολιτική της επιχείρησης. Συνιστούν το κατ'εξοχήν βήμα των εσωτερικών ενδιαφερομένων μερών, παρότι βέβαια μια συνεκτική πολιτική ΕΚΕ οφείλει να λαμβάνει υπόψη και τα εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη, και ειδικότερα το σύνολο της κοινότητας εργαζομένων (προσωρινοί εργαζόμενοι, υπάλληλοι των εργοληπτιών επιχειρήσεων που εργάζονται στην επιχείρηση, τεχνίτες ή άλλοι ανεξάρτητοι επαγγελματίες που εργάζονται για την επιχείρηση) και όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος από το σύνολο της αλυσίδας της προστιθέμενης αξίας (εργολήπτριες επιχειρήσεις, προμηθευτές).»

9.3 Στην ανακοίνωσή της με θέμα «Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη» ⁽³¹⁾, η Επιτροπή κάλεσε τις εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες, να δημοσιεύσουν ένα «**τριπλό αποτέλεσμα**» στις ετήσιες εκδόσεις τους προς τους μετόχους το οποίο να μετρά τις επιδόσεις τους με βάση οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια. Η διάδοση των πληροφοριών αυτών θα πρέπει επίσης να αφορά και τις ΕΕΕ.

9.3.1 Στην πρόσφατη οδηγία για την ευρωπαϊκή συνεταιριστική εταιρεία, η εταιρική κοινωνική ευθύνη έχει συμπεριληφθεί μεταξύ των θεμάτων που αποτελούν αντικείμενο διαβουλεύσεων μεταξύ των εκπροσώπων των επιχειρήσεων και των εργαζομένων και αναφέρονται στο δεύτερο μέρος των διατάξεων αναφοράς της εν λόγω οδηγίας (II-β).

9.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι, σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση, η επιχείρηση παύει να αποτελεί έναν απλό οικονομικό φορέα, αλλά θεωρείται πλέον ότι διαδραματίζει μείζονα ρόλο στην κοινωνική σκηνή και μπορεί να έχει ουσιαστική συμβολή στη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των άμεσα ενδιαφερομένων πλευρών και των περιφερειών.

9.5 Η ΕΟΚΕ λαμβάνει γνώση των παρατηρήσεων που διατυπώνει η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της για την εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ) σχετικά με τη σημασία του ρόλου των εργαζομένων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων τους για την εφαρμογή πρακτικών στον τομέα της κοινωνικής ευθύνης ⁽³²⁾:

⁽³¹⁾ COM(2001) 264 τελικό

⁽³²⁾ COM(2006) 136 τελικό

«Η ευαισθητοποίηση, η κατανόηση και η ανάληψη εταιρικής κοινωνικής ευθύνης βελτιώθηκαν τα τελευταία χρόνια, εν μέρει χάρη στο πολυμερές φόρουμ και σε άλλες ενέργειες που υποστήριξε η Επιτροπή. Ταυτόχρονα, διάφορες πρωτοβουλίες από τις επιχειρήσεις και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη προώθησαν την ανάπτυξη της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στην Ευρώπη και παγκοσμίως. Ο κοινωνικός διάλογος, ιδίως σε τομεακό επίπεδο, αποδείχθηκε αποτελεσματικό μέσο για την προώθηση πρωτοβουλιών στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, αλλά και οι ευρωπαϊκές επιτροπές επιχείρησης διαδραμάτισαν εποικοδομητικό ρόλο στην ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών στον τομέα αυτό. Παρόλα αυτά, η ανάληψη, υλοποίηση και στρατηγική ενσωμάτωση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης από ευρωπαϊκές επιχειρήσεις πρέπει να βελτιωθεί σε σημαντικό βαθμό. Ο ρόλος των εργαζομένων, των εκπροσώπων τους και των συνδικαλιστικών οργανώσεων στην ανάπτυξη και την υλοποίηση των πρακτικών στον τομέα της ευρωπαϊκής κοινωνικής ευθύνης πρέπει να ενισχυθεί. Εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των ΜΚΟ, καταναλωτών και επενδυτών, πρέπει να διαδραματίσουν ισχυρότερο ρόλο στην ενθάρρυνση και την ανταμοιβή υπεύθυνων επιχειρηματικών συμπεριφορών. Οι δημόσιες αρχές σε όλα τα επίπεδα πρέπει να βελτιώσουν τη συνέπεια των πολιτικών τους ως προς το στόχο της αειφόρου ανάπτυξης, της οικονομικής μεγέθυνσης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας. Το όραμα της ΕΕ για μακροχρόνια ευημερία, αλληλεγγύη και ασφάλεια εκτείνεται και στη διεθνή σφαίρα. Η Επιτροπή αναγνωρίζει τους δεσμούς μεταξύ της ανάληψης εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στην ΕΕ και διεθνώς, και πιστεύει ότι οι ευρωπαϊκές εταιρείες πρέπει να συμπεριφέρονται υπεύθυνα όπου και αν δραστηριοποιούνται, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές αξίες και τους διεθνώς συμφωνημένους κανόνες και πρότυπα.»

9.6 Στην οδηγία 2003/51/ΕΚ, η οποία τροποποιεί την οδηγία για τους ετήσιους και τους ενοποιημένους λογαριασμούς, η Ευρωπαϊκή Ένωση ζητεί ρητώς — όποτε είναι αναγκαίο για την κατανόηση της εξέλιξης των δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης — να περιλαμβάνονται στην ανάλυση και δείκτες μη οικονομικών αποτελεσμάτων, παρέχοντας ειδικότερα πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον και τους εργαζομένους. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι ΕΕΕ θα πρέπει να λαμβάνουν όλες τις οικονομικές και μη οικονομικές πληροφορίες που εμπίπτουν στο πεδίο της εταιρικής κοινωνικής

ευθύνης. Στην οδηγία αναγνωρίζεται η συνάφεια των περιβαλλοντικών και των κοινωνικών ζητημάτων με την εταιρική διαχείριση.

9.7 Στη γνωμοδότησή της σχετικά με την κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων⁽³³⁾, η ΕΟΚΕ πρότεινε να χρησιμοποιηθεί ένα σύστημα κοινής ρύθμισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο: «το συγκεκριμένο κοινοτικό πρότυπο της ΕΚΕ θα μπορούσε να δημιουργηθεί βάσει των κοινών πρωτοβουλιών και των εθελοντικών δεσμεύσεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων».

9.8 Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών μπορεί να έχει σημαντική συμβολή προς το σκοπό αυτό, στο πλαίσιο μιας διαδικασίας διαλόγου και συνεργασίας, συμμετέχοντας στον καθορισμό των στόχων (ανθρώπινα δικαιώματα, κοινωνικά πρότυπα, προτεραιότητες στον τομέα της υγειονομικής και της περιβαλλοντικής πολιτικής, κλπ.) και επιδιώκοντας την επίτευξη υψηλότερου επιπέδου διαφάνειας και ενάργειας όσον αφορά τις εταιρικές δραστηριότητες. Εξυπακούεται ότι στόχος της πρότασης αυτής δεν είναι να προκληθεί σύγχυση ρόλων μεταξύ επιχειρηματιών, συνδικαλιστικών οργανώσεων και ΜΚΟ, αλλά να καταστεί δυνατό να αποκομίσουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς τα μέγιστα δυνατά οφέλη χάρη στην ανταλλαγή απόψεων και στην εξέταση θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος. Η προσέγγιση αυτή δεν μπορεί παρά να ενισχύσει τους παραδοσιακούς τους ρόλους και να αυξήσει ακόμη περισσότερο τα οφέλη της υφιστάμενης νομοθεσίας, χωρίς να εμποδίζει την πρόοδο της.

9.9 Το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο, πέραν της μέριμνας για τις πιο ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού διαμέσου της κοινωνικής πρόνοιας (welfare), διακρίνεται για το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας υπό οιοσδήποτε συνθήκες, παντού και πάντοτε. Στην Ευρώπη του σήμερα, τα δικαιώματα που σχετίζονται με την ιδιότητα πρέπει να μπορούν να ασκηθούν παντού, συμπεριλαμβανομένου και του χώρου εργασίας. Το μέγα επίτευγμα των προαναφερθεισών οδηγιών σχετικά με τα δικαιώματα, καθώς και της οδηγίας για τις ΕΕΕ, συνίσταται στην εναρμόνιση των εν λόγω δικαιωμάτων και στην παράλληλη αναγνώριση — τουλάχιστον επισήμως — της αξιοπρέπειας των εργαζομένων όλων των κρατών μελών της ΕΕ. Η διαδικασία αυτή, η οποία δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, πρέπει να ενισχυθεί και να ενθαρρυνθεί περαιτέρω. Η Επιτροπή καλείται να αναγνωρίσει τα νέα στοιχεία που προέκυψαν κατά τη διάρκεια των τελευταίων 12 ετών και να προβεί στις πλέον ενδεδειγμένες επιλογές για την ενδυνάμωση στα κράτη μέλη της αίσθησης του «ανήκειν» στην Ένωση.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

⁽³³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων» (Εισηγητρια: η κα HORNUNG-DRÄUS), ΕΕ C 125 της 27.5.2002.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας»

(2006/C 318/26)

Στις 28 Οκτωβρίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει διερευνητική γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με «Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας»

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 13 Ιουλίου 2006, με βάση εισηγητική έκθεση των κκ RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO, PARIZA CASTAÑOS και CABRA DE LUNA.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειας της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 182 ψήφους υπέρ, 6 κατά και 11 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Η κα WALLSTRÖM, αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ζήτησε από την ΕΟΚΕ να εκπονήσει διερευνητική γνωμοδότηση σχετικά με «τους όρους και τις προτεραιότητες της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών και τον ρόλο της συνεργασίας δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας», ζήτημα μείζονος πολιτικής και κοινωνικής σημασίας για την Ευρώπη, εκτιμώντας ότι η ΕΟΚΕ είναι βασικός παράγοντας. Παρότι η τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα είναι προβλήματα διαφορετικής φύσεως, η γνωμοδότηση αναφέρεται και στα δύο αυτά ζητήματα, όπως ζήτησε η Επιτροπή.

1.2 Το πρόγραμμα της Χάγης είναι το γενικό πολιτικό πλαίσιο που καθορίζει τις πολιτικές της ΕΕ σε θέματα ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση⁽¹⁾ στην οποία αναφέρει ότι: «Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να είναι η πολιτική ασφαλείας αποτελεσματική και να υπερασπίζεται τους πολίτες σε μία ελεύθερη και ανοιχτή κοινωνία, όπου βασιλεύει ο νόμος και η δικαιοσύνη, στο πλαίσιο του κράτους δικαίου». Στην εν λόγω γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ αναφέρει ακόμη ότι οι ευρωπαϊκές πολιτικές στον τομέα της ασφάλειας πρέπει να τηρούν τις ισορροπίες όσον αφορά την ελευθερία και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

1.3 Στις δημοσιονομικές προοπτικές, προβλέπεται η κατάρτιση εκτεταμένων προγραμμάτων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και της εγκληματικότητας. Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση⁽²⁾ στην οποία δηλώνει ότι «Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, των ελευθεριών και της ασφάλειας αποτελεί ευθύνη όλων μας».

1.4 Η Επιτροπή δημοσίευσε πρόσφατα ανακοίνωση με τίτλο «Στρατολόγηση τρομοκρατών: καταπολέμηση των παραγόντων που συμβάλλουν στη βίαιη ριζοσπαστικοποίηση»⁽³⁾, η οποία παρουσιάζει τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν προκειμένου να προληφθεί η στρατολόγηση τρομοκρατών.

(¹) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 15.12.2005 για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Το πρόγραμμα της Χάγης: Δέκα προτεραιότητες για την επόμενη πενταετία — Η εταιρική σχέση για την ανανέωση της Ευρώπης στον τομέα της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης», εισηγητής: κ. PARIZA (ΕΕ C 65 της 17.3.2006).

(²) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 14.12.2005 με θέμα την πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τη θέσπιση του ειδικού προγράμματος «πρόληψη, ετοιμότητα και διαχείριση των συνεπειών της τρομοκρατίας», για την περίοδο 2007-2013 — Γενικό πρόγραμμα «Ασφάλεια και προστασία των ελευθεριών», εισηγητής: κ. CABRA DE LUNA (ΕΕ C 65 της 17.3.2006).

(³) COM(2005) 313 τελικό, της 21.9.2005.

1.5 Η παρούσα γνωμοδότηση, όπως ζήτησε η αντιπρόεδρος, κα WALLSTRÖM, εξετάζει την ασφάλεια από την άποψη της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών και της συνεργασίας δημόσιου-ιδιωτικού τομέα. Ο όρος αυτός ενδέχεται πάντως να προκαλέσει σύγχυση διότι η «κοινωνία των πολιτών» αναφέρεται σε κοινωνικές οργανώσεις διαφορετικής φύσεως από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Η συνεργασία των επιχειρήσεων και των ιδιωτικών φορέων με τις δημόσιες αρχές έχει θεμελιώδη σημασία από επιχειρησιακή άποψη, αλλά και από την άποψη της ασφάλειας. Η κοινωνία των πολιτών έχει να διαδραματίσει βασικό ρόλο προωθώντας τις αξίες του κράτους δικαίου και συμβάλλοντας ενεργά στο δημοκρατικό βίο.

2. Συμπεράσματα

2.1 Η κοινωνία των πολιτών έχει να διαδραματίσει βασικό ρόλο προωθώντας τις αξίες του κράτους δικαίου και συμβάλλοντας ενεργά στο δημοκρατικό βίο. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στην Ευρώπη επιτελούν ιδιαίτερα θετικό έργο σε κοινωνικό επίπεδο και προωθούν την ενεργό συμμετοχή του Ευρωπαίου πολίτη στα κοινά και τη συμμετοχική δημοκρατία. Ωστόσο, οι εν λόγω οργανώσεις δεν μπορούν, αλλά και δεν πρέπει, να υποκαταστήσουν τις εθνικές και ευρωπαϊκές αρχές στις επιχειρησιακές πολιτικές.

2.2 Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί να δεχτεί να μπορούν να ξεφεύγουν από τη δικαιοσύνη οι τρομοκράτες και οι παραβάτες του νόμου επειδή η δράση των αστυνομικών και δικαστικών αρχών εμποδίζεται από τα εσωτερικά σύνορα. Η ΕΟΚΕ ζητά από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη να χαράξουν και να εφαρμόσουν μια κοινή στρατηγική για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και να ξεπεράσουν τη σημερινή κατάσταση της λήψης αποφάσεων «en θερμώ».

2.3 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η σημερινή κατάσταση της απλής διακυβερνητικής συνεργασίας είναι σε μεγάλο βαθμό ανεπαρκής και συχνά αναποτελεσματική και, για το λόγο αυτό, υποστηρίζει το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που ζητά να ισχύει για τις πολιτικές σε θέματα ασφάλειας η ειδική πλειοψηφία, και όχι η ομοφωνία, και να υιοθετηθεί η κοινοτική μέθοδος για τη λήψη αποφάσεων. Σε θέματα ασφάλειας είναι απαραίτητο να υπάρχει «περισσότερη Ευρώπη».

2.4 Η ΕΟΚΕ προτείνει να καταστεί η Ευρωπόλ ευρωπαϊκός οργανισμός, υπό την αιγίδα ευρωπαϊκής πολιτικής ή δικαστικής αρχής, και να ξεπεράσει το συντονιστικό ρόλο τον οποίο διαδραματίζει σήμερα, ώστε να αποκτήσει, όσο το δυνατό συντομότερα, ίδια επιχειρησιακή ικανότητα για τη διεξαγωγή ερευνών σε ολόκληρο το έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνεργασία με τις αστυνομικές αρχές των κρατών μελών.

2.5 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο συνιστά στα κράτη μέλη να τροποποιήσουν την ποινική τους νομοθεσία, έτσι ώστε τα συναφή με την τρομοκρατία αδικήματα που αναφέρονται στην απόφαση-πλαίσιο να μην παραγράφονται. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ του να έχει το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο αρμοδιότητα για τα αδικήματα αυτά.

2.6 Η ΕΟΚΕ προτείνει να προωθηθούν σχολικά προγράμματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο και εκπαιδευτικές δραστηριότητες για τους νέους, ώστε οι τελευταίοι να αποκτήσουν μια συναφή με την ιδιότητα του πολίτη αγωγή που να προάγει τις δημοκρατικές αξίες, την ισότητα, την ανεκτικότητα και την κατανόηση της πολιτισμικής πολυμορφίας, με στόχο να αποκτήσουν ένα ιδεολογικό υπόβαθρο που να αποτρέπει τη στρατολόγησή τους από δίκτυα που προωθούν ριζοσπαστικές και βίαιες ιδέες.

2.7 Στον αγώνα για την καταπολέμηση της βίαιης ριζοσπαστικοποίησης, είναι αναγκαίο οι αρχές της Ένωσης και των κρατών μελών να διαβουλευονται με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που αναπτύσσουν ενεργό δραστηριότητα για την προώθηση του διαλόγου μεταξύ θρησκειών και πολιτισμών και που αγωνίζονται κατά του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της μισαλλοδοξίας και του βίαιου εξτρεμισμού, με στόχο τη μείωση των εντάσεων που ευνοούν τις ριζοσπαστικές απόψεις και τη βία. Εάν δημιουργηθούν πλατφόρμες συνεργασίας δημοσίου-ιδιωτικού τομέα σε τοπικό επίπεδο, θα μπορούσαν να αποτελέσουν θετικό μέσον για την αντιμετώπιση, μεταξύ άλλων, των θεμάτων αυτών. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη πρέπει να ευνοήσουν και να προωθήσουν τη σύστασή τους.

2.8 Η ΕΟΚΕ προτείνει στα θεσμικά όργανα της Ένωσης να διαμορφώσουν ένα νομοθετικό πλαίσιο ελάχιστων κανόνων που να διασφαλίζουν την προστασία και την αναγνώριση των θυμάτων της τρομοκρατίας. Επίσης, η ΕΟΚΕ προτείνει να αναπτυχθούν πρότυπα, συστάσεις, ορθές πρακτικές και κατευθυντήριες γραμμές για την προστασία των θυμάτων της τρομοκρατίας που να προσανατολίζουν και να καθοδηγούν τη δράση των κρατών μελών στον τομέα αυτό.

2.9 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ακόμα μία φορά ότι είναι αναγκαίο να διαθέτει η ΕΕ μια κοινή νομοθεσία που να καθιστά δυνατή την αποζημίωση των θυμάτων των εγκληματικών πράξεων.

2.10 Η ΕΟΚΕ ζητά να εφαρμοστούν χωρίς χρονοτριβή οι συστάσεις της Ομάδας Διεθνούς Χρηματοοικονομικής Δράσης (GAFI) σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Για το σκοπό αυτό, ζητά από τα κράτη μέλη να λάβουν τα ενδεικνυόμενα νομοθετικά μέτρα προκειμένου να τηρούνται οι προαναφερόμενες συστάσεις.

2.11 Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση προς τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, και ιδιαίτερα τα δημόσια, προκειμένου να θεσπίσουν τους ενδεικνυόμενους κώδικες δεοντολογίας και να συνεργάζονται με τις αρχές, ώστε, στα πλαίσια πάντα του σεβασμού της ελευθερίας του τύπου, να εξασφαλίζεται η προστασία της αξιοπρέπειας και της προσωπικής ζωής των θυμάτων και να αποτρέπεται η επεξεργασία των πληροφοριών που ευνοεί ενδεχομένως τους προπαγανδιστικούς σκοπούς των τρομοκρατικών οργανώσεων.

2.12 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Πλατφόρμας για τη συνεργασία δημοσίου-ιδιωτικού τομέα που προτείνεται από την Επιτροπή και φρονεί ότι είναι αναγκαίο να εξασφαλιστούν τα απαραίτητα μέσα ώστε να αξιοποιούνται στο μέγιστο βαθμό τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν οι συνεργασίες δημοσίου-ιδιωτικού τομέα μεταξύ των κρατών μελών και μεταξύ της ΕΕ και των κρατών μελών. Στα πλαίσια αυτά, δηλώνει ότι χρειάζεται ένα ευρύ πεδίο συνεργασίας για να ευνοηθούν οι συνέργιες που μπορούν, στη συνέχεια, να αξιοποιηθούν στον αγώνα για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, χωρίς ωστόσο να παραβιάζονται οι προνομίες της ΕΟΚΕ ως συμβουλευτικού οργάνου, που αντιπροσωπεύουν την κύρια αποστολή της. Στο σημείο 13.4.2 της παρούσας γνωμοδότησης, παρατίθενται οι πρωταρχικοί στόχοι που πρέπει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να διέπουν τη συνεργασία δημοσίου-ιδιωτικού τομέα.

3. Οι αξίες και οι αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης

3.1 Το σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης καθορίζει τις αξίες, τις αρχές και τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων διασφαλίζει την ισορροπία μεταξύ της ασφάλειας και της ελευθερίας καθώς και τα δικαιώματα όλων των προσώπων, μεταξύ άλλων το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

3.2 Ο μεγαλύτερος κίνδυνος για τα δημοκρατικά συστήματα, τη σταθερότητα και την ανάπτυξή τους, δεν προέρχεται από εξωτερικές επιθέσεις, αλλά από την απώλεια της ζωτικότητας, του δυναμισμού και της κοινωνικής υποστήριξης των ίδιων των θεσμών.

3.3 Το μεγάλο επίτευγμα της Ευρώπης είναι ότι κατόρθωσε να δημιουργήσει ένα **κράτος δικαίου**· πρόκειται για τον καλύτερο τρόπο οργάνωσης της εξουσίας με δημοκρατικό τρόπο.

3.4 «Κοινωνικό κράτος δικαίου» σημαίνει ότι η άσκηση της εξουσίας υπόκειται στο δίκαιο και στους νόμους, σε μια αυξανόμενη απαίτηση για δημοκρατική νομιμότητα. Σημαίνει ακόμη πρόσβαση όλων των πολιτών στα αγαθά και τις υπηρεσίες υπό συνθήκες ισότητας ευκαιριών και ίσης μεταχείρισης.

4. Η τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα συνιστούν επιθέσεις κατά του κράτους δικαίου

4.1 Η τρομοκρατία είναι ένα από τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζονται σε παγκόσμιο επίπεδο. Επί του παρόντος, μάλιστα, συνιστά κρίσιμο πρόβλημα της Ευρώπης. Εμείς, οι ευρωπαίοι πολίτες, υποφέρουμε από τη μάλιστα της τρομοκρατίας. Της τρομοκρατίας διαφόρων ιδεολογικών προελεύσεων. Τα τελευταία χρόνια δε, και από την ιδιαίτερα επικίνδυνη διεθνή τρομοκρατία που πηγάζει από τη ριζοσπαστική ισλαμική ιδεολογία. Η εξεύρεση ενός έγκυρου ορισμού διεθνούς εμβέλειας για τον όρο «τρομοκρατία» είναι πολύ δύσκολη. Για τον λόγο αυτόν, η παρούσα γνωμοδότηση στηρίζεται στον ορισμό που υιοθέτησε το Συμβούλιο στις 13 Ιουνίου 2002 (*).

(*). Βλέπε COM(2005) 313 τελικό, υποσημείωση 1, στην οποία αναφέρεται συγκεκριμένα ότι «κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε να θεωρούνται ως εγκλήματα τρομοκρατίας οι εκ προθέσεως πράξεις οι οποίες αναφέρονται σε εννέα ρητά οριζόμενα εγκλήματα, όπως αυτά ορίζονται από το εθνικό δίκαιο, και οι οποίες είναι δυνατόν, εκ της φύσεως ή του συναφούς πλαισίου τους, να προσβάλλουν σοβαρά χώρα ή διεθνή οργανισμό, όταν ο δράστης τις διαπράττει με σκοπό να εκφοβίσει σοβαρά έναν πληθυσμό, ή να εξαναγκάσει αδικαιολόγητα τις δημόσιες αρχές ή ένα διεθνή οργανισμό να εκτελέσουν οποιαδήποτε πράξη ή να αποσχούν από την εκτέλεσή της, ή να αποσταθεροποιήσει σοβαρά ή να καταστρέψει τις θεμελιώδεις πολιτικές, συνταγματικές, οικονομικές ή κοινωνικές δομές μιας χώρας ή ενός διεθνούς οργανισμού».

4.2 Στο έδαφος της ΕΕ δρουν επίσης πολυάριθμα και ιδιαίτερα ισχυρά εγκληματικά δίκτυα⁽⁵⁾. Ορισμένα δραστηριοποιούνται σε εθνική κλίμακα, τα πιο επικίνδυνα όμως έχουν ευρωπαϊκή και διεθνή εμβέλεια. Ο ΟΗΕ υιοθέτησε σχετική διεθνή σύμβαση στο Παλέρμο, το 2002⁽⁶⁾.

4.3 Η τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα θέτουν σε κίνδυνο και αποδυναμώνουν την ίδια τη φύση του κράτους: το νόμιμο μονοπώλιο της χρήσης ισχύος. Εμείς, οι ευρωπαίοι πολίτες, γνωρίζουμε ότι η τρομοκρατία συνιστά ουσιαστική απειλή την οποία οφείλουμε να καταπολεμήσουμε, δεν συνειδητοποιούμε όμως πλήρως τις πραγματικές διαστάσεις των κινδύνων που κρύβει το οργανωμένο έγκλημα, το οποίο διεισδύει στους θεσμούς και στην κοινωνία μας, διαθέτει μεγάλες ικανότητες επηρεασμού και διαφθοράς και έχει καταστρεπτικές συνέπειες τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

4.4 Οι τρομοκρατικές οργανώσεις και το οργανωμένο έγκλημα χρησιμοποιούν παρόμοιες μεθόδους για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, κυρίως μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος και του τομέα των ακινήτων. Επιπλέον, το οργανωμένο έγκλημα διαθέτει μεγάλη ικανότητα διαφθοράς, την οποία και προσπαθεί να ασκεί επί των πολιτικών και διοικητικών αρχών και, ορισμένες φορές, ακόμη και επί των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

4.5 Η τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα έχουν, σε διεθνές επίπεδο, ορισμένους κοινούς τομείς δραστηριότητας: τη διακίνηση όπλων και τη διακίνηση ναρκωτικών. Το φαινόμενο του εκβιασμού είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα της σύγκλισης μεταξύ τρομοκρατίας και οργανωμένου εγκλήματος. Συχνά, οι τρομοκρατικές οργανώσεις δρουν ως οργανώσεις της μαφίας, χρηματοδοτώντας τις βάρβαρες πράξεις τους μέσω εγκληματικών δραστηριοτήτων: διακίνηση ναρκωτικών ουσιών, όπλων και ανθρώπων, απάτες με πιστωτικές κάρτες, ένοπλες ληστείες, κλοπές και εκβιασμούς εις βάρος ελεύθερων επαγγελματιών και επιχειρηματιών, παράνομα παίγνια και διάφορα άλλα εγκλήματα.

4.6 Η τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα είναι διαφορετικής φύσεως προβλήματα. Η τρομοκρατία έχει πολιτικούς στόχους και οι ευρωπαϊκές κοινωνίες μαστίζονται από αυτή σε συγκεκριμένες φάσεις της ιστορίας τους, ενώ το οργανωμένο έγκλημα συνιστά πρόβλημα δημοσίας τάξεως το οποίο πλήττει μόνιμα την κοινωνία.

4.7 Παρόλο που η προέλευση και οι στόχοι τους διαφέρουν, η τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα έχουν ένα κοινό συμφέρον: την καταστροφή ή την αποδυνάμωση του κράτους δικαίου, προκειμένου να επιτύχουν τους αντίστοιχους στόχους τους.

4.7.1 Οι τρομοκρατικές οργανώσεις που δρουν σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες προσδοκούν να επιτύχουν τους πολιτικούς τους στόχους μέσω του τρόμου, των εγκλημάτων, των απειλών και των εκβιασμών· γνωρίζουν όμως πολύ καλά ότι το ολοκληρωτικό αυτό σχέδιό τους θα υλοποιηθεί πλήρως μόνον όταν καταστραφούν ή αποδυναμωθούν το κράτος δικαίου και οι νόμοι.

⁽⁵⁾ Δραστηριοποιούνται στους τομείς της παράνομης διακίνησης και εμπορίας ναρκωτικών και όπλων, της διακίνησης και της εμπορίας ανθρώπων, της κλοπής, της πορνείας, των παράνομων παιγνίων, της εμπορικής πειρατείας, κλπ.

⁽⁶⁾ Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση του διακρατικού οργανωμένου εγκλήματος. Βλέπε την ιστοθεση http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_eng.pdf.

4.7.2 Το οργανωμένο έγκλημα επιδιώκει να μειώσει και να περιορίσει τον χώρο του κράτους δικαίου και να διευρύνει την επικράτεια της ατιμωρησίας, της απουσίας δικαίου. Επιδιώκει να αναπτύξει μια παράλληλη κοινωνία, στο περιθώριο του νόμου και της δικαιοσύνης, υπό την εξουσία της μαφίας και των εγκληματικών δικτύων.

4.7.3 Τα όρια ανάμεσα στο κράτος δικαίου και την ατιμωρησία είναι ορισμένες φορές συγκεχυμένα. Σε ορισμένες περιοχές της Ευρώπης, οι τρομοκράτες και τα κοινωνικά τους δίκτυα, καθώς και το οργανωμένο έγκλημα, έχουν κατορθώσει να αποδυναμώσουν το κράτος μέσα από τον τρόπο και από τη διαφθορά κάποιων τμημάτων του πολιτικού συστήματος.

4.7.4 Το κράτος δικαίου είναι η απάντηση στα προβλήματα που θέτουν η τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα: η ισορροπία ανάμεσα στην ελευθερία και την ασφάλεια, η συνδυασμένη δράση της αστυνομίας και της δικαιοσύνης, η συνεργασία σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, η ενεργός δέσμευση των πολιτών και της κοινωνίας των πολιτών.

4.7.5 Η κοινωνία και οι δημόσιες αρχές δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να υποχωρήσουν και να εγκαταλείψουν τη μάχη κατά της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος. Οι πιθανότητες των τρομοκρατικών οργανώσεων να επιτύχουν τους στόχους τους ευνοούν την περαιτέρω ανάπτυξή τους. Η κοινωνία και οι δημόσιες αρχές οφείλουν επομένως να ενεργούν με την πεποίθηση ότι οι τρομοκράτες θα αποτύχουν.

5. Η κοινωνία των πολιτών έναντι της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος

5.1 Η τρομοκρατία συνιστά πολύ σοβαρή παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, καθώς θέτει άμεσα σε κίνδυνο τη ζωή και την ελευθερία.

5.2 Αρμόδιο για την επιχειρησιακή πτυχή της καταπολέμησης της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος είναι το κράτος, καθώς σε αυτό εναπόκειται η προστασία της ελευθερίας και της ασφάλειας των πολιτών. Αυτή η ευθύνη βαρύνει ιδιαίτερος την αστυνομία και τη δικαιοσύνη. Οι παρεμβάσεις του κράτους πρέπει να τηρούν την προσήκουσα ισορροπία μεταξύ ελευθερίας της ασφάλειας, να σέβονται τις θεμελιώδεις αξίες (δικαιώματα του ανθρώπου και ατομικές ελευθερίες) και τις δημοκρατικές αξίες (κράτος δικαίου) διότι, όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΟΚΕ σε άλλη γνωμοδότησή της⁽⁷⁾, «η Ιστορία μάς έχει δείξει ότι οι ανοιχτές και ελεύθερες κοινωνίες είναι πιο αποτελεσματικές στην προστασία της ασφάλειας».

5.3 Η κοινωνία των πολιτών ενισχύει διαρκώς τη δημοκρατία και τις αξίες του κράτους δικαίου και καταπολεμά έτσι την τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα στην κοινωνία, με στόχο την αποτροπή και την πρόληψη της ανάπτυξής τους, καθώς και τον περιορισμό των επιπτώσεών τους. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών δεν μπορούν, αλλά και δεν πρέπει, να υποκαταστήσουν τις εθνικές και ευρωπαϊκές αρχές όσον αφορά τις επιχειρησιακές πολιτικές.

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 15.12.2005 για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Το πρόγραμμα της Χάγης: Δέκα προτεραιότητες για την επόμενη πενταετία — Η εταιρική σχέση για την ανανέωση της Ευρώπης στον τομέα της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης», εισηγητής: κ. Παρίζα (ΕΕ C 65 της 17.3.2006).

5.4 Καμία ιδεολογία και κανένας σκοπός δεν δικαιολογούν το έγκλημα, την τρομοκράτηση και τον εκβιασμό. Δεν νομιμοποιείται η τρομοκράτηση των πολιτών για την επίτευξη πολιτικών στόχων. Η τρομοκρατία δεν έχει κανέναν σκοπό και καμία δικαιολογία. Πρέπει οπωσδήποτε να συνεχιστεί αδιάκοπα ο αγώνας κατά της πολιτικής και κοινωνικής «νομιμοποίησης» της τρομοκρατίας, κατά των ριζοσπαστικών πολιτικών απόψεων που θεωρούν την τρομοκρατία ως ένα μέσον πολιτικής δράσης μεταξύ άλλων.

5.5 Πολλοί ευρωπαίοι πολίτες δεν συνειδητοποιούν πλήρως τη βαρύτητα της τρομοκρατικής απειλής και ορισμένες μερίδες πολιτών εκφράζουν μάλιστα ενδοιασμούς. Οι πολίτες έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν επαρκή πληροφόρηση για τους κινδύνους σε θέματα ασφάλειας και να ασκούν πίεση στις δημόσιες αρχές προκειμένου να καταστούν πιο αποτελεσματικές στον τομέα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος.

5.6 Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στην Ευρώπη διαδραματίζουν ιδιαίτερα θετικό ρόλο σε κοινωνικό επίπεδο και προωθούν την ενεργό συμμετοχή του ευρωπαίου πολίτη στα κοινά και μια πιο συμμετοχική δημοκρατία.

5.7 Τα πολιτικά συστήματα εξαρτώνται από τη δική τους εσωτερική ζωτικότητα. Η ζωτικότητα της Ευρώπης είναι η δημοκρατική νοοτροπία της κοινωνίας. Οι θεσμοί και τα πολιτικά συστήματα έχουν ανάγκη να τους εμψυά διαρκώς ζωτικότητα η κοινωνία: οι πολίτες και η κοινωνία των πολιτών υποστηρίζουν και ενισχύουν το κοινωνικό κράτος δικαίου, το οποίο και οφείλει να εγγυάται και να προστατεύει την ελευθερία τους και την κοινωνική τους ευημερία.

5.8 Η ευρωπαϊκή ιστορία του 20ού αιώνα μάς διδάσκει, πάντως, ότι οι πολιτικές αξίες της δημοκρατίας είναι ιδιαίτερα εύαλwes. Οι πολίτες και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών οφείλουν να προασπίζουν τις αξίες και τις αρχές στις οποίες στηρίζεται η δημοκρατική Ευρώπη.

5.9 Η συμμετοχική δημοκρατία και το κράτος δικαίου δεν μπορούν ούτε να διαρκέσουν ούτε να μετασχηματιστούν χωρίς την ώθηση των πολιτών και των οργανώσεών τους. Η κοινωνία των πολιτών, μέσα από τις δραστηριότητες των οργανώσεών της, δίνει διαρκώς νέα πνοή στο κοινωνικό και δημοκρατικό κράτος δικαίου έναντι της σχετικοκρατίας και της ριζοσπαστικοποίησης.

5.10 Μια μερίδα πολιτών επιδεικνύει ανεπαρκή δέσμευση: υπάρχει κάποια έλλειψη κοινωνικής συνειδητοποίησης σε ό,τι αφορά την πορνεία, τη διακίνηση ναρκωτικών, τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, την πειρατεία καταναλωτικών προϊόντων, κ.λπ.

5.11 Οι πολίτες και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα μπορούσαν να αναπτύξουν μεγαλύτερη δραστηριότητα στον αγώνα για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, δεδομένου ότι το τελευταίο διαθέτει μεγάλη ικανότητα διαφθοράς των πολιτικών συστημάτων.

6. Η Ευρώπη, χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης

6.1 Το πρόγραμμα της Χάγης προσδιορίζει τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου η τελευταία να καταστεί κοινός χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Απέχουμε, ωστόσο, πολύ ακόμη από την επίτευξη αυτού του στόχου.

6.2 Εν τω μεταξύ, οι εγκληματίες και οι τρομοκράτες επωφελούνται από αυτή την αδυναμία της Ευρώπης για να ξεφεύγουν από τη δικαιοσύνη. Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των κεφαλαίων και των εμπορευμάτων επιτρέπει στους παραβάτες να επωφελούνται από την διαπερατότητα των συνόρων, ενώ, αντίθετα, η δράση της αστυνομίας και της δικαιοσύνης εξακολουθεί να περιορίζεται από τα σύνορα.

6.3 Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί να δεχτεί να ξεφεύγουν από τη δικαιοσύνη οι τρομοκράτες και οι παραβάτες επειδή εξακολουθούν να ισχύουν τα παλαιά εσωτερικά σύνορα όσον αφορά τη δράση των αστυνομικών και δικαστικών αρχών.

6.4 Η ΕΕ οφείλει να χαράξει μια κοινή στρατηγική για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Η Επιτροπή και το Συμβούλιο οφείλουν να δίδουν διαρκώς πολιτική ώθηση στο θέμα και να ξεπεράσουν τη σημερινή κατάσταση της λήψης αποφάσεων «εν θερμώ». Η αστυνομική και δικαστική συνεργασία στην Ευρώπη είναι πολύ περιορισμένη, δεδομένου ότι τα υφιστάμενα νομικά και επιχειρησιακά μέσα είναι ανεπαρκή για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος. Τα περισσότερα μέσα υπάγονται στη δικαιοδοσία των κρατών και εξακολουθούν να αποτελούν μέρος, δυνάμει της Συνθήκης, του «τρίτου πυλώνα της ΕΕ», δηλαδή του διακυβερνητικού πλαισίου.

6.5 Η ευρωπαϊκή στρατηγική ασφάλειας πρέπει να αναπτυχθεί σε κοινοτικό επίπεδο και να αντικαταστήσει την τωρινή απλή διακυβερνητική συνεργασία. Το γεγονός ότι τα θέματα αυτά εξακολουθούν να αποτελούν μέρος του τρίτου πυλώνα της ΕΕ μειώνει τη συνολική αποτελεσματικότητα και εμπέλειά τους. Η ΕΟΚΕ ζητά από το Συμβούλιο να δημιουργήσει ένα συνεκτικό, συνολικό και κοινό νομικό πλαίσιο για τις πολιτικές στον τομέα της ασφάλειας. Είναι δυνατή η χρήση του άρθρου 42 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως πρότεινε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁽⁸⁾, και η αντικατάσταση του κανόνα της ομοφωνίας με την αρχή της ειδικής πλειοψηφίας.

6.6 Τα εξωτερικά σύνορα χρησιμοποιούνται συνεχώς από τις εγκληματικές οργανώσεις για τις παράνομες δραστηριότητές τους. Ο τελωνειακός κώδικας της ΕΕ πρέπει να χρησιμοποιείται αποτελεσματικότερα από τις υπηρεσίες ελέγχου και, κατά κύριο λόγο, από τα ίδια τα τελωνεία και τις τελωνειακές υπηρεσίες αμοιβαίας παροχής διοικητικής συνδρομής σε διεθνές επίπεδο. Πρέπει να προβλέπει την εναρμόνιση των διαδικασιών απαγγελίας κατηγοριών και των κυρώσεων σε ολόκληρο το τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας, καθώς και τη γενίκευση του δικαιώματος δίωξης (συνέχιση της δίωξης εκτός του εθνικού εδάφους, στο εσωτερικό της ΕΕ) και την αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων των δικαστηρίων. Η ΕΟΚΕ έχει προτείνει, σε άλλες γνωμοδοτήσεις, τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού σώματος συνοριοφυλάκων⁽⁹⁾.

6.7 Τα κράτη μέλη οφείλουν να ενισχύσουν την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των υπηρεσιών πληροφοριών και ασφαλείας σχετικά με την ύπαρξη απειλών κατά της εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειας της ΕΕ. Πρέπει να κοινοποιούν τις στρατηγικές αναλύσεις τους για την τρομοκρατική απειλή και να εκπονούν από κοινού προγράμματα για την προστασία των βασικών υποδομών.

⁽⁸⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την πρόοδο που σημειώθηκε το 2004 στη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, P6_TA(2005) 0227 της 8ης Ιουνίου 2005.

⁽⁹⁾ Βλέπε κυρίως τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 27.10.2004 με θέμα «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για την τροποποίηση της απόφασης αριθ. 2002/463/ΕΚ σχετικά με τη θέσπιση προγράμματος δράσης για τη διοικητική συνεργασία στους τομείς των εξωτερικών συνόρων, των θεωρήσεων, του ασύλου και της μετανάστευσης (πρόγραμμα ARGO)», εισηγητής: κ Παρίζ (ΕΕ C 120 της 20.5.2005).

6.8 Η αρχή της διαθεσιμότητας των πληροφοριών είναι πολύ σημαντική για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των αστυνομικών υπηρεσιών. Η εν λόγω αρχή θεσπίζει μια νέα προσέγγιση για τη βελτίωση της διασυνοριακής ανταλλαγής αστυνομικών πληροφοριών στην ΕΕ, η οποία βασίζεται στη δυνατότητα των δικαστικών αρχών ενός κράτους μέλους να λαμβάνουν από άλλο κράτος μέλος όλες τις πληροφορίες που χρειάζονται για να ολοκληρώσουν τις έρευνές τους ⁽¹⁰⁾. Για την εφαρμογή της θα χρειαστεί υψηλός βαθμός εμπιστοσύνης μεταξύ των αστυνομικών αρχών των ενδιαφερόμενων κρατών. Η έλλειψη αυτής της εμπιστοσύνης, τα αίτια της οποίας θα ήταν σκόπιμο να αναλυθούν και να παρουσιαστούν στην κοινωνία των πολιτών, υπήρξε ένας από τους αποφασιστικούς παράγοντες που ανέκοπταν μέχρι σήμερα τη συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

6.9 Είναι αναγκαίο να ενισχυθεί ο ρόλος της ΕΕ και να αναπτυχθεί σε κοινοτικό πλαίσιο η ευρωπαϊκή στρατηγική ασφαλείας, προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα και η διαφάνειά της. Σε θέματα ασφαλείας, απαιτείται «περισσότερη Ευρώπη». Η ΕΟΚΕ έχει προτείνει ⁽¹¹⁾ την εφαρμογή της κοινοτικής μεθόδου σε θέματα ασφαλείας, ώστε να αποκτήσει η Επιτροπή το δικαίωμα πρωτοβουλίας και το Κοινοβούλιο τη δυνατότητα συναπόφασης. Το Συμβούλιο θα πρέπει επίσης να εγκαταλείψει τον κανόνα της ομοφωνίας υπέρ της λήψης αποφάσεων με πλειοψηφία και το Δικαστήριο να αποκτήσει αρμοδιότητες στον συγκεκριμένο τομέα.

6.10 Η Ευρωπόλ πρέπει να σταματήσει να ενεργεί ως απλός συντονιστής και να αποκτήσει επιχειρησιακή ικανότητα. Η ΕΟΚΕ προτείνει να καταστεί η Ευρωπόλ οργανισμός που θα διαθέτει επιχειρησιακή ικανότητα και θα μπορεί να διεξάγει έρευνες σε ολόκληρο το έδαφος της ΕΕ. Το πρόγραμμα της Χάγης υποστηρίζει την εντατικοποίηση στην πράξη της συνεργασίας και του συντονισμού μεταξύ των εθνικών αστυνομικών, δικαστικών και τελωνειακών αρχών, καθώς και μεταξύ των αρχών αυτών και της Ευρωπόλ. Τα κράτη μέλη πρέπει να ενισχύσουν τον χαρακτήρα της Ευρωπόλ ως ευρωπαϊκού οργανισμού και να της δώσουν τη δυνατότητα να δραστηριοποιείται, μαζί με τη Eurojust, αποφασιστικό ρόλο στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Είναι απαράδεκτο το γεγονός ότι δεν έχουν ακόμη επικυρωθεί και εφαρμοστεί από όλα τα κράτη μέλη τα πρωτόκολλα για την τροποποίηση της Σύμβασης για την Ευρωπόλ ⁽¹²⁾. Αυτό είναι ιδιαίτερα επείγον, προκειμένου να παρασχεθεί πράγματι στην Ευρωπόλ η υποστήριξη και τα απαραίτητα μέσα για να λειτουργεί αποτελεσματικά ως ακρογωνιαίος λίθος της ευρωπαϊκής αστυνομικής συνεργασίας. Από την 1η Ιανουαρίου 2006, η Ευρωπόλ θα αντικαταστήσει τις ετήσιες εκθέσεις της για την κατάσταση της εγκληματικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση με «αξιολογήσεις των απειλών» σχετικά με σοβαρές μορφές εγκλήματος.

6.11 Στόχος της Eurojust είναι ο συντονισμός των εθνικών δικαστικών αρχών για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, αλλά, παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί από τη σύστασή της, απομένει πολύς δρόμος ακόμη μέχρι την εκπλήρωση των προκαθορισμένων στόχων. Η Eurojust διαθέτει περιορισμένα νομικά μέσα και περιορισμένους οικονομικούς πόρους. Επιπλέον, οι δεσμεύσεις διαφέρουν από το ένα κράτος μέλος στο

άλλο: σε ορισμένες χώρες, οι νόμοι δεν προωθούν επαρκώς τη δικαστική συνεργασία.

6.12 Η ΕΟΚΕ προτείνει τη βελτίωση, μέσω της Eurojust, της αποτελεσματικότητας των κοινών ερευνών δικαστών και εισαγγελέων στην ΕΕ, στο πλαίσιο της καταπολέμησης της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος. Οι πληροφορίες που προκύπτουν από τις εθνικές έρευνες πρέπει να διαβιβάζονται στη Eurojust, η οποία οφείλει να δημιουργήσει μια αξιόπιστη ευρωπαϊκή βάση δεδομένων.

6.13 Η δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις είναι απαραίτητη αλλά, επί του παρόντος, οι σχέσεις μεταξύ των δικαστικών αρχών βασίζονται στην καχυποψία. Δεν υπάρχει ούτε «ευρωπαϊκή δικαστική αντίληψη» ούτε ελάχιστοι κοινοί κανόνες στον τομέα των ποινικών υποθέσεων. Ως πολίτες, οφείλουμε να είμαστε ανυποχώρητοι όταν ζητούμε από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη τη μέγιστη δυνατή δικαστική συνεργασία μεταξύ όλων των κρατών και οφείλουμε να απαιτούμε να μην ξεφεύγει από τη δικαιοσύνη κανένας τρομοκράτης ή παραβάτης του νόμου λόγω της έλλειψης συνεννόησης ή της απουσίας διαδικασιών συνεργασίας.

6.14 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο συνιστά στα κράτη μέλη να τροποποιήσουν την ποινική τους νομοθεσία έτσι ώστε τα συναφή με την τρομοκρατία αδικήματα που αναφέρονται στην απόφαση-πλαίσιο να μην παραγράφονται. Ως προς αυτό, η ΕΟΚΕ ⁽¹³⁾ τάσσεται υπέρ του να έχει το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο αρμοδιότητα για τα συναφή με την τρομοκρατία αδικήματα.

6.15 Η τωρινή κατάσταση είναι απαράδεκτη και ακατανόητη για τους πολίτες. Είναι πράγματι ακατανόητη η καθήλωση των πρωτοβουλιών απλώς και μόνον επειδή τα κράτη μέλη δίδουν προτεραιότητα στις προνομίες τους εις βάρος του κοινού αγώνα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος. Οι ευρωπαίοι πολίτες δεν κατανοούν αυτή τη διασπορά εργαλείων και μέσω των οποίων η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος στην ΕΕ. Ο συντονιστής της καταπολέμησης της τρομοκρατίας του Συμβουλίου, ο αρμόδιος για τη δικαιοσύνη, την ελευθερία και την ασφάλεια Επίτροπος, η Ευρωπόλ, η Eurojust, κλπ. είναι πολλαπλοί φορείς οι οποίοι επιδιώκουν την επίτευξη του ίδιου στόχου χωρίς ωστόσο να συντονίζονται μεταξύ τους.

6.16 Η διασπορά των πόρων κάθε άλλο παρά συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα. Η Eurojust και η Ευρωπόλ οφείλουν να ξεπεράσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα στη μεταξύ τους συνεργασία και να ενισχύσουν τις κοινές ομάδες ερευνών τους. Οι υπηρεσίες πληροφοριών οφείλουν να βελτιώσουν τις διαδικασίες διαβίβασης πληροφοριών στην Ευρωπόλ. Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) οφείλει να συνεργάζεται με την Ευρωπόλ και την Eurojust στη διεξαγωγή των ερευνών. Οι διάφορες υπηρεσίες και οργανισμοί οφείλουν να ανταλλάσσουν τις πληροφορίες τους και τα συναφή με τις έρευνές τους στοιχεία προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων τους στον τομέα της καταπολέμησης του εγκλήματος.

⁽¹⁰⁾ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε στις 12 Οκτωβρίου 2005 πρόταση απόφασης-πλαίσιο για την ανταλλαγή πληροφοριών βάσει της αρχής της διαθεσιμότητας, COM(2005) 490 τελικό, της 12.10.2005.

⁽¹¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 14.12.2005 για την πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τη θέσπιση του ειδικού προγράμματος «Πρόληψη, ετοιμότητα και διαχείριση των συνεπειών της τρομοκρατίας» για την περίοδο 2007-2013 — Γενικό πρόγραμμα «Ασφάλεια και προστασία των ελευθεριών», εισηγητής: κ. CABRA DE LUNA (ΕΕ C 65 της 17.3.2006).

⁽¹²⁾ Η Ιρλανδία και οι Κάτω Χώρες είναι τα μόνα κράτη που δεν την έχουν επικυρώσει.

⁽¹³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 15.12.2005 για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Το πρόγραμμα της Χάγης: Δέκα προτεραιότητες για την επόμενη πενταετία — Η εταιρική σχέση για την ανανέωση της Ευρώπης στον τομέα της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης», εισηγητής: κ. Pariza (ΕΕ C 65 της 17.3.2006).

6.17 Καθώς η τρομοκρατία συνιστά παγκόσμια απειλή, η καταπολέμηση αυτής της μάστιγας αφορά επίσης την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας της ΕΕ. Η διεθνής συνεργασία και η αποτελεσματικότητα σε πολυμερές επίπεδο είναι βασικά ζητήματα. Κατά την ΕΟΚΕ, είναι απαραίτητο οι προσπάθειες της ΕΕ στον τομέα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος να είναι συμπληρωματικές ως προς τις αντίστοιχες προσπάθειες που καταβάλλουν οι περιφερειακοί φορείς οι οποίοι έχουν τις ίδιες αξίες και συμφέροντα με την ΕΕ. Επισημαίνεται, συνεπώς, ότι πρέπει να αναζητούνται συνέργιες και τρόποι ενίσχυσης της συνεργασίας με φορείς όπως ο ΟΗΕ, ο ΟΑΣΕ, και το Συμβούλιο της Ευρώπης, σε τομείς στους οποίους ο καθένας από τους προαναφερθέντες φορείς προσδίδει προστιθέμενη αξία στους στόχους που καθορίζονται στις πολιτικές της ΕΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος.

6.18 Για να περιοριστεί ως ένα βαθμό ο κίνδυνος ριζοσπαστικοποίησης, η ΕΕ οφείλει να εφαρμόσει μια εξωτερική πολιτική η οποία θα προωθεί ενεργά τις αξίες της δημοκρατίας και της ειρήνης, τον διάλογο μεταξύ των διαφόρων πολιτισμών, την καταπολέμηση της φτώχειας και της διαφθοράς, την προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε όλο τον κόσμο, καθώς και τη διεθνή συνεργασία στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών.

7. Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην πρόληψη της βίαιης ριζοσπαστικοποίησης

7.1 Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών αποτελούν την έκφραση του δημοκρατικού δικαιώματος των πολιτών να συμπράττουν κατά την ανάληψη δράσης, για παράδειγμα, στο κοινωνικό, το πολιτικό ή το πολιτισμικό πεδίο. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, με τις δραστηριότητες που αναπτύσσουν, συνιστούν σημαντικούς παράγοντες για την πρόληψη της τρομοκρατίας, καθώς προάγουν την κοινωνική συνοχή και δρουν κατά των παραγόντων που συμβάλλουν στη βίαιη ριζοσπαστικοποίηση. Πρέπει να αποκτήσουν τα αναγκαία μέσα για την ευόδωση των δραστηριοτήτων τους, ώστε να προωθούν τη γνώση των ευρωπαϊκών αξιών.

7.2 Οι τρομοκράτες δεν έχουν ούτε προκαθορισμένη ηλικία ούτε προκαθορισμένη κοινωνική τάξη. Για το λόγο αυτό, ορισμένα τμήματα της κοινωνίας μπορούν να μετατραπούν σε ευάλωτες ομάδες. Η φτώχεια, η αποτυχία στο σχολείο, η απουσία επαγγελματικών διεξόδων, οι διακρίσεις, η απουσία συναφών με την ιδιότητα του πολίτη αξιών, οι κρίσεις ταυτότητας, ο κοινωνικός αποκλεισμός, κλπ. συνιστούν πρόσφορο έδαφος για να βιώνουν τα άτομα έντονη απογοήτευση. Από αυτόν ακριβώς το χώρο στρατολογούν τους οπαδούς τους οι σέκτες, ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός και οι τρομοκρατικές και εγκληματικές οργανώσεις.

7.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί γενικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής⁽¹⁴⁾ που φέρει τον τίτλο «Στρατολόγηση τρομοκρατών: καταπολέμηση των παραγόντων που συμβάλλουν στη βίαιη ριζοσπαστικοποίηση». Πρόκειται για τον ίδιο ακριβώς πεδίο στο οποίο δραστηριοποιούνται οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

(14) COM(2005) 313 τελικό.

7.4 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει τις πιο σημαντικές πτυχές:

7.4.1 Τα προγράμματα που απευθύνονται στους νέους σχολικής ηλικίας είναι τα πιο σημαντικά, καθώς μπορούν να αποτρέψουν τη στρατολόγηση νέων από δίκτυα που προωθούν ριζοσπαστικές και βίαιες ιδέες. Πρέπει να ξεκινήσουν, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σχολικά προγράμματα και εκπαιδευτικές δραστηριότητες για τους νέους, ώστε οι τελευταίοι να αποκτήσουν συναφή με την ιδιότητα του πολίτη κατάρτιση η οποία θα προάγει τις δημοκρατικές αξίες, την ισότητα, την ανεκτικότητα και την κατανόηση της πολιτιστικής ποικιλομορφίας.

7.4.2 Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση και οι στόχοι της Λισσαβόνας οφείλουν να ενισχύσουν τις πολιτικές που προωθούν την επαγγελματική ενσωμάτωση των πλέον ευάλωτων ατόμων και μειονοτήτων.

7.4.3 Η κοινωνία των πολιτών και οι δημόσιες αρχές οφείλουν να ενεργήσουν με παιδαγωγικό πνεύμα ώστε όλες οι πληθυσμιακές ομάδες, οποιαδήποτε κι εάν είναι η καταγωγή τους, να λαμβάνουν προσήκουσα πληροφόρηση και κατάρτιση για τις αξίες της πολυφωνίας, της ελευθερίας συνείδησης και της θρησκευτικής ελευθερίας, της ισότητας των φύλων, της ανεκτικότητας, του κοσμικού χαρακτήρα του κράτους, κλπ., που αποτελούν τα θεμέλια της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου στην Ευρώπη.

7.4.4 Η ΕΟΚΕ έχει επεξεργαστεί πολυάριθμες προτάσεις με στόχο να καταστεί η ενσωμάτωση βασική προτεραιότητα της κοινωνικής μεταναστευτικής πολιτικής⁽¹⁵⁾.

7.4.5 Οι φορείς διαμόρφωσης της κοινής γνώμης και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μπορούν να συνεισφέρουν θετικά στην ενσωμάτωση, μεριμνώντας για την παροχή ισορροπημένης πληροφόρησης.

7.4.6 Οι σημερινές ευρωπαϊκές κοινωνίες είναι διαπολιτισμικές και πολυφωνικές. Οι εθνικές, εθνοτικές ή θρησκευτικές μειονότητες αντιμετωπίζουν ωστόσο πολυάριθμα προβλήματα ρατσισμού, ξενοφοβίας και διακρίσεων.

7.4.7 Υπάρχουν στην Ευρώπη ιδιαίτερα δραστήριες κοινωνικές οργανώσεις οι οποίες προωθούν τον διάλογο μεταξύ θρησκειών και πολιτισμών και αγωνίζονται κατά της μισαλλοδοξίας, του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και του βίαιου εξτρεμισμού.

7.4.8 Οι δημόσιες αρχές οφείλουν να διαβουλεύονται με τις εν λόγω οργανώσεις και να διαμορφώνουν συστήματα συνεργασίας για να μειώνουν τις εντάσεις που ευνοούν τη ριζοσπαστικοποίηση και τη βία. Οι επιχειρήσεις, τα συνδικάτα και όλες οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο για την κατάρτιση, την ενσωμάτωση και την καταπολέμηση των διακρίσεων.

7.5 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την εκπόνηση προγραμμάτων έρευνας και ανάλυσης για τις κοινωνικές διαδικασίες βίαιης ριζοσπαστικοποίησης, την τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα, και προτείνει στην Επιτροπή να διαθέσει κονδύλια για να βοηθήσει τις ομάδες προβληματισμού, τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα.

(15) Βλέπε τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ της 21.3.2002 με θέμα «Η μετανάστευση, η ένταξη και ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών», εισηγητής: κ. Pariza (ΕΕ C 125 της 27.5.2002) της 10.12.2003, «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Μετανάστευση, ένταξη και απασχόληση», εισηγητής: κ. Pariza (ΕΕ C 80 της 30.3.2004) της 13.9.2006 και «Η εισερχόμενη μετανάστευση στην ΕΕ και οι πολιτικές ένταξης: Η συνεργασία μεταξύ των περιφερειακών και τοπικών αρχών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών», εισηγητής: κ. Pariza.

8. Η μέριμνα για τα θύματα

8.1 Τα θύματα της τρομοκρατίας υφίστανται «στο πετσί τους» μια βία που κατευθύνεται ενάντια στην κοινωνία στο σύνολό της, και ενάντια στις αξίες που αυτή αντιπροσωπεύει. Τα θύματα αντικατοπτρίζουν το αληθινό πρόσωπο της τρομοκρατίας και είναι η πρώτη «φωνή» και η πρώτη γραμμή κρούσης της κοινωνίας έναντι αυτής της μάστιγας. Τα θύματα αποτελούν βασικούς παράγοντες για την ανάληψη από την κοινωνία της αναγκαίας δέσμευσης ενάντια στην τρομοκρατία και για τη διαμόρφωση μιας αντιμετώπισης με επίγνωση των δικαιωμάτων των πολιτών. Αποτελούν ακόμη το ισχυρότερο στοιχείο για την πολιτική και ηθική απομόνωση των τρομοκρατών και την εξάλειψη των ηθικών ερεισμάτων της βίας.

8.2 Ο καλύτερος τρόπος να αναγνωρίσουμε τα θύματα και να τιμήσουμε τη μνήμη τους είναι να προασπίσουμε τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου, ώστε η Ευρώπη να είναι μια ελεύθερη και ανοιχτή κοινωνία.

8.3 Τα θύματα αντιπροσωπεύουν, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, αυτό που οι τρομοκράτες και το οργανωμένο έγκλημα δεν μπορούν να δεχτούν: τη νόμιμη και δημοκρατική εξουσία που διέπεται από τον νόμο. Η κοινωνία των πολιτών οφείλει να μεταδώσει αυτό το κοινωνικό και πολιτικό δίδαγμα, ώστε οι πολίτες να αποδίδουν στα θύματα την κοινωνική και πολιτική αναγνώριση που απαιτείται: την διαρκή αναζωογόνηση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου.

8.4 Η προστασία των θυμάτων συνιστά αποτελεσματικό μέτρο πρόληψης. Τα θύματα της τρομοκρατίας αξίζουν όλον τον σεβασμό, τη στήριξη και τη βοήθεια των πολιτών και των θεσμών. Η αδικία της κατάστασης την οποία βίωσαν και οι συνέπειές της πρέπει να αντισταθμίζονται με την αποφασιστική δράση της κοινωνίας των πολιτών, των εθνικών δημόσιων αρχών και της ΕΕ, που θα ικανοποιεί τις ανάγκες τους και θα μεριμνά για τον κατά το δυνατόν μετριασμό της οδύνης τους.

8.5 Η ΕΟΚΕ προτείνει στην ΕΕ τα ακόλουθα μέτρα για την προστασία και την αναγνώριση των θυμάτων της τρομοκρατίας και των οικογενειών τους:

8.5.1 Πρέπει να διαμορφωθεί ένα νομοθετικό πλαίσιο ελάχιστων κανόνων που θα εγγυάται το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια, τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, το δικαίωμα στην οικονομική αποζημίωση, το δικαίωμα στην ιατρική, ψυχολογική και κοινωνική συνδρομή, το δικαίωμα της πραγματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη και της νομικής προστασίας, το δικαίωμα στην επαγγελματική και κοινωνική επανένταξη, καθώς και στην επαγγελματική και πανεπιστημιακή κατάρτιση που θα οδηγήσει στην ισότητα των ικανοτήτων σε σχέση με τις ευκαιρίες απασχόλησης.

8.5.2 Πρέπει να καθοριστούν πρότυπα, συστάσεις, ορθές πρακτικές και κατευθυντήριες γραμμές για την προστασία των θυμάτων της τρομοκρατίας, ώστε να προσανατολιστεί και να καθοδηγηθεί η δράση των κρατών στο συγκεκριμένο θέμα. Η Επιτροπή πρέπει να διαθέσει κονδύλια για να βοηθήσει τις ενώσεις των θυμάτων της τρομοκρατίας να δημιουργήσουν δίκτυα σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

8.6 Εξάλλου, δεν πρέπει να λησμονούμε τα άλλα θύματα, αυτά που παραμένουν περίπου ανώνυμα διότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ασχολούνται λιγότερο μαζί τους. Πρόκειται για τα θύματα των εγκληματικών οργανώσεων οι οποίες προσβάλλουν τα δικαιώματα του ανθρώπου στον ίδιο βαθμό με τις τρομοκρατικές οργανώσεις. Είναι όσοι γίνονται θύματα εκβίασμού, κλοπής, ναρκωτικών, διακίνησης ανθρώπων, πορνείας, εμπορίας γυναικών, καθώς και όσοι είναι θύματα παράνομης εκμετάλλευσης κατά την εργασία.

8.7 Οι δημόσιες αρχές και η κοινωνία των πολιτών πρέπει να δίδουν ιδιαίτερη προσοχή σε όλα τα θύματα εγκληματικών πράξεων. Η ΕΟΚΕ, σε δύο γνωμοδοτήσεις της ⁽¹⁶⁾, έχει υποστηρίξει ότι η ΕΕ πρέπει να διαθέτει κοινή νομοθεσία για την αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων. Οι ασφαλιστικές και αλληλασφαλιστικές εταιρείες οφείλουν να αναλάβουν μεγαλύτερες σχετικές δεσμεύσεις και να συμπεριλάβουν στα ασφαλιστήρια συμβόλαιά τους κατάλληλες μεθόδους με στόχο την καλύτερη κάλυψη των θυμάτων.

9. Η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος

9.1 Η ΕΟΚΕ έχει εκπονήσει διάφορες γνωμοδοτήσεις ⁽¹⁷⁾ στις οποίες παρουσιάζει τις προτάσεις της για τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σε θέματα καταπολέμησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και των εγκληματικών οργανώσεων. Τις μεγαλύτερες δεσμεύσεις πρέπει να αναλάβουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

9.2 Η ΕΟΚΕ εκπόνησε πρόσφατα δύο γνωμοδοτήσεις ⁽¹⁸⁾ για τις υποχρεώσεις των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με στόχο τη διασφάλιση μεγαλύτερης διαφάνειας στις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές, ώστε να καταστούν δυσκολότερες οι παράνομες δραστηριότητες. Εμείς στην ΕΟΚΕ ζητούμε από τα κράτη μέλη να λάβουν τα ενδεικνυόμενα νομοθετικά μέτρα ώστε οι ιδιωτικοί φορείς και οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, που ενδέχεται να αποτελούν μέρος του κυκλώματος μέσω του οποίου διέρχονται τα χρήματα που χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση τρομοκρατικών ενεργειών, να εφαρμόζουν τις συστάσεις της Ομάδας Διεθνούς Χρηματοοικονομικής Δράσης (GAFI) ⁽¹⁹⁾ σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, καθώς και τις συστάσεις σχετικά με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Δεν θα πρέπει, ωστόσο, να οδηγήσει αυτό στο να θεωρούνται γενικώς ύποπτοι όλοι οι πολίτες που συμμετέχουν στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

⁽¹⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 20.3.2002 με θέμα «Πράσινη βίβλος — Αποζημίωση των θυμάτων αξιόποινων πράξεων». Εισηγητής: κ. MELICIAS (ΕΕ C 125 της 27.5.2002).

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 26.2.2003 με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την αποζημίωση των θυμάτων αξιόποινων πράξεων». Εισηγητής: κ. ΚΟΡΥΦΙΔΗΣ (ΕΕ C 95 της 23.4.2003).

⁽¹⁷⁾ Βλέπε κυρίως τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 11.5.2005 με θέμα «Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας». Εισηγητής: κ. SIMPSON (ΕΕ C 267 της 27.10.2005).

⁽¹⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 21.04.2006 με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις πληροφορίες σχετικά με τον πληρωτή που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών». Εισηγητής: κ. BURANI (ΕΕ C 185 της 8.8.2006).

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 11.5.2005 με θέμα «Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας». Εισηγητής: κ. SIMPSON (ΕΕ C 267 της 27.10.2005).

⁽¹⁹⁾ Ομάδα που συστάθηκε από τις χώρες μέλη της ομάδας G-8.

9.3 Τα κεφάλαια που προέρχονται από την τρομοκρατία και τα δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος καταλήγουν όλο και συχνότερα στον τομέα των ακινήτων. Ορισμένες φορές, οι εν λόγω ομάδες διαφθείρουν μάλιστα και τις τοπικές δημόσιες αρχές. Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα των ακινήτων, οι μεγάλοι κατασκευαστές και οι λοιποί παράγοντες του εν λόγω τομέα οφείλουν να συνεργάζονται με τις εθνικές δημόσιες αρχές προκειμένου να μην καταλήγει το «βρώμικο» χρήμα σε αυτόν τον τομέα και προκειμένου να αποτρέπεται η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες προς όφελος της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος.

9.4 Τα χρήματα που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες καταλήγουν όλο και συχνότερα στη διεθνή αγορά έργων τέχνης, φιλοτελισμού και αρχαιοτήτων. Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα πρέπει να συνεργάζονται πιο ενεργά με τις δημόσιες αρχές, προκειμένου να υπάρξει μεγαλύτερη διαφάνεια στην εν λόγω αγορά.

9.5 Η ΕΕ πρέπει να διαθέτει κοινά νομικά και διοικητικά μέσα προκειμένου να συνεργάζεται με τα κράτη μέλη για την καταπολέμηση των εν λόγω παράνομων δραστηριοτήτων. Το Συμβούλιο της ΕΕ οφείλει να μεριμνήσει ώστε να αποκτήσουν όλα τα κράτη μέλη κατάλληλη ποινική νομοθεσία, στα πλαίσια ελάχιστων κοινοτικών κανόνων, με σκοπό τη δίωξη της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος.

9.6 Το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας ⁽²⁰⁾ προβλέπει μέτρα συντονισμού των μονάδων φορολογικής και χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, που πρέπει να ενισχυθούν. Όλα τα κράτη μέλη οφείλουν να ενεργήσουν αποτελεσματικά και να επιτευχθεί επαρκής συντονισμός στο Συμβούλιο.

10. Διαδίκτυο και κινητή τηλεφωνία

10.1 Οι φορείς εκμετάλλευσης του Διαδικτύου και της κινητής τηλεφωνίας οφείλουν να συνεργάζονται με τις δημόσιες αρχές και να συμμορφώνονται προς τους νόμους βάσει των οποίων υποχρεούνται να αποθηκεύουν τα στοιχεία για τις επικοινωνίες που διεξάγονται μέσω του Διαδικτύου (όχι το περιεχόμενο των μηνυμάτων).

10.2 Το ίδιο ισχύει και όσον αφορά τη λήψη προσωπικών δεδομένων κατά την αγορά καρτών για κινητά τηλέφωνα, καθώς οι τρομοκρατικές οργανώσεις και τα εγκληματικά δίκτυα κρύβονται πίσω από την ανωνυμία ορισμένων υπηρεσιών ηλεκτρονικής αλληλογραφίας ή προπληρωμένων καρτών για κινητά τηλέφωνα, ώστε να επικοινωνούν μεταξύ τους χωρίς να γίνονται αντιληπτοί, ή ακόμη και για να ενεργοποιούν εκρηκτικούς μηχανισμούς από απόσταση. Η ΕΟΚΕ έχει εκπονήσει γνωμοδοτήσεις ⁽²¹⁾ για το θέμα αυτό και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει υιοθετήσει έκθεση ⁽²²⁾ την οποία υποστηρίζει η ΕΟΚΕ.

10.3 Η ευρωπαϊκή κοινωνία είναι ιδιαίτερα ευάλωτη στην εγκληματικότητα στον κυβερνοχώρο: οι εγκληματικές οργανώσεις χρησιμοποιούν όλο και συχνότερα το Διαδίκτυο για τις παράνομες δραστηριότητές τους.

10.4 Το Διαδίκτυο καθίσταται όλο και πιο απαραίτητο για την ομαλή λειτουργία των ευρωπαϊκών κοινωνιών, για τις επιχειρήσεις και τους ιδιώτες, για τους φορείς παροχής βασικών υπηρεσιών και για τις δημόσιες διοικητικές αρχές, καθώς και για την αστυνομία και τη δικαιοσύνη. Η Ευρώπη αντιμετωπίζει συνεπώς έναν νέο κίνδυνο: την κυβερνο-τρομοκρατία, που μπορεί να παραλύσει τη λειτουργία της κοινωνίας.

10.5 Οι φορείς εκμετάλλευσης του Διαδικτύου οφείλουν να ενισχύουν τα συστήματα ασφαλείας τους και να συνεργάζονται με την αστυνομία και τη δικαιοσύνη για την καταπολέμηση αυτών των νέων μορφών αδικημάτων.

11. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης

11.1 Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έχουν το δικαίωμα και το καθήκον να ενημερώνουν αντικειμενικά τους πολίτες και οφείλουν να αποφεύγουν προσεγγίσεις που ενδέχεται να προκαλέσουν το ενδιαφέρον των τρομοκρατικών οργανώσεων. Οφείλουν επίσης να μην προβάλλουν εικόνες και πληροφορίες που θίγουν την προσωπική ζωή και την αξιοπρέπεια των θυμάτων. Οφείλουν ιδίως να προστατεύουν τους νέους από τους κινδύνους αυτούς. Υπό την έννοια αυτή, τα κρατικά μέσα πρέπει να δίνουν το παράδειγμα.

11.2 Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μπορούν να θεσπίσουν κατάλληλους κώδικες δεοντολογίας και να συνεργάζονται με τις δημόσιες αρχές για να διασφαλίζεται η προστασία της αξιοπρέπειας και της προσωπικής ζωής των θυμάτων και για να αποτρέπεται η επεξεργασία των πληροφοριών με τρόπο που ευνοεί ενδεχομένως την προπαγάνδα των τρομοκρατικών οργανώσεων.

11.3 Η Επιτροπή διοργανώνει επί του παρόντος μια ευρωπαϊκή συνδιάσκεψη με συμμετοχή των σημαντικότερων μέσων μαζικής ενημέρωσης. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η εν λόγω συνδιάσκεψη είναι μια καλή ευκαιρία για την ανταλλαγή ορθών πρακτικών, για τη θέσπιση συστημάτων αυτορρύθμισης, για τη συμβολή στην ευαισθητοποίηση της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης και για την προβολή μίας εποικοδομητικής εικόνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

12. Οι υποδομές ζωτικής σημασίας

12.1 Οι τρομοκράτες επιχειρούν επίσης να επιτύχουν τους εγκληματικούς τους στόχους με επιθέσεις στις στρατηγικές υποδομές και στις βασικές δημόσιες υπηρεσίες. Στόχο των τρομοκρατών αποτελούν τα μέσα και τα δίκτυα μεταφοράς, τα δίκτυα και οι φορείς εκμετάλλευσης στον τομέα της ενέργειας, η παροχή πόσιμου νερού, τα συστήματα και οι φορείς εκμετάλλευσης της τηλεφωνίας και των τηλεπικοινωνιών, οι χώροι μαζικών συγκεντρώσεων κλπ.

12.2 Οι ευρωπαϊκές κοινωνίες δέχονται νέες τρομοκρατικές απειλές: οι κίνδυνοι που εγκυμονεί η χρήση ραδιενεργών και πυρηνικών, χημικών, βιολογικών και βακτηριολογικών όπλων συνιστούν σήμερα, κατά τη γνώμη των περισσότερων ειδικών, πραγματικές απειλές. Οι κλάδοι που χρησιμοποιούν αυτά τα προϊόντα οφείλουν να ενισχύουν τα συστήματα ασφαλείας τους και να συνεργάζονται αποτελεσματικά με την αστυνομία.

⁽²⁰⁾ Βλέπε το σχέδιο που υιοθέτησε το Συμβούλιο στις 13 Φεβρουαρίου 2006.

⁽²¹⁾ Βλέπε κυρίως τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 19.1.2006 για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη διατήρηση δεδομένων που υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή δημόσιων υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/58/ΕΚ». Εισηγητής: κ. HERNÁNDEZ BATALLER (ΕΕ C 69 της 21.3.2006).

⁽²²⁾ Βλέπε την έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αριθ.°Α6(2005) 365 της 28.11.2005.

12.3 Η ΕΟΚΕ συγχαίρει την Επιτροπή για την εξαιρετική πρωτοβουλία της όσον αφορά το πρόγραμμα έρευνας στον τομέα της ασφάλειας (SRC '06) και απευθύνει έκκληση για τη συνέχιση της χρηματοδότησης ερευνητικών σχεδίων στα οποία συμμετέχουν από κοινού ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας, με στόχο τη βελτίωση της ασφάλειας στον κοινό χώρο της ΕΕ.

12.4 Το εν λόγω πρόγραμμα πρέπει πάντως να εφαρμοστεί και στους εταίρους μας, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας με τις χώρες που βρίσκονται ανατολικά και νότια (Λεκάνη της Μεσογείου).

12.5 Σε περιπτώσεις κρίσης, ο ιδιωτικός τομέας πρέπει να είναι έτοιμος να θέτει στη διάθεση των δημόσιων αρχών τα μέσα που κατέχει, προκειμένου να συμβάλλει στην αντιμετώπιση των καταστροφικών συνεπειών που ενδέχεται να έχουν οι τρομοκρατικές ενέργειες. Στο πλαίσιο αυτό, είναι ίσως χρήσιμο να προσδιοριστούν οι τομείς στους οποίους η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών θα μπορούσε να προσδώσει συμπληρωματική προστιθέμενη αξία σε περίπτωση κρίσης, και να υπογραφούν συμφωνίες και συμβάσεις για την ενεργοποίηση ενός αποτελεσματικού μηχανισμού από κοινού διαχείρισης των κρίσεων.

12.6 Η ικανότητα πρόληψης και αντίδρασης εξαρτάται από την ποιότητα των πληροφοριών και της διαχείρισης των γνώσεων, καθώς και από την ικανότητα πρόβλεψης των μελλοντικών συμβάντων. Όλοι ανεξαιρέτως οι φορείς πρέπει να συμμετάσχουν στην προσπάθεια αντιμετώπισης των προκλήσεων που αντιπροσωπεύουν η τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα. Είναι, συνεπώς, αναγκαία η σωστή ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων.

12.7 Τα αρμόδια στελέχη των επιχειρήσεων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (ιδίως στους στρατηγικούς τομείς) πρέπει να λαμβάνουν τις συναφείς με την τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα πληροφορίες που είναι διαθέσιμες, όταν αυτές αφορούν τον τομέα αρμοδιότητάς ή ευθύνης τους, ώστε να μπορούν να προετοιμάζονται και να προβλέπουν εγκαίρως τις απειλές.

13. Η ευρωπαϊκή πλατφόρμα για τη συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα

13.1 Η Επιτροπή εκπονεί επί του παρόντος ανακοίνωση με θέμα τη συνεργασία μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, η οποία περιλαμβάνει σχέδιο δράσης για τις εταιρικές σχέσεις μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Σύμφωνα με την Επιτροπή, το βασικό στοιχείο της συνεργασίας είναι η καλούμενη πλατφόρμα συνεργασίας δημοσίου-ιδιωτικού τομέα για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Η σύνθεση της πλατφόρμας αυτής, που προβλέπεται να συσταθεί στα τέλη του έτους, καθώς και ο τρόπος παρέμβασής της και οι κανόνες λειτουργίας της, θα πρέπει να προσδιοριστούν. Προβλέπεται να συνέρχεται τακτικά για να συζητά θέματα γενικού ενδιαφέροντος, να καθορίζει τις πολιτικές και νομοθετικές κατευθυντήριες γραμμές, να κατευθύνει τις στρατηγικές πρόληψης, να ανταλλάσσει ορθές πρακτικές και πληροφορίες, κλπ.

13.2 Σκοπός της εν λόγω πλατφόρμας, που θα αποτελείται από εκπροσώπους των κρατών μελών και, σε εθελοντική βάση, από αντιπροσωπευτικές ευρωπαϊκές οργανώσεις εργοδοτών, από συνδικάτα,

από ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, κλπ., θα είναι να ενισχύσει τα πλεονεκτήματα και τις συνέργιες που μπορούν να προκύψουν από αυτού του είδους τη συνεργασία. Ο απώτερος στόχος αυτής της πρωτοβουλίας είναι να μειωθούν οι επιπτώσεις του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας στην Ευρώπη, και να καθίσταται προοδευτικά η ΕΕ όλο και περισσότερο ασφαλής για τη λειτουργία των δημόσιων αρχών, για τους πολίτες και για τις οικονομικές δραστηριότητες.

13.3 Όροι για τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών

13.3.1 Επιθυμία της κοινωνίας των πολιτών είναι τα κοινοτικά και εθνικά θεσμικά όργανα να λαμβάνουν υπόψη τους τις ανησυχίες που διατυπώνουν οι πολίτες. Οι τελευταίοι επιθυμούν την αποτελεσματική καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος. Δεν δέχονται καμία δικαιολογία εθνικής, πολιτικής ή νομικής φύσεως για τη μη επίλυση των προβλημάτων που συνδέονται με την καταπολέμηση του εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Απαιτούν λύσεις και, εμείς στην ΕΟΚΕ, οφείλουμε να δώσουμε απαντήσεις στις ανησυχίες που εκφράζουν.

13.3.2 Η ΕΟΚΕ κρίνει θετική αλλά ανεπαρκή την πρόταση της Επιτροπής περί δημιουργίας πλατφόρμας συνεργασίας δημοσίου-ιδιωτικού τομέα.

13.3.3 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συμμετάσχει στην έναρξη λειτουργίας και στην αξιολόγηση αυτής της πλατφόρμας.

13.3.4 Σύμφωνα με τη Συνθήκη, η εκπροσώπηση της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην ΕΕ είναι καθήκον της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής. Προφανώς στην πλατφόρμα θα πρέπει να συμμετέχουν και άλλοι φορείς οι οποίοι εκπροσωπούν ειδικά συμφέροντα· η ΕΟΚΕ, όμως, ως εκπρόσωπος των γενικών ομάδων συμφερόντων, θα πρέπει να εκπροσωπείται στην πλατφόρμα από τρία μέλη της (ένα ανά Ομάδα).

13.3.5 Η ΕΟΚΕ ζητά από τα κράτη μέλη να μεριμνήσουν ώστε να συσταθούν πλατφόρμες δημοσίου-ιδιωτικού τομέα σε τοπικό και δημοτικό επίπεδο, με τους ίδιους σκοπούς συμμετοχής και συνεργασίας που επιδιώκονται με την πλατφόρμα που προτείνεται σε κοινοτικό επίπεδο.

13.4 Η συνεργασία δημοσίου-ιδιωτικού τομέα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος

13.4.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να υπάρξει ένα ευρύ σχέδιο για τη συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, ώστε να ευνοηθούν και να ενισχυθούν οι συνέργιες που μπορούν να αξιοποιηθούν για την καταπολέμηση του εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

13.4.2 Κύριοι στόχοι της συνεργασίας:

- α) Ο κύριος στόχος της κοινωνίας των πολιτών είναι διττός: πρόληψη των παράνομων ενεργειών της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, αλλά και πρόληψη ώστε να αποτραπεί η παγίδευση εύλωτων ατόμων και τμημάτων του πληθυσμού στα δίχτυα των τρομοκρατικών και εγκληματικών οργανώσεων.

- β) Προσδιορισμός των πλέον ευάλωτων στη δράση των εγκληματικών ομάδων τμημάτων του πληθυσμού και προώθηση σε αυτά μέτρων αυτοπροστασίας και συνδέσμων με τις δυνάμεις καταστολής του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας.
- γ) Παροχή πληροφόρησης και ανταλλαγή εμπειριών για τον περιορισμό των πιθανοτήτων διάπραξης αδικημάτων.
- δ) Διαβίβαση στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και στις εθνικές δημόσιες αρχές των ανησυχιών που διατυπώνουν τα διάφορα τμήματα της κοινωνίας των πολιτών, ώστε να ασχοληθούν κατά προτεραιότητα με τα σημαντικότερα για τους πολίτες θέματα όσον αφορά την πρόληψη και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος.
- ε) Γνωστοποίηση στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και στις εθνικές δημόσιες αρχές των βασικών αναγκών των επιχειρήσεων και των οργανώσεων της ΕΕ όσον αφορά την προστασία τους από το οργανωμένο έγκλημα. Επιπλέον, εξέταση από κοινού με αυτά τα θεσμικά όργανα των βέλτιστων μεθόδων προστασίας από τις εγκληματικές επιθέσεις και δίωξης του εγκλήματος.
- στ) Δημιουργία χώρων ανταλλαγής εμπειριών σε συγκεκριμένους κλάδους και για ορισμένα ιδιαίτερος ευαίσθητα θέματα όπου δρα κατά προτίμηση το οργανωμένο έγκλημα. Οι κλάδοι στους οποίους πρέπει να δοθεί προτεραιότητα είναι τα χρηματοοικονομικά, οι μεταφορές, οι επικοινωνίες και η ενέργεια.
- ζ) Έναρξη λειτουργίας ευρωπαϊκών πλατφόρμων πρόληψης.
- η) Χρησιμοποίηση της εν λόγω συνεργασίας ως φόρουμ δημόσιας συζήτησης για την ανάλυση του βαθμού ικανοποίησης και συνεκτίμησης των αναγκών και των αιτημάτων των θυμάτων της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος.
- θ) Προσανατολισμός των κοινοτικών στρατηγικών και πολιτικών σε θέματα τρομοκρατίας και οργανωμένου εγκλήματος,

σύμφωνα με την άποψη της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

- ι) Ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των πλέον ειδικευμένων εμπειρογνομόνων των δύο τομέων, ώστε να αξιοποιηθούν στο μέγιστο οι γνώσεις και η εμπειρία σε θέματα προστασίας και καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας.
- κ) Συμμετοχή στην έναρξη λειτουργίας της πλατφόρμας και στην αξιολόγησή της.

13.5 Συστήματα συνεργασίας

13.5.1 Ένα σύστημα συνεργασίας μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, που θα στηρίζεται σε ένα μέσον παρόμοιο με αυτό που περιγράφεται στην πρόταση της Επιτροπής, θα μπορούσε να είναι το ιδανικό πλαίσιο για να αρχίσουν να καλλιεργούνται οι σχέσεις μεταξύ των δύο τομέων. Εάν η πλατφόρμα διαθέτει υψηλό επίπεδο εκπροσώπησης, η σχέση μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα θα έχει περισσότερη απήχηση και τα μέτρα που θα διαμορφώνονται για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος θα είναι αποτελεσματικότερα.

13.5.2 Αυτό το σύστημα συνεργασίας θα πρέπει να επιτρέπει τη σύσταση τομεακών ή ειδικών ομάδων εργασίας απολύτως κατάλληλων για το προς εξέταση θέμα και στενά συνδεδεμένων με τη συσταθείσα πλατφόρμα για τη συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

13.5.3 Αυτή η πλατφόρμα συνεργασίας θα μπορεί να καλεί στις συνεδριάσεις της οργανώσεις, επιχειρήσεις, εμπειρογνώμονες, ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και εθνικές δημόσιες αρχές, καθώς και όλους τους φορείς που είναι σε θέση να δώσουν πληροφορίες, να ανταλλάξουν εμπειρίες ή να προσδώσουν προστιθέμενη αξία στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ποιότητα της επαγγελματικής ζωής, παραγωγικότητα και απασχόληση ενόψει της παγκοσμιοποίησης και των δημογραφικών μεταβολών».

(2006/C 318/27)

Στις 17 Νοεμβρίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Φινλανδική Προεδρία αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ποιότητα της επαγγελματικής ζωής, παραγωγικότητα και απασχόληση ενόψει της παγκοσμιοποίησης και των δημογραφικών μεταβολών».

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 13 Ιουλίου 2006 με βάση την εισηγητική έκθεση της κ. ENGELEN-KEFER.

Κατά την 429η σύνοδο ολομελείας της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 116 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 8 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ατζέντα της Λισσαβώνας αποτελεί την ευρωπαϊκή απάντηση στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης. Μέσα από μια παραγωγική κοινή δράση της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής πολιτικής καθώς και της πολιτικής απασχόλησης αναμένεται να βελτιωθεί η διεθνής ανταγωνιστική θέση της Ευρώπης. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο η ευρωπαϊκή οικονομία να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που προσφέρει η παγκοσμιοποίηση, με τη δημιουργία νέων πεδίων απασχόλησης σε τομείς της οικονομίας που παρουσιάζουν ελπιδοφόρες μελλοντικές προοπτικές και με την προώθηση της ανάπτυξης μέσω της καινοτομίας. Συνεπώς, η Ευρώπη πρέπει να εστιάσει στα πλεονεκτήματά της, τα οποία εντοπίζονται στην υψηλή ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών της, στο άρτια καταρτισμένο εργατικό δυναμικό και στο κοινωνικό της μοντέλο και να συναγωνιστεί τους παγκόσμιους ανταγωνιστές της με στόχο την ποιότητα αντί να συμμετέχει σε έναν αγώνα δρόμου για τους χαμηλότερους μισθούς και τα κατώτατα κοινωνικά πρότυπα, στον οποίο η Ευρώπη θα είναι σαφώς ο «χαμένος». Ένας τέτοιος ανταγωνισμός για την ποιότητα απαιτεί την υιοθέτηση μιας σφαιρικής προέγγισης της πολιτικής για την καινοτομία, η οποία να ενσωματώνει και το μικροοικονομικό επίπεδο, δηλαδή τις επιχειρηματικές δομές και την ποιότητα ζωής στο χώρο εργασίας.

1.2 Μολονότι η δημιουργία όχι απλώς περισσότερων, αλλά και καλύτερων θέσεων απασχόλησης αποτελεί προγραμματικό στόχο της ατζέντας της Λισσαβώνας, αυτή η πτυχή της ποιότητας παραμελήθηκε στη μέχρι τώρα συζήτηση σχετικά με την εφαρμογή των στόχων της Λισσαβώνας. Παράλληλα με την αύξηση των επενδύσεων στην έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη, καθώς και των επενδύσεων γενικότερα, ειδικά στους τομείς της εκπαίδευσης και κατάρτισης, εάν ληφθούν υπόψη οι απαιτήσεις της κοινωνίας της γνώσης και της πληροφίας, η βελτίωση της ποιότητας ζωής στο χώρο εργασίας αποτελεί παράγοντα-κλειδί για την ενίσχυση της παραγωγικότητας και της ικανότητας καινοτομίας των επιχειρήσεων. Αυτό τεκμηριώνουν επιστημονικές μελέτες όσον αφορά τη σύνδεση της ποιότητας της εργασίας με την παραγωγικότητα, καθώς και τον καθοριστικό ρόλο της «καλής δουλειάς» από τη σκοπιά των ενδιαφερόμενων εργαζομένων σχετικά με τα επαγγελματικά τους κίνητρα και την αποδοτικότητα τους.

1.3 Η ποιότητα της εργασίας περιλαμβάνει διάφορες πτυχές, όπως είναι η αποφυγή και ο περιορισμός των κινδύνων για την υγεία, η οργάνωση στο χώρο εργασίας, η κοινωνική ασφάλιση συμπεριλαμβανομένου ενός αξιοπρεπούς εισοδήματος, η δυνατότητα περαιτέρω ανάπτυξης των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων, καθώς και ο καλύτερος συνδυασμός επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Βελτιώσεις σε όλες τις ανωτέρω πτυχές έχουν θετικό αντίκτυπο στην παραγωγικότητα της εργασίας, όπως καταδεικνύουν τα αποτελέσματα των μελετών του Ιδρύματος του Δουβλίνου για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας που υποβλήθηκαν

στην ΕΟΚΕ. Στο πλαίσιο αυτό, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υποστηριχθεί η προαγωγή της υγείας στον εργασιακό χώρο. Οι ασφαλέστερες θέσεις εργασίας και οι πιο υγιεινές και αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας καθώς και οι μορφές οργάνωσης της εργασίας, οι οποίες εξασφαλίζουν στους εργαζομένους ευρύτερα περιθώρια δράσης στην εργασία, συνιστούν σημαντικό παράγοντα για την αύξηση της παραγωγικότητας και, ως εκ τούτου, της ικανότητας καινοτομίας, η οποία επηρεάζεται επίσης από τις κοινωνικές συνθήκες. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι αυτό θα πρέπει να συνηχοηθεί στις δομές των επιχειρήσεων και την επιχειρηματική νοοτροπία. Ως εκ τούτου, απαιτείται η εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβώνας και στο επίπεδο των επιχειρήσεων, έτσι ώστε να συνδυαστούν οι οικονομικοί και οι κοινωνικοί στόχοι. Σημαντικό ρόλο σ' αυτό διαδραματίζει ο κοινωνικός διάλογος.

1.4 Για τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας απαιτείται ένα σφαιρικό σχέδιο, το οποίο να λαμβάνει υπόψη του τις μεταλλαγές στον κόσμο της εργασίας και να είναι προσαρμοσμένο στις ειδικές ανάγκες των περισσότερο ηλικιωμένων. Στο πνεύμα της έννοιας της «ευεξίας στην εργασία», που επιδιώκεται στο πλαίσιο της κοινοτικής πολιτικής της Επιτροπής για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία, η πρόληψη των κινδύνων για την υγεία και η συνεχής μείωση των εργατικών ατυχημάτων και των επαγγελματικών ασθενειών πρέπει να κατέχουν πρωτεύουσα θέση. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να προσεχθούν ιδιαίτερα οι επισφαλείς συνθήκες εργασίας με μηδαμινή κοινωνική προστασία, που δεν κατοχυρώνονται με καμία ρύθμιση ή σύμβαση. Επίσης, θα πρέπει να ενισχυθούν, μέσω νέων μορφών οργάνωσης της εργασίας, η καινοτομία από την εργασία και η πρόθυμη συμμετοχή των εργαζομένων στην αύξηση της παραγωγής. Οι συμμετοχικές μορφές εργασίας με οριζόντια ιεραρχία και η μεγαλύτερη εργασιακή αυτονομία, όπως, για παράδειγμα, η ομαδική εργασία ή η εργασία σε ομάδες, επιτρέπουν την πλήρη αξιοποίηση των γνώσεων και των ικανοτήτων των εργαζομένων, ενώ παράλληλα λαμβάνουν υπόψη τους την αυξανόμενη απαίτηση για ευελιξία στην οικονομία. Οι καλές συνθήκες εργασίας και οι θετικές μορφές οργάνωσης της εργασίας, που ενισχύουν τις δυνατότητες συμμετοχής, συνιστούν επίσης απαραίτητη προϋπόθεση τόσο για τη βελτίωση της παραγωγικότητας της εργασίας όσο και για την ενίσχυση του δυναμικού καινοτομίας των επιχειρήσεων. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα της «ευελιξίας με ασφάλεια», δηλαδή την ισόρροπη σχέση μεταξύ ευελιξίας και ασφάλειας, όπως αυτή εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Απασχόλησης και Κοινωνικής Πολιτικής στις 1 και 2 Ιουνίου 2006.

1.5 Η ΕΟΚΕ ζητεί να διενεργηθούν περαιτέρω μελέτες σχετικά με τη σχέση ποιότητας της εργασίας και παραγωγικότητας. Το Ίδρυμα του Δουβλίνου αποτελεί τον κατάλληλο οργανισμό για αυτό το σκοπό. Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ συνιστά να αναπτυχθεί ένας ευρωπαϊκός δείκτης για την ποιότητα της εργασίας, ο οποίος θα αποτελείται από διάφορα κριτήρια όσον αφορά την «καλή δουλειά»

βάσει σχετικών μελετών και θα επανυπολογίζεται και θα δημοσιεύεται περιοδικά. Αυτός ο δείκτης θα μπορούσε να συμβάλει στο να καταστούν πιο ευδιόρατες οι αλλαγές και η πρόοδος και παράλληλα να αποτελέσει τη βάση για νέες πρωτοβουλίες για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στο χώρο εργασίας. Οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να συμμετέχουν στην αξιολόγηση και να μπορούν σε τακτά χρονικά διαστήματα να εκφέρουν τη γνώμη τους.

2. Επιχειρήματα και παρατηρήσεις

2.1 Ιστορικό της γνωμοδότησης

2.1.1 Ενόψει της φινλανδικής Προεδρίας κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2006, η κυβέρνηση της Φινλανδίας ζήτησε από την ΕΟΚΕ να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση σχετικά με τη σύνδεση της ποιότητας ζωής στο χώρο εργασίας με την παραγωγικότητα και την απασχόληση, δεδομένου ότι αυτό το θέμα θα τεθεί στο επίκεντρο της πολιτικής συζήτησης.

2.1.2 Επομένως, στην παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση εξετάζεται κατά πόσο η ποιότητα της εργασίας αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την αύξηση της παραγωγικότητας και της οικονομικής μεγέθυνσης και με ποιον τρόπο μπορεί να συμβάλει η βελτίωση της ποιότητας της εργασίας στην οικοδόμηση της κοινωνίας της γνώσης και των πληροφοριών και, ως εκ τούτου, στην επίτευξη των στόχων της Λισαβώνας. Η παγκοσμιοποίηση και οι δημογραφικές μεταβολές αναφέρονται ως γενικό πλαίσιο.

2.2 Εισαγωγή

2.2.1 Η παγκοσμιοποίηση συνεπάγεται κινδύνους, διανοίγει όμως και νέες ευκαιρίες. Οι κίνδυνοι συνίστανται στο γεγονός ότι στην ευρωπαϊκή οικονομία, λόγω του εξυμμένου παγκόσμιου ανταγωνισμού και της αναδιάρθρωσης του διεθνούς καταμερισμού της εργασίας, μπορεί να χαθούν θέσεις απασχόλησης εξαιτίας των αναδιάρθρωσεων και των μετεγκαταστάσεων των επιχειρήσεων, εάν δεν δημιουργηθούν νέα πεδία απασχόλησης. Ταυτοχρόνως, αυξάνονται οι πιέσεις όσον αφορά τα κοινωνικά πρότυπα στην Ευρώπη και το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο ως σύνολο, καθότι σε μια ενιαία νομισματική ζώνη το μισθολογικό και το κοινωνικό κόστος συνιστούν καθοριστικό παράγοντα για τον ανταγωνισμό. Μία μελέτη της Eurostat (Μάρτιος 2006) καταδεικνύει ότι το εργατικό κόστος στην ΕΕ-25 κατά το 2005 αυξήθηκε με βραδύτερους ρυθμούς από ό,τι στις ΗΠΑ. Η ατζέντα της Λισαβώνας αποτελεί την ευρωπαϊκή απάντηση στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης. Μέσα από μια παραγωγική κοινή δράση της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης αναμένεται να βελτιωθεί η διεθνής ανταγωνιστική θέση της Ευρώπης.

2.2.2 Ωστόσο, η υιοθέτηση μιας στρατηγικής προσαρμογής, η οποία θα εστιάζεται μονομερώς στην ενίσχυση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας, στη μείωση των κοινωνικών κανόνων και στον περιορισμό των κοινωνικών παροχών, δεν κρίνεται κατάλληλη για την επίτευξη αυτού του στόχου. Αντιθέτως, κρίνεται σκόπιμο να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες που προσφέρει η παγκοσμιοποίηση για την ευρωπαϊκή οικονομία, κυρίως επειδή η Ευρώπη αποτελεί ελκυστικό τόπο για επιχειρηματικές δραστηριότητες, ο οποίος διακρίνεται για τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- ελκυστικότητα της ευρωζώνης
- σταθερή δημοκρατία και κοινωνική ειρήνη
- αξιοπιστία
- αποτελεσματικές δημόσιες υπηρεσίες
- ανεπτυγμένες υποδομές.

Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να επιτευχθεί μια ισορροπημένη σχέση μεταξύ της ευελιξίας και της κοινωνικής ασφάλειας στο πλαίσιο

μιας προσέγγισης «ευελιξίας με ασφάλεια». Έχουν εντοπιστεί τέσσερα στοιχεία που συμβάλλουν στην εξισορρόπηση μεταξύ ευελιξίας και ασφάλειας στην αγορά εργασίας: «κατάλληλες συμβατικές ρυθμίσεις, ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, αξιόπιστα συστήματα διά βίου μάθησης και σύγχρονα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης»⁽¹⁾. Στο ψήφισμα που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο των Υπουργών Απασχόλησης και Κοινωνικής Πολιτικής της 1ης και 2ας Ιουνίου 2006, η έννοια της «ευελιξίας με ασφάλεια» περιγράφεται λεπτομερέστερα. Δηλώνεται ότι οι συμβατικές ρυθμίσεις θα πρέπει να εξασφαλίζουν «τόσο για τους εργαζόμενους όσο και για τους εργοδότες ισορροπο συνδυασμό [της ευελιξίας] με την ασφάλεια και τις προσφορές ενεργοποίησης». Επισημαίνεται η σημασία της διασφάλισης επαρκών δικαιωμάτων για τους εργαζόμενους σε όλους τους τύπους συμβάσεων. Ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης θα πρέπει να προσανατολίζεται προς την καλύτερη συνεκτίμηση των νέων μορφών εργασίας και τη διασφάλιση της δυνατότητας των γυναικών να θεμελιώσουν τα συνταξιοδοτικά τους δικαιώματα. Αν και τα συστήματα κοινωνικής προστασίας θα πρέπει να εξασφαλίζουν «επαρκές εισόδημα» για όλους, παράλληλα «είναι σημαντικό να εξασφαλίζεται η παροχή κινήτρων και βοήθειας για την εύρεση εργασίας». Αναφέρεται ακόμη ότι «οι ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, η διά βίου μάθηση και η ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση έχουν μεγάλη σημασία για την υποστήριξη της αλλαγής από την ασφάλεια της θέσης εργασίας προς την ασφάλεια της απασχόλησης»⁽²⁾. Ως προς το θέμα αυτό, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι οι κοινωνικοί εταίροι και άλλοι φορείς θα συμμετάσχουν στην περαιτέρω ανάπτυξη της πολιτικής για την «ευελιξία με ασφάλεια».

2.2.3 Οι ευκαιρίες της παγκοσμιοποίησης εντοπίζονται στην εστίαση των δράσεων σε οικονομικά πεδία με ελπιδοφόρες μελλοντικές προοπτικές, στη συμμετοχή στον διεθνή ανταγωνισμό με βάση την ποιότητα αντί για το κοινωνικό ντάμπινγκ και στη δημιουργία νέων, υψηλής ποιότητας θέσεων απασχόλησης. Στον παγκόσμιο ανταγωνισμό τα υψηλά κοινωνικά πρότυπα αποτελούν μεν παράγοντα κόστους, προσφέρουν όμως επίσης ένα τοποθεσιακό πλεονέκτημα, καθότι αποτελούν σημαντική προϋπόθεση για την συνοχή των κοινωνιών και την ενίσχυση της ικανότητας καινοτομίας και παραγωγικότητας των απασχολούμενων. Αυτός ο παραγωγικός ρόλος της κοινωνικής πολιτικής είναι χαρακτηριστικός στο ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο, το οποίο βασίζεται σε κοινές αξίες, «όπως είναι η αλληλεγγύη και η συνοχή, οι ίσες ευκαιρίες και η καταπολέμηση κάθε είδους διακρίσεων, οι κατάλληλες συνθήκες ασφάλειας και υγιεινής στον τόπο εργασίας, η καθολική πρόσβαση στην εκπαίδευση και την υγειονομική περίθαλψη, η ποιότητα ζωής και η ποιότητα εργασίας, η αειφόρος ανάπτυξη και η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών. Θα πρέπει να ληφθεί ακόμη υπόψη ο ρόλος των δημόσιων υπηρεσιών για την κοινωνική συνοχή και τον κοινωνικό διάλογο. Οι αξίες αυτές αποτελούν ευρωπαϊκή επιλογή υπέρ της κοινωνικής οικονομίας της αγοράς»⁽³⁾. Ως εκ τούτου, για να αντιμετωπίσει τον παγκόσμιο ανταγωνισμό, η Ευρώπη πρέπει να επικεντρωθεί σε αυτά τα πλεονεκτήματα του κοινωνικού της μοντέλου⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 1ης και 2ας Ιουνίου 2006, σ. 17 (ελληνικό κείμενο). URL: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/el/lisa/90049.pdf.

⁽²⁾ «Ευελιξία με ασφάλεια — Κοινή συνεισφορά της Επιτροπής Απασχόλησης και της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας» που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο Απασχόλησης και Κοινωνικής Πολιτικής στις 1 και 2 Ιουνίου 2006. URL: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/gr/06/st09/st09633.06.pdf>.

⁽³⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών «Ευρωπαϊκές αξίες και παγκοσμιοποίηση — Εισήγηση της Επιτροπής στη σύνοδο των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων που θα πραγματοποιηθεί τον Οκτώβριο» (COM(2005) 525 τελικό/2 της 3.11.2005), σ. 5.

⁽⁴⁾ Βλ. σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ που υιοθετήθηκε στις 6 Ιουλίου 2006 με θέμα «Κοινωνική συνοχή: να δοθεί περιεχόμενο σ' ένα ευρωπαϊκό πρότυπο», εισήγητής: ο κ. Ehnmark. URL: http://eescopinions.eesc.europa.eu/viewdoc.aspx?doc=//esppub1/esp_public/ces/soc/soc237/el/ces973-2006_ac_el.doc.

2.2.4 Οι στόχοι που έθεσε η Ένωση στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας δεν μπορούν να υλοποιηθούν χωρίς την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής με την εφαρμογή ενεργών κοινωνικών πολιτικών, την αύξηση της παραγωγικότητας μέσω της ευρύτερης χρήσης των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (τεχνολογίες ΠΕ) και, σε συνδυασμό με αυτά, την βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και την ενίσχυση των κινητήρων και της επαγγελματικής ικανοποίησης των απασχολούμενων, στοιχεία που αποτελούν βασική προϋπόθεση για την καινοτομία. Η καινοτομία δεν είναι απλώς ένα τεχνικό φαινόμενο, το οποίο εκφράζεται σε νέα προϊόντα και παραγωγικές διαδικασίες. Η καινοτομία συνιστά μια κοινωνική διεργασία, η οποία εξαρτάται από τους ανθρώπους, τις γνώσεις, τα προσόντα και τις ικανότητές τους. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, απαιτείται η δημιουργία νέων μορφών οργάνωσης της εργασίας, όπου οι άνθρωποι θα μπορούν να συμβάλλουν με τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους και να συμμετέχουν στη λήψη των αποφάσεων, για παράδειγμα μέσω της εισαγωγής της ομαδικής εργασίας ή της εργασίας σε ομάδες και της καλύτερης συνεργασίας του διευθυντικού δυναμικού και των υπόλοιπων εργαζομένων. Στο πλαίσιο αυτό, οι δημογραφικές μεταβολές αποτελούν μια ξεχωριστή πρόκληση, καθώς οδηγούν σε αλλαγή της ηλικιακής διάρθρωσης του ανθρώπινου δυναμικού. Αυτό συνεπάγεται, αφενός, την παροχή στοχευμένων ευκαιριών κατάρτισης στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, προκειμένου να δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την προσαρμογή τους στις νέες απαιτήσεις της εργασίας, που προκύπτουν λόγω των τεχνικών και οργανωτικών μεταβολών και, αφετέρου, ότι είναι απαραίτητο να συνυπολογιστεί το νέο επαγγελματικό προφίλ των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας με την εφαρμογή νέων μορφών οργάνωσης της εργασίας, οι οποίες να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους. Και τα δύο προϋποθέτουν την επανεξέταση της πολιτικής προσωπικού των επιχειρήσεων, ούτως ώστε να δοθούν στους εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας περισσότερες προοπτικές απασχόλησης (?).

2.2.5 Η προώθηση της καινοτομίας ως ζωτικού στοιχείου για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας καθιστά αναγκαία, πέρα από την ενίσχυση των επενδύσεων στην έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη, την ανάληψη περαιτέρω δράσεων τόσο σε κρατικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο επιχειρήσεων. Μεταξύ αυτών των δράσεων περιλαμβάνονται η βελτίωση της ικανότητας χρήσης των νέων τεχνολογιών, αλλά και η τροποποίηση των εργασιακών δομών στις επιχειρήσεις μέσω της καθιέρωσης νέων μορφών οργάνωσης της εργασίας, οι οποίες να προσφέρουν μεγαλύτερη ευελιξία στους εργαζομένους και να βελτιώνουν τη συνεργασία με το διευθυντικό δυναμικό. Η αύξηση του ποσοστού της γυναικείας απασχόλησης και στο επίπεδο της διαχείρισης και η παροχή καλύτερων δυνατοτήτων για τον συνδυασμό επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής συμβάλλουν επίσης σ' αυτόν τον στόχο. Τέλος, είναι σημαντικό να βελτιωθούν οι συνθήκες εργασίας ως σύνολο με στόχο την πρόληψη του άγχους και των επαγγελματικών ασθενειών, προκειμένου να διαφυλαχθεί η ικανότητα απασχόλησης, ειδικά των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας, και να διασφαλισθούν συνθήκες εργασίας κατάλληλες για εργαζομένους μεγάλης ηλικίας. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στη σημασία των προγραμμάτων για την προαγωγή της υγείας στον εργασιακό χώρο, τα οποία προσφέρουν οι επιχειρήσεις στους εργαζομένους τους σε εθελοντική βάση. Η περαιτέρω στήριξη εκ μέρους των δημόσιων αρχών θα μπορούσε να συμβάλει στην ενίσχυση της εφαρμογής αυτού του μέσου, ιδίως

(?) Βλ. σχετικά τις παρακάτω γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ: σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με θέμα: Αύξηση της απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και καθυστέρηση της εξέδου από την αγορά εργασίας» (ΕΕ C 157 της 28.6.2005, σ. 120-129), εισηγητής: ο κ. DANTIN).
URL: http://eescopinions.esc.eu.int/viewdoc.aspx?doc=//esppub1/esp_public/ces/soc/soc178/el/ces1649-2004_ac_el.doc.
σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Παραγωγικότητα: το κλειδί για την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών οικονομιών και επιχειρήσεων», εισηγητής: ο κ. MORGAN/η κ. SIRKEINEN; συνηρηγητής: ο κ. EHNMARK (ΕΕ C 85 της 8.4.2003, σ. 95-100).
URL: http://europa.eu.int/eur-lex/prj/el/oj/dat/2003/c_085/c_08520030408el00950100.pdf.

στις ΜΜΕ. Επιπλέον, μεγάλη σημασία ενέχει η ένταξη νέων σε μικτές ομάδες εργασίας στις οποίες συμμετέχουν και εργαζόμενοι μεγάλης ηλικίας, επειδή, κατ' αυτόν τον τρόπο, οι ικανότητες των νέων μπορούν να συνδυασθούν με τις εμπειρίες των εργαζομένων μεγάλης ηλικίας και να προκύψουν καινοτόμες ιδέες.

2.2.6 Η ρύθμιση των συνθηκών εργασίας μέσω συλλογικών συμβάσεων αποτελεί έναν από τους βασικούς τομείς αρμοδιότητας των κοινωνικών εταίρων. Όταν πρόκειται για τη βελτίωση της ποιότητας του επαγγελματικού βίου, ο κοινωνικός διάλογος σε όλα τα επίπεδα έχει μεγάλη σημασία. Η δημιουργία συνθηκών εργασίας που διαφυλάσσουν την υγεία των εργαζομένων και ενός κλίματος ευνοϊκού για την καινοτομία, μέσω μορφών οργάνωσης της εργασίας που παρέχουν σε κάθε εργαζόμενο μεγαλύτερο περιθώριο δράσης και αποφάσεων, απαιτεί την εταιρική συνεργασία μεταξύ των εργαζομένων και των εκπροσώπων των συμφερόντων τους στους κόλπους της επιχείρησης. Μόνο με τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων και των εκπροσώπων τους είναι δυνατή η επίτευξη του στόχου της Λισσαβώνας για την ποιοτική βελτίωση των θέσεων εργασίας. Μία ανάλογη ολοκληρωμένη σύμπραξη για την αλλαγή και τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας πρέπει να αρχίζει από το επίπεδο της επιχείρησης και να επεκτείνεται μέσω του κοινωνικού διαλόγου σε τομεακό και διατομεακό επίπεδο. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η πρώτη ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων πραγματοποιήθηκε την παραμονή του άτυπου Συμβουλίου Απασχόλησης και Κοινωνικής Πολιτικής της 6ης Ιουλίου 2006, στην οποία έλαβε μέρος και εκπρόσωπος της κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να συμφωνήσουν σε κοινή συμβολή στη συζήτηση για την ποιότητα εργασίας, την παραγωγικότητα και την απασχόληση, σε συνδυασμό με την έννοια της «ευελιξίας με ασφάλεια».

2.3 Ανάπτυξη, παραγωγικότητα και απασχόληση

2.3.1 Δεν αποτελεί μυστικό ότι οι φιλόδοξοι στόχοι για την ανάπτυξη και την απασχόληση που τέθηκαν στο πλαίσιο συγκριτικά ευνοϊκών οικονομικών προϋποθέσεων τον Μάρτιο του 2000 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας δεν έχουν ακόμη εκπληρωθεί. Στις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές των οικονομικών πολιτικών, της 12ης Ιουλίου 2005, αναφέρεται ότι «Η οικονομία της ΕΕ απέχει, από πολλές απόψεις, περισσότερο από ό,τι κατά τον Μάρτιο του 2000 από το στόχο της να καταστεί η ανταγωνιστικότερη οικονομία παγκοσμίως» (?). Παράλληλα με το διαρκώς υψηλό επίπεδο ανεργίας, η οποία αντανάκλαται σε μια οριακή μόνο αύξηση του ποσοστού απασχόλησης σε 63 % το 2003 – ποσοστό που απέχει πολύ από το στόχο του 70 % έως το 2010 – οι χαμηλοί ρυθμοί αύξησης της παραγωγικότητας θεωρούνται ως μία από τις αιτίες της εν λόγω αποτυχίας. Η έκθεση της ομάδας εμπειρογνομώνων για τη στρατηγική της Λισσαβώνας υπό τον Wim Kok, που δημοσιεύθηκε τον Νοέμβριο του 2004, εφιστούσε ήδη την προσοχή σε αυτό το φαινόμενο. Η πτώση των ρυθμών αύξησης της παραγωγικότητας (ανά πραγματική ώρα εργασίας) στην ΕΕ, η οποία ξεκίνησε από τα μέσα της δεκαετίας του '90, «μπορεί να αποδοθεί λίγο έως πολύ εξίσου στις χαμηλότερες επενδύσεις ανά εργαζόμενο και στην επιβράδυνση του ρυθμού τεχνολογικής προόδου». (?) Σύμφωνα με την έκθεση της ομάδας εμπειρογνομώνων, αυτή η επιβράδυνση «συνδέθηκε με τους ίδιους λόγους για τους οποίους η Ευρώπη δεν επιτυγχάνει τους στόχους

(?) Σύσταση του Συμβουλίου της 12ης Ιουλίου 2005 σχετικά με τις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για τις οικονομικές πολιτικές των κρατών μελών και της Κοινοτήτας (2005-2008) (ΕΕ L 205 της 6.8.2005, σ. 28-37).

URL: http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/el/oj/2005/l_205/l_20520050806el00280037.pdf.

(?) «Η αντιμετώπιση των προκλήσεων — Η στρατηγική της Λισσαβώνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση». Έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου υπό τον Wim Kok, Νοέμβριος 2004 (Έκθεση Kok), σ. 16-17.
URL: http://europa.eu.int/growthandjobs/pdf/kok_report_el.pdf.

της Λισαβόνας: ανεπαρκείς επενδύσεις σε E&A και εκπαίδευση-μέτρια ικανότητα μετατροπής της έρευνας σε εμπορεύσιμα προϊόντα και διαδικασίες και χαμηλότερες επιδόσεις παραγωγικότητας στις ευρωπαϊκές βιομηχανίες παραγωγής ΤΠΕ ... και στις ευρωπαϊκές υπηρεσίες που χρησιμοποιούν ΤΠΕ ... λόγω του χαμηλότερου ρυθμού διάδοσης των ΤΠΕ»⁽⁸⁾. Είναι, λοιπόν, σαφές ότι η ευρωπαϊκή οικονομία χαρακτηρίζεται από έλλειψη προϊόντων και τεχνολογιών προσανατολισμένων προς το μέλλον και ανεπαρκή ικανότητα καινοτομίας, η οποία προϋποθέτει την πραγματοποίηση επενδύσεων στο δυναμικό των ατόμων. Το χαμηλό επίπεδο δαπανών για την έρευνα και την ανάπτυξη σε σύγκριση με το στόχο του 3 % του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕγχΠ) έως το 2010 συνιστούν απλώς μια ένδειξη της ανωτέρω έλλειψης. Επιπλέον, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μόνο το 55 % των δαπανών για την έρευνα χρηματοδοτούνται από τον ιδιωτικό τομέα, γεγονός που θεωρείται μείζον ατία του χάσματος καινοτομίας μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ⁽⁹⁾.

2.3.2 Στην έκθεσή της προς το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου 2006, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, παρ' όλες τις προσπάθειες που καταβάλλονται, «η ΕΕ δεν θα μπορέσει πιθανώς να επιτύχει τον στόχο της αύξησης σε 3 % του ΑΕΠ του επιπέδου των δαπανών για την έρευνα έως το 2010»⁽¹⁰⁾. Στο πλαίσιο αυτό υπογραμμίζει την αναγκαιότητα να ενισχυθεί η ιδιωτική χρηματοδότηση, για την οποία οι πολιτικές της εσωτερικής αγοράς θα πρέπει ταυτοχρόνως να βελτιώσουν το επιχειρηματικό περιβάλλον. Παράλληλα με μια μακροοικονομική πολιτική, η οποία να προσανατολίζεται προς την ανάπτυξη και την απασχόληση, μόνον η υιοθέτηση μιας στρατηγικής που εστιάζεται στην προώθηση των καινοτομιών μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση και βελτίωση της ποιότητας της απασχόλησης. Αυτό τονίζεται και στα συμπεράσματα της εαρινής συνόδου κορυφής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, όπου διατυπώνεται το αίτημα για μια «συνολική προσέγγιση της πολιτικής για την καινοτομία», στην οποία συμπεριλαμβάνονται μεταξύ άλλων και οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και κατάρτιση⁽¹¹⁾. Η ανάγκη για επενδύσεις στη γνώση και την καινοτομία, καθώς και για τη λήψη σχετικών εθνικών και ευρωπαϊκών μέτρων επισημάνθηκε εκ νέου στη συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 15ης και 16ης Ιουνίου 2006⁽¹²⁾.

2.4 Επενδύσεις στους ανθρώπινους πόρους ως προϋπόθεση για μια καινοτόμο οικονομία βασισμένη στη γνώση

2.4.1 Σε μία οικονομία και μία κοινωνία που βασίζονται στη γνώση, οι παραγωγικές δομές και οι δομές των υπηρεσιών ανανεώνονται διαρκώς με την εφαρμογή τεχνολογιών ΠΕ και τη χρήση καινοτόμων προϊόντων και παραγωγικών διεργασιών. Κατ' αυτόν τον τρόπο μεταβάλλεται η οργάνωση της εργασίας σε ό,τι αφορά την παραγωγή και τη διαχείριση. Αυτή η τεχνική και οργανωτική αναδιάρθρωση στους τομείς της παραγωγής και της διαχείρισης συνεπάγεται μεταβολές στις απαιτήσεις της εργασίας, οι οποίες πρέπει να συνυπολογιστούν τόσο στην σχολική και αρχική επαγγελματική εκπαίδευση όσο και στην περαιτέρω επαγγελματική κατάρτιση. Οι γνώσεις στις τεχνολογίες των πληροφοριών και οι δεξιότητες στη χρήση των τεχνολογιών των πληροφοριών και της επικοινωνίας (οι δεξιότητες όσον αφορά τα μέσα μαζικής ενημέρωσης),

⁽⁸⁾ Όπου προηγ.

⁽⁹⁾ Βλ. σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 15.9.2004 με θέμα «Προς το 7ο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα: Ερευνητικές ανάγκες στο πλαίσιο των δημογραφικών μεταβολών — Ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων και τεχνολογικές ανάγκες», εισηγήτρια: η κ. Heinisch (ΕΕ C 74 της 2.3.2005, σ. 44-54).

URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/el/oj/2005/c_074/c_07420050323el00440054.pdf.

⁽¹⁰⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο «Όρα να ανεβάσουμε ταχύτητα — Η νέα εταιρική σχέση για την ανάπτυξη και την απασχόληση» (COM(2006) 30 τελικό — ΜΕΡΟΣ 1 της 25.1.2006), σ. 19.

⁽¹¹⁾ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, 23 και 24 Μαρτίου 2006: Συμπεράσματα της Προεδρίας, σημείο 18 κ.ε.
URL: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/el/ec/89027.pdf.

⁽¹²⁾ Συμπεράσματα της Προεδρίας, σημεία 20 και 21.
URL: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/el/ec/90119.pdf.

αλλά και οι κοινωνικές δεξιότητες, όπως η ικανότητα επικοινωνίας και οι δεξιότητες ομαδικής συνεργασίας καθώς και οι γνώσεις ξένων γλωσσών, αποτελούν βασικούς παράγοντες προκειμένου οι εργαζόμενοι να μπορούν να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις της εργασίας. Η ανάπτυξη τέτοιων βασικών δεξιοτήτων πρέπει να ληφθεί υπόψη σε όλους τους κλάδους του εκπαιδευτικού συστήματος, ώστε, και κατ' αυτόν τον τρόπο, να ενισχυθεί η ικανότητα καινοτομίας των επιχειρήσεων μέσω της βελτίωσης των προσόντων των απασχολούμενων.

2.4.2 Στην έκθεση που συνέταξε η ειδική ομάδα εργασίας «Απασχόληση» τον Νοέμβριο του 2003 υπογραμμίζεται ότι η βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης και η διαρκής προσαρμογή των επαγγελματικών προσόντων στις απαιτήσεις μιας βασισμένης στη γνώση οικονομίας είναι καθοριστικής σημασίας για την αύξηση της απασχόλησης. Αυτό συνεπάγεται, από τη μια πλευρά, αύξηση του γενικού επιπέδου εκπαίδευσης και, από την άλλη, διευκόλυνση της πρόσβασης στην διαρκή επαγγελματική κατάρτιση για τις διάφορες επαγγελματικές ειδικότητες τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα. Στο πλαίσιο αυτό, προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στις πλέον εύαλπτες ομάδες, δηλαδή στα άτομα με χαμηλή εξειδίκευση, στους εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας και σε όσους απασχολούνται σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Σχετικά με αυτό, η ειδική ομάδα εργασίας «Απασχόληση» υπογραμμίζει ιδίως την ευθύνη της οικονομίας και καλεί τους εργοδότες «να αναλάβουν μεγαλύτερη ευθύνη σε ό,τι αφορά τη διαρκή κατάρτιση των εργαζομένων τους»⁽¹³⁾. Μέσω του συνδυασμού των νομοθετικών διατάξεων και των εθελοντικών ρυθμίσεων πρέπει να διασφαλιστεί η επάρκεια των επενδύσεων εκ μέρους των εργοδοτών για την συνεχή κατάρτιση και η δίκαιη κατανομή του κόστους (παραδείγματος χάρι μέσω τομεακών ή περιφερειακών ταμείων για τη συνεχή επαγγελματική κατάρτιση, μέσω πιστώσεων φόρου ή με την κατανομή του κόστους για την συνεχή επαγγελματική κατάρτιση, όπως στην περίπτωση της Γαλλίας)⁽¹⁴⁾. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι κάθε εργαζόμενος θα πρέπει να έχει δυνατότητα συνεχούς επαγγελματικής κατάρτισης.

2.4.3 Η ομάδα εμπειρογνομόνων «Το μέλλον της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ» συνιστά επίσης ότι, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση η Ένωση θα πρέπει να επικεντρωθεί στη δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για μια οικονομία που βασίζεται στη γνώση μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος και στη βελτίωση του συστήματος εκπαίδευσης⁽¹⁵⁾. Σχετικά με αυτό το θέμα η ομάδα εμπειρογνομόνων διατυπώνει μια σειρά προτάσεις που καλύπτουν όλα τα επίπεδα της σχολικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Σε αυτό το πλαίσιο, ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στη συνεχή επαγγελματική κατάρτιση. Η ομάδα εμπειρογνομόνων προτείνει το γενικό δικαίωμα σε συνεχή επαγγελματική κατάρτιση να καθορίζεται στο πλαίσιο των συλλογικών συμβάσεων εργασίας. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να καταρτίζουν για κάθε εργαζόμενο προγράμματα ανάπτυξης του προσωπικού και να καθιερώνουν ένα ενδοεπιχειρησιακό σύστημα διαχείρισης σε ό,τι αφορά τη συνεχή επαγγελματική κατάρτιση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων. Διαπιστώνεται, συνεπώς, ότι δεν υπάρχει έλλειψη καλών προτάσεων, αλλά απουσία εφαρμογής τους.

⁽¹³⁾ «Jobs, Jobs, Jobs — Creating more employment in Europe» — report of the Employment Taskforce chaired by Wim Kok («Θέσεις εργασίας, θέσεις εργασίας, θέσεις εργασίας — Αύξηση της απασχόλησης στην Ευρώπη», έκθεση της ειδικής ομάδας για την απασχόληση υπό την προεδρία του Wim Kok), Νοέμβριος 2003, σ. 49.
URL: http://europa.eu/comm/employment_social/employment_strategy/pdf/etf_en.pdf.

⁽¹⁴⁾ Όπου προηγ., σ. 51.

⁽¹⁵⁾ Report of the High-Level Group on the future of social policy in the enlarged European Union (Έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου για το μέλλον της κοινωνικής πολιτικής στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση), Μάιος 2004.
URL: http://europa.eu.int/comm/employment_social/publications/2005/ke6104202_en.pdf.

2.5 Βελτίωση της ποιότητας της εργασίας με στόχο την ενίσχυση της ικανότητας καινοτομίας και την καλύτερη ένταξη των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας

2.5.1 Ποιότητα της ζωής στο χώρο εργασίας και παραγωγικότητα

2.5.1.1 Η μετάβαση σε μια οικονομία της γνώσης, η οποία να μπορεί να καινοτομεί, απαιτεί νέες πρωτοβουλίες για τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας. Οι ασφαλείς για την υγεία συνθήκες εργασίας και μια μορφή οργάνωσης της εργασίας, η οποία καθιστά δυνατή τη μεγαλύτερη και ισότιμη συνεργασία του στελεχικού, του διευθυντικού και του υπόλοιπου προσωπικού και τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, ενισχύουν την επαγγελματική ικανοποίηση και την ευεξία των εργαζομένων και συνεισφέρουν κατ' αυτόν τον τρόπο στην οικονομική επιτυχία μιας επιχείρησης. Αντιθέτως, όταν οι συνθήκες εργασίας προκαλούν άγχος και προάγουν τις επαγγελματικές ασθένειες στους εργαζομένους, αυτό συνεπάγεται με τη σειρά του υποβάθμιση της ποιότητας ζωής, κοινωνικό κόστος και απώλεια της παραγωγικότητας, παράγοντες που επιδρούν αρνητικά στην ικανότητα καινοτομίας της οικονομίας. Αυτή η διαπίστωση επιβεβαιώνεται από συναφείς επιστημονικές μελέτες, ο αριθμός των οποίων είναι δυστυχώς πολύ περιορισμένος.

2.5.1.2 Σε μία μελέτη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία (2004) εξετάζεται πιο διεξοδικά η σχέση μεταξύ ποιότητας της εργασίας και παραγωγικότητας. ⁽¹⁶⁾ Ένα βασικό πόρισμά της ήταν ότι η επιτυχία μιας επιχείρησης στο σύγχρονο εξαιρετικά ανταγωνιστικό περιβάλλον δεν μπορεί πλέον να μετρηθεί μόνον βάσει αριθμητικών στοιχείων. Αντ' αυτού, παράγοντες όπως η ικανοποίηση των πελατών, η βελτιστοποίηση των εργασιακών σχέσεων στο εσωτερικό της επιχείρησης, η ικανότητα καινοτομίας και οι ευέλικτες δομές οργάνωσης της εργασίας διαδραματίζουν όλο και σημαντικότερο ρόλο. Τα αποτελέσματα της ανωτέρω μελέτης βάσει μιας ανάλυσης της σχετικής βιβλιογραφίας καταδεικνύουν ότι υφίσταται στενή σχέση μεταξύ ικανοποιητικών συνθηκών εργασίας και οικονομικής επιτυχίας μιας επιχείρησης. Η ποιότητα της εργασίας επηρεάζει καθοριστικά την παραγωγικότητα και την αποδοτικότητα. Ειδικότερα, στην εν λόγω μελέτη προσδιορίζονται οι εξής παράγοντες όσον αφορά την επιτυχία μιας επιχείρησης:

- σύνδεση των στόχων της επιχείρησης με δραστηριότητες ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων με στόχο την καλύτερη επίτευξη αυτών των στόχων,
- υιοθέτηση μιας ολιστικής προσέγγισης για την προαγωγή της υγείας, η οποία να εξετάζει όχι μόνον τις άμεσες συνθήκες εργασίας, αλλά να συμπεριλαμβάνει και τα κίνητρα για εργασία, καθώς και την επιχειρηματική νοοτροπία,
- προγράμματα προαγωγής της υγείας, τα οποία να προσανατολίζονται προς την πρόληψη των κινδύνων για την υγεία,
- βελτίωση των εργασιακών πρακτικών και της οργάνωσης της εργασίας σε σύνδεση με τεχνολογικές καινοτομίες.

2.5.1.3 Στη βάση περιπτωσιολογικών μελετών που πραγματοποιήθηκαν σε διάφορα κράτη μέλη και σε διαφορετικούς κλάδους, στην προαναφερόμενη μελέτη εντοπίστηκαν οι ακόλουθοι παράγοντες για τη βελτίωση της παραγωγικότητας:

- η υψηλή ποιότητα της εργασίας, η οποία συμπεριλαμβάνει ικανοποιητικούς όρους για το συνδυασμό επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο·

— η συνεργατική νοοτροπία των εργαζομένων στην επιχείρηση συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας·

— οι μορφές οργάνωσης της εργασίας που αποδίδουν στους απασχολούμενους περισσότερη αυτονομία και ευθύνη στην εργασία έχουν θετικό αντίκτυπο·

— η βελτίωση των μεθόδων εργασίας και του εξοπλισμού του εργασιακού περιβάλλοντος στην περίπτωση δραστηριοτήτων που συνεπάγονται σωματική καταπόνηση συμβάλλει στον περιορισμό αυτής της επιβάρυνσης και ενισχύει την παραγωγικότητα. Ως εκ τούτου, κρίνονται σκόπιμες τέτοιες επενδύσεις·

— ειδικά για τα βαρέα επαγγέλματα πρέπει να εφαρμοστούν δημιουργικές λύσεις, προκειμένου να αποφεύγονται τα εργατικά ατυχήματα. Η μείωση των περιόδων απουσίας λόγω ασθένειας έχει άμεσες θετικές επιδράσεις στην παραγωγικότητα.

2.5.1.4 Το φάσμα των επιβαρυντικών παραγόντων στις επιχειρήσεις έχει μεταβληθεί, κυρίως και μέσω της εισαγωγής των τεχνολογιών ΠΕ. Αφενός εξακολουθούν να υπάρχουν τομείς, κατεξοχήν στη βιομηχανική παραγωγή, όπου κυριαρχεί η σωματική καταπόνηση. Ωστόσο, διαπιστώνεται συνολικά μια αύξηση των ψυχοκοινωνικών καταπονήσεων ως αποτέλεσμα της ενίσχυσης της έντασης της εργασίας και της χρονικής πίεσης, καθώς και της χρήσης των τεχνολογιών ΠΕ. Το εργασιακό άγχος αποτελεί τον δεσπόζον επιβαρυντικό παράγοντα σε όλους τους κλάδους δραστηριότητας και οικονομικούς τομείς και είναι η βασική πρόκληση για πρόληψη. Η μελέτη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η πρόληψη του άγχους δεν μειώνει απλώς το κόστος, αλλά συμβάλλει και στην αύξηση της παραγωγικότητας μέσω ενίσχυσης των κινήτρων των εργαζομένων και βελτίωσης του κλίματος στην επιχείρηση.

2.5.1.5 Το μερίδιο της εξειδικευμένης απασχόλησης, η οποία συνοδεύεται από ενισχυμένη αυτονομία και περιορισμένη ιεραρχία, έχει αυξηθεί σημαντικά στην «Νέα Οικονομία». Εντούτοις, ταυτόχρονα εντάθηκε και η εργασιακή πίεση. Τα όρια της εργάσιμης ημέρας καθίστανται όλο και πιο ρευστά, φαινόμενο που συνοδεύεται από νέες μορφές φθοράς της υγείας των εργαζομένων, όπως π.χ. το «σύνδρομο εργασιακής εξάντλησης» (*Burn Out Syndrome*) και η υποβάθμιση εν γένει της ποιότητας ζωής. Συγχρόνως όμως παρατηρείται και μια αντίθετη τάση σε ορισμένους τομείς. Εξαιτίας της αύξησης του κόστους και των ανταγωνιστικών πιέσεων υιοθετούνται εκ νέου ανθρώπινες μορφές οργάνωσης της εργασίας, όπως λόγω χάρη η ομαδική εργασία στην αυτοκινητοβιομηχανία, καθώς και νέες εργασιακές δομές που βασίζονται στην αυστηρή κατανομή της εργασίας, οι οποίες όμως συνεπάγονται μονομερείς καταπονήσεις και κινδύνους για την υγεία.

2.5.1.6 Το ποσοστό της επισφαλούς απασχόλησης υπό την μορφή ακούσιας μερικής απασχόλησης, εργασίας ορισμένου χρόνου και προσωρινής απασχόλησης βάσει του προτύπου απόσπασης των εργαζομένων αυξάνεται και οι συγκεκριμένες ομάδες απασχολούμενων αντιμετωπίζουν ως επί το πλείστον επιβαρυντικές συνθήκες εργασίας, υπό τη μορφή μονότονων δραστηριοτήτων, βαρέων σωματικά καθηκόντων ή επικίνδυνου για την υγεία εργασιακού περιβάλλοντος. Οι επισφαλείς σχέσεις εργασίας σχετίζονται συχνά με περιορισμένη ποιότητα εργασίας, όπου είναι επείγουσα η λήψη μέτρων για την προστασία της εργασίας και την υγεία και την εργασιακή οργάνωση.

⁽¹⁶⁾ European Agency for Safety and Health at Work: Quality of the Working Environment and Productivity — Working Paper (2004). URL: http://osha.eu.int/publications/reports/211/quality_productivity_en.pdf (μόνο στα αγγλικά).

2.5.1.7 Ποιες είναι οι προσδοκίες των ιδίων των απασχολούμενων όσον αφορά μια «καλή δουλειά» καταδεικνύει μια αντιπροσωπευτική έρευνα που διεξήγαγε το Διεθνές Ινστιτούτο Εμπειρικής Κοινωνικής Οικονομίας (Internationalen Instituts für empirische Sozialökonomie — INIFES) στη Γερμανία ⁽¹⁷⁾. Η ανάλυση για τους μισθωτούς εργαζομένους κατέδειξε ότι οι πρωταρχικές πτυχές είναι η εισοδηματική ασφάλεια και η ασφάλεια της απασχόλησης, και στη συνέχεια ακολουθούν οι πτυχές σχετικά με την ποιότητα, όπως είναι η ενδιαφέρουσα εργασία και η εργασία που χαρακτηρίζεται από ποικιλομορφία. Στην τρίτη θέση εντοπίζονται οι κοινωνικές πτυχές, όπως η συνεργατική νοοτροπία της επιχείρησης και η αμοιβαία υποστήριξη. Ειδικότερα, κατά την άποψη των ενδιαφερόμενων οι παρακάτω πτυχές της εργασίας, οι οποίες παρατίθενται κατά σειρά σπουδαιότητας, είναι καθοριστικές για την επαγγελματική τους ικανοποίηση και την αποδοτικότητά τους:

1. σταθερό, αξιόπιστο εισόδημα,
2. ασφάλεια της θέσης εργασίας,
3. πρέπει να αντλούν ικανοποίηση από την εργασία,
4. ανθρώπινη μεταχείριση από τον προϊστάμενο,
5. σχέση εργασίας αορίστου χρόνου,
6. προώθηση της συναδελφικότητας,
7. προστασία της υγείας στον τόπο εργασίας,
8. η εργασία πρέπει να είναι ενδιαφέρουσα,
9. πολύπτυχη εργασία με ευρύ φάσμα καθηκόντων,
10. άσκηση επιρροής στις μεθόδους εργασίας.

Όλες αυτές οι πτυχές υποστηρίχθηκαν από το 70 % έως το 90 % των ερωτηθέντων. Άλλα κριτήρια που επίσης έλαβαν την ευρεία υποστήριξη των ερωτηθέντων (πάνω από το 60 %) σχετικά με την έννοια «καλή δουλειά» αφορούσαν τη δυνατότητα των εργαζομένων για περαιτέρω ανάπτυξη των ικανοτήτων τους, καθώς και την προσδοκία ότι οι προϊστάμενοι θα πρέπει να προωθούν την εξειδίκευση και την επαγγελματική εξέλιξη. Η έρευνα κατέδειξε επίσης ότι η υψηλή ποιότητα της εργασίας, η οποία ευθυγραμμίζεται σε μεγάλο βαθμό με τα υποκειμενικά κριτήρια όσον αφορά την «καλή δουλειά», έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της επαγγελματικής ικανοποίησης, την προθυμία για εργασία και την ενίσχυση της αποδοτικότητας των εργαζομένων. Μπορούμε συνεπώς να συμπεράνουμε ότι αυτό έχει θετικό αντίκτυπο και για την παραγωγικότητα της εργασίας, μολονότι αυτή η σχέση δεν εξετάστηκε εμπειριστικά.

2.5.2 Οργάνωση της εργασίας κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας

2.5.2.1 Το ποσοστό απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας (55-65 ετών) στην Ευρωπαϊκή Ένωση εξακολουθεί να είναι ανεπαρκές και ο στόχος της Λισαβώνας όσον αφορά την αύξηση του ποσοστού στο 50 % έως το 2010 δεν θα επιτευχθεί.

Μια βασική αιτία για την πρόωρη αποχώρηση των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας από την επαγγελματική ζωή αποτελεί η φθορά της υγείας τους λόγω επιβαρυντικών συνθηκών εργασίας και υψηλής έντασης της εργασίας, καθώς και υψηλού ποσοστού ανεργίας. Στο παρελθόν, η πολιτική προσωπικού των επιχειρήσεων εστιαζόταν στην παροχή κινήτρων σε εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας για την πρόωγη αποχώρησή τους από τον επαγγελματικό βίο. Αυτό οδήγησε σε μια διαδικασία εκτοπισμού, η οποία επιβάρυνε σημαντικά και τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.

2.5.2.2 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ δεν επαρκεί η διατύπωση απλών φιλόδοξων στόχων, χωρίς ταυτόχρονα να δημιουργούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την επίτευξή τους. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημαντική έλλειψη θέσεων απασχόλησης, προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στη μείωση των πιέσεων για επιδόσεις στις επιχειρήσεις και τις διοικήσεις και στη διαμόρφωση των όρων εργασίας και των απαιτήσεων όσον αφορά τις επιδόσεις κατά τρόπο εύλογο, ώστε οι εργαζόμενοι να μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτές στη διάρκεια της (μακρόχρονης) επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας. Για την υλοποίηση αυτού του στόχου, σε πολλές επιχειρήσεις είναι απαραίτητη η ενίσχυση του εργατικού δυναμικού, προκειμένου να περιοριστούν οι πιέσεις για τις επιδόσεις και να προληφθεί η πρόωγη φθορά της υγείας των εργαζομένων. Η βελτίωση της ποιότητας της εργασίας μέσω κατάλληλων δράσεων για τη διαμόρφωση και οργάνωση της εργασίας, καθώς η επαρκής κατανομή των ανθρωπίνων πόρων συνιστούν καθοριστικά μέσα για την επίτευξη αυτού του στόχου. Ως εκ τούτου, ξεχωριστή βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί όχι στην αύξηση της νόμιμης ηλικίας συνταξιοδότησης, αλλά στην προσέγγιση της πραγματικής με τη νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης. Για το σκοπό αυτό απαιτείται κυρίως η εφαρμογή μέτρων για την οργάνωση της εργασίας και τροποποίηση της πολιτικής προσωπικού των επιχειρήσεων για τους εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας.

2.5.2.3 Η ομάδα εμπειρογνομόνων «Το μέλλον της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ» συνιστά στο πλαίσιο αυτό τη λήψη μέτρων σε τρία επίπεδα. Παράλληλα με την μεταρρύθμιση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, στόχο της οποίας αποτελεί ο περιορισμός των κινήτρων για την πρόωγη αποχώρηση των εργαζομένων από την επαγγελματική ζωή, η ομάδα θεωρεί ότι τα μέτρα που θα ληφθούν πρέπει να εστιασθούν στο επίπεδο των επιχειρήσεων. Κρίνονται απαραίτητες η ενίσχυση της συμμετοχής των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας στις δράσεις κατάρτισης, η βελτίωση των όρων εργασίας και ο εκσυγχρονισμός της οργάνωσης της εργασίας. Οι νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας θα πρέπει να εναρμονιστούν καλύτερα με τις ικανότητες και δεξιότητες των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας, ειδικά μέσω της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και της διευκόλυνσης της αλλαγής θέσης εργασίας στο εσωτερικό της επιχείρησης ⁽¹⁸⁾. Επιπλέον, κρίνεται απαραίτητη η αλλαγή της νοοτροπίας της κοινωνίας, η οποία θα πρέπει να επανεκτιμήσει την αξία των γνώσεων που αποκομίζονται μέσω της πείρας και των δεξιοτήτων που αποκτούν οι εργαζόμενοι κατά την επαγγελματική τους ζωή.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁷⁾ «Was ist gute Arbeit? Anforderungen aus Sicht von Erwerbstätigen» — Kurzfassung. INIFES, Νοέμβριος 2005.

URL: <http://www.inqa.de/Inqa/Redaktion/Projekte/Was-ist-gute-Arbeit/gute-arbeit-endfassung.property=pdf,bereich=inqa,sprache=de,rwb=true.pdf> (μόνο στα γερμανικά).

⁽¹⁸⁾ Report of the High-Level Group on the future of social policy in the enlarged European Union (Έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου για το μέλλον της κοινωνικής πολιτικής στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση), Μάιος 2004, σ. 37.
URL: http://europa.eu/comm/employment_social/publications/2005/ke6104202_en.pdf.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η ευρωπαϊκή ιθαγένεια και τρόποι με τους οποίους θα μπορούσε να προβληθεί και να έχει αντίκρυσμα στην πραγματικότητα»

(2006/C 318/28)

Στις 19 Ιανουαρίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει με θέμα «Η ευρωπαϊκή ιθαγένεια και τρόποι με τους οποίους θα μπορούσε να προβληθεί και να έχει αντίκρυσμα στην πραγματικότητα».

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 13 Ιουλίου 2006, με με βάση εισηγητική έκθεση του κ. VEVER.

Κατά την 429η σύνοδο της ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 111 ψήφους υπέρ, 22 κατά και 13 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Σύνοψη

1.1 Η επίσημη ένταξη των δικαιωμάτων της ευρωπαϊκής ιθαγένειας στις πρόσφατες συνθήκες δεν στάθηκε ικανή να αναχαιτίσει την άνοδο του ευρωσκεπτικισμού στην κοινή γνώμη. Η Ευρώπη αντιμετωπίζει συσσωρευμένα ελλείμματα όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο την αντιλαμβάνονται οι ίδιοι οι Ευρωπαίοι. Στον πολύ μακρύ κατάλογο των ελλειμμάτων αυτών, ξεχωρίζουν κυρίως εκείνα που αφορούν την προβολή, την οικειοποίηση, την ενημέρωση, το διάλογο και την αποτελεσματικότητα. Γενικά, παρατηρείται ένα έλλειμμα εμπιστοσύνης. Η διαδικασία για την κύρωση της συνταγματικής συνθήκης πλήρωσε το τμήμα της κατάστασης αυτής, ενώ το αδιέξοδο στο οποίο περιήλθε απειλεί με τη σειρά του να ενισχύσει ακόμη περισσότερο τον ευρωσκεπτικισμό.

1.2 Ως εκ τούτου, πρέπει να δράσουμε άμεσα· σήμερα η προτεραιότητα πρέπει να δίνεται περισσότερο στις συγκεκριμένες ενέργειες που θα επιτρέψουν την πλήρη άσκηση των δικαιωμάτων που συνεπάγεται η ευρωπαϊκή ιθαγένεια και όχι τόσο στις νέες διακηρύξεις των δικαιωμάτων. Για τον σκοπό αυτόν, χρειάζεται μια πιο «μαχητική» και αναζωογονημένη κινητοποίηση της Επιτροπής προς την κατεύθυνση αυτή, η θέσπιση ενός κώδικα συμπεριφοράς για την καλύτερη διακυβέρνηση των θεσμικών οργάνων, η κάλυψη του διευρυνόμενου χάσματος μεταξύ των προσδοκιών που επενδύονται στην Ευρώπη και των περιορισμένων μέσων που διατίθενται σε αυτήν, η σφυρηλάτηση ενισχυμένων συνεργασιών μεταξύ των κρατών που είναι έτοιμα να χαράξουν κοινή πορεία και η ενίσχυση των πιέσεων και των πρωτοβουλιών από τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών.

1.3 Η ΕΟΚΕ προτείνει, κατά πρώτο λόγο, την κάλυψη των ιδιαίτερα αδικαιολόγητων ευρωπαϊκών ελλειμμάτων, δηλαδή:

- επαναδρομολόγηση και ταχεία υιοθέτηση ενός ευρωπαϊκού καταστατικού για τα σωματεία,
- το ίδιο για τα αλληλασφαλιστικά ταμεία,
- εκπόνηση ενός απλουστευμένου ευρωπαϊκού καταστατικού ανοικτού στις ΜΜΕ,
- εφαρμογή του ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας από τα κράτη μέλη που το έχουν κυρώσει,
- κατάργηση της διπλής φορολόγησης, τουλάχιστον στο πλαίσιο της ευρωζώνης,
- εξασφάλιση της δυνατότητας μεταφοράς των δικαιωμάτων σε κοινωνικές παροχές, χωρίς διακρίσεις.

1.4 Η ΕΟΚΕ προτείνει, κατά δεύτερο λόγο, την ανάπτυξη μιας διακυβέρνησης της Ένωσης περισσότερο προσανατολισμένης στον πολίτη, δηλαδή:

- κάλυψη του ελλείμματος της ευρωπαϊκής ευαισθητοποίησης στα μέσα μαζικής ενημέρωσης με την ενθάρρυνση των ορθότερων πρακτικών, και με την ενίσχυση της ευρωπαϊκής υπηρεσίας οπτικοακουστικών μέσων,
- αναβάθμιση της συμβουλευτικής φάσης προετοιμασίας των προγραμμάτων, διασφαλίζοντας καλύτερα την προστιθέμενη αξία τους για τους πολίτες,
- εντοπισμό και δημόσια αιτιολόγηση των λόγων για τους οποίους ακινητοποιούνται από το Συμβούλιο ή αποσύρονται από την Επιτροπή προγράμματα που αφορούν τα ευρωπαϊκά δικαιώματα των πολιτών,
- προώθηση των κοινωνικοεπαγγελματικών προσεγγίσεων για την αυτορρύθμιση και την από κοινού ρύθμιση, σε όλους τους τομείς που αφορούν άμεσα την κοινωνία των πολιτών,
- διευκρίνιση, σε συνδυασμό με τις διάφορες υπηρεσίες υποστήριξης της ενιαίας αγοράς, της έννοιας της ευρωπαϊκής δημόσιας υπηρεσίας, που θα περιλαμβάνει μακροπρόθεσμα κοινοτικοποιημένες εξωτερικές τελωνειακές αρχές,
- ανάπτυξη περισσότερο αμφίδρομων μεθόδων για την ευρωπαϊκή ενημέρωση,
- συμμετοχή των κοινωνικοεπαγγελματικών φορέων στις παρεμβάσεις επί τόπου των διαρθρωτικών ταμείων.

1.5 Τέλος, η ΕΟΚΕ προτείνει την προώθηση κοινών πρωτοβουλιών που αφορούν άμεσα την ταυτότητα, όπως:

- να δοθεί μεγαλύτερη προτεραιότητα στη χρηματοδότηση από τον κοινοτικό προϋπολογισμό μεγάλων ευρωπαϊκών προγραμμάτων, ιδιαίτερα σημαντικών (διευρωπαϊκά δίκτυα, έρευνα, υψηλή τεχνολογία),
- να πραγματοποιηθούν επενδύσεις σε φιλόδοξα ευρωπαϊκά προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, μεταξύ άλλων και γλωσσικής, συμπεριλαμβανομένης και μιας εθελοντικής ευρωπαϊκής πολιτικής θητείας, ελκυστικής για τους νέους,
- να πραγματοποιηθούν επενδύσεις σε ευρωπαϊκά προγράμματα εξίσου φιλόδοξα στον τομέα του πολιτισμού και της ενημέρωσης και επικοινωνίας, με ένα καταστατικό κοινό για ιδρύματα και χορηγούς,

- να ζητηθεί από διασημότητες να προβούν σε δηλώσεις όπου θα διεκδικούν την ευρωπαϊκή τους ταυτότητα,
- να σημειωθούν ιδιαίτερες πρόοδοι οικονομικής και κοινωνικής ολοκλήρωσης στο πλαίσιο της ευρωζώνης,
- να ληφθούν αποφάσεις συμβολικής πολιτικής σημασίας, όπως η πραγματοποίηση των εκλογών για την ανάδειξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου την ίδια μέρα, η καθιέρωση της 9ης Μαΐου ως ημέρας ευρωπαϊκής αργίας, η προώθηση ευρωπαϊκού δικαιώματος λαϊκής πρωτοβουλίας.

1.6 Γενικά, η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι τέτοιου είδους πρωτοβουλίες θα επέτρεπαν στους ευρωπαίους πολίτες να αισθανθούν μια στενότερη σχέση με την ευρωπαϊκή ιδιγένεια, να ασκήσουν αποτελεσματικότερα τις ελευθερίες που τους χαρίζει και να προσφέρουν έτσι στην Ευρώπη την ανάκτηση ταυτότητας, δυναμισμού, ανταγωνιστικότητας και συνοχής, που δυσκολεύονται να επιτύχουν σήμερα τα κράτη μέλη.

1.7 Για να συμβάλει στο στόχο αυτό, η ΕΟΚΕ πρέπει να συγκροτήσει μια μόνιμη ομάδα για την «Ενεργό Ευρωπαϊκή Ιδιγένεια» και να οργανώσει προσεχώς σχετικό συμπόσιο.

2. Εισαγωγή

2.1 Παρά τη βαριά περιρρέουσα ατμόσφαιρα του ευρωσκεπτικισμού, οι Ευρωπαίοι παραμένουν βαθιά προσηλωμένοι στα βασικά επιτεύγματα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, τα οποία θεωρούν φυσικά αλλά και μη αναστρέψιμα:

- ειρήνη και συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών,
- πλήρης άσκηση των δημοκρατικών τους δικαιωμάτων,
- ελευθερία κυκλοφορίας και ανταλλαγών,
- βούληση για δημιουργία μιας Ένωσης, με στόχο την αντιμετώπιση των παγκόσμιων προκλήσεων.

2.2 Οι Ευρωπαίοι έχουν, επίσης, απαιτήσεις από αυτήν τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Αναμένουν πραγματική προστιθέμενη αξία και συγκεκριμένα:

- βελτίωση των πολιτικών, ατομικών, οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων τους,
- καλύτερη στήριξη της ταυτότητας και της ποιότητας ζωής τους μέσω εκτεταμένων μεταρρυθμίσεων,
- ενίσχυση της οικονομικής μεγέθυνσης, της απασχόλησης και της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης,
- αποτελεσματικότερη προώθηση των κοινών συμφερόντων τους στον κόσμο.

2.3 Μια μεγάλη μερίδα των Ευρωπαίων θεωρεί ότι απομένει ακόμη πολύς δρόμος για την ικανοποίηση των εν λόγω προσδοκιών, σε σχέση με τις καθημερινές ανησυχίες και το μέλλον τους. Το διπλό όχι των γάλλων και ολλανδών ψηφοφόρων στο σχέδιο της Συνταγματικής Συνθήκης ήταν ιδιαίτερα αποκαλυπτικό αυτού του κλίματος ανησυχίας και προβληματισμού της κοινής γνώμης, παρότι ενδεχομένως οφείλεται και σε λόγους που δεν αφορούν την Ευρώπη.

2.4 Ωστόσο, όσον αφορά τα δικαιώματα που συνεπάγεται η ευρωπαϊκή ιδιγένεια, η οποία θεσπίστηκε με τη συνθήκη του Μάαστριχτ, είχε σημειωθεί πραγματική πρόοδος με τις πρόσφατες συνθήκες (πβ. Άμστερνταμ, Νίκαιας), τον Χάρτη των Θεμελιωδών

Δικαιωμάτων και τη συνταγματική συνθήκη, η οποία τέθηκε στην κρίση των λαών (και η οποία μάλιστα ενσωμάτωσε τον Χάρτη, προσδίδοντας του έτσι νομική ισχύ). Η Συνέλευση που συνέταξε τη συνταγματική συνθήκη –μια πραγματική καινοτομία, καθώς περιλάμβανε στη σύνθεσή της βουλευτές και ήταν ανοικτή στην κοινωνία των πολιτών– προσηλώθηκε κυρίως στην κατοχύρωση των δικαιωμάτων αυτών σε πολιτικό, ατομικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο. Πέραν από τη συμμετοχή της στην εν λόγω Συνέλευση, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έχει καταβάλει αδιάκοπες προσπάθειες τα τελευταία χρόνια για την πλήρη αναγνώριση των δικαιωμάτων των ευρωπαίων πολιτών και για την συνεκτίμηση των ανησυχιών τους. Πρέπει, ωστόσο, να αναγνωριστεί ότι η επίσημη ένταξη των εν λόγω δικαιωμάτων στις συνθήκες δεν στάθηκε ικανή να αναχαίσει την άνοδο του ευρωσκεπτικισμού στην κοινή γνώμη. Η φράση του Jean Monnet, «δεν ενώνουμε κράτη, ενώνουμε λαούς», δεν αντίζει σήμερα ως συστατικό της δεσπόουσας πραγματικότητας όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας της Ένωσης.

2.5 Οι εν λόγω ανησυχίες των πολιτών θα μπορούσαν να ενισχυθούν ακόμα περισσότερο για διαφόρους λόγους:

2.5.1 η μη κύρωση της συνταγματικής συνθήκης θα θέσει τη λειτουργία της διευρυμένης Ένωσης σε σκληρή δοκιμασία: πολύ σύντομα θα κάνουν την εμφάνισή τους οι αρνητικές επιπτώσεις της δυσκαμψίας και της πολυπλοκότητας της συνθήκης της Νίκαιας, τις οποίες η νέα Συνθήκη θα επιχειρούσε να διορθώσει·

2.5.2 το χάσμα μεταξύ των προσδοκιών που επενδύονται στην Ευρώπη και της ανεπάρκειας των διαχειριστικών μέσων της διευρύνεται, τόσο σε σχέση με τις πολιτικές (δυσκολία λήψης αποφάσεων σε επίπεδο 27 κρατών μελών) όσο και σε σχέση με τον προϋπολογισμό (οι πόροι που προβλέπονται για το διάστημα 2007-2013 είναι περιορισμένοι)·

2.5.3 τα νέα δικαιώματα των ευρωπαίων πολιτών που περιλαμβάνονται στη συνταγματική συνθήκη, η οποία ενσωματώνει τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, δεν μπορούν να λάβουν επίσημη μορφή·

2.5.4 αυτό το δυσμενές πλαίσιο θα μπορούσε κάλλιστα να εμποδίσει τη βελτίωση της κατάστασης και να επιβεβαιώσει τη θέση της Ευρώπης στον πολύ δυσάρεστο ρόλο του αποδιοσμπαίου τράγου, ο οποίος ήδη της έχει αποδοθεί από πολλούς από τους πολίτες της.

2.6 Όπως το επεσήμανε η ΕΟΚΕ στη συνεισφορά της προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 15ης και 16ης Ιουνίου 2006⁽¹⁾, η περίοδος προβληματισμού που αποφασίστηκε μετά το αδιέξοδο στο οποίο περιήλθε η Συνταγματική Συνθήκη δεν θα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί ως πρόσχημα για καθυστερήσεις ή για επίδειξη αδράνειας όσον αφορά την μεγαλύτερη εξασφάλιση της συμμετοχής των πολιτών στην Ευρώπη. Αντιθέτως, είναι επιτακτική η ανάγκη να ενισχυθεί η εικόνα της Ευρώπης στα μάτια της κοινής γνώμης, διαφορετικά εγκυμονεί ο κίνδυνος δημιουργίας ενός φαύλου κύκλου δυσπιστίας, παραιτήσης και αδιεξόδων, οι επιπτώσεις του οποίου θα ήταν ανυπολόγιστες. Θα ήταν, εξάλλου, παντελώς άστοχη οιαδήποτε απόπειρα υπέρβασης, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, του σημερινού αδιεξόδου όσον αφορά την κύρωση της συνταγματικής συνθήκης χωρίς να καλλιεργηθεί προηγουμένως στη συνείδηση των Ευρωπαίων το αίσθημα ότι η Ευρώπη τους ανήκει. Ως εκ τούτου, πρέπει να αναλυθεί το πώς και το γιατί η Ευρώπη σήμερα δεν προβάλλεται και δεν είναι ελκυστική για τόσο πολλούς Ευρωπαίους.

(¹) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Συμβολή στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 15ης και 16ης Ιουνίου 2006 — Περίοδος περισυλλογής» (εισηγητής ο κ. Malosse).

3. Μια υπερβολικά δυσδιάκριτη ευρωπαϊκή ιθαγένεια

3.1 Η «ιθαγένεια» γίνεται αντιληπτή πρώτα με διαισθητικό ή ακόμη και συναισθηματικό τρόπο και ύστερα σε σχέση με τα δικαιώματα και τα καθήκοντα που συνεπάγεται. Η «ευρωπαϊκή» ιθαγένεια θα έπρεπε να γίνεται αντιληπτή ως μια προστιθέμενη αξία, που εμπλουτίζει χωρίς να καταργεί την εθνική ιθαγένεια και ως ένα «νέο σύνορο» που παρέχει περισσότερα δικαιώματα, περισσότερες ελευθερίες και ευθύνες. Σε όλους τους τομείς αυτούς, και παρά τις πραγματικές προόδους που έχουν επιτευχθεί στις συναλλαγές, η ευρωπαϊκή ιθαγένεια υστερεί δραματικά. Θα μπορούσε μάλιστα, ορισμένες φορές, να θεωρηθεί κανείς ότι έχει καταβληθεί κάθε προσπάθεια για να εμποδιστεί η ανάδειξή της. Ας εξετάσουμε την κατάσταση μέσω ορισμένων απλών διαπιστώσεων. Για όλους τους Ευρωπαίους, ξεκινώντας από τον «μέσο Ευρωπαίο», είναι σαφές ότι η Ευρώπη μασιτίζεται από τέσσερα ελλείμματα:

3.1.1 έλλειμμα προβολής και αντίληψης: οι στόχοι και το πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, συμπεριλαμβανομένης και της γεωπολιτικής διάστασής της (ποια σύνορα;) είναι ασαφείς σήμερα, λόγω αφενός των πολιτικών αποκλίσεων σε σχέση με τον ίδιο τον στόχο της ολοκλήρωσης, αφετέρου λόγω της έλλειψης σαφών κριτηρίων για την κατά τα φαινόμενα διαρκή επιδίωξη της διαδικασίας διεύρυνσης·

3.1.2 έλλειμμα οικειοποίησης και εγγύτητας: παρά τα κεκτημένα δικαιώματα και ελευθερίες, η Ευρώπη εμφανίζεται ως ένα ζήτημα που αφορά κυρίως τους κύκλους των πολιτικών, των διπλωματών και των ειδικών, ενώ η συμμετοχή των πολιτών έρχεται σε δεύτερη μοίρα και είναι πολύ περιορισμένη· το αίσθημα αυτό, ότι η Ευρώπη είναι απομακρυσμένη, διακατέχει ακόμα και τις τοπικές και εθνικές διοικήσεις, οι οποίες αντιλαμβάνονται ακόμη την Ευρώπη ως κάτι το απόμακρο και το ξένο·

3.1.3 έλλειμμα πληροφόρησης και διαλόγου: οι Ευρωπαίοι δεν γνωρίζουν καλά τα δικαιώματά τους, τις ελευθερίες τους και τις συνθήκες λειτουργίας της κοινής αγοράς τους. Τα προβλήματα τους με την Ευρώπη παρανοούνται συχνά, δεν αναλαμβάνονται, ούτε ικανοποιούνται. Από την πλευρά τους οι κυβερνήσεις έχουν την τάση να παρουσιάζουν την εικόνα της Ευρώπης που τις συμφέρει και να καταγγέλλουν ή να αποκρύπτουν τα στοιχεία που τις περιορίζουν, ακόμα και με κίνδυνο να διακυβεύσουν σοβαρά την αξιοπιστία της Ευρώπης. Τα μεγάλα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ραδιόφωνο, τηλεόραση), κυρίως εθνικά, δίνουν σαφώς την εντύπωση ότι είναι ελάχιστα εξοικειωμένα με τα προβλήματα αυτά, τα οποία θεωρούνται σύνθετα, από τους ίδιους τους δημοσιογράφους λόγω της ανεπαρκούς κατάρτισης τους στον εν λόγω τομέα. Δεν παρέχουν καμία ενημέρωση για τα θέματα αυτά, πέρα από κάποιες αποσπασματικές, συνήθως συνοπτικές και συχνά ανακριβείς πληροφορίες. Η δε απουσία οιασδήποτε «ευρωπαϊκής» άποψης πέρα από ένα συνονθύλευμα εθνικών απόψεων δεν διευκολύνει την ανάπτυξη ευρωπαϊκών μέσων ενημέρωσης και αντιστρόφως·

3.1.4 έλλειμμα οικονομικής και κοινωνικής αποτελεσματικότητας: ενόψει της παγκοσμιοποίησης, η Ευρώπη θεωρείται από πολλούς ως μη αποδοτικός κινητήρας, αφού τα αποτελέσματά της σε σχέση με την οικονομική μεγέθυνση και την απασόληση δεν είναι ικανοποιητικά, ούτε ποιοτικά, και ως αναποτελεσματική ασπίδα, απέναντι στην αύξηση του εξωτερικού ανταγωνισμού, που συχνά χαρακτηρίζεται ως υπερβολικός και μάλιστα αθέμιτος, και

των μετεγκαταστάσεων επιχειρήσεων (και με εντάσεις που έχουν αναζωογονηθεί από την ανομολογούμενη αύξηση της διαφοράς του κόστους παραγωγής ακόμη και σε αυτήν την διευρυμένη Ένωση).

3.2 Οι Ευρωπαίοι που είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με τη λειτουργία της Ευρώπης, χάρη στις επαφές, το επάγγελμα και τις μετακινήσεις τους, όχι μόνον αντιλαμβάνονται με τον ίδιο τρόπο τα ανωτέρω τέσσερα ελλείμματα αλλά θεωρούν πως υπάρχουν και άλλα πρόσθετα ελλείμματα, εξίσου αισθητά:

3.2.1 έλλειμμα συνοχής, το οποίο αναπόφευκτα έχει επιδεινωθεί με τις διευρύνσεις: οι διοικητικές, πολιτιστικές και κοινωνικές ανισότητες έχουν αυξηθεί σημαντικά και οι διαφορές όσον αφορά την ανάπτυξη έχουν σε ορισμένες περιπτώσεις τριπλασιαστεί· σε όλα αυτά προστίθενται και οι ανισότητες σε σχέση με την οικονομική και νομισματική ολοκλήρωση, καθώς η ζώνη του ευρώ περιλαμβάνει σήμερα μόνο δώδεκα μέλη·

3.2.2 έλλειμμα ολοκλήρωσης αφενός σε σχέση με τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς, όπου εξακολουθούν να υπάρχουν ισχυρά στεγανά στις υπηρεσίες (2/3 του ΑΕγχΠ), τις δημόσιες προμήθειες (16 % του ΑΕγχΠ) και τη φορολόγηση, αφετέρου σε σχέση με την κυκλοφορία των υπηκόων των νέων κρατών μελών, η οποία υπόκειται ακόμη σε μεταβατικούς περιορισμούς· στην καλύτερη περίπτωση, η λειτουργία της ενιαίας αγοράς, είναι χαλαρή·

3.2.3 έλλειμμα απλούστευσης, εμφανές σε όλους τους ευρωπαίους πολίτες με την ιδιότητα τους των χρηστών της νομοθεσίας: πολύ συχνά, οι οδηγίες και λοιπές ρυθμίσεις της Κοινότητας, που υποτίθεται ότι θεσπίζονται για να απλουστεύουν τη ζωή τους, προστίθενται στο διαρκώς διογκούμενο σώμα της εθνικής νομοθεσίας·

3.2.4 έλλειμμα μέσων, σε συνδυασμό με ένα έλλειμμα συστράτευσης και ισχύος της ευρωπαϊκής διοίκησης, το οποίο είναι εξίσου εμφανές σε όλους τους παρατηρητές: σε δημοσιονομικό επίπεδο, ο κοινοτικός προϋπολογισμός, ο οποίος περιορίστηκε στο 1 % περίπου του ΑΕγχΠ (έναντι 20 % στις ΗΠΑ, σε ένα πραγματικά πολύ διαφορετικό πλαίσιο) και αποτέλεσε αντικείμενο σκληρών και δύσκολων διαπραγματεύσεων για την τελευταία περίοδο προγραμματισμού 2007-2013, δεν φαίνεται να μπορεί να ανταποκριθεί στα πρόσθετα καθήκοντα που ανατίθενται στην Ευρώπη· σε θεσμικό επίπεδο, οι αποφάσεις λαμβάνονται συνήθως δύσκολα, λόγω του μεγάλου αριθμού των εταίρων που εμπλέκονται και, σε πολλές περιπτώσεις, λόγω της εμμονής σε απαιτήσεις ή πρακτικές που απαιτούν τη λήψη αποφάσεων με ομοφωνία μεταξύ των κρατών μελών·

3.2.5 έλλειμμα διακρατικών υποδομών (μεταφορές, ενέργεια, τηλεπικοινωνίες), σε συνδυασμό με το έλλειμμα των χρηματοδοτικών μέσων: μάλιστα, η συμφωνία του Δεκεμβρίου του 2005 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο περίορισε στο ήμισυ (μόλις στο 2 % του προϋπολογισμού έναντι σχεδόν 4 %) τα κονδύλια που πρότεινε η Επιτροπή για την περίοδο 2007-2013, ακόμη και εάν οι μεταγενέστερες διαπραγματεύσεις με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επέτρεψαν να μετριαστούν, λίγο, οι περιορισμοί αυτοί·

3.2.6 έλλειμμα δημοσιονομικής πειθαρχίας από πάρα πολλά κράτη μέλη, όπως καταγράφεται ξεκάθαρα στις εκθέσεις της Επιτροπής (μεταφορά των οδηγιών, διαδικασίες επί παραβάσει του κοινοτικού δικαίου).

3.2.7 έλλειμμα προβολής και εφαρμογής της στρατηγικής της Λισαβόνας συμπληρώνει τέλος τον κατάλογο, αντί να δώσει ώθηση σε νέες ευρωπαϊκές επενδύσεις για την έρευνα, την καινοτομία, τα κοινά δίκτυα υποδομών και την κατάρτιση, η στρατηγική αυτή εξακολουθεί στην πραγματικότητα να απέχει υπερβολικά από την απαιτούμενη κινητοποίηση και τους επιδιωκόμενους στόχους (ιδιαίτερα χαρακτηριστικό παράδειγμα ο δημοσιονομικός προγραμματισμός για την περίοδο 2007-2013, ο οποίος είναι πολύ περιοριστικός σε όλους αυτούς τους τομείς).

3.3 Τέλος, από το άθροισμα όλων των εντυπωσιακών στο σύνολό τους ελλειμμάτων όσον αφορά τη λειτουργία της Ευρώπης είναι αρκετά λογικό να δημιουργείται τελικά σε πολλούς ευρωπαίους πολίτες ένα αίσθημα έλλειψης εμπιστοσύνης. Για την επανόρθωση της κατάστασης, πρέπει να αντιμετωπιστούν με αποφαστικότητα όλες οι διαπιστωθείσες δυσλειτουργίες. Για τον σκοπό αυτόν, δεν αρκεί πλέον να συνεχίσουμε να τροποποιούμε έναν ευρωπαϊκό κατάλογο δικαιωμάτων, ο οποίος, όσο αξιοσημείωτος και αν είναι ως προς το περιεχόμενό του, παραμένει σε μεγάλο βαθμό άγνωστος και ανεφάρμοστος. Πρέπει πλέον να αποσαφηνιστεί και να απλουστευθεί ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζουν την Ευρώπη οι Ευρωπαίοι, δίνοντάς τους τα κλειδιά μιας κοινής ιδιγένειας περισσότερο προβλεπόμενης και με μεγαλύτερο αντίκρουσμα στην πραγματικότητα.

3.4 Για να γίνουν τα πρώτα σημαντικά βήματα προόδου, απαιτείται η καλύτερη στήριξη της εν λόγω προσέγγισης από τους κύριους φορείς της Ευρώπης. Αυτό συνεπάγεται:

3.4.1 μια πιο μαχητική και «ενισχυμένη», δηλαδή πιο γενναία ή ακόμη και αδιάλλακτη, κινητοποίηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς την κατεύθυνση αυτή, κυρίως μέσω της αρμοδιότητάς της να υποβάλλει προτάσεις και μέσω των μεθόδων διαβούλευσης που χρησιμοποιεί·

3.4.2 την εύρυθμη λειτουργία των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων με πραγματική δέσμευσή τους για την παροχή υπηρεσιών στους πολίτες, όπως τη θέσπιση ενός κώδικα συμπεριφοράς για την καλύτερη διακυβέρνηση, και ρύθμιση για αναγνώριση περισσότερων ευθυνών στους ίδιους τους ευρωπαίους για τα ζητήματα που τους αφορούν άμεσα·

3.4.3 χρήση θετικότερης γλώσσας για την Ευρώπη από τους πολιτικούς ιθύνοντες, οι οποίοι θα πρέπει να παύσουν να προβάλουν μια αδικαιολόγητα σκληρή ή καταχρηστικά τεχνοκρατική εικόνα της Ευρώπης, διατηρώντας μονομερώς για τους ίδιους τον καλύτερο ρόλο — με επακόλουθο την υιοθέτηση από τα ΜΜΕ μιας πιο παιδαγωγικής στάσης·

3.4.4 επίδειξη μιας εξίσου υπεύθυνης στάσης από τους εν λόγω ιθύνοντες, οι οποίοι θα πρέπει να συμφωνήσουν να δώσουν στην Ευρώπη —την οποία οικοδομούν από κοινού— τα ελάχιστα μέσα (σε σχέση με τη λήψη αποφάσεων, τον προϋπολογισμό και την παιδαργία) που απαιτούνται για να ανταποκριθεί, τελικά, η ΕΕ στις προσδοκίες που έχουν από αυτήν επισήμως·

3.4.5 «ενισχυμένες συνεργασίες» μεταξύ των κρατών που είναι έτοιμα να χαράξουν κοινή πορεία — υπό συνθήκες που δεν αμφισβητούν την επικράτηση της κοινοτικής μεθόδου — όταν η απαίτηση για ομοφωνία θέτει υπερβολικά εμπόδια στην πρόοδο που θεωρούν απαραίτητη οι Ευρωπαίοι·

3.4.6 περισσότερη πίεση και πρωτοβουλίες από τους κοινωνικούς εταίρους και τους λοιπούς φορείς της κοινωνίας των πολιτών: χωρίς την ενεργό και συνεχή συνδρομή τους, θα ήταν μάταιη οιαδήποτε προσπάθεια ανάπτυξης μιας ευρωπαϊκής ιδιγένειας περισσότερο προβλεπόμενης και με αντίκρουσμα στην πραγματικότητα.

3.5 Όπως υπογραμμίστηκε από την ΕΟΚΕ στη γνωμοδότηση της με θέμα «Πρόγραμμα δράσης για την ενεργό συμμετοχή του πολίτη στα κοινά»⁽²⁾, το πρόγραμμα «Πολίτες για την Ευρώπη» (2007, 2013) που παρουσίασε η Επιτροπή είναι περιορισμένης αξίας λόγω της υπερβολικής μετριότητας του όσον αφορά το πεδίο παρέμβασης και τον προϋπολογισμό του (αρχικά 235 εκατ. €, και μετά από περικοπές 190 €, δηλαδή λιγότερο από μισό ευρώ ανά κάτοικο για την περίοδο αυτή). Παρά τις αξιόπαινες προθέσεις του, δεν διαθέτει κανένα μέσο για να επιτύχει το στόχο του, που συνίσταται στο «να δοθεί κεντρική θέση στους πολίτες» για την ευρωπαϊκή οικοδόμηση. Δεν θα μπορέσει να διαδραματίσει, στην καλύτερη περίπτωση παρά ένα συνοδευτικό ρόλο.

3.6 Σήμερα, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην ανάληψη αποφασιστικών ενεργειών που θα επιτρέψουν στην εν λόγω ευρωπαϊκή ιδιγένεια να ασκηθεί πλήρως και όχι προετοιμασία νέων διακηρύξεων δικαιωμάτων, ή στη χορήγηση ορισμένων περιστασιακών επιδοτήσεων και. Για να σημειωθεί πρόοδος προς την εν λόγω κατεύθυνση, η ΕΟΚΕ προτείνει να αναπτυχθούν νέες πρωτοβουλίες σε τρεις τομείς: για να σημειωθεί πρόοδος προς αυτήν την κατεύθυνση, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή προτείνει την ανάπτυξη νέων πρωτοβουλιών σε τρεις τομείς:

- κάλυψη των ιδιαίτερα αδικαιολόγητων ευρωπαϊκών ελλειμμάτων·
- ανάπτυξη μιας διακυβέρνησης της Ένωσης περισσότερο προσανατολισμένης στον πολίτη·
- προώθηση κοινών πρωτοβουλιών που αφορούν άμεσα την ταυτότητα.

4. Κάλυψη των ιδιαίτερα αδικαιολόγητων ευρωπαϊκών ελλειμμάτων

4.1 Οι πολίτες της Ευρώπης δικαιολογημένα θα απορούν για την ανυπαρξία κοινών εργαλείων, και ευρωπαϊκών ελευθεριών σε βασικούς τομείς, όπου κανονικά θα έπρεπε να αντικατοπτρίζεται το γεγονός ότι ανήκουν στην Ένωση. Πρόκειται κυρίως για τις ιδιαίτερα αδικαιολόγητες ελλείψεις όσον αφορά τη θεσμοδότηση ενός ευρωπαϊκού καταστατικού για τα σωματεία, τις εταιρείες αλληλεσφάλισης και τις μικρές επιχειρήσεις, το ενιαίο κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ή την παροχή φορολογικής προστασίας από κάθε διπλή φορολόγηση σε επίπεδο ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών παροχών και των συντάξεων. Οι εν λόγω ελλείψεις αναπτύσσονται κατωτέρω.

4.2 Είναι παράδοξο το γεγονός ότι, μισό αιώνα μετά τη δημιουργία της κοινής αγοράς, τα χιλιάδες σωματεία που έχουν συσταθεί για την προστασία των ευρωπαϊκών συμφερόντων των μελών τους δεν διαθέτουν νομική υπόσταση στο ευρωπαϊκό δίκαιο και αναγκάζονται να επιλέξουν το εθνικό δίκαιο του κράτους της έδρας τους, δηλαδή συνήθως το βελγικό δίκαιο.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 26.10.2005 με θέμα την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του προγράμματος "Πολίτες για την Ευρώπη" για την περίοδο 2007-2013 με σκοπό την προώθηση της ενεργού συμμετοχής του ευρωπαίου πολίτη στα κοινά», εισηγητής ο κ. LE SCORNET (ΕΕ C 28 της 3.2.2006).

4.2.1 Ένα σχετικό σχέδιο για τη θεσμοθέτηση ενός ευρωπαϊκού καταστατικού αποσύρθηκε από την Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2005, μαζί με άλλα 60 σχέδια που επίσης εγκαταλείφθηκαν, όπως αναφέρθηκε, για λόγους απλούστευσης της νομοθεσίας ή επειδή δεν υπήρχαν σοβαρές προοπτικές για την έγκρισή τους. Αποσύροντας το εν λόγω σχέδιο, χωρίς διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους κύκλους, η Επιτροπή «ενταφίασε», δυστυχώς, το όλο εγχείρημα.

4.2.2 Μια πρώτη κίνηση για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας θα ήταν η αναγνώριση του σφάλματος από την Επιτροπή και η εκ νέου υποβολή του σχεδίου της. Προφανώς, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο θα έπρεπε να φροντίσουν να το εγκρίνουν άμεσα, αφού δοθούν οι απαιτούμενες εξηγήσεις ή ακόμη και αιτιολογήσεις για την καθυστέρηση που μεσολάβησε.

4.3 Η ίδια προσέγγιση θα έπρεπε επίσης να ακολουθηθεί σχετικά με το ευρωπαϊκό καταστατικό για τις εταιρείες αλληλασφάλισης, το σχέδιο του οποίου αποσύρθηκε επίσης καταχρηστικά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Όμως, ένα παρόμοιο καταστατικό θα συνέβαλε, και αυτό, στις νέες ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες, ενισχύοντας συγχρόνως την αναγνώριση της πολυφωνίας όσον αφορά την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη.

4.4 Ένα άλλο παράδοξο είναι η απουσία ενός ενιαίου και απλουστευμένου ευρωπαϊκού νομικού καταστατικού που θα διευκολύνει τη λειτουργία των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, αφού η πληθώρα πολυετών προγραμμάτων, διακηρύξεων αλλά και ο χάρτης των ΜΜΕ δεν έχουν καταφέρει να επιφέρουν ιδιαίτερα αισθητές αλλαγές για τους επιχειρηματίες.

4.4.1 Η ΕΟΚΕ ενέκρινε ομοφώνως το 2002, συγκεκριμένες συστάσεις σχετικά με το καταστατικό (?) αυτό. Μέχρι και σήμερα η Επιτροπή δεν έχει υποβάλει καμία πρόταση βάσει των συστάσεων αυτών. Παρά την πληθώρα των επίσημων ανακοινωθέντων για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης, κάθε μέρα γίνεται ολοένα και πιο δύσκολο να δικαιολογηθεί η απαράδεκτη αυτή κατάσταση.

4.4.2 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει, ως εκ τούτου, το αίτημά της προς την Επιτροπή να υποβάλει, όσο τον δυνατόν συντομότερα, ένα σχέδιο κανονισμού για τη θεσμοθέτηση αυτού του καταστατικού.

4.5 Μια ιδιαίτερα συμβολική αποτυχία ήταν εκείνη του κοινωνικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας, το οποίο από το 1975, οπότε υπεγράφη, δεν έχει κυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη.

4.5.1 Οι επανειλημμένες εκκλήσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου προς τα κράτη μέλη, δηλαδή προς τον εαυτό του, να εξεύρει επιτέλους μια λύση στο ζήτημα αυτό παραμένουν μάταιες. Οι ευρωπαίοι εφευρέτες εξακολουθούν να εγκλωβίζονται σε ένα σύνθετο και δαπανηρό σύστημα, όταν θελήσουν να προστατεύσουν τα δικαιώματά τους σε αποτελεσματικό βαθμό. Για μια Ευρωπαϊκή Ένωση που έχει θέσει στόχο να καταστεί έως το 2010 η πιο δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία που βασιζέται στη γνώση ανά τον κόσμο, αυτό το εμπόδιο αποτελεί δείγμα μιας λυπηρής ανικανότητας.

4.5.2 Εάν εξακολουθήσει να είναι ανέφικτη η ομοφωνία, η ΕΟΚΕ προτείνει την άμεση εφαρμογή του εν λόγω κοινωνικού διπλώματος

ευρεσιτεχνίας, βάσει αποτελεσματικών, απλών και ανταγωνιστικών διαδικασιών, από τα κράτη μέλη το έχουν κυρώσει.

4.6 Η κατάργηση της διπλής φορολόγησης μεταξύ των κρατών μελών συνεχίζει να γίνεται μέσω ενός περίπλοκου αλλά και ατελούς συνονθυλεύματος εκατοντάδων διμερών διακρατικών συμβάσεων, αφήνοντας τους πολίτες έρμαιο των βουλών των φορολογικών αρχών, οι οποίες πολλές φορές δεν είναι καλά ενημερωμένες για τις ισχύουσες διατάξεις.

4.6.1 Το σχέδιο για έναν ενιαίο και απλουστευμένο κανονισμό, που υποβλήθηκε από την Επιτροπή με στόχο τη διευθέτηση του προβλήματος αυτού δεν τελεσφόρησε, καθώς δεν συγκέντρωσε την ομόφωνη γνώμη των κρατών μελών.

4.6.2 Ένα χρήσιμο βήμα προόδου θα ήταν η άμεση έγκριση και εφαρμογή των διατάξεων αυτών από τα κράτη μέλη που είναι σε θέση να το πράξουν. Μάλιστα, θα ήταν λογικό να συμφωνήσουν να τις εγκρίνουν όλα τα κράτη μέλη της ευρωζώνης.

4.6.3 Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης ότι είναι ανάγκη να διασφαλισθεί η αποτελεσματική μεταφορά των κοινωνικών παροχών, χωρίς φορολογικές διακρίσεις, στα πλαίσια της ενδοκοινωνικής κινητικότητας. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ιδίως την πρόσφατη γνωμοδότηση της με θέμα «Δυνατότητα μεταφοράς των δικαιωμάτων συμπληρωματικής συνταξιοδότησης»⁽⁴⁾, ζητώντας την εναρμόνιση της φορολογίας των συμπληρωματικών συστημάτων, που απουσιάζει από το σχέδιο οδηγίας: η ανομοιομορφία όσον αφορά την εφαρμογή της φορολογικής μεταχείρισης στα κράτη μέλη αποτελεί, πράγματι, σοβαρό εμπόδιο για την κινητικότητα, στο βαθμό που οι εργαζόμενοι μπορεί να υποβληθούν σε διπλή επιβάρυνση σχετικά με τις εισφορές και τις παροχές.

5. Ανάπτυξη μιας διακυβέρνησης της Ένωσης περισσότερο προσανατολισμένης στον πολίτη

5.1 Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση εξακολουθεί πολύ συχνά να θεωρείται ως ζήτημα που αφορά τα κράτη, με τους πολίτες να περιορίζονται σε δευτερεύοντα ρόλο. Για την αντιμετώπιση της κατάστασης αυτής, θα έπρεπε να αναπτυχθεί μια διακυβέρνηση της Ένωσης περισσότερο προσανατολισμένης στον πολίτη, δηλαδή μια λειτουργία της Ένωσης που θα ήταν με μεγαλύτερη σαφήνεια προσανατολισμένη στην παροχή υπηρεσιών στους πολίτες: προώθηση μιας πιο ευρωπαϊκής προσέγγισης των μέσων μαζικής ενημέρωσης, καλύτερες αναλύσεις του αντίκτυπου των προγραμμάτων για τους πολίτες, καλύτερη χρήση των διαδικασιών διαλόγου και διαβούλευσης, αιτιολόγηση των λόγων για τις καθυλώσεις ή τις αποσύρσεις, περαιτέρω προώθηση της αυτορρύθμισης και της συρρύθμισης, ενθάρρυνση της ανάπτυξης διασυνοριακών συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, υλοποίηση της έννοιας «δημόσιες υπηρεσίες», υποστηρίζοντας την ενιαία αγορά με την ίδρυση εξωτερικών τελωνείων της Κοινότητας, ανάπτυξη μιας πιο αμφίδρομης ευρωπαϊκής πληροφόρησης, συμμετοχή των κοινωνικών παραγόντων και των άλλων τοπικών αντιπροσωπευτικών φορέων της κοινωνίας των πολιτών, όσον αφορά την υλοποίηση προγραμμάτων που χορηγούν κοινοτική βοήθεια. Στη συνέχεια αναπτύσσονται οι διαφορετικές αυτές απαιτήσεις.

(³) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 26.4.2002 με θέμα το «Καταστατικό ευρωπαϊκής εταιρείας για τις ΜΜΕ», εισηγήτης ο κ. MALOSSE (ΕΕ C 125 της 27.5.2002, σ. 100).

(⁴) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 20.04.2006 με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη βελτίωση της δυνατότητας μεταφοράς των δικαιωμάτων συμπληρωματικής συνταξιοδότησης», εισηγήτρια η κα ENGELEN-KEFER.

5.2 Ενώ τα μέσα της μαζικής ενημέρωσης θεωρούνται σήμερα ως «η τέταρτη εξουσία», η οποία προστίθεται στην νομοθετική, την εκτελεστική και τη δικαστική, είναι εντυπωσιακό να διαπιστώνει κανείς ότι η ευρωπαϊκή διάσταση δεν την επηρέασε καθόλου, σε αντίθεση με τις άλλες τρεις, μολονότι είναι η πιο ορατή και η πιο οικεία σε όλους. Δεν υπάρχουν σταθμοί μεγάλης εμβέλειας στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση, και με ευρωπαϊκό χαρακτήρα και η πολυγλωσσία παραμένει ή ίδια, ένας φτωχός συγγενής των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Συγκριτικά υπάρχουν πολύ λίγες συζητήσεις και πολιτικές εκπομπές στα μέσα μαζικής ενημέρωσης για την Ευρώπη. Η ζωή στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, με εξαίρεση μεμονωμένες εκδηλώσεις όπως οι σύνοδοι κορυφής, οι κρίσεις και οι νέες προσχωρήσεις δεν σχολιάζονται καθόλου και παραμένουν απόρρητες. Π.χ. σε πρόσφατη έκθεση του Ευρωβαρόμετρου αναφέρεται ότι μόλις το 30 % των ατόμων που δηλώνουν ότι ενδιαφέρονται για τις ευρωπαϊκές υποθέσεις (συνεπώς πολύ λιγότεροι από το σύνολο των πολιτών) θα ήταν ικανοί να δώσουν τρεις σωστές απαντήσεις σε τρεις βασικές ερωτήσεις (αριθμός των κρατών μελών, εκλογή ή διορισμός των ευρωπαίων βουλευτών, εκπροσώπηση ή όχι όλων των εθνικοτήτων στην Επιτροπή). Θα έπρεπε συνεπώς να ληφθούν μέτρα για να αντιμετωπισθεί η εν λόγω χρόνια παραπληροφόρηση, όπως είναι:

5.2.1 η άμιλλα μεταξύ των εθνικών μέσων μαζικής ενημέρωσης για τα ευρωπαϊκά θέματα με προτροπές για τη διάθεση περισσότερου χώρου στην πληροφόρηση για την πολιτική ζωή στην Ένωση,

5.2.2 η προβολή και ο συντονισμός των πρωτοβουλιών αυτών στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, που θα μπορούσε να υποστηριχθεί από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Οπτικοακουστικών Μέσων που λειτουργεί με παρόμοια όργανα που μπορούν να υπάρχουν στα κράτη μέλη.

5.3 Όσον αφορά τη λειτουργία των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, οι τελευταίες Συνθήκες ασχολούνται περισσότερο με τις διαδικασίες συναπόφασης, οι οποίες ορθώς δίνουν περισσότερες εξουσίες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, παρά με τις διαδικασίες της διαβούλευσης, που όμως επιδέχονται πολλές βελτιώσεις.

5.3.1 Στην πράξη και ιδίως μετά το λευκό βιβλίο που παρουσίασε η Επιτροπή το 2002 σχετικά με τη βελτίωση της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης, έχουν ήδη καταγραφεί τα πρώτα βήματα προόδου: ευρύτερη χρήση των πράσινων βιβλίων, δημόσιες διαβουλεύσεις μέσω Διαδικτύου, (μολονότι δεν έχουν ακόμη σταθερό λειτουργικό αντίκτυπο), υποβολή αιτημάτων στην ΕΟΚΕ για έκδοση διερευνητικών γνωμοδοτήσεων σε πιο αρχικό στάδιο.

5.3.2 Μεταξύ των λοιπών βημάτων προόδου που πρέπει να γίνουν, ξεχωρίζει η πιο συστηματική χρήση των προκαταρκτικών αναλύσεων αντίκτυπου των σχεδίων της Επιτροπής: οι αναλύσεις αυτές, οι οποίες πρέπει πάντα να συνοδεύουν τα σχέδια, θα έπρεπε να εξετάζον κυρίως εάν προκύπτει προστιθέμενη αξία και πραγματική απλούστευση προς όφελος των πολιτών και των χρηστών, καθώς και εάν είναι δυνατόν να εφαρμοστούν εναλλακτικές προσεγγίσεις πέραν της παραδοσιακής νομοθεσίας. Ιδίως, μια αποτελεσματική απλούστευση της νομοθεσίας δεν θα καταστεί δυνατόν να διασφαλισθεί χωρίς την εξαρχής συμμετοχή των εκπροσώπων των χρηστών και χωρίς παράλληλα προγράμματα απλούστευσης σε εθνικό επίπεδο.

5.3.3 Θα πρέπει επίσης να ληφθούν μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας των διαβουλεύσεων: η Επιτροπή θα έπρεπε κυρίως να δικαιολογεί τις δράσεις στις οποίες προβαίνει κατόπιν του διαλόγου και να εξηγεί γιατί εγκρίθηκαν οι συγκεκριμένες επιλογές και έγιναν δεκτά τα συγκεκριμένα επιχειρήματα έναντι κάποιων άλλων. Η φάση της διαβούλευσης θα έπρεπε σε κάθε περίπτωση να παραμείνει σαφώς διακριτή από τη φάση της απόφασης ή της συναπόφασης, κάτι που συμβαίνει σπάνια. Πέρα από την περίπτωση των διερευνητικών γνωμοδοτήσεων που αναφέρθηκε προηγουμένως, η αποτελεσματικότητα των διαβουλεύσεων της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής πλήττεται από το γεγονός ότι τα όργανα λήψης αποφάσεων προσφεύγουν σε αυτήν εκ παραλλήλου και ταυτοχρόνως.

5.3.4 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε το Μάρτιο του 2006 ζήτησε, ακριβώς, να αποκτήσουν μεγαλύτερο έλεγχο της διαδικασίας οι κοινωνικοί εταίροι και οι λοιποί εταίροι της κοινωνίας των πολιτών που ενδιαφέρονται άμεσα από τη στρατηγική της Λισαβόνας. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) εκφράζει την ικανοποίησή της που το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της ανανέωσε την εντολή να συμβάλει μαζί με την Επιτροπή των Περιφερειών, στην αξιολόγηση και στην προβολή της εφαρμογής της στρατηγικής αυτής. Τα δίκτυα ανταλλαγών που ανέπτυξε η ΕΟΚΕ γι' αυτό το σκοπό με τα Οικονομικά και Κοινωνικά Συμβούλια ή με άλλους ανάλογους αντιπροσωπευτικούς οργανισμούς στα κράτη μέλη συνδράμουν επωφελώς στην εν λόγω διακυβέρνηση που βρίσκεται πλησιέστερα στον πολίτη της Ένωσης.

5.3.5 Σε εθνικό επίπεδο θα λαμβανόταν η απόφαση να διαβουλεύονται συστηματικά οι κυβερνήσεις και τα κοινοβούλια με τους κοινωνικούς εταίρους, πριν από τα Ευρωπαϊκά Συμβούλια της Ανοιξής και του Φθινοπώρου, προκειμένου να συμμετέχουν στους γενικούς προσανατολισμούς της οικονομικής πολιτικής, στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση και στην υλοποίηση της στρατηγικής της Λισαβόνας. Οι εθνικές σχέσεις των κρατών μελών θα έπρεπε να βασίζονται ρητώς στις διαβουλεύσεις αυτές.

5.4 Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα δεν θα έπρεπε μόνο να αισθάνονται υπεύθυνα για τη δέουσα διαβούλευση με τους πολίτες και με τις αντιπροσωπευτικές τους οργανώσεις πριν να υιοθετήσουν σχέδια ή προσανατολισμούς που τα αφορούν. Τα θεσμικά όργανα θα έπρεπε να ενεργήσουν με τον ίδιο τρόπο, σε περίπτωση έμμονης καθήλωσης ή σε περίπτωση απόσυρσης σχεδίου ώστε να καταστεί δυνατόν:

— να γίνουν γνωστοί οι λόγοι, τα επιχειρήματα και οι ακριβείς ευθύνες για την καθήλωση στα πλαίσια του Συμβουλίου ή μιας απόσυρσης από την Επιτροπή,

— να ερωτάται η γνώμη των εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών για τις προοπτικές εναλλακτικής προσέγγισης, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι πιο αρνητικές συνέπειες της εν λόγω καθήλωσης ή απόσυρσης.

5.5 Ένα μεγάλο βήμα προς την κατεύθυνση μιας ευρωπαϊκής ιδιγένειας περισσότερο προβεβλημένης και με αντίκρισμα στην πραγματικότητα θα ήταν η περαιτέρω προώθηση της συρρύθμισης και της αυτορρύθμισης, σύμφωνα με τις οποίες οι κοινωνικοί και επαγγελματικοί παράγοντες συμμετέχουν και αυτοί, και δεν διαβουλεύονται μόνο, σύμφωνα με τον ορισμό των οικονομικών ή κοινωνικών κανόνων που τους αφορούν άμεσα.

5.5.1 Χρειάστηκε να περιμένουμε τη συνθήκη του Μάαστριχτ του 1992 για να αναγνωριστεί επισήμως η δυνατότητα των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταίρων να συνάπτουν συμβάσεις, στα πλαίσια ενός αυτόνομου διαλόγου, τόσο σε επαγγελματικό όσο και σε κλαδικό επίπεδο. Χρειάστηκε άλλη μια δεκαετία για τη σύναψη μιας ευρωπαϊκής διοργανικής συμφωνίας, τον Δεκέμβριο του 2003, μεταξύ του Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής, με την οποία αναγνωρίζεται πλήρως η δυνατότητα αυτορρύθμισης και συρρύθμισης των φορέων της κοινωνίας των πολιτών, σε άλλους τομείς, και θεσπίζονται συγκεκριμένοι ορισμοί και διαδικασίες.

5.5.2 Οι πρακτικές αυτές έχουν ήδη αναπτυχθεί σημαντικά, πέραν του κοινωνικού διαλόγου, ιδίως σε σχέση με τα τεχνικά πρότυπα, τους επαγγελματικούς κανόνες, τον κοινωνικό διάλογο, τις υπηρεσίες, τους καταναλωτές, την εξοικονόμηση ενέργειας, το περιβάλλον⁽⁵⁾. Ωστόσο, οι πρακτικές αυτές δεν έχουν αναπτυχθεί όσο θα έπρεπε, παρότι, ήδη με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, αφορούν όλους τους ευρωπαίους πολίτες.

5.5.3 Θα ήταν ιδίως σκόπιμο, για να υποστηριχθεί η καλύτερη άσκηση της ευρωπαϊκής ιδιγένειας στις όμορες περιοχές, να προωθηθεί η ανάπτυξη των συλλογικών διασυνοριακών διαπραγματεύσεων, όπως το προβλέπει η Επιτροπή στην ανακοίνωση της του 2005 για την κοινωνική ατζέντα.

5.5.4 Η ανάπτυξη της αυτορρύθμισης και της συρρύθμισης θα μπορούσαν να επιτρέψουν, συμπληρωματικά με τη δράση του νομοθέτη και σε δεδομένη περίπτωση υπό τον έλεγχο του, την προαγωγή της Ευρώπης και των δικαιωμάτων που συνεπάγεται η ευρωπαϊκή ιδιγένεια σε πολλούς τομείς, όπως π.χ.:

- στις διάφορες πτυχές των σχέσεων εργασίας που μπορούν να αφορούν την απασχόληση, τις συνθήκες εργασίας, την αρχική και τη μόνιμη επαγγελματική κατάρτιση, τη συμμετοχή, την κοινωνική προστασία,
- στη δημιουργία μιας πραγματικής ευρωπαϊκής αγοράς υπηρεσιών·
- στην ενίσχυση των δικαιωμάτων των καταναλωτών στην ενιαία αγορά
- στη βελτίωση του περιβάλλοντος.

5.5.5 Από την πλευρά της, η ΕΟΚΕ ακολουθεί μια συστηματική προσέγγιση καταγραφής και ενθάρρυνσης των εναλλακτικών πρακτικών ρύθμισης, όπως η ρύθμιση των διαφορών, κυρίως μέσω των ακροάσεων της και της βάσης δεδομένων της, PRISM2, η οποία έχει πλέον εκσυγχρονιστεί και αποτελεί το βασικό σημείο αναφοράς για την κατάσταση της αυτορρύθμισης στην Ευρώπη.

5.6 Τόσο η παραδοσιακή ευρωπαϊκή ρύθμιση (οδηγίες, κανονισμοί) όσο και η συρρύθμιση και η αυτορρύθμιση θα έπρεπε να συνδράμουν στην εμφάνιση της ενιαίας αγοράς και στη βελτίωση της λειτουργίας της. Οι ευρωπαίοι πολίτες θα έπρεπε να μπορούν να οικειοποιηθούν την εν λόγω ενιαία αγορά, ως μια φυσική διάσταση των πρωτοβουλιών και των δραστηριοτήτων τους.

5.6.1 Ενώ θα αποτελούσε το φυσικό πλαίσιο άμιλλας και ανταγωνισμού για τους οικονομικούς παράγοντες, η ενιαία αγορά δεν θα μπορούσε να έρθει σε μετωπική και συστηματική αντιπαράθεση με τις έννοιες των δημόσιων υπηρεσιών και κοινής ωφέλειας, που αξίζουν επίσης να αναβαθμισθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Έτσι, οι διάφορες ευρωπαϊκές υπηρεσίες που εγκαταστάθηκαν σε διάφορα

κράτη μέλη για να συμβάλουν σε πολλές πτυχές όσον αφορά τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς θα έπρεπε να καθορίσουν, για την άσκηση των καθηκόντων τους, αληθινές «ευρωπαϊκές αποστολές δημόσιων υπηρεσιών». Παρόμοιοι προσανατολισμοί θα μπορούσαν να διαδραματίσουν χρήσιμο ρόλο στη συζήτηση για το ευρωπαϊκό άνοιγμα των δημόσιων υπηρεσιών. Θα συνέβαλαν, πράγματι, στο να υπερκερασθεί η μειωτική αντίθεση μεταξύ εκείνων που θεωρούν ότι οι κοινωνικές υπηρεσίες δεν μπορεί να είναι παρά εθνικές και των άλλων που εξομοιώνουν αναγκαστικά το ευρωπαϊκό άνοιγμα με την ανάπτυξη των ιδιωτικοποιήσεων.

5.6.2 Με το ίδιο πνεύμα, τα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης θα έπρεπε στο μέλλον να τεθούν υπό τη διαχείριση κοινοτικών και όχι εθνικών τελωνειακών αρχών, με ένα σύμβολο οπτικά ταυτόσημο. Ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση αυτή θα ήταν η δημιουργία, σε συνδυασμό με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Συνόρων, ενός σώματος ευρωπαίων επιθεωρητών και συνοριοφυλάκων, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι όλοι οι τελωνειακοί υπάλληλοι θα παρακολουθούν έναν κοινό κορμό κατάρτισης και αναπτύσσοντας περαιτέρω τις ποσοδικές σήμερα αμοιβαίες ανταλλαγές. Εξίσου απαραίτητη θα ήταν και η εναρμόνιση των αδικημάτων και των κυρώσεων, σε συνδυασμό με την αναγνώριση και επιβολή των αποφάσεων της δικαιοσύνης μεταξύ των κρατών μελών αλλά και των διοικητικών αποφάσεων.

5.6.3 Η Ευρώπη θα έπρεπε επίσης να εφοδιασθεί με έναν κοινό μηχανισμό αστικής προστασίας, κινητό και αποδοτικό, κατάλληλο να υποστηρίξει γρήγορα και αποτελεσματικά τα κράτη μέλη και τους πληθυσμούς τους σε καταστάσεις φυσικών καταστροφών ή τρομοκρατικών ενεργειών.

5.6.4 Όσον αφορά την πληροφόρηση των πολιτών για τα δικαιώματά τους και τις ευκαιρίες στην εσωτερική αγορά, σε όλα τα κράτη μέλη θα έπρεπε να αναπτυχθεί μια επικοινωνία, που μέχρι σήμερα είναι μάλλον ανύπαρκτη, για τα κέντρα SOLVIT (Δίκτυο επίλυσης προβλημάτων στην εσωτερική αγορά), τα οποία έχουν συσταθεί σε όλα τα κράτη μέλη για να βοηθούν τους πολίτες να λύνουν τα προβλήματα που μπορεί ακόμη να συναντούν στις συναλλαγές τους. Οι ευρωπαϊκές υπηρεσίες, που αναφέρονται ανωτέρω, δεν είναι καθόλου γνωστές στο ευρύ κοινό από τότε που συγκροτήθηκαν. Θα έπρεπε να αναληφθούν εκστρατείες ενημέρωσης για να διορθωθεί η κατάσταση αυτή.

5.6.5 Η ενημέρωση για τη λειτουργία της Ευρώπης και της εσωτερικής αγοράς, όπως και για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των πολιτών στην κλίμακα αυτή, θα έπρεπε επίσης να προσαρμοσθεί στις προσδοκίες και στη γλώσσα των συνομιλητών. Είναι συχνά αναγκαίο να ξεκινά κανείς από τις ερωτήσεις και τις προσδοκίες των συνομιλητών, ιδιαίτερα όσον αφορά τους νέους, αντί να τους δίνει στερεότυπες απαντήσεις, «από καθέδρας». Η ανάπτυξη σημείων επαφής και ενημέρωσης για την Ευρώπη θα έπρεπε να συμβαδίζει με την πραγματική ικανότητα πλήρους ενσωμάτωσης της γλώσσας, της προσέγγισης και των απόψεων των συνομιλητών μέσω αμφίδρομου διαλόγου που θα επιτρέπει την καλύτερη οικειοποίηση της ευρωπαϊκής ενημέρωσης ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του καθενός. Η χρήση του διαδικτύου ανταποκρίνεται σε αυτές τις υποχρεώσεις ή θα έπρεπε να αξιοποιηθεί πλήρως, τόσο από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα όσον και από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για να καταστεί η ευρωπαϊκή ιδιγένεια αποτελεσματικότερη.

⁽⁵⁾ πρβλ. ενημερωτική έκθεση που υιοθέτησε το ειδικευμένο τμήμα «ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στις 11 Ιανουαρίου 2005 με θέμα «Η σημερινή κατάσταση σε ό,τι αφορά την από κοινού ρύθμιση και την αυτορρύθμιση στην ενιαία αγορά» εισηγητής: ο κ. VEVER.

5.7 Πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά για να συμμετέχουν οι ευρωπαίοι πολίτες στις παρεμβάσεις των διαρθρωτικών ταμείων. Παρότι οι διατάξεις που διέπουν τις κοινοτικές ενισχύσεις προς τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού προβλέπουν ρητά τη στενή συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών (πβ. συμφωνία του Κοτονού), παραδόξως δεν υπάρχει καμία σχετική πρόβλεψη για τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και των άλλων αντιπροσωπευτικών εταίρων της ευρωπαϊκής οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην πολιτική συνοχής που ακολουθεί η Ένωση.

5.7.1 Στους στρατηγικούς προσανατολισμούς που προτείνει η Επιτροπή για την περίοδο 2007-2013 γίνεται έμμεση μόνο αναφορά στη διαβούλευση και συμμετοχή αυτή, χωρίς να περιλαμβάνονται ρητές διατάξεις στα προτεινόμενα κείμενα, είτε πρόκειται για τους προσανατολισμούς είτε για τους κανονισμούς για τα διαρθρωτικά ταμεία.

5.7.2 Το κενό αυτό θα έπρεπε να καλυφθεί, ώστε η συμμετοχή αυτή να προβλέπεται στα κείμενα, με διατάξεις που θα είναι άμεσα εφαρμόσιμες από τα κοινοτικά θεσμικά όργανα και από τα κράτη μέλη.

6. Προώθηση κοινών πρωτοβουλιών που αφορούν άμεσα την ταυτότητα

6.1 Οι ευρωπαίοι πολίτες, οι οποίοι προσδοκούν ότι η Ευρώπη θα τους προσφέρει προστιθέμενη αξία στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ταυτότητά τους, διαπιστώνουν πολύ συχνά ότι αυτή η προστιθέμενη αξία αποδεικνύεται μικρή, αν όχι επιφανειακή. Βεβαίως, σιγά σιγά, πραγματοποιήθηκαν από τους ιδύνοντες της Ευρώπης ουσιαστικά και ολοένα και πιο σημαντικά βήματα προόδου: ευρωπαϊκός ύμνος και σημαία, ευρωπαϊκό διαβατήριο, αμοιβαία αρωγή των πρεσβειών και προξενίων και βεβαίως ενιαίο νόμισμα, το ευρώ, που ενώνει ήδη δώδεκα κράτη μέλη.

6.1.1 Τα εν λόγω βήματα προόδου δεν επετεύχθησαν πάντως παρά σταδιακά και συνοδεύονται από μεγάλες καθυστερήσεις όσον αφορά την κοινή ταυτότητα σε άλλους, συχνά πολύ συγγενείς, τομείς. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, η αρχή της επικουρικότητας δεν θα έπρεπε να εφαρμόζεται με συστηματικά φθίνοντα τρόπο, αλλά με τρόπο προσαρμοσμένο στην εκάστοτε περίπτωση, η οποία πολύ συχνά απαιτεί ευρωπαϊκή παρέμβαση.

6.1.2 Με το πνεύμα αυτό, θα έπρεπε να προωθηθούν πρωτοβουλίες που αφορούν άμεσα την ταυτότητα, όπως: να δοθεί προτεραιότητα στη χρηματοδότηση των μεγάλων ευρωπαϊκών προγραμμάτων, να πραγματοποιηθούν επενδύσεις σε φιλόδοξα ευρωπαϊκά προγράμματα για την παιδεία και την κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένης της ευρωπαϊκής εθελοντικής υπηρεσίας για τους νέους, να πραγματοποιηθούν επενδύσεις σε ευρωπαϊκά προγράμματα, επίσης φιλόδοξα, για πολιτιστικά προγράμματα και προγράμματα για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, με ένα κοινό καθεστώς για τα ιδρύματα και τους χορηγούς, να γίνουν απτά βήματα προόδου προς την οικονομική και κοινωνική ολοκλήρωση στο πλαίσιο της ευρωζώνης. Θα έπρεπε επίσης να υιοθετηθούν αποφάσεις υψηλής πολιτικής σημασίας, όπως η πραγματοποίηση εκλογών την ίδια ημέρα για την ανάδειξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, να καθιερωθεί με λαμπρότητα η ημέρα της Ευρώπης, να εφαρμοστεί από σήμερα το ευρωπαϊκό δικαίωμα λαϊκής πρωτοβουλίας. Οι διάφορες αυτές συστάσεις αναπτύσσονται κατωτέρω.

6.2 Τα περιορισμένα μέσα του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού⁽⁶⁾ θα έπρεπε να αποτελέσουν έναν πρόσθετο λόγο για τη διάθεση μεγαλύτερου μεριδίου στη χρηματοδότηση σχεδίων με πραγματικά ευρωπαϊκό χαρακτήρα.

6.2.1 Αυτού του είδους η χρηματοδότηση θα μπορούσε να ευνοήσει κυρίως τις παραμεθόριες περιοχές, οι οποίες αποτελούν τους αρμούς της Ευρώπης και η συνοχή των οποίων πλήττεται, σε μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι σε άλλες περιοχές, από τις αδυναμίες της εναρμόνισης μεταξύ των κρατών μελών. Στους κοινωνικοεπαγγελματικούς φορείς των εν λόγω παραμεθόριων περιοχών θα έπρεπε να δοθεί κεντρικός ρόλος ως προς τον σχεδιασμό και τη λειτουργία τέτοιων διασυνοριακών προγραμμάτων, στα οποία θα έπρεπε να διατεθεί ένα σημαντικό ποσοστό του κοινοτικού προϋπολογισμού, αυξανόμενο συν τω χρόνω. Ιδιαίτερα, θα έπρεπε να αυξηθούν τα κονδύλια για το πρόγραμμα EURES και να προβάλλονται οι δραστηριότητές του σε περιφερειακά έντυπα και ραδιοτηλεοπτικά μέσα.

6.2.2 Τα εν λόγω κοινοτικά κονδύλια, με τη στήριξη αποτελεσματικών εταιρικών σχέσεων δημόσιου/ιδιωτικού τομέα, θα έπρεπε επίσης να διατεθούν για την προώθηση της ανάπτυξης των ευρωπαϊκών δικτύων (μεταφορές, ενέργεια, τηλεπικοινωνίες), με στόχο μια περισσότερο αποδοτική και καλύτερα διασυνδεδεμένη Ευρώπη. Όμως, η τάση είναι σήμερα αντίστροφη, όπως φαίνεται από την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου 2005 να μειώσει κατά το ήμισυ το φάκελο 2007-2013 σε σχέση με τα κονδύλια που πρότεινε η Επιτροπή για τα εν λόγω δίκτυα, μείωση που μετριάσθηκε, κατά κάποιο τρόπο, αργότερα με σχετική διευθέτηση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

6.2.3 Επίσης, κρίνεται σκόπιμο να αναπτυχθούν περαιτέρω μεγάλα ευρωπαϊκά, βιομηχανικά και τεχνολογικά έργα, είτε με χρηματοδότηση από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, είτε με ειδικές συνεισφορές των κρατών μελών που επιθυμούν να συμμετάσχουν. Οι επιτυχίες που έχουν ήδη σημειωθεί στους τομείς της αεροναυτικής και του διαστήματος δείχνουν την κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθηθεί. Τέτοιου είδους επιτυχίες ενισχύουν σημαντικά την εικόνα της Ευρώπης στην κοινή γνώμη και το αίσθημα της κοινότητας ενώ παράλληλα, ενισχύουν την ανταγωνιστικότητά της. Συγκεκριμένα, ένα ευρύ πεδίο βιομηχανικής και τεχνολογικής συνεργασίας και ολοκλήρωσης μπορεί να αξιοποιηθεί στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας.

6.3 Θα έπρεπε να αναληφθούν φιλόδοξες πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας, μέσω της παιδείας και της κατάρτισης, ακόμη και στην Ευρώπη.

6.3.1 Θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένας κοινός κορμός για την Ευρώπη σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης: πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια. Θα έπρεπε να ενθαρρύνεται πολύ η εκμάθηση γλωσσών, που θα βασίζεται σε κοινό επίπεδο αναφοράς (π.χ. γενίκευση της οδηγίας του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού «φακέλου» γλωσσών). Το άνοιγμα της Ευρώπης θα έπρεπε να διασφαλίζεται όχι τόσο μέσω της κατάλληλης διδασκαλίας όσο μέσω ανταλλαγών, περιόδων άσκησης, και αποκτηθεισών εμπειριών. Θα έπρεπε να προωθούνται, κατά προτεραιότητα, οι αδελφοποιήσεις και τα ευρωπαϊκά σχολικά και πανεπιστημιακά προγράμματα. Οι δημοσιογραφικές σχολές θα έπρεπε οι ίδιες να εντάξουν στο πρόγραμμά τους μαθήματα που θα ασχολούντα σοβαρά με την Ευρώπη.

⁽⁶⁾ Αν και το πλαίσιο είναι διαφορετικό έχει ενδιαφέρον η σύγκριση από άποψη κλίμακας: Προϋπολογισμός της ΕΕ=1 % του ΑΕγχΠ των κρατών μελών, Προϋπολογισμός των ΗΠΑ= 20 % του ΑΕγχΠ του συνόλου των Πολιτειών.

6.3.2 Οι νέοι θα έπρεπε να μπορούν να πραγματοποιούν μια ευρωπαϊκή εθελοντική υπηρεσία, ελκυστική και εκπαιδευτική σε κλίμακα πολύ ευρύτερη σε σύγκριση με τις πρώτες εμπειρίες, οι οποίες μέχρι σήμερα δεν απευθύνονται παρά μόνο σε μερικές χιλιάδες από αυτούς. Μια παρόμοια ευκαιρία θα αποτελούσε ένα χρήσιμο συμπλήρωμα των ανταλλαγών σπουδαστών των προγραμμάτων Erasmus και Leonardo τα οποία σημειώνουν ήδη πραγματική επιτυχία με πολλές χιλιάδες ωφεληθέντες.

6.3.3 Για να προβληθεί το αίσθημα της ευρωπαϊκής ταυτότητας, θα μπορούσαν προσωπικότητες του πολιτιστικού ή αθλητικού κόσμου να παρουσιάζονται σε εκστρατείες επικοινωνίας, ως αυθεντικοί «ευρωπαίοι», ενισχύοντας μέσω της προσωπικότητάς τους την αίσθηση αυτή και την έκφραση της ταυτότητας.

6.4 Σύμφωνα με το ίδιο πνεύμα, θα έπρεπε να προωθηθούν φιλόδοξες πρωτοβουλίες για να εκτιμηθεί ο ευρωπαϊκός πολιτισμός και να προωθηθεί η διάδοσή του από τα ΜΜΕ.

6.4.1 Θα έπρεπε να αξιοποιηθεί ο πλούτος του ευρωπαϊκού πολιτισμού, τόσο για να προαχθεί η ισχύς του κοινού κορμού του, όσο και η μεγάλη ποικιλία των εκφράσεων του. Θα έπρεπε επίσης να προωθηθεί ένα ενεργό πρόγραμμα προαγωγής του ευρωπαϊκού πολιτισμού στα μέσα ενημέρωσης, αξιοποιώντας καλύτερα τον πλούτο και την ποικιλομορφία των εκφάνσεων του. Έτσι, θα έπρεπε να προωθηθεί η προβολή ταινιών, έργων και εκπομπών από τα άλλα κράτη μέλη στην πρωτότυπη γλώσσα με τη συνοδεία υποτίτλων, πράγμα που θα διευκόλυνε την εκμάθηση και τη συντήρηση της γνώσης ξένων γλωσσών από τους Ευρωπαίους, πέραν της μητρικής τους γλώσσας.

6.4.2 Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα έπρεπε να ενθαρρύνει τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής σχολής κινηματογράφου και να προωθήσει, κατά το παράδειγμα των Όσκαρ, τα δικά της βραβεία για την αναγνώριση των καλύτερων δημιουργών και καλλιτεχνών της.

6.4.3 Η επιτυχία ενός φιλόδοξου ευρωπαϊκού πολιτιστικού προγράμματος που θα έχει πολλαπλές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες θα διευκολυνόταν επίσης σε μεγάλο βαθμό από την κοινή προβολή ιδρυμάτων και χορηγιών. Η εκπόνηση ενός ελκυστικού ευρωπαϊκού καθεστώτος για τους τομείς αυτούς θα συνέβαλε άμεσα στην εντατικοποίηση της σχετικής συνεργασίας.

6.5 Τέλος, θα έπρεπε να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο ευρώ. Σήμερα, όσα γίνονται δείχνουν ότι τα κράτη που έχουν υιοθετήσει το ευρώ θεωρούν ότι έχουν φτάσει στο τέλος μιας πορείας και όχι στην αρχή μιας νέας. Οι πολίτες της ευρωζώνης θα μπορούσαν εν ειθέτω χρόνω να επανεξετάσουν τη στάση αυτή.

6.5.1 Σε οικονομικό επίπεδο, τι περιμένουν πραγματικά τα εν λόγω κράτη μέλη για να εμβαθύνουν την ολοκλήρωσή τους, να εντατικοποιήσουν τις οικονομικές συναλλαγές και να κινηθούν προς μια καλύτερη φορολογική εναρμόνιση; Γιατί η Ευρωομάδα, στην οποία συμμετέχουν οι δώδεκα υπουργοί οικονομικών, απέχει σήμερα τόσο πολύ από τη σύσταση μιας εμβρυϊκής οικονομικής κυβέρνησης της ευρωζώνης, τη στιγμή που λειτουργεί ήδη μια ομοσπονδιακή Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα; Γιατί δεν εξετάζεται το ενδεχόμενο ενιαίας οικονομικής και χρηματοπιστωτικής εκπροσώπησης των

κρατών μελών της ευρωζώνης (στο ΔΝΤ, στη G7 κλπ.), προκειμένου να ενισχυθεί το κύρος του ευρώ έναντι του δολαρίου; Γιατί τα κράτη μέλη της ευρωζώνης δεν έχουν ήδη εγκαينιάσει μια στενή συνεργασία για τους προϋπολογισμούς τους;

6.5.2 Δεδομένου ότι αυξάνονται οι απαιτήσεις για την πιο αποτελεσματική και συγκλίνουσα εφαρμογή της στρατηγικής της Λισαβόνας, γιατί η Ευρωομάδα παραμένει περιορισμένη στους υπουργούς οικονομίας και οικονομικών και δεν δημιουργείται μια αντίστοιχη ομάδα στους κόλπους των υπουργών κοινωνικών υποθέσεων; Με μια διπλή σύνθεση υπουργών οικονομίας-οικονομικών και κοινωνικών υποθέσεων, στην οποία θα μπορούσαν να προστεθούν και οι υπουργοί βιομηχανίας, δεν θα μπορούσε η Ευρωομάδα να αναπτύξει αποτελεσματικότερες προσεγγίσεις για τις οικονομικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, να δώσει το παράδειγμα για την προώθηση της έρευνας και την εφαρμογή του ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας, και να υποβάλει μια κοινή έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής της Λισαβόνας πέραν των εθνικών εκθέσεων;

6.5.3 Οι πολίτες της ευρωζώνης θα έπρεπε να κληθούν να εκφράσουν τις απόψεις τους και να συμμετάσχουν πιο στενά στις επιλογές αυτές, ιδίως μέσω των οργανώσεων εκπροσώπησής τους. Θα έπρεπε, επίσης, να κληθούν να αναπτύξουν τις δικές τους πρωτοβουλίες σε επίπεδο ευρωζώνης. Κατά τον τρόπο αυτό, η ευρωζώνη, ως «εργαστήριο» για τη μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική ολοκλήρωση, θα μπορούσε επίσης να καταστεί και εργαστήριο για μια πιο εδραιωμένη ευρωπαϊκή ιδιγένεια.

6.5.4 Προφανώς, θα έπρεπε να καταβληθεί συγχρόνως προσοχή ώστε να μην γίνει η συνοχή, στο σύνολο της, στην Ένωση: τα κράτη μέλη που δεν συμμετέχουν στη ζώνη ευρώ θα έπρεπε να ενημερώνονται δεόντως, να συμμετέχουν σε διαβουλεύσεις, και στο μέτρο του δυνατού, να συμμετέχουν σ' αυτή την αυξημένη συνεργασία, την οποία θα κληθούν, κατά πάσα πιθανότητα, να εφαρμόσουν πλήρως, μόλις υιοθετήσουν το ευρώ.

6.6 Σε καθαρά πολιτικό επίπεδο, ορισμένα μέτρα θα συνέβαλαν τέλος, στην εμφανή πρόοδο της ευρωπαϊκής ιδιγένειας, ώστε να καταστεί περισσότερο προβεβλημένη και με αντίκρισμα στην πραγματικότητα, όπως:

6.6.1 η επιλογή της ίδιας ημέρας για τη διεξαγωγή των εκλογών ανάδειξης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με καθολική ψηφοφορία: η βραδιά των εκλογών θα έπρεπε να είναι αυθεντικά ευρωπαϊκή, πράγμα που θα επέτρεπε να δοθεί μια τελείως διαφορετική διάσταση στις συζητήσεις, τις παρεμβάσεις και στα σχόλια που ακολουθούν: θα τοποθετούσε επίσης τα πολιτικά διακυβεύματα στην πραγματική τους ευρωπαϊκή διάσταση, αντί να τα περιορίζει, με τρόπο τελείως καταχρηστικό και εσφαλμένο, μόνον στην εθνική τους διάσταση, όπως συμβαίνει ευρύτατα σήμερα.

6.6.2 η καθιέρωση με λαμπρότητα της 9ης Μαΐου ως ημέρας της Ευρώπης, η οποία θα άξιζε να καθιερωθεί ως ημέρα αργίας στην Ευρώπη — πράγμα που θα μπορούσε να γίνει με την αντικατάσταση άλλης αργίας, κατ' επιλογή των κρατών μελών — με εκδηλώσεις και προγράμματα, ιδίως πολιτιστικών, που θα εμπνέονταν άμεσα από την Ευρώπη·

6.6.3 η θέση σε ισχύ ενός ευρωπαϊκού δικαιώματος λαϊκής πρωτοβουλίας στο οποίο θα περιέχονται οι διατάξεις που προβλέπονται στη Συνταγματική Συνθήκη (συγκέντρωση ενός εκατομμυρίου υπογραφών σε πολλά κράτη μέλη). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορούσε έτσι, να δεσμευθεί από τώρα να εξετάζει και αν συντρέχει περίπτωση να προωθήει κάθε πρόταση λαϊκής πρωτοβουλίας που θα συγκεντρώνει τον εν λόγω αριθμό υπογραφών. Θα δεσμευόταν επίσης να εκθέτει δημόσια τους λόγους, ακριβώς, για τους οποίους θα μπορούσε επίσης να αποφασίσει να μη δώσει συνέχεια σε παρόμοια πρωτοβουλία.

7. Συμπεράσματα

7.1 Συμπερασματικά, πέραν από τις διακηρύξεις και τους χάρτες, δεν μπορεί κανείς να επιβάλει με διατάγματα, μια περισσότερο προβλεβλήμενη και με αντίκρισμα στην πραγματικότητα ευρωπαϊκή ιθαγένεια. Η ευρωπαϊκή ιθαγένεια κερδίζεται και ασκείται. Εξελίσσεται και αποτελεί κινητήρια δύναμη. Μόνο μέσω της πρακτικής άσκησης της μπορεί να εδραιωθεί. Και μόνο μέσω της ανάπτυξης μιας τέτοιας «οριζόντιας» συμμετοχικής διάστασης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, θα μπορέσει η ευρωπαϊκή ιθαγένεια να διασφαλίσει την πλήρη αποδοχή και συνέχεια της κάθετης διάστασης αυτής της διαδικασίας.

7.2 Αυτή η ενεργή ευρωπαϊκή ιθαγένεια χρειάζεται σήμερα εργαλεία, όχι τόσο διακηρυκτικού αλλά λειτουργικού χαρακτήρα, τα οποία δυστυχώς μέχρι σήμερα της έλειψαν πολύ. Πρέπει πλέον

να δοθούν στους Ευρωπαίους τα εργαλεία τα οποία αναμένουν και θα μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν με τον καλύτερο τρόπο. Δεν χωρά αμφιβολία ότι με τον τρόπο αυτόν θα κατορθώσουν να προσφέρουν στην Ευρώπη νέα ταυτότητα, νέα δυναμική, νέα ανταγωνιστικότητα και συνοχή, κάτι που δυσκολεύονται να επιτύχουν τα κράτη μέλη σήμερα.

7.3 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή για να παρακολουθήσει την πορεία των συστάσεων αυτών και για να συμβάλει στην προβολή των πραγματικών προόδων για τους ευρωπαίους πολίτες συμφωνεί να συγκροτήσει μόνιμη ομάδα με τον τίτλο «Ενεργή ευρωπαϊκή ιθαγένεια». Η ομάδα αυτή θα έχει κυρίως ως αποστολή:

- να παρακολουθεί την εξέλιξη της προόδου και των καθυστερήσεων στον εν λόγω τομέα,
- να προωθεί το δημόσιο διάλογο με τους παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών,
- να ενθαρρύνει και να διαδώσει ευρύτερα τις πρωτοβουλίες και τις ορθότερες πρακτικές.

7.4 Για να προβληθεί η έναρξη της παρακολούθησης η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θα οργανώσει συμπόσιο με θέμα την ενεργό ευρωπαϊκή ιθαγένεια, όπως είχε ήδη προβλεφθεί στην προηγούμενη γνωμοδότηση της με θέμα «Πρόγραμμα δράσης — ενεργός συμμετοχή του ευρωπαίου πολίτη στα κοινά» (7).

Βρυξέλλες, 14 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

(7) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 26.10.2005 με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του προγράμματος "Πολίτες για την Ευρώπη" για την περίοδο 2007-2013 με σκοπό την προώθηση της ενεργού συμμετοχής του ευρωπαίου πολίτη στα κοινά», εισηγητής ο κ. LE SCORNET (E.E. αριθ. C 28 της 03.02.2006).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010

COM(2006) 92 τελικό

(2006/C 318/29)

Την 1η Μαρτίου 2006 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 13 Ιουλίου 2006 με βάση την εισηγητική έκθεση της κ. Grace Attard,

Κατά την 429η σύνοδο ολομελείας της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 175 ψήφους υπέρ, 11 κατά και 9 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πολιτική βούληση της Επιτροπής να διατηρήσει την ατζέντα της ισότητας των φύλων σε υψηλή θέση προτεραιότητας στο πρόγραμμα δράσης της για την περίοδο 2006-2010. Εκτιμά την προσωπική δέσμευση του Προέδρου Barroso υπέρ της υιοθέτησής της και συμφωνεί με τη σημασία της συμμετοχής όλων των ενδιαφερόμενων μερών στην εφαρμογή των προτεραιοτήτων της.

1.2 Η ΕΟΚΕ:

- αναγνωρίζει ότι χρειάζονται κοινές προτεραιότητες κατά τον συντονισμό των πολιτικών απασχόλησης, προκειμένου να αυξηθεί το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών·
- θεωρεί ότι οι εθνικές κυβερνήσεις, οι εθνικοί οργανισμοί ισότητας και οι κοινωνικοί εταίροι όλων των κρατών μελών έχουν σαφή υποχρέωση να διασφαλίζουν ότι τα συστήματα αμοιβής που εφαρμόζουν δεν εισάγουν διακρίσεις όσον αφορά τις αμοιβές μεταξύ γυναικών και ανδρών·
- όσον αφορά τις γυναίκες επιχειρηματίες, συνιστά να εφαρμοστούν στρατηγικές που συντείνουν στη βελτίωση της πρόσβασής τους στις τραπεζικές πιστώσεις και υπηρεσίες·
- συνιστά να συμπεριληφθεί στα εθνικά προγράμματα σπουδών της μέσης και της ανώτερης και ανώτατης βαθμίδας η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα, ιδίως για τις γυναίκες, και να ληφθούν μέτρα για να εξασφαλιστεί μεγαλύτερο ποσοστό γυναικών μεταξύ των πτυχιούχων των θετικών και των τεχνικών κατευθύνσεων, προκειμένου να μειωθεί το χάσμα μεταξύ των δύο φύλων ως προς την απασχόληση σε τεχνικούς τομείς όπως η μηχανική ή οι υπηρεσίες που σχετίζονται με τις ΤΠΕ·
- προτείνει να εντατικοποιηθούν οι στρατηγικές για την ισότητα των φύλων στην κοινωνική προστασία και στην καταπολέμηση της φτώχειας, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα συστήματα φορολογίας και κοινωνικής ασφάλισης ανταποκρίνονται στις ανάγκες των γυναικών που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της φτώχειας και ιδιαίτερα των ανύπαντρων μητέρων· θα πρέπει, επίσης, να διατυπωθούν συγκεκριμένες προτάσεις πολιτικής για την ενθάρρυνση των μόνων γονέων να αναπτύξουν αξιοποιή-

σιμες στην αγορά δεξιότητες και για τη διευκόλυνση της πρόσβασής τους στην απασχόληση·

- πιστεύει ότι οι εθνικές στρατηγικές για την υγεία και τη μακροχρόνια περίθαλψη θα πρέπει να περιλαμβάνουν ολοκληρωμένες πολιτικές, οι οποίες να προβλέπουν κατάλληλα υγειονομικά πρότυπα για τις γυναίκες στον χώρο εργασίας·
- ζητεί περισσότερη εξέταση, έρευνα και ανάλυση της επίπτωσης των απαιτήσεων φροντίδας άλλων ατόμων και της συνακόλουθης καταπόνησης της σωματικής και ψυχικής υγείας των γυναικών·
- συνιστά να εφαρμοσθεί η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και να ενσωματώνει στόχους για την ισότητα των φύλων·
- αναγνωρίζει το φαινόμενο της αύξησης του ποσοστού των γυναικών μεταξύ των μεταναστών και συνιστά την πλήρη ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην πολιτική και τις δράσεις της ΕΕ σε κάθε στάδιο της μεταναστευτικής διαδικασίας·
- αναγνωρίζει τη σημασία της ανάπτυξης μέτρων, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού συγκεκριμένων στόχων και δεικτών, προκειμένου να εξασφαλιστεί η παροχή υπηρεσιών φροντίδας όχι μόνο των παιδιών, αλλά και των εξαρτώμενων ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρία·
- συνιστά την καθιέρωση στόχων και προθεσμιών, προκειμένου να αυξηθεί η συμμετοχή των γυναικών σε όλες τις μορφές λήψης αποφάσεων·
- συνιστά να αναπτυχθεί ένα ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τη βία σε βάρος γυναικών·
- καλεί τα κράτη μέλη να φροντίσουν να ληφθούν μέτρα, προκειμένου να παρέχονται στα θύματα της εμπορίας ανθρώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση περισσότερα δικαιώματα και υποστήριξη·
- συνιστά να αναπτυχθούν πανευρωπαϊκές δράσεις ευαισθητοποίησης σχετικά με τη μηδενική ανοχή των σεξιστικών προσβολών και των υποβιβαστικών εικόνων των γυναικών στα μέσα ενημέρωσης·

- πιστεύει ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι οπτικοακουστικές εμπορικές ανακοινώσεις (διαφημίσεις) δεν εισάγουν διακρίσεις λόγω φυλής, φύλου ή εθνικότητας, όπως συνιστάται στην πρόταση οδηγίας της Επιτροπής για τον συντονισμό ορισμένων διατάξεων σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων ⁽¹⁾;
- συνιστά να εισαχθούν στα ιδρύματα κατάρτισης στα μέσα μαζικής ενημέρωσης μαθήματα κατάρτισης στην ισότητα των φύλων και να καθιερωθούν ισχυροί μηχανισμοί για την εξασφάλιση της ισορροπίας μεταξύ των δύο φύλων σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων της βιομηχανίας των μέσων ενημέρωσης;
- συνιστά, στο πλαίσιο της αναπτυξιακής πολιτικής της ΕΕ, να έχουν οι γυναίκες επαρκή πρόσβαση στην κοινοτική χρηματοδοτική ενίσχυση, η οποία θα τους χορηγείται κυρίως μέσω εθνικών σχεδίων που εκτελούνται από γυναικείες οργανώσεις;
- ζητεί να δοθεί προτεραιότητα, στο πλαίσιο της πολιτικής ανθρωπιστικής βοήθειας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΧΟ), στη βοήθεια και στην οικονομική ενίσχυση των γυναικών θυμάτων βίας που συνδέεται με το φύλο σε περιόδους συγκρούσεων·
- θεωρεί ότι η βελτίωση της διακυβέρνησης για την ισότητα των φύλων έχει καθοριστική σημασία για την επιτυχία του χάρτη πορείας· συνιστά να ενισχυθούν οι μηχανισμοί διαλόγου και διαβούλευσης με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και ιδιαίτερα με τις οργανώσεις των γυναικών σε εθνικό επίπεδο·
- ζητεί να συσταθεί ομάδα εργασίας για τη συνεκτίμηση της διάστασης του φύλου στον προϋπολογισμό στη ΓΔ Προϋπολογισμός της Επιτροπής και να διεξάγεται χωριστή αξιολόγηση του αντικτύπου του προϋπολογισμού της ΕΕ στην ισότητα των φύλων σε ετήσια βάση.

2. Αιτιολογία

2.1 Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

2.1.1 Η ΕΕ έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στην επίτευξη της ισότητας των φύλων, χάρη στη νομοθεσία για την ίση μεταχείριση, στην ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου, στα ειδικά μέτρα για την πρόοδο των γυναικών, στα προγράμματα δράσης, στον κοινωνικό διάλογο και στον διάλογο με την κοινωνία των πολιτών. Εντούτοις, οι ανισότητες παραμένουν και μπορεί να οξυνθούν, δεδομένου ότι ο αυξανόμενος παγκόσμιος οικονομικός ανταγωνισμός απαιτεί ένα πιο ευέλικτο και κινητικό εργατικό δυναμικό. Οι επιπτώσεις είναι πιο αισθητές στις γυναίκες, οι οποίες είναι συχνά υποχρεωμένες να επιλέξουν ανάμεσα στα παιδιά και την επαγγελματική σταδιοδρομία, επειδή υπάρχει έλλειψη ευέλικτων ρυθμίσεων εργασίας και υπηρεσιών φροντίδας και επειδή εμμένουν τα στερεότυπα των φύλων και ο άνισος καταμερισμός των οικογενειακών υποχρεώσεων με τους άνδρες.

⁽¹⁾ Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου για το συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων (COM(2005) 646 τελικό).
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/el/com/2005/com2005_0646el01.pdf.

2.1.2 Ο χάρτης πορείας της Επιτροπής περιγράφει έξι τομείς που θα έχουν προτεραιότητα στη δράση της ΕΕ για την ισότητα των δύο φύλων κατά την περίοδο 2006-2010:

- οικονομική ανεξαρτησία επί ίσοις όροις για γυναίκες και άνδρες·
- συμφιλίωση της ιδιωτικής και της επαγγελματικής ζωής·
- ίση εκπροσώπηση στη λήψη αποφάσεων·
- εξάλειψη όλων των μορφών βίας με βάση το φύλο·
- εξάλειψη των στερεοτύπων των φύλων·
- προώθηση της ισότητας των φύλων στις εξωτερικές και αναπτυξιακές πολιτικές.

Για κάθε τομέα προσδιορίζονται στόχοι και ενέργειες προτεραιότητας. Η Επιτροπή δεν μπορεί να επιτύχει τους στόχους αυτούς μόνη της, καθώς σε πολλούς τομείς το κέντρο βάρους της δράσης βρίσκεται στο επίπεδο του κράτους μέλους. Επομένως, ο χάρτης αυτός απηχεί τη δέσμευση της Επιτροπής να προωθήσει την ατζέντα της ισότητας των φύλων, ενισχύοντας τη σύμπραξη με τα κράτη μέλη και τους άλλους φορείς.

2.1.3 Η Επιτροπή προσδιορίζει επίσης ορισμένες βασικές ενέργειες για τη βελτίωση της διακυβέρνησης για την ισότητα των φύλων και δεσμεύεται να παρακολουθεί στενά την πρόοδο.

2.2 Γενικές παρατηρήσεις

2.2.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πολιτική βούληση της Επιτροπής να διατηρήσει την ατζέντα της ισότητας των φύλων σε υψηλή θέση προτεραιότητας στο πρόγραμμα δράσης της για την περίοδο 2006-2010. Εκτιμά την προσωπική δέσμευση του Προέδρου Barroso υπέρ της υιοθέτησής της και συμφωνεί με τη σημασία της συμμετοχής όλων των ενδιαφερόμενων μερών στην εφαρμογή των προτεραιοτήτων της.

2.2.2 Η ισότητα των φύλων είναι ένα θεμελιώδες δικαίωμα, μια κοινή αξία της ΕΕ και των κρατών μελών της και μια απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη των στόχων της ΕΕ για την ανάπτυξη, την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή, οι οποίοι αποτελούν επίσης τους βασικούς πυλώνες της ατζέντας της Λισαβώνας. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη στρατηγική του χάρτη πορείας, που βασίζεται στη διπλή προσέγγιση της ενσωμάτωσης της ισότητας των φύλων σε συνδυασμό με συγκεκριμένες ενέργειες.

2.2.3 Η πρόοδος που έχει σημειωθεί από τις γυναίκες, ακόμα και σε βασικούς τομείς όπως η εκπαίδευση και η έρευνα, δεν αντικατοπτρίζεται πλήρως στη θέση που κατέχουν οι γυναίκες στην αγορά εργασίας. Η ΕΕ δεν έχει την πολυτέλεια να αφήσει ανεκμετάλλευτο μέρος του ανθρώπινου κεφαλαίου της. Ταυτόχρονα, οι δημογραφικές αλλαγές, που οδηγούν σε χαμηλό ποσοστό γεννήσεων και σε συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού, αποτελούν προκλήσεις που απειλούν τον πολιτικό και οικονομικό ρόλο της ΕΕ.

2.2.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης τον στόχο της Επιτροπής να αντιμετωπίσει και να εξαλείψει τη βία που συνδέεται με το φύλο και το εμπόριο ανθρώπων, τα οποία αποτελούν εμπόδια στην επίτευξη της ισότητας των φύλων και συνιστούν παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών.

2.2.5 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη δέσμευση της Επιτροπής να αντιμετωπίσει τις παγκόσμιες προκλήσεις και να προστατεύσει και να ενσωματώσει τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών σε όλες τις εξωτερικές πολιτικές, δράσεις και προγράμματα της ΕΕ.

2.3 Ειδικές παρατηρήσεις για το Μέρος I: Τομείς προτεραιότητας της δράσης για την ισότητα των φύλων

2.3.1 Για την επιτυχή αντιμετώπιση των τομέων προτεραιότητας που προσδιορίζονται στον χάρτη πορείας απαιτούνται ολοκληρωμένες στρατηγικές, καθώς και να διασφαλιστεί ότι το ζήτημα της ισότητας των φύλων αντιμετωπίζεται ρητώς και περιλαμβάνεται σε όλες τις πολιτικές, στο κατάλληλο κοινοτικό και εθνικό επίπεδο. Οι μηχανισμοί και οι πόροι της ΕΕ πρέπει να ενισχυθούν προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε εθνικό επίπεδο, όπως ορίζεται στο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Ισότητα των Φύλων που εγκρίθηκε από το εαρινό Συμβούλιο του 2006.

2.3.2 Χρειάζεται συγκεκριμένη παρακολούθηση του χάρτη πορείας σε συνεργασία με τα κράτη μέλη. Παρόλο που ήδη υπάρχουν δείκτες για την παρακολούθηση της προόδου, είναι σημαντικό να αναπτυχθούν συγκρίσιμα στοιχεία στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.3.3 Επίτευξη της οικονομικής ανεξαρτησίας επί ίσοις όροις για τις γυναίκες και τους άνδρες

2.3.3.1 Επίτευξη των στόχων της Λισαβώνας για την απασχόληση

2.3.3.1.1 Σύμφωνα με τους στόχους της Λισαβώνας, η απασχόληση των γυναικών πρέπει να φθάσει το 60 % μέχρι το 2010. Παρά τις ανεπιλημένες δεσμεύσεις των κρατών μελών σε σχέση με τη στρατηγική της Λισαβώνας, το πρόγραμμα δράσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση και την ύπαρξη ενός δεσμευτικού συνόλου κοινοτικών κανόνων σχετικά με την ισότητα των φύλων στην απασχόληση, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των φύλων. Το ποσοστό απασχόλησης είναι χαμηλότερο για τις γυναίκες (55,7 % έναντι 70 % για τους άνδρες) και πολύ χαμηλότερο (31,7 %) για τις γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας, 55-64 ετών. Το ποσοστό ανεργίας των γυναικών είναι επίσης υψηλότερο από των ανδρών (9,7 % έναντι 7,8 %). Πρέπει να ενισχυθεί η διάσταση του φύλου στη στρατηγική της Λισαβώνας για την απασχόληση και την ανάπτυξη.

2.3.3.1.2 Η Επιτροπή εστιάζεται στη συμμόρφωση με τη νομοθεσία για την ίση μεταχείριση, στην αποτελεσματική χρήση των νέων διαρθρωτικών ταμείων και στην αμοιβή της εργασίας, ιδίως μέσω της εξατομίκευσης των δικαιωμάτων που συνδέονται με τα συστήματα φορολογίας και κοινωνικής ασφάλισης. Η ΕΟΚΕ

επικροτεί τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για την Ισότητα των Φύλων, ωστόσο απαιτούνται επαρκείς ανθρωπίνι και οικονομικοί πόροι για την αποτελεσματική του λειτουργία (2).

2.3.3.1.3 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι χρειάζονται κοινές προτεραιότητες κατά τον συντονισμό των πολιτικών απασχόλησης, προκειμένου να αυξηθεί το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών. Κατά την αξιολόγηση των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων, η Επιτροπή πρέπει να διασφαλίσει ότι δίδεται προτεραιότητα στις διαφορές μεταξύ των φύλων και ότι λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα.

2.3.3.1.4 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι εθνικές κυβερνήσεις, οι εθνικοί οργανισμοί ισότητας και οι κοινωνικοί εταίροι όλων των κρατών μελών έχουν σαφή υποχρέωση να διασφαλίζουν ότι τα συστήματα αμοιβής που εφαρμόζουν δεν εισάγουν διακρίσεις όσον αφορά τις αμοιβές μεταξύ γυναικών και ανδρών.

2.3.3.1.5 Η ΕΟΚΕ ανησυχεί μήπως ορισμένες νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας οδηγήσουν στην εκμετάλλευση των εργαζομένων και στην απασχόληση των γυναικών συχνά σε επισφαλείς θέσεις εργασίας και πιστεύει ακράδαντα ότι θα πρέπει να εξευρεθεί ισορροπία μεταξύ ευελιξίας και ασφάλειας.

Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ύπαρξη αξιόπιστων και συγκρίσιμων στοιχείων με βάση το φύλο σχετικά με τα εμπόδια που συναντούν οι γυναίκες με αναπηρίες στην απασχόληση έχει καθοριστική σημασία για την ενσωμάτωσή τους στην αγορά εργασίας.

2.3.3.2 Εξάλειψη των διαφορών στις αμοιβές των δύο φύλων

2.3.3.2.1 Παρά την κοινοτική νομοθεσία για τις ίσες αμοιβές, οι γυναίκες στην ΕΕ κερδίζουν κατά μέσο όρο 15 % λιγότερο από τους άνδρες (3) και αυτή η διαφορά μειώνεται με πολύ πιο αργό ρυθμό σε σχέση με τη διαφορά των ποσοστών απασχόλησης των δύο φύλων. Η διατήρηση αυτής της διαφοράς προκύπτει από τις άμεσες και έμμεσες διακρίσεις εις βάρος των γυναικών και στις διαρθρωτικές ανισότητες, όπως ο διαχωρισμός των φύλων όσον αφορά τους τομείς, τα επαγγέλματα και τα εργασιακά πρότυπα, οι διακοπές της επαγγελματικής σταδιοδρομίας για τη φροντίδα των παιδιών και άλλων μελών της οικογένειας, η πρόσβαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, τα μεροληπτικά συστήματα αξιολόγησης και αμοιβής και τα στερεότυπα. Δεν έχουν απαιτηθεί όλα τα κράτη μέλη διαθέσιμους τεχνικούς, ανθρωπίνους και οικονομικούς πόρους.

2.3.3.2.2 Στην εξαγγελθείσα ανακοίνωσή της σχετικά με τις διαφορές στις αμοιβές μεταξύ των δύο φύλων και τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, η Επιτροπή θα πρέπει να διασφαλίσει ότι υπάρχει μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ των εθνικών νομικών διατάξεων για τα ίσα δικαιώματα των φύλων, καθώς και εύκολη πρόσβαση σε μέσα προσφυγής.

(2) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 28.9.2005 με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων», εισηγήτρια: η κ. Stechova (EE C 24 της 31.1.2006, σ. 29-33).
URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/el/oj/2006/c_024/c_02420060131el00290033.pdf.

(3) Μη διορθωμένη διαφορά.

2.3.3.3 Γυναίκες επιχειρηματίες

2.3.3.3.1 Οι γυναίκες αντιστοιχούν, κατά μέσο όρο, στο 30 % των επιχειρηματιών στην ΕΕ. Αντιμετωπίζουν συχνά μεγαλύτερες δυσκολίες από τους άνδρες στη σύσταση επιχειρήσεων και στην πρόσβαση στη χρηματοδότηση και την κατάρτιση. Το πρόγραμμα δράσης της ΕΕ για την επιχειρηματικότητα πρέπει να υλοποιηθεί περαιτέρω και να γίνει πιο ευαίσθητο στο θέμα της ισότητας των φύλων. Είναι απαραίτητη η προώθηση της επιχειρηματικότητας και η παροχή πληροφοριών και αρχικής στήριξης για τη διευκόλυνση της δημιουργίας και της ανάπτυξης νέων εταιρειών με διάφορες τεχνικές όπως η ευκολότερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση για τη σύσταση νέων επιχειρήσεων. Θα πρέπει να εφαρμοστούν στρατηγικές που βελτιώνουν την πρόσβαση των γυναικών στις τραπεζικές πιστώσεις και υπηρεσίες. Επίσης, θα πρέπει να διευκολυνθεί η δικτύωση των γυναικών επιχειρηματιών με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, προκειμένου να δημιουργηθούν πακέτα εξατομικευμένης στήριξης, ιδίως όσον αφορά τη μικροχρηματοδότηση.

2.3.3.3.2 Τα εθνικά προγράμματα σπουδών της μέσης και της ανώτερης και ανώτατης βαθμίδας θα πρέπει να περιλαμβάνουν εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα, ιδίως για τις γυναίκες, προκειμένου να προωθηθεί η νοοτροπία της συμμετοχής των γυναικών στην ανάπτυξη καινοτόμων ιδεών σε αυτόν τον τομέα. Ωστόσο, δεν επιθυμούν όλες οι γυναίκες να γίνουν ανεξάρτητοι επιχειρηματίες. Τα εθνικά προγράμματα σπουδών, συνεπώς, θα πρέπει να ενημερώνουν επίσης τους σπουδαστές για τα δικαιώματά τους σε σχέση με την απασχόληση και να τους ενθαρρύνουν να στραφούν σε «μη παραδοσιακούς» τομείς.

2.3.3.3.3 Μια ειδική, αλλά ολοκληρωμένη πολιτική για τη γυναικεία επιχειρηματικότητα θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη για την αντιμετώπιση των διαφορών μεταξύ των φύλων ως προς την απασχόληση σε τεχνικούς τομείς όπως η μηχανική, οι υπηρεσίες που σχετίζονται με τις ΤΠΕ και οι θέσεις ειδικευμένης απασχόλησης.

2.3.3.4 Ισότητα των δύο φύλων στην κοινωνική προστασία και στην καταπολέμηση της φτώχειας

2.3.3.4.1 Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας πρέπει να αποβάλουν τα ανικίνητρα που εμποδίζουν τις γυναίκες και τους άνδρες να εισέλθουν και να παραμείνουν στην αγορά εργασίας και να τους επιτρέψουν να σωρεύουν μεμονωμένα συνταξιοδοτικά δικαιώματα. Οι γυναίκες θα πρέπει να μπορούν να απολαύουν συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων και θα πρέπει να βρεθούν εναλλακτικοί τρόποι εξασφάλισης της συνταξιοδοτικής τους κάλυψης. Ωστόσο, είναι και πάλι πιθανό η επαγγελματική σταδιοδρομία των γυναικών να είναι μικρότερης διάρκειας ή να διακοπεί και, συνεπώς, οι γυναίκες να έχουν λιγότερα δικαιώματα από τους άνδρες. Αυτό αυξάνει τον κίνδυνο της φτώχειας, ιδίως για τους μόνους γονείς, τις γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας ή τις γυναίκες που εργάζονται σε οικογενειακές επιχειρήσεις, π.χ. στους τομείς της γεωργίας, της αλιείας, του λιανικού εμπορίου και της μεταποίησης. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να διασφαλίζουν την προστασία των μεταναστριών από την εκμετάλλευση στους τομείς αυτούς.

2.3.3.4.2 Θα πρέπει να εντατικοποιηθούν οι στρατηγικές, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι γυναίκες που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της φτώχειας, είτε είναι ενταγμένες στην αγορά εργασίας είτε όχι, θα αναπτύξουν αξιοποιήσιμες στην αγορά δεξιότητες, οι οποίες θα τους εγγυηθούν τη μελλοντική οικονομική τους ανεξαρτησία⁽⁴⁾.

(4) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 29.9.2005 με θέμα «Οι γυναίκες και η φτώχεια στην Ευρώπη», εισηγήτρια: η κ. King (ΕΕ C 24 της 31.1.2006, σ. 95-101).
URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/el/oj/2006/c_024/c_02420060131el00950101.pdf.

2.3.3.4.3 Η ΕΟΚΕ προτείνει να εντατικοποιηθούν οι στρατηγικές για την ισότητα των φύλων στην κοινωνική προστασία και στην καταπολέμηση της φτώχειας, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα συστήματα φορολογίας και κοινωνικής ασφάλισης ανταποκρίνονται στις ανάγκες των γυναικών που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της φτώχειας και ιδιαίτερα των ανύπαντρων μητέρων. Θα πρέπει, επίσης, να διατυπωθούν συγκεκριμένες προτάσεις πολιτικής για την ενθάρρυνση των μόνων γονέων να αναπτύξουν αξιοποιήσιμες στην αγορά δεξιότητες και για τη διευκόλυνση της πρόσβασής τους στην απασχόληση. Συγκεκριμένα, είναι αναγκαίο να αναθεωρηθεί η μικρή διαφορά που υπάρχει σήμερα μεταξύ του επιδόματος ανεργίας, συν τις συμπληρωματικές παροχές για τα εξαρτώμενα μέλη της οικογένειας, και του εθνικού κατώτατου μισθού, η οποία είναι εντονότερα αισθητή σε ορισμένα κράτη μέλη.

2.3.3.4.4 Στην πράξη, η ενίσχυση της ελκυστικότητας της εργασίας δεν θα πρέπει να περιορίζεται αποκλειστικά στο πακέτο αμοιβής, αλλά και σε άλλα, μη οικονομικά κίνητρα, όπως η ευελιξία και οι ευκαιρίες κατάρτισης για τους εργαζομένους χαμηλής ειδίκευσης. Θα πρέπει να παρέχονται κατάλληλα επιδοτούμενες υπηρεσίες παιδικής μέριμνας για τις οικογένειες — μονογονεϊκές ή μη — με δύο ή περισσότερα τέκνα, που διατρέχουν τον κίνδυνο της φτώχειας.

2.3.3.4.5 Ο κίνδυνος φτώχειας είναι πολύ υψηλότερος στα μονογονεϊκά νοικοκυριά (35 % κατά μέσο όρο στην ΕΕ), στο 85 % των οποίων ο αρχηγός είναι γυναίκα. Οι γυναίκες ηλικίας άνω των 65 ετών διατρέχουν επίσης υψηλό κίνδυνο φτώχειας. Οι γυναίκες με χαμηλή ειδίκευση διατρέχουν κίνδυνο να εκποιστούν από την αγορά εργασίας πριν από την ηλικία συνταξιοδότησης.

2.3.3.5 Αναγνώριση της διάστασης των δύο φύλων στην υγεία

2.3.3.5.1 Οι γυναίκες και οι άνδρες έρχονται αντιμέτωποι με συγκεκριμένους κινδύνους, ασθένειες, ζητήματα και πρακτικές που έχουν αντίκτυπο στην υγεία τους. Σε αυτά περιλαμβάνονται περιβαλλοντικά ζητήματα όπως η χρήση χημικών ουσιών, οι οποίες αντιμετωπίζονται στην πρόταση REACH, και φυτοφαρμάκων, τα οποία μεταδίδονται συχνά μέσω του θηλασμού. Σήμερα, η ιατρική έρευνα και τα πρότυπα υγείας και ασφάλειας σχετίζονται περισσότερο με τους τομείς εργασίας στους οποίους κυριαρχούν άνδρες. Οι γνώσεις και η έρευνα σε αυτόν τον τομέα, όπως και οι στατιστικές και οι δείκτες, θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω και από τη σκοπιά των γυναικών.

2.3.3.5.2 Όσον αφορά τα μέτρα για τη βελτίωση της επαγγελματικής υγείας και ασφάλειας των γυναικών στους τομείς όπου υπερτερούν αριθμητικά, οι εθνικές στρατηγικές για την υγεία και τη μακροχρόνια περιθαλψη θα πρέπει να περιλαμβάνουν ολοκληρωμένες πολιτικές σχετικά με τα υγειονομικά πρότυπα στον χώρο εργασίας για τις αγρότισσες και την υγεία των γυναικών στις αγροτικές οικογένειες εν γένει, καθώς και σχετικά με τις κακώσεις λόγω επαναλαμβανόμενης καταπόνησης στη βιομηχανία. Θα πρέπει να περιλαμβάνουν επίσης ενημέρωση και εκπαίδευση των γυναικών για τη χειραφέτησή τους.

2.3.3.5.3 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ ζητεί περισσότερη εξέταση, έρευνα και ανάλυση της επίπτωσης των απαιτήσεων φροντίδας άλλων ατόμων και της συνακόλουθης καταπόνησης της σωματικής και ψυχικής υγείας των γυναικών.

2.3.3.5.4 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τους στόχους της ΕΕ σχετικά με την ισότητα των φύλων και ζητεί να εφαρμοσθεί η ανοικτή μέθοδος συντονισμού στον τομέα της υγειονομικής περιθάλψης, με την ενσωμάτωση στόχων σχετικών με την ισότητα των φύλων και την πρόβλεψη της ενίσχυσης των προγραμμάτων πρόληψης. Επιπλέον, χρειάζεται να εντατικοποιηθούν ευαισθητοποιημένες ως προς τη διάσταση του φύλου πρωτοβουλίες σχετικά με τις σεξουαλικά μεταδιδόμενες ασθένειες (συμπεριλαμβανομένου του ιού HIV/AIDS) και τα θέματα σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας.

2.3.3.6 Καταπολέμηση των πολλαπλών διακρίσεων, ειδικότερα εις βάρος των μεταναστριών και των γυναικών που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες

2.3.3.6.1 Οι γυναίκες που ανήκουν σε μειονεκτούσες ομάδες βρίσκονται συχνά σε χειρότερη θέση από τους άνδρες της ίδιας ομάδας. Υφίστανται συχνά διπλή διάκριση. Απαιτείται προαγωγή της ισότητας των φύλων στις πολιτικές μετανάστευσης και ένταξης, προκειμένου να εξασφαλιστούν τα δικαιώματα των γυναικών και η συμμετοχή τους στα κοινά, να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες απασχόλησής τους και να βελτιωθεί η πρόσβασή τους στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.

2.3.3.6.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την απογοήτευσή της για το γεγονός ότι στους στόχους του προγράμματος της Χάγης, οι οποίοι εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για να εφαρμοστούν στον τομέα της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης κατά την περίοδο 2005-2010, δεν λαμβάνεται υπόψη η συγκεκριμένη κατάσταση των μεταναστριών. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει το φαινόμενο της αύξησης του ποσοστού των γυναικών μεταξύ των μεταναστών και συνιστά την πλήρη ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην πολιτική και τις δράσεις της ΕΕ σε κάθε στάδιο της μεταναστευτικής διαδικασίας, αλλά ιδιαίτερα στο στάδιο της εισόδου και της ένταξης στις κοινωνίες υποδοχής.

2.3.3.6.3 Η μεταφορά και η εφαρμογή των υφιστάμενων νομικών μέσων που σχετίζονται με το άσυλο, ιδίως για την προσωρινή προστασία και τους ελάχιστους κανόνες για τις συνθήκες υποδοχής, συνάδουν με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951. Επιπλέον, οι πολιτικές ασύλου θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν τη φύση της δίωξης λόγω φύλου των γυναικών που εγκαταλείπουν τη χώρα τους για αυτόν τον λόγο.

2.3.3.7 Οι βασικές ενέργειες που προσδιορίζει η Επιτροπή σε αυτόν τον τομέα

2.3.3.7.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις βασικές ενέργειες που προσδιορίζονται από την Επιτροπή, ιδίως όπου δίδεται προτεραιότητα στην παρακολούθηση και την ενίσχυση της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου. Συμφωνεί με τις πρωτοβουλίες για τον εξορθολογισμό της ανοικτής μεθόδου συντονισμού που καλύπτει τις συντάξεις, την κοινωνική ένταξη, την υγεία και τη μακροχρόνια περιθάλψη, οι οποίες θα πρέπει να επικεντρώνονται στην προαγωγή της ισότητας ανδρών και γυναικών⁽⁹⁾.

⁽⁹⁾ Βλ. σημείο 5.2.2 της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ, της 20ής Απριλίου 2006, με θέμα «Στρατηγική για έναν ανοιχτό συντονισμό στον τομέα της κοινωνικής προστασίας», εισηγητής: ο κ. Olsson (ΕΕ C 185 της 8.8.2006, σ. 87).
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/el/oj/2006/c_185/c_18520060808el00870091.pdf.

2.3.4 Ενίσχυση της συμφιλίωσης της εργασίας, της ιδιωτικής και της οικογενειακής ζωής

2.3.4.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημασία της ανάπτυξης μέτρων, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού συγκεκριμένων στόχων και δεικτών, προκειμένου να εξασφαλιστεί η παροχή υπηρεσιών φροντίδας των παιδιών από τη βρεφική ηλικία μέχρι την ηλικία έναρξης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και οικονομικά προσιτών και προσπελάσιμων υπηρεσιών φροντίδας για άλλα εξαρτώμενα άτομα, καθώς αυτό επηρεάζει άμεσα τη συμμετοχή των γυναικών στην αμειβόμενη εργασία. Θα πρέπει, επίσης, να δημιουργηθούν υπηρεσίες φύλαξης των παιδιών μετά το σχολείο, για όλη τη διάρκεια της σχολικής τους ζωής, οι οποίες να συνδυάζονται με τις ώρες εργασίας των γονέων.

2.3.4.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη σημασία της επίτευξης ισορροπίας μεταξύ της προσωπικής και της επαγγελματικής ζωής και αναγνωρίζει ότι τα οφέλη διαδεδομένα στον βαθμό που θα έπρεπε. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί μήπως ορισμένες νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας οδηγήσουν στην εκμετάλλευση των εργαζομένων και στην απασχόληση των γυναικών συχνά σε επισφαλείς θέσεις εργασίας και πιστεύει ακράδαντα ότι ευελιξία και ασφάλεια οφείλουν να συνυπάρχουν στο πλαίσιο μίας ισορροπής σχέσης.

2.3.4.3 Η ΕΕ έχει αναγνωρίσει τη σημασία της επίτευξης ισορροπίας μεταξύ της προσωπικής και της επαγγελματικής ζωής για τις γυναίκες και τους άνδρες⁽⁶⁾. Ο κατά φύλο διαχωρισμός των οικιακών καθηκόντων και των καθηκόντων φροντίδας στο σπίτι πρέπει να αλλάξει, προκειμένου να επιτευχθεί ίσος καταμερισμός τους μεταξύ ανδρών και γυναικών. Ο ρόλος των ανδρών στο οικοκυριό πρέπει να αυξηθεί. Επιπλέον, στο πλαίσιο των τρεχουσών συζητήσεων σχετικά με την αναθεώρηση της οδηγίας για τον χρόνο εργασίας, θα πρέπει να καθιερωθούν ωράρια εργασίας τα οποία να είναι κοινωνικά συμβατά με τις οικογενειακές ευθύνες.

Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημασία της ανάπτυξης μέτρων, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού συγκεκριμένων στόχων και δεικτών, προκειμένου να εξασφαλιστεί η παροχή υπηρεσιών φροντίδας όχι μόνο των παιδιών, αλλά και των εξαρτώμενων ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρία.

2.3.5 Προώθηση της ίσης συμμετοχής γυναικών και ανδρών στη λήψη αποφάσεων

2.3.5.1 Η υποεκπροσώπηση των γυναικών στην πολιτική, στη λήψη αποφάσεων στον οικονομικό τομέα και στον τομέα των επιστημών και της τεχνολογίας εξακολουθεί να μην αντιμετωπίζεται επαρκώς. Οι βασικές ενέργειες της Επιτροπής αποσκοπούν στην αντιμετώπιση αυτής της αντιδημοκρατικής κατάστασης. Ωστόσο, η δέσμευση των κρατών μελών να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα εξακολουθεί να είναι πολύ αδύναμη. Ο διαχωρισμός των φύλων είναι ορατός τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Οι γυναίκες υποεκπροσωπούνται στις θέσεις εργασίας ανώτατου επιπέδου και στις θέσεις λήψης αποφάσεων τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

⁽⁶⁾ Ψήφισμα του Συμβουλίου και των Υπουργών απασχόλησης και κοινωνικής πολιτικής, της 29ης Ιουνίου 2000, σχετικά με την ισορροπη συμμετοχή γυναικών και ανδρών στην επαγγελματική και οικογενειακή ζωή (2000/C 218/02)
URL: [http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000Y0731\(02\):EL:NOT](http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000Y0731(02):EL:NOT).

2.3.5.2 Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά να καθιερωθούν στόχοι και προθεσμίες για την επίτευξη ισοτιμίας, προκειμένου να αυξηθεί η συμμετοχή των γυναικών σε όλες τις μορφές λήψης αποφάσεων, καθώς πιστεύει ότι με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε να ενισχυθεί πραγματικά η εκπροσώπηση των γυναικών στην πολιτική ηγεσία, στη λήψη αποφάσεων στον οικονομικό τομέα και στον τομέα των επιστημών και της τεχνολογίας.

2.3.5.3 Επιπλέον, όλα τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα θα πρέπει να εφαρμόσουν αποτελεσματικά θετικά μέτρα δράσης σε όλα τα επίπεδα όπου οι γυναίκες υποεκπροσωπούνται στη λήψη αποφάσεων, σύμφωνα με το άρθρο 1δ (77) (96) του Κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας της 1.5.2004 (7). Τα αποτελέσματα αυτών των θετικών μέτρων δράσης θα πρέπει να αποτελούν αντικείμενο τακτικής παρακολούθησης και διαχείρισης.

2.3.6 Εξάλειψη της βίας και του εμπορίου ανθρώπων με βάση το φύλο

2.3.6.1 Η Επιτροπή έχει δεσμευτεί να καταπολεμήσει όλες τις μορφές βίας. Οι γυναίκες είναι τα κύρια θύματα της βίας που συνδέεται με το φύλο. Η ΕΟΚΕ έχει εξετάσει πρόσφατα το ζήτημα αυτό σε μία γνωμοδότηση πρωτοβουλίας σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία σε βάρος γυναικών (8). Η ενδοοικογενειακή βία σε βάρος των γυναικών εμποδίζει την κοινωνική τους ένταξη και ιδιαίτερα την ένταξή τους στην αγορά εργασίας, με αποτέλεσμα την περιθωριοποίηση, τη φτώχεια και την οικονομική και υλική τους εξάρτηση. Θα πρέπει να αναπτυχθεί ένα ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τη βία σε βάρος γυναικών.

2.3.6.2 Το εμπόριο ανθρώπων δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί ανεξάρτητα. Αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του οργανωμένου εγκλήματος και απαιτείται συνεργασία όλων των κρατών μελών, προκειμένου να μπορέσει να λειτουργήσει αποτελεσματικά μια πιο συνεκτική πολιτική ασφαλείας και ένα κοινό νομικό πλαίσιο στον τομέα αυτόν. Το πρόγραμμα της Χάγης (9) και η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του διακρατικού οργανωμένου εγκλήματος (10) καθορίζουν τους στόχους της ΕΕ στον τομέα αυτόν. Η ΕΟΚΕ έχει υιοθετήσει μία γνωμοδότηση, στην οποία τονίζει τη σημασία της αποτελεσματικής ασφαλείας που υπερασπίζεται τους πολίτες σε μια ελεύθερη και ανοιχτή κοινωνία, όπου βασιλεύει ο νόμος και η δικαιοσύνη, στο πλαίσιο του κράτους δικαίου (11).

(7) Βλ.: http://www.europa.eu.int/comm/dgs/personnel_administration/statut/tocel100.pdf.

(8) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 16.3.2006 με θέμα «Ενδοοικογενειακή βία σε βάρος γυναικών», εισηγήτρια: η κ. Heinisch (EE C 110 της 9.5.2006, σ. 89).
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/el/oj/2006/c_110/c_11020060509el00890094.pdf.

(9) Βλ. http://ec.europa.eu/justice_home/news/information_dossiers/the_hague_priorities/index_en.htm.

(10) Βλ. http://www.unodc.org/unodc/crime_cicp_convention.html.

(11) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 15.12.2005 για την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Πρόγραμμα της Χάγης: Δέκα προτεραιότητες για την επόμενη πενταετία — Η εταιρική σχέση για την ανανέωση της Ευρώπης στον τομέα της ελευθερίας, της ασφαλείας και της δικαιοσύνης», εισηγητής: ο κ. Pariza-Castapos (EE C 65 της 17.3.2006, σ. 120-130).
URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do?year=2006&serie=C&text-field2=185&Submit=Search>.

2.3.6.3 Οι γυναίκες που αποτελούν θύματα εμπορίου ανθρώπων δεν θα πρέπει να υποβάλλονται σε ακούσιο επαναπατρισμό, διότι ενδέχεται να διατρέχουν κίνδυνο από τους εμπόρους στην πατρίδα τους, εάν αναγκαστούν να επιστρέψουν. Θα πρέπει, αντίθετα, να τους χορηγείται δικαίωμα διαμονής στη χώρα όπου τις έχουν φέρει, με πρόβλεψη των κατάλληλων εγγυήσεων κατά της πιθανής κατάχρησης αυτού του δικαιώματος.

2.3.6.4 Η ΕΟΚΕ ζητεί από τα κράτη μέλη να φροντίσουν να ληφθούν μέτρα, προκειμένου να παρέχονται στις γυναίκες που έχουν πέσει θύματα εμπορίας για σεξουαλική εκμετάλλευση περισσότερα δικαιώματα και στήριξη. Θα πρέπει να αντιμετωπιστεί η κλιμάκωση της ζήτησης σεξουαλικών υπηρεσιών, ιδίως με την αύξηση των εκστρατειών ευαισθητοποίησης που απευθύνονται στους πελάτες. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης εκπαιδευτικής πρωτοβουλίας για τη διεύρυνση της πρόσβασης σε εναλλακτικές θέσεις απασχόλησης και χρηματοδότηση.

2.3.6.5 Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο ποινικοποίησης της αγοράς σεξουαλικών υπηρεσιών ή, τουλάχιστον, μεγαλύτερης προστασίας των θυμάτων εμπορίας ή άλλων ατόμων που συμμετέχουν ακουσίως στο σεξουαλικό εμπόριο.

2.3.7 Εξάλειψη των στερεοτύπων των φύλων στην κοινωνία

2.3.7.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι τα μέσα ενημέρωσης έχουν βασικό ρόλο στη διαμόρφωση των συμπεριφορών και των στάσεων. Οι προτεινόμενες ενέργειες που καλύπτουν την εξάλειψη των στερεοτύπων των φύλων στην εκπαίδευση, στην αγορά εργασίας και στα μέσα ενημέρωσης ασχολούνται με τα θέματα αυτά και παρέχουν κατευθύνσεις για τα κράτη μέλη.

2.3.7.2 Αναγνωρίζοντας ότι η πρόσβαση των γυναικών στα μέσα ενημέρωσης και ιδίως στις θέσεις λήψης αποφάσεων αυτών των μέσων εξακολουθεί να είναι ανεπαρκής, η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι χρειάζεται να αναπτυχθούν πολιτικές για την ισότητα των φύλων και τα μέσα ενημέρωσης. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά:

α) να αναπτυχθούν πανευρωπαϊκές δράσεις ευαισθητοποίησης σχετικά με τη μηδενική ανοχή των σεξιστικών προσβολών και των υποβιβαστικών εικόνων των γυναικών στα μέσα ενημέρωσης·

β) να διασφαλίσουν τα κράτη μέλη ότι οι οπτικοακουστικές εμπορικές ανακοινώσεις (διαφημίσεις) δεν εισάγουν διακρίσεις λόγω φυλής, φύλου ή εθνικότητας, όπως συνιστάται στην πρόταση οδηγίας της Επιτροπής για τον συντονισμό ορισμένων διατάξεων σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων (12).

γ) να ενθαρρυνθεί η εισαγωγή μαθημάτων κατάρτισης σε θέματα ισότητας των φύλων στα ιδρύματα κατάρτισης στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και να καθιερωθούν παράλληλα ισχυροί μηχανισμοί για την εξασφάλιση της ισορροπίας μεταξύ των δύο φύλων σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων της βιομηχανίας των μέσων ενημέρωσης·

(12) COM(2005) 646 τελικό. Βλ. υποσημείωση 2.

δ) να αναπτυχθούν δημόσιες ραδιοτηλεοπτικές υπηρεσίες ως ανεξάρτητο μέσο ενημέρωσης, επιφορτισμένο με τη δημόσια υπηρεσία της διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ισότητας των δύο φύλων.

2.3.7.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την προτεινόμενη ενέργεια να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση σχετικά με την ισότητα των φύλων μέσω του σχεδίου της Επιτροπής για «δημοκρατία, διάλογο και δημόσια συζήτηση»⁽¹³⁾ («Σχέδιο Δ»), καθώς και των συναφών με αυτό δραστηριοτήτων που διοργανώνονται από τα γραφεία εκπροσώπησης της στα κράτη μέλη.

2.3.8 Προώθηση της ισότητας των φύλων εκτός ΕΕ

2.3.8.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον ρόλο της Επιτροπής στην προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών σε διεθνές επίπεδο.

2.3.8.2 Οι εξωτερικές και αναπτυξιακές πολιτικές της ΕΕ πρέπει να αντικατοπτρίζουν το γεγονός ότι οι γυναίκες διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην εξάλειψη της φτώχειας και ότι η οικονομική, εκπαιδευτική, πολιτική και σεξουαλική χειραφέτησή τους δεν επηρεάζει μόνο τις ίδιες, αλλά και τις οικογένειές τους και την κοινωνία.

2.3.8.3 Η ΕΕ πρέπει επίσης να εγγυηθεί ότι οι ανάγκες και οι προοπτικές των γυναικών συνυπολογίζονται και παρακολουθούνται, τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο, και να διασφαλίσει ότι οι γυναίκες έχουν επαρκή πρόσβαση στη χρηματοοικονομική ενίσχυση της ΕΕ στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής αναπτυξιακής βοήθειας.

2.3.8.4 Σε καταστάσεις παρέμβασης σε περίπτωση κρίσης, χρειάζεται να ενσωματωθεί η διάσταση του φύλου στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ) σύμφωνα με την απόφαση 1325⁽¹⁴⁾ του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την ανάμιξη των γυναικών στην ειρηνική επίλυση συγκρούσεων, που εγκρίθηκε τον Νοέμβριο του 2000.

2.3.8.5 Η πολιτική ανθρωπιστικής βοήθειας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ECHO) θα πρέπει να δώσει προτεραιότητα στη βοήθεια και την οικονομική ενίσχυση των γυναικών θυμάτων βίας που συνδέεται με το φύλο σε περιόδους συγκρούσεων και να τους εξασφαλίζει τη δυνατότητα προσφυγής σε δικαστικούς μηχανισμούς του διεθνούς δικαίου μετά την ένσπλη σύγκρουση.

2.4 Μέρος II: Βελτίωση της διακυβέρνησης για την ισότητα των φύλων

2.4.1 Η ισότητα των φύλων μπορεί να επιτευχθεί μόνο με μια σαφή δέσμευση στο ύψιστο πολιτικό επίπεδο. Η Επιτροπή προωθεί την ισότητα των φύλων στο εσωτερικό της⁽¹⁵⁾ και υποστηρίζει ορισμένες δομές για τα ζητήματα των φύλων, στα οποία έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος. Εντούτοις, πρέπει ακόμα να επιτευχθεί σημαντική πρόοδος στους βασικούς τομείς που προσδιορίζονται στον χάρτη πορείας, πράγμα για το οποίο απαιτείται καλύτερη διακυβέρνηση σε όλα τα επίπεδα: θεσμικά όργανα της ΕΕ, κράτη μέλη, κοινοβούλια, κοινωνικοί εταίροι και κοινωνία των πολιτών. Σε εθνικό επίπεδο, η υποστήριξη των υπουργών που είναι αρμόδιοι για την ισότητα των φύλων έχει μεγάλη σημασία.

2.4.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά την ενίσχυση των δομών που υπάρχουν στην Επιτροπή για την προώθηση της ισότητας των φύλων, μέσω της βελτίωσης των συστημάτων συνοχής και δικτύωσης, καθώς και την ενίσχυση των μηχανισμών διαλόγου και διαβούλευσης με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών. Απαιτείται περισσότερη υποστήριξη και αναγνώριση των οργανώσεων των γυναικών σε εθνικό επίπεδο, καθώς και ενίσχυση των συνεργειών βάσει της αρχής της συμμετοχικής δημοκρατίας.

2.4.3 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη θέσπιση υποχρεωτικής ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου και κατάρτισης για την ευαισθητοποίηση σχετικά με την ισότητα των φύλων στο πλαίσιο της θεσμικής δομής της ΕΕ.

2.4.4 Η ΕΟΚΕ συνιστά, επίσης, να συσταθεί ομάδα εργασίας για τη συνεκτίμηση της διάστασης του φύλου στον προϋπολογισμό στη ΓΔ Προϋπολογισμός της Επιτροπής και να διεξάγεται χωριστή αξιολόγηση του αντικτύπου του προϋπολογισμού της ΕΕ στην ισότητα των φύλων σε ετήσια βάση.

2.4.5 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η παρακολούθηση της προόδου της εφαρμογής έχει καθοριστική σημασία για την επίτευξη των στόχων που προσδιορίζονται στον χάρτη πορείας. Η ενδιάμεση αξιολόγηση που θα πραγματοποιηθεί το 2008 θα πρέπει να χρησιμεύσει και για την ανάπτυξη περαιτέρω κατάλληλων μέτρων, εάν χρειάζεται, πέρα από τους τομείς που έχουν επισημανθεί μέχρι στιγμής, μέχρι το 2010 και τη συνέχεια του παρόντος χάρτη πορείας.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹³⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Η συμβολή της Επιτροπής κατά την περίοδο προβληματισμού και πέραν αυτής: Σχέδιο Δ για δημοκρατία, διάλογο και δημόσια συζήτηση (COM(2005) 494 τελικό).
URL: http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/el/com/2005/com2005_0494el01.pdf.

⁽¹⁴⁾ Βλ. <http://www.peacewomen.org/un/sc/1325.html> (εγκρίθηκε στις 31 Οκτωβρίου 2000).

⁽¹⁵⁾ Παράρτημα III της ανακοίνωσης.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Οι πανευρωπαϊκοί διάδρομοι μεταφορών 2004-2006»

(2006/C 318/30)

Στις 16 Δεκεμβρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει: «Οι πανευρωπαϊκοί διάδρομοι μεταφορών 2004-2006».

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή τους στις 4 Σεπτεμβρίου 2006 με βάση την εισηγητική έκθεση της κας ALLEWELDT.

Κατά την 429η σύνοδο της ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 192 ψήφους υπέρ, 4 κατά και 10 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Από τις αρχές της πανευρωπαϊκής πολιτικής μεταφορών το 1991, οπότε τέθηκαν τα θεμέλια για τον σχεδιασμό των μεγάλων διαδρόμων διασύνδεσης, η ΕΟΚΕ συμμετείχε ενεργά και με μεγάλη πεποίθηση σε αυτήν την πολιτική για την προώθηση της συνοχής πέραν των συνόρων της ΕΕ. Το 2003 εκδόθηκε ένας τόμος σχετικά με το έργο που ολοκληρώθηκε τα δέκα προηγούμενα έτη⁽¹⁾. Έκτοτε, μια μόνιμη ομάδα μελέτης συνεχίζει τις εργασίες για αυτό το θέμα. Η τελευταία γνωμοδότηση⁽²⁾ καλύπτει την περίοδο αναφοράς 2004-2006, ενώ στην παρούσα γνωμοδότηση εξετάζονται οι εξελίξεις έως τα μέσα του 2006.

1.2 Σκοπός της μόνιμης ομάδας μελέτης είναι η δημιουργία μιας κοινής πανευρωπαϊκής υποδομής μεταφορών, η οποία θα είναι ευθύς εξαρχής συνδεδεμένη με τους στόχους της πολιτικής για την ανάπτυξη ενός βιώσιμου και αποτελεσματικού συστήματος μεταφορών, καθώς και με τους στόχους της συνοχής, υπερβαίνοντας μάλιστα τα σύνορα της ΕΕ. Έτσι, πρέπει να συνεκτιμηθούν θέματα κοινωνικού, οικονομικού, λειτουργικού, και περιβαλλοντικού χαρακτήρα, καθώς και θέματα που έχουν σχέση με την πολιτική ασφάλειας αλλά και περιφερειακό χαρακτήρα, και να εξασφαλιστεί η συμμετοχή των αντίστοιχων ομάδων συμφερόντων. Με το έργο που παράγει σε τοπική κλίμακα, η ομάδα μελέτης επιθυμεί να συμβάλει στην επίτευξη του στόχου αυτού. Η παρούσα γνωμοδότηση αποτελεί στην ουσία αναφορά των δραστηριοτήτων και των εμπειριών της περιόδου 2004 — 2006 και αξιολόγηση των πολιτικών αλλαγών που συντελέστηκαν στο χώρο αυτό.

2. Συμπεράσματα

2.1 Η διασύνδεση της ανάπτυξης των υποδομών μεταφορών με την υλοποίηση των βασικών στόχων της πολιτικής μεταφορών και με λειτουργικά ζητήματα ευρίσκεται στο επίκεντρο της πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ. Πρόκειται για θέματα η επείγουσα σημασία των οποίων έχει παραμείνει αμείωτη μέχρι σήμερα. Παρά τις πολλαπλές και συχνές δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί σε πολιτικό επίπεδο για την αποκατάσταση αυτής της διασύνδεσης, η πρόοδος που σημειώνεται είναι πενιχρή και αυτό γιατί δεν έχει αναπτυχθεί μια συγκεκριμένη διαδικασία εφαρμογής. Η ελπίδα ότι οι στόχοι της πολιτικής μεταφορών θα διασυνδεδόνταν αυτομάτως με την περαιτέρω ανάπτυξη των υποδομών δεν εκπληρώθηκε στα χρόνια που πέρασαν. Οι περιφέρειες θα μπορούσαν να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή, επειδή είναι στην ουσία ο χώρος όπου συμπιπτούν όλα τα θέματα και όπου η κατανόηση των πανευρωπαϊκών συσχετισμών έχει εξαιρετική σημασία. Η μόνιμη ομάδα μελέτης

πραγματοποίησε περιφερειακή διάσκεψη στην βορειοανατολική Πολωνία με την οποία κατόρθωσε να καταστήσει σαφές ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό να συνεκτιμηθεί ο περιφερειακός αντίκτυπος των προγραμματισμένων βασικών αξόνων μεταφοράς. Πρόκειται για έναν χώρο όπου η ΕΕ πρέπει να αναλάβει περισσότερες ευθύνες. Και αυτό γιατί δεν αρκεί να θεωρείται ως αποστολή της μόνο η υλοποίηση των κεντρικών αξόνων μεταφοράς.

2.2 Την τελευταία διετία έχουν γίνει πάρα πολλές προσπάθειες για την προσαρμογή του προγραμματισμού των ευρωπαϊκών υποδομών στα νέα πολιτικά δεδομένα. Στην ΕΕ ορίστηκαν νέα έργα προτεραιότητας, προσδιορίστηκαν νέοι κεντρικοί άξονες μεταφορών με τα γειτονικά κράτη και αναπτύχθηκε περαιτέρω η πρωτοβουλία για τα δυτικά Βαλκάνια. Η μόνιμη ομάδα μελέτης θεωρεί ότι αυτές οι νέες προσπάθειες είναι καταρχήν επιτυχείς και επικροτεί ιδιαίτερος το γεγονός ότι αποδόθηκε η σημασία που πρέπει στη διασύνδεση με τα γειτονικά κράτη. Ταυτόχρονα, οι νέες αυτές προσπάθειες παρέμειναν ενταγμένες στην παλαιά αντίληψη: το ενδιαφέρον επικεντρώνεται σχεδόν αποκλειστικά στον σχεδιασμό αξόνων μεταφοράς, σε θέματα διαλειτουργικότητας και στον αντίκτυπο για το περιβάλλον· τα τοπικά κοινωνικά και οικονομικά συμφέροντα δεν συνεκτιμώνται σχεδόν καθόλου στις σχετικές συζητήσεις. Πρόκειται για μια κατάσταση την οποία η μόνιμη ομάδα μελέτης θεωρεί ιδιαίτερα λυπηρή.

2.3 Ο λόγος της αναθεώρησης του σχεδιασμού των ευρωπαϊκών υποδομών ήταν η βραδεία πρόοδος της προσπάθειας για την υλοποίησή τους, η οποία συχνά αποδιδόταν στην ανεπάρκεια χρηματοδοτικών πόρων. Για το λόγο αυτό, ο βασικός στόχος ήταν η συγκέντρωση σε μερικά έργα. Κατά την άποψη της μόνιμης ομάδας μελέτης, πρέπει να αυξηθούν και οι ευρωπαϊκές ενισχύσεις. Σε ό,τι αφορά στη δυνατότητα διάθεσης πρόσθετων χρηματοδοτικών πόρων, η ΕΟΚΕ έχει ήδη υποβάλει προτάσεις αλλού. Θα πρέπει τουλάχιστον να αξιοποιηθούν καλύτερα οι δυνατότητες συγχρηματοδότησης κατά 20 % για έργα στο εσωτερικό της ΕΕ. Ταυτόχρονα, με την αύξηση των ενισχύσεων, μπορεί και πρέπει να διαμορφωθούν με περισσότερο δεσμευτικό τρόπο οι στόχοι που επιδιώκονται με τα έργα υποδομών, για παράδειγμα, σε σχέση με το περιβάλλον, τη διαλειτουργικότητα ή την ασφάλεια.

2.4 Η ΕΟΚΕ κάνει έκκληση υπέρ της ενίσχυσης του αμοιβαίου συντονισμού του έργου των διασυνοριακών επιτροπών που έχουν συγκροτήσει τα υπουργεία μεταφορών των κρατών μελών (όπως οι επιτροπές καθοδήγησης για τους διαδρόμους) και των αντίστοιχων επιτροπών που έχει συστήσει η Επιτροπή σε αυτόν τον τομέα. Δεν αρκεί μόνον ο συντονισμός, δεδομένου ότι ενδέχεται να χαθούν σημαντικές ευκαιρίες για την επίτευξη πραγματικής πρόοδου στον χώρο της πολιτικής. Γίνεται ολοένα και πιο δύσκολο να γνωρίζει κανείς ποιος είναι αρμόδιος και σε ποιο τομέα για την επίτευξη διεθνικών στόχων στον χώρο της πολιτικής μεταφορών. Οι πρώτες

⁽¹⁾ ΕΟΚΕ: Δέκα χρόνια πανευρωπαϊκής πολιτικής μεταφορών, 2003.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για το θέμα «Πανευρωπαϊκοί διάδρομοι μεταφορών», ΕΕ αριθ. C 120, 20.5.2005, σελ. 17.

τρεις πανευρωπαϊκές διασκέψεις για τις μεταφορές, που πραγματοποιήθηκαν το 1990, το 1994 και το 1997, απέδωσαν σημαντικούς προσανατολισμούς. Η δήλωση του Ελσίνκι, του 1997, με τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα της, προσφέρει μια εξαιρετική βάση για την ανάπτυξη της συνεργασίας. Η πρόοδος που σημειώνεται θα πρέπει να εξετάζεται συστηματικά και σε εύλογο χρόνο. Σήμερα, η εξέταση περιορίζεται σχεδόν αποκλειστικά στην υλοποίηση των κατασκευαστικών έργων.

2.5 Η διάσκεψη της ΕΟΚΕ στο Bialystok σημείωσε μεγάλη επιτυχία⁽³⁾. Όχι μόνο έφερε την Ευρώπη στην περιοχή αυτή, αλλά προέβαλε και τις προσδοκίες των ανθρώπων της περιφέρειας για μια επιτυχημένη πανευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών. Η ΕΟΚΕ θα εστιάσει τις μελλοντικές της δραστηριότητες σε αυτόν τον τομέα στην ικανότητά της να δίνει νέα ώθηση προς την κατεύθυνση αυτήν. Παράλληλα, θεωρείται σκόπιμο να συνεχιστεί η στενή συνεργασία με τις επιτροπές καθοδήγησης για τους διαδρόμους, τις εργασιακές διαρθρώσεις στη νοτιοανατολική Ευρώπη (SEETO) και, βεβαίως, την Επιτροπή στα πλαίσια των συντονιστικών εργασιών. Παράλληλα με τις περιφερειακές προσεγγίσεις, στο μέλλον, θα πρέπει να συνεκτιμηθούν περισσότερο και να αξιολογηθούν και θέματα που σχετίζονται με τα μέσα μεταφοράς στους κύριους άξονες, καθώς και τα έργα προτεραιότητας εντός του δικτύου των ΔΕΔ-Μ.

3. Νέο πλαίσιο για την πανευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών

3.1 Τα τελευταία δύο χρόνια σημειώθηκαν σημαντικές εξελίξεις στην Ευρώπη. Τον Μάιο του 2004 προσχώρησαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση δέκα νέα κράτη μέλη. Η Ευρώπη ανανέωσε και ενδυνάμωσε τη δέσμευσή της απέναντι στα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων και ανέπτυξε μια νέα πολιτική γειτονίας. Η πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αναπροσαρμογή των διευρωπαϊκών δικτύων καθώς και η περαιτέρω ανάπτυξη των διαδρόμων ολοκληρώθηκε, από τη μια πλευρά, στο εσωτερικό της Ένωσης με το συνυπολογισμό της διεύρυνσης του 2004 και την ενσωμάτωση στοιχείων από τις εμπειρίες που αποκτήθηκαν με τους διαδρόμους στην πολιτική για τα ΔΕΔ-Μ εντός της ΕΕ.⁽⁴⁾ Από την άλλη πλευρά, στόχο αποτέλεσε επίσης η επέκταση των κεντρικών μεταφορικών συνδέσεων, σύμφωνα με τη νέα ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας, αλλά και πέρα από αυτήν.

3.2 Το 2002, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβη σε απολογισμό της πορείας των προσπαθειών για την υλοποίηση του δικτύου ΔΕΔ-Μ και των πανευρωπαϊκών διαδρόμων μεταφορών. Στο πλαίσιο αυτό διαπιστώθηκαν κατ' αρχάς σοβαρές καθυστερήσεις στην επέκταση των βασικών αξόνων μεταφορών. Στη συνέχεια υιοθετήθηκε μια πιο στοχοθετημένη προσέγγιση με σαφώς προσδιορισμένες προτεραιότητες και πλήρη δέσμευση όσον αφορά τις ενδιαφερόμενες χώρες. Μπορούν να διακριθούν τρεις γεωγραφικές περιοχές: η Ευρωπαϊκή Ένωση στη μελλοντική της μορφή των 27 κρατών μελών, τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων⁽⁵⁾ και οι υπόλοιπες χώρες και περιφέρειες που συνορεύουν με την ΕΕ των 27. Και στις τρεις περιπτώσεις η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέθεσε σε ομάδες υψηλού επιπέδου να καταρτίσουν συστάσεις για έργα προτεραιότητας ή άξονες δράσης.

3.3 Η πρώτη μελέτη αυτού του είδους διενεργήθηκε για την ΕΕ-27 από την Ομάδα Υψηλού Επιπέδου με επικεφαλής τον Karel Van Miert (2002-2003). Σε αυτό το πλαίσιο εξετάστηκαν ενδελεχώς τρία τέταρτα των πανευρωπαϊκών διαδρόμων μεταφορών· η Ομάδα

⁽³⁾ Έκθεση για τη διάσκεψη επισυνάπτεται ως παράρτημα.

⁽⁴⁾ Βάση αποτέλεσε η έκθεση της ομάδας εμπειρογνομόνων με επικεφαλής τον Karel van Miert, η οποία υποβλήθηκε τον Ιούνιο του 2003.

⁽⁵⁾ Για λόγους πολιτικής συνοχής, τα Δυτικά Βαλκάνια εξετάζονται κατά περίπτωση ως τμήμα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, η οποία στην πράξη απαρτίζεται — πέραν από την πρώην Γιουγκοσλαβία — από τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία και σε ακόμη πιο σπάνιες περιπτώσεις την Τουρκία και τη Δημοκρατία της Μολδαβίας.

Υψηλού Επιπέδου συνέταξε έναν κατάλογο με 30 έργα υποδομών μεταφορών στα «παλαιά» και στα «νέα» κράτη μέλη, τα οποία χαρακτηρίζονται ως έργα προτεραιότητας για το διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών (ΔΕΔ-Μ) της ΕΕ-27. Πέραν τούτου, η Ομάδα Υψηλού Επιπέδου συνέστησε μεταξύ άλλων τη θέσπιση νέων δημοσιονομικών και νομοθετικών διατάξεων για την στήριξη της υλοποίησης του ΔΕΔ-Μ καθώς και νέους μηχανισμούς συντονισμού που άπτονται των έργων. Οι συστάσεις της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου οδήγησαν εν τέλει στην αναθεώρηση των κατευθυντηρίων γραμμών των ΔΕΔ-Μ τον Απρίλιο του 2004.

3.4 Τα Δυτικά Βαλκάνια αποτέλεσαν μια λιγότερο ομοιογενή βάση για τη διαμόρφωση της περιφερειακής πολιτικής σε σχέση με την ΕΕ-27: Το διαφορετικό καθεστώς των επιμέρους κρατών απέναντι στην ΕΕ, οι σχέσεις στο εσωτερικό της περιοχής και η δυναμική των σχέσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση οδήγησαν σε συνεχείς αναπροσαρμογές των πολιτικών. Μετά τις πολεμικές συγκρούσεις του πρόσφατου παρελθόντος, τα Δυτικά Βαλκάνια χρειάζονται επείγοντως οικονομική, κοινωνική και πολιτική σταθερότητα και, για το λόγο αυτόν, ακόμη περισσότερο, εξωτερική βοήθεια. Συνεπώς, η περιφερειακή προσέγγιση απέναντι στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων προσδίδει μια ειδική προστιθέμενη αξία. Η ΕΕ ήταν ανέκαθεν ένθερμος υπέρμαχος αυτής της προσέγγισης όχι μόνο στον τομέα των μεταφορών, αλλά και όσον αφορά τις προσπάθειες που καταβάλλονται για τη δημιουργία μιας κοινής ζώνης ελεύθερων συναλλαγών και μιας κοινής αγοράς ενέργειας.

3.4.1 Το 2000 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε έγγραφο στρατηγικής για τη δημιουργία ενός περιφερειακού συστήματος μεταφορών στην Νοτιοανατολική Ευρώπη υπό την μορφή ενός πολυτροπικού δικτύου υποδομών. Ακολούθησαν δύο μελέτες — η TIRS (Περιφερειακή μελέτη υποδομής μεταφορών/Transport Infrastructure Regional Study) και η REBIS⁽⁶⁾ στις οποίες προσδιορίστηκε το βασικό δίκτυο και διατυπώθηκαν συστάσεις σχετικά με επενδύσεις και χρηματοδότηση. Με αυτήν τη διαδικασία τέθηκε η βάση για τη σύσταση ίδιας γραμματείας με έδρα το Βελιγράδι, γνωστής ως «Παρατηρητήριο των Μεταφορών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (SEETO)». Το SEETO θα πρέπει να προωθήσει και να συντονίσει την ανάπτυξη των υποδομών αλλά και να λειτουργεί ως σημείο επαφής για τα αιτήματα των κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων. Η δυνατότητα αυτή αξιοποιείται ολοένα και περισσότερο. Στο σημείο αυτό, επισημαίνεται και η ύπαρξη της μόνιμης ομάδας μελέτης της ΕΟΚΕ.

3.4.2 Το πρώτο Πενταετές Σχέδιο Δράσης, το οποίο καλύπτει την περίοδο 2006-2010, υπεγράφη τον Νοέμβριο του 2005 και προβλέπει την ολοκλήρωση 150 περίπου έργων. Επιπλέον, προσδιορίζονται έως και 20 περιφερειακά έργα που χαρακτηρίζονται από μικρό ποσοστό καθαρά υλικών επενδύσεων (soft projects) και αφορούν συνοδευτικά μέτρα για την ολοκλήρωση των περιφερειακών δικτύων που καθορίζονται στο Σχέδιο. Πρόσφατα, λόγω των περιορισμένων χρηματοδοτικών μέσων, ο αριθμός των έργων υποδομής που έχουν προτεραιότητα μειώθηκε δραστικά στα 22. Η διαδικασία που συντόνισε το SEETO πρέπει να συγκριθεί με την προηγούμενη διαδικασία ΤΙΝΑ, στο πλαίσιο της οποίας θα πρέπει να ολοκληρωθεί και το περιφερειακό δίκτυο πέραν των βασικών αξόνων/διαδρόμων.

⁽⁶⁾ (Regional Balkans Infrastructure Study — Transport/Περιφερειακή μελέτη υποδομής μεταφορών για τα Βαλκάνια).

3.5 Το έργο της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου (OYE 2), με επικεφαλής την κα Loyola de Palacio, εξέτασε την περαιτέρω ανάπτυξη των βασικών συγκοινωνιακών αξόνων με τα γειτονικά κράτη της ΕΕ και προχώρησε ακόμη παραπέρα. Καθορίστηκαν 4 χερσαίες συνδέσεις και ένας άξονας πλωτών μεταφορών (7). Σκοπός ήταν αυτές οι συνδέσεις να αποτελέσουν τους σημαντικότερους διεθνείς άξονες και, ταυτοχρόνως, να ενισχύσουν την περιφερειακή συνοχή. Η OYE 2 έχει υποβάλει επίσης σειρά προτάσεων για οριζόντια μέτρα, όπως μεταξύ άλλων: επιτάχυνση των συνοριακών διατυπώσεων, αύξηση της ασφάλειας της κυκλοφορίας και βελτίωση της διαλειτουργικότητας των σιδηροδρομικών μεταφορών. Η OYE 2 συνιστά την ενίσχυση του συντονισμού και της ικανότητας προβολής των στόχων της, μέσω της αντικατάστασης των μνημονίων συμφωνίας από δεσμευτικές συμφωνίες. Βάσει αυτών των συστάσεων, η Επιτροπή προτίθεται να εκδώσει την περίοδο Ιουλίου/Σεπτεμβρίου ανακοίνωση όσον αφορά τα σχέδια της. Η μόνιμη ομάδα μελέτης θεωρεί ότι είναι σημαντικό να ασχοληθεί η Επιτροπή με τα οριζόντια θέματα.

3.6 Οι εργασίες στους τομείς των διαδρόμων και των ζωνών μεταφορών (βλ. σχετικά παράρτημα 2) έχουν προχωρήσει με διαφορετική ένταση. Με εξαίρεση την Ευρωαρκτική περιοχή της θάλασσας του Μπάρεντς, οι ζώνες μεταφορών δεν έχουν τεθεί σε εφαρμογή, και η κατάσταση δεν έχει αλλάξει παρά ελάχιστα από το 1997, όταν δημιουργήθηκαν οι εν λόγω ζώνες (διάσκεψη του Ελσίνκι). Έκτοτε, παρατηρείται μια τάση ενίσχυσης της συνεργασίας στους διαδρόμους και ενσωμάτωσης των περιφερειακών δικτύων, η οποία αποτελεί κατά την άποψη της ΕΟΚΕ μια πολύ θετική εξέλιξη. Τα τελευταία δύο χρόνια εξακολουθεί να μην καταγράφεται καμία πρόοδος σε ό,τι αφορά την χρηματοδοτική και τεχνική οργανωτική υποστήριξη. Έχουν διατυπωθεί συχνά αιτήματα για βελτίωση της υποστήριξης εκ μέρους της Επιτροπής, στα οποία όμως δεν υπήρξε ανταπόκριση. Ωστόσο, καθοριστικό είναι το γεγονός ότι το πρότυπο των διαδρόμων, μέσω των εργασιών των δύο OYE και των συμπερασμάτων της Επιτροπής, έχει ουσιαστικά απαρχαιωθεί. Στην ΕΕ οι προτεραιότητες καθορίζονται σύμφωνα με τα 30 έργα ΔΕΔ. Εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι διάδρομοι «αντικαταστάθηκαν» από τους 5 νέους άξονες ή επεκτάθηκαν υπό μια νέα ονομασία. Εντούτοις, υπάρχουν — προφανώς — επαρκή κίνητρα για τη συνέχιση των εργασιών τους. Οι διευθύνουσες επιτροπές έχουν εδραιωθεί ως σημαντικά φόρουμ επαφών και συνεργασίας των εμπλεκόμενων Υπουργείων Μεταφορών και έχουν αναπτύξει δική τους ταυτότητα (εμπορικό σήμα)· συνεχίζουν τις εργασίες σε σημαντικά πεδία που δεν καλύπτονται από άλλες διασυνοριακές πρωτοβουλίες, όπως τα έργα προτεραιότητας στον τομέα των ΔΕΔ για τα οποία δεν έχουν οριστεί ειδικοί συντονιστές.

3.7 Η Επιτροπή έχει ενισχύσει την υποστήριξη της για τον συντονισμό, και οι τακτικές συνεδριάσεις συντονισμού που διεξάγονται μία έως δύο φορές το χρόνο με όλους τους προέδρους των

(7) Οι συνδέσεις είναι οι ακόλουθες:

- Νοτιοδυτικός άξονας: συνδέει τη νοτιοδυτική Ευρώπη με το κέντρο της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης και της Ελβετίας, με τον άξονα «Transmaghreb» από το Μαρόκο έως την Αίγυπτο.
- Νοτιοανατολικός άξονας: Συνδέει το κέντρο της ΕΕ μέσω των Βαλκανίων και της Τουρκίας με τον Καύκασο και την Κασπία θάλασσα, καθώς και με την Εγγύς Ανατολή έως την Αίγυπτο.
- Κεντρικός άξονας: Συνδέει το κέντρο της ΕΕ με την Ουκρανία, την περιοχή της Μαύρης Θάλασσας, τη Ρωσία και τη Σιβηρία.
- Βορειοανατολικό σε άξονες: Συνδέει την ΕΕ με τη Νορβηγία, τη Ρωσία και την Υπερσιβηρία.
- Θαλάσσιος άξονας μεγάλης ταχύτητας: Συνδέει την θάλασσα της Βαλτικής, τη Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα καθώς και τις παρακείμενες χώρες. Προβλέπεται επέκταση έως στη διάρκεια του Σουέζ.

διαδρόμων και άλλους σημαντικούς ενδιαφερόμενους φορείς συνιστούν ένα αξιολογικό βήμα ανταλλαγής απόψεων. Η ΕΟΚΕ έχει τη δυνατότητα συμμετοχής και συνεργασίας που πάντοτε της προσφέρεται, και έχει διαπιστώσει ότι η συμβολή της εκτιμάται ιδιαίτερα. Αντικείμενο αυτών των συνεδριάσεων δεν αποτελεί απλώς η ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τα σχέδια κατασκευών, αλλά και βασικά και εννοιολογικά ζητήματα της πανευρωπαϊκής πολιτικής υποδομών μεταφορών. Ως προς αυτό, θεωρείται σημαντικό να αναφερθούν ορισμένες διαρθρωτικές καινοτομίες: για την προώθηση της υλοποίησης σημαντικών τμημάτων των έργων ΔΕΔ, η Επιτροπή όρισε ειδικούς συντονιστές για έξι έργα (8). Επιπλέον, προβλέπεται η σύσταση οργανισμού, στόχος του οποίου θα είναι η βελτίωση της χρηματοδότησης και εκτέλεσης σημαντικών έργων, λαμβάνοντας επίσης υπόψη την αύξηση του όγκου των χρηματοδοτήσεων. Τέλος, ανοιχτή παραμένει η συζήτηση σχετικά με μια νομικά δεσμευτική μορφή της διασυνοριακής συνεργασίας, η οποία θα εκτείνεται πέρα από τα υφιστάμενα μνημόνια συνεννόησης.

4. Ο προσανατολισμός των εργασιών της μόνιμης ομάδας μελέτης — Δραστηριότητες

4.1 Σε συνάρτηση με τον νέο προσανατολισμό της πανευρωπαϊκής πολιτικής μεταφορών, η μόνιμη ομάδα μελέτης δεν εστιάζει πλέον το ενδιαφέρον της μόνο στις εργασίες για τους διαδρόμους, αλλά και σε έργα προτεραιότητας εντός του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών (9) καθώς και στις νέες δραστηριότητες σχεδιασμού της ομάδας εμπειρογνομώνων με επικεφαλής την κα Loyola de Palacio, όπως λόγου χάρη, στην ιδέα για τη δημιουργία ειδικής σύνδεσης μεταξύ Ισπανίας και Αφρικής. Σε συζητήσεις με τις αρμόδιες υπηρεσίες της ΓΔ Ενέργεια και Μεταφορές κατέστη σαφές ότι θα επικροτούσαν συμβολή της ΕΟΚΕ στην κοινωνικοοικονομική αξιολόγηση ήδη ολοκληρωμένων ή σχεδιαζόμενων έργων ΔΕΔ.

4.2 Στα τέλη του 2004 και τις αρχές του 2005, η Επιτροπή ξεκίνησε τις προκαταρκτικές εργασίες για την δεύτερη έκδοση εμπειρογνομώνων με επικεφαλής την κα Loyola de Palacio. Σε αυτό το πρώιμο στάδιο, η μόνιμη ομάδα μελέτης είχε τη δυνατότητα να παρουσιάσει τις απόψεις της για μερίζονα θέματα. (10). Διατυπώθηκαν οι ακόλουθες παρατηρήσεις: πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στην προστασία του περιβάλλοντος· η απαίτηση για διαλειτουργικότητα πρέπει να εφαρμοστεί αποτελεσματικότερα στην πράξη — αυτή θα μπορούσε να αποτελέσει ανεξάρτητο κριτήριο αξιολόγησης· πρέπει να δοθεί πρόσθετη βαρύτητα στη σύνδεση των περιφερειακών δικτύων μεταφορών. Τέλος, η μόνιμη ομάδα μελέτης επισήμανε τη σημασία των οριζόντιων πτυχών, όπως η προσέγγιση των νομοθεσιών, τα θέματα ασφαλείας, κλπ. και υπογράμμισε ότι αυτά τα ζητήματα πρέπει να εξεταστούν πιο εμπειριστωμένα και σφαιρικά, προκειμένου να προωθηθεί η υλοποίηση των στόχων της πολιτικής

- (8) I. Σιδηροδρομικός άξονας Βερολίνο-Παλέρμιο (κ. van Miert).
- II. Σιδηροδρομικός άξονας μεγάλης ταχύτητας Λισσαβόνα-Μαδρίτη-Tours/Montpellier (ο κ. Davignon).
- III. Σιδηροδρομικός άξονας Λυών-Τορίνο-Βουδαπέστη-Ουκρανικά σύνορα (η κα de Palacio).
- IV. Σιδηροδρομικός άξονας Παρίσι-Μπρατισλάβα (ο κ. Balzacs).
- V. «Σιδηροδρομική γραμμή Βαλτικής» («Rail Baltica»): άξονας Βαρσοβία-Ελσίνκι (ο κ. Telicka).
- VI. Σιδηροδρομικοί διάδρομοι και ETRMS (Ευρωπαϊκό Σύστημα Διαχείρισης της Σιδηροδρομικής Κίνησης — European Rail Traffic Management System) (ο κ. Vinck).

(9) Απόφαση αριθ. 884/2004 της 29ης Απριλίου 2004, Επίσημη Εφημερίδα 30.04.2004 και 07.07.2004.

(10) Επιστολή στον κ. E. Thielmann, ΓΔ TREN της 15.12.2004.

μεταφορών της ΕΕ. Στην απαντητική της επιστολή ⁽¹¹⁾ η Επιτροπή τόνισε ότι, μελλοντικά, προτιμάται να αποδώσει μεγαλύτερη έμφαση στο αίτημα για σύνδεση με τα περιφερειακά δίκτυα μεταφορών.

4.3 Παράλληλα με την δεύτερη έκθεση εμπειρογνομόνων, η Επιτροπή προέβη σε απολογισμό του έργου που έχει ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα σε ό,τι αφορά στους διαδρόμους. Η μόνιμη ομάδα μελέτης συνέβαλε και σε αυτό θέμα με μια σύντομη αξιολόγηση και, συγκεκριμένα, διατύπωσε το αίτημα για διεύρυνση των περιθωρίων όσον αφορά θέματα οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και διαβουλεύσεων. Η ομάδα μελέτης έκρινε εξίσου σκόπιμη την ενδυνάμωση και καλύτερη δικτύωση των διευθυνουσών επιτροπών, την ενίσχυση της δεσμευτικότητάς τους και την παρακολούθηση της επιτευχθείσας προόδου, συνιστώσα που εμπίπτει πρωτίστως στην αρμοδιότητα των ίδιων των επιτροπών. Από αξιολόγηση του ερωτηματολογίου η Επιτροπή συνάγει τέσσερα βασικά συμπεράσματα ⁽¹²⁾: η προσέγγιση των διαδρόμων απεδείχθη αποτελεσματική και θα διατηρηθεί· κρίθηκε αναγκαία η ανάληψη δράσης σε λειτουργικά θέματα και σε ό,τι αφορά την συνεκτίμηση κοινωνικοοικονομικών παραγόντων· κρίνεται σκόπιμη η καλύτερη παρακολούθηση της προόδου, πρέπει, ωστόσο, να είναι προσανατολισμένη στα ειδικά χαρακτηριστικά κάθε διαδρόμου· ο θετικός αντίκτυπος των διαδρόμων μπορεί να εκτιμηθεί μόνον μακροπρόθεσμα· παρόλα αυτά, όσο πιο δεσμευτικό χαρακτήρα έχει η συνεργασία, τόσο μεγαλύτερη είναι η επιτυχία τους.

4.4 Η συνεργασία με τις διευθύνουσες επιτροπές των 10 διαδρόμων μεταφορών παρέμεινε ένα εξίσου σημαντικό ζήτημα τα τελευταία δύο χρόνια. Για πρακτικούς λόγους και λόγους που σχετίζονται με τους ανθρώπινους πόρους δεν κατέστη δυνατό να διατηρηθεί η ενεργός συμμετοχή στις συνεδριάσεις των διευθυνουσών επιτροπών στα ίδια επίπεδα όπως τα προηγούμενα έτη. Εντούτοις, οι επαφές εξακολουθούν να υφίστανται, κυρίως επειδή οι συνεδριάσεις συντονισμού που διεξάγονται περίπου δύο φορές το χρόνο στις Βρυξέλλες διασφαλίζουν τις τακτικές συναντήσεις και την ανταλλαγή εμπειριών. Η μόνιμη ομάδα μελέτης εισήγαγε ένα σύστημα αρμοδιότητας για τους επιμέρους διαδρόμους με βάση το πρότυπο κατανομής της εργασίας, γεγονός που συνεπάγεται μελλοντικά μεγαλύτερη πρακτική δέσμευση και περισσότερη συνέχεια στο εσωτερικό της ομάδας.

4.5 Το πεδίο εφαρμογής της γνωμοδότησης με θέμα «Ο ρόλος των σιδηροδρομικών σταθμών στους αστικούς οικισμούς και στις πόλεις της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης» ήταν αρκετά ευρύ ⁽¹³⁾· αυτή ενσωματώθηκε στις εργασίες της μόνιμης ομάδας μελέτης και υιοθετήθηκε τον Φεβρουάριο του 2006. Η ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών πρέπει να αποδώσει μεγαλύτερη έμφαση στη διατήρηση, τη χρήση και τον σχεδιασμό — ιδίως από την σκοπιά της ασφάλειας — των σιδηροδρομικών σταθμών, οι οποίοι αποτελούν τη «βιτρίνα» των σιδηροδρομικών μεταφορών επιβατών και το κέντρο εξυπηρέτησης στο δίκτυο μεταφορών.

4.6 Κατά την υπό εξέταση περίοδο, η μόνιμη ομάδα μελέτης διοργάνωσε δύο εκτός έδρας εκδηλώσεις: τον Νοέμβριο του 2004 η ΕΟΚΕ συμμετείχε σε σιδηροδρομικό ταξίδι επίδειξης κατά μήκος του Διαδρόμου X, το οποίο διοργάνωσε η κοινοπραξία «ARGE Διάδρομος X» και είχε αφητηρία το Villach της Αυστρίας, ενδιάμεση στάση το Ζάγκρεμπ της Κροατίας και τελικό προορισμό το Σεράγεβο της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης. Αυτή η ενέργεια αποτέλεσε μια

έκκληση για αποτελεσματικότερες σιδηροδρομικές συνδέσεις και διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ των σιδηροδρομικών δικτύων της περιοχής. Στις διάφορες στάσεις του τρένου διοργανώθηκαν εκδηλώσεις για την προσέλκυση του ενδιαφέροντος των μέσων ενημέρωσης. Η δεύτερη εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στο Bialystok της Πολωνίας με το ενδιαφέρον να εστιάζεται στον περιφερειακό αντίκτυπο των σχεδίων για το Διάδρομο I για την προστασία της φύσης, την ασφάλεια και την ποιότητα ζωής στη βορειοδυτική Πολωνία. Από πολλές απόψεις, η διάσκεψη του Bialystok σημείωσε τεράστια επιτυχία και μπορεί να χαρακτηριστεί ως το πλέον ενδιαφέρον γεγονός του έργου της μόνιμης ομάδας μελέτης. Για το λόγο αυτό, η αξιολόγησή του θα συμπεριληφθεί στο επόμενο κεφάλαιο με τίτλο «Τα σημαντικότερα αποτελέσματα».

5. Τα σημαντικότερα αποτελέσματα των εργασιών κατά την περίοδο 2004-2006

5.1 Από τις 15 έως τις 17 Νοεμβρίου 2005, η μόνιμη ομάδα μελέτης διοργάνωσε διάσκεψη με δημόσια ακρόαση στο Bialystok κατόπιν πρόσκλησης του γραφείου του κυβερνήτη του βοϊβοδάτου Podlaskie, η οποία συνοδεύτηκε από συνομιλίες και επισκέψεις σε περιοχές κοντά στον Διευρωπαϊκό Διάδρομο Μεταφορών I, τον γνωστό ως «Via- and Rail-Baltica» (Βαλτική οδός και σιδηροδρομική γραμμή Βαλτικής). Στόχος ήταν να συζητηθούν με τους εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης, τις διάφορες κοινωνικοοικονομικές ομάδες συμφερόντων, καθώς και με τους αρμόδιους για την πολιτική μεταφορών φορείς σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο λύσεις σχετικά με πώς μπορεί να εναρμονιστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η ανάπτυξη του Διαδρόμου I με τα περιφερειακά συμφέροντα και την προστασία του περιβάλλοντος. Την αντιπροσωπεία της ΕΟΚΕ συνόδευσε εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αρμόδιος για την προώθηση της σιδηροδρομικής γραμμής Βαλτικής Σε όλες τις συναντήσεις, η ατμόσφαιρα ήταν ιδιαίτερα φιλόξενη. Η επίσκεψη της αντιπροσωπείας είχε καθοριστική σημασία από την σκοπιά της πολιτικής μεταφορών, αλλά αποτέλεσε και μια αμοιβαία επιτυχία σε ό,τι αφορά την «Παρουσίαση της Ευρώπης στους πολίτες».

5.1.1 Στη διάσκεψη αυτή συναντήθηκαν πολλοί και διάφοροι ενδιαφερόμενοι φορείς, όπως περιβαλλοντολογικές οργανώσεις, τοπικοί πολιτικοί, επιχειρηματίες της σιδηροδρομικής βιομηχανίας, κάτοικοι της περιοχής και συμβούλια επιχείρησης, και δημιουργήθηκε ουσιαστικά μια απτή σύνδεση μεταξύ της περιοχής και της ΕΕ/Βρυξελλών. Οι διαφορετικές διαστάσεις του αντίκτυπου ενός διαδρόμου μεταφορών κατέστησαν ορατές στην πράξη: η επιβάρυνση των ανθρώπων που κατοικούν κατά μήκος αξόνων διερχόμενης κυκλοφορίας, η ελπίδα για οικονομική ανάκαμψη μέσω των συγκοινωνιακών συνδέσεων, οι αδυναμίες των δημόσιων συγκοινωνιών και των περιφερειακών σιδηροδρόμων, η διατήρηση του ξεχωριστού φυσικού πλούτου της περιοχής, οι ανησυχίες για την απώλεια θέσεων εργασίας, η έλλειψη χρηματοδότησης και οι γραφειοκρατικοί φραγμοί, οι οποίοι μπορούν να αναγνωριστούν ως τέτοιοι και να αντιμετωπιστούν μόνον στο πλαίσιο αυτής της συνάντησης. Τα διδάγματα που αποκομίστηκαν από αυτήν την συνάντηση ήταν πολύπτυχα και εξαιρετικά εποικοδομητικά για όλους τους συμμετέχοντες και, στο τέλος, ανέκυψαν νέες εναλλακτικές δυνατότητες για την επίλυση των προβλημάτων.

⁽¹¹⁾ Επιστολή του κ. E.Thielmann της 21.01.2005.

⁽¹²⁾ Η αξιολόγηση παρουσιάστηκε στη συνεδρίαση συντονισμού της 21ης Απριλίου 2005 στις Βρυξέλλες.

⁽¹³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο ρόλος των σιδηροδρομικών σταθμών στις πόλεις και τα αστικά κέντρα της διευρυμένης ΕΕ». ΕΕ αριθ. C 88, 11.4.2006, σελ. 9..

5.1.2 Η Βαλτική οδός στην βορειοδυτική Πολωνία αποτελεί διαφωτιστικό παράδειγμα μιας ολοκληρωμένης πανευρωπαϊκής πολιτικής μεταφορών. Μείζονα προβλήματα είναι αφενός η κυκλοφοριακή συμφόρηση στην περιοχή λόγω της διαμετακομιστικής κυκλοφορίας και, αφετέρου, η άμεση ανάγκη για οικονομική ανάπτυξη, η οποία εξαρτάται μεν από τις συγκοινωνιακές συνδέσεις, δεν επωφελείται όμως από την διαμετακομιστική κυκλοφορία. Ένα δεύτερο βασικό πρόβλημα, και ταυτόχρονα «περιουσιακό στοιχείο» της περιοχής, είναι ο μοναδικός φυσικός της πλούτος, ο οποίος χρήζει προστασίας. Ως προς αυτό εντοπίστηκαν πολλές ικανοποιητικές λύσεις, οι οποίες δεν είναι απαραίτητως δαπανηρές. Τέλος, κατέστη σαφές, ότι η σιδηροδρομική γραμμή Βαλτικής δεν λήφθηκε δεόντως υπόψη στον περιφερειακό σχεδιασμό, γεγονός που έδωσε την ευκαιρία στον εκπρόσωπο του συντονιστή της ΕΕ να προβάλει ακριβώς αυτήν την σιδηροδρομική σύνδεση. Κατέστη σαφές ότι μόνον μέσω μιας ολοκληρωμένης συνολικής προσέγγισης για τις μεταφορές μπορούν να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα στην περιοχή και να ξεπεραστούν τα εμπόδια στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της Βαλτικής οδού και της σιδηροδρομικής γραμμής Βαλτικής. Η ΕΟΚΕ θα συνεχίσει να στηρίζει τις θετικές εξελίξεις που δρομολογήθηκαν στην ανωτέρω διάσκεψη.

5.2 Η διασυνοριακή συνεργασία των Υπουργείων Μεταφορών των κρατών που ευρίσκονται κατά μήκος των διαδρόμων θα υποκατασταθεί ή θα υπερκαλυφθεί στο μέλλον από την πρωτοβουλία της Επιτροπής (βλ. κεφάλαιο 3). Έτσι θα πρέπει να αξιοποιηθεί η ευκαιρία για τη σύμφιξη της συνεργασίας με βάση ένα κοινό πλαίσιο αντί δύο παράλληλες διαδικασίες, όπως συνέβαινε μέχρι σήμερα. Όταν οι διάδρομοι ενσωματωθούν στους νέους άξονες που ανέπτυξε η Επιτροπή, θα πρέπει να αξιοποιηθεί η ευκαιρία για στενότερη συνεργασία επί μιας ενιαίας διαδικασίας, αντί του συντο-

νισμό δύο παράλληλων διαδικασιών, πρακτική που εφαρμόζοταν μέχρι σήμερα. Έτσι, θα βελτιωθεί και η βάση για την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί στο χώρο της πολιτικής μεταφορών. Ένα πρόβλημα που παραμένει άλυτο είναι το πώς μπορεί να ενισχυθεί αποτελεσματικά ο δεσμευτικός χαρακτήρας της διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών της ΕΕ και τρίτων χωρών. Πέρα από την ενίσχυση των συμβατικών σχέσεων, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η λύση αυτού του προβλήματος έγκειται στην συγκέντρωση των διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων της ΕΕ. Ως εκ τούτου, οι δράσεις θα έπρεπε να εστιασθούν σε έργα προτεραιότητας, ακόμη και εντός των αξόνων προτεραιότητας, και πρέπει να εξαντληθεί η δυνατότητα συγχρηματοδότησης του 20 % για έργα εντός της ΕΕ. Επί του παρόντος, οι επιχορηγήσεις αγγίζουν μόλις το 2-5 %.

5.3 Τέλος, εξακολουθεί να υφίσταται το πρόβλημα της σύνδεσης των θεμάτων υποδομής με τα λειτουργικά ζητήματα — τομέας ανέκαθεν σημαντικός για την ΕΟΚΕ, η ανάπτυξη του οποίου παραμένει ανεπαρκής. Μολονότι το εν λόγω πρόβλημα έχει αναγνωριστεί επανειλημμένα και σε τακτά χρονικά διαστήματα, η πρόοδος είναι ελάχιστη, επειδή δεν έχει αναπτυχθεί στον τομέα αυτό χωριστή διαδικασία εφαρμογής. Η ελπίδα ότι οι στόχοι της πολιτικής μεταφορών θα συνδέονταν ουσιαστικά αυτομάτως με την περαιτέρω ανάπτυξη των υποδομών δεν υλοποιήθηκε κατά τα τελευταία χρόνια. Δυστυχώς, η χάραξη της πολιτικής μεταφορών στο πλαίσιο μεγάλων διασκέψεων αποτελεί πλέον παρελθόν· το μέλλον θα πρέπει, συνεπώς, να ανήκει στις περιφέρειες, εκεί όπου συγκεντρώνονται όλα τα ζητήματα στην πράξη και στις οποίες είναι ζωτικής σημασίας να δοθούν κίνητρα και να αναπτυχθεί η κατανόηση για το πανευρωπαϊκό πλαίσιο. Αυτό συμπίπτει με τις εμπειρίες που αποκτήθηκαν στη διάσκεψη του Białystok.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Ο ενεργειακός εφοδιασμός της Ε.Ε.: Στρατηγική για το βέλτιστο ενεργειακό μείγμα

(2006/C 318/31)

Στις 29 Αυγούστου 2005 και με επιστολή της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε, με βάση το άρθρο 262 της Συνθήκης ΕΟΚ, από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να εκδώσει διερευνητική γνωμοδότηση με *Ο ενεργειακός εφοδιασμός της Ε.Ε.: Στρατηγική για το βέλτιστο ενεργειακό μείγμα*.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 30 Μαΐου 2006 με βάση την εισηγητική έκθεση της κας Sirkeinen.

Κατά την 429η σύνοδο της ολομέλειάς της, στις 13 και 14 Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 162 ψήφους υπέρ, 27 κατά και 15 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θεωρεί ότι η Ευρώπη χρειάζεται να θέσει ένα στρατηγικό στόχο για τη διαφοροποίηση των ενεργειακών της πηγών, που να ανταποκρίνεται όσο το δυνατό περισσότερο στους στόχους της οικονομικής πολιτικής, της ασφάλειας του εφοδιασμού και στην πολιτική για την αλλαγή του κλίματος. Όλες οι πηγές ενέργειας και οι τεχνολογίες έχουν, σε σχέση με τους στόχους αυτούς, πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα τα οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη με τρόπο ανοικτό και ισορροπημένο.

1.2 Χρειάζεται διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών:

- για **λογικό ενεργειακό κόστος**, με την ανάπτυξη ανταγωνισμού μεταξύ των καυσίμων και για μια γενικά βέλτιστη αποτελεσματικότητα των ενεργειακών συστημάτων, ιδίως για την ηλεκτρική ενέργεια. Επιπλέον, οι πηγές εφοδιασμού πρέπει να είναι διαφοροποιημένες για να διασφαλίζεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των προμηθευτών·
- για την καλύτερη **ασφάλεια του εφοδιασμού**, με την προμήθεια υποκατάστατων όταν δημιουργούνται προβλήματα παράδοσης, και την αύξηση της αγοραστικής δύναμης των χρηστών·
- για ευρωπαϊκή και **παγκόσμια αλληλεγγύη** όσον αφορά τη χρήση των πηγών και τις περιβαλλοντικές συνέπειες.

1.3 Σήμερα δεν μπορεί να αποφευχθεί η εξάρτηση της Ε.Ε. από **εξωτερικές πηγές ενέργειας**. Πολιτικά, οικονομικά και τεχνικά προβλήματα πιθανόν να δημιουργηθούν από υψηλή και αυξανόμενη εξάρτηση από μία πηγή εφοδιασμού, ιδίως από περιοχές που δεν τηρούν τους ίδιους κανόνες ή με πολιτική αστάθεια, όπως στην περίπτωση του πετρελαίου και του αερίου.

1.4 Ο άνθρακας και το ουράνιο διατίθενται στην παγκόσμια αγορά από πολλές πηγές, όπως και στην Ε.Ε., και έτσι δεν δημιουργούν ανησυχία.

1.5 Η αυξανόμενη χρήση **ανανεώσιμων** πηγών για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας προσφέρει δυνατότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν. Όμως ακόμη και εάν επιτευχθεί ο στόχος που έχει τεθεί για το 2020, δηλ. το 20 % της απαιτούμενης ενέργειας να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές, όπως προτείνεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, **είναι απίθανο να μπορέσουν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας να υποκαταστήσουν πλήρως τις παραδοσιακές πηγές ενέργειας** στο εγγύς μέλλον.

1.6 Η χρήση φυσικού **αερίου** έχει ήδη αυξηθεί και συνεχίζει να αυξάνεται για λόγους σχετικούς με την αγορά, αλλά οφείλεται και σε πολιτικές επιλογές. Τώρα είναι σαφές ότι η συνέχιση της εν λόγω τάσης είναι προβληματική. Για λόγους ασφάλειας του εφοδιασμού και κόστους, το αέριο δεν μπορεί να υποκαθιστά όλο και περισσότερο τον άνθρακα, ούτε την πυρηνική ενέργεια, εξαιτίας των εκπομπών. Πολλοί έχουν στραφεί κατά της χρήσης των πεπερασμένων αποθεμάτων φυσικού αερίου για την παραγωγή ενέργειας, επειδή το φυσικό αέριο αποτελεί πολύτιμη πρώτη ύλη για βιομηχανική χρήση υψηλής προστιθέμενης αξίας, όπως και το πετρέλαιο.

1.7 Ενόψει της κριτικής συζήτησης που διεξάγεται στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ, πρέπει να δοθούν απαντήσεις σε ερωτήματα που αφορούν στην **πυρηνική** ασφάλεια, τον παροπλισμό πυρηνικών εργοστασίων και τη διάθεση πυρηνικών αποβλήτων (κυρίως σχετικά με την οριστική αποθήκευση αυτών, πρόβλημα το οποίο παραμένει ανεπίλυτο στα περισσότερα κράτη μέλη), εάν πρόκειται να συνεχισθεί ή ακόμη και να αυξηθεί η χρήση της εν λόγω τεχνολογίας, λόγω των πλεονεκτημάτων που προσφέρει σε σχέση με τις κλιματικές αλλαγές, τη χαμηλή οικονομική εξάρτηση από το εξωτερικό και το σταθερό κόστος. Βάσει διαφόρων σεναρίων, στο εγγύς μέλλον, θα είναι δύσκολο να επιτευχθεί η αντικατάσταση της πυρηνικής ενέργειας χωρίς παράλληλη αύξηση της χρήσης ορυκτών καυσίμων.

1.8 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υποστηρίζει μια **προσεκτική προσέγγιση των μελλοντικών επιλογών**. Δεν είναι ορθό να υποτεθεί ότι η μελλοντική ανάπτυξη είναι απολύτως προβλέψιμη και ότι τα πάντα συμφωνούν απολύτως με τους πολιτικούς στόχους ή με τις καλύτερες προσδοκίες. Οι πολιτικές επιλογές πρέπει να διασφαλίζουν επαρκή εφοδιασμό σε ενέργεια σε λογικές τιμές, ακόμη και κάτω από λιγότερο ευνοϊκές συνθήκες. Οτιδήποτε άλλο θα ήταν εξαιρετικά ανεύθυνο.

1.9 **Όλες οι επιλογές πρέπει να παραμείνουν ανοικτές**. Τα σενάρια που η Ε.Ε. των 25 παρουσίασε στο κεφάλαιο 4 υποστηρίζουν σαφώς το συμπέρασμα αυτό. Ακόμη και το σενάριο που βασίζεται σε υποθέσεις για την επίτευξη πολύ σοβαρών εξελίξεων στον τομέα της ενεργειακής αποδοτικότητας και την αύξηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας δεν καθιστά καμία ενεργειακή τεχνολογία παρωχημένη χωρίς αρνητικές συνέπειες στο περιβάλλον ή την οικονομία.

1.10 **Χρειάζονται πολιτικές στρατηγικές με τις οποίες το σημερινό μείγμα να εξελιχθεί προς τον περιορισμό της εξάρτησης από το εξωτερικό και προς τη χρήση περισσότερων από τις πηγές που δεν παράγουν εκπομπές και είναι διαθέσιμες στην Ευρώπη, με βάση το δεδομένο ότι οι παράγοντες της αγοράς λαμβάνουν αποφάσεις για επενδύσεις σε πολλές τεχνολογίες.**

1.11 **Η ΕΟΚΕ συνιστά την κατάρτιση στρατηγικής για το βέλτιστο ενεργειακό μείγμα.** Στα πλαίσια αυτά, είναι σημαντικό να διευκρινιστούν οι ρόλοι της Ε.Ε., των κρατών μελών, των ανεξάρτητων αρχών και των παραγόντων της αγοράς. Διότι λόγω της υψηλής αλληλεξάρτησης των ενεργειακών θεμάτων μεταξύ των κρατών μελών, ο καλύτερος συντονισμός της ενεργειακής πολιτικής στην Ε.Ε. θα αυξήσει την ικανότητα αντίδρασης έναντι των εσωτερικών και εξωτερικών προβλημάτων.

Η στρατηγική για το βέλτιστο ενεργειακό μείγμα πρέπει να αποτελείται από τα εξής στοιχεία:

1.12 **Η ενεργειακή αποδοτικότητα, συμπεριλαμβανομένου συνδυασμού θέρμανσης και παραγωγής ενέργειας,** αποτελεί την πρώτη βασική απάντηση στις προκλήσεις της ενεργειακής πολιτικής. Καλύτερη αποδοτικότητα δεν εξυπηρετεί άμεσα ένα ισορροπημένο μείγμα, ωστόσο υποστηρίζει όλους τους στόχους της ενεργειακής πολιτικής — ανταγωνιστικότητα, ασφάλεια εφοδιασμού και κλιματικές αλλαγές.

1.13 **Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας** έχουν ακόμη μεγάλες δυνατότητες στην Ε.Ε. και χρειάζονται υποστήριξη. Για ριζικές τεχνολογίες, το μόνο που χρειάζεται είναι να αυξηθεί η αποδοτικότητα για να μπορέσουν να εισαχθούν στην αγορά, ενώ για άλλες χρειάζονται μακροχρόνιες έρευνες και ανάπτυξη. Οι πολιτικές πρέπει να καταρτίζονται προσεκτικά, ώστε να μη συμβάλουν στην ήδη μεγάλη αύξηση των τιμών ενέργειας.

1.14 Προσεκτική αύξηση της χρήσης **βιοκαυσίμων στις μεταφορές**, σύμφωνα με σε βάθος αξιολόγηση του αντίκτυπου. Πρώτα πρέπει να εφαρμοσθεί η οδηγία που ισχύει για την προώθηση των βιοκαυσίμων. ⁽¹⁾

1.15 **Αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας στις μεταφορές** με τη λήψη διαφόρων μέτρων. (βλ. 6.3.1.5).

1.16 Επείγοντα ζητήματα είναι σήμερα η βελτίωση της **πυρηνικής ασφάλειας** και η λύση του προβλήματος των **πυρηνικών αποβλήτων**, η οποία παραμένει αδιευκρίνητη στις περισσότερες χώρες. Την ευθύνη πρέπει να φέρουν οι φορείς λειτουργίας, ενώ οι αρχές ασφαλείας και οι αρμόδιοι διεθνείς οργανισμοί πρέπει να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα. Όσον αφορά στη μεταφορά πυρηνικών αποβλήτων, πρέπει να εφαρμόζονται τόσο οι κανόνες της Ε.Ε. όσο και οι διεθνείς υποχρεώσεις.

1.17 Πρέπει να καταβληθούν σοβαρές προσπάθειες για τις αντιρροπτικές **τεχνολογίες άνθρακα** — τη βελτίωση της αποδοτικότητας των εγκαταστάσεων παραγωγής και τις εμπορικές εφαρμογές δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό ενόψει των παγκόσμιων εξελίξεων.

1.18 Απαραίτητη είναι η προετοιμασία για την εκ νέου αύξηση της **χρήσης των εγχώριων αποθεμάτων άνθρακα** στην ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης του σε υγροποιημένη μορφή και σε μορφή αερίου. Εδώ αλλά και αλλού, δεν πρέπει να λησμονείται ότι

οι πολιτικές αποφάσεις για την ενέργεια έχουν συνήθως σοβαρές επιπτώσεις στην οικονομία, την κοινωνία και στο περιβάλλον, και ότι οι διαστάσεις και το χρονοδιάγραμμα των αλλαγών έχουν εκτενή χαρακτηριστικά.

1.19 Προκειμένου να μειωθούν τα προβλήματα αποθήκευσης και αύξησης του μεριδίου του φυσικού αερίου στο ενεργειακό μείγμα, ενθαρρύνονται οι επενδύσεις σε θερματικά **υγροποιημένου φυσικού αερίου**, προκειμένου να διαφοροποιηθεί ο εφοδιασμός σε αέριο και να κατασκευασθούν εγκαταστάσεις και να θεσπιστούν μέτρα για την αποθήκευσή του.

1.20 Πρέπει να διασφαλισθούν ικανοποιητικές **επενδύσεις** όσον αφορά την παραγωγή και τη μεταφορά ενέργειας, τόσο με τη χάραξη ορθού νομικού πλαισίου όσο και με τη λήψη των κατάλληλων οικονομικών μέτρων. Για παράδειγμα, οι μακροπρόθεσμες συμβάσεις πιθανόν να είναι χρήσιμες εντός των ορίων που θέτουν οι ανάγκες για την ανάπτυξη ικανοποιητικού ανταγωνισμού.

1.21 Η Ε.Ε. πρέπει να εκφράζεται με μια φωνή και να θεωρεί ότι αποτελεί έναν από τους ισχυρότερους παράγοντες, στη διεθνή σκηνή, στις **διαπραγματεύσεις** με τους προμηθευτές ενέργειας, ιδιαίτερα με τη **Ρωσία**. Όσον αφορά στις δράσεις και στις διαπραγματεύσεις σε θέματα ενεργειακού εφοδιασμού, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη διάφορα στοιχεία αλληλεξάρτησης. Η Ένωση δεν μπορεί να αποτελεί παράγοντα των αγορών ενέργειας, επειδή όμως σε πολλές προμηθεύτριες χώρες η ενέργεια εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις κυβερνήσεις, θα πρέπει να υποστηρίξει με σθένος τα συμφέροντα των παραγόντων της Ε.Ε.

1.22 Κατά την αξιολόγηση των ενεργειακών επιλογών, πρέπει να αναλύονται θέματα όπως το εξωτερικό κόστος και ο αντίκτυπος των ενισχύσεων. **Επίσης, πρέπει να γίνεται προσεκτική εκτίμηση του αντίκτυπου που έχουν οι αλλαγές του σημερινού και του μελλοντικού κλίματος καθώς και τα μέτρα περιβαλλοντικής πολιτικής σε άλλους στόχους ενεργειακής πολιτικής** — ανταγωνιστικότητα και ασφάλεια εφοδιασμού — καθώς και στην εφαρμογή μιας διαφοροποιημένης πολιτικής ενεργειακού εφοδιασμού.

1.23 Είναι απαραίτητο να **βρεθεί μια λύση σε παγκόσμιο επίπεδο για τις μετά το Κιότο** πολιτικές για το κλίμα, στην οποία θα συμπεριλαμβάνονται τουλάχιστο όλοι οι μείζονες «παραγωγοί» εκπομπών. Αλλιώς δεν θα σημειωθεί κάποια σημαντική εξέλιξη όσον αφορά το μετριασμό των κλιματικών αλλαγών, πιθανόν όμως να υπάρξει κίνδυνος να επηρεαστούν δυσμενώς οι οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ε.Ε..

1.24 Χρειάζεται αύξηση των **δράσεων Ε&Α** και υποστήριξη της Ε.Ε. για την Ε&Α στον τομέα της ενέργειας λόγω της μεγάλης σημασίας και των σοβαρών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η κοινωνία εξαιτίας της ενέργειας. Βραχυπρόθεσμα, χρειάζονται άμεσες δράσεις για καλύτερη ενεργειακή απόδοση, για ανανεώσιμες τεχνολογίες οι οποίες απέχουν ακόμη πολύ από την αγορά, τεχνολογίες για καθαρό άνθρακα και για την πυρηνική ασφάλεια. Πολλές ανανεώσιμες πηγές και τεχνολογίες αποδοτικότητας χρειάζονται κυρίως την κατάλληλη χρηματοδότηση για να μειωθεί το κόστος τους. Χρειάζεται ακόμη εκτεταμένη βασική και μακροπρόθεσμη έρευνα και ανάπτυξη για να υλοποιηθεί το όραμα της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες και σχάσιμες πηγές, αλλά και από υδρογόνο. Εντωμεταξύ, πρέπει να ενθαρρύνονται και να υποστηρίζονται και άλλες μελλοντικές προοπτικές.

⁽¹⁾ Οδηγία 2003/30/ΕΚ, ΕΕ L 123 της 17.05.2003.

2. Εισαγωγή

2.1 Η ΕΟΚΕ, από το 2002, κατάρτισε ορισμένες γνωμοδοτήσεις πρωτοβουλίας και διερευνητικές γνωμοδοτήσεις για τις διάφορες πηγές ενέργειας και τεχνολογίες — πυρηνική, ανανεώσιμων πηγών, ορυκτών καυσίμων και ενεργειακής αποδοτικότητας. Η παρούσα γνωμοδότηση βασίζεται σ' αυτές, χωρίς ειδικές αναφορές σε αναλυτικότερες πληροφορίες και στις συζητήσεις που περιέχουν.

2.2 Οι εξελίξεις στον τομέα της ενέργειας είναι αδύνατον να προβλεφθούν επακριβώς. Όλες οι προβλέψεις και τα σενάρια έχουν όρια. Αιφνίδια γεγονότα ή ισχυρές πολιτικές ενέργειες μπορούν να μεταβάλλουν τις τάσεις. Οι πολιτικές σκοπιμότητες — πόσο μάλλον αποφάσεις — πρέπει πάντως να βασίζονται σε σοβαρή πληροφόρηση για την τρέχουσα κατάσταση, στις καλύτερες δυνατές προβλέψεις και σεναρία, καθώς και στην κατανόηση των καταστάσεων που ωθούν και παρεμποδίζουν τις αλλαγές. Η γνωμοδότηση αυτή βασίζεται κυρίως σε σεναρία του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας (ΔΟΕ) και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και καλύπτει τη χρονική περίοδο μέχρι το 2030. Μετά η εικόνα είναι πολύ λιγότερο ακριβής.

2.3 Οι επιλογές πηγών ενέργειας και τεχνολογιών πραγματοποιούνται από τους επενδυτές και μπορεί να επηρεάζονται από πολιτικές αποφάσεις. Η Ε.Ε. δεν έχει άμεση εξουσία επί των κρατών μελών, όσον αφορά τις επιλογές ενέργειας στις οποίες προβαίνουν, ωστόσο τις επηρεάζει έμμεσα, μέσω της περιβαλλοντικής της εντολής. Τα κράτη μέλη πρέπει να διευκολύνουν τη χρήση των εγχώριων πηγών όσο το δυνατόν περισσότερο. Οι επιλογές τους αλληλοεπηρεάζονται. Επίσης, οι καταναλωτές ενέργειας στα κράτη μέλη που δεν παράγουν π.χ. ηλεκτρισμό από πυρηνική ενέργεια ή άνθρακα, είναι εταίροι σε μια αγορά ηλεκτρισμού όπου χρησιμοποιούνται πυρηνικά καύσιμα και άνθρακας.

2.4 **Το βασικό ερώτημα είναι το εξής: Μπορούμε από σήμερα να αποκλείσουμε παρόντα ή μελλοντικά δυναμικά συστήματα και πιθανές επιλογές;** Με άλλα λόγια, γνωρίζουμε αρκετά και είμαστε αρκετά βέβαιοι ότι μπορούμε να περιορίσουμε τις επιλογές μας με τις οποίες πρέπει να εκπληρώσουμε τους στόχους της ενεργειακής πολιτικής, δηλαδή ικανοποιητική ασφάλεια του εφοδιασμού, λογικές και ανταγωνιστικές τιμές και μείωση των επιβαρύνσεων του περιβάλλοντος και του κλίματος; Επιδιώκουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα αυτό και να παρουσιάσουμε τα σχετικά συμπεράσματα και συστάσεις.

3. Οι εξελίξεις στην αγορά ενέργειας και οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα

3.1 Το μέλλον της ενέργειας στον κόσμο επιδρά και στο μέλλον της ενέργειας στην Ευρώπη. Τώρα η κατανάλωση ενέργειας και η ανάπτυξη είναι μεγαλύτερες εκτός Ευρώπης. Η αυξανόμενη συνολική ζήτηση για ορυκτά καύσιμα έχει αντίκτυπο στις τιμές και στη διαθεσιμότητά τους στην Ευρώπη. Οι αλλαγές στις τιμές οδηγούν επίσης σε αλλαγές όσον αφορά τις επιλογές ενέργειας, την συμπεριφορά του καταναλωτή και των επιχειρήσεων και κατευθύνουν τις δραστηριότητες της έρευνας και ανάπτυξης. Όλα τα ανωτέρω επηρεάζουν την κατάσταση και στην Ε.Ε.. Γι' αυτό είναι σημαντικό να υπάρχει μια συνολική εικόνα για το μέλλον της ενέργειας όταν εξετάζονται οι ευρωπαϊκές επιλογές. Ο ΔΟΕ παρουσιάζει

τις απόψεις του για το μέλλον της παγκόσμιας ενέργειας στο *World Energy Outlook 2004* (Οι μελλοντικές εξελίξεις στον τομέα της ενέργειας 2004) σε δύο σεναρία από το 2004 έως το 2030.

Το *Σενάριο Αναφοράς (WEO-R04)* λαμβάνει υπόψη τις πολιτικές και τα μέτρα των κυβερνήσεων που θεσπίστηκαν ή υιοθετήθηκαν μέχρι τα μέσα του 2004. Το *Σενάριο της Παγκόσμιας Εναλλακτικής Πολιτικής (WEO-A04)* αναλύει πώς θα μπορούσε να εξελιχθεί η παγκόσμια αγορά ενέργειας εάν οι χώρες σε όλο τον κόσμο υιοθετούσαν δέσμη πολιτικών και μέτρων τα οποία είτε μελετώνται σήμερα είτε μπορεί λογικά να αναμένεται να θεσπιστούν κατά τη διάρκεια της αναφερόμενης περιόδου. Ορισμένα τμήματα τόσο του *Σεναρίου Αναφοράς* όσο και του *Εναλλακτικού Σεναρίου* επικαιροποιήθηκαν στο *World Energy Outlook 2005* του ΔΟΕ (WEO-R05, WEO-A05).

3.2 **Η παγκόσμια ζήτηση πρωτογενούς ενέργειας** σύμφωνα με το σενάριο WEO-A05 εικάζεται ότι θα αυξηθεί κατά 52 % μεταξύ 2002 και 2030. Τα δύο τρίτα της αύξησης θα οφείλονται στις αναπτυσσόμενες χώρες. Το ετήσιο ποσοστό αύξησης της ζήτησης σε ενέργεια (1,6 %) θα μειωθεί από το 2,1 % που ήταν τις προηγούμενες τρεις δεκαετίες. Οι τομείς των μεταφορών και της παραγωγής ενέργειας θα απορροφήσουν το μεγαλύτερο ποσοστό της παγκόσμιας ενέργειας. Την ίδια περίοδο, η παγκόσμια κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας θα διπλασιασθεί.

3.3 Σύμφωνα με το σενάριο WEO-A05, η συνολική ζήτηση ενέργειας θα μειωθεί κατά 10 % σε σύγκριση με το σενάριο WEO-R05.

3.4 Η χρησιμοποίηση ενέργειας στους τελικούς τομείς προϊόντων θα αυξάνεται με 1,6 % το χρόνο μέχρι το 2030. Η ζήτηση στον τομέα των μεταφορών θα αυξάνεται ταχύτερα, με 2,1 % το χρόνο. Η κατανάλωση των κατοικιών και στον τομέα των υπηρεσιών θα αυξηθεί με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 1,5 %, όπως και η βιομηχανική ζήτηση.

3.5 Η **παγκόσμια ζήτηση ηλεκτρισμού** θα διπλασιασθεί μεταξύ 2002 και 2030, σύμφωνα με το *Σενάριο WEO-R04*. Η μεγαλύτερη τομεακή αύξηση θα σημειωθεί στην οικιακή κατανάλωση ηλεκτρισμού (119 %) και θα ακολουθήσουν οι τομείς των υπηρεσιών (97 %) και της βιομηχανίας (86 %). Θα χρειασθούν περίπου 4800 GW (Gigawat) σε νέα δυναμικότητα ή σχεδόν 10.000 νέες εγκαταστάσεις προκειμένου να ικανοποιηθεί η προβλεπόμενη αύξηση της ζήτησης ηλεκτρισμού και για να αντικατασταθούν οι πεπαλαιωμένες υποδομές.

3.6 Σύμφωνα με το *Σενάριο WEO-R05* του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας (ΔΟΕ), συνεχίζεται η κυριαρχία των **ορυκτών καυσίμων** στην χρησιμοποίηση ενέργειας σε παγκόσμιο επίπεδο. Θα αποτελούν το 83 % περίπου της αύξησης της παγκόσμιας βασικής ενέργειας. Το μερίδιο της πυρηνικής ενέργειας μειώνεται από 6,4 % σε 4,7 %, ενώ το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας προβλέπεται να αυξηθεί από 13 % σε 14 %.

Σύμφωνα με το *Σενάριο WEO-A04* η ζήτηση των ορυκτών καυσίμων μειώνεται με 14 % το 2030, σε σύγκριση με το WEO-R04 ενώ η χρήση της πυρηνικής ενέργειας αυξάνεται με 14 % και οι μη υδροηλεκτρικές ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (εκτός της βιομάζας) αυξάνονται με 27 %.

3.7 Το πετρέλαιο θα συνεχίσει ως το μοναδικό καύσιμο, με τη μεγαλύτερη ζήτηση. Η ζήτηση πετρελαίου ανά τον κόσμο θα αυξάνεται με 1,4 % το χρόνο μέχρι το 2030 (WEO-R05). Το μερίδιο του ΟΠΕΚ στην παγκόσμια αγορά θα αυξηθεί από το 39 % που ήταν το 2004 στο 50 % το 2030. Την ίδια περίοδο το καθαρό διαπεριφερειακό εμπόριο πετρελαίου θα υπερδιπλασιαστεί. Οι εξαγωγές από τη Μέση Ανατολή θα αυξηθούν περισσότερο.

Η πρωτογενής ζήτηση πετρελαίου είναι κατά 11 % χαμηλότερη στο WEO-A04 σε σύγκριση με το WEO-R04.

3.8 Η ζήτηση φυσικού αερίου θα αυξάνεται με σταθερό ρυθμό κατά 2,1 % το χρόνο. Η κατανάλωση φυσικού αερίου θα αυξηθεί κατά τρία τέταρτα μεταξύ 2003 και 2030. Οι εγκαταστάσεις υγροποίησης αερίου θα αποτελέσουν μια νέα μεγάλη αγορά για το φυσικό αέριο, καθιστώντας δυνατή τη χρήση αποθεμάτων σε τοποθεσίες μακριά από τις παραδοσιακές αγορές. Η παραγωγή θα αυξηθεί περισσότερο στη Ρωσία και στη Μέση Ανατολή.

Η ζήτηση φυσικού αερίου θα μειωθεί κατά 10 % στο σενάριο WEO-A04.

3.9 Ο άνθρακας θα συνεχίζει να διαδραματίζει βασικό ρόλο στο παγκόσμιο ενεργειακό μείγμα με μέση ετήσια αύξηση 1.4 % (WEO-R05). Η ζήτηση άνθρακα θα αυξηθεί περισσότερο στις αναπτυσσόμενες περιοχές της Ασίας. Ο τομέας της ηλεκτρικής ενέργειας θα απορροφήσει περισσότερο από το 95 % της αύξησης. Περισσότερο από το 40 % των παγκόσμιων αποθεμάτων σε άνθρακα, που αντιστοιχούν σε 200 περίπου χρόνια παραγωγής σε σημερινούς ρυθμούς, βρίσκεται σε χώρες του ΟΟΣΑ.

Η ζήτηση άνθρακα θα είναι κατά ένα τέταρτο σχεδόν χαμηλότερη το 2030, βάσει του εναλλακτικού σεναρίου σε σύγκριση με το σενάριο αναφοράς.

3.10 Οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα σε παγκόσμιο επίπεδο θα αυξηθούν, σύμφωνα με το Σενάριο Αναφοράς του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας (ΔΟΕ), με 1,6 % το χρόνο για την περίοδο από το 2003 έως 2030. Τα δύο τρίτα της αύξησης θα οφείλονται στις αναπτυσσόμενες χώρες. Αναμένεται ότι η παραγωγή ενέργειας θα συμβάλει με 50 % περίπου στην αύξηση των παγκόσμιων εκπομπών. Τη δεύτερη θέση σε εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, σε παγκόσμιο επίπεδο, θα συνεχίσουν να την κατέχουν οι μεταφορές.

Στο Σενάριο για την Παγκόσμια Εναλλακτική Πολιτική οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα είναι κατά 16 % χαμηλότερες σε σύγκριση με το Σενάριο Αναφοράς του 2030. Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης κατά την εξεταζόμενη περίοδο μειώνεται στο 1,1 %.

4. Η αγορά ενέργειας και οι εξελίξεις για τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα στην Ε.Ε.

4.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκπόνησε διάφορα σενάρια για το μέλλον της ενέργειας στην Ε.Ε. με βάση διαφορετικές υποθέσεις. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται δύο διαφορετικά σενάρια. Το σενάριο *Baseline 2005 (BL-05)* (Βασική γραμμή 2005) προβάλλει το μέλλον με βάση τις σημερινές τάσεις και πολιτικές της Ε.Ε. και των κρατών μελών που αποφασίστηκαν πριν από τα τέλη του 2004. Τα υψηλά επίπεδα ενεργειακής αποδοτικότητας και ανανεώσιμων

πηγών ενέργειας, σενάριο (*HLEER-04*), στοχεύουν στην προσομοίωση των επιδράσεων στην ενέργεια και στο περιβάλλον, λόγω της επιτυχούς εφαρμογής αυστηρών πολιτικών τόσο για την αποδοτικότητα της ενέργειας όσο και για τις ανανεώσιμες πηγές εφόσον μπορούν να διαμορφωθούν παρόμοια μέτρα. Το *HLEER-04* δεν επικαιροποιήθηκε και έτσι οι συγκρίσεις γίνονται με το σενάριο *Baseline 2004 (BL-04)*, πράγμα που σημαίνει ότι τα δύο σενάρια δεν είναι άμεσα συγκρίσιμα. Η Επιτροπή δεν παρουσίασε υπολογισμούς για τη διαφορά κόστους μεταξύ των σεναρίων *BL-* και *HLEER-*.

4.2 Το 2005 η χρήση πρωτογενούς ενέργειας στη σημερινή Ε.Ε. των 25 αποτελείται από 18 % στερεά καύσιμα (κυρίως άνθρακας), 37 % υγρά καύσιμα (πετρέλαιο), 24 % φυσικό αέριο, 14 % πυρηνική ενέργεια και 7 % ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η ηλεκτροπαραγωγή στηρίζεται κατά 29 % στον άνθρακα και τον λιγνίτη, 20 % στο φυσικό αέριο, 31 % στην πυρηνική ενέργεια, 15 % σε ανανεώσιμες πηγές (συμπεριλαμβανομένων μεγάλων υδροηλεκτρικών έργων) και 5 % σε προϊόντα πετρελαίου.

4.3 Βάσει του σεναρίου *BL-05*, η πρωτογενής συζήτηση ενέργειας στην Ε.Ε. προβλέπεται να είναι 15 % υψηλότερη το 2030 σε σύγκριση με το 2000 (+0,5 % ετησίως), με μια αύξηση του ΑΕγχΠ της τάξεως του 79 %. Το σενάριο *BL-05* δείχνει ότι συνεχίζεται η αποσύνδεση της ζήτησης ενέργειας από το ΑΕγχΠ. Η ένταση ενέργειας (ο λόγος χρήσης ενέργειας προς το ΑΕγχΠ) βελτιώνεται με 1,5 % ετησίως.

Σύμφωνα με το σενάριο *HLEER-04*, η ανάγκη για πρωτογενή ενέργεια προβλέπεται να είναι -14,1 % κάτω από τα επίπεδα του σεναρίου *BL-04* το 2030, αλλά ελαφρά ανώτερη του επιπέδου του 2000.

4.4 Η χρήση ενέργειας στους τελικούς τομείς προβλέπεται να αυξηθεί με 25 % μέχρι το 2030 (*BL-05*). Η ζήτηση ενέργειας από τις υπηρεσίες προβλέπεται να είναι κατά 49 % υψηλότερη το 2030 σε σύγκριση με το 2000. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στην αυξημένη ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας. Η ζήτηση ενέργειας για οικιακή χρήση αναμένεται να αυξηθεί με 29 % μεταξύ 2000 και 2030. Η ζήτηση ενέργειας από τον τομέα των μεταφορών προβλέπεται να είναι κατά 21 % και της βιομηχανία κατά 19 % υψηλότερη σε σύγκριση με το 2000.

Στο σενάριο *HLEER-04*, η ζήτηση ενέργειας είναι 10.9 % κάτω των επιπέδων του σεναρίου *BL-04* το 2030.

4.5 Η ζήτηση ηλεκτρικού ρεύματος στην Ε.Ε. θα αυξηθεί με 43 % μεταξύ 2005 και 2030 (*BL-05*). Ειδικότερα η αύξηση της ζήτησης θα είναι ταχεία στα νοικοκυριά (62 %), και θα ακολουθήσουν ο τριτογενής τομέας (53 %) και η βιομηχανία (26 %).

4.6 Η ηλεκτροπαραγωγή στην Ε.Ε. αναμένεται να αυξηθεί με 51 % μεταξύ 2000 και 2030 (*BL-05*). Το μερίδιο της ηλεκτροπαραγωγής από το συνδυασμό θερμότητας και ενέργειας (CHP) από διάφορα καύσιμα θα αυξηθεί σχεδόν 10 % για να φθάσει στο 24 % το 2030. Η διάρθρωση της παραγωγής ενέργειας αλλάζει σημαντικά υπέρ των ανανεώσιμων πηγών και του φυσικού αερίου, ενώ το μερίδιο στην αγορά της πυρηνικής ενέργειας και των στερεών καυσίμων μειώνεται

Στο σενάριο HLEER-04, η συνολική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας το 2030 προβλέπεται να μειωθεί με 16 % από τα επίπεδα του BL-04. Τα στερεά καύσιμα και η πυρηνική ενέργεια θα μειωθούν με τα ίδια ποσοστά σε απόλυτους όρους, όσον αφορά την ηλεκτροπαραγωγή (-9.3 % σύμφωνα με το BL-04 το 2030, αντιστοίχα).

4.7 **Το πετρέλαιο** παραμένει το σημαντικότερο καύσιμο, μολονότι η κατανάλωσή του το 2030 δεν θα υπερβαίνει τα σημερινά επίπεδα (BL-05). Η ζήτηση **φυσικού αερίου** αναμένεται να αυξηθεί αρκετά μετά τη σημαντική αύξηση που έχει ήδη σημειωθεί στη δεκαετία του 90. Τα στερεά καύσιμα προβλέπεται να μειωθούν κατά κάποιο τρόπο μέχρι το 2020, αλλά το 2030 θα έχουμε επιστροφή στα σημερινά επίπεδα σχεδόν, λόγω των υψηλών τιμών του πετρελαίου και του φυσικού αερίου και λόγω της εγκατάλειψης της πυρηνικής ενέργειας από ορισμένα κράτη μέλη.

Στο σενάριο HLEER-04 η μείωση των αναγκών σε ενέργεια σε συνδυασμό με τις πολιτικές προώθησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ), μειώνουν σημαντικά τη μελλοντική ζήτηση ορυκτών καυσίμων. Τη μεγαλύτερη μείωση θα έχουν τα ορυκτά καύσιμα (-37.5 % από τα επίπεδα του BL-04).

4.8 **Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας** αυξάνονται περισσότερο από τα άλλα καύσιμα σε σχετικούς όρους σύμφωνα με το σενάριο BL-05 (η συμβολή τους υπερδιπλασιάζεται σε σχέση με τα σημερινά επίπεδα μέχρι το 2030). Συμβάλλουν σχεδόν τόσο πολύ όσο και το φυσικό αέριο, λόγω της αυξημένης ζήτησης σε ενέργεια.

Σύμφωνα με το σενάριο HLEER-04, οι πολιτικές προώθησης των ΑΠΕ συντελούν στην ευρεία αύξηση των εγκαταστάσεων ΑΠΕ σε ενεργειακά συστήματα στην Ευρώπη των 25. Η αύξηση είναι 43,3 % ανώτερη από τα επίπεδα του BL-04 το 2030.

4.9 **Η χρήση πυρηνικής ενέργειας**, σύμφωνα με το σενάριο BL-05, είναι κατά κάποιο τρόπο μικρότερη το 2030 σε σύγκριση με το 2000 (-11 %). Με πολιτικές αποφάσεις εγκαταλείπεται η πυρηνική ενέργεια σε ορισμένα παλαιά κράτη μέλη, όπως και σε ορισμένα νέα οι εγκαταστάσεις των οποίων προξενούν ανησυχία όσον αφορά την ασφάλεια.

Σύμφωνα με το σενάριο HLEER-04, το μερίδιο της πυρηνικής ενέργειας θα είναι κατά 19,9 % μικρότερο από εκείνο που προβλέπεται στο σενάριο BL-04.

4.10 **Η εξάρτηση από τις εισαγωγές** συνεχίζεται και φθάνει το 2030 σε 65 %, πράγμα που αντιστοιχεί σε αύξηση σχεδόν 15 % σε σύγκριση με τα σημερινά επίπεδα (BL-05). Η εξάρτηση από τις εισαγωγές πετρελαίου συνεχίζεται σε πολύ υψηλά επίπεδα και φθάνει το 94 % το 2030. Η εξάρτηση από τις εισαγωγές φυσικού αερίου αυξάνει από τα σημερινά επίπεδα, που είναι περίπου άνω του 50 %, σε 84 % το 2030. Ομοίως, οι προμήθειες σε στερεά καύσιμα θα βασίζονται κυρίως στις εισαγωγές και θα φθάσουν στο 59 % το 2030.

Σύμφωνα με το σενάριο HLEER-04, η εξάρτηση από τις εισαγωγές θα είναι 4–6 % χαμηλότερη από εκείνη του σεναρίου BL-04.

4.11 **Οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα** μειώθηκαν μεταξύ 1990 και 2000. Σήμερα έχουν επανέλθει στα επίπεδα του 1990. Κατά τη διάρκεια των επόμενων ετών, οι εκπομπές διοξειδίου του

άνθρακα προβλέπεται να αυξηθούν και να υπερβαίνουν το 2010 κατά 3 % τα επίπεδα του 1990 και κατά 5 % το 2030. Μακροπρόθεσμα, η μέτρια περαιτέρω αύξηση των εκπομπών σε διοξείδιο του άνθρακα αντανάκλα την χαμηλή αύξηση στην κατανάλωση ενέργειας και το σημαντικό μάλλον ρόλο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της πυρηνικής ενέργειας, πηγών που δεν παράγουν διοξείδιο του άνθρακα.

Σύμφωνα με το σενάριο HLEER-04, οι εκπομπές σε διοξείδιο του άνθρακα είναι σημαντικά χαμηλότερες σε σύγκριση με τις προβλέψεις του BL-04 (-11.9 % από τα επίπεδα του BL-04 το 2010 και με -22.5 % το 2030). Η μείωση σε σύγκριση με το 2000 θα ανέρχεται σχεδόν σε 10 %.

5. Προκλήσεις πολιτικής

5.1 Τάσεις των τιμών

5.1.1 Οι αυξήσεις των τιμών που οφείλονται στη ζήτηση και είναι καθολικές — μολονότι επηρεάζουν τους καταναλωτές — δεν έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις εθνικές οικονομίες, όταν δημιουργούν ζήτηση στις χώρες παραγωγής. Οι αυξήσεις των τιμών σε ένα οικονομικό τομέα, όπως ήδη συμβαίνει κατά κάποιο τρόπο σήμερα στην ηλεκτροπαραγωγή, βλάπτουν τόσο τους καταναλωτές όσο και την ανταγωνιστικότητα. Οι υψηλότερες τιμές, μακροπρόθεσμα, μεταβάλλουν την ανταγωνιστικότητα των διαφόρων πηγών ενέργειας και τεχνολογίας, την κερδοφορία των μέτρων αποδοτικότητας καθώς και την συμπεριφορά, γενικότερα.

5.1.2 Οι τιμές του πετρελαίου και των παραγώγων του έχουν αυξηθεί δραματικά τα τελευταία χρόνια. Πολλοί λόγοι μπορεί να κρατήσουν ψηλά τις τιμές του πετρελαίου τα επόμενα χρόνια, και ιδίως:

— πιέσεις λόγω αυξημένης ζήτησης από τις χώρες της Ασίας που αναπτύσσονται οικονομικά με ταχύ ρυθμό,

— περιορισμένες επενδύσεις σε εγκαταστάσεις εφοδιασμού, καθώς και

— γεωπολιτικοί παράγοντες και πολιτική αστάθεια.

5.1.3 Οι τιμές του φυσικού αερίου έχουν αυξηθεί παντού πολύ, ακολουθώντας τις τιμές του πετρελαίου. Στην Ευρώπη οι τιμές του αερίου ακολουθούν συνήθως τις τιμές του πετρελαίου. Επειδή αφενός η Ρωσία και Νορβηγία εφοδιάζουν κυρίως την Ευρώπη, και αφετέρου το υδροποιημένο αέριο δεν είναι δυνατόν να καταστεί σύντομα ανταγωνιστικό, η σύνδεση των τιμών θα παραμείνει. Ο ανταγωνισμός διαφόρων παραγώγων φυσικού αερίου μπορεί να ασκήσει καθοδικές πιέσεις στις τιμές, όμως το αποτέλεσμα θα αντισταθμισθεί σε μεγάλο βαθμό από την αύξηση των δαπανών εφοδιασμού.

5.1.4 Οι τιμές του άνθρακα είναι πιθανόν να είναι συγκρατημένες μακροπρόθεσμα, διότι πολλά βασικά μεγέθη των αγορών παραμένουν αμετάβλητα. Οι προμηθευτές — σημερινοί και μελλοντικοί — είναι πολλοί, η αγορά είναι ακόμη πολύ ανταγωνιστική και οι τιμές του άνθρακα αναμένεται να παραμείνουν χαμηλές σε σχέση με τις τιμές των άλλων πρωτογενών ενεργειακών προϊόντων.

5.1.5 Το κεφαλαιουχικό κόστος για τις **ανανεώσιμες πηγές ενέργειας** υπολογίζεται ότι θα ακολουθήσει στο μέλλον φθίνουσα πορεία. Ο ταχύτερος ρυθμός μείωσης θα σημειωθεί στο κόστος των φωτοβολταϊκών τάξων, τα οποία είναι σήμερα υψηλής εντάσεως κεφαλαίου. Αναμένεται επίσης να σημειωθεί σημαντική μείωση του κεφαλαιουχικού κόστους στις τεχνολογίες των παράκτιων εγκαταστάσεων αιολικής, ηλιακής, θερμικής και παλιρροϊκής παραγωγής ενέργειας. Το κόστος, γενικά, της υδροηλεκτρικής ενέργειας είναι χαμηλό και σταθερό, ενώ οι δυνατότητες κατασκευής νέων εγκαταστάσεων είναι περιορισμένες και όλο και πιο δαπανηρές.

5.1.6 Οι τιμές του **ηλεκτρισμού** έχουν αυξηθεί στην Ε.Ε, για πολλούς λόγους. Οι υψηλότερες τιμές του φυσικού αερίου συμβάλλουν με τη σειρά τους στην αύξηση των τιμών του ηλεκτρισμού στα περισσότερα μέρη της Ε.Ε., όπου το φυσικό αέριο αποτελεί δευτερεύουσα σημασίας καύσιμο για την παραγωγή ενέργειας. Ωστόσο, η αύξηση των τιμών του ηλεκτρισμού που παράγεται από άνθρακα, δύσκολα μπορεί να αιτιολογηθεί με την αύξηση των τιμών των πρώτων υλών. Η λεπτή ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης έχει αρχίσει να αντανακλάται και στις τιμές. Οι επιχειρήσεις εφοδιασμού σε ενέργεια αιτιολογούν την αύξηση των τιμών εν μέρει με τον ισχυρισμό ότι η εμπορία των εκπομπών δημιουργεί κόστος, με αποτέλεσμα να προστίθεται η αξία των δικαιωμάτων εκπομπών στις λιανικές τιμές, μολονότι τα δικαιώματα εκπομπών παραχωρούνται χωρίς το παραμικρό κόστος. Μέτρα υποστήριξης των ΑΠΕ συνέβαλαν, σε ορισμένες περιπτώσεις, στην αύξηση των τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας, όπως και οι φόροι και άλλα τέλη. Επιπλέον, η Επιτροπή ερευνά σήμερα κατά πόσον ο ανεπαρκής ανταγωνισμός στην αγορά ηλεκτρισμού έχει το αντίθετο αποτέλεσμα στις τιμές.

5.2 Ασφάλεια του εφοδιασμού

5.2.1 Η Επιτροπή στο **Πράσινο Βιβλίο** της για την ασφάλεια του εφοδιασμού, τόνισε τις σοβαρές ανησυχίες της επί του θέματος. Η ενεργειακή εξάρτηση της Ε.Ε. από το εξωτερικό προβλέπεται να αυξηθεί από 50 % σε 70 % σε τρεις δεκαετίες. Στη γνωμοδότηση της με θέμα το Πράσινο Βιβλίο, η ΕΟΚΕ (?) συμμερίζεται απόλυτα την ανησυχία αυτή. Σήμερα το θέμα της ασφάλειας του εφοδιασμού είναι ακόμη πιο επιτακτικό.

5.2.2 Η **εξάρτηση από πηγές του εξωτερικού** όσον αφορά τις εισαγωγές πετρελαίου αυξάνεται διαρκώς και επικεντρώνεται όλο και περισσότερο στη Μέση Ανατολή. Επίσης η αυξανόμενη ζήτηση αερίου αυξάνει την εξάρτηση από τις πηγές του εξωτερικού και επικεντρώνεται όλο και περισσότερο στη Ρωσία. Η μεταφορά μέσω μεγάλων σε μήκος πετρελαιοαγωγών αποτελεί μια πρόσθετη ανησυχία, διότι οι αγωγοί αυτοί διέρχονται συχνά από ασταθείς πολιτικά περιοχές.

5.2.3 **Ορισμένες αδυναμίες των δικτύων** οφείλονται συχνά σε ανεπαρκείς επενδύσεις σε σχέση με την αυξημένη ζήτηση μεταφοράς και τις αποστάσεις, εκτός των προβλημάτων διαχείρισης και ορισμένων κανονιστικών προβλημάτων. Η διασύνδεση των δικτύων παροχής ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου σε όλη την Ευρώπη έχει προχωρήσει, ωστόσο υπάρχουν σημαντικές δυσχέρειες μεταξύ των κρατών μελών. Σύμφωνα με τους κανόνες, τα δίκτυα αυτά πρέπει να είναι ασφαλή, ποιοτικά και να υποστηρίζονται με επαρκείς επενδύσεις.

5.2.4 **Οι επενδύσεις** σε σταθμούς παραγωγής ενέργειας και σε διυλιστήρια πετρελαίου ήταν πολύ χαμηλές τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Όσον αφορά την ηλεκτροπαραγωγή, η περίοδος της πλεονάζουσας ικανότητας τελειώνει και χρειάζονται επενδύσεις σε σταθμούς παραγωγικής ικανότητας 600-750 GW μέχρι το 2030, προκειμένου να καλυφθεί η αύξηση της ζήτησης ηλεκτρικής ενέρ-

γιας και να αντικατασταθούν παλιές εγκαταστάσεις. Για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, οι ανάγκες σε επενδύσεις όσον αφορά την αύξηση της δυναμικότητας παραγωγής, ιδιαίτερα σε περιόδους αιχμής θα μπορούσε εν μέρει να αντιμετωπιστεί με την πλήρη διασύνδεση των δικτύων.

5.2.5 Οι πολιτικές της Ε.Ε για την αύξηση της **χρήσης ανανεώσιμων** πηγών ενέργειας αποτελούν μια ισχυρή κίνηση για την αντιμετώπιση της αυξανόμενης εξάρτησης από το εξωτερικό. Συγχρόνως, θα μετριαστούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και σε ορισμένες περιπτώσεις θα μειωθεί η εξάρτηση των δικτύων. Στην περίπτωση της βιομάζας και των βιοκαυσίμων, η χρήση της γης είναι βέλτιστη εφόσον είναι μακροχρόνια.

5.2.6 Το 95 % του **ουρανίου** εισάγεται στην Ε.Ε. από διάφορες πηγές. Σύμφωνα με το ΑΙΕΑ και τον Οργανισμό Πυρηνικής Ενέργειας του ΟΟΣΑ., οι σήμερα γνωστές πηγές ουρανίου πρέπει να ικανοποιήσουν την παγκόσμια ζήτηση στο σημερινό επίπεδο για 50 χρόνια. Πιθανά αποθέματα που βασίζονται σε γεωλογικές μελέτες αναβάλλουν την προοπτική εξάντλησης κατά 280 χρόνια. Αργότερα νέες τεχνολογίες πιθανόν να προσφέρουν περισσότερες επιλογές εφοδιασμού σε καύσιμα.

5.3 Κλιματική αλλαγή

5.3.1 Η **Ε.Ε. ηγείται σε παγκόσμιο επίπεδο** των προσπαθειών για την αντιμετώπιση των αλλαγών του κλίματος. Οι πολιτικές της Ε.Ε. είναι μοναδικές, πολύ προηγμένες και φιλόδοξες, ιδίως το σχέδιο για την εμπορία των εκπομπών και την αύξηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Οι περισσότερες χώρες της υψηλίου, συμπεριλαμβανομένων των μεγαλύτερων «παραγωγών» εκπομπών δεν την ακολουθούν.

5.3.2 Με δεδομένη την αύξηση των θερμοκρασιών σε παγκόσμιο επίπεδο, οι στόχοι του Κιότο είναι μετριασθείς. Παρόλα αυτά φαίνεται να είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθούν από τα περισσότερα κράτη-μέλη της Ε.Ε..

5.3.3 Οι περισσότερες **μειώσεις μέχρι σήμερα** επετεύχθησαν χάρη στην αντικατάσταση του άνθρακα από το φυσικό αέριο στους τομείς της θέρμανσης και της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (Ηνωμένο Βασίλειο), καθώς και στην παύση της λειτουργίας και την ανανέωση παλαιών μονάδων παραγωγής στην Ανατολική Γερμανία. Πολλές από τις τρέχουσες και μέλλουσες προσπάθειες για τη μείωση των εκπομπών είναι περισσότερο δύσκολες και δαπανηρές.

5.3.4 Είναι απαραίτητο να **βρεθεί μια λύση σε παγκόσμιο επίπεδο για τις μετά το Κιότο** πολιτικές για το κλίμα, η οποία θα υποστηρίζεται τουλάχιστον από όλους τους μείζονες «παραγωγούς» εκπομπών. Αλλιώς δεν θα σημειωθεί κάποια σημαντική εξέλιξη όσον αφορά το μετριασμό των κλιματικών αλλαγών, πιθανόν όμως να υπάρξει κίνδυνος να επηρεαστούν αρνητικά οι οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ε.Ε..

6. Μελλοντικές επιλογές

6.1 Μακροπρόθεσμη προοπτική

6.1.1 Σήμερα, **μια ιδανική προοπτική για τη μελλοντική ενέργεια**, η οποία θα ελαχιστοποιεί τον περιβαλλοντικό και κλιματικό αντίκτυπο και θα διασφαλίζει επαρκή συνολικό εφοδιασμό, φαίνεται να είναι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας για τη θέρμανση και τα μεταβλητά ηλεκτρικά φορτία, η πυρηνική ενέργεια για βασικά φορτία και η χρήση υδρογόνου ως πηγή ενέργειας. Ένα παρόμοιο ενεργειακό μείγμα δεν αναμένεται να είναι επιχειρησιακό, μέχρι το

(?) «Προς μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού», ΕΕ C 221 της 07.08.2001.

2050, πιθανόν πολύ αργότερα. Μια άλλη προοπτική δείχνει υψηλή ενεργειακή αποδοτικότητα, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που υποστηρίζονται από τεχνολογικές λύσεις για την αποθήκευση ηλεκτρισμού — π.χ. υδρογόνο — και άνθρακα σε συνδυασμό με την δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα.

6.1.2 Η τεχνολογία **σχάσης** συνδέεται επίσης με μεγάλες προκλήσεις και αβεβαιότητα. Χρειάζονται ορισμένες βασικές τεχνικές επιτεύξεις και ιδιαίτερα μεγάλη ανάπτυξη για να επιτευχθεί οικονομική βιωσιμότητα. Η ευρεία επέκταση της οικονομίας του **υδρογόνου**, πάλι, απαιτεί τεράστιες ποσότητες ηλεκτρισμού. Η παραγωγή υδρογόνου από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ή φυσικό αέριο, δεν μπορεί — τουλάχιστον από μόνη της — να δημιουργήσει μια ολοκληρωμένη οικονομία του υδρογόνου.

6.1.3 Είναι δύσκολο να προσδιορισθεί το συνολικό δυναμικό των **ανανεώσιμων πηγών ενέργειας**, όταν ληφθούν υπόψη ορισμένοι φυσικοί περιορισμοί και η οικονομία. Σε ορισμένες μελέτες τονίζεται η δυνατότητα να κατακτήσουν οι ανανεώσιμες πηγές το 100 % σχεδόν του μεριδίου στην Ευρώπη το 2050, όμως η άποψη αυτή δεν γίνεται ευρέως αποδεκτή ούτε υποστηρίζεται από σενάριο της Επιτροπής — ακόμη και το πιο εντατικό εναλλακτικό σενάριο για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας προβλέπει το μερίδιό τους να ανέρχεται σε 15 % το 2030. Μέχρι σήμερα, η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ε.Ε. των 25 αναπτύχθηκε βραδύτερα από ό,τι προβλεπόταν στους στόχους.

6.2 Ενεργειακή αποδοτικότητα

6.2.1 Η ενεργειακή αποδοτικότητα και η εξοικονόμηση ενέργειας αποτελούν βασικά στοιχεία της ενεργειακής πολιτικής. Η ΕΟΚΕ, σε πρόσφατη γνωμοδότησή της με θέμα το Πράσινο βιβλίο για την ενεργειακή αποδοτικότητα, υποστηρίζει έντονα τις ενέργειες στον εν λόγω τομέα πολιτικής και σχολιάζει μεγάλο αριθμό δυνητικών μέσων και μέτρων.

6.2.2 Η βελτίωση της αποδοτικότητας επηρεάζει το μελλοντικό ενεργειακό μείγμα. Η σχετική μείωση της ζήτησης μέσω των δυνάμεων της αγοράς θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της χρήσης των πλέον ασύμφορων πηγών εφοδιασμού, ή πιθανόν μέσω πολιτικών μέτρων των λιγότερο επιθυμητών πηγών.

6.2.3 Η Επιτροπή, στο πρόσφατο Πράσινο Βιβλίο για την ενεργειακή αποδοτικότητα, εκτιμά ότι η δυνατότητα βελτίωσης της οικονομικής αποτελεσματικότητας ανέρχεται σε 20 %, 1,5 % ετησίως, και έτσι η Ε.Ε. των 25 επανέρχεται στα επίπεδα της ζήτησης του 1990. Τα σενάρια που δημοσίευσε η Επιτροπή δεν δείχνουν παρόμοια μείωση μέχρι το 2030, ούτε καν εκείνο που στηρίζεται στην υπόθεση της λήψης πολύ αυστηρών μέτρων.

6.2.4 Στη γνωμοδότησή της, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της άποψης ότι η βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την βιώσιμη ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ανεξαρτησία. Η καλύτερη ενεργειακή αποδοτικότητα αποτελεί ρητή αρχή της οικονομίας, εφόσον δεν οδηγεί σε υπερβολές. Η αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας αποτελεί καθημερινή πρακτική στις επιχειρήσεις και βασικό στοιχείο στις εθελούσιες συμφωνίες. Σε άλλους τομείς απαιτούνται πολλά μέτρα, όπως επίγνωση και διάδοση των γνώσεων καθώς και λήψη των κατάλληλων οικονομικών μέτρων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί πάντως αισιόδοξους τους στόχους που παρουσιάζονται στο Πράσινο Βιβλίο.

6.2.5 Παρά τα μέτρα για τη βελτίωση της αποδοτικότητας, με βάση τα σενάρια που προβάλλονται, φαίνεται απίθανο να μειωθεί η ζήτηση ενέργειας στην Ε.Ε. των 25 πριν από το 2030, θα μπορούσε μάλιστα και να αυξηθεί. Η μεγαλύτερη αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας θα απέφερε μεγάλα οφέλη.

6.3 Επιλογές στους τομείς χρήσης

Προκειμένου να αναλυθούν οι επιλογές για το ενεργειακό μείγμα σε σχέση με τις προαναφερθείσες πολιτικές προκλήσεις, κρίνεται σκόπιμο να εξετασθούν χωριστά οι διάφοροι τομείς χρήσης πρωτογενούς ενέργειας — μεταφορές, θέρμανση και ηλεκτρισμός. Εδώ η αλληλεξάρτηση είναι οριακή.

6.3.1 Μεταφορές

6.3.1.1 Οι μεταφορές εξαρτώνται πλήρως από τα υγρά καύσιμα, στην πράξη από τα προϊόντα πετρελαίου. Σήμερα το μόνο υποκατάστατο είναι, σε ορισμένο βαθμό, οι μεταφορές με τον ηλεκτρικό σιδηρόδρομο. Η χρήση φυσικού αερίου στις δημόσιες μεταφορές είναι μικρή αλλά αυξάνεται, κατάσταση που συμβάλλει στη διαφοροποίηση των πηγών ενέργειας αλλά προξενεί αφεαυτής προβλήματα.

6.3.1.2 Η Ε.Ε. στοχεύει να υποκαταστήσει τα καύσιμα που είναι παράγωγα του πετρελαίου με βιοκαύσιμα μέχρι 5,75 %, έως το 2010. Επειδή οι τιμές του πετρελαίου είναι σήμερα πολύ υψηλές, εξετάζονται ευρύτερα πολύ μεγαλύτερα ποσοστά υποκατάστασης. Η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση για την αυξημένη χρήση βιοκαυσίμων το Φεβρουάριο του 2006 (πρόγραμμα δράσης για τη βιομάζα). Όταν σχεδιάζονται πολιτικές προς την κατεύθυνση αυτή πρέπει να λαμβάνονται υπόψη πολλοί παράγοντες, όπως το καθαρό ισοζύγιο ενέργειας, οι πολιτικές στους τομείς εμπορίου, οικονομικών και γεωργίας όπως και το κόστος που θα καταβάλουν οι χρήστες. Πρόσθετα σημαντικά θέματα είναι η εξασφάλιση αδιάλειπτου εφοδιασμού καθώς και ο αντίκτυπος της εναλλακτικής χρήσης βιομάζας.

6.3.1.3 Οχήματα που θα κινούνται με τεχνολογία κυψελών καυσίμων βρίσκονται σήμερα σε πειραματική φάση. Ένα βασικό θέμα είναι το είδος του καυσίμου. Στο μέλλον, πιθανόν το υδρογόνο να αναπαράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ή από φυσικό αέριο, όπως και από νερό με ηλεκτρική ενέργεια. Μέχρι σήμερα, οι κυψέλες καυσίμου είναι πολύ ακριβότερες από τους κινητήρες καύσης.

6.3.1.4 Ο ηλεκτρισμός μπορεί να προσφέρει βιώσιμη εναλλακτική λύση ως ενεργειακός φορέας για τις μεταφορές, π.χ. ενθυσμώτωση υβριδικών αυτοκινήτων.

6.3.1.5 Σήμερα θεωρείται αδιανόητο να υπάρξει σύστημα μεταφορών χωρίς τη χρήση πετρελαίου. Γι' αυτό, πρέπει να καταβληθούν σκληρές προσπάθειες για να αυξηθεί η ενεργειακή αποδοτικότητα στις μεταφορές με

- τη βελτίωση της τεχνολογίας κινητήρων και των καυσίμων,
- τη χρήση ελαφρότερων και αποδοτικότερων οχημάτων για τις οδικές μεταφορές εμπορευμάτων,
- καλύτερες δημόσιες συγκοινωνίες, που θα υποστηρίζονται από διόδια στα κέντρα των πόλεων,

- όσο το δυνατό περισσότερες σιδηροδρομικές και πλωτές μεταφορές, με δεδομένη την αποτελεσματικότητά τους,
- αντιμετώπιση των συμφορήσεων, π.χ. με ευέλικτο ωράριο εργασίας.

Οι ανάγκες μεταφοράς μπορεί να μειωθούν με τον περιφερειακό σχεδιασμό και την τηλεργασία.

Για μια γενική και σε βάθος ανάλυση των ευρωπαϊκών μεταφορικών υποδομών και των μελλοντικών προκλήσεων που συνεπάγονται, επισιτάται η προσοχή στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Οι υποδομές μεταφορών του μέλλοντος: προγραμματισμός και γειτονικές χώρες — βιώσιμη κινητικότητα — χρηματοδότηση».

6.3.2 Θέρμανση και ψύξη

6.3.2.1 Στην Ευρώπη **κυριαρχεί η χρήση ορυκτών καυσίμων** για τη θέρμανση — πετρέλαιο, αέριο και άνθρακας. Το μερίδιο του φυσικού αερίου αυξάνεται ταχύτατα. Η ηλεκτρική ενέργεια χρησιμοποιείται, ως ένα βαθμό, ενώ η βιομάζα χρησιμοποιείται στο Βορρά και η ηλιακή ενέργεια στο Νότο. Για ψύξη, ή για κλιματισμό, ο ηλεκτρισμός αποτελεί ακόμη την βασική πηγή, υπάρχουν όμως άλλες επιλογές που κερδίζουν έδαφος, ιδιαίτερα ο κλιματισμός περιοχών από σταθμούς CHP.

6.3.2.2 Στην Ευρώπη το 40 % της ενέργειας χρησιμοποιείται σε κτίρια, για θέρμανση και ψύξη. Σύμφωνα με τους εμπειρογνώμονες υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες για καλύτερη **ενεργειακή απόδοση** και μεγαλύτερη εξοικονόμηση, και η Ε.Ε. έχει ήδη ενεργήσει σχετικά.

6.3.2.3 Οι **ανανεώσιμες** πηγές ενέργειας έχουν μεγάλες δυνατότητες στον τομέα αυτό. Η βιομάζα θα μπορούσε να χρησιμοποιείται ευρύτερα σε σύγχρονες περιοχές ή συνοικίες για τη θέρμανση και την ψύξη συστημάτων, σε συνδυασμό με την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας όπου μπορεί να εφαρμοσθεί. Η γεωθερμική ενέργεια προσφέρει πολλές δυνατότητες που παραμένουν σχεδόν ανεκμετάλλευτες. Η ηλιακή θέρμανση έχει αναπτυχθεί πολύ λίγο σε ορισμένες νότιες χώρες, γεγονός που προξενεί έκπληξη. Επιπλέον, η παραγωγή θερμότητας μέσω αντλιών θέρμανσης είναι μια αποδοτική πηγή ανανεώσιμης ενέργειας που αφθονεί.

6.3.2.4 Η θέρμανση και ο κλιματισμός αντιστοιχούν σε μια ιδιαίτερα τοπική χρήση ενέργειας. Επομένως, στο επίπεδο αυτό πρέπει να ληφθούν μέτρα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης στα κτίρια. Σε επίπεδο Ε.Ε. πρέπει να αναληφθούν δράσεις για την υποστήριξη τις τεχνολογικής ανάπτυξης, της διάδοσης τεχνολογίας και ορθών πρακτικών και τη διασφάλιση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς για προϊόντα και υπηρεσίες.

6.3.3 Ηλεκτρική ενέργεια

6.3.3.1 Οι ενεργειακές πηγές ηλεκτροπαραγωγής είναι **διάφορες** — άνθρακας, αέριο, πετρέλαιο, υδρογόνο, πυρηνική και αιολική ενέρ-

γεια, καθώς και μη στερεά καύσιμα, όπως η βιομάζα. Οι τεχνολογίες για την αξιοποίηση του φωτοβολταϊκού τόξου και της παλιρροϊκής ενέργειας βρίσκονται στο στάδιο της ανάπτυξης.

6.3.3.2 Οι περισσότεροι **σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής** στην Ευρώπη πρέπει να **αντικατασταθούν** στο προσεχές μέλλον. Πρόκειται για τους σταθμούς που λειτουργούν με ορυκτά και πυρηνικά καύσιμα. Αυτό παρέχει μια μοναδική ευκαιρία μεταστροφής σε άλλες πηγές ενέργειας αντί των υδρογονανθράκων, και συγχρόνως επιτρέπει να μειωθεί η εξάρτηση από εξωτερικές πηγές και να βελτιωθεί η αποδοτικότητα στην παραγωγή ηλεκτρισμού.

6.3.3.3 Μέτρα για την **ενεργειακή απόδοση** μπορούν να εφαρμοστούν σε ολόκληρη την αλυσίδα παραγωγής ηλεκτρισμού — από την τεχνολογία για τα καύσιμα και τους σταθμούς παραγωγής ενέργειας έως το οικολογικά αποδοτικό σχεδιασμό των προϊόντων που χρησιμοποιούν ηλεκτρισμό.

6.3.3.4 Η γενικότερη άποψη είναι πάντως **ότι θα αυξηθεί ακόμη η ζήτηση ηλεκτρισμού** κατά τη διάρκεια λίγων δεκαετιών και ότι θα πρέπει να κατασκευαστούν στην ΕΕ των 25 νέοι σταθμοί που θα παράγουν σχεδόν 400 GW, δηλαδή 400-800 τον αριθμό, προκειμένου να καλυφθεί η αυξημένη ζήτηση. Επιπλέον χρειάζονται νέοι σταθμοί εκατοντάδων GW για να αντικαταστήσουν τους παλαιούς.

6.3.3.5 Στο **βέλτιστο μείγμα ενεργειακού εφοδιασμού** περιλαμβάνονται διάφορες μορφές παραγωγής δυναμικότητας, που ανταποκρίνονται σε διαφορετική ζήτηση. Η δυναμικότητα φορτίου βάσης, σε σταθερή και συνεχή ζήτηση, παρέχεται σε βέλτιστο βαθμό από σταθμούς παραγωγής υδροηλεκτρικής, πυρηνικής ή θερμικής ενέργειας που χρησιμοποιούν φθηνότερα καύσιμα, όπως άνθρακα. Μεταβλητά φορτία αποτελούν την πλειονότητα της χρήσης — απαιτούν εφοδιασμό που να ρυθμίζεται εύκολα, όπως συμβαίνει με την υδροηλεκτρική ή τη θερμική ενέργεια. Τα φορτία αιχμής τα εφοδιάζουν κατά προτίμηση σταθμοί με χαμηλό κόστος κεφαλαίου, που συνήθως συνδυάζονται με υψηλά έξοδα λειτουργίας, όπως οι σταθμοί με αεροστρόβιλους. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί βασική ικανότητα φορτίου για να αυξηθεί η παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας σε περιόδους αιχμής. Η χρησιμοποίηση περιοδικών ενεργειακών πηγών απαιτεί εφοδιασμό που να ρυθμίζεται εύκολα.

6.3.3.6 Χρειάζονται επαρκή **δίκτυα μεταφοράς** που να λειτουργούν σωστά, καθώς και ενδοσύνδεσμοι, για να καταστεί πιο αποδοτική η χρήση των σταθμών παραγωγής ενέργειας και να μειωθεί η ανάγκη κατασκευής νέων. Από την άλλη πλευρά, αντί της κατασκευής για σταθμών παραγωγής ενέργειας όπου η ζήτηση είναι μεγάλη, χρειάζεται να βελτιστοποιηθεί το σύστημα προκειμένου να μην χρησιμοποιούνται μεταφορές σε μεγάλες αποστάσεις. Η αποκεντρωμένη παραγωγή, κατά προτίμηση από σταθμούς CHP, αποτελεί επιλογή που πρέπει να αναπτυχθεί. Μια καλά μελετημένη διαχείριση της ζήτησης θα μπορούσε να μειώσει τις αιχμές της κατανάλωσης σε μια αγορά που λειτουργεί σωστά.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι ακόλουθες τροπολογίες, έλαβαν μεν άνω του 25 % των εγκύρων ψήφων, καταψηφίστηκαν όμως στη συζήτηση.

Νέο σημείο 2.2.1

«Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της ότι οι ανωτέρω προβλέψεις θα μπορούσαν να αποδειχθούν ως εσφαλμένες ή ξεπερασμένες, εάν ληφθούν υπόψη οι τρέχουσες εξελίξεις στις αγορές ενέργειας, ειδικά η εξέλιξη των τιμών του πετρελαίου. Διότι, για το σύνολο των προβλέψεων οι βασικές παράμετροι που χρησιμοποιούνται είναι καθοριστικής σημασίας και αυτές έχουν μεταβληθεί σημαντικά κατά τους τελευταίους μήνες. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με τα πορίσματα μελέτης που διενεργήθηκε κατόπιν αιτήματος του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Οικονομικών της Γερμανίας (1), εάν υποθέσουμε σήμερα ότι η μελλοντική τιμή του πετρελαίου θα διαμορφωθεί στα 60 δολάρια ΗΠΑ ανά βαρέλι, η κατανάλωση ενέργειας θα μειωθεί κατά 17 % μέχρι το 2030 και θα ενισχυθεί η χρησιμοποίηση του άνθρακα και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Μέχρι σήμερα αναμένονταν αυξήσεις στην κατανάλωση ενέργειας — θεωρώντας ότι η τιμή του πετρελαίου ανέρχεται στα 37 δολάρια ΗΠΑ ανά βαρέλι.»

Αιτιολογία

Ασφαλώς, οι παρατηρήσεις μας πρέπει να στηρίζονται σε συγκεκριμένες προβλέψεις, και κρίνεται σκόπιμο το γεγονός ότι η εισηγήτρια κάνει αναφορά στις θέσεις του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας και της Επιτροπής. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θα πρέπει να συμπεριλάβει τις νεότερες εξελίξεις τουλάχιστον στους προβληματισμούς της, χωρίς όμως να διαφοροποιήσει εξαιτίας αυτών τα συμπεράσματά της στη γνωμοδότησή της.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 69

Κατά: 85

Αποχές: 19

Σημείο 2.3

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Οι επιλογές των πηγών ενέργειας και των τεχνολογιών πραγματοποιούνται από τους επενδυτές και μπορεί να επηρεάζονται από πολιτικές αποφάσεις. Η Ε.Ε. δεν έχει άμεση εξουσία επί των κρατών μελών, όσον αφορά τις επιλογές ενέργειας στις οποίες προβαίνουν, ωστόσο τις επηρεάζει έμμεσα, μέσω της περιβαλλοντικής της εντολής. Τα κράτη μέλη πρέπει να διευκολύνουν τη χρήση των εγχώριων πηγών όσο το δυνατόν περισσότερο. Οι επιλογές των κρατών μελών αλληλοεπηρεάζονται. Επίσης οι χρήστες ενέργειας στα κράτη μέλη, που δεν παράγουν π.χ. πυρηνική ενέργεια ή από άνθρακα, εξαρτώνται συνήθως από την ενέργεια που παράγεται μέσω των τεχνολογιών αυτών σε ορισμένα γειτονικά κράτη.»

Αιτιολογία

Αυτό δεν ισχύει απόλυτα. Οι χώρες που δεν παράγουν ή δεν θέλουν να παράγουν στο μέλλον πυρηνική ενέργεια συνήθως διαθέτουν ικανοποιητικές εναλλακτικές δυνατότητες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Το γεγονός ότι η Γερμανία π.χ. εισάγει ηλεκτρική ενέργεια από πυρηνικά εργοστάσια της Γαλλίας ή της Δημοκρατίας της Τσεχίας οφείλεται στη λειτουργία της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς καθώς και σε πλεονάσματα που παράχθηκαν συνειδητά στις χώρες αυτές και σε καμία περίπτωση στο γεγονός ότι ένα ενδεχόμενο έλλειμμα σε ενέργεια μπορεί να καλυφθεί μόνο μέσω εισαγωγών ενέργειας από πυρηνικά εργοστάσια του εξωτερικού.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 60

Κατά: 115

Αποχές: 13

Σημείο 5.2.6

Να συμπληρωθεί ως εξής:

«Το 95 % του **ουρανίου** εισάγεται στην Ε.Ε. από διάφορες πηγές. Σύμφωνα με το ΑΙΕΑ και τον ΟΟΣΑ — Οργανισμό Πυρηνικής Ενέργειας, οι σήμερα γνωστές πηγές ουρανίου πρέπει να ικανοποιήσουν την παγκόσμια ζήτηση στο σημερινό της επίπεδο για 50 χρόνια. Πιθανά αποθέματα που βασίζονται σε γεωλογικές μελέτες αναβάλλουν την προοπτική εξάντλησης σε 280 χρόνια.. Ωστόσο, το διάστημα αυτό θα περιοριστεί ριζικά σε περίπτωση που επαληθευτούν τα σχέδια ανάπτυξης πυρηνικών εργοστασίων ορισμένων κρατών. Η Ινδία σχεδιάζει π.χ. να αυξήσει την παραγωγική ικανότητα των υφιστάμενων πυρηνικών εγκαταστάσεών της από 3.000 MW σε 300.000 MW, γεγονός που θα έχει ασφαλώς σοβαρές επιπτώσεις για τα παγκόσμια αποθέματα ουρανίου. Αργότερα, νέες τεχνολογίες πιθανόν να προσφέρουν περισσότερες επιλογές εφοδιασμού καυσίμων· παρόμοιες τεχνολογίες δεν έχουν όμως δοκιμαστεί ακόμη και επομένως δεν είναι πραγματικά διαθέσιμες.»

(1) Εκπονήθηκε από το ινστιτούτο Basler Prognos Institut και το Energiewirtschaftlichen Institut του πανεπιστημίου της Κολωνίας.

Αιτιολογία

Διευκρίνιση.

Αποτελέσματα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 62

Κατά: 124

Αποχές: 6

Σημείο 6.3.3.2

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Οι περισσότεροι **σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής** στην Ευρώπη πρέπει να **αντικατασταθούν** στο προσεχές μέλλον. Πρόκειται για τους περισσότερους σταθμούς, που βασίζονται σε ορυκτά και σε πυρηνικά καύσιμα. Αυτό παρέχει τη μοναδική ευκαιρία να στραφεί κανείς σε άλλες πηγές ενέργειας και όχι στους υδρογονάνθρακες σε συστήματα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που βλάπτουν λιγότερο το περιβάλλον (συνοικιακοί σταθμοί θέρμανσης και τεχνολογία για καθαρό άνθρακα) και συγχρόνως να μειωθεί η εξάρτηση από εξωτερικές πηγές και να βελτιωθεί η αποδοτικότητα στην παραγωγή ηλεκτρισμού.»

Αποτελέσματα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 62

Κατά: 121

Αποχές: 12

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα**Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τήρηση των υποχρεώσεων των κρατών σημαίας****COM(2005) 586 τελικό — 2005/0236 (COD)****Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινούς κανόνες και πρότυπα για τους οργανισμούς επιθεώρησης και εξέτασης πλοίων και για τις συναφείς δραστηριότητες των ναυτικών αρχών****COM(2005) 587 τελικό— 2005/0237 (COD)****Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τον έλεγχο των πλοίων από το κράτος λιμένα****COM(2005) 588 τελικό — 2005/0238 COD)****Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τροποποίηση της οδηγίας 2002/59/ΕΚ σχετικά με τη δημιουργία κοινοτικού συστήματος παρακολούθησης της κυκλοφορίας των πλοίων και ενημέρωσης****COM(2005) 589 τελικό — 2003/0239 (COD)****Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό των θεμελιωδών αρχών που διέπουν τη διερεύνηση των ατυχημάτων στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών και για την τροποποίηση των οδηγιών 1999/35/ΕΚ και 2002/59/ΕΚ****COM(2005) 590 τελικό — 2005/0240 (COD)****Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ευθύνη των μεταφορέων στις θαλάσσιες και εσωτερικές πλωτές μεταφορές επιβατών σε περίπτωση ατυχήματος****COM(2005) 592 τελικό — 2005/0241 (COD)****Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την αστική ευθύνη και τις χρηματοοικονομικές εγγυήσεις των πλοιοκτητών****COM(2005) 593 τελικό — 2005/0242 (COD)**

(2006/C 318/32)

Στις 25 Ιανουαρίου 2006 (TEN/236), στις 8 Φεβρουαρίου (TEN/235), στις 14 Φεβρουαρίου (TEN/234 και 239), στις 28 Φεβρουαρίου (TEN/237) και στις 15 Μαρτίου 2006 (TEN/233 και 238), και σύμφωνα με τα άρθρα 71, παράγραφος 1, και 80, παράγραφος, 2 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τις ανωτέρω προτάσεις.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 18 Ιουλίου 2006 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. RETUREAU (με συνεισηγήτρια την κα ΜΠΡΕΔΗΜΑ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΥ).

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 198 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 5 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ τάσσεται σε γενικές γραμμές υπέρ της τρίτης δέσμης μέτρων για την ασφάλεια στη θάλασσα, η οποία αποτελεί ένα περαιτέρω εποικοδομητικό και δυναμικό βήμα προς τη βελτίωση της ασφάλειας στη θάλασσα διότι δίνει τη δυνατότητα περιορισμού των ατυχημάτων και της ρύπανσης και καλύτερου ελέγχου των συνεπειών τους. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ευρέως την πρόταση σχετικά με την τήρηση των υποχρεώσεων των κρατών σημαίας, με τον έλεγχο των πλοίων από το κράτος λιμένα, με την παρακολούθηση από τους οργανισμούς επιθεώρησης και εξέτασης πλοίων, με τη διερεύνηση των ατυχημάτων και με την παρακολούθηση της κυκλοφορίας των πλοίων και ενημέρωσης (σύστημα διαχείρισης της κυκλοφορίας των πλοίων/Vessel Traffic Management-VTM, πλοία που διατρέχουν κίνδυνο και καταφυγία). Οι προτάσεις αντικατοπτρίζουν τις θέσεις που διατύπωσε η ΕΟΚΕ στις γνωμοδοτήσεις για τις δέσμες Erika I και II. Οι υπό εξέταση προτάσεις επιδιώκουν να βελτιώσουν διάφορες πτυχές της αλυσίδας των μεταφορών και καταδεικνύουν τη δέσμευση της ΕΕ υπέρ της ποιότητας των θαλασσιών μεταφορών.

1.2 Η ΕΟΚΕ διατυπώνει ορισμένες ανησυχίες για την πρόταση σχετικά με την ευθύνη στις θαλάσσιες επιβατικές μεταφορές, η οποία βασίζεται στη Σύμβαση των Αθηνών του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού και στην αστική ευθύνη. Ειδικότερα, η πρόταση για την αστική ευθύνη πρέπει να εξεταστεί πιο επισιταμένα.

1.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί θετικό στοιχείο την αναγνώριση του ρόλου του ΔΝΟ από τις προτάσεις. Τούτο συνάδει πλήρως με το πνεύμα των γνωμοδοτήσεων που έχει δημοσιεύσει η ΕΟΚΕ από το 1993 σχετικά με την ασφάλεια στη θάλασσα και την πρόληψη της ρύπανσης, όπου αναγνώριζε την ανάγκη θέσπισης ενός διεθνούς πλαισίου στους τομείς της ασφάλειας στη θάλασσα και της πρόληψης της ρύπανσης.

1.4 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι τα κράτη μέλη θα κυρώσουν το συντομότερο δυνατόν τις υφιστάμενες συμβάσεις του ΔΝΟ και,

συγκεκριμένα, τη σύμβαση του 1996 για τον περιορισμό της ευθύνης σε θέματα ναυτικών απαιτήσεων (σύμβαση LLMC του 1996). Η κύρωση των νομικών αυτών μέσων θα έχει άμεση επίδραση στην ασφάλεια στη θάλασσα, στο περιβάλλον παγκοσμίως, στην αστική ευθύνη και τις αποζημιώσεις για ζημιές λόγω ρύπανσης παγκοσμίως.

1.5 Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να εξαιρέσει τις εσωτερικές πλωτές μεταφορές από την πρότασή της όσον αφορά την ευθύνη στις εσωτερικές πλωτές επιβατικές μεταφορές και να δημοσιεύσει χωριστή πρόταση, π.χ., στο πλαίσιο του προγράμματος Naiades.

1.6 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τις εκκλήσεις που είχε διατυπώσει ανταποκρινόμενη στις δέσμες Erika I και II, προκειμένου να υπάρξει μια πρόσθετη δέσμη για την ασφάλεια στη θάλασσα όπου θα εξετάζεται ειδικότερα η ανθρώπινη διάσταση και εκφράζει τη θλίψη της το γεγονός ότι η τρίτη δέσμη για την ασφάλεια στη θάλασσα δεν προσδίδει την επαρκή προσοχή στον ανθρώπινο παράγοντα. Προτείνει, ως βάση κατάρτισης των κατάλληλων διατάξεων, τη σύμβαση της ΔΟΕ για τη ναυτική εργασία (Ναυτικός Κώδικας) που υιοθετήθηκε στη Ναυτιλιακή Διάσκεψη του 2005, σύμβαση που τα κράτη μέλη οφείλουν να κυρώσουν προκειμένου να εναρμονιστούν οι βασικοί ευρωπαϊκοί και διεθνείς κανόνες. Το τμήμα «συστάσεις» (μη υποχρεωτικοί κανόνες/soft law) του κώδικα πρέπει, επίσης, να ληφθεί επαρκώς υπόψη προκειμένου να διατυπωθούν καλύτερα ευρωπαϊκά πρότυπα.

1.7 Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η βελτίωση της νομοθετικής διαδικασίας εξαρτάται από την καλύτερη εφαρμογή της νομοθεσίας. Ως εκ τούτου, εφιστά την προσοχή στην ανάγκη καλύτερης εφαρμογής του νόμου. Επίσης, καλεί όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς να μεριμνούν για την εφαρμογή των διατάξεων της νέας δέσμης για την ασφάλεια στη θάλασσα.

1.8 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην ανάγκη να αυξηθούν οι πόροι που αφιερώνονται στον έλεγχο του κράτους λιμένα από τα κράτη μέλη· εξάλλου, ζητεί να αυξηθεί ο αριθμός των επιθεωρητών στους λιμένες προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή των διάφορων πτυχών της δέσμης για την ασφάλεια στη θάλασσα. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, να καταβάλλει κάθε προσπάθεια προκειμένου να προσελκυστεί και να προσληφθεί νέο προσωπικό κατάλληλα εξειδικευμένο στις θέσεις των επιθεωρητών.

2. Εισαγωγή

2.1 Ύστερα από τις ζημιές που προκλήθηκαν εξαιτίας των ατυχημάτων του Erika (1999) και του Prestige (2002) στις γαλλικές και ισπανικές ακτές, και που ανέδειξαν την ευπάθεια των ευρωπαϊκών ακτών, η ΕΕ έλαβε χωρίς καθυστέρηση μέτρα για την οργάνωση ενός αμυντικού μηχανισμού που θα έχει σκοπό να προστατεύει τις ευρωπαϊκές ακτές από τους κινδύνους θαλάσσιων ατυχημάτων και ρύπανσης και να βελτιώσει τα μέτρα ασφάλειας

των πλοίων που καταπλέουν στους ευρωπαϊκούς λιμένες. Υιοθετήθηκαν δύο νομοθετικές δέσμες: η «ERIKA I»⁽¹⁾ το 2001 ή «ERIKA II»⁽²⁾ το 2002. Οι δέσμες περιλαμβάνουν έξι νομικές πράξεις (τρεις οδηγίες και τρεις κανονισμούς). Στις 23 Νοεμβρίου 2005, η Επιτροπή δημοσίευσε την τρίτη δέσμη για την ασφάλεια στη θάλασσα προκειμένου να ενισχυθούν οι κοινοτικοί κανόνες για την ασφάλεια στη θάλασσα και να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων μέτρων.

3. Προτάσεις της Επιτροπής

3.1 Μετά τη διεύρυνση της ΕΕ, ο ευρωπαϊκός στόλος αποτελεί πλέον το 25 % του παγκόσμιου στόλου. Στόχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι να δημιουργήσει έναν πρότυπο στόλο που να παρέχει ασφαλείς, ανταγωνιστικές, και οικολογικές ναυτιλιακές υπηρεσίες.

3.2 Η τρίτη δέσμη για την ασφάλεια στη θάλασσα θα βελτιώσει σημαντικά την ασφάλεια των θαλάσσιων μεταφορών στην ΕΕ. Προτείνει μια πιο δυναμική προσέγγιση που αποκαθιστά τις συνθήκες υγιούς και βιώσιμου ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις που συμμορφώνονται με τα διεθνή πρότυπα. Η δέσμη περιλαμβάνει επτά προτάσεις που λαμβάνουν υπόψη την εμπειρία που αποκτήθηκε στην εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας στον τομέα της ασφάλειας στη θάλασσα και στην πρόληψη της ρύπανσης. Οι προτάσεις έχουν ως κύριους άξονες δύο πρωταρχικούς τομείς δράσης:

— βελτίωση της πρόληψης των ατυχημάτων και της ρύπανσης και

— διαχείριση των συνεπειών των ατυχημάτων.

3.3 *Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τήρηση των υποχρεώσεων των κρατών σημαίας*

3.3.1 Στόχος της πρότασης είναι να προβλέψει ώστε τα κράτη μέλη να παρακολουθούν αποτελεσματικά τη συμμόρφωση των πλοίων, που φέρουν τη σημαία τους, με τα διεθνή πρότυπα του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΔΝΟ). Για το λόγο αυτό, πρέπει να διαθέτουν μια ναυτιλιακή διοίκηση που να λειτουργεί σύμφωνα με κριτήρια υψηλής ποιότητας. Με την πρόταση, επιδιώκεται να διασφαλιστεί ότι τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τις διεθνείς υποχρεώσεις τους αποτελεσματικά και συντονισμένα.

⁽¹⁾ Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 95/21/ΕΚ του Συμβουλίου για την επιβολή, σχετικά με την ναυσιπλοία που συνεπάγεται χρήση κοινοτικών λιμένων ή διέλευση από ύδατα υπό τη δικαιοδοσία κράτους μέλους, των διεθνών προτύπων για την ασφάλεια των πλοίων, την πρόληψη της ρύπανσης και τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας επί των πλοίων (έλεγχος του κράτους του λιμένα).

Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 94/57/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με τους κοινούς κανόνες και πρότυπα για τους οργανισμούς επιθεώρησης και εξέτασης πλοίων και για τις συναφείς δραστηριότητες των ναυτικών αρχών.

Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εσπευσμένη σταδιακή καθιέρωση απαιτήσεων διπλού κύτους ή αντίστοιχου σχεδιασμού για τα πετρελαιοφόρα μονού κύτους (Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ: ΕΕ αριθ. C 14 της 16 Φεβρουαρίου 2001)

⁽²⁾ Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη δημιουργία κοινοτικού συστήματος παρακολούθησης, ελέγχου και ενημέρωσης για τη θαλάσσια κυκλοφορία

Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη σύσταση ταμείου αποζημίωσης για ζημιές που οφείλονται σε πετρελαική ρύπανση στα ευρωπαϊκά ύδατα και τη θέσπιση άλλων συμπληρωματικών μέτρων.

Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα (Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ: ΕΕ αριθ. C 221 της 7ης Αυγούστου 2001).

3.4 Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινούς κανόνες και πρότυπα για τους οργανισμούς επιθεώρησης και εξέτασης πλοίων και για τις συναφείς δραστηριότητες των ναυτικών αρχών

3.4.1 Με την πρόταση επιδιώκεται, πρώτον, η βελτίωση της ποιότητας των αναγνωρισμένων οργανισμών (νηογνωμόνων), στους οποίους έχουν ανατεθεί καθήκοντα ελέγχου και πιστοποίησης των πλοίων, δεύτερον, η μεταρρύθμιση του συστήματος των προβλεπόμενων κυρώσεων εις βάρος των επιχειρήσεων που δεν τηρούν τις υποχρεώσεις τους ώστε να τους επιβάλλονται πρόστιμα κατά τρόπο βαθμιαίο και αναλογικό και, τρίτον, η ενίσχυση των εξουσιών της Επιτροπής προκειμένου να επιτρέψει στους επιθεωρητές την πρόσβαση σε όλα τα πλοία, ανεξάρτητα από τη σημαία που φέρουν. Αναμένεται ότι η ποιότητα του έργου των νηογνωμόνων θα βελτιωθεί χάρη στην θέσπιση ενός συστήματος ελέγχου της ποιότητας.

3.5 Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τον έλεγχο των πλοίων από το κράτος λιμένα

3.5.1 Η πρόταση εισάγει την αρχή της ριζικής αναθεώρησης του ισχύοντος συστήματος (Μνημόνιο Συνεννόησης του Παρισιού - ΜΟU-) βάσει του οποίου κάθε κράτος μέλος οφείλει να επιθεωρεί τουλάχιστον το 25 % των πλοίων που καταπλέουν στους λιμένες τους, αντικαθιστώντας το από ένα κοινοτικό στόχο ο οποίος συνίσταται στην συστηματική επιθεώρηση όλων των πλοίων, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη την ανάγκη μείωσης του βάρους των επιθεωρήσεων στα πλοία ποιότητας.

3.5.2 Πρόσθετα μέτρα θα υιοθετηθούν με σκοπό την βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των ελέγχων που πραγματοποιούνται σε πλοία που βρίσκονται στους κοινοτικούς λιμένες (συμπεριλαμβανομένων των συνθηκών εργασίας των πληρωμάτων). Το νέο καθεστώς επιθεωρήσεων θα επικεντρωθεί στα επικίνδυνα πλοία. Αυστηρότερα μέτρα θα ληφθούν για τα πλοία που δεν πληρούν τα πρότυπα, μέσω της ενίσχυσης των διατάξεων που προβλέπουν την απαγόρευση εισόδου στα κοινοτικά ύδατα.

3.6 Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τροποποίηση της οδηγίας 2002/59/ΕΚ σχετικά με τη δημιουργία κοινοτικού συστήματος παρακολούθησης της κυκλοφορίας των πλοίων και ενημέρωσης

3.6.1 Ένας από τους επιδιωκόμενους στόχους είναι η βελτίωση του νομικού πλαισίου που διέπει την υποδοχή σε καταφύγια των πλοίων που διατρέχουν κίνδυνο. Ο εντοπισμός όλων των πιθανών καταφυγίων θα πρέπει να επιταχυνθεί έτσι ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών λήψης αποφάσεων σε περίπτωση ναυτικών ατυχημάτων. Η Επιτροπή προτείνει επίσης τον εξοπλισμό όλων των αλευτικών σκαφών με συστήματα αυτόματης αναγνώρισης (AIS), προκειμένου να μειωθούν οι κίνδυνοι συγκρούσεων με μεγάλα πλοία.

3.6.2 Η επέκταση του κοινοτικού συστήματος ανταλλαγής ναυτικών πληροφοριών SafeSeaNet στο σύνολο της επικράτειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα διευκολύνει την παρακολούθηση των κινήσεων των πλοίων και των φορτίων τους. Τα πλοία θα ενημερω-

νονται για τους κινδύνους από σχηματισμούς πάγων σε ορισμένες θαλάσσιες περιοχές.

3.7 Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό των θεμελιωδών αρχών που διέπουν τη διερεύνηση των ατυχημάτων στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών και για την τροποποίηση των οδηγιών 1999/35/ΕΚ και 2002/59/ΕΚ

3.7.1 Η ποιότητα των προτύπων όσον αφορά την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας εξαρτάται από την ικανότητα ανάλυσης των αιτιών των ατυχημάτων και από την συναγωγή των σχετικών συμπερασμάτων. Στόχος της πρότασης είναι η δημιουργία ενός εναρμονισμένου κοινοτικού πλαισίου που να επιτρέπει την διερεύνηση των ατυχημάτων. Την διερεύνηση θα πραγματοποιούν δρόντως εξουσιοδοτημένοι, ανεξάρτητοι, εξειδικευμένοι οργανισμοί. Η πρόταση διασαφηνίζει τις κατευθυντήριες γραμμές σε κοινοτικό επίπεδο και προωθεί τη συνεργασία στον τομέα των τεχνικών ερευνών σε περίπτωση ναυτικού ατυχήματος.

3.8 Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ευθύνη των μεταφορέων στις θαλάσσιες και εσωτερικές πλωτές μεταφορές επιβατών σε περίπτωση ατυχήματος

3.8.1 Στόχος της πρότασης είναι να ενσωματώσει στην κοινοτική νομοθεσία τις διατάξεις της σύμβασης της Αθήνας του 2002 (που ισχύουν μόνο για τις διεθνείς διαδρομές και δεν έχουν ακόμη τεθεί σε ισχύ) καθώς και την επέκταση της προστασίας που εγγυάται η ανωτέρω σύμβαση στο σύνολο των επιβατών που ταξιδεύουν με πλοία στο εσωτερικό της ΕΕ, στο πλαίσιο τόσο των εθνικών θαλάσσιων μεταφορών όσο και στις θαλάσσιες οδούς και τις υπόλοιπες οδούς εσωτερικής ναυσιπλοΐας.

3.9 Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την αστική ευθύνη και τις χρηματοοικονομικές εγγυήσεις των πλοιοκτητών

3.9.1 Επιδιώκεται να δοθούν κίνητρα στους πλοιοκτήτες προκειμένου να υιοθετήσουν πιο υπεύθυνη στάση και να υποχρεωθούν να συνάψουν ασφαλιστήριο συμβόλαιο ή κάποια άλλη χρηματική εγγύηση για την κάλυψη των ζημιών που προκαλούνται σε τρίτους καθώς και για την κάλυψη εξόδων επαναπατρισμού των ναυτικών σε περίπτωση εγκατάλειψης του πλοίου.

3.9.2 Το πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση συνίσταται στην κύρωση από τα κράτη μέλη όλων των σχετικών συμβάσεων του ΔΝΟ, συμπεριλαμβανομένης της σύμβασης του 1996 για τον περιορισμό της ευθύνης σε θέματα ναυτικών απαιτήσεων (σύμβαση LLMC). Το κείμενο της σύμβασης του 1996 θα ενσωματωθεί στο κοινοτικό δίκαιο προκειμένου να διασφαλιστεί η συνολική και ομοιόμορφη εφαρμογή των διατάξεων του σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Σε δεύτερη φάση, η Επιτροπή θα ζητήσει εντολή διαπραγμάτευσης, εντός του ΔΝΟ, μιας αναθεώρησης του πρωτοκόλλου του 1996, με σκοπό να αναθεωρηθεί το επίπεδο στο οποίο ο πλοιοκτήτης χάνει το δικαίωμά του για περιορισμό της ευθύνης του. Τα πλοία που φέρουν σημαία ενός κράτους που δεν έχει κυρώσει τη Σύμβαση του 1996, θα υπόκεινται σε ένα καθεστώς αυστηρότερης ευθύνης σε περίπτωση βαριάς αμέλειας.

3.9.3 Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι πλοιοκτήτες σκαφών που πλέουν στα κοινοτικά ύδατα, ανεξαρτήτως σημαίας, να διαθέτουν χρηματική εγγύηση για την αστική ευθύνη, η οποία να είναι διπλάσια των ανωτάτων ορίων που καθορίζονται από την ανωτέρω σύμβαση του 1996. Επίσης, οι πλοιοκτήτες οφείλουν να διαθέτουν χρηματική εγγύηση για την περίπτωση εγκατάλειψης των ναυτικών. Η χρηματική εγγύηση αποδεικνύεται μέσω πιστοποιητικών που φυλάσσονται στο σκάφος.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τήρηση των υποχρεώσεων των κρατών σημαίας

4.1.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με την ανωτέρω πρόταση διότι τα κράτη μέλη θα υποχρεωθούν να τηρήσουν κατάλληλα τις υποχρεώσεις τους και να συμμορφωθούν με τις πράξεις του ΔΝΟ, και συγκεκριμένα με τις διατάξεις του κώδικα για την εφαρμογή των δεσμευτικών πράξεων του ΔΝΟ σχετικά με τα κράτη σημαίας και το σύστημα ελέγχου των κρατών σημαίας.

4.1.2 Η ΕΟΚΕ διερωτάται για τη σκοπιμότητα του άρθρου 9 με τίτλο «Έρευνες του κράτους σημαίας» δεδομένου ότι αφορά τις έρευνες ατυχημάτων, ζήτημα το οποίο καλύπτεται εκτενώς στο πλαίσιο του πέμπτου μέσου που προτείνεται στην τρίτη δέσμη για την ασφάλεια στη θάλασσα. Ωστόσο, με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η ανάγκη ερευνών και το γεγονός ότι τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση και οφείλουν να παρέχουν τους κατάλληλους πόρους για το σκοπό αυτό.

4.1.3 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι το άρθρο 10 με τίτλο «Ασφαλής επάνδρωση» επιδιώκει να διασφαλίσει ότι τα πλοία που φέρουν σημαία κράτους μέλους είναι κατάλληλα επανδρωμένα και συμμορφώνονται με το Ψήφισμα Α.890 (21) της συνέλευσης του ΔΝΟ για τις αρχές ασφαλούς επάνδρωσης (Principles on Safe Manning). Ωστόσο, η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη για την σημασία ενός περιβάλλοντος ίσων όρων ανταγωνισμού (level playing field) μεταξύ των κρατών σημαίας· συνεπώς, θα πρέπει να υλοποιηθεί το συντομότερο δυνατόν, η πρόταση να συντάξει η Επιτροπή μια έκθεση όπως υπογραμμίζεται στο άρθρο 15 «Συμφωνίες συνεργασίας».

4.2 Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινούς κανόνες και πρότυπα για τους οργανισμούς επιθεώρησης και εξέτασης πλοίων και για τις συναφείς δραστηριότητες των ναυτικών αρχών

4.2.1 Οι ευθύνες των νηογνομίων αυξάνονται συνεχώς. Τούτοι αναλαμβάνουν μεγάλη ευθύνη ενώπιον των διοικήσεων των κρατών σημαίας όσον αφορά την ασφάλεια των θαλάσσιων μεταφορών και του περιβάλλοντος. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ επικροτεί τα προτεινόμενα μέτρα που επιδιώκουν, πρώτον, τη βελτίωση της ποιότητας του έργου των οργανισμών αυτών που είναι εξουσιοδοτημένοι να ενεργούν εξ ονόματος των κρατών μελών και, δεύτερον, την ενίσχυση των ελέγχων και των κυρώσεων με την εφαρμογή ενός καθιεστώτος βαθμιαίων κυρώσεων αποτελεσματικότερου από το ισχύον.

4.2.2 Όμως, λαμβανομένης υπόψη της υφιστάμενης περιπλοκής των αρμοδιοτήτων αυτών, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να υπάρξει καλύτερος διαχωρισμός των θεσμοθετημένων καθηκόντων από τα καθήκοντα κατάταξης, για παράδειγμα με την ανάθεσή τους σε διαφορετικούς επιθεωρητές του ίδιου εξουσιοδοτημένου οργανισμού, η σε δύο διαφορετικούς οργανισμούς. Απαραίτητη θα είναι μια μεταβατική περίοδος κατά την οποία θα χρειαστεί συνεχής προώθηση των «βέλτιστων πρακτικών» μέσω διαπραγματεύσεων μεταξύ κρατών μελών και ενδιαφερομένων οργανισμών καθώς και μεταξύ νηογνομίων, προκειμένου να καταρτιστεί ένας οδηγός ορθών πρακτικών.

4.2.3 Σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφος 3, τα κράτη μέλη οφείλουν να συνεργάζονται με τους αναγνωρισμένους οργανισμούς τους οποίους εξουσιοδοτούν για την εκπόνηση κανόνων ή και κανονισμών των εν λόγω οργανισμών. Παρά τις διατάξεις των άρθρων 16 και 17, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ένα παρόμοιο μέτρο αμοιβαίας υποχρέωσης θα πρέπει να εφαρμόζεται στους νηογνώμονες.

4.2.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις διατάξεις του άρθρου 20 όσον αφορά την απαίτηση από τους αναγνωρισμένους οργανισμούς να προβαίνουν περιοδικά σε διαβουλεύσεις μεταξύ τους και να συνεργάζονται με σκοπό τη διατήρηση της ισοδυναμίας και τη συνεπή ερμηνεία των διεθνών συμβάσεων.

4.3 Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τον έλεγχο των πλοίων από το κράτος λιμένα

4.3.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την αναδιτύπωση της οδηγίας για λόγους σαφήνειας, έτσι ώστε να ενισχυθεί και να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα του ελέγχου που διενεργεί το κράτος λιμένα. Επίσης, παρατηρεί ότι κατά την τελευταία εξαετία, ο αριθμός των πλοίων που υποβλήθηκαν σε υποχρεωτική ενισχυμένη επιθεώρηση ανήλθε από τα 700 στα 4.000.

4.3.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά τη βούληση να αναγνωριστούν τα πλοία που τηρούν τα πρότυπα ποιότητας μέσω της πραγματοποίησης λιγότερο συχνών επιθεωρήσεων, να επικεντρωθούν οι προσπάθειες στην επιθεώρηση των πλοίων υψηλού κινδύνου και να αποδαρρυνθεί η χρήση πλοίων που δεν τηρούν τα πρότυπα με την απαγόρευση πρόσβασης στους ευρωπαϊκούς λιμένες. Δεδομένου ότι οι διατάξεις του νέου καθεστώτος θα βασίζονται στις αρχές που περιλαμβάνονται στο παράρτημα II, η αναδιτύπωση της οδηγίας αποτελεί μοναδική ευκαιρία να επιβληθεί και να εφαρμοστεί χωρίς καθυστέρηση το νέο καθεστώς.

4.3.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι θα ενισχυθεί ο ρόλος των πλοηγών στην πρόωμη ανίχνευση των ενδεχόμενων ελλείψεων αλλά ανησυχεί για το γεγονός ότι η σύγκυση μεταξύ των εμπορικών καθηκόντων και των καθηκόντων επιθεώρησης δεν θα διευκολύνει το έργο των πλοηγών, όπως των πλοηγών ανοιχτής θαλάσσης που εξαρτώνται από επιχειρήσεις παροχής μη υποχρεωτικών υπηρεσιών πλοήγησης.

4.3.4 Επίσης, εκφράζει την ικανοποίησή της διότι η οδηγία εισάγει την επιθεώρηση των συνθηκών εργασίας επί των πλοίων, διότι ο ανθρώπινος παράγοντας διαδραματίζει συχνά σημαντικό ρόλο στα ναυτικά ατυχήματα. Η επιθεώρηση τόσο των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας των ναυτικών επί του πλοίου όσο και των επαγγελματικών προσόντων τους, απαιτεί την ενίσχυση του αριθμού των επιθεωρητών με συγκεκριμένες ειδικότητες: είναι δύσκολο για έναν επιθεωρητή να φέρει εις πέρας μόνος του και συχνά εντός μιας πολύ σύντομης προθεσμίας, μια διπλή διεξοδική επιθεώρηση, τόσο τεχνική όσο και κοινωνική.

4.3.5 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της απαίτησης του άρθρου 20 που προβλέπει ότι η Επιτροπή καταρτίζει ετησίως «μαύρο κατάλογο» που περιλαμβάνει τις επιδόσεις των εφοπλιστών και των ναυτιλιακών εταιρειών.

4.4 Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τροποποίηση της οδηγίας 2002/59/ΕΚ σχετικά με τη δημιουργία κοινοτικού συστήματος παρακολούθησης της κυκλοφορίας των πλοίων και ενημέρωσης

4.4.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι εισακούστηκαν οι επανειλημμένες εκκλήσεις της όσον αφορά τη θέσπιση ενός συστήματος για τα πλοία που διατρέχουν κίνδυνο (Άρθρο 20). Συνεπώς, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση ενίσχυσης της οδηγίας με την αύξηση με την εναρμόνιση των απαιτήσεων όσον αφορά τα «καταφύγια» (*). Προκειμένου να τους επιτραπεί η είσοδος σε καταφύγιο, ένα πιστοποιητικό προσχώρησης σε έναν όμιλο Ρ&Ι (ασφαλιστικός όμιλος «προστασίας και αποζημιώσεως») θα πρέπει να αποτελεί επαρκή χρηματοοικονομική εγγύηση. Ωστόσο, η απουσία ενός τέτοιου εγγράφου δεν πρέπει να χρησιμεύει ως πρόσχημα για την άρνηση υποδοχής σε καταφύγιο ενός πλοίου που διατρέχει κίνδυνο.

4.4.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η αρμόδια ανεξάρτητη αρχή σε περίπτωση αντιμετώπισης των ατυχημάτων και προσανατολισμού σε καταφύγια των πλοίων που διατρέχουν κίνδυνο, πρέπει να συγκεντρώνει τις απαραίτητες εξουσίες, ανεξάρτητα από τις υποχρεώσεις διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη, και να είναι σε θέση να λαμβάνει αποφάσεις και να ασκεί όλες τις απαραίτητες αρμοδιότητες, συμπεριλαμβανομένης εκείνης που αφορά πιθανές οικονομικές επιπτώσεις των αποφάσεων που λαμβάνονται σε επείγουσες περιπτώσεις.

4.4.3 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η αλιεία συνεχίζει να περιλαμβάνεται στις πλέον ευάλωτες δραστηριότητες και εκφράζει την ικανοποίησή της διότι τα αλιευτικά σκάφη υποχρεούνται να είναι εξοπλισμένα με σύστημα αυτόματης αναγνώρισης (AIS). Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ειδικότερα όσες ασχολούνται με την παράκτια αλιεία, θα πρέπει να λάβουν ενίσχυση ή διευκολύνσεις προκειμένου να αποκτήσουν τον εξοπλισμό (*).

4.4.4 Υποστηρίζει επίσης τις διατάξεις που επιτρέπουν στα παράκτια κράτη να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για τον περιορισμό των κινδύνων που ενέχουν για τη ναυσιπλοΐα, οι σχηματισμοί πάγων σε ορισμένες θαλάσσιες περιοχές στο βορρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρόκειται για πολύ σοβαρό ζήτημα δεδομένου ότι ο κίνδυνος είναι ιδιαίτερα υψηλός στη Βαλτική όπου διαμετακομίζεται σημαντικός όγκος πετρελαϊκών προϊόντων. Ωστόσο, προκειμένου να αποτραπούν ενδεχόμενα προβλήματα από τα πρότυπα που έχουν

θεσπίσει ορισμένοι νηογνώμονες όσον αφορά την ναυσιπλοΐα σε ζώνες που παρουσιάζουν κίνδυνο σχηματισμού πάγου, θα ήταν σκόπιμο να ομογενοποιηθούν οι σχετικοί κανόνες.

4.4.5 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη ότι η συγκρότηση του συστήματος ανταλλαγής ναυτιλιακών και θαλάσσιων δεδομένων SafeSeaNet, θα συμβάλλει στην ουσιαστική βελτίωση της ασφάλειας της ναυσιπλοΐας στα κοινοτικά ύδατα.

4.5 Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό των θεμελιωδών αρχών που διέπουν τη διερεύνηση των ατυχημάτων στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών και για την τροποποίηση των οδηγιών 1999/35/ΕΚ και 2002/59/ΕΚ

4.5.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση διότι μόνον χάρη στην ανεξάρτητη τεχνική διερεύνηση των ατυχημάτων μπορούν να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα που επιτρέπουν τη μείωση των κινδύνων και την αποφυγή αντίστοιχων ατυχημάτων. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης τη σύσταση ανεξάρτητων ειδικευμένων οργανισμών που είναι επιφορτισμένοι με τη διενέργεια τέτοιων διερευνήσεων και συμφωνεί με τη σαφή διαφοροποίησή τους από τις διερευνήσεις που διενεργούνται για κατασταλτικούς σκοπούς.

4.5.2 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη διάταξη του άρθρου 7 σχετικά με την από κοινού διερεύνηση θεμάτων ασφάλειας.

4.5.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ουσιαστική τη διάταξη του άρθρου 9 σχετικά με την μη αποκάλυψη πληροφοριών εκτός από εκείνες που αφορούν τη διερεύνηση θεμάτων ασφάλειας. Ανησυχίες προκαλεί ωστόσο η διάταξη που επιτρέπει σε δικαστική αρχή να επιτρέψει την αποκάλυψη. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι τα άτομα που προσκομίζουν αποδεικτικά στοιχεία στο πλαίσιο των τεχνικών αυτών διερευνήσεων των ατυχημάτων, πρέπει να χαιρούν ασυλίας ή ακόμη να διαφυλάσσεται η ανωνυμία τους. Όπως ισχύει και στον τομέα των αερομεταφορών, είναι σκόπιμη η συμμετοχή των εκπροσώπων του τομέα των θαλάσσιων μεταφορών και των εκπροσώπων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, στις επιτόπιες ερευνητικές διεργασίες διότι τούτο αποτελεί μια πολύτιμη πηγή διδασκαλίας προκειμένου στο μέλλον να βελτιωθούν η πρόληψη και η διαφάνεια. Εξάλλου, Επιτροπή προβλέπει ορθά την διοργάνωση ανατροφοδότησης των πληροφοριών προκειμένου να αξιοποιείται η αποκτούμενη εμπειρία.

4.6 Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ευθύνη των μεταφορέων στις θαλάσσιες και εσωτερικές πλωτές μεταφορές επιβατών σε περίπτωση ατυχήματος

4.6.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη βασική επιδίωξη της πρότασης που συνίσταται στο να έχουν τη δυνατότητα όλοι οι επιβάτες σε κλίμακα ΕΕ, να επωφελούνται από το ίδιο επίπεδο προστασίας σε περίπτωση ατυχήματος, επίπεδο που θα χαρακτηρίζεται από τις εκσυγχρονισμένες διατάξεις για την ευθύνη των μεταφορέων, ένα υποχρεωτικό ασφαλιστικό καθεστώς και ένα ικανοποιητικό ανώτατο όριο αποζημίωσης. Οι κανόνες προστασίας ισχύουν, επίσης, για όλους τους επιβάτες που έχουν αγοράσει τα εισιτήριά τους στην Ευρώπη, ακόμα και εάν ταξιδεύουν έξω από τα κοινοτικά ύδατα και με πλοίο που φέρει σημαία τρίτης χώρας.

(*) Οι βέλτιστες πρακτικές του βρετανικού συστήματος SOSREP αποτελούν σημαντική πηγή έμπνευσης στον τομέα.

(*) Το Ευρωπαϊκό Αλιευτικό Ταμείο, το οποίο συστάθηκε από το Συμβούλιο στις 16 Ιουνίου 2006, δίνει τη δυνατότητα χρηματοδότησης ύψους έως και 40 % του κόστους για εξοπλισμό ασφαλείας, ενώ τα κράτη μέλη ενδέχεται να λάβουν συμπληρωματικά μέτρα.

4.6.2 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι στο πλαίσιο ενός σχεδίου απόφασης του 2003, τα κράτη μέλη κλήθηκαν να επικυρώσουν το πρωτόκολλο των Αθηνών πριν από το τέλος του 2005. Δυστυχώς, η διαδικασία επικύρωσης πάγωσε. Η υπό εξέταση πρόταση θα επιτρέψει την ομοιομορφη εφαρμογή των διατάξεων του πρωτοκόλλου των Αθηνών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ενσωμάτωση του πρωτοκόλλου των Αθηνών στο κοινοτικό δίκαιο δεν εξαλείφει την υποχρέωση των κρατών μελών να κυρώσουν το πρωτόκολλο προκειμένου να διασφαλίσουν την εφαρμογή του σε παγκόσμιο επίπεδο.

4.6.3 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει δύο σημαντικά ζητήματα που πρέπει να επιλυθούν όσον αφορά την προτεινόμενη κύρωση από τα κράτη μέλη και την έναρξη ισχύος του πρωτοκόλλου των Αθηνών του 2002. Πρώτον, πρόκειται για το ζήτημα του πολέμου και της τρομοκρατίας. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο ψήφισμα ΔΝΟ που παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να διατυπώσουν επιφυλάξεις κατά την επικύρωση έτσι ώστε να μπορούν να εκδίδουν όλα τα απαιτούμενα ασφαλιστικά πιστοποιητικά με εξαίρεση εκείνα που αφορούν ζητήματα πολέμου/τρομοκρατίας. Δεύτερον, όσον αφορά τα ανώτατα όρια, η διεθνής ομάδα ομίλων Ρ&Ι δήλωσε ότι δεν είναι σε θέση να καλύψει τα ανώτατα όρια που προβλέπει το Πρωτόκολλο εκτός εάν βρεθεί λύση για το πρόβλημα της τρομοκρατίας. Υποβλήθηκαν προς εξέταση εναλλακτικές προτάσεις και ενδέχεται να εξευρεθούν βιώσιμες λύσεις σε διεθνές ή/και ευρωπαϊκό επίπεδο. Η τρέχουσα αναθεώρηση του κοινοτικού ταμείου αλληλεγγύης (κανονισμός 2012/2002) που θα τεθεί σε ισχύ το 2007, μπορεί να προσφέρει επείγουσα βοήθεια σε περίπτωση καταστροφών, συμπεριλαμβανομένων των τρομοκρατικών ενεργειών, αλλά τούτο δεν μπορεί να αντικαταστήσει μια λύση που θα προκύψει από διαπραγματεύσεις, λύση που η ΕΟΚΕ θεωρεί επείγουσα, για την ασφαλιστική κάλυψη των ζημιών από ενδεχόμενη τρομοκρατική επίθεση.

4.6.4 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τους λόγους χορήγησης των ιδίων αποζημιώσεων στους επιβάτες πλοίων που πραγματοποιούν ενδοκοινοτικές και διεθνείς συνδέσεις. Ωστόσο, το μέτρο αυτό ενδέχεται να δημιουργήσει μη αμελητέες δυσχέρειες σε ορισμένες μικρές επιχειρήσεις ή κατά την παροχή ορισμένων υπηρεσιών.

4.6.5 Όσον αφορά τις εγχώριες θαλάσσιες επιβατικές μεταφορές, η ΕΟΚΕ προτείνει μια (μεταβατική) περίοδο προσαρμογής για την εφαρμογή της εν λόγω πρότασης, προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν οι αρνητικές συνέπειες στον τομέα αυτό. Και τούτο, προκειμένου να αποτραπεί η δραστική μείωση της οικονομικής βιωσιμότητας των τοπικών υπηρεσιών πορθμείων.

4.6.6 Όσον αφορά τις προκαταβολές στα θύματα ατυχημάτων ή στους δικαιούχους τους, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση για τα ναυτικά συμβάντα για τα οποία το πρωτόκολλο των Αθηνών προβλέπει ένα καθεστώς αντικειμενικής ευθύνης.

4.6.7 Οι διατάξεις σχετικά με τα άτομα με αναπηρίες και με τις πληροφορίες στους επιβάτες πριν από τον απόπλου, πρέπει να θεωρηθούν συμπληρωματικές και όχι αποκλίνουσες από το πρωτόκολλο των Αθηνών. Παρόμοιες διατάξεις ενσωματώθηκαν στον κανονισμό για τα δικαιώματα των επιβατών αεροπορικών μεταφορών, με αναφορές στη Σύμβαση του Μόντρεαλ.

4.6.8 Όσον αφορά την εσωτερική ναυσιπλοΐα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η τρίτη δέσμη μέτρων σχετικά με την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας δεν λαμβάνει υπόψη τις διαφορές μεταξύ εσωτερικών πλωτών μεταφορών (παραπόταμοι, ποταμοί, εκβολές, κανάλια, λίμνες) και θαλάσσιων μεταφορών (συνδέσεις ηπειρωτικής και νησιωτικής χώρας, υπηρεσίες κοινής ωφελείας για τη διασφάλιση της εδαφικής συνέχειας και διεθνείς συνδέσεις). Τόσο η φύση όσο και η εκμετάλλευση των διαδρομών αυτών είναι διαφορετικές, γεγονός που αιτιολογεί ένα διαφορετικό νομικό καθεστώς (κανόνες πλοήγησης/ασφάλειας/αξιοπιστίας/ευθύνης και υποχρεωτικής ασφάλισης).

4.7 *Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την αστική ευθύνη και τις χρηματοοικονομικές εγγυήσεις των πλοιοκτητών*

4.7.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την προτεινόμενη κύρωση από τα κράτη μέλη του πρωτοκόλλου LLMC του 1996 (σύμβαση για τον περιορισμό της ευθύνης σε θέματα ναυτικών απαιτήσεων), με το οποίο διπλασιάζεται το ανώτατο όριο αστικής ευθύνης των πλοιοκτητών σε σύγκριση με τις διατάξεις του πρωτοκόλλου του 1976. Το κείμενο του 1976 είναι οριζόντια σύμβαση που καλύπτει το σύνολο των ναυτικών απαιτήσεων. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ λαμβάνει γνώση της πρότασης να επιβληθεί σε κάθε πλοίο (ανεξαρτήτως σημαίας) που εισέρχεται στα κοινοτικά ύδατα, η υποχρέωση να διαθέτει πιστοποιητικό οικονομικής ευθύνης που να αντιστοιχεί στο διπλάσιο του ποσού που προβλέπεται στο πρωτόκολλο LLMC του 1996.

4.7.2 Με βάση τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας (CNUDM), τα παράκτια κράτη μπορούν να εφαρμόζουν τα πρότυπα που δεν προβλέπονται στην ανωτέρω σύμβαση, μόνον στα πλοία που φέρουν σημαία τρίτης χώρας και που καταπλέουν στους λιμένες τους. Οι όμιλοι Ρ&Ι έχουν δηλώσει ότι δεν προβλέπουν να εκδώσουν πιστοποιητικά άλλα από εκείνα που συμμορφώνονται με τα ανώτατα όρια που ορίζει το πρωτόκολλο του 1996.

4.7.3 Η ασφάλεια είναι προτιμότερη από την αφερεγγυότητα και εξαρτάται από τον σαφή καθορισμό των κριτηρίων ευθύνης. Η εξάλειψη του περιορισμού σε περίπτωση βαριάς αμέλειας ενέχει τον κίνδυνο συρρίκνωσης της ασφαλιστικής αγοράς και αύξησης του αριθμού των ναυτιλιακών επιχειρήσεων ενός μόνο πλοίου, προκειμένου να εμπίπτουν στο νομικό καθεστώς για τις εταιρείες περιορισμένης ευθύνης.

4.7.4 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ωστόσο ότι η αντίληψη και η εκτίμηση της έκτασης της ζημίας και της ευθύνης έχουν μεταβληθεί πολύ τα τελευταία έτη και πολύ συχνά οι αποζημιώσεις που καταβάλλονται για ζημίες κρίνονται πολύ κατώτερες από τα ποσά άμεσης ή, κυρίως, έμμεσης βλάβης. Υπάρχει βεβαίως περιθώριο για βελτίωση στον τομέα αυτό. Η ΕΟΚΕ προτείνει να προβεί η Επιτροπή σε οικονομική ανάλυση της πρότασής της. Με την ανάλυση αυτή θα είναι δυνατόν να προσδιοριστεί ο οικονομικός αντίκτυπος από την πλήρη εγκατάλειψη του περιορισμού της ευθύνης και εάν συντρέχει λόγος να αυξηθούν τα όρια περιορισμού.

4.7.4.1 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της για τις δέσμες Erika I και II και επαναλαμβάνει ότι στόχος πρέπει να είναι η ταχεία και εγγυημένη αποζημίωση των θυμάτων για τις βλάβες που υπέστησαν και όχι η ενθάρρυνση προσφυγών στην δικαιοσύνη και η διαιώνιση των δικαστικών υποθέσεων. Η επικύρωση όλων των υφιστάμενων συμβάσεων του ΔΝΟ θα επιτύχει μια πιο κατάλληλη αστική ευθύνη, μια υποχρεωτική ασφάλεια και μια άμεση δράση για καθορισμένες αξιώσεις, όπως προβλέπεται στην πρόταση οδηγίας.

4.7.4.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αστική ευθύνη πρέπει να διέπεται από σαφείς και διαφανείς κανόνες. Στο ναυτικό δίκαιο, η «βαριά αμέλεια» (gross negligence) είναι μια νομική έννοια που εφαρμόζεται ευρέως στις διαφορές που σχετίζονται με τις ζημιές που προκαλούνται στο φορτίο. Σε διεθνές επίπεδο, η έννοια που χρησιμοποιείται για την άρση της αντικειμενικής ευθύνης είναι η «απερίσκεπτη συμπεριφορά με επίγνωση [της πιθανής πρόκλησης ζημίας]» (recklessness with knowledge), λύση που η ΕΟΚΕ είχε υποστηρίξει στη γνωμοδότησή της για τη δέσμη Erika II, αλλά στον τομέα της πετρελαϊκής ρύπανσης. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ προτείνει να εισαχθεί στην πρόταση οδηγίας η μνεία ορισμένων αντικειμενικών παραγόντων, που θα βοηθούν τα κράτη μέλη και τα δικαστήριά τους να προσδιορίζουν πότε πληρούνται το κριτήριο της έννοιας της «βαριάς αμέλειας». Διαφορετικά, υπάρχει κίνδυνος απόκλιση μεταξύ των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της οδηγίας.

4.7.4.3 Η ΕΟΚΕ μένει σταθερή στη θέση της σύμφωνα με την οποία τα πιστοποιητικά χρηματοοικονομικής εγγύησης πρέπει να επικυρώνονται από ένα πιστοποιητικό εισόδου σε όμιλο P&I παρά από ένα πιστοποιητικό που εκδίδεται από κράτος μέλος της ΕΕ. Ένα πιστοποιητικό εισόδου σε όμιλο P&I ανταποκρίνεται στους σκοπούς του προτεινόμενου μέσου και μπορεί να αποκτηθεί εύκολα από τους ομίλους P&I.

4.7.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση, με την παρούσα μορφή της, είναι σε αντίφαση με την οδηγία ΕΚ/2004/35 της 21ης Απριλίου 2004 για την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας, η οποία αναγνώρισε την πρωτογενή εφαρμογή των Συμβάσεων του ΔΝΟ, συμπεριλαμβανομένης της σύμβασης LLMC. Τούτο θα μπορούσε να οδηγήσει σε προβλήματα όσον αφορά το διεθνές δίκαιο των συνθηκών για τα κράτη μέλη που είναι συμβαλλόμενα μέρη στις συνθήκες LLMC του 1976 και του 1996.

4.7.5.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση να διαθέτουν τα πλοία πιστοποιητικά χρηματοοικονομικής εγγύησης για την περίπτωση εγκατάλειψης των ναυτικών και σημειώνει ότι μια ομάδα εργασίας ΔΝΟ-ΔΟΕ εργάζεται για αυτό το θέμα που εμπίπτει στην αρμοδιότητά του σε διεθνές επίπεδο.

4.7.6 Η ευθύνη και η αποζημίωση για τις διαρροές των χημικών ουσιών και καυσίμων δεξαμενής πλοίων (Marine Bunker Fuels)

διέπονται από τη σύμβαση για τις επικίνδυνες και επιβλαβείς ουσίες και της Σύμβασης για την απόρριψη καυσίμων δεξαμενής πλοίων. Τούτες αντικατοπτρίζουν μια συναίνεση που επέτυχε η διεθνής κοινότητα. Η ΕΟΚΕ συστήνει με έμφαση στην Επιτροπή να καταβάλει τις απαραίτητες προσπάθειες προκειμένου τα κράτη μέλη της ΕΕ να κυρώσουν χωρίς καθυστέρηση τη σύμβαση για τις επικίνδυνες και επιβλαβείς ουσίες και τη Σύμβαση για την απόρριψη καυσίμων δεξαμενής πλοίων, έτσι ώστε να τεθούν σε ισχύ το συντομότερο δυνατόν.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ενδιαφέρον την πρόσφατη 94η διεθνή διάσκεψη για τη ναυτική εργασία της ΔΟΕ, η οποία υιοθέτησε μια ενοποιημένη σύμβαση για τη ναυτική εργασία, αποτελούμενη από ένα υποχρεωτικό μέρος και από ένα μέρος με συστάσεις. Το σύνολο των ναυτιλιακών συμβάσεων που υιοθετήθηκαν κατά τη διάρκεια των ετών, ήδη από τη δεκαετία του '20 του περασμένου αιώνα και που τροποποιήθηκαν επανειλημμένα, συγκεντρώθηκαν και εκσυγχρονίστηκαν σήμερα σε έναν σαφή και γενικής ισχύος κώδικα για τη ναυτική εργασία. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει επίσης γνώση της πρόθεσης της Επιτροπής να ενσωματώσει τη Σύμβαση της ΔΟΕ (Ναυτικός Κώδικας) στο κοινοτικό δίκαιο και στηρίζει τις προσπάθειες που καταβάλλει η ομάδα εργασίας για τον κοινωνικό διάλογο όσον αφορά την εφαρμογή της Σύμβασης και την αναζήτηση των καλύτερων μέσων μεταφοράς της στο κοινοτικό δίκαιο.

5.2 Με δεδομένο το συνεχές ενδιαφέρον της για τον ανθρώπινο παράγοντα στις θαλάσσιες μεταφορές, η ΕΟΚΕ καλεί πρωτίτως την Επιτροπή να θέσει ως προτεραιότητα την ενθάρρυνση όλων των κρατών μελών να κυρώσουν το ταχύτερο δυνατόν την εν λόγω Σύμβαση, προκειμένου να υπάρξει μια εναρμονισμένη νομική βάση. Για να τεθεί σε ισχύ η Σύμβαση, πρέπει να κυρωθεί από 30 κράτη με στόλους που να αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το ένα τρίτο της παγκόσμιας ολικής χωρητικότητας. Η ΕΕ μπορεί, επίσης, να συμβάλει έντονα σε αυτές τις προσπάθειες προωθώντας την κύρωση από τις χώρες του ΕΟΧ και από τρίτες χώρες με τις οποίες έχει συνάψει συμφωνίες οικονομικής συνεργασίας.

5.3 Οι σωρευτικές επιπτώσεις των προτεινόμενων μέτρων στις υπηρεσίες των κρατών λιμένα και των κρατών σημαίας (έκδοση πιστοποιητικών, κοινωνική επιθεώρηση, ενισχυμένη επιθεώρηση, στόχος να επιθεωρείται το 100 % των σκαφών κλπ) πρέπει να αξιολογηθούν χωρίς καθυστέρηση από τις αρμόδιες αρχές, έτσι ώστε να ληφθούν εγκαίρως τα απαραίτητα μέτρα σχετικά με την οργάνωση, τη χρηματοδότηση και την πρόσληψη προσωπικού.

5.4 Λαμβανομένων υπόψη των σημαντικών υποχρεώσεων του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια της Ναυσιπλοΐας, είναι σημαντικό να διατεθούν επαρκείς πόροι για να φέρει εις πέρας τις υποχρεώσεις του όσο το δυνατόν καλύτερα.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων

COM(2005) 646 τελικό — 2005/0260 (COD)

(2006/C 318/33)

Στις 7 Φεβρουαρίου 2006, και σύμφωνα με τα άρθρα 47, παράγραφος 2 και 55 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 18 Ιουλίου 2006, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. HERNÁNDEZ BATALLER.

Κατά την 429η σύνοδο ολομελείας της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 53 ψήφους υπέρ, 7 ψήφους κατά και 10 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Στις 13 Δεκεμβρίου 2005, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε πρόταση για την αναθεώρηση της κοινοτικής οδηγίας για την «τηλεόραση χωρίς σύνορα», η οποία πρωτοδημοσιεύθηκε το 1989 ⁽¹⁾ και τροποποιήθηκε το 1997 ⁽²⁾. Οι διατάξεις της οδηγίας αυτής υπερισχύουν σε περίπτωση σύγκρουσης με τη γενική ρύθμιση σε ό,τι αφορά την παροχή υπηρεσιών στους τομείς που συνδέονται με την πρόσβαση στη δραστηριότητα και την άσκηση της ⁽³⁾.

1.2 Δεδηλωμένος στόχος της τροποποίησης αυτής, η οποία προβλέπεται στο πλαίσιο των διαδικασιών παρακολούθησης και απολογισμού της εφαρμογής της νομοθεσίας, είναι η προσαρμογή της οδηγίας στο νέο πλαίσιο τεχνολογικής σύγκλισης, όπου τα οπτικοακουστικά περιεχόμενα και υπηρεσίες υπερβαίνουν ήδη κατά πολύ το παραδοσιακό πεδίο της τηλεοπτικής μετάδοσης και δημιουργούν νέες ανάγκες ρύθμισης, προκειμένου να διασφαλιστούν, αφενός, η ενιαία αγορά και μια ισχυρή και δημιουργική ευρωπαϊκή βιομηχανία περιεχομένων, και, αφετέρου, τα δικαιώματα των πολιτών. Ο εκσυγχρονισμός του ρυθμιστικού πλαισίου σχετικά με τα περιεχόμενα των οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας εντάσσεται, επίσης, στη στρατηγική i2010, στόχος της οποίας είναι η επίτευξη μιας ευρωπαϊκής κοινωνίας της πληροφορίας που θα αποβλέπει στη στήριξη της ανάπτυξης και της απασχόλησης ⁽⁴⁾.

1.2.1 Η πρόταση τροποποίησης της οδηγίας, το πεδίο εφαρμογής της οποίας αρχικά κάλυπτε το σύνολο των οπτικοακουστικών υπηρεσιών, συγκεκριμενοποιεί πλέον, έπειτα από τη διάσκεψη του Λίβερπουλ ⁽⁵⁾, το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, η οποία στο εξής ισχύει για τις αποκαλούμενες «υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας», με διαφορετικά, ωστόσο, επίπεδα ρύθμισης για τις γραμμικές και τις μη γραμμικές υπηρεσίες. Έτσι, η οδηγία θα έχει πλέον ως αντικείμενο τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανο-

νιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας και θα αποκαλείται «οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας» και όχι «οδηγία για την τηλεόραση χωρίς σύνορα».

1.2.2 Τα μηνύματα που μεταδίδονται ιδιωτικά, οι ηλεκτρονικές εκδόσεις εφημερίδων ή περιοδικών, οι δικτυακοί τόποι που δεν έχουν ως βασικό αντικείμενο τη μετάδοση οπτικοακουστικών περιεχομένων και τα ραδιοφωνικά προγράμματα θα εξακολουθούν να εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

1.3 Η πρόταση τροποποίησης εντάσσεται στο πλαίσιο της διοργανικής συμφωνίας με τίτλο «βελτίωση της νομοθεσίας», η οποία εγκρίθηκε το 2003 με διττό σκοπό: αφενός, την απλούστευση, τον περιορισμό της αυστηρότητας και τη μείωση του αριθμού των κανονιστικών υποχρεώσεων των ευρωπαίων παρόχων οπτικοακουστικών υπηρεσιών και, αφετέρου, την προώθηση της αυτορρύθμισης και της συρρύθμισης στον κλάδο. Επιδιώκεται, επίσης, η καθιέρωση ενός απλούστερου κανονιστικού πλαισίου, που θα περιορίζεται στα απαραίτητα, και, ταυτοχρόνως, η παγίωση της αρχής της χώρας προέλευσης μετά την ένταξη της οδηγίας στην έννομη τάξη των διαφόρων κρατών μελών.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1 Όπως επισημάνθηκε ήδη, η Επιτροπή προτείνει την επέκταση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας σε όλες τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας ⁽⁶⁾· ως τέτοιες νοούνται οι παρουσιάσεις κινούμενων εικόνων με ή χωρίς ήχο, που έχουν σκοπό να ενημερώσουν, να ψυχαγωγήσουν ή να εκπαιδεύσουν το ευρύ κοινό μέσω των λεγόμενων δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ Οδηγία 89/552/ΕΟΚ- ΕΕ L 298 της 17.10.1989, σελ. 23.

⁽²⁾ Οδηγία 97/36/ΕΚ ΕΕ L 202 της 30.7.1997, σελ. 60.

⁽³⁾ COM(2006) 160 τελικό.

⁽⁴⁾ Βλ. IP/05/643.

⁽⁵⁾ Οπτικοακουστική διάσκεψη του Λίβερπουλ σχετικά με την οδηγία «τηλεόραση χωρίς σύνορα», που διοργάνωσε η Επιτροπή.

⁽⁶⁾ Βλ. τον ορισμό των υπηρεσιών αυτών στα άρθρα 49 και 50 της Συνθήκης.
⁽⁷⁾ Βλ. τον ορισμό των δικτύων αυτών στο άρθρο 2 της οδηγίας-πλαίσου 2002/21/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών. ΕΕ L 108 της 24.04.2002, σελ. 33.

2.2 Οι υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας μπορούν να είναι:

- γραμμικές, όταν ο χρήστης καλείται να προσαρμοστεί στις χρονικές συνθήκες μετάδοσης των υπηρεσιών ή των περιεχομένων, όπως αυτές έχουν καθοριστεί από τον πάροχο των μέσων, ανεξαρτήτως του διαύλου μετάδοσης (επίγεια, δορυφορική ή καλωδιακή τηλεόραση, Διαδίκτυο, κινητή τηλεφωνία, κλπ.)·
- μη γραμμικές, όταν ο χρήστης αποφασίζει πότε επιθυμεί να λάβει τις υπηρεσίες ή συγκεκριμένα περιεχόμενα που διατίθενται από τον πάροχο.

2.2.1 Σύμφωνα με τη διάκριση αυτή, η τηλεοπτική εκπομπή ορίζεται ως γραμμική υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας όπου ο πάροχος υπηρεσιών μέσω επικοινωνίας αποφασίζει τη χρονική στιγμή στην οποία μεταδίδεται ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα και καθορίζει το χρονοδιάγραμμα μεταδόσεων. Ο τηλεοπτικός οργανισμός ή φορέας ορίζεται ως ο πάροχος γραμμικών υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας.

2.3 Στο πλαίσιο της διεύρυνσης του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας, η πρόταση τροποποίησης θεσπίζει έναν γενικό ορισμό της οπτικοακουστικής εμπορικής ανακοίνωσης, η οποία ορίζεται ως κινούμενες εικόνες με ή χωρίς ήχο που συνοδεύουν υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας και προορίζονται για την άμεση ή έμμεση προώθηση της πώλησης προϊόντων ή υπηρεσιών. Έτσι, η τηλεοπτική διαφήμιση νοείται ως οπτικοακουστική εμπορική ανακοίνωση, εφόσον πρόκειται για τηλεοπτικό μήνυμα που μεταδίδεται έναντι αμοιβής ή ανάλογου ανταλλάγματος για την προώθηση της πώλησης προϊόντων ή υπηρεσιών ή που μεταδίδεται για σκοπούς αυτοπροβολής του τηλεοπτικού οργανισμού. Το ίδιο ισχύει και για τις τηλεαγορές.

2.3.1 Η απαγόρευση που ισχύει σήμερα για την τηλεοπτική διαφήμιση και τις τηλεαγορές που αφορούν τα τσιγάρα και λοιπά προϊόντα καπνού επεκτείνεται σε όλες τις μορφές οπτικοακουστικών εμπορικών ανακοινώσεων. Διατηρείται, επίσης, η απαγόρευση της διαφήμισης και των τηλεαγορών για φάρμακα που χορηγούνται με ιατρική συνταγή, καθώς και οι περιορισμοί όσον αφορά το περιεχόμενο διαφημίσεων αλκοολούχων ποτών, για μην ενθαρρύνεται η υπέρμετρη κατανάλωσή τους και για να προστατεύονται οι ανήλικοι. Η διαφήμιση αλκοολούχων ποτών:

- απαγορεύεται να απευθύνεται ειδικά στους ανήλικους και, ιδίως, να εμφανίζει ανήλικους να καταναλώνουν τέτοια ποτά·
- απαγορεύεται να συσχετίζει την κατανάλωση αλκοολούχων ποτών με βελτιωμένες σωματικές επιδόσεις ή την οδήγηση οχημάτων·
- απαγορεύεται να δίνει την εντύπωση ότι η κατανάλωση αλκοολούχων ποτών ευνοεί την κοινωνική ή σεξουαλική επιτυχία·
- απαγορεύεται να αφήνει να υπονοηθεί ότι τα αλκοολούχα ποτά έχουν θεραπευτικές ιδιότητες ή ότι επιδρούν ως διεγερτικά, ως ηρεμιστικά ή ως μέσο επίλυσης διαφορών·
- απαγορεύεται να ενθαρρύνει την άμετρη κατανάλωση αλκοολούχων ποτών και να δίνει αρνητική εικόνα της αποχής από την κατανάλωσή τους ή της μετρημένης κατανάλωσής τους·

- απαγορεύεται να τονίζει ως προτέρημα των ποτών την υψηλή περιεκτικότητά τους σε οινόπνευμα.

2.3.2 Η πρόταση τροποποίησης διατηρεί την απαγόρευση της συγκαλυμμένης διαφήμισης, η οποία νοείται ως η προφορική ή οπτική παρουσίαση, μέσα σε προγράμματα, των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών, της επωνυμίας, του εμπορικού σήματος ή των δραστηριοτήτων ενός παραγωγού εμπορευμάτων ή ενός παρόχου υπηρεσιών, εφόσον η παρουσίαση αυτή προβάλλεται ηθελήμενα από τον τηλεοπτικό οργανισμό για διαφημιστικό σκοπό και μπορεί να παραπλανήσει το κοινό όσον αφορά τη φύση της, συνήθως επειδή δεν επισημαίνεται ή δεν ανακινούνται ότι αποτελεί διαφήμιση. Εν προκειμένω, υπενθυμίζεται εκ νέου ότι η τηλεοπτική διαφήμιση πρέπει να είναι άμεσα αναγνωρίσιμη και να διακρίνεται σαφώς από τα άλλα μέρη του προγράμματος μέσω οπτικών ή/και ακουστικών μέσων.

2.3.3 Θεσπίζεται, ωστόσο, ένας νέος ορισμός της τοποθέτησης προϊόντων, ώστε να διακρίνεται από τη συγκαλυμμένη διαφήμιση, αν και οι δύο ορισμοί είναι παρόμοιοι: συμπερίληψη ή αναφορά εμπορεύματος, υπηρεσίας ή του αντίστοιχου εμπορικού σήματος ώστε να εμφανίζεται σε υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας, κατά κανόνα έναντι πληρωμής ή άλλου ανταλλάγματος. Για να είναι νόμιμη η τοποθέτηση προϊόντων, πρέπει να τηρείται μια σειρά απαιτήσεων, και συγκεκριμένα οι εξής:

- δεν επιτρέπεται να παρακινεί ευθέως σε αγορά ή μίσθωση προϊόντων ή υπηρεσιών, ιδίως μέσω συγκεκριμένων διαφημιστικών αναφορών σε αυτά τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες·
- οι θεατές πρέπει να ενημερώνονται επαρκώς για την ύπαρξη συμφωνίας τοποθέτησης προϊόντων και η εν λόγω τοποθέτηση πρέπει να επισημαίνεται σαφώς·
- οι υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας δεν επιτρέπεται να περιλαμβάνουν προϊόντα καπνού ή τσιγάρα ή τοποθέτηση προϊόντων από επιχειρήσεις των οποίων η κύρια δραστηριότητα είναι η παρασκευή ή πώληση τέτοιων προϊόντων·
- απαγορεύεται η τοποθέτηση προϊόντων σε εκπομπές με ειδησεογραφικό περιεχόμενο και θέματα επικαιρότητας, ντοκιμαντέρ και στις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας που απευθύνονται σε παιδιά.

2.3.4 Στην υπό εξέταση πρόταση τροποποίησης διατηρούνται οι αναφορές στη χορηγία και στις προϋποθέσεις που πρέπει πληρούνται για να είναι νόμιμη, αλλά εισάγονται ορισμένες βασικές τροποποιήσεις που προσαρμόζουν τη δραστηριότητα αυτή στο νέο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Διατηρείται, επίσης, η απαγόρευση χρήσης τεχνικών που απευθύνονται στο υποσυνείδητο στις οπτικοακουστικές εμπορικές ανακοινώσεις.

2.4 Όπως και η ισχύουσα οδηγία, η πρόταση τροποποίησης υπογραμμίζει, σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών μελών, τα ακόλουθα:

- τα κράτη μέλη οφείλουν να εξασφαλίζουν την ελευθερία λήψης υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη·

- τα κράτη μέλη μεριμνούν, με κατάλληλα μέσα και στα πλαίσια της νομοθεσίας τους, ώστε οι πάροχοι υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους να τηρούν τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας·
  - τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια, όσον αφορά τους παρόχους υπηρεσιών μέσων επικοινωνίας που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους, να θεσπίζουν αυστηρότερους και λεπτομερέστερους κανόνες στα πεδία που καλύπτει η παρούσα οδηγία·
  - τα κράτη μέλη δύνανται να διασφαλίζουν την ελεύθερη πρόσβαση του κοινού σε γεγονότα και εκδηλώσεις μείζονος σημασίας, εμποδίζοντας την αποκλειστική αναμετάδοσή τους από τους τηλεοπτικούς οργανισμούς που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους·
  - τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι τηλεοπτικοί οργανισμοί υπό τη δικαιοδοσία τους να μη μεταδίδουν κινηματογραφικά έργα εκτός των χρονικών περιόδων που έχουν συμφωνηθεί με τους κατόχους των δικαιωμάτων·
  - τα κράτη μέλη μεριμνούν (κάθε φορά που αυτό είναι εφικτό και σε ορισμένες περιπτώσεις σταδιακά) ώστε οι τηλεοπτικοί οργανισμοί να αφιερώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό του χρόνου εκπομπής τους σε ευρωπαϊκά ή συναφή έργα καθώς και το 10 % του χρόνου εκπομπής τους (ή εναλλακτικά το 10 % του προϋπολογισμού των προγραμμάτων τους) σε ευρωπαϊκά έργα παραγωγών ανεξαρτήτων από τους τηλεοπτικούς οργανισμούς, αφιερώνοντας στην τελευταία περίπτωση το ενδεδειγμένο ποσοστό στα πρόσφατα έργα. Στον υπολογισμό του χρόνου μετάδοσης δεν συγκαταλέγονται ορισμένα περιεχόμενα όπως οι ειδήσεις, οι αθλητικές εκδηλώσεις, τα τηλεοπτικά παιχνίδια, οι διαφημίσεις ή οι υπηρεσίες τηλεκειμενογραφίας και τηλεαγορών.
- 2.4.1 Επίσης, εξακολουθεί να προβλέπεται ότι, για την αποφυγή καταφανούς σοβαρής και βαριάς παράβασης ορισμένων διατάξεων της οδηγίας, ένα κράτος μέλος δύναται να λαμβάνει μέτρα έναντι παρόχου υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας εγκατεστημένου σε άλλο κράτος μέλος, εφόσον ο πάροχος κατευθύνει το σύνολο ή το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητάς του στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους, το κράτος μέλος όπου είναι εγκατεστημένος ο πάροχος δεν λαμβάνει μέτρα, παρότι έχει κληθεί να το πράξει, και η Επιτροπή έχει δώσει την έγκρισή της.
- 2.4.2 Διατηρούνται, επίσης, οι ποσοτώσεις που προβλέπονται στις υφιστάμενες οδηγίες σχετικά με τις ευρωπαϊκές και εθνικές οπτικοακουστικές παραγωγές και τις ανεξάρτητες οπτικοακουστικές παραγωγές, οι οποίες τηρήθηκαν με ικανοποιητικό τρόπο τα τελευταία χρόνια σύμφωνα με τις εκθέσεις αξιολόγησης αντικτύπου.
- 2.4.3 Οι νέες διατάξεις σχετικά με τα κράτη μέλη που περιλαμβάνονται στην πρόταση τροποποίησης είναι οι εξής:
- τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι τηλεοπτικοί οργανισμοί που είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη να έχουν πρόσβαση σε γεγονότα και εκδηλώσεις μεγάλου ενδιαφέροντος για το κοινό, οι οποίες μεταδίδονται από τηλεοπτικό οργανισμό που βρίσκεται υπό τη δικαιοδοσία τους, προκειμένου να παράγουν σύντομα ρεπορτάζ επικαιρότητας στα οποία να αναφέρεται η πηγή τους.
  - τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να υπάρχει εύκολη, άμεση και μόνιμη πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με την επωνυμία των παρόχων υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας που βρίσκονται υπό τη δικαιοδοσία τους, την ταχυδρομική και ηλεκτρονική διεύθυνσή τους, καθώς και την αρμόδια ρυθμιστική αρχή·
  - τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι πάροχοι υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας υπό τη δικαιοδοσία τους να προωθούν, όπου είναι εφικτό και με κατάλληλα μέσα, την παραγωγή ευρωπαϊκών έργων και την πρόσβαση σε αυτά·
  - τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι πάροχοι υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας υπό τη δικαιοδοσία τους να μη μεταδίδουν κινηματογραφικά έργα εκτός των χρονικών περιόδων που έχουν συμφωνηθεί με τους κατόχους των δικαιωμάτων·
  - τα κράτη μέλη καλούνται ρητώς να ενθαρρύνουν καθεστώςτα συρρύθμισης στα πεδία που συντονίζει η παρούσα οδηγία, προβλέποντας την αποτελεσματική εφαρμογή και την αποδοχή τους από τους κύριους ενδιαφερομένους.
- 2.5 Σε ό,τι αφορά τους κανόνες σχετικά με τη ρύθμιση των αξιών που μεταδίδονται από τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας, το περιεχόμενο της ισχύουσας οδηγίας αναδιατυπώνεται.
- 2.5.1 Έτσι, ορίζεται ότι οι υπηρεσίες αυτές δεν πρέπει:
- να βλάπτουν σοβαρά τη σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων·
  - να περιλαμβάνουν παρότρυνση σε μίσος βάσει φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού.
- Η πρόταση τροποποίησης επαναλαμβάνει τη ρητή αναφορά που περιλαμβάνεται στη σημερινή οδηγία σχετικά με την απαγόρευση μετάδοσης προγραμμάτων που περιέχουν πορνογραφικές σκηνές ή σκηνές άσκοπης βίας. Παρομοίως, σε ό,τι αφορά τις εκπομπές που μπορούν να βλάψουν τη σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων, υπενθυμίζει ότι πρέπει να λαμβάνονται τεχνικά μέτρα κωδικοποίησης, προβολής σε ειδικές ώρες ή σήμανσης του περιεχομένου, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι ανήλικοι που βρίσκονται στη ζώνη μετάδοσής τους δεν θα βλέπουν ούτε θα ακούν τις εκπομπές αυτές.
- 2.5.2 Οι οπτικοακουστικές εμπορικές ανακοινώσεις απαγορεύεται:
- να περιλαμβάνουν στοιχεία διακρίσεων λόγω φυλής, φύλου ή εθνικότητας·
  - να προσβάλλουν θρησκευτικές ή πολιτικές πεποιθήσεις·
  - να ενθαρρύνουν τρόπους συμπεριφοράς επιζήμιους για την υγεία ή την ασφάλεια·
  - να ενθαρρύνουν τρόπους συμπεριφοράς επιβλαβείς για την προστασία του περιβάλλοντος·

— να θίγουν ηθικά ή σωματικά τους ανηλίκους. Τούτο σημαίνει ότι δεν πρέπει να τους παρακινούν ευθέως στην αγορά ενός προϊόντος ή υπηρεσίας εκμεταλλευόμενες την απειρία ή την ευπιστία τους, δεν πρέπει να τους παρακινούν ευθέως να πείσουν τους γονείς τους ή άλλους να τους αγοράσουν τα διαφημιζόμενα προϊόντα ή υπηρεσίες, δεν πρέπει να εκμεταλλεύονται την ιδιαίτερη εμπιστοσύνη των ανηλικών στους γονείς, στους διδασκάλους ή σε άλλα πρόσωπα, και δεν πρέπει να παρουσιάζουν χωρίς λόγο ανήλικους σε επικίνδυνες καταστάσεις.

2.6 Σε ό,τι αφορά τις διακοπές των προγραμμάτων για την προβολή διαφημίσεων, η πρόταση τροποποίησης περιορίζει σημαντικά τις κανονιστικές απαιτήσεις με στόχο την απλούστευση και τη σε σημαντικό βαθμό μείωση της αυστηρότητας των κριτηρίων εφαρμογής.

2.6.1 Ο κατ' εξαίρεση χαρακτήρας των μεμονωμένων διαφημιστικών μηνυμάτων και των τηλεαγορών διέπεται ουσιαστικά από τους ίδιους όρους, εξαιρουμένων πλέον των αθλητικών προγραμμάτων. Δίνεται προτίμηση στην προβολή διαφημίσεων μεταξύ των προγραμμάτων· η παρεμβολή τους κατά τη διάρκεια των προγραμμάτων επιτρέπεται, εφόσον δεν θίγονται η ακεραιότητα των προγραμμάτων και τα δικαιώματα των δικαιούχων.

2.6.2 Οι διάφορες παράμετροι για τα επιτρεπόμενα διαφημιστικά μηνύματα, την απόσταση μεταξύ τους και τις εξαιρέσεις βάσει του είδους των προγραμμάτων αντικαθίστανται από έναν γενικό κανόνα σύμφωνα με τον οποίο η μετάδοση τηλεοπτικών ταινιών, κινηματογραφικών έργων, παιδικών και ειδησεογραφικών προγραμμάτων είναι δυνατόν να διακόπτεται για διαφημίσεις ή/και τηλεαγορές μια φορά για κάθε χρονική περίοδο 35 λεπτών. Διατηρείται η απαγόρευση παρεμβολής διαφημίσεων κατά τη διάρκεια θρησκευτικών τελετών.

2.6.3 Σε ό,τι αφορά το χρόνο μετάδοσης που αφιερώνεται στις διάφορες μορφές διαφήμισης, διατηρείται μόνο το γενικό κριτήριο του χρονικού περιορισμού, που προβλέπει ότι οι διαφημίσεις, οι τηλεαγορές και οι λοιπές μορφές σύντομων διαφημιστικών μηνυμάτων δεν επιτρέπεται να υπερβαίνουν το 20 % της ώρας μετάδοσης· διατηρείται επίσης η εξαίρεση που προβλέπει ότι δεν συνυπολογίζεται η διάρκεια των διαφημίσεων που εκπέμπει ένας τηλεοπτικός οργανισμός σχετικά με τα δικά του προγράμματα, τα δευτερεύοντα προϊόντα που παράγονται απευθείας από τα προγράμματα αυτά και τις ανακοινώσεις χορηγίας, η εξαίρεση δε αυτή πλέον επεκτείνεται και στην τοποθέτηση προϊόντων.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ανάγκη τροποποίησης της ισχύουσας οδηγίας «τηλεόραση χωρίς σύνορα», προκειμένου να προσαρμοστεί στο νέο πλαίσιο της τεχνολογικής σύγκλισης και στις νέες πρακτικές διαφήμισης και προώθησης. Αναγνωρίζει, επίσης, ότι πρέπει να θεσπιστεί μια νομοθεσία που θα μπορεί να εφαρμοστεί ευκολότερα και θα είναι αποτελεσματικότερη, ώστε να συμβάλει στην αύξηση των συναλλαγών υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά, ενισχύοντας και τονώνοντας την ανάπτυξή της. Ωστόσο, θεωρεί ότι η τροποποίηση πρέπει να ανταποκρίνεται τόσο στις απαιτήσεις της τεχνολογικής και οικονομικής ανάπτυξης όσο και στην ανάγκη προστασίας της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και της προσωπικής ακεραιότητας.

3.2 Παρομοίως, εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν αξιοποίησε την ευκαιρία που προσφέρει η προτεινόμενη τροποποίηση για να καλύψει ορισμένα κενά και να διευκρινίσει ορισμένες ασάφειες της ισχύουσας οδηγίας, οι οποίες έχουν δημιουργήσει προβλήματα ερμηνείας και εφαρμογής, αποτελώντας, έτσι, πηγή νομικής ανασφάλειας σε σχέση τόσο με την εφαρμογή της οδηγίας όσο και με τους νόμους με τους οποίους μεταφέρεται στην έννομη τάξη των διαφόρων κρατών μελών.

3.2.1 Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η απουσία ορισμού των μορφών διαφήμισης που ρυθμίζονται από την οδηγία, ακόμα και ορισμένων εκ των θεωρούμενων παράνομων πρακτικών. Το ζήτημα αναλύεται διεξοδικά στη συνέχεια, στην ενότητα των ειδικών παρατηρήσεων, αλλά ενδεικτικά επισημαίνεται η εξαίρεση που προβλέπεται στην αιτιολογική σκέψη 44, σύμφωνα με την οποία ο υπολογισμός του διαφημιστικού χρόνου δεν ισχύει για την τηλεπρώδηση, χωρίς όμως να υπάρχει πουθενά στο κείμενο ορισμός των χαρακτηριστικών και των περιορισμών αυτής της μορφής διαφήμισης.

Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι δεν υπάρχει λόγος για μια τέτοια εξαίρεση και ότι, σε κάθε περίπτωση, η τηλεπρώδηση θα πρέπει να περιληφθεί στη σφαίρα της διαφήμισης. Διαφορετικά, το μόνο που θα επιτευχθεί θα είναι να τεθούν σε μειονεκτική θέση οι διαφημίσεις και να στραφούν οι εμπορικές επικοινωνίες σε άλλες μορφές παρουσίωσης, με αποτέλεσμα να διατηρηθεί ή ακόμη και να αυξηθεί το επίπεδο του διαφημιστικού κορσμού.

3.2.2 Δεν πρέπει να λησμονείται, εξάλλου, ότι ο συνδυασμός μιας νομοθεσίας που περιορίζεται όλο και περισσότερο σε βασικές διατάξεις με την παγίωση της αρχής της χώρας προέλευσης, αντί να προωθήσει τη νομοθετική εναρμόνιση μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών, μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικές διαφορές μεταξύ των νομοθεσιών στον τομέα αυτό, ιδίως σε ό,τι αφορά τη διαφήμιση και την προστασία των ανηλικών, δυσχεραίνοντας την ανάπτυξη της ενιαίας αγοράς ή μειώνοντας σημαντικά το επίπεδο προστασίας των πολιτών.

3.3 Όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, παρότι επιδιώκεται να γίνει σαφής διάκριση μεταξύ των υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας, οι οποίες θα ρυθμίζονται από την τροποποιημένη οδηγία, και των υπόλοιπων οπτικοακουστικών υπηρεσιών, οι οποίες θα εξακολουθήσουν, σε κάθε περίπτωση, να καλύπτονται από το γενικό κανονιστικό πλαίσιο για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, η ανάπτυξη μεικτών μορφών που θα συνδυάζουν κειμενικό, ηχητικό και οπτικό περιεχόμενο προβλέπεται ότι θα καθίστα ολοένα και δυσκολότερο τον προσδιορισμό αυτού του πεδίου.

3.4 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η πρόταση τροποποίησης της οδηγίας πρέπει τουλάχιστον να διατηρήσει, και ει δυνατόν να διευρύνει, τις εγγυήσεις για την προστασία των χρηστών των υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας, ιδίως των ανηλικών. Δεν πρέπει να λησμονείται, όπως ελέχθη ήδη, ότι, πέρα από τους στόχους που αφορούν την ενιαία οπτικοακουστική αγορά, η οδηγία πρέπει να προωθήσει μια σειρά κοινωνικών και πολιτιστικών αξιών, που σχετίζονται με την πολυμορφία, την ταυτότητα, την προσωπική ανάπτυξη των πολιτών και την ανθρωπινή αξιοπρέπεια — οι οποίες αναφέρονται — μάλιστα στις αιτιολογικές σκέψεις της πρότασης τροποποίησης — καθώς και το δικαίωμα πληροφόρησης και την ελευθερία της έκφρασης, όπως προβλέπεται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁽⁶⁾. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΚ⁽⁷⁾, η λειτουργία της τηλεόρασης αποτελεί υπηρεσία γενικού συμφέροντος.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 364 του 2000.

⁽⁷⁾ Απόφαση της 30ής Απριλίου 1974, υπόθεση C-15/73, Συλλογή, σελ. 203 κ.ε. Απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Ιουλίου 1991, υπόθεση T-69/89, Συλλογή, σελ. II 525. Απόφαση του Πρωτοδικείου της 18ης Σεπτεμβρίου 2001, υπόθεση T-112/99, Συλλογή, σελ. II-2549 κ.ε.

3.5 Η πρόταση τροποποίησης της οδηγίας θα έπρεπε επίσης, κατά την ΕΟΚΕ, να προχωρήσει περισσότερο και να συμπεριλάβει συγκεκριμένα μέτρα σχετικά με θέματα όπως ο πλουραλισμός και η συγκέντρωση των μέσων επικοινωνίας. Όσον αφορά την προώθηση της ευρωπαϊκής παραγωγής, θα περιμέναμε μια πιο αποφασιστική στάση έναντι των κρατών μελών, που δεν θα περιόριζε αυτή την προώθηση μόνο στις περιπτώσεις «όπου είναι εφικτό», όπως και την προοδευτική εφαρμογή των ισχυόντων κριτηρίων για την ευρωπαϊκή και ανεξάρτητη παραγωγή, στο μέτρο του δυνατού, και στις μη γραμμικές υπηρεσίες.

3.6 Όσον αφορά το δικαίωμα απάντησης που προβλέπεται στην πρόταση τροποποίησης, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της τη θέση της ΕΟΚΕ ⁽¹⁹⁾ σχετικά με την ανάγκη να προβλεφθεί επίσης, με το ίδιο γενικό πεδίο εφαρμογής και τους ίδιους όρους, ένα «δικαίωμα διόρθωσης» ως αντίδραση στα ψευδή, εσφαλμένα ή ανακριβή περιεχόμενα που θίγουν τα δικαιώματα των πολιτών.

3.7 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η πρόταση τροποποίησης της οδηγίας θα πρέπει να καθιερώσει ως απαραίτητη και υποχρεωτική την ύπαρξη ρυθμιστικών αρχών σε όλα τα κράτη μέλη, οι οποίες θα χαρακτηρίζονται όχι μόνον από αμεροληψία και διαφάνεια, αλλά και από ανεξαρτησία από τις κυβερνήσεις όσον αφορά τη συγκρότηση, τη σύνθεση και την άσκηση των καθηκόντων τους. Πιστεύουμε ότι στο μέλλον θα πρέπει να εξεταστεί εάν είναι σκόπιμο να συσταθεί ένας ευρωπαϊκός οργανισμός, ίδρυμα ή παρόμοιος υπερεθνικός φορέας.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο ορισμός της «οπτικοακουστικής εμπορικής ανακοίνωσης» που προτείνει η Επιτροπή είναι υπερβολικά περιοριστικός και αναπαράγει μηχανικά τον ορισμό των «υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας». Ο ορισμός αυτών των ανακοινώσεων ως «κινούμενων εικόνων με ή χωρίς ήχο» φαίνεται μεν λογικός, αλλά καθιστά την κινούμενη εικόνα απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη των υπηρεσιών αυτών και αφήνει έτσι εκτός του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας τον Τύπο, το Διαδίκτυο ή τις ραδιοφωνικές εκπομπές. Ωστόσο, αφού έχει οριστεί το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, οι οπτικοακουστικές εμπορικές ανακοινώσεις που συνοδεύουν τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας μπορούν να χρησιμοποιούν στατικές εικόνες (παραδείγματος χάρη, ένα λογότυπο ή μια διαφημιστική αφίσα) ή μόνο ήχους χωρίς συνοδεία εικόνας (παραδείγματος χάρη, ηχητική αναφορά ενός εμπορικού ή μουσικού διαφημιστικού σήματος). Θα ήταν προτιμότερο, εν προκειμένω, να οριστούν οι «οπτικοακουστικές εμπορικές ανακοινώσεις» ως «εικόνες ή/και ήχοι που συνοδεύουν τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας με στόχο την άμεση ή έμμεση προώθηση των προϊόντων, των υπηρεσιών ή της συμβολικής εικόνας ενός φυσικού ή νομικού προσώπου που ασκεί οικονομική δραστηριότητα».

4.2 Η πρόταση τροποποίησης της οδηγίας διατηρεί το ισχύον κριτήριο σύμφωνα με το οποίο τηλεοπτική διαφήμιση είναι εκείνη που εκπέμπεται έναντι αμοιβής. Θεωρούμε ότι θα έπρεπε να θεσπιστεί ως καθοριστικό κριτήριο της φύσης της η πρόθεση προώθησης προϊόντων και υπηρεσιών και όχι η καταβολή αμοιβής, σύμφωνα μάλιστα και με άλλους κοινοτικούς ορισμούς, όπως, επί παραδείγματι, εκείνον που περιλαμβάνεται στην οδηγία για την παραπλανητική διαφήμιση. Με τον τρόπο αυτόν θα καθίστατο αδύνατη η

εκπομπή διαφημιστικών μηνυμάτων για προϊόντα των οποίων η τηλεοπτική διαφήμιση απαγορεύεται ή παράνομων διαφημιστικών μηνυμάτων, τα οποία σήμερα μπορούν να εμφανιστούν στην οθόνη χωρίς να μπορεί να αποδειχτεί μετά βεβαιότητας η ύπαρξη αμοιβής και άρα ο χαρακτήρας τους ως τηλεοπτικής διαφήμισης. Το ίδιο ισχύει και για την αναφορά στο κριτήριο της πληρωμής στον ορισμό των τηλεαγορών.

4.2.1 Σε κάθε περίπτωση, εάν διατηρηθεί το κριτήριο της πρότασης, η οδηγία θα πρέπει να προβλέπει ότι τα κράτη μέλη δύνανται να αναθέτουν στα δικαστήρια, σε περίπτωση αστικής ή διοικητικής προσφυγής, τις αρμοδιότητες που θα τους επιτρέπουν να απαιτούν από τους τηλεοπτικούς οργανισμούς να προσκομίζουν αποδείξεις για την μη καταβολή αμοιβής για την οπτικοακουστική ανακοίνωση, όπως προβλέπεται στην οδηγία 84/850/ΕΟΚ. Σε αντίθετη περίπτωση, η ανακοίνωση θα θεωρείται εμπορική.

4.3 Η πρόταση τροποποίησης διατηρεί πρακτικά αμετάβλητο τον ισχύοντα ορισμό της συγκαλυμμένης διαφήμισης. Πιστεύουμε, ωστόσο, ότι αυτός ο ορισμός του «συγκαλυμμένου» θα πρέπει να ισχύει για όλες τις οπτικοακουστικές εμπορικές ανακοινώσεις και όχι μόνο για τις τηλεοπτικές διαφημίσεις, αφού το κείμενο περιλαμβάνει ρητή αναφορά στην απαγόρευση της συγκαλυμμένης οπτικοακουστικής εμπορικής ανακοίνωσης.

4.3.1 Θεωρούμε επίσης ότι η έννοια της συγκαλυμμένης οπτικοακουστικής εμπορικής ανακοίνωσης θα πρέπει να είναι ευρύτερη από αυτή που διατυπώνεται στην πρόταση τροποποίησης και να συμπεριλαμβάνει:

- την παρουσίαση αγαθών ή υπηρεσιών ή την αναφορά σε αυτά όχι μόνο μέσω προφορικού μηνύματος ή εικόνων, αλλά και μέσω ήχων (εμπορικό ηχητικό σήμα που συνδέεται με συγκεκριμένο εμπορικό σήμα ή προϊόν, παραδείγματος χάρη)
- όσον αφορά το περιεχόμενο αυτής της παρουσίασης ή της αναφοράς, όχι μόνο την επωνυμία, το εμπορικό σήμα ή τη δραστηριότητα του παρόχου, αλλά και άλλα διακριτικά σημεία των προϊόντων ή των υπηρεσιών, εφόσον συνδέονται με αδιαμφισβήτητο τρόπο μαζί του (παραδείγματος χάρη, ένα ορισμένο είδος συσκευασίας ή ένα σλόγκαν, ακόμα και χωρίς αναφορά του εμπορικού σήματος).

4.3.2 Παρομοίως, θα πρέπει να διευκρινιστεί σαφώς στο κείμενο της οδηγίας ότι η τοποθέτηση προϊόντων δεν θεωρείται συγκαλυμμένη οπτικοακουστική εμπορική ανακοίνωση, εάν τηρεί τα οριζόμενα κριτήρια νομιμότητας.

4.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί θετική τη ρητή αναφορά στην τοποθέτηση προϊόντων στην πρόταση τροποποίησης της οδηγίας. Παρότι, θεωρητικώς, κάθε τοποθέτηση προϊόντων θα μπορούσε σήμερα να εκληφθεί ως συγκαλυμμένη διαφήμιση και άρα ως απαγορευμένη δραστηριότητα, στην πράξη τείνει να μην θεωρείται καν τηλεοπτική διαφήμιση και, ως εκ τούτου, να παραμένει εκτός οποιασδήποτε ρύθμισης. Ωστόσο, θεωρούμε ότι στον ορισμό της τοποθέτησης προϊόντων θα πρέπει να επισημανθούν, ως διακριτικά στοιχεία της πρακτικής αυτής, η πρόθεση προώθησης του τηλεοπτικού οργανισμού και η έλλειψη οπτικής ή ηχητικής ενημέρωσης του κοινού για τον προωθητικό χαρακτήρα κατά τη διάρκεια (δηλαδή ταυτοχρόνως) της τοποθέτησης αυτής, σε αντίθεση με, ό,τι συμβαίνει με άλλες μορφές διαφήμισης όπως η τηλεπροώθηση.

⁽¹⁹⁾ EE C 221, 08/09/2005, σελ. 17 (εισηγητής: ο κ. Pegado Liz).

4.4.1 Θα πρέπει, επίσης, να θεωρηθεί ότι η τοποθέτηση προϊόντων δεν μπορεί να επηρεάζει τον προγραμματισμό τόσο ώστε να πλήττει την ανεξαρτησία και την ακεραιότητά του, όπως επισημάνθηκε και για άλλες μορφές προώθησης, και ότι οι περιορισμοί που την αφορούν θα πρέπει να επεκταθούν, έτσι ώστε η τοποθέτηση να μην απαγορεύεται μόνο σε περίπτωση απαγορευμένης διαφήμισης, παιδικών και ειδησεογραφικών προγραμμάτων, αλλά και σε περίπτωση διαφήμισης φαρμάκων και, όπως θα επισημάνουμε κατωτέρω, διαφήμισης αλκοολούχων ποτών.

4.5 Η πρόταση τροποποίησης της οδηγίας προβλέπει, ακολουθώντας τη γραμμή του ισχύοντος κειμένου, την απαγόρευση της χρήσης τεχνικών που απευθύνονται στο υποσυνείδητο στις οπτικοακουστικές εμπορικές ανακοινώσεις. Ωστόσο, το κείμενο δεν περιλαμβάνει ορισμό των τεχνικών αυτών. Φρονούμε ότι θα πρέπει να οριστεί ρητώς η έννοια αυτή, με αναφορά στη χρήση οπτικών ή ηχητικών ερεθισμάτων που μεταδίδονται σε επίπεδα που βρίσκονται στα όρια της αισθητηριακής αντίληψης και γίνονται αντιληπτά υποσυνείδητα.

4.6 Η πρόταση τροποποίησης της οδηγίας προβλέπει ότι η προώθηση προϊόντων ή υπηρεσιών από τις οπτικοακουστικές εμπορικές ανακοινώσεις μπορεί να είναι άμεση ή έμμεση, καθώς και ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως τα τσιγάρα και άλλα προϊόντα καπνού, αυτού του είδους οι εμπορικές ανακοινώσεις απαγορεύονται, ακόμα και όταν είναι έμμεσες. Ωστόσο, το κείμενο δεν περιλαμβάνει ορισμό αυτής της μορφής οπτικοακουστικής εμπορικής ανακοίνωσης. Θεωρούμε ότι η έννοια αυτή θα πρέπει να οριστεί ρητώς, επισημαίνοντας ότι, ακόμα και εάν δεν υπάρχει άμεση παρουσίαση ή αναφορά αυτών των προϊόντων, μπορεί να γίνεται χρήση σημάτων, συμβόλων ή άλλων χαρακτηριστικών αυτών των προϊόντων ή επιχειρήσεων των οποίων οι βασικές ή γνωστές δραστηριότητες περιλαμβάνουν την παραγωγή ή τη διάθεσή τους στην αγορά.

4.7 Η πρόταση τροποποίησης της οδηγίας παραθέτει στο άρθρο 3ζ στοιχείο γ) τον κατάλογο των απαιτήσεων τις οποίες πρέπει να πληρούν οι οπτικοακουστικές εμπορικές ανακοινώσεις. Ο κατάλογος αυτός επαναλαμβάνει τις απαιτήσεις του ισχύοντος κειμένου για τη διαφήμιση και τις τηλεοπτικές, αλλά απαλείφει την αναφορά στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Θεωρούμε ότι η αναφορά αυτή θα πρέπει να διατηρηθεί, λόγω της σημασίας της και των όσων προβλέπονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.8 Η πρόταση τροποποίησης της ισχύουσας οδηγίας διατηρεί την υποχρέωση των κρατών μελών να διασφαλίζουν ότι οι υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας που βρίσκονται υπό τη δικαιοδοσία τους δεν θα διατίθενται κατά τρόπο που θα μπορούσε να βλάψει σοβαρά τη φυσική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων. Επαναλαμβάνει, επίσης, τα μέτρα που πρέπει να συνεχίσουν να ισχύουν για τα περιεχόμενα που μπορούν να διαταράξουν (ακόμα και όχι «σοβαρά») αυτή την ανάπτυξη και επαναλαμβάνει την πλήρη απαγόρευση της πορνογραφίας και της άσκοπης βίας. Ωστόσο, θα πρέπει να εξετάσουμε αν είναι πραγματικά αποτελεσματική η απαγόρευση αυτή βάσει της αξιολόγησης της εφαρμογής της οδηγίας από το 1989 και να αναρωτηθούμε μήπως θα ήταν καλύτερο να εξαιρεθεί και να διασφαλιστεί η προστασία των ανηλίκων από το πορνογραφικό και βίαιο περιεχόμενο μέσω της κωδικοποίησης, των ειδικών ωρών προβολής και των προειδοποιητικών σημάνσεων, που προβλέπονται ήδη στην οδηγία.

4.8.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν έχει λάβει υπόψη στην πρόταση τροποποίησης της ισχύουσας οδηγίας τα αποτελεσματικότερα συστήματα προστασίας που λειτουργούν ικανοποιητικά σε ορισμένα κράτη μέλη.

4.9 Η πρόταση τροποποίησης εισάγει ορισμένες αδικαιολόγητες διαφορές στις απαγορεύσεις για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας και για τις συναφείς οπτικοακουστικές εμπορικές ανακοινώσεις. Συγκεκριμένα, ενώ για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας η πρόταση κάνει λόγο για «παρότρυνση σε μίσος βάσει φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού», για τις εμπορικές ανακοινώσεις κάνει λόγο για «διακρίσεις λόγω φυλής, φύλου, θρησκείας ή εθνικότητας». Η αναφορά στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια απαλείφεται. Σε σχέση με τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας αναφέρεται ότι δεν πρέπει «να βλάπτουν σοβαρά τη φυσική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων», ενώ στην περίπτωση των εμπορικών ανακοινώσεων γίνεται λόγος απλώς για «ηθική ή φυσική» βλάβη. Δεν περιλαμβάνεται, εξάλλου, σε σχέση με αυτές τις ανακοινώσεις η απαγόρευση της προτροπής ή της ενθάρρυνσης βίαιων ή αντικοινωνικών συμπεριφορών ή της κακοποίησης ζώων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι αυτοί οι περιορισμοί θα πρέπει να επεκταθούν στο μέγιστο δυνατό επίπεδο και να καλύψουν τόσο τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας όσο και τις οπτικοακουστικές εμπορικές ανακοινώσεις.

4.10 Όσον αφορά τις βασικές πληροφορίες που πρέπει να παρέχουν οι τηλεοπτικοί οργανισμοί, θεωρούμε ότι πρέπει να θεσπιστεί ρητώς η υποχρέωσή τους, όταν υπάρχει ρυθμιστική αρχή, να παρέχουν τουλάχιστον την ταχυδρομική και την ηλεκτρονική διεύθυνσή της.

4.11 Για τις οπτικοακουστικές εμπορικές ανακοινώσεις που αφορούν αλκοολούχα ποτά διατηρούνται οι περιορισμοί ως προς τον στόχο τους (δεν πρέπει να απευθύνονται σε ανηλικούς) και ως προς το περιεχόμενό τους (δεν πρέπει να ενθαρρύνουν την υπέρμετρη κατανάλωση των ποτών αυτών). Ωστόσο, θεωρούμε ότι, δεδομένων των σοβαρών προβλημάτων που σχετίζονται με την κατανάλωση αλκοόλ, ιδίως στους νέους, θα χρειαζόταν μια πιο αυστηρή ρύθμιση από μέρους της Επιτροπής. Η ρύθμιση αυτή θα μπορούσε να καλύπτει:

- τα προγράμματα/περιεχόμενα (όχι μόνο εκείνα που απευθύνονται ειδικά στα παιδιά, αλλά και τις αθλητικές εκπομπές, επί παραδείγματι)·
- τις ώρες μετάδοσης στην περίπτωση των γραμμικών υπηρεσιών (μη προβολή οπτικοακουστικών εμπορικών ανακοινώσεων που συνδέονται με τα προϊόντα αυτά πριν από τις 10 μ.μ., επί παραδείγματι)·
- την περιεκτικότητα των προϊόντων σε αλκοόλ (απαγόρευση των οπτικοακουστικών εμπορικών ανακοινώσεων για αλκοολούχα ποτά με περιεκτικότητα 18 βαθμών και άνω, επί παραδείγματι)·
- τη συγκέντρωση διαφημίσεων στην ίδια ζώνη στην περίπτωση της τηλεοπτικής διαφήμισης (όχι πάνω από μία διαφήμιση ανά διαφημιστικό διάλειμμα/διαφημιζόμενο/πρόγραμμα, επί παραδείγματι)·

— τη διαφημιστική και προωθητική μορφή που χρησιμοποιείται (απαγόρευση της τοποθέτησης προϊόντων και της χορηγίας για τους παρασκευαστές αλκοολούχων ποτών ή τουλάχιστον χρονικός περιορισμός τους, όπως προτείνεται ανωτέρω, επί παραδείγματι).

4.12 Η οδηγία θα πρέπει να πληροφορεί τους χρήστες των μέσων, ως καταναλωτές, για τους τρόπους καταγγελίας που υπάρχουν ήδη στο κοινοτικό δίκαιο, όπως η δυνατότητα υποβολής αγωγής παραλείψεως για παραβιάσεις της οδηγίας σύμφωνα με την οδηγία 98/27/EK, η οποία δεν αναφέρεται ούτε καν στις αιτιολογικές σκέψεις της πρότασης τροποποίησης, παρότι αναφέρονται άλλα συμπληρωματικά νομοθετήματα, όπως η οδηγία 2005/29/EK σχετικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.

4.13 Η πρόταση τροποποίησης της οδηγίας θα πρέπει να προβλέπει τη διευρυνση των αρμοδιοτήτων της επιτροπής επαφής σε πτυχές όπως οι ακόλουθες:

- θέσπιση κοινών κανόνων για τον προσδιορισμό του ρυθμιστικού φορέα που είναι αρμόδιος για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας·
- θέσπιση κοινών κανόνων για την ενημέρωση των χρηστών σχετικά με την ύπαρξη χορηγίας ή τοποθέτησης προϊόντων·
- θέσπιση κοινών κανόνων για την ανάπτυξη συστημάτων αυτο-ρύθμισης και συρρύθμισης·

— θέσπιση κοινών κανόνων για την εκπομπή από άλλους τηλεοπτικούς οργανισμούς εκδηλώσεων γενικού ενδιαφέροντος ή περιλήψεών τους·

— θέσπιση κοινών κανόνων για να μπορούν οι πολίτες να ασκούν το δικαίωμα απάντησης και διόρθωσης.

Θα πρέπει, επίσης, να αναγνωριστεί ο ρόλος των οργανώσεων των καταναλωτών και των χρηστών στο πλαίσιο τόσο της αυτορύθμισης όσο και της συρρύθμισης ⁽¹⁾.

4.14 Η πρόταση τροποποίησης θα έπρεπε να προβλέπει την υποχρέωση σύστασης σε όλα τα κράτη μέλη αρμόδιων ρυθμιστικών αρχών για τα θέματα που καλύπτονται από αυτήν την οδηγία, καθώς και την υποχρέωση ανεξαρτησίας, αμεροληψίας και διαφάνειας όσον αφορά τη σύνθεση και την άσκηση των καθηκόντων τους, σύμφωνα με τα κριτήρια της σύστασης 23(2000) του Συμβουλίου της Ευρώπης.

4.15 Τέλος, η ΕΟΚΕ θα συνιστούσε να προβλεφθούν στην πρόταση τροποποίησης της οδηγίας μέτρα για την προώθηση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στην ψηφιακή τηλεόραση και στα διαδραστικά της περιεχόμενα, με την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγκλιση των τεχνολογιών.

Βρυξέλλες, 14 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Ενημερωτική έκθεση της με θέμα «Η παρούσα κατάσταση όσον αφορά την από κοινού ρύθμιση και την αυτορρύθμιση στην ενιαία αγορά» (εισηγητής: ο κ. Vever).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι ακόλουθες τροπολογίες, οι οποίες υπερψηφίστηκαν από τουλάχιστον το ένα τέταρτο των ψηφισάντων, απορρίφθηκαν στην πορεία των συζητήσεων:

Σημείο 4.1

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«4.1 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο ορισμός της “οπτικοακουστικής εμπορικής ανακοίνωσης” που προτείνει η Επιτροπή είναι ασαφής υπερβολικά περιοριστικός και αναπαράγει μηχανικά τον ορισμό των “υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας”. Ο ορισμός αυτόν ως υπηρεσιών η φύση των οποίων είναι ταυτόσημη με αυτή των προγραμματισμένων τηλεοπτικών εκπομπών που είναι των ανακοινώσεων ως “κινούμενων εικόνων με ή χωρίς ήχο” φαίνεται μεν λογικός, αλλά καθιστά την κινούμενη εικόνα απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη των υπηρεσιών αυτών και αφήνει έτσι εκτός του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας τον Τύπο, το Διαδίκτυο ή τις ραδιοφωνικές εκπομπές. Ωστόσο, αφού έχει οριστεί το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, οι οπτικοακουστικές εμπορικές ανακοινώσεις που συνοδεύουν τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας μπορούν να χρησιμοποιούν στατικές εικόνες (παραδείγματος χάρη, ένα λογότυπο ή μια διαφημιστική αφίσα) ή μόνο ήχους χωρίς συνοδεία εικόνας (παραδείγματος χάρη, ηχητική αναφορά ενός εμπορικού ή μουσικού διαφημιστικού σήματος). Θα ήταν προτιμότερο, εν προκειμένω, να οριστούν οι “οπτικοακουστικές εμπορικές ανακοινώσεις” ως “εικόνες ή/και ήχοι που συνοδεύουν τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας με στόχο την άμεση ή έμμεση προώθηση των προϊόντων, των υπηρεσιών ή της συμβολικής εικόνας ενός φυσικού ή νομικού προσώπου που ασκεί οικονομική δραστηριότητα”.»

Αιτιολογία

Στον τομέα αυτό, είναι δύσκολο να χαραχθούν σαφείς κατευθυντήριες γραμμές. Οι ορισμοί που προτείνονται στο σημείο 4.1 είναι ακόμη ευρύτεροι από αυτούς που περιλαμβάνονται στο σχέδιο οδηγίας, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται ακόμη περισσότερο η εφαρμογή τους. Προκειμένου να μην εμποδιστεί η ανάπτυξη των εν λόγω υπηρεσιών, οι ορισμοί πρέπει να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο σαφείς και να εξυπηρετούν ταυτόχρονα τους στόχους που σχετίζονται με την προστασία των ανηλικών και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, να προσδιορίζουν με σαφήνεια τις εμπορικές επικοινωνίες, να παρέχουν το δικαίωμα απάντησης και να προσφέρουν βασικά κριτήρια ταυτοποίησης.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 32

Κατά: 40

Αποχές: 3

Σημείο 4.2.1

Να διαγραφεί:

«4.2.1 Σε κάθε περίπτωση, εάν διατηρηθεί το κριτήριο της πρότασης, η οδηγία θα πρέπει να προβλέπει ότι τα κράτη μέλη δύνανται να αναθέτουν στα δικαστήρια, σε περίπτωση αστικής ή διοικητικής προσφυγής, τις αρμοδιότητες που θα τους επιτρέπουν να απαιτούν από τους τηλεοπτικούς οργανισμούς να προσκομίζουν αποδείξεις για την μη καταβολή αμοιβής για την οπτικοακουστική ανακοίνωση, όπως προβλέπεται στην οδηγία 84/850/ΕΟΚ. Σε αντίθετη περίπτωση, η ανακοίνωση θα θεωρείται εμπορική.»

Αιτιολογία

Η πρόταση να μπορούν τα δικαστήρια να απαιτούν από τους τηλεοπτικούς σταθμούς να προσκομίζουν αποδείξεις για τη μη καταβολή αμοιβής για μια οπτικοακουστική ανακοίνωση θα δημιουργούσε πολλά περιθώρια κατάχρησης. Επίσης, στην πράξη είναι αδύνατον για έναν τηλεοπτικό σταθμό να προσκομίσει αποδείξεις ότι δεν έχει λάβει αμοιβή.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 35

Κατά: 40

Αποχές: 1

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με «Το πρόγραμμα GALILEO: πως θα διασφαλισθεί η επιτυχής λειτουργία της Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής»

(2006/C 318/34)

Στις 19 Ιανουαρίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Το πρόγραμμα GALILEO: πως θα διασφαλισθεί η επιτυχής λειτουργία της Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής».

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 18 Ιουλίου 2006, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. BUFFETAUT.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 200 ψήφους υπέρ, 4 κατά και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις:

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποδίδει μέγιστη σημασία στην επιτυχία του προγράμματος. Από την άποψη αυτή, υπογραμμίζει ότι πρέπει να διασφαλισθεί η ομαλή μετάβαση από την κοινή επιχείρηση GALILEO (GJU) στην Εποπτική Αρχή του GALILEO (GSA). Για τον σκοπό αυτό, συνιστά τα εξής:

- να εκπονηθεί ένα σχέδιο για τη μεταβίβαση των δραστηριοτήτων της κοινής επιχείρησης στην Εποπτική Αρχή, ώστε να διασφαλιστεί η νομική ασφάλεια της μεταβίβασης·
- να ρυθμιστεί σε νομικό και πρακτικό επίπεδο το ζήτημα της μεταβίβασης των δραστηριοτήτων στην Εποπτική Αρχή που ασκούν φορείς τρίτων χωρών (Κίνα και Ισραήλ), οι οποίοι συνδέονται με την κοινή επιχείρηση·
- να διασφαλιστεί η αποτελεσματική μεταφορά του υπολοίπου των πιστώσεων της κοινής επιχείρησης στην Εποπτική Αρχή·
- να ληφθεί μέριμνα ώστε να αποφευχθεί η αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων μεταξύ της κοινής επιχείρησης και της Εποπτικής Αρχής μέχρι την ημερομηνία παύσης λειτουργίας της κοινής επιχείρησης·
- να αποφευχθεί πάσα διακοπή των διαπραγματεύσεων της σύμβασης παραχώρησης·
- να διασφαλιστεί το καθεστώς διεθνούς ευθύνης των κρατών εκτόξευσης για τους δορυφόρους του αστερισμού Galileo.

2. Εισαγωγή

2.1 Η μεταβίβαση των δραστηριοτήτων της κοινής επιχείρησης GALILEO (GJU) στην Εποπτική Αρχή του GALILEO (GSA) πρέπει να έχει ολοκληρωθεί έως το τέλος του 2006. Για τη μελλοντική επιτυχία του προγράμματος GALILEO, είναι αναγκαίο αυτή η μετάβαση δραστηριοτήτων να πραγματοποιηθεί υπό τις καλύτερες δυνατές συνθήκες σε νομικό, οικονομικό και δημοσιονομικό επίπεδο, καθώς και σε επίπεδο ανθρώπινου δυναμικού.

2.2 Υπό το ίδιο πνεύμα, πρέπει να διασφαλιστεί ότι θα υπάρξει συνέχεια στις διαπραγματεύσεις για τη σύμβαση παραχώρησης, οι οποίες ανελήφθησαν από την κοινή επιχείρηση, και θα συνεχιστούν από την Εποπτική Αρχή.

2.3 Τέλος, θα πρέπει να εξεταστεί το ιδιαίτερο ζήτημα της διεθνούς ευθύνης των κρατών, στο πλαίσιο του προγράμματος

GALILEO, καθώς το εν λόγω ζήτημα πρέπει να ρυθμιστεί εντός προθεσμιών που συμβαδίζουν με την ολοκλήρωση των συζητήσεων σχετικά με τη σύμβαση παραχώρησης και την προσεχή εκτόξευση δορυφόρων του αστερισμού GALILEO.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Χαρακτηριστικά του προγράμματος GALILEO

3.1.1 Το GALILEO είναι το μεγαλεπήβολο, εμβληματικό, επιστημονικό και τεχνικό σχέδιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα συστήματα ραδιοναυσιπλοίας μέσω δορυφόρου αποτελούν έναν στρατηγικό τομέα για τον οποίο η Ένωση δεν μπορεί να αδιαφορήσει. Για τον λόγο αυτό, αποφάσισε να χρηματοδοτήσει και να αναπτύξει το δικό της παγκόσμιο σύστημα δορυφορικής ναυσιπλοίας (GNSS), κατά το πρότυπο των αντίστοιχων συστημάτων των ΗΠΑ και της Ρωσίας.

3.1.2 Το GALILEO θα αποτελέσει μια πλανητική υπηρεσία εντοπισμού θέσεως, η οποία θα είναι εξαιρετικά ακριβής, ισχυρή, εγγυημένη και θα μεταδίδει ένα μήνυμα ακεραιότητας. Θα παρέχει αυτόνομες υπηρεσίες ναυσιπλοίας και εντοπισμού θέσεως, που θα υπόκεινται σε πολιτικό έλεγχο, αλλά θα είναι ταυτόχρονα συμβατό και διαλειτουργικό με τα δύο υφιστάμενα στρατιωτικά συστήματα: το αμερικανικό σύστημα GPS (Global Positioning System — Παγκόσμιο σύστημα εντοπισμού στίγματος) και το ρωσικό σύστημα GLONASS. Το GALILEO θα διαθέτει επίσης μια ασφαλή κυβερνητική υπηρεσία, προσβάσιμη ανά πάσα στιγμή για τους εξουσιοδοτημένους χρήστες.

3.1.3 Το ευρωπαϊκό σύστημα θα περιλαμβάνει έναν αστερισμό 30 δορυφόρων και επίγειων σταθμών, που είναι απαραίτητοι για την βέλτιστη λειτουργία του συστήματος και που αναμένεται να είναι λειτουργικοί στο τέλος του 2010.

3.1.4 Αυτό το πρόγραμμα πραγματοποιείται και υποστηρίζεται από δύο σημαντικούς φορείς: την Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Διαστήματος (ESA). Η Επιτροπή και ο ESA ίδρυσαν την κοινή επιχείρηση GALILEO (GJU) με καθήκον να επιβλέπει το πρόγραμμα και να διαχειρίζεται τα κονδύλια που διαθέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση για το GALILEO.

3.1.5 Με την ολοκλήρωση της φάσης επικύρωσης σε κατάσταση τροχιάς (φάση IOV- In Orbit Validation), το πλήρες σύστημα θα μεταβιβαστεί από την GJU στην Εποπτική Αρχή του GALILEO (GALILEO Supervisory Authority — GSA), μια κοινοτική ρυθμιστική υπηρεσία, στην οποία θα ανατεθεί η υπογραφή σύμβασης παραχώρησης με όμιλο ιδιωτικών επιχειρήσεων.

3.1.6 Το συνολικό κόστος του προγράμματος GALILEO για τη φάση σχεδιασμού, ανάπτυξης και επικύρωσης σε κατάσταση τροχιάς εκτιμάται στα 1 500 εκατ. ευρώ.

3.1.7 Η σύμβαση παραχώρησης τελεί επί του παρόντος υπό διαπραγμάτευση μεταξύ της GJU και μιας κοινοπραξίας ευρωπαϊκών επιχειρήσεων (AENA, ALCATEL, EADS, FINMECCANICA, HISPASAT, IMMARSAT, TELEOP, THALES).

3.1.8 Οι όροι της μεταβίβασης των δραστηριοτήτων της GJU στην GSA βρίσκονται στο στάδιο του καθορισμού, και πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε να μην προκληθούν καθυστερήσεις, επιπλοκές ή διπλασιασμός του κόστους.

3.2 Η κοινή επιχείρηση GALILEO (GALILEO Joint Undertaking — GJU)

3.2.1 Αυτή η κοινή επιχείρηση συστάθηκε με απόφαση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει του κανονισμού αριθ. 876/2002 της 21ης Μαΐου 2002, βάσει του άρθρου 171 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα που ορίζει ότι «η Κοινότητα μπορεί να δημιουργεί κοινές επιχειρήσεις ή οποιαδήποτε άλλη αναγκαία υποδομή για την καλή εκτέλεση των προγραμμάτων κοινοτικής έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης». Ο κανονισμός περιλαμβάνει, σε παράρτημα, το καταστατικό της GJU.

3.2.2 Τα μέλη της GJU είναι:

- η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, εκπροσωπούμενη από την Επιτροπή,
- ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαστήματος (ESA).

3.2.3 Το άρθρο 1 β) του καταστατικού προβλέπει ότι επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων τρίτων χωρών, μπορούν να γίνουν μέλη της κοινής επιχείρησης. Στην πραγματικότητα, μεταξύ των μελών της συγκαταλέγονται σήμερα ένας κινεζικός οργανισμός (National Remote Sensing Center of China — NRSCC) και μια ισραηλινή εμπορική επιχείρηση (MATIMOP). Αυτοί οι δύο φορείς συμμετέχουν στο διοικητικό συμβούλιο με δικαίωμα ψήφου κατ' αναλογία προς τις συνεισφορές τους.

3.2.4 Η GJU διαθέτει σύνθετη νομική φύση λόγω της ίδιας της σύστασης του διοικητικού συμβουλίου της. Ο κανονισμός αναφέρει ότι πρέπει να αντιμετωπίζεται ως διεθνής οργανισμός έναντι της ευρωπαϊκής φορολογικής νομοθεσίας όσον αφορά τους φόρους κύκλου εργασιών και τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Διευκρινίζει επίσης ότι δεν έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η νομική φύση της GJU προσεγγίζει περισσότερο τον ορισμό της ένωσης παρά της εμπορικής επιχείρησης, καθώς η GJU

δεν εισπράττει παρά μόνο συνεισφορές από τα μέλη της και δεν πραγματοποιεί κέρδη. Εξάλλου, οι βελγικές φορολογικές αρχές (η GJU υπόκειται στο βελγικό δίκαιο ως προς κάθε ζήτημα που δεν ρυθμίζεται στον ανωτέρω κανονισμό) θεώρησαν ότι δεν πρόκειται για εμπορική εταιρεία αλλά για νομικό πρόσωπο (που εξομοιώνεται στο βελγικό δίκαιο με την έννοια της ένωσης).

3.2.5 Το κεφάλαιο της κατανέμεται ως εξής:

— Ευρωπαϊκή Επιτροπή	520 εκατ. ευρώ
— ESA	50 εκατ. ευρώ
— NRSCC	5 εκατ. ευρώ
— MATIMOP	5 εκατ. Ευρώ

3.2.6 Λόγω της ιδιαίτερης νομικής φύσης της GJU και του ότι δεν εισπράττει παρά μόνο συνεισφορές, η Επιτροπή πρότεινε την αντικατάσταση του όρου «κεφάλαιο» με τον όρο «συνεισφορές», πράγμα που απαιτεί την τροποποίηση του καταστατικού, η οποία εγκρίθηκε από το διοικητικό συμβούλιο της GJU, στις 2 Ιουνίου 2006. Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο είχε σημειώσει εξάλλου ότι η χρήση του όρου «κεφάλαιο» δεν ήταν αρμόζουσα, καθώς η γραμμή του προϋπολογισμού στην οποία εμπίπτει η GJU δεν επιτρέπει την εισφορά σε κεφάλαιο.

3.2.7 Πρωταρχικό καθήκον της GJU είναι η χρηστή διαχείριση του προγράμματος GALILEO κατά τη φάση ανάπτυξης του, συνδυάζοντας δημόσια και ιδιωτικά κεφάλαια, και η εξασφάλιση σημαντικών έργων επίδειξης. Αποστολή της GJU είναι επίσης να ξεκινήσει τις απαραίτητες δράσεις έρευνας και ανάπτυξης για την υλοποίηση της φάσης ανάπτυξης και τον συντονισμό των εθνικών δραστηριοτήτων του τομέα και συνεπώς η διαχείριση των συμβολαίων έρευνας που συνήφθησαν βάσει του προγράμματος πλαίσιο έρευνας και ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (6^ο ΠΠΕΑ).

3.2.8 Η GJU διευθύνεται από:

- ένα διοικητικό συμβούλιο,
- μία εκτελεστική επιτροπή,
- έναν διευθυντή.

3.2.9 Επιπλέον, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ίδρυσε ένα εποπτικό συμβούλιο και ένα συμβούλιο ασφαλείας για τον έλεγχο των δραστηριοτήτων της.

3.2.10 Η GJU ιδρύθηκε για περίοδο 4 ετών, με αφετηρία την 28η Μαΐου 2002 (δημοσίευση στην ΕΕ) που αντιστοιχεί στην αρχική διάρκεια της φάσης ανάπτυξης του προγράμματος GALILEO. Ο κανονισμός προβλέπει ότι η διάρκεια της GJU μπορεί να παραταθεί μέχρι το τέλος της φάσης ανάπτυξης, χωρίς ωστόσο να προσδιορίζει τους όρους αυτής της παράτασης. Λαμβάνοντας υπόψη την ανάληψη καθηκόντων της GSA, η Επιτροπή πρότεινε την παύση λειτουργίας της GJU στις 31 Δεκεμβρίου 2006, πράγμα που απαιτεί τροποποίηση του καταστατικού, το οποίο αποτελεί

παράρτημα του κανονισμού του Συμβουλίου 876/2002, της 21ης Μαΐου 2002, και τη γνωμοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της ΕΟΚΕ. Μετά από την ολοκλήρωση της διαδικασίας διαβούλευσης του εποπτικού συμβουλίου της GJU και της διευθύνουσας επιτροπής ναυσιπλοΐας της ESA, η οποία αναλήφθηκε στις 10 Μαρτίου 2006, το διοικητικό συμβούλιο της GJU ενέκρινε την τροποποίηση του καταστατικού, στις 2 Ιουνίου 2006, γεγονός που επέτρεψε στην Επιτροπή να υιοθετήσει την πρόταση κανονισμού για την τροποποίηση του καταστατικού της GJU, στις 29 Ιουνίου 2006. Ο εν λόγω κανονισμός βρίσκεται επί του παρόντος υπό έγκριση από το Συμβούλιο της ΕΕ.

3.2.11 Προκειμένου να προωθηθεί μια ευρεία χρήση των συστημάτων ναυσιπλοΐας μέσω δορυφόρου και να επιτραπεί σε φορείς τρίτων χωρών να συμμετέχουν στην GJU, πολλές διεθνείς συμφωνίες έχουν υπογραφεί μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τρίτων χωρών (Κίνα, Ισραήλ, Ινδία, Ουκρανία και λοιπές), ενώ άλλες βρίσκονται υπό διαπραγμάτευση (Μαρόκο, Κορέα, Ρωσία, Αργεντινή). Αυτές οι συμφωνίες αποκλείουν ρητώς κάθε συνεργασία όσον αφορά τις υπηρεσίες που προορίζονται αποκλειστικά για κυβερνητικές εφαρμογές. Η GJU έχει συνάψει δύο τεχνικές συμφωνίες συνεργασίας με φορείς που εκπροσωπούν δύο χώρες (National Remote Sensing Center για την Κίνα και Matimor για το Ισραήλ) γεγονός που, σύμφωνα με το καταστατικό της GJU, επιτρέπει στους αντιπροσώπους αυτών των φορέων να συμμετέχουν στο διοικητικό συμβούλιο της GJU.

3.2.12 Τέλος, η διάλυση της GJU προβλέπεται στο άρθρο 21 του καταστατικού.

3.3 Η Εποπτική Αρχή του GALILEO (GSA)

3.3.1 Η αρχή αυτή ιδρύθηκε με απόφαση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει του κανονισμού αριθ. 1321/2004 της 12ης Ιουλίου 2004. Πρόκειται για μια κοινοτική υπηρεσία που διαθέτει νομική προσωπικότητα.

3.3.2 Η αποστολή της συνίσταται στη διασφάλιση της διαχείρισης των δημόσιων συμφερόντων που σχετίζονται με τα ευρωπαϊκά προγράμματα GNSS και στο να καταστεί η ρυθμιστική αρχή τους.

3.3.3 Τα καθήκοντά της, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 του κανονισμού, είναι τα εξής:

- διαχείριση και έλεγχος της χρησιμοποίησης των ευρωπαϊκών κεφαλαίων που της χορηγούνται ειδικά για τα προγράμματα GNSS (παγκόσμιο σύστημα ναυσιπλοΐας μέσω δορυφόρου),
- σύναψη της σύμβασης παραχώρησης με την επιλεγείσα κοινοπραξία για τη φάση εγκατάστασης και εκμετάλλευσης του GALILEO,
- ανάληψη της ευθύνης διαχείρισης της συμφωνίας με τον οικονομικό φορέα εκμετάλλευσης του EGNOS (ευρωπαϊκό σύστημα ναυσιπλοΐας με υπέρθεση γεωστατικών δορυφόρων),

- διαχείριση των συχνοτήτων (συντονισμός, δικαίωμα χρήσης, σχέσεις με τον ανάδοχο),
- εκσυγχρονισμός του συστήματος και η εξέλιξή του,
- πιστοποίηση των συνιστωσών του συστήματος,
- διαχείριση πτυχών σχετικά με την ασφάλεια του συστήματος.

3.3.4 Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η GSA θα έχει την κυριότητα του συστήματος και ιδιαίτερα των περιουσιακών στοιχείων που αναπτύσσει ο ανάδοχος και θα είναι επιφορτισμένη με την προστασία και την αξιοποίηση των επενδύσεων που πραγματοποιεί η Κοινότητα.

3.3.5 Η GSA διευθύνεται από ένα διοικητικό συμβούλιο (ένας αντιπρόσωπος από κάθε κράτος μέλος καθώς και ένας αντιπρόσωπος από την Επιτροπή), μια επιτροπή ασφαλείας και προστασίας, μια επιστημονική και τεχνική επιτροπή. Ένας εκτελεστικός διευθυντής εκπροσωπεί την Εποπτική Αρχή και αναλαμβάνει τη διαχείρισή της.

3.4 Νομικά, τεχνικά και δημοσιονομικά ζητήματα και κίνδυνοι σχετικοί με τη μεταβίβαση μεταξύ GJU/GSA

3.4.1 Εφαρμογή της μετάβασης μεταξύ GJU-GSA

Οι όροι της μετάβασης και της μεταβίβασης των δραστηριοτήτων της GJU στην GSA δεν καθορίστηκαν με σαφήνεια από την Επιτροπή. Ένα ανεπίσημο έγγραφο της Επιτροπής, ΓΔ Ενέργειας και Μεταφορών ⁽¹⁾, ανέφερε ωστόσο ότι ενδεχομένως θα μπορούσε να λάβει χώρα ανταλλαγή επιστολών ή να υπογραφεί ένα υπόμνημα συνεννόησης μεταξύ των δύο φορέων για τον καθορισμό των όρων συνεργασίας τους, εξασφαλίζοντας τη συμπληρωματικότητα των δραστηριοτήτων και αποφεύγοντας πάσα αλληλοεπικάλυψη.

3.4.2 Αν και κατά την έναρξη του προγράμματος GALILEO, τα καθήκοντα που είχαν ανατεθεί στους δύο φορείς ήταν διαφορετικά ως προς τη φύση και το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσής τους, σήμερα, με δεδομένη την καθυστέρηση της φάσης ανάπτυξης (περίπου 2 έτη) και την πραγματική θέση σε λειτουργία της GSA (διορισμός του διευθυντή τον Μάιο του 2005), είναι αναγκαίο για οικονομικούς, νομικούς και τεχνικούς λόγους να εξουσιοδοτηθεί η GSA να παρέμβει από τώρα και η GJU να διαλυθεί όσο το δυνατόν συντομότερα ⁽²⁾, πολύ πριν από τη λήξη της φάσης ανάπτυξης και επικύρωσης. Για τον σκοπό αυτό, είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί μια σταδιακή μεταβίβαση των δραστηριοτήτων της GJU προς την GSA, συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων διαχείρισης των συμβολαίων έρευνας που σύναψε η GJU και κυρίως η ενεργή συμμετοχή, από αυτήν τη στιγμή, των ομάδων της GSA στη διαδικασία διαπραγμάτευσης της σύμβασης παραχώρησης, την οποία πρέπει να υπογράψει και να διαχειρίζεται η ρυθμιστική αρχή.

⁽¹⁾ Σύσταση της Εποπτικής Αρχής του Galileo, έγγραφο προς συζήτηση στην εκτελεστική επιτροπή της 24ης Ιουνίου 2004, TREN E/4/OO/bp D 11090 (2004) της 24ης Ιουνίου 2004, σελ. 1.

⁽²⁾ Υπενθυμίζεται ότι η αρχική ημερομηνία παύσης των δραστηριοτήτων της GJU είχε οριστεί για τις 28 Μαΐου 2006 (βλ. παραπάνω — διάρκεια της GJU).

3.4.3 Ως ημερομηνία παύσης των δραστηριοτήτων της GJU ορίζεται στο εξής η 31η Δεκεμβρίου 2006, με την επιφύλαξη ότι τα μέλη της θα αποδεχθούν την τροποποίηση του καταστατικού της GJU. Ένα πρώτο σχέδιο μετάβασης και μεταβίβασης των δραστηριοτήτων και της τεχνολογίας της GJU συμφωνήθηκε μεταξύ των διευθυντών της GJU και της GSA και υποβλήθηκε στο εποπτικό συμβούλιο και στο διοικητικό συμβούλιο της GJU, το Φεβρουάριο του 2006. Το σχέδιο αυτό θα πρέπει να αναπτυχθεί λεπτομερώς και να προσαρμοσθεί, ώστε να διασφαλιστεί η μετάβαση όσο το ταχύτερο δυνατόν και υπό τις καλύτερες συνθήκες.

3.4.4 Κατά την περίοδο μετάβασης, οι δύο φορείς πρέπει να συνεργαστούν στενά, ώστε να εξασφαλίσουν μια αρμονική και ομαλή μεταβίβαση των δραστηριοτήτων και της τεχνολογίας. Αυτή η περίοδος θα πρέπει να επιτρέπει επίσης στην GSA να καταστεί πλήρως λειτουργική, ώστε να αποφευχθεί κάθε κίνδυνος έλλειψης ανθρώπινου δυναμικού σε μια περίοδο κατά την οποία θα αναπτυχθούν οι κύριες δραστηριότητες για να εξασφαλιστεί η επιτυχία του προγράμματος.

3.4.5 Οι απαραίτητες ενέργειες πρέπει να προγραμματιστούν με στόχο την παύση των δραστηριοτήτων στα τέλη Δεκεμβρίου του 2006 και την έναρξη της φάσης εκκαθάρισης στις αρχές του 2007. Αυτή η μετάβαση πρέπει να πραγματοποιηθεί επίσης το συντομότερο δυνατόν για να επιτρέψει στη ρυθμιστική αρχή να καθορίσει και να θέσει σε εφαρμογή τους κανόνες ασφάλειας που ισχύουν για το GALILEO, να ορίσει τους κανόνες σχετικά με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, να συντονίσει τις δράσεις και τις θέσεις των κρατών μελών όσον αφορά τις συχνότητες που είναι αναγκαίες για τη χρήση του συστήματος GALILEO.

3.4.6 Το σχέδιο μετάβασης πρέπει να προβλέπει μέτρα που θα εγγυώνται τη συνεκτικότητα των δράσεων που υλοποιεί καθένας από τους δύο φορείς, καθώς και τις συνθήκες διευθέτησης ενδεχόμενης διαφωνίας μεταξύ των δύο. Μέχρι σήμερα, έχει συμφωνηθεί ότι ο διευθυντής της ΓΔ Ενέργειας και Μεταφορών αναλαμβάνει καθήκοντα διαμεσολαβητή μεταξύ της GJU και της GSA σε περίπτωση δυσκολιών κατά την υλοποίηση της μετάβασης.

3.5 Εγγύηση της ασφάλειας δικαίου της μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων της GJU στην GSA με την εφαρμογή συγκεκριμένου σχεδίου μεταβίβασης δραστηριοτήτων

3.5.1 Με την παρούσα διατύπωσή του, ο κανονισμός περί σύστασης της Εποπτικής Αρχής δεν προβλέπει την παρέμβασή της κατά τη φάση ανάπτυξης, την οποία αναλαμβάνει ο ESA. Θα πρέπει, συνεπώς, να τροποποιηθεί προκειμένου να δοθεί αυτή η αρμοδιότητα στην Εποπτική Αρχή, πράγμα που θα απαιτήσει γνωμοδότηση του Κοινοβουλίου (και όχι απαραίτητα της ΕΟΚΕ). Η συμφωνία μεταξύ της GJU και της GSA θα πρέπει να εγγυάται την ασφάλεια δικαίου των ενεργειών μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων της GJU στην GSA, προσδιορίζοντας ένα συγκεκριμένο σχέδιο μεταβίβασης των δραστηριοτήτων που θα περιλαμβάνει την αναγνώριση του ρόλου των διαφορετικών ενδιαφερόμενων οργάνων και φορέων, τον ακριβή προσδιορισμό των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού, τους συγκεκριμένους όρους της μεταβίβασης, τον σχεδιασμό της φάσης μετάβασης, τις πράξεις που πρέπει να ολοκληρωθούν, τις οικονομικές και δημοσιονομικές συνέπειες της μεταβίβασης, κλπ. Οι αποφάσεις που πρέπει να ληφθούν όσον αφορά τους όρους της μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων της GJU στην GSA θα πρέπει να καθιστούν αναγκαία την παρέμβαση πολλών φορέων, όπως το εποπτικό συμβούλιο της GJU, το διοικητικό συμβούλιο της

GJU, το συμβούλιο του ESA, το διοικητικό συμβούλιο της Εποπτικής Αρχής του GALILEO, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

3.5.2 Πρέπει να σημειωθεί ότι, αν και το άρθρο 6 του καταστατικού της GJU ορίζει ότι η κοινή επιχείρηση έχει την κυριότητα όλων των ενσώματων και άυλων στοιχείων τα οποία δημιουργούνται ή της μεταβιβάζονται για τη φάση ανάπτυξης του GALILEO, φαίνεται ότι μεγάλο μέρος των στοιχείων που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος GALILEO, συμπεριλαμβανομένων των δορυφόρων, δεν βρίσκονται στην κυριότητα της GJU αλλά του ESA στο πλαίσιο του προγράμματος GalileoSat. Πράγματι, από το άρθρο IV του παραρτήματος III της Σύμβασης για τον ESA προκύπτει ότι ο ESA, ενεργώντας εξ ονόματος των συμμετεχόντων κρατών, **έχει την κυριότητα** των δορυφόρων, των διαστημικών συστημάτων και άλλων αγαθών που παράγονται στο πλαίσιο του προγράμματος του ESA καθώς και των εγκαταστάσεων ή του εξοπλισμού που αποκτώνται για την εκτέλεσή του. Κάθε εκχώρηση περιουσιακών στοιχείων πρέπει, συνεπώς, να αποφασίζεται από το συμβούλιο του ESA. Έτσι, φαίνεται ότι από τη στιγμή που το συμβούλιο του ESA δεν έχει αποφασίσει τη μεταβίβαση κυριότητας ή την παραχώρηση άδειας χρήσης προς όφελος της GJU, αυτή δεν κατέχει κανένα δικαίωμα επί των στοιχείων αυτών. Η Επιτροπή θεωρεί, από την πλευρά της, ότι εφαρμόζεται το κοινοτικό δίκαιο και ότι μετά την τροποποίηση του καταστατικού της GSA και της GJU και τη διάλυση της δεύτερης, το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων θα μεταβιβαστεί αυτομάτως στην Εποπτική Αρχή. Θα μπορούσε, επομένως, να υπάρξει απόκλιση ως προς την ερμηνεία του ESA και της Επιτροπής.

3.5.3 Φαίνεται, κατά συνέπεια, ότι αυτή η κατάσταση θα μπορούσε να προκαλέσει συζητήσεις σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 7 της σύμβασης GJU/ESA που ορίζει ότι ο ESA έχει την κυριότητα, για λογαριασμό της GJU, των δορυφόρων και άλλων υλικών και άυλων στοιχείων που παράγονται στο πλαίσιο του προγράμματος.

3.5.4 Πράγματι, η έννοια της έκφρασης «για λογαριασμό της» ερμηνεύεται από τον ESA με βάση τη διατύπωση του άρθρου IV του παραρτήματος III της Σύμβασης του ESA. Σε αυτό το πλαίσιο, αυτή η έκφραση σημαίνει ότι ο ESA αποκτά την κυριότητα των αποτελεσμάτων των εξελίξεων που πραγματοποιούνται για λογαριασμό των κρατών που συμμετέχουν στο σχετικό πρόγραμμα του ESA και ότι αυτά μπορούν να ζητήσουν από την υπηρεσία άδεια χρήσης των αποτελεσμάτων περισσότερο ή λιγότερο περιοριστική ανάλογα με τις ανάγκες που διατυπώνουν (χρήση για εμπορικούς, επιστημονικούς σκοπούς, κλπ.).

3.5.5 Αυτή η θέση φαίνεται να επιβεβαιώνεται στο κείμενο της Διακήρυξης του προγράμματος GalileoSat (άρθρο 12) στο οποίο ορίζεται ότι ο ESA έχει την κυριότητα του συνόλου των υλικών και άυλων στοιχείων του προγράμματος GalileoSat.

3.5.6 Αντιθέτως, για το EGNOS, ο ESA έχει μόνο την κυριότητα των υλικών στοιχείων εξ ονόματος των κρατών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, και τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας παραμένουν στην κυριότητα των συμβαλλομένων του ESA σύμφωνα με τους κανόνες της υπηρεσίας.

3.5.7 Έτσι, η έκφραση «αποκτώνται από τον ESA για λογαριασμό της GJU» ερμηνεύεται από τον ESA ως «αποκτώνται από τον ESA προς το συμφέρον της GJU».

3.5.8 Παρά ταύτα, δεν προκύπτει από τις συζητήσεις με τον ESA ότι αυτή δεν επιθυμεί να μεταβιβάσει περιουσιακά στοιχεία στην GJU ή στην GSA. Ωστόσο, ο ESA γνωστοποίησε ότι αυτή η μεταβίβαση απαιτεί την έγκριση από το συμβούλιο του ESA (με απλή πλειοψηφία) και ότι οι όροι της μεταβίβασης πρέπει να καθοριστούν. Ο ESA προτιμά την επιλογή μιας άμεσης μεταβίβασης από τον ESA προς τη GSA για λόγους φορολογίας και σκοπιμότητας, θεωρώντας ότι, στην περίπτωση αυτή, οι φορείς των τρίτων χωρών, που συμμετέχουν στο κεφάλαιο της GJU, δεν θα διαθέτουν δικαιώματα επί στοιχείων των οποίων η κυριότητα έχει μεταβιβαστεί από τον ESA. Αυτά τα στοιχεία δεν θα συμπεριληφθούν στα περιουσιακά στοιχεία της GJU και δεν θα υπόκεινται συνεπώς στους όρους της διάλυσης αυτής.

3.5.9 Όσον αφορά την ιδιαίτερη περίπτωση των στοιχείων και των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που αναπτύσσονται από τους φορείς των τρίτων χωρών, το ζήτημα ρυθμίζεται στις διεθνείς συμφωνίες που έχουν συναφθεί, αφενός, μεταξύ της Ένωσης και των τρίτων χωρών που δεν είναι μέλη της ΕΕ και, αφετέρου, μεταξύ των φορέων των τρίτων χωρών και της GJU (?).

3.5.10 Φαίνεται, ωστόσο, ότι στο πλαίσιο του κανονισμού της GSA δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η Εποπτική Αρχή έχει την κυριότητα όλων των ενσώματων και άυλων στοιχείων που της μεταβιβάζονται από την GJU στη λήξη της φάσης ανάπτυξης ή που δημιουργούνται ή αναπτύσσονται από τον ανάδοχο κατά τη φάση εγκατάστασης και λειτουργίας. Ο κανονισμός της GSA προβλέπει ότι οι όροι της μεταβίβασης κυριότητας θα καθοριστούν όσον αφορά την GJU κατά τη διαδικασία διάλυσης που προβλέπεται στο άρθρο 21 του καταστατικού της GJU. Όσον αφορά το EGNOS, η Αρχή έχει την κυριότητα όλων των ενσώματων και άυλων στοιχείων που ανήκουν στο EGNOS με την επιφύλαξη συμφωνίας με τους επενδυτές του EGNOS σχετικά με τις συνθήκες και τους όρους της μεταβίβασης κυριότητας από τον ESA του συνόλου ή μέρους των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού του EGNOS. Αυτή η αναφορά αφήνει να εννοηθεί ότι, από την πλευρά της Επιτροπής, μια οποιαδήποτε διαδικασία μεταβίβασης μεταξύ της GSA και του ESA δεν θα ήταν αναγκαία, επειδή το σύνολο των ενσώματων και άυλων στοιχείων ανήκουν στην GJU (σε αντίθεση με τη σημερινή ερμηνεία του ESA που βασίζεται στη Σύμβασή του και στη Διακήρυξη του προγράμματος).

3.5.11 Μεταξύ των νομικών πράξεων που πρέπει να ολοκληρωθούν, αξίζει να σημειωθούν κυρίως:

— η τροποποίηση του καταστατικού της GJU, προκειμένου να ορισθεί η 31η Δεκεμβρίου 2006 ως η ημερομηνία παύσης της λειτουργίας της GJU και ολοκλήρωσης των ενεργειών

(?) Η συμμετοχή τρίτων κρατών που δεν είναι μέλη της ΕΕ στο πρόγραμμα Galileo αποτελεί αντικείμενο διεθνών συμφωνιών τις οποίες έχει διαπραγματευθεί και συνάψει η ΕΕ εξ ονόματος των κρατών μελών της, έπειτα από διαπραγμάτευση των διατάξεων της Συμφωνίας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή που ενεργεί με εξουσιοδότηση του Συμβουλίου. Η πρώτη συμφωνία υπεγράφη με την Κίνα τον Οκτώβριο του 2003 και βρίσκεται σήμερα στο στάδιο της επικύρωσης από τα κράτη μέλη. Αυτές οι συμφωνίες καλούν τα τρίτα κράτη να υποδείξουν έναν φορέα που θα συμμετάσχει στο κεφάλαιο της GJU (βλ. παραπάνω — Διεθνής συνεργασία).

μεταβίβασης των δραστηριοτήτων της GJU στην GSA και να προβλεφθεί περίοδος εκκαθάρισης της οποίας η διάρκεια θα πρέπει να οριστεί,

— η τροποποίηση του κανονισμού της GSA για την προσθήκη των καθηκόντων που μεταβιβάζονται από την GJU στην GSA όπως η διαχείριση της φάσης ανάπτυξης και επικύρωσης σε κατάσταση τροχιάς, η διαχείριση των δραστηριοτήτων που προκύπτουν από τα ευρωπαϊκά προγράμματα-πλαίσια έρευνας και ανάπτυξης ή ακόμη η παρακολούθηση και η διαχείριση των τεχνικών εξελίξεων του λειτουργικού συστήματος (*).

3.6 Σχέδιο μεταβίβασης των δραστηριοτήτων των τρίτων χωρών της GJU στην GSA

Οι διαπραγματεύσεις όσον αφορά τη μεταβίβαση των δραστηριοτήτων που διεξάγουν οι φορείς τρίτων χωρών, με τη σύναψη πρόσθετων πράξεων μεταβίβασης μεταξύ της GSA, της GJU και των ενδιαφερόμενων φορέων, πρέπει να ξεκινήσουν σύντομα. Πρέπει να γίνουν επαφές με αυτούς τους φορείς, προκειμένου να εξεταστούν εκ των προτέρων οι θέσεις τους έναντι της παύσης λειτουργίας της GJU και της μελλοντικής τους θέσης και ρόλου εντός της GSA. Οι διατάξεις του κανονισμού περί σύστασης της GSA ορίζουν ότι τα τρίτα κράτη, κυρίως αυτά που έχουν συμμετάσχει στις προηγούμενες φάσεις του προγράμματος, πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν στην GSA με την επιφύλαξη της σύναψης συμφωνίας με την Κοινότητα, προσδιορίζοντας κυρίως τη φύση, την έκταση και τους όρους συμμετοχής αυτών των χωρών στις εργασίες της Αρχής, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων που αφορούν τη συμμετοχή στις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει η Αρχή, τις χρηματικές συνεισφορές και το προσωπικό. Φαίνεται ότι η αντίδραση των φορέων των τρίτων χωρών έναντι της απόφασης παύσης της λειτουργίας της GJU πριν από τη λήξη της φάσης επικύρωσης σε κατάσταση τροχιάς (φάση IOV — In Orbit Validation) θα μπορούσε να εξαρτηθεί από τη θέση που θα τους δοθεί εντός της GSA. Ο NRSCC και η MATIMOP θα μπορούσαν επίσης να διεκδικήσουν την επιστροφή μέρους των συνεισφορών τους λόγω της παύσης λειτουργίας της GJU. Το ζήτημα της συμμετοχής τρίτων χωρών στον διοικητικό συμβούλιο αναμφίβολα θα τεθεί στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων. Οι πρώτες ανταλλαγές απόψεων σχετικά με αυτό το θέμα στους κόλπους των κοινοτικών οργάνων υποδηλώνουν μια απόκλιση απόψεων μεταξύ των κρατών μελών, καθώς ορισμένα δεν επιθυμούν να παραχωρήσουν δικαιώματα ψήφου στις τρίτες χώρες, ενώ άλλα σημειώνουν την πιθανότητα να τεθεί σε κίνδυνο η ασφάλεια του συστήματος σε περίπτωση υπερβολικά μεγάλου ανοίγματος προς τρίτες χώρες. Όλα όμως φαίνεται να συμφωνούν ότι η παρέμβαση των τρίτων χωρών στο διοικητικό συμβούλιο της GSA δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να θέτει εν αμφιβόλω το γεγονός ότι η ΕΕ διατηρεί τον έλεγχο του συστήματος. Εξάλλου, προνομιακή θέση θα μπορούσε να παραχωρηθεί υπό ορισμένες προϋποθέσεις στις ευρωπαϊκές χώρες που δεν είναι μέλη της ΕΕ (Νορβηγία και Ελβετία). Μια λύση θα μπορούσε να είναι η συγκέντρωση των τρίτων χωρών στο πλαίσιο μιας ειδικής δομής που θα τους επιτρέπει να προβάλλουν τις θέσεις τους έναντι των αποφάσεων που λαμβάνει η GSA.

(*) Δύο ενημερωτικά σημειώματα συντάχθηκαν από την Επιτροπή για το θέμα αυτό υπόψη των μελών του διοικητικού συμβουλίου της GJU: «Changes to the GJU Statutes and GJU/GSA transfer» TREN B5 D(2006) της 18ης Ιανουαρίου 2006. «Envisaged changes to the GSA Regulation and GJU/GSA transfer», TREN B5 D(2006) της 19ης Ιανουαρίου 2006.

3.7 Περιορισμός της αλληλοεπικάλυψης αρμοδιοτήτων

3.7.1 Πρέπει να εφαρμοστεί ένα σχέδιο μείωσης του ανθρώπινου δυναμικού της GJU, με ακριβές χρονοδιάγραμμα που θα συμβαδίζει με τον προγραμματισμό της μεταβίβασης δραστηριοτήτων, ώστε να αποφευχθεί η παρουσία σημαντικού αριθμού προσωπικού στο τέλος του Δεκεμβρίου 2006, να εξεταστούν οι συμβάσεις εργασίας και να εξασφαλιστεί ότι δεν θα προκύψουν κίνδυνοι δικαστικών διαφορών κατά τη λήξη συμβάσεων, γεγονός που μπορεί να εμποδίσει τη μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων. Πρέπει να σημειωθεί ότι περίπου 24 άτομα προβλέπεται να παραμείνουν σε δραστηριότητα μέχρι την ημερομηνία λήξης των διαπραγματεύσεων της σύμβασης παραχώρησης το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2006. Η φάση εκκαθάρισης της GJU, μετά τις 31 Δεκεμβρίου 2006, θα πρέπει να ολοκληρωθεί από περίπου 6 άτομα.

3.7.2 Εξάλλου, είναι αναγκαίο να υπάρχει ένα σαφές όραμα για την ανάληψη καθηκόντων της GSA και κυρίως για το σχέδιο πρόσληψης προσωπικού της υπηρεσίας το οποίο πρέπει να συμβαδίζει με το σχέδιο μεταβίβασης των δραστηριοτήτων της GJU. Πρέπει να σημειωθεί ότι η GSA πρέπει να τηρεί τις κοινοτικές διαδικασίες και να λαμβάνει υπόψη τους περιορισμούς όσον αφορά την πρόσληψη προσωπικού (επίπεδο μισθών, διάρκεια συμβάσεων περιορισμένη στα 3 έτη, οριστική έδρα της υπηρεσίας η οποία δεν έχει ακόμη οριστεί) που ανακόπτουν τη διαδικασία θέσης σε λειτουργία της οργάνωσης της GSA.

3.8 Οικονομικές και δημοσιονομικές πτυχές

3.8.1 Κατά την παύση λειτουργίας της GJU είναι σημαντικό το υπόλοιπο των πιστώσεων (που υπολογίζεται περίπου στα 46 εκατ. ευρώ) να μεταφερθεί στην GSA. Η Επιτροπή επιθυμεί η μεταφορά των κεφαλαίων της GJU στην GSA να πραγματοποιηθεί από τη στιγμή που η Εποπτική Αρχή θα έχει εξουσιοδότηση να διαχειρίζεται το τέλος της φάσης ανάπτυξης. Έτσι, κατά την παύση της λειτουργίας της κοινής επιχείρησης τα μόνα κεφάλαια που θα παραμένουν στη διάθεση της θα είναι αυτά που είναι απαραίτητα για την εκκαθάριση της.

3.8.2 Ο αναθεωρημένος προϋπολογισμός της GJU για το 2006, που περιλαμβάνει μια αύξηση κατά 7 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον προϋπολογισμό που ψηφίστηκε το 2005 και προέβλεπε την παύση λειτουργίας για τον Μάιο του 2006 (αντί των 14 εκατ. ευρώ που είχε αρχικά ζητήσει η GJU χωρίς να λαμβάνει υπόψη τη μεταβίβαση των δραστηριοτήτων στην GSA), επιτρέπει να καλυφθεί με τη μεγαλύτερη δυνατή ευελιξία η μεταβίβαση των δραστηριοτήτων στην GSA πριν από το τέλος του 2006 το αργότερο: αυτός ο αναθεωρημένος προϋπολογισμός εγκρίθηκε από το διοικητικό συμβούλιο και το εποπτικό συμβούλιο της GJU στα τέλη Φεβρουαρίου.

3.8.3 Ο προϋπολογισμός της GSA για το 2006 πρέπει από την πλευρά του να λαμβάνει υπόψη την ανάγκη πρόσθετων προσλήψεων προσωπικού στη διάρκεια του 2006 και πρέπει να αυξηθεί αναλόγως. Μετά την έγκριση του νέου σχεδίου προϋπολογισμού για το 2006 από το διοικητικό συμβούλιο της GSA στις 23 Ιανουαρίου 2006 για ποσό περίπου 8 εκατ. ευρώ (αντί του αρχικού προϋπολογισμού των 5 εκατ. ευρώ που είχε αρχικά ψηφιστεί το 2005 για το 2006), το αναθεωρημένο σχέδιο προϋπολογισμού πρέπει εν συνεχεία να εξεταστεί από το Συμβούλιο Ecofin και στη συνέχεια από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2006. Η αύξηση του προϋπολογισμού της GSA στο προτεινόμενο

ποσό αποτελεί προϋπόθεση, προκειμένου η GSA να μπορέσει να προσλάβει το απαραίτητο προσωπικό και να πραγματοποιήσει τις δραστηριότητες που της έχουν μεταβιβαστεί. Οι οικονομίες που δημιουργήθηκαν σε τελική ανάλυση στον προϋπολογισμό της GJU χάρη στη σταδιακή μεταβίβαση των δραστηριοτήτων στην GSA θα πρέπει θεωρητικά να καλύψουν την αύξηση του προϋπολογισμού της GSA, γεγονός που θα διαβεβαιώσει τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την ορθή χρήση των ευρωπαϊκών κεφαλαίων στο πλαίσιο αυτής της επιχείρησης μεταβίβασης, αν και στην πράξη η προέλευση των κεφαλαίων και των σχετικών προϋπολογισμών είναι διαφορετική.

3.8.4 Η εκτίμηση του κόστους εκκαθάρισης της GJU (κυρίως του κόστους διατήρησης του προσωπικού για τις πράξεις εκκαθάρισης) και οι δημοσιονομικές επιπτώσεις όσον αφορά τη φορολογία και τον ΦΠΑ (για παράδειγμα φόροι μεταβίβασης) της μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων πρέπει να πραγματοποιηθεί το συντομότερο δυνατόν. Καθώς η GJU θεωρείται από τις βελγικές αρχές —οι οποίες της απηύθυναν «παρηγορητική επιστολή»— νομικό πρόσωπο υπό την έννοια του βελγικού δικαίου (που εξομοιώνεται με ένωση) και όχι εμπορική εταιρεία, δεν πρέπει να υπόκειται σε κανέναν φόρο επί των πλεονασμάτων εκκαθάρισης. Η καταβολή φόρων θα πρέπει επομένως να είναι αρκετά χαμηλή, και ιδίως από τη στιγμή που το μεγαλύτερο μέρος των κεφαλαίων της έχουν μεταβιβαστεί πριν από την εκκαθάριση. Είναι σαφές ότι αυτού του είδους τα ζητήματα πρέπει να εξετάζονται εκ των προτέρων, ώστε να αποφεύγεται κάθε δυσάρεστη έκπληξη.

3.9 Διαπραγμάτευση της σύμβασης παραχώρησης και ολοκλήρωση των τεχνικών δραστηριοτήτων

3.9.1 Ο αναθεωρημένος προϋπολογισμός της GJU για το 2006 θα της επιτρέψει να συνεχίσει τη διενέργεια των διαπραγματεύσεων σχετικά με τη σύμβαση παραχώρησης με στόχο να τις ολοκληρώσει το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2006, προωθώντας τη μεταβίβαση της τεχνολογίας στην GSA και τη συμμετοχή της τελευταίας στις διαπραγματεύσεις από τη στιγμή της ανάληψης των καθηκόντων της GSA.

3.9.2 Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι έχει καταγραφεί στα πρακτικά των διαφόρων οργάνων ελέγχου της GJU και της GSA ότι η διενέργεια των διαπραγματεύσεων, αν αυτές δεν ολοκληρωθούν πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2006, θα περάσει στην αρμοδιότητα της GSA από 1ης Ιανουαρίου 2007.

3.9.3 Η GJU θα πρέπει επίσης να θεσπίσει μια διαδικασία ή ένα σχέδιο δράσης που θα επιτρέψει την περάτωση όλων των τεχνικών φακέλων και την ολοκλήρωση των τεχνικών κειμένων πριν από την ημερομηνία παύσης της λειτουργίας της GJU.

3.9.4 Ο ρόλος και οι αρμοδιότητες του ESA κατά τη φάση παραλαβής και επικύρωσης του συστήματος, και εν συνεχεία για τις τεχνικές εξελίξεις του συστήματος και τη διατήρησή του σε λειτουργικές συνθήκες μετά την επικύρωσή του, θα πρέπει να διευκρινιστούν στο πλαίσιο σύμβασης-πλαίσιου που θα συναφθεί μεταξύ της GSA και του ESA. Πράγματι, η συμμετοχή του ESA στο διοικητικό συμβούλιο της GSA με την ιδιότητα του παρατηρητή, και όχι του μέλους όπως συνέβαινε στην περίπτωση της GJU, δεν του επιτρέπει πλέον να διαδραματίζει εξίσου ενεργό ρόλο στη λήψη αποφάσεων. Ο κανονισμός της GSA προβλέπει ότι η συνεργασία με

τον ESA πρέπει να αξιοποιεί στο μέγιστο δυνατόν τις δυνατότητες της συμφωνίας-πλαίσου που συνάφθηκε μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του ESA στις 25 Νοεμβρίου 2003, καθώς αυτό παρουσιάζει ενδιαφέρον⁽⁷⁾ και ο ESA μπορεί να κληθεί να παράσχει τεχνική και επιστημονική υποστήριξη στην Αρχή⁽⁸⁾. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να συναφθεί συμφωνία μεταξύ της Εποπτικής Αρχής και του ESA πριν από το τέλος του 2006 η οποία θα καλύπτει τις δραστηριότητες σχετικά με την ολοκλήρωση της φάσης ανάπτυξης και μια άλλη συμφωνία πρέπει να συναφθεί στη διάρκεια του 2008 για την οργάνωση των σχέσεων της Εποπτικής Αρχής με τον ESA μετά τη λήξη της φάσης ανάπτυξης, κατά τη φάση παραλαβής και επικύρωσης του συστήματος και μετέπειτα, εφόσον είναι αναγκαίο, για τη φάση λειτουργίας.

4. Άλλα στοιχεία προβληματισμού: Διεθνής ευθύνη των κρατών εκτόξευσης για τους δορυφόρους του αστερισμού Galileo

4.1 Οι δορυφόροι που εκτοξεύονται κατά τη φάση IOV βρίσκονται σήμερα στην κυριότητα του ESA (ανάπτυξη δορυφόρων στο πλαίσιο του προγράμματος ESA GalileoSat). Η κυριότητα των δορυφόρων πρέπει να μεταβιβαστεί στη GSA κατά τη λήξη της φάσης επικύρωσης σε κατάσταση τροχιάς.

4.2 Σύμφωνα με τη συμφωνία GJU/ESA, ο ESA έχει την ευθύνη να εκτοξεύσει τους πρώτους δορυφόρους της φάσης IOV και να τους καταχωρήσει στο γραφείο των Ηνωμένων Εθνών (*Office of Outer Space Affairs* στη Βιέννη). Η εκτόξευση του πρώτου δορυφόρου του αστερισμού (GIOVE A) πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2005 από τον φορέα εκτόξευσης Starsem από το Βαϊκονουρ με πυραυλικό σύστημα εκτόξευσης Soyouz-ST.

4.3 Στην πράξη, ο ESA θα πρέπει να ενεργήσει βάσει της ίδιας διαδικασίας που ακολουθεί για τη μεταβίβαση κυριότητας των δορυφόρων που αναπτύσσει για λογαριασμό τρίτων όπως στην περίπτωση του Μέτέοσατ ή του Metop για παράδειγμα (μεταβίβαση ESA-Eumetsat). Εν συνέχεια, θα πρέπει να διαβιβαστεί στις αρμόδιες αρχές ειδοποίηση για τη μεταβίβαση κυριότητας των δορυφόρων σε τροχιά.

4.4 Στο πλαίσιο των διατάξεων της Συνθήκης για το Διάστημα του 1967 και της Σύμβασης για τη Διεθνή Ευθύνη του 1972, πρέπει να τεθεί το ζήτημα της ευθύνης που απορρέει από την εκτόξευση και τη χρήση δορυφόρων GALILEO σε τροχιά.

4.5 Στο πλαίσιο των διαφόρων κριτηρίων που ορίζονται προκειμένου να χαρακτηριστεί ένα κράτος ως «κράτος εκτόξευσης» το οποίο μπορεί να αναλάβει τη διεθνή του ευθύνη σε περίπτωση ζημιών που προκαλούνται επί της γης ή σε τροχιά από διαστημικά αντικείμενα, ο ESA θα μπορούσε εκ των πραγμάτων να θεωρηθεί «κράτος εκτόξευσης», εφόσον θεωρείται ως το κράτος που «προβαίνει στην εκτόξευση» των δορυφόρων και που συνάπτει τη σύμβαση εκτόξευσης με τον φορέα εκτόξευσης.

4.6 Επίσης, θα μπορούσε να τεθεί το ερώτημα αν το Βέλγιο μπορεί να θεωρηθεί κράτος εκτόξευσης, δεδομένου ότι η GJU, που

συμμετέχει ενεργά στην ανάπτυξη και την εκτόξευση δορυφόρων κατά τη φάση IOV, βρίσκεται υπό τη δικαιοδοσία του (η έδρα της GJU είναι στις Βρυξέλλες). Από την πλευρά του βελγικού εθνικού δικαίου, φαίνεται ότι δεν μπορεί να υφίσταται ευθύνη του βελγικού ομοσπονδιακού κράτους παρά μόνο για διαστημικές δραστηριότητες που γίνονται στο έδαφος του ή από εγκαταστάσεις στην κατοχή του βελγικού κράτους ή που βρίσκονται υπό τη δικαιοδοσία ή τον έλεγχο του⁽⁷⁾, γεγονός που δεν συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση. Ωστόσο, από την άποψη του διεθνούς δικαίου, το θέμα παραμένει ανεπίλυτο.

4.7 Εξάλλου, όταν ολοκληρωθεί η διάλυση της GJU και η μεταβίβαση των δραστηριοτήτων της GJU στην GSA, η δεύτερη θα αποτελέσει τον φορέα για λογαριασμό του οποίου θα εκτοξεύονται δορυφόροι και, για τον λόγο αυτό, το διεθνές νομικό πρόσωπο με το οποίο συνδέεται θα μπορούσε επίσης να θεωρηθεί ως «κράτος εκτόξευσης». Η ιδιότητα της ΕΕ ως κράτους εκτόξευσης θα πρέπει επομένως να αναλυθεί, λαμβανομένης υπόψη όχι μόνο της εκτόξευσης των δορυφόρων της φάσης IOV αλλά και της εκτόξευσης άλλων δορυφόρων του αστερισμού Galileo κατά τη φάση εγκατάστασης και εκμετάλλευσης.

4.8 Για τη φάση εγκατάστασης και εκμετάλλευσης, μπορεί να αναγνωριστεί η ευθύνη του κράτους στο οποίο έχει την έδρα του ο φορέας που είναι αρμόδιος για τον αστερισμό (η ανάδοχος εταιρεία) και ο οποίος θα προβαίνει στις εκτοξεύσεις. Καθώς η Γαλλία (Τουλούζη) έχει οριστεί ως έδρα του αναδόχου βάσει της συμφωνίας της 5ης Δεκεμβρίου 2005 μεταξύ των κύριων μερών της σύμβασης παραχώρησης, θα μπορούσε για τον λόγο αυτό να αναγνωριστεί η ευθύνη της Γαλλίας.

4.9 Τέλος, το κράτος στη δικαιοδοσία του οποίου βρίσκεται ο φορέας εκτόξευσης θα θεωρείται επίσης κράτος εκτόξευσης, όπως ενδεχομένως και το κράτος του οποίου το έδαφος ή οι εγκαταστάσεις χρησιμοποιούνται. Αν ο επιλεγόμενος φορέας είναι η γαλλική εταιρεία Arianespace, η Γαλλία μπορεί να θεωρηθεί κράτος εκτόξευσης.

4.10 Έχοντας υπόψη την παρέμβαση πολλών κρατών εκτόξευσης, πρέπει να διευκρινιστούν οι σχέσεις μεταξύ των διαφόρων φορέων ως προς την ευθύνη και την κατανομή των κινδύνων μεταξύ των διαφορετικών κρατών εκτόξευσης σε περίπτωση ζημιών κατά την εκτόξευση και τον κύκλο ζωής των δορυφόρων.

4.11 Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει μια συμφωνία μεταξύ του ESA και της Γαλλίας (συμφωνίες για το Διαστημικό Κέντρο της Γουιάνας). Αυτή η συμφωνία περιλαμβάνει ρήτρες σχετικά με τη διεθνή ευθύνη, κυρίως στην περίπτωση των εκτοξεύσεων που διενεργεί η Arianespace, και φαίνεται να εφαρμόζεται στο πρόγραμμα Galileo. Παραμένει ανοικτό το θέμα της διεθνούς ευθύνης των κρατών εκτόξευσης για τη διάρκεια της ζωής των δορυφόρων σε τροχιά και θα μπορούσε να παρουσιαστεί η ευκαιρία κατάρτισης ειδικής συμφωνίας μεταξύ της Γαλλίας και των άλλων κρατών εκτόξευσης (ESA, Βέλγιο, ΕΕ).

(7) Βελγικός νόμος σχετικά με τις δραστηριότητες εκτόξευσης, τις δραστηριότητες εκτέλεσης πτήσης ή καθοδήγησης διαστημικών αντικειμένων της 17ης Σεπτεμβρίου 2005, ο οποίος δημοσιεύθηκε στο Παρατηρητήριο στις 16 Νοεμβρίου 2005, υπ' αριθ. 348. Το άρθρο 2 παράγραφος 1 του εν λόγω νόμου ορίζει τα εξής: «Ο παρών νόμος αφορά τις δραστηριότητες εκτόξευσης, εκτέλεσης πτήσης ή καθοδήγησης διαστημικών αντικειμένων που ασκούνται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα στις περιοχές που βρίσκονται υπό τη δικαιοδοσία ή υπό τον έλεγχο του βελγικού κράτους ή μέσω εγκαταστάσεων, κινητών ή ακινητών, που βρίσκονται στην κυριότητα του βελγικού κράτους ή που βρίσκονται υπό τη δικαιοδοσία ή τον έλεγχο του».

(8) Απτιολογική σκέψη 12 του Κανονισμού της GSA.

(9) Άρθρο 2.2 του κανονισμού της GSA.

Έγγραφα αναφοράς

- 1) Ψήφισμα του Συμβουλίου της 19ης Ιουλίου 1999 σχετικά με τη συμμετοχή της Ευρώπης σε μια νέα γενιά υπηρεσιών δορυφορικής πλοήγησης — Galileo — φάση ορισμού — (199/C 221/01).
- 2) Απόφαση αριθ. 98/434/EK του Συμβουλίου της 18/06/1998, ΕΕ L 194 της 10/07/1998, σελ. 15.
- 3) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 876/2002 του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 2002 για τη δημιουργία της κοινής επιχείρησης Galileo (με το καταστατικό της GJU σε παράρτημα).
- 4) Κανονισμός ασφαλείας του Συμβουλίου — απόφαση 2001/264/EK της 19ης Μαρτίου 2001 — ΕΕ L 101 της 11/4/2001.
- 5) Συμφωνία μεταξύ της κοινής επιχείρησης Galileo (GJU) και του ESA — ESA/C(2002)51, αναθ1 της 23ης Απριλίου 2002.
- 6) Διαδικασία οργάνωσης και αποφάσεων της κοινής επιχείρησης Galileo — ESA/PB-NAV(2003)20 της 5ης Σεπτεμβρίου 2003.
- 7) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1321/2004 του Συμβουλίου της 12ης Ιουλίου 2004 σχετικά με τη δημιουργία δομών διαχείρισης για τα ευρωπαϊκά προγράμματα δορυφορικής ραδιοπλοήγησης.
- 8) Ανακοίνωση της Επιτροπής «Το πλαίσιο λειτουργίας των ευρωπαϊκών ρυθμιστικών οργανισμών», COM(2002) 718 τελικό της 11/12/2002.
- 9) Συμφωνία ΕΕ-Κίνας της 30ής Οκτωβρίου 2003.
- 10) Συμφωνία ΕΕ-Ισραήλ της 13ης Ιουλίου 2004.
- 11) Συμφωνία GJU-NRSCC της 9ης Οκτωβρίου 2004.
- 12) Συμφωνία GJU-MATIMOP της 6ης Σεπτεμβρίου 2005.
- 13) Συμφωνία GJU-ESA για τον NRSCC της 9ης Οκτωβρίου 2004.
- 14) Συμφωνία GJU-ESA για την MATIMOP της 18ης Οκτωβρίου 2005.
- 15) Δικαιώματα και υποχρεώσεις των νέων μελών της κοινής επιχείρησης Galileo — ESA/PB-NAV(2004)18 αναθ.2 της 23ης Ιουνίου 2004.
- 16) Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας του Galileo: Κυριότητα και προστασία — ESA/PB-NAV (2004)26 της 23/09/2004.
- 17) Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας για το πρόγραμμα Galileo — GJU-EXC-2004-50 της 2/09/2004.
- 18) Συμφωνία μεταξύ των εταιρών της μελλοντικής σύμβασης παραχώρησης του Galileo, 5 Δεκεμβρίου 2005.
- 19) Σχέδιο μετάβασης των δραστηριοτήτων και της τεχνολογίας της GJU στην GSA (GJU-ADB-2005-13 αναθ., 11 Φεβρουαρίου 2006).
- 20) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: «Ενσωμάτωση του προγράμματος EGNOS στο πρόγραμμα Galileo», COM(2003) 123 τελικό της 19/03/2003.
- 21) Συμφωνία-πλαίσιο ESA-Ευρωπαϊκής Κοινότητας που υπεγράφη στις 25 Νοεμβρίου 2003 ESA/C-M(2004)4.
- 22) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ευρωπαϊκό δορυφορικό σύστημα πλοήγησης (Galileo)» — TEN/077 (12/09/2001).
- 23) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη σύσταση κοινής επιχείρησης Galileo» (COM(2001) 336 τελικό — 2001/0136 CNS) — TEN/089 (28/11/2001).
- 24) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο — Κατάσταση προόδου του ερευνητικού προγράμματος GALILEO στις αρχές του 2004» (COM(2004) 112 τελικό) — TEN/179 (20/06/2004).
- 25) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέση σε εφαρμογή των φάσεων εγκατάστασης και εκμετάλλευσης του ευρωπαϊκού προγράμματος ραδιοαυσιπλοίας μέσω δορυφόρου» (COM(2004) 477 τελικό — 2004/0156 COD) — TEN/203 (09/02/2005).

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Ανακοίνωση της Επιτροπής για την προώθηση της εσωτερικής ναυσιπλοΐας: «ΝΑΙΑΔΕΣ» — Ένα Ολοκληρωμένο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης για την Εσωτερική Ναυσιπλοΐα

COM(2006) 6 τελικό

(2006/C 318/35)

Στις 3 Φεβρουαρίου 2006 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Σεπτεμβρίου 2006 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. **Simons**.

Κατά την 429η σύνοδο ολομελείας της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 64 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Είναι επιτακτική ανάγκη να ενισχυθεί η θέση της εσωτερικής ναυσιπλοΐας, μέσω της χάραξης ειδικής ευρωπαϊκής πολιτικής για την εσωτερική ναυσιπλοΐα στο πλαίσιο της αναθεωρημένης Λευκής Βίβλου. Απαραίτητες προϋποθέσεις για τη μελλοντική ανάπτυξη αυτού του τρόπου μεταφοράς είναι η δημιουργία ισότιμων όρων ανταγωνισμού, η εξάλειψη των υφιστάμενων συμφορήσεων που οφείλονται τις υποδομές και στο θεσμικό πλαίσιο και η πολιτική υποστήριξη.

1.2 Το προτεινόμενο «Ολοκληρωμένο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης για την Εσωτερική Ναυσιπλοΐα» μπορεί να θεωρηθεί στέρεη βάση για την ανάπτυξη της εσωτερικής ναυσιπλοΐας. Τα προτεινόμενα μέτρα, συνυπολογιζόμενων των σχετικών παρατηρήσεων της ΕΟΚΕ, πρέπει να εφαρμοστούν χωρίς καθυστέρηση, προκειμένου να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό αυτού του τομέα.

1.3 Η ΕΟΚΕ επικρίνει την Επιτροπή, επειδή δεν έλαβε υπόψη τις παρατηρήσεις που διατύπωσε η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της για την κοινωνική πολιτική στην εσωτερική ναυσιπλοΐα⁽¹⁾. Κατά την εφαρμογή των συστημάτων αυτών απαιτείται στενός συντονισμός μεταξύ των διάφορων αρμόδιων Γενικών Διευθύνσεων, για να μπορέσουν να αξιολογηθούν σωστά όλες οι σημαντικές πτυχές και να αντιμετωπιστούν όπως τους αρμόζει.

1.4 Το νομικό πλαίσιο για την εσωτερική ναυσιπλοΐα στην Ευρώπη έχει αναπτυχθεί ως επί το πλείστον από την Κεντρική Επιτροπή για τη Ναυσιπλοΐα στο Ρήνο (CCNR). Για τη βελτίωση του διοικητικού και του ρυθμιστικού πλαισίου, οι Επιτροπές για τη Ναυσιπλοΐα στο Ρήνο και στον Δούναβη, ιδίως η πρώτη, έχουν ήδη προσπαθήσει να εναρμονίσουν τη νομοθεσία σχετικά με τις απαιτήσεις επάνδρωσης, τα πλοία, τα πιστοποιητικά κυβερνήτη και την ευθύνη. Γι' αυτό, αυτές οι διεθνείς επιτροπές ποταμών θα πρέπει επίσης να συμπεριληφθούν στους «αρμόδιους» φορείς στους πίνακες με τα μέσα που παρατίθενται στην ανακοίνωση.

1.5 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να μην υποβάλει σε νέο καθεστώς την ευθύνη των μεταφορέων επιβατών μέσω των εσωτε-

ρικών πλωτών οδών, όπως προτείνεται στην πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ευθύνη των μεταφορέων στις θαλάσσιες και εσωτερικές πλωτές μεταφορές επιβατών σε περίπτωση ατυχήματος (COM(2005) 592). Παραπέμποντας στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της με τίτλο «Προς ένα πανευρωπαϊκό καθεστώς εσωτερικής ναυσιπλοΐας» (CESE 1172/2003), η ΕΟΚΕ συνιστά, αντίθετα, να προαχθεί ο δρόμος που άνοιξαν οι διεθνείς επιτροπές ποταμών και να υποβληθούν σε αναδιαπραγμάτευση οι διεθνείς συμβάσεις που έχουν ήδη συναφθεί σε αυτόν τον τομέα⁽²⁾.

1.6 Η στροφή των μεταφορών προς την εσωτερική ναυσιπλοΐα δεν οδηγεί μόνο στη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων της αλυσίδας μεταφορών, αλλά συμβάλλει και στη διαμόρφωση βιώσιμων μεταφορών γενικότερα. Θα πρέπει, συνεπώς, να χορηγηθούν επαρκή χρηματοδοτικά και φορολογικά μέσα, ώστε να γίνουν επενδύσεις σε αυτόν τον τομέα και να μπορέσουν να αξιοποιηθούν όλες οι δυνατότητές του.

1.7 Θα πρέπει να αναπτυχθεί, μέσω εποικοδομητικού κοινωνικού διαλόγου σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μια στρατηγική για τον εντοπισμό ανθρώπων που θέλουν να εργαστούν στην εσωτερική ναυσιπλοΐα και τη δημιουργία ισότιμων κοινωνικών και εργασιακών συνθηκών σε όλα τα κράτη μέλη. Παράλληλα, χρειάζονται επενδύσεις στην κατάρτιση και την πρακτική άσκηση στην εσωτερική ναυσιπλοΐα, προκειμένου να παρασχεθούν στο μελλοντικό προσωπικό προοπτικές και δυνατότητες σταδιοδρομίας.

1.8 Οι μεταφορές μέσω της εσωτερικής ναυσιπλοΐας είναι αξιόπιστος, ασφαλής, φιλικός προς το περιβάλλον και φθηνός τρόπος μεταφοράς. Για να αλλάξουν τα παραδοσιακά πρότυπα, πρέπει να προαχθεί η γενική συνειδητοποίηση και γνώση του πραγματικού δυναμικού αυτού του τομέα από άποψη ποιότητας και αξιοπιστίας.

1.9 Πρέπει να εξασφαλιστεί η κατάλληλη συντήρηση των υποδομών από τα κράτη μέλη, η απαραίτητη χρηματοδοτική υποστήριξη, η άμεση υλοποίηση των έργων προτεραιότητας της εσωτερικής ναυσιπλοΐας, όπως καθορίζονται στον κατάλογο

⁽¹⁾ EE C 24 της 31ης Ιανουαρίου 2006, σ. 15.

⁽²⁾ Σύμβαση του Στρασβούργου σχετικά με τον περιορισμό της ευθύνης στην εσωτερική ναυσιπλοΐα (CLNI).

προτεραιοτήτων των ΔΔ-Μ, και η μέγιστη συγχρηματοδότηση αυτών των έργων, όπως προβλέπεται στις αναθεωρημένες κατευθυντήριες γραμμές των ΔΔ-Μ. Ο ορισμός ευρωπαϊού συντονιστή για τα έργα της εσωτερικής ναυσιπλοΐας, όπως καθορίζονται στον κατάλογο των αξόνων και των έργων προτεραιότητας των ΔΔ-Μ (έργο αριθ. 18: πλωτός άξονας Ρήνου/Μόζα-Μάιν-Δούναβη και έργο αριθ. 30: πλωτή οδός Σηκουάνα-Εσκό), αναμένεται να συμβάλει στην εξάλειψη των συμφορήσεων.

1.10 Η ΕΟΚΕ θεωρεί τη δημιουργία κατάλληλου θεσμικού πλαισίου επαρκές μέσο για την εφαρμογή του προτεινόμενου ολοκληρωμένου ευρωπαϊκού προγράμματος δράσης για την εσωτερική ναυσιπλοΐα και για την ενίσχυση της θέσης της. Σε μία πρόσφατη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της, η ΕΟΚΕ συνιστούσε να υποστηριχθεί η προσπάθεια να συσταθεί τελικά, μέσω σύμβασης, ένας ανεξάρτητος οργανισμός, στον οποίο θα συμμετέχουν τουλάχιστον οι διεθνείς οργανισμοί, όπως η ΕΕ και τα κράτη μέλη της που διαθέτουν εσωτερική ναυσιπλοΐα, αλλά και τρίτες χώρες, όπως η Ελβετία και τα παραδουνάβια κράτη που δεν ανήκουν στην ΕΕ.

2. Εισαγωγή

2.1 Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδιώκει να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη πολιτική για τις μεταφορές, προκειμένου να προωθήσει την ταχεία, αποδοτική, βιώσιμη και φθηνή κυκλοφορία των εμπορευμάτων και των προσώπων. Πρόκειται για μία επιδίωξη καιρίας σημασίας για την υλοποίηση του στόχου της ΕΕ να καταστεί μια δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία, που αναφέρεται στη στρατηγική της Λισσαβώνας, όπως και στο πλαίσιο της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη, που είχε καθοριστεί ωρίτερα (το 2001) στο Γκέτεμποργκ και σύμφωνα με την οποία οι οικονομικές, οι περιβαλλοντικές και οι κοινωνικές πτυχές πρέπει να λαμβάνονται υπόψη εξίσου.

2.2 Η εσωτερική ναυσιπλοΐα προσφέρει –όπου υπάρχουν πλωτές οδοί– πολυάριθμες δυνατότητες από άποψη καινοτομίας, ανάπτυξης και ικανότητας, σεβασμού του περιβάλλοντος, ασφάλειας και προστασίας. Εξάλλου, έχει επαρκή ικανότητα να απορροφήσει τα αυξανόμενα εμπορευματικά ρεύματα και να βοηθήσει την Ευρώπη να απαλλαγεί από τη μόνιμη συμφόρηση του οδικού δικτύου.

2.3 Η ΕΟΚΕ έχει αναλύσει την κατάσταση της εσωτερικής ναυσιπλοΐας στην Ευρώπη στις γνωμοδοτήσεις της της 16ης Ιανουαρίου 2002 με τίτλο «**Το μέλλον του διευρωπαϊκού δικτύου πλωτών οδών**» και της 24ης Σεπτεμβρίου 2003 με τίτλο «**Προς ένα πανευρωπαϊκό σύστημα εσωτερικών πλωτών μεταφορών**»⁽³⁾. Στη δεύτερη γνωμοδότηση μελέτησε ιδιαίτερα τα σημεία συμφόρησης της εσωτερικής ναυσιπλοΐας και εξέτασε την ανάγκη εναρμόνισης των κανόνων για αυτόν τον τομέα, τόσο από άποψη δημόσιου όσο και από άποψη ιδιωτικού δικαίου. Η γνωμοδότηση αυτή πραγματευόταν επίσης ζητήματα όπως το περιβάλλον, η ασφάλεια, η κατάσταση της αγοράς εργασίας και οι κοινωνικές πτυχές. Το τελευταίο αυτό θέμα αναπτύσσεται περαιτέρω σε μία γνωμοδότηση πρωτοβουλίας του Σεπτεμβρίου 2005 με τίτλο «**Η κοινωνική πολιτική σε ένα πανευρωπαϊκό κανονιστικό σύστημα για την εσωτερική ναυσιπλοΐα**»⁽⁴⁾.

Πρόσφατα η ΕΟΚΕ υιοθέτησε μία γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με τίτλο «**Το θεσμικό πλαίσιο για τις εσωτερικές πλωτές μεταφορές στην Ευρώπη**»⁽⁵⁾, στην οποία εξετάζει ακριβώς ένα θέμα που η παρούσα ανακοίνωση αφήνει ανοιχτό προς συζήτηση: τη δημόσια οργανωτική δομή.

2.4 Με την παρούσα ανακοίνωση η Επιτροπή προτείνει ένα φιλόδοξο πρόγραμμα δράσης για την προώθηση της ευρωπαϊκής ναυσιπλοΐας. Κατόπιν εκτενούς έρευνας, προτείνει δράσεις σε πέντε πεδία, οι οποίες αναμένεται ότι θα συντελέσουν από κοινού στη βελτίωση της θέσης της εσωτερικής ναυσιπλοΐας αυτής καθαυτής και της ενσωμάτωσής της στην αλυσίδα της εφοδιαστικής.

2.5 Οι προτεινόμενες δράσεις αφορούν:

- τις αγορές,
- τον στόλο,
- τις θέσεις απασχόλησης και τις δεξιότητες,
- την εικόνα και
- τις υποδομές.

Σε χωριστό κεφάλαιο της ανακοίνωσης της Επιτροπής εξετάζεται ο εκσυγχρονισμός της οργανωτικής δομής και παρουσιάζονται τέσσερις επιλογές χωρίς να εκφράζεται προτίμηση για καμία.

Στα κεφάλαια που ακολουθούν θα εξεταστούν χωριστά καθένα από τα πέντε προτεινόμενα πεδία δράσης και το θέμα της οργανωτικής δομής.

2.6 Το πρόγραμμα δράσης καλύπτει ένα ευρύ φάσμα μέτρων, για τα οποία η ίδια η ΕΕ, τα κράτη μέλη και η βιομηχανία⁽⁶⁾ πρέπει να καταβάλουν συγκεκριμένες και, εάν είναι απαραίτητο, συντονισμένες προσπάθειες. Αυτή η συνεκτική και ανοιχτή προσέγγιση έχει στόχο να συμβάλει στην ανάπτυξη της εσωτερικής ναυσιπλοΐας, που με τη σειρά της θα συνεισφέρει στη βιώσιμη ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτικής μεταφορών.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η δημιουργία και η διατήρηση ισότιμων συνθηκών ανταγωνισμού μεταξύ των διάφορων τρόπων μεταφοράς και μεταξύ των κρατών μελών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και την εξασφάλιση ελευθερωμένου και πλήρως ανταγωνιστικού περιβάλλοντος για την εσωτερική ναυσιπλοΐα.

3.2 Η προώθηση της εσωτερικής ναυσιπλοΐας θεωρείται ότι αποτελεί έναν τρόπο επίτευξης μιας πιο ισορροπημένης αγοράς των μεταφορών. Για να μπορέσει να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό αυτού του τρόπου μεταφοράς, πρέπει να εξαλειφθούν ορισμένα εμπόδια, τα οποία παρακωλύουν επί του παρόντος την πλήρη ανάπτυξη του τομέα. Αυτά τα εμπόδια συνδέονται ως επί το πλείστον με τις υποδομές και την ανάπτυξη των διευρωπαϊκών δικτύων, αλλά και με την έλλειψη νομικής και θεσμικής εναρμόνισης και ενοποίησης της εσωτερικής ναυσιπλοΐας.

⁽³⁾ ΕΕ C 185 της 8ης Αυγούστου 2006.

⁽⁶⁾ Στην παρούσα γνωμοδότηση ο όρος «βιομηχανία» καλύπτει κυρίως τους εργοδότες, τους μισθωτούς και τους μη μισθωτούς εργαζόμενους του τομέα.

⁽³⁾ ΕΕ C 80 της 3ης Απριλίου 2002 και ΕΕ C 10 της 14ης Ιανουαρίου 2004.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 24 της 31ης Ιανουαρίου 2006.

3.3 Στην εξεταζόμενη ανακοίνωση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει ότι είναι απαραίτητο να προαχθεί η εσωτερική ναυσιπλοία και αναπτύσσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης για τον σκοπό αυτό, στο οποίο δίνει έμφαση στα συγκεκριμένα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για να αξιοποιηθεί πλήρως το εμπορικό δυναμικό αυτού του μέσου μεταφοράς και να αυξηθεί η ελκυστικότητά του. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ανακοίνωση, θεωρώντας τη θετική συμβολή στην επίλυση των προβλημάτων των μεταφορών και στη βελτίωση της θέσης της εσωτερικής ναυσιπλοίας.

3.4 Η ΕΟΚΕ παρατηρεί με απογοήτευση ότι δεν προτείνεται καμία δράση σχετικά με την κοινωνική πολιτική. Στη γνωμοδότησή της του 2005, είχε διατυπώσει συγκεκριμένες παρατηρήσεις για αυτό το θέμα. Η ΕΟΚΕ ζητεί εντόνως να καλυφθεί αυτό το κενό με τον τρόπο που είχε προτείνει στην προαναφερθείσα γνωμοδότηση.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Αγορές

4.1.1 Για να ενθαρρυνθεί η επιχειρηματικότητα στον τομέα της εσωτερικής ναυσιπλοίας, πρέπει να δημιουργηθούν ευνοϊκές προϋποθέσεις και κατάλληλες συνθήκες, που θα επιτρέψουν την καλή λειτουργία του κλάδου και θα εξασφαλίσουν ισότιμους όρους από οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική άποψη σε σχέση με τα άλλα μέσα μεταφοράς. Επιβάλλεται, συνεπώς, να απλουστευθούν οι αναγκαίες διατυπώσεις με τον καλύτερο συντονισμό όλων των αρμόδιων δημόσιων υπηρεσιών και των πολιτικών.

4.1.2 Για να προσελκυστεί η είσοδος νέων επιχειρήσεων και να δοθεί ταυτόχρονα η δυνατότητα στις ήδη υφιστάμενες επιχειρήσεις να επεκταθούν, πρέπει να ενθαρρυνθεί η (επαν)επένδυση του επιχειρησιακού κέρδους με φορολογικά κίνητρα, τα οποία θα πρέπει να συμπεριληφθούν στις προτεινόμενες δράσεις και μέσα, ιδίως δε στις κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις και στα προγράμματα E&TA για την εσωτερική ναυσιπλοία. Αυτό που ενδεχομένως εμποδίζει την επέκταση και την ανανέωση του τομέα είναι ακριβώς το υψηλό επενδυτικό κόστος.

4.1.3 Το νομικό πλαίσιο για την εσωτερική ναυσιπλοία στην Ευρώπη έχει αναπτυχθεί ως επί το πλείστον από την Κεντρική Επιτροπή για τη Ναυσιπλοία στο Ρήνο (CCNR). Για τη βελτίωση του διοικητικού και του ρυθμιστικού πλαισίου, οι Επιτροπές για τη Ναυσιπλοία στο Ρήνο και στον Δούναβη, ιδίως η πρώτη, έχουν ήδη προσπαθήσει να εναρμονίσουν τη νομοθεσία σχετικά με τις απαιτήσεις επάνδρωσης, τα πλοία, τα πιστοποιητικά κυβερνήτη και την ευθύνη. Γι' αυτό, αυτές οι διεθνείς επιτροπές ποταμών θα πρέπει επίσης να συμπεριληφθούν στους «αρμόδιους» φορείς στους πίνακες με τα μέσα που παρατίθενται στην ανακοίνωση (7).

4.1.4 Σε σχέση με αυτό το θέμα, υπενθυμίζουμε επίσης την πρόταση της Επιτροπής για κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ευθύνη των μεταφορών στις θαλάσσιες και εσωτερικές πλωτές μεταφορές επιβατών

σε περίπτωση ατυχήματος (COM(2005) 592). Με την πρόταση αυτή, η Επιτροπή θέλει να θεσπίσει ενιαίο καθεστώς ευθύνης για τους μεταφορείς των θαλάσσιων και τους μεταφορείς των εσωτερικών πλωτών μεταφορών.

4.1.5 Υπάρχουν, ωστόσο, τόσες διαφορές μεταξύ αυτών των δύο μέσων μεταφοράς ώστε επιβάλλεται η ύπαρξη διαφορετικών ρυθμίσεων για το καθένα, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους. Διεξάγονται επί του παρόντος διαπραγματεύσεις με τις επιτροπές ποταμών για την τροποποίηση της διεθνούς σύμβασης που ρυθμίζει τη γενική ευθύνη στην εσωτερική ναυσιπλοία (8), προκειμένου να αυξηθεί το σχετικό όριο. Οι τροποποιήσεις αυτές αποσκοπούν στην εφαρμογή της σύμβασης όχι μόνο στα παρόχθια κράτη του Ρήνου, αλλά και σε όλα τα κράτη της Ευρώπης που διαθέτουν εσωτερική ναυσιπλοία.

4.1.6 Η ΕΟΚΕ, παραπέμποντας στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της με τίτλο «Προς ένα πανευρωπαϊκό καθεστώς εσωτερικής ναυσιπλοίας», συνιστά, ως εκ τούτου, να συνεχιστούν αυτές οι διαπραγματεύσεις.

4.2 Στόλος

4.2.1 Τα πλοία της εσωτερικής ναυσιπλοίας χαρακτηρίζονται από μεγάλη διάρκεια ζωής. Ως εκ τούτου, η καινοτομία και ο εκσυγχρονισμός του στόλου πρέπει να υποστηριχθούν με προγράμματα που θα διευκολύνουν την προσαρμογή στις νέες τεχνικές προδιαγραφές και θα βασίζονται στις κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις. Πρέπει να εφαρμοστούν ειδικά προγράμματα στήριξης και E&TA για την αντιμετώπιση των σημαντικότερων αναγκών καινοτομίας του τομέα και την προσαρμογή του υπάρχοντος στόλου στα νέα περιβαλλοντικά πρότυπα και τους κανόνες ασφάλειας και προστασίας.

4.2.2 Η εσωτερική ναυσιπλοία είναι ένας τρόπος μεταφοράς ο οποίος, στο πλαίσιο της διευρυνόμενης αγοράς των μεταφορών, μπορεί να συμβάλει στην αποσυμφόρηση του οδικού δικτύου και, με τον ασφαλή και οικολογικό χαρακτήρα του, να συντελέσει σε μια βιώσιμη επίλυση των προβλημάτων των μεταφορών. Οι κανόνες για τις εκπομπές, η ποιότητα των καυσίμων, η προστασία από τον θόρυβο και η διάθεση των αποβλήτων ήταν ανέκαθεν μείζονες πηγές ανησυχίας για τη βιομηχανία. Επί του παρόντος, οι πλοιοκτήτες, οι παραγωγοί κινητήρων και οι αρχές συζητούν νέες μεθόδους για την περαιτέρω μείωση των εκπομπών, ακόμη και μέσα στην επόμενη δεκαετία. Η εσωτερική ναυσιπλοία έχει θετικό ιστορικό περιβαλλοντικών επιδόσεων σε σύγκριση με άλλους τρόπους μεταφοράς και σκοπεύει να κρατήσει αυτήν τη θέση. Ο τομέας έχει δεσμευτεί και θα πρέπει να ενθαρρυνθεί περαιτέρω να κινηθεί προς μέσα μείωσης των εκπομπών, προκειμένου να διατηρήσει τη φιλική προς το περιβάλλον εικόνα του.

(7) Υπενθυμίζεται η έκκληση, που είχε διατυπώσει η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της για την κοινωνική πολιτική στην εσωτερική ναυσιπλοία, να πραγματοποιηθούν επαρκείς διαβουλεύσεις και με αυτές τις διεθνείς επιτροπές ποταμών.

(8) Σύμβαση του Στρασβούργου σχετικά με τον περιορισμό της ευθύνης στην εσωτερική ναυσιπλοία (CLNI).

4.2.3 Τα πλεονεκτήματα της εσωτερικής ναυσιπλοΐας είναι αποτέλεσμα του συνολικού σχεδιασμού αυτού του μέσου και των ειδικών πλεονεκτημάτων του όσον αφορά τη συμφόρηση, τη συντήρηση και χρήση των υποδομών, τα ατυχήματα και άλλα σημαντικά στοιχεία. Η στροφή των μεταφορών προς την εσωτερική ναυσιπλοΐα, ως εκ τούτου, δεν συμβάλλει μόνο στη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων της αλυσίδας μεταφορών, αλλά και στην ανάπτυξη ενός βιώσιμου συστήματος μεταφορών γενικότερα.

4.2.4 Η εσωτερική ναυσιπλοΐα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διατροφική αλυσίδα μεταφορών. Η περαιτέρω ανάπτυξη διατροφικών σχεδίων, ως εναλλακτικών των οδικών μεταφορών, αξίζει πλήρους υποστήριξης. Παρότι τα τελευταία χρόνια αναπτύχθηκαν ήδη τέτοια σχέδια σε σχέση με τη μεταφορά εμπορευματοκιβωτίων, πρέπει να ληφθούν πρόσθετα μέτρα προκειμένου να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες των διατροφικών μεταφορών, στις οποίες συγκαταλέγεται και η εσωτερική ναυσιπλοΐα.

4.2.5 Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να εγκατασταθούν σταθμοί φορτοεκφόρτωσης κατά μήκος των ποταμών. Τόσο οι υφιστάμενοι όσο και οι νέοι λιμένες θα πρέπει να εξελιχθούν σε διατροφικούς. Η αποτελεσματικότητα των διατροφικών μεταφορών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την αποτελεσματικότητα των λιμενικών υποδομών και την κατάσταση των πλωτών οδών (π.χ. το ικανοποιητικό ύψος των γεφυρών κατά μήκος των ποταμών και των διωρύγων).

4.3 Απασχόληση και δεξιότητες

4.3.1 Η εσωτερική ναυσιπλοΐα είναι ένας τομέας που χαρακτηρίζεται από υψηλό επαγγελματισμό. Για την εργασία σε αυτόν τον τομέα απαιτούνται όλο και περισσότερες ναυτικές και τεχνικές δεξιότητες και όλο και περισσότερες γνώσεις στα πεδία της ασφάλειας, των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) και της εφοδιαστικής. Η εκπαίδευση πρέπει να προσαρμοστεί στις αυξανόμενες ανάγκες, προκειμένου να πραγματοποιηθεί και να ενθαρρυνθεί αυτό το μελλοντοστραφές επάγγελμα. Με την τυποποίηση των προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης κατά τρόπο ανάλογο με τις θαλάσσιες μεταφορές, ο κλάδος μπορεί να αποκτήσει ακόμη πιο επαγγελματικό χαρακτήρα, ιδίως στο πεδίο της μεταφοράς επικίνδυνων εμπορευμάτων. Πρέπει να αναπτυχθούν προγράμματα πρόσληψης, εκπαίδευσης και κατάρτισης, προκειμένου να προσελκυσθούν οι νέοι στον κλάδο και να διατηρηθούν οι απαραίτητες δεξιότητες.

4.3.2 Θα πρέπει να αναπτυχθεί, μέσω εποικοδομητικού κοινωνικού διαλόγου σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μια στρατηγική για την αύξηση της ελκυστικότητας της απασχόλησης στην εσωτερική ναυσιπλοΐα, τον εντοπισμό κατάλληλων ανθρώπων που θέλουν να εργαστούν στην εσωτερική ναυσιπλοΐα και τη δημιουργία ισότιμων κοινωνικών και εργασιακών συνθηκών σε όλα τα κράτη μέλη.

4.3.3 Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το νομικό πλαίσιο για την εσωτερική ναυσιπλοΐα στην Ευρώπη έχει αναπτυχθεί ως επί το πλείστον από την Κεντρική Επιτροπή για τη Ναυσιπλοΐα στον Ρήνο (CCNR). Η CCNR και η Επιτροπή για τη Ναυσιπλοΐα στον Δούναβη ασχολούνται επίσης με την εναρμόνιση των απαιτήσεων επάνδρωσης και των πιστοποιητικών κυβερνήτη σκάφους. Οι δύο αυτές επιτροπές ποταμών πρέπει να συνεργαστούν με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για περαιτέρω ενοποίηση σε αυτό το πεδίο.

4.3.4 Η εφαρμογή της εθνικής κοινωνικής νομοθεσίας θα πρέπει να ελέγχεται αυστηρά. Η Επιτροπή θα πρέπει να προωθήσει τον συντονισμό μεταξύ των ελεγκτικών αρχών των κρατών μελών. Στον τομέα αυτόν, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στα πλωτά ξενοδοχεία.

4.3.5 Η ΕΟΚΕ πιστεύει, όπως αναφέρει και στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της σχετικά με την «Κοινωνική πολιτική σε ένα πανευρωπαϊκό κανονιστικό σύστημα για την εσωτερική ναυσιπλοΐα», ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι ο κατ' εξοχήν οργανισμός που πρέπει να προωθήσει την κοινωνική πολιτική με την ευρεία έννοια, αξιοποιώντας προς τούτο και τη μακρά παράδοση, πείρα και εμπειρογνωμοσύνη των Επιτροπών για τη Ναυσιπλοΐα στον Ρήνο και στον Δούναβη, οι οποίες πάντοτε απέδιδαν ιδιαίτερη προσοχή στην κοινωνική πολιτική.

4.4 Εικόνα

4.4.1 Η εσωτερική ναυσιπλοΐα είναι γνωστή ως αξιόπιστος, ασφαλής, φιλικός προς το περιβάλλον και φθηνός τρόπος μεταφοράς. Για να αλλάξουν τα παραδοσιακά πρότυπα, πρέπει να υποστηριχθεί η γενική συνειδητοποίηση και η προαγωγή του πραγματικού δυναμικού αυτού του τομέα από άποψη ποιότητας και αξιοπιστίας.

4.4.2 Το Σύστημα Παρατήρησης της Αγοράς, που έχει ήδη συσταθεί, μπορεί να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο μέσω της παρακολούθησης των τάσεων και των εξελίξεων της εσωτερικής ναυσιπλοΐας και της διάδοσής τους μεταξύ των κυριότερων ενδιαφερομένων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με την υποστήριξη των επιτροπών ποταμών και του κλάδου, πρέπει να παρέχει την απαραίτητη πληροφόρηση.

4.4.3 Η δημιουργία και υποστήριξη κέντρων προώθησης, από την άλλη πλευρά, μπορεί να θεωρηθεί μέσο διάδοσης των σημαντικών για τον κλάδο πληροφοριών, το οποίο –για να είναι επιτυχές– πρέπει να μεταφράζει σε συγκεκριμένη μορφή τις δυνατότητες του κλάδου, υπό την ευθύνη και την εποπτεία των επαγγελματικών οργανώσεων.

4.5 Υποδομές

4.5.1 Οι πρόσφατες πλημμύρες σε ορισμένες παραδουνάβιες χώρες έδωσαν την αφορμή να ξαναρχίσει η συζήτηση σχετικά με τη συνεκτίμηση της οικολογικής διάστασης στα μέτρα για τις υποδομές. Μία έκθεση που εκπονήθηκε για λογαριασμό των γερμανικών αρχών μετά την υπερχείλιση του Έλβα το 2003 έδειξε ότι η εσωτερική ναυσιπλοΐα δεν είχε συμβάλει κατά κανένα τρόπο στην πρόκληση αυτής της κατάστασης και άρα ότι δεν ευθυνόταν καθόλου, ούτε για τις ίδιες τις πλημμύρες ούτε για τις συνέπειές τους.

4.5.2 Η καλή λειτουργία των εμπορευματικών και των επιβατικών μεταφορών εξαρτάται από την άριστη κατάσταση των υποδομών. Η καλή συντήρηση των υφιστάμενων πλωτών οδών, η εξάλειψη των σημαντικότερων σημείων συμφόρησης και η κατασκευή των συνδέσεων που λείπουν είναι απολύτως απαραίτητες. Θα πρέπει επίσης να εξεταστεί η δυνατότητα αναζωογόνησης των παλαιών υποδομών.

4.5.3 Το διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών έχει αναχθεί σε βασικό στοιχείο της ανανεωμένης στρατηγικής της Λισσαβόνας για την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση στην Ευρώπη. Όμως, μόνο δύο από τα 30 έργα προτεραιότητας αφορούν την εσωτερική ναυσιπλοΐα (το έργο αριθ. 18: πλωτή οδός Ρήνου/Μόζα-Μάιν-Δούναβη και το έργο αριθ. 30: πλωτή οδός Σηκουάνα-Εσκό).

4.5.4 Κατά τον καθορισμό του προϋπολογισμού για την περίοδο 2007-2013, η Επιτροπή πρότεινε σημαντικά μειωμένα κονδύλια για το ΔΔ-Μ. Η ΕΟΚΕ καλεί τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη της ΕΕ να αρχίσουν χωρίς καθυστέρηση τις δράσεις που προβλέπονται στο πλαίσιο του ΔΔ-Μ, ώστε να μην διακυβευθεί η συγχρηματοδότηση των προαναφερόμενων έργων εσωτερικής ναυσιπλοΐας.

4.5.5 Η ΕΟΚΕ ζητεί, επίσης, από την Επιτροπή να ορίσει ευρωπαϊκό συντονιστή για τα έργα της εσωτερικής ναυσιπλοΐας, όπως έχει κάνει για τα έργα των σιδηροδρομικών μεταφορών, ο οποίος να μπορεί να διαδραματίσει ρόλο συντονισμού και προώθησης.

4.5.6 Η ΕΟΚΕ αναμένει τη δημοσίευση της διαδικασίας που εξαγγέλλει η Επιτροπή σχετικά με τη χρέωση της χρήσης των υποδομών και την εσωτερική του εξωτερικού κόστους.

4.6 Εκσυγχρονισμός της οργανωτικής δομής

4.6.1 Ένα από τα κυριότερα συμπεράσματα των πρόσφατων ερευνών για την εσωτερική ναυσιπλοΐα, σύμφωνα με την έκθεση της ομάδας EFIN (European Framework for Inland Navigation) με τίτλο «Ένα νέο θεσμικό πλαίσιο για την εσωτερική ναυσιπλοΐα στην Ευρώπη» και την έκθεση PINE (Prospects of Inland Navigation in an Enlarged Europe), που εκπονήθηκε κατά παραγγελία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είναι ότι δεν αποδίδεται μεγάλη πολιτική σημασία σε αυτόν τον τρόπο μεταφοράς και ότι η διαχείριση της στρατηγικής πολιτικής του είναι ανεπαρκής. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ανέλαβε την πρωτοβουλία να συντάξει μια γνωμοδότηση πρωτοβουλίας σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο της εσωτερικής ναυσιπλοΐας στην Ευρώπη. Για λόγους συντομίας, παραπέμπουμε τον αναγνώστη στην εν λόγω γνωμοδότηση.

Βρυξέλλες, 14 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Η γεφύρωση του ευρυζωνικού χάσματος

COM(2006) 129 τελικό

(2006/C 318/36)

Στις 17 Απριλίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Σεπτεμβρίου 2006 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. McDonogh.

Κατά την 429η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 193 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 4 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι το κρίσιμο πρόβλημα της διεύρυνσης του ψηφιακού χάσματος μεταξύ των αναπτυγμένων και λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιμετωπίζεται με μια συντονισμένη προσέγγιση από τους Επιτρόπους που είναι αρμόδιοι για την κοινωνία των πληροφοριών και τα μέσα ενημέρωσης, για τον ανταγωνισμό, για την περιφερειακή πολιτική, και για τη γεωργία και την αγροτική ανάπτυξη.

1.2 Εντούτοις, η ανακοίνωση της Επιτροπής — COM(2006) 129 «Γεφύρωση του ευρυζωνικού χάσματος» — δεν είναι επαρκώς

φιλόδοξη και δεν περιλαμβάνει επαρκείς συγκεκριμένες συστάσεις για να καταδείξει μια σοβαρή δέσμευση για τη γεφύρωση του ευρυζωνικού χάσματος.

1.3 Η έκθεση του φόρουμ για το ψηφιακό χάσμα ⁽¹⁾ παρουσίασε ανάλυση του γεωγραφικού ψηφιακού χάσματος στην Ευρώπη και

⁽¹⁾ Digital Divide Forum Report (Έκθεση του φόρουμ για το ψηφιακό χάσμα): Broadband Access and Public Support in Under-served areas, Βρυξέλλες 15 Ιουλίου 2005.

εντόπισε δυνητικές κοινοτικές πρωτοβουλίες για την γεφύρωση του χάσματος. Δεδομένης της σοβαρότητας του προβλήματος που εντόπισε το φόρουμ για το ψηφιακό χάσμα, και λαμβανομένης υπόψη της καθυστέρησης της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης που οφείλεται στο ευρυζωνικό χάσμα, η Επιτροπή θα έπρεπε να λάβει δραστικότερα μέτρα για την γεφύρωση του διευρυνόμενου ψηφιακού χάσματος.

1.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την υπουργική δήλωση της Ρίγας για την ηλεκτρονική ένταξη της 11ης Ιουνίου 2006 ⁽²⁾, με την οποία τα κράτη μέλη δεσμεύονται να μειώσουν σημαντικά τις περιφερειακές ανισότητες όσον αφορά την πρόσβαση στο διαδίκτυο στην ΕΕ αυξάνοντας την ευρυζωνική κάλυψη των υποεξυπηρετούμενων περιοχών και να μειώσουν κατά το ήμισυ το χάσμα όσον αφορά την χρήση του διαδικτύου έως το 2010 από τις πληθυσμιακές ομάδες που κινδυνεύουν να αποκλειστούν. Η Επιτροπή οφείλει τώρα να δώσει υπόσταση στην εν λόγω δήλωση με πολιτικές πρωτοβουλίες και συστάσεις που θα γεφυρώσουν γρήγορα το ψηφιακό χάσμα.

Με την παρούσα γνωμοδότηση επιδιώκεται να δοθεί έμφαση σε τρεις ιδιαίτερου ενδιαφέροντος και να διατυπωθούν συστάσεις σχετικά με περαιτέρω δράση.

2. Συστάσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι δεδομένης της αυξανόμενης σημασίας των ευρυζωνικών υπηρεσιών όσον αφορά την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, η ευρυζωνική σύνδεση πρέπει να περιληφθεί στο πεδίο του ορισμού της καθολικής υπηρεσίας ⁽³⁾, ως ουσιαστική υπηρεσία δημόσιου συμφέροντος.

2.2 Η Επιτροπή οφείλει να λάβει όλα τα απαιτούμενα μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα κράτη μέλη εφαρμόζουν αυστηρά το ρυθμιστικό πλαίσιο των ηλεκτρικών επικοινωνιών ⁽⁴⁾.

2.3 Η Επιτροπή οφείλει να εξετάσει τη σκοπιμότητα υιοθέτησης ειδικών μέτρων και κυρώσεων για την επίτευξη της διαδικασίας της αποτελεσματικής αποδέσμευσης του τοπικού βρόχου στα κράτη μέλη. Οι καθυστερήσεις και οι τεχνικοί φραγμοί στην εφαρμογή της αποτελεσματικής αποδέσμευσης του τοπικού βρόχου αποτελούν μεγάλο εμπόδιο στην εισαγωγή του ιδιαίτερα απαιτούμενου ανταγωνισμού στον τομέα της παροχής υπηρεσιών και ιδιαίτερα της ευρυζωνικής συνδετικότητας.

2.4 Η Επιτροπή πρέπει να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να διεκδικήσουν τα εθνικά τους συμφέροντα προκειμένου να διατηρήσουν ή να ανακτήσουν την επιρροή τους επί των βασικών υποδομών των τηλεπικοινωνιών — μετάδοση σε επίπεδο κορμού και δικτύων μεταγωγής. Η επιρροή των κυβερνήσεων είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί η ανάπτυξη και η χρήση του στρατηγικού αυτού στοιχείου για την επίτευξη στόχων εθνικής πολιτικής όπως, π.χ., η γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος.

⁽²⁾ Υπουργική δήλωση, Ρίγα 11 Ιουνίου 2006, IP/06/769.

⁽³⁾ COM(2005) 203 και οδηγία 2002/22/ΕΚ του ΕΚ και του Συμβουλίου για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ΕΕ L 108 της 24.4.2002, σ. 51.

⁽⁴⁾ Οδηγία 2002/21/ΕΚ σχετικά με ένα κοινό κανονιστικό πλαίσιο, οδηγία 2002/19/ΕΚ σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών, και οδηγία 2002/77/ΕΚ σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

2.5 Οι εθνικές ευρυζωνικές στρατηγικές πρέπει να αναθεωρηθούν προκειμένου να υιοθετηθούν ειδικές δράσεις για την γεφύρωση του ευρυζωνικού χάσματος έως το 2010. Οι στρατηγικές θα πρέπει να αξιολογηθούν με γνώμονα τις βέλτιστες πρακτικές.

2.6 Η Επιτροπή πρέπει να θέσει σε εφαρμογή μια αποτελεσματική διαδικασία ευρυζωνικού σχεδιασμού και διαχείρισης σε επίπεδο ΕΕ για να διασφαλιστεί η μελλοντική βιωσιμότητα της δημιουργίας των ουσιαστικών αυτών υποδομών σε τοπικό επίπεδο. Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να εντάξει όλες τις εθνικές ευρυζωνικές στρατηγικές και τα τοπικά σχέδια σε ένα επιχειρησιακό πρόγραμμα ευρωπαϊκής κλίμακας. Η διαδικασία αυτή θα δίνει ιδιαίτερη προσοχή στη παροχή ευρυζωνικών υπηρεσιών στις αγροτικές και μειονεκτικές περιφέρειες προκειμένου να γεφυρωθεί το ευρυζωνικό χάσμα.

2.7 Η Επιτροπή οφείλει να εξετάσει πώς θα μπορούσαν τα κράτη μέλη να παράσχουν οικονομικά κίνητρα στις εταιρείες τηλεπικοινωνιών τον τρόπο ⁽⁵⁾ να πραγματοποιήσουν επενδύσεις στον τομέα των υποδομών στις μειονεκτικές περιοχές ειδικότερα διαμέσου ισχυρών φορολογικών κινήτρων για τις συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ).

2.8 Η Επιτροπή πρέπει να διερευνήσει τους μηχανισμούς με τους οποίους οι τοπικές και περιφερειακές αρχές θα μπορούσαν να διαδραματίσουν ένα πιο πρωτόβουλο ρόλο για την παροχή ευρυζωνικών υπηρεσιών και την τόνωση της ζήτησης για ευρυζωνικές υπηρεσίες στις περιοχές τους. Οι εν λόγω περιοχές θα πρέπει να συμμετάσχουν πλήρως στην ανάπτυξη και εκτέλεση των εθνικών ευρυζωνικών στρατηγικών, όπως αναφέρεται στο σημείο 2.6 παραπάνω. Εξάλλου, πρέπει να διερευνηθούν και άλλοι μηχανισμοί — για παράδειγμα, ίσως οι εν λόγω αρχές θα μπορούσαν να συμμετάσχουν ως εμπορικοί εταίροι σε πρωτοβουλίες συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Επίσης, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να επιβάλλουν ρυθμίσεις οι οποίες θα επιβάλλουν την ευρυζωνική καλωδίωση ή την παροχή ευρυζωνικών υπηρεσιών σε όλα τα νέα έργα στεγαστικής ανάπτυξης.

2.9 Προκειμένου να διευκολυνθεί η ανταλλαγή τεχνικών και εμπορικών γνώσεων μεταξύ των ΜΜΕ σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Επιτροπή θα έπρεπε να δημιουργήσει μια ισοθέση σχετικά με τις διεθνείς εξελίξεις στον τομέα των ευρυζωνικών τεχνολογιών και υπηρεσιών. Θεωρείται ότι ένα παρόμοιο δίκτυο γνώσεων θα μπορούσε να τονώσει τις επιχειρηματικές δραστηριότητες στον τομέα της παροχής ευρυζωνικής συνδετικότητας και υπηρεσιών.

2.10 Για να διασαφηνιστεί η πραγματικότητα της ευρυζωνικής διαθεσιμότητας στην Ευρώπη, η Επιτροπή οφείλει να ορίσει την ελάχιστη αποδεκτή ταχύτητα τηλεφόρτωσης μιας σύνδεσης προκειμένου μια διαδικτυακή σύνδεση να ονομάζεται ευρυζωνική. Τούτο θα διευκόλυνε την ορθή συγκριτική αξιολόγηση του γεωγραφικού ευρυζωνικού χάσματος στην Ευρώπη.

⁽⁵⁾ Ο όρος «εταιρείες τηλεπικοινωνιών» καλύπτει κάθε εταιρεία η οποία προσφέρει αμφίδρομες υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένων των εταιρειών σταθερής και κινητής τηλεφωνίας και τις εταιρείες καλωδιακής τηλεόρασης οι οποίες παρέχουν παρόμοιες υπηρεσίες.

2.11 Τα διαρθρωτικά ταμεία και το ταμείο αγροτικής ανάπτυξης θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για εστιασμένες εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού για την προώθηση της ζήτησης της αγοράς για ευρυζωνικές υπηρεσίες, ειδικότερα στις αγροτικές περιοχές και μεταξύ ομάδων καταναλωτών στις οποίες η αφομοίωση των τεχνολογιών είναι προβληματική. Τούτο θα έχει το διπλό αποτέλεσμα, αφενός, να εκπαιδευτούν δυνητικοί καταναλωτές σχετικά με την τεχνολογία και, αφετέρου, να αυξηθεί η πίεση της αγοράς στους παρόχους να προσφέρουν τις απαιτούμενες ευρυζωνικές υπηρεσίες.

2.12 Η Επιτροπή πρέπει να εντείνει την υποστήριξη των προσπαθειών Ε&Α ώστε να εξευρεθούν οι ευρυζωνικές τεχνολογίες για αποτελεσματικές λύσεις του προβλήματος παροχής ευρυζωνικής συνδετικότητας υψηλής ταχύτητας σε περιοχές που δεν εξυπηρετούνται από επαρκείς υποδομές τηλεπικοινωνιών.

2.13 Οι αρμόδιοι χάραξης πολιτικής πρέπει να θεσπίσουν κατευθυντήριες γραμμές προστασίας των καταναλωτών οι οποίες απλουστεύουν την ορολογία και εξηγούν τις προσφερόμενες υπηρεσίες και τα οφέλη σε μια εύκολα κατανοητή γλώσσα. Τούτο θα βοηθούσε τους καταναλωτές να λαμβάνουν ορθές αποφάσεις στις αγορές τους.

2.14 Κάθε σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να παρέχει στους μαθητές του ευρυζωνική πρόσβαση ώστε να μπορούν να συμμετέχουν στην εποχή των πληροφοριών.

2.15 Η Επιτροπή πρέπει να υποστηρίξει πρωτοβουλίες ευαισθητοποίησης των μαθητών, των ηλικιωμένων, και των κοινωνικά μειονεκτικών ομάδων σχετικά με τη χρήση της ευρυζωνικής τεχνολογίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο (π.χ., μάθηση με τη βοήθεια του διαδικτύου, βίντεοδιασκέψεις, επιγραμμικές δημόσιες υπηρεσίες, κλπ.).

2.16 Η Επιτροπή οφείλει να διασφαλίσει ότι όλα τα μελλοντικά στατιστικά δεδομένα σχετικά με την παροχή ευρυζωνικών υπηρεσιών και την μέτρηση του ψηφιακού χάσματος θα συλλέγονται και θα προετοιμάζονται σύμφωνα με τον πρόσφατο κανονισμό της Επιτροπής περί των κοινοτικών στατιστικών σχετικά με την κοινωνία των πληροφοριών ⁽⁶⁾.

3. Ιστορικό

3.1 Στις 20 Μαρτίου 2006, η Επιτροπή υιοθέτησε ανακοίνωση με τίτλο «Γεφύρωση του ευρυζωνικού χάσματος». Η εν λόγω ανακοίνωση εστιάζεται στο γεωγραφικό χάσμα όσον αφορά την ευρυζωνική πρόσβαση. Επιδιώκει να ευαισθητοποιήσει κυβερνήσεις και φορείς σε όλα τα επίπεδα για το πρόβλημα αυτό και εκφράσει τις ανησυχίες της για την έλλειψη κατάλληλων ευρυζωνικών υπηρεσιών στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της ΕΕ. Η ανακοίνωση θέτει σε εφαρμογή μια από τις προτεραιότητες της πρωτοβουλίας i2010, μια ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για την ανάπτυξη και την απασχόληση ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Κανονισμός της Επιτροπής (ΕΚ) αριθ. 1031/2006 της 4ης Ιουλίου 2006 περί εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 808/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των κοινοτικών στατιστικών σχετικά με την κοινωνία των πληροφοριών.

⁽⁷⁾ COM(2005) 229.

3.2 Με την ευρυζωνική τεχνολογία καθίστανται δυνατές νέες εφαρμογές ΤΠΕ, ενώ βελτιώνονται οι δυνατότητες των σημερινών. Τονώνεται η οικονομική ανάπτυξη με τη δημιουργία νέων υπηρεσιών και το άνοιγμα νέων ευκαιριών για επενδύσεις και απασχόληση. Με τις ευρυζωνικές συνδέσεις βελτιώνεται, επίσης, η παραγωγικότητα σημερινών διαδικασιών, με αποτέλεσμα υψηλότερους μισθούς και καλύτερη απόδοση των επενδύσεων. Οι κυβερνήσεις σε όλα τα επίπεδα έχουν αναγνωρίσει τον αντίκτυπο που μπορεί να έχει η ευρυζωνική τεχνολογία στην καθημερινή ζωή, έχουν δε αναλάβει τη δέσμευση να εξασφαλίσουν τη διάθεση των οφελών της σε όλους ⁽⁸⁾.

3.3 Η εξασφάλιση μακροπρόθεσμης αειφορίας στις απόκεντρες και αγροτικές περιοχές απαιτεί στρατηγική προσέγγιση για την ανάπτυξη της κοινωνίας των πληροφοριών. Η διάθεση ευρυζωνικών υπηρεσιών είναι στοιχείο καθοριστικής σημασίας που θα υποβοηθήσει τις τοπικές κοινότητες να προσελκύσουν επιχειρήσεις, να καταστήσουν δυνατή την τηλεργασία, να παράσχουν υγειονομική περίθαλψη, να βελτιώσουν τις εκπαιδευτικές και τις κυβερνητικές υπηρεσίες. Προσφέρει καθοριστική σύνδεση με την πληροφόρηση.

3.4 Η ζήτηση για οικιακές ευρυζωνικές υπηρεσίες στην ΕΕ σημείωσε ταχεία αύξηση. Ο αριθμός των γραμμών ευρυζωνικής πρόσβασης έχει σχεδόν διπλασιαστεί κατά την τελευταία διετία. Τον Οκτώβριο του 2005, υπήρχαν περίπου 53 εκατομμύρια συνδέσεις στην ΕΕ των 25, οι οποίες αντιστοιχούν σε βαθμό διείσδυσης 11,5 % και σε ποσοστό περίπου 20 % των νοικοκυριών. Οι εξελίξεις αυτές υπαγορεύτηκαν κυρίως από την αγορά και ενισχύθηκαν με την αύξηση του ανταγωνισμού.

3.5 Παρά τη γενική αύξηση της ευρυζωνικής συνδετικότητας, η πρόσβαση σε απόκεντρες και αγροτικές περιοχές παραμένει περιορισμένη εξαιτίας του υψηλού κόστους που οφείλεται στη χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού και στις αποστάσεις.

3.6 Στην ανακοίνωση υπογραμμίζεται ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της ώστε να ενθαρρυνθεί η εξάπλωση ευρυζωνικών υπηρεσιών και να τονωθεί η περαιτέρω εγκατάστασή τους, ιδίως στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της Ένωσης. Οι δυνατότητες δημόσιας παρέμβασης σε υποεξυπηρετούμενες περιοχές τονίστηκαν στο σχέδιο δράσης eEurope 2005 ⁽⁹⁾, το οποίο υπογράμμισε το ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν τα διαρθρωτικά ταμεία ώστε η ευρυζωνική τεχνολογία να φτάσει στις μειονεκτούσες περιοχές.

3.7 Στην ανακοίνωση τονίζεται ο αποφασιστικός ρόλος των τοπικών και περιφερειακών αρχών στην ανάπτυξη του ευρυζωνικού περιβάλλοντος στις περιοχές τους. Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές βρίσκονται στην καλύτερη θέση για το σχεδιασμό ενός έργου που θα λαμβάνει υπόψη τις τοπικές ανάγκες και τις τεχνολογικές απαιτήσεις. Θα πρέπει να ενισχυθούν οι εθνικές ευρυζωνικές στρατηγικές ώστε να περιλάβουν και να αντικατοπτρίζουν τις τοπικές ανάγκες.

⁽⁸⁾ «Συνδέσεις υψηλών ταχυτήτων στην Ευρώπη: Εθνικές ευρυζωνικές στρατηγικές», COM(2004) 369.

⁽⁹⁾ COM(2002) 263.

3.8 Στην ανακοίνωση εντοπίζονται ορισμένα μέσα πολιτικής που διαθέτουν οι κυβερνήσεις σε επίπεδο ΕΕ για τη γεφύρωση του ευρωζωνικού χάσματος:

- (i) Υλοποίηση του πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες,
- (ii) Δημόσια χρηματοδότηση,
- (iii) Κοινοτική χρηματοδότηση: Διαρθρωτικά ταμεία και ταμείο αγροτικής ανάπτυξης,
- (iv) Συγκέντρωση της ζήτησης και δημόσιες συμβάσεις,
- (v) Ενίσχυση της δημιουργίας σύγχρονων δημόσιων υπηρεσιών.

3.9 Συνοπτικά, με την υπό εξέταση ανακοίνωση οι κυβερνήσεις και οι δημόσιες υπηρεσίες σε όλα τα επίπεδα της ΕΕ καλούνται να αναλάβουν εντονότερη δράση στη χρήση των διαθέσιμων μέσων και τεχνολογιών. Τα κράτη μέλη καλούνται να επικαιροποιήσουν τις σημερινές εθνικές ευρωζωνικές στρατηγικές τους, ώστε να δοθούν στους εμπλεκόμενους παράγοντες περαιτέρω κατευθύνσεις. Στα έγγραφα και τα σχέδιά τους, μπορούν να καθορίζονται οι στόχοι ως προς την κάλυψη καθώς και ως προς την αφομοίωση, βάσει ενεργού εταιρικής συνεργασίας με τις περιφερειακές αρχές και αξιοποιώντας τη συνέργεια εναλλακτικών πόρων χρηματοδότησης (εθνικοί πόροι, διαρθρωτικά ταμεία, ταμείο αγροτικής ανάπτυξης). Στις εθνικές ευρωζωνικές στρατηγικές θα πρέπει, επίσης, να ορίζονται σαφείς στόχοι για την συνδετικότητα σχολείων, δημόσιων διοικήσεων και κέντρων υγείας.

4. Παρατηρήσεις και συστάσεις

4.1 Γενικές παρατηρήσεις και συστάσεις

4.1.1 Η καθολική διαθεσιμότητα της υψηλής ευρωζωνικής συνδετικότητας ταχύτητας είναι ουσιαστική για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη κάθε περιοχής στην ΕΕ — αστικής και αγροτικής. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στη παγκόσμια οικονομία που βασίζεται στη γνώση η οποία αποτελεί σημαντικό κινητήρα της ανάπτυξης. Οι επιχειρήσεις που βασίζονται στη γνώση θα αυξηθούν όπου υπάρχουν οι δεξιότητες και η υποδομή που θα τις στηρίξουν. Η χαμηλού κόστους και άριστης ποιότητας ευρωζωνική υποδομή είναι θεμελιώδης συντελεστής μιας ακμάζουσας οικονομίας του 21ου αιώνα. Αυξανόμενος αριθμός προηγμένων υπηρεσιών στην υγεία, την εκπαίδευση και τις κοινωνικές υπηρεσίες, θα εξαρτηθεί από την ευρωζωνική διαθεσιμότητα. Χωρίς μια τέτοια διαθεσιμότητα, οι πολίτες των μελλοντικών κοινοτήτων θα υφίστανται πρόσθετες διακρίσεις.

4.1.2 Σε αντίθεση με τις Ηνωμένες Πολιτείες και ορισμένες ασιατικές χώρες, οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες είναι πολύ αργές στην παροχή ευρωζωνικών υπηρεσιών στους πολίτες τους. Ακόμη και ο μέτριος αριθμός διεισδυσης που αναφέρεται στην επικοινωνία για την ευρωζωνική συνδετικότητα του 20 % των νοικοκυριών στην ΕΕ των 25 τον Οκτώβριο του 2005, αποκρύπτει το γεγονός ότι η ποιότητα της συνδετικότητας (ταχύτητα πρόσβασης) είναι κακή σε πολλές περιπτώσεις — με ταχύτητες τηλεφόρτωσης αρκετά κάτω

από 512kbps τόσο σε αστικές όσο και σε αγροτικές περιοχές, και ότι το μεγαλύτερο μέρος της ευρωζωνικής πυκνότητας συναντάται στις αστικές περιοχές ενώ μόνο το 8 % των νοικοκυριών στις αγροτικές περιοχές διαθέτει σύνδεση.

4.1.3 Οι αγροτικές κοινότητες είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στις ταχείες μακροοικονομικές μεταβολές. Εάν οι κοινότητες αυτές δεν διαθέτουν ισότιμη πρόσβαση στην ευρωζωνική συνδετικότητα, τότε οδεύουν αναπόφευκτα προς την παρακμή. Στις χώρες με οικονομία της γνώσης, οι περιφέρειες και οι πόλεις, μικρές και μεγάλες, ανταγωνίζονται θετικά προκειμένου να προσελκύσουν και να αναπτύξουν επιχειρήσεις έντασης πληροφορίας, οι οποίες θα αυξήσουν την ευημερία τους και, για το σκοπό αυτό, η ευρωζωνική υποδομή αποτελεί αποφασιστικό συντελεστή.

4.1.4 Η εύκολη πρόσβαση, από το σπίτι ή τη δουλειά, στο διαδίκτυο πρέπει να αποτελεί «δικαίωμα» κάθε πολίτη της ΕΕ και η ΕΟΚΕ αποδοκιμάζει τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι «... η ευρωζωνική συνδετικότητα δεν έχει ακόμη καταστεί απαραίτητη προϋπόθεση για την κανονική συμμετοχή στην κοινωνία σε βαθμό που η έλλειψη της να συνεπάγεται κοινωνικό αποκλεισμό». Η Επιτροπή οφείλει να εξετάσει το θέμα της ένταξης της ευρωζωνικής συνδετικότητας στο πεδίο του ορισμού της καθολικής υπηρεσίας με την πρώτη ευκαιρία.

4.1.5 Εξάλλου, η Επιτροπή οφείλει να ορίσει την ελάχιστη αποδεκτή αποτελεσματική ταχύτητα τηλεφόρτωσης προκειμένου μια σύνδεση να ονομάζεται ευρωζωνική σύνδεση διαδικτύου. Τούτο είναι απαραίτητο προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα πρότυπα υποδομών και υπηρεσιών είναι αρκετά καλά για να υποστηρίξουν την παροχή αναδυόμενων διαδικτυακών υπηρεσιών. Εάν η Επιτροπή έδινε έναν τέτοιο προσανατολισμό, τότε θα διασαφηνιζόταν η πραγματική κατάσταση στην Ευρώπη σχετικά με την παροχή ευρωζωνικής συνδετικότητας — σήμερα έχουμε διογκώσει τις στατιστικές σύνδεσης επειδή η ποιότητα της ευρωζωνικής υπηρεσίας που παρέχεται στους τελικούς πελάτες είναι εξαιρετικά χαμηλή για να θεωρηθεί πραγματικά ευρωζωνική — και επίσης θα μπορούσε να ασκήσει την κατάλληλη πίεση στους παρόχους να προσφέρουν πραγματική ευρωζωνική πρόσβαση στους πελάτες τους.

4.2 Τεχνολογικοί φραγμοί στην ευρωζωνική συνδετικότητα

4.2.1 Παρά το γεγονός ότι η ευρωζωνική σύνδεση μπορεί να παρασχεθεί με διάφορες τεχνικές μεθόδους, ορισμένες σημερινές τεχνολογίες εμποδίζουν την παροχή συνδετικότητας σε πολλές αγροτικές περιοχές.

4.2.2 Η ικανότητα μετάδοσης υψηλής ταχύτητας των συστημάτων καλωδιακής τηλεόρασης μπορεί να παράσχει εξαιρετικό φορέα ευρωζωνικών υπηρεσιών. Δυστυχώς, πολλές αγροτικές περιοχές δεν διαθέτουν συστήματα καλωδιακής τηλεόρασης και όταν η καλωδιακή τηλεόραση είναι διαθέσιμη, τα συστήματα συχνά απαιτούν δαπανηρή αναβάθμιση προκειμένου να παράσχουν ευρωζωνική πρόσβαση.

4.2.3 Η ψηφιακή συνδρομητική γραμμή (DSL) αποτελεί την κυρίαρχη συνδρομητική κοινή τεχνολογία ευρείας ζώνης στο μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης και οι παραλλαγές της DSL μπορούν να παρέχουν πολύ μεγάλο εύρος ζώνης σε πολύ χαμηλό κόστος. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένοι περιορισμοί:

- Η εφαρμογή της DSL απαιτεί η αναβάθμιση των τοπικών κέντρων στα οποία συνδέονται οι πελάτες. Οι πάροχοι είναι συχνά απρόθυμοι να πραγματοποιήσουν τις απαιτούμενες επενδύσεις διότι έχουν καλύτερες ευκαιρίες απόδοσης των επενδύσεών τους σε άλλους τομείς των επιχειρήσεών τους. Κατά συνέπεια, οι πελάτες δεν αποκτούν ευρυζωνική σύνδεση.
- Οι περισσότερες εφαρμογές της DSL μπορούν να εξυπηρετούν πελάτες που βρίσκονται σε ακτίνα 3 με 5 χιλιομέτρων από κέντρο που είναι εξοπλισμένο με DSL. Οι πελάτες που βρίσκονται πέραν της ακτίνας αυτής, δεν έχουν πρόσβαση σε ευρεία ζώνη μέσω DSL.
- Η DSL χρησιμοποιεί την υπάρχουσα υποδομή χάλκινων καλωδίων του τοπικού δικτύου για την παροχή ευρυζωνικών υπηρεσιών. Ωστόσο, συχνά, τα καλώδια αυτά είναι πεπαλαιωμένα και χρηίζουν αναβάθμισης προκειμένου να λειτουργήσει σωστά η DSL. Οι πάροχοι μπορεί να είναι απρόθυμοι να επενδύσουν σ' αυτή την αναβάθμιση. Έτσι, ακόμα και εάν το τοπικό κέντρο είναι εξοπλισμένο με ευρυζωνική τεχνολογία και ο πελάτης βρίσκεται σε ακτίνα μικρότερη των πέντε χιλιομέτρων από το κέντρο, ο τοπικός βρόχος χάλκινων καλωδίων μπορεί να είναι άχρηστος για την παροχή ευρυζωνικής σύνδεσης DSL σε ιδιώτες και επιχειρήσεις.

4.2.4 Η παρωχημένη τεχνολογία τηλεπικοινωνιακή υποδομή κορμού μπορεί να καταστεί εμπόδιο στην παροχή ευρυζωνικών υπηρεσιών υψηλής ταχύτητας, ειδικότερα σε αραιοκατοικημένες περιοχές. Στις δεκαετίες του '80 και του '90, πολλές χώρες χρησιμοποίησαν την τεχνολογία των ψηφιακών μικροκυμάτων προκειμένου να παράσχουν τηλεπικοινωνιακά δίκτυα κορμού. Αυτή η τεχνολογία ραδιοκυμάτων ήταν αποτελεσματική για την παροχή υψηλής ποιότητας ψηφιακής τηλεφωνίας και υπηρεσιών μεταφοράς δεδομένων μικρής ταχύτητας. Ωστόσο, πολυάριθμες εφαρμογές της ψηφιακής τεχνολογίας μικροκυμάτων έχουν αφήσει μια σημαντική υποδομή κορμού που δεν ενδείκνυται στην παροχή διαδικτυακών υπηρεσιών υψηλής ταχύτητας, οι οποίες χαρακτηρίζουν σήμερα την ευρυζωνική συνδετικότητα, δηλαδή συγκεκριμένα τις διαδικτυακές υπηρεσίες οπτικού σήματος (βίντεο). Στην περίπτωση της Ιρλανδίας, υπολογίζεται ότι ποσοστό έως και 50 % των κέντρων σε εθνική κλίμακα (εκείνα σε αγροτικές περιοχές), που εξυπηρετούν περίπου το 15 % των πελατών τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, τροφοδοτούνται με κορμούς ψηφιακού ραδιοσήματος και δεν θα τους παρασχεθεί ποτέ ευρυζωνική σύνδεση υψηλής ταχύτητας που να χρησιμοποιεί την υπάρχουσα εθνική τηλεπικοινωνιακή υποδομή. Η επίλυση του προβλήματος της παρωχημένης τεχνολογίας με την εξυπηρέτηση των αγροτικών περιοχών με κορμούς οπτικών ινών είναι εξαιρετικά υψηλό και δεν μπορεί να αιτιολογηθεί από καθαρά εμπορικούς σκοπούς: το κράτος θα πρέπει να επιδοτήσει την αναβάθμιση του δικτύου.

4.2.5 Η Επιτροπή οφείλει να εξετάσει ιδιαίτερα πώς μπορεί να υποστηριχθεί σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο η δαπανηρή αναβάθμιση της υπάρχουσας υποδομής (κυκλώματα καλωδίων κορμού,

τηλεφωνικά κέντρα, τοπικοί βρόχοι) προκειμένου να παρασχεθούν ευρυζωνικές υπηρεσίες υψηλής ταχύτητας — ίσως με φορολογικά κίνητρα ή/και συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.

4.2.6 Οι δορυφορικές και οι ιδιόκτητες (proprietary) ασύρματες τεχνολογίες χρησιμοποιούνται για την παροχή ευρυζωνικών υπηρεσιών σε περιοχές όπου η δημόσια τηλεπικοινωνιακή υποδομή δεν είναι σε θέση να παρέχει ευρυζωνική συνδετικότητα. Ωστόσο, το κόστος και τα τεχνολογικά προβλήματα περιορίζουν τη χρησιμότητα των τεχνολογιών αυτών για την γεφύρωση του ευρυζωνικού χάσματος. Η E&A προοδεύει σε πολλούς τομείς για την εξεύρεση οικονομικών, υψηλού εύρους ζώνης, ασύρματων τεχνολογιών που θα παρέχουν ουσιαστική ευρυζωνική συνδετικότητα. Οι αρμόδιοι για την χάραξη των πολιτικών θα πρέπει να στηρίξουν ενεργά τις εξελίξεις αυτές και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της διαθεσιμότητας του ραδιοφάσματος, προκειμένου να καταστήσουν βιώσιμες τις λύσεις αυτές.

4.2.7 Η καινοτομία στην παροχή των ευρυζωνικών υπηρεσιών σε όλο τον πληθυσμό μπορεί να τονωθεί περαιτέρω με την ανάπτυξη ενός δικτύου γνώσεων των ΜΜΕ σε κοινοτικό επίπεδο στον τομέα της προηγμένης ευρυζωνικής τεχνολογίας. Η δημιουργία του δικτύου γνώσεων θα μπορούσε να διευκολυνθεί χάρη σε μια ιστο-θέση η οποία θα συγκεντρώνει και θα διαδίδει τις πληροφορίες.

4.3 Προβλήματα παροχής ευρυζωνικής σύνδεσης

4.3.1 Με την εμφάνιση των δικτύων υψηλού ζωνικού εύρους και της τεχνολογίας δικτύων πρωτοκόλλου Ίντερνετ (IP), το κόστος των δικτύων έχει μειωθεί σημαντικά και η ευελιξία στην παροχή εξατομικευμένων υπηρεσιών είναι σχεδόν απεριόριστη. Σε χώρες όπως η Ιταλία, η Γαλλία, η Ισπανία και το ΗΒ, οι επιχειρήσεις τηλεπικοινωνιών έχουν εγκαταστήσει δίκτυα που βασίζονται αποκλειστικά στο πρωτόκολλο Ίντερνετ (IP), με αποτέλεσμα μαζική μείωση του λειτουργικού κόστους του δικτύου. Το χαμηλότερο κόστος της δημιουργίας νέων δικτύων πρωτοκόλλου Ίντερνετ (IP) και η απορύθμιση, έχουν μειώσει την ισχύ των δεσποζόντων παρόχων υπηρεσιών και έχουν αυξήσει σε τεράστιο βαθμό τον αριθμό των επιχειρήσεων τηλεπικοινωνιών που παρέχουν λιανικές υπηρεσίες.

4.3.2 Οι τεχνολογικές μεταβολές επηρέασαν και το επιχειρησιακό πρότυπο των εγχειρήσεων τηλεπικοινωνιών. Το νέο πρότυπο διαχωρίζει την ιδιοκτησία του δικτύου από την παροχή υπηρεσιών στον τελικό χρήστη. Στις αποτελεσματικές αναπτυγμένες αγορές, το αναδυόμενο πρότυπο διαχωρίζει τις επιχειρήσεις τηλεπικοινωνιών σε επιχειρήσεις χονδρικής και λιανικής, όπου πολυάριθμοι πάροχοι υπηρεσιών χονδρικής ανταγωνίζονται για την πώληση εύρους ζώνης στις μυριάδες των παρόχων λιανικών υπηρεσιών. Τούτο αντικατοπτρίζει τις νέες τεχνολογίες, τη δυναμική κόστους και τα ρυθμιστικά πλαίσια που μεταβάλλουν τις τηλεπικοινωνιακές επιχειρήσεις από δικτυοστρεφείς σε κοστοστρεφείς. Ωστόσο, σε λιγότερο αναπτυγμένες και λιγότερο αποδοτικές αγορές όπου η παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών ελέγχεται από δεσπόζοντες παρόχους υπηρεσιών που δεν έχουν κανένα κίνητρο να διαχωρίσουν τις δραστηριότητές τους και να επιτρέψουν την εμφάνιση του πραγματικού ανταγωνισμού. Ένας τέτοιος διαχωρισμός θα πραγματοποιηθεί μόνον εάν οι αρμόδιοι για τη χάραξη πολιτικής ενθαρρύνουν τον διαχωρισμό μέσω της κατάλληλης πολιτικής για τον ανταγωνισμό.

4.3.3 Πριν από είκοσι πέντε χρόνια στην Ευρώπη, το μεγαλύτερο μέρος της υποδομής τηλεπικοινωνιών ανήκε σε κρατικούς φορείς και αυτά τα στοιχεία ενεργητικού αξιοποιούνταν για το κοινό όφελος. Έκτοτε, ο τομέας των τηλεπικοινωνιών ιδιωτικοποιήθηκε σταδιακά στην ΕΕ, με θετικά αποτελέσματα για τον τομέα, τους πελάτες και την κοινωνία. Ωστόσο, οι εμπορικές επιχειρήσεις τηλεπικοινωνιών δεν έχουν κοινωνικούς στόχους, ή στόχους όσον αφορά την υγεία, την εκπαίδευση ή ακόμη την οικονομική ανάπτυξη. Επιδιώξη τους είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους, η αποτελεσματική διαχείριση των στοιχείων του ενεργητικού τους, και η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους. Σήμερα, στις μη αναπτυγμένες περιοχές με καθυστέρηση στις απαραίτητες δικτυακές υποδομές για την παροχή ευρυζωνικών υπηρεσιών, οι εμπορικές τηλεπικοινωνιακές επιχειρήσεις δεν έχουν κανένα κίνητρο να επενδύσουν στην ουσιαστική αυτή κοινωνική υποδομή. Όπου είναι δυνατόν, το κράτος θα πρέπει να διατηρήσει έντονη επιρροή στην παροχή και διατήρηση της εθνικής υποδομής τηλεπικοινωνιών, ώστε να ισορροπεί το υψηλό κέρδος που αποκτάται από τις επενδύσεις υποδομής σε περιοχές υψηλής πυκνότητας με τις πολύ λιγότερο οικονομικά ελκυστικές επενδύσεις που απαιτούνται για τις μη αναπτυγμένες περιοχές.

4.3.4 Η ανάπτυξη των ευρυζωνικών συνδέσεων στην Ευρώπη, ιδίως σε μη αναπτυγμένες περιοχές, επιβραδύνεται από την ευρεία αποτυχία της αγοράς. Μη ανταγωνιστικές συνθήκες για ενδεχόμενους νέους παρόχους υπηρεσιών υφίστανται ακόμη σε πολλές αγορές, ενώ οι δεσπόζοντες πάροχοι υποδομής καθυστερούν όσο μπορούν την αποδεσμοποίηση του τοπικού βρόγχου (LLU) και οι περιοριστικές τακτικές εμποδίζουν την πρόσβαση στα εθνικά δίκτυα κορμού. Ακόμη, στις περιοχές όπου η παροχή ευρυζωνικής σύνδεσης είναι περιορισμένη ή ανύπαρκτη, παρατηρούνται συχνά ανεπαρκή επενδυτικά κίνητρα για τους παρόχους της υφιστάμενης υποδομής.

4.4 Προβλήματα ζήτησης ευρυζωνικών συνδέσεων

4.4.1 Το πρόβλημα της λανθάνουσας ζήτησης για ευρυζωνικές υπηρεσίες και ειδικότερα η διαφοροποίηση μεταξύ της χρησιμοποίησης των διαθέσιμων υπηρεσιών στις αναπτυγμένες περιοχές και του πολύ χαμηλότερου βαθμού στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές, οφείλεται σε πολλές συντρέχουσες αιτίες: κοινωνικοοικονομικές, χαμηλή ποιότητα των διαθέσιμων συνδέσεων, περιορισμένος ανταγωνισμός, υψηλό κόστος και άγνοια σχετικά με τα οφέλη η τη χρήση της τεχνολογίας.

4.4.2 Οι πολιτικοί και το κράτος μπορούν να έχουν μεγάλη επίδραση στη ζήτηση για ευρυζωνικές υπηρεσίες και η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις συστάσεις της Επιτροπής προκειμένου τα κράτη μέλη να διερευνήσουν δυνατότητες χορήγησης φορολογικών κινήτρων σε συνδρομητές ώστε να μειωθεί το πραγματικό κόστος χρήσης των ευρυζωνικών υπηρεσιών, να δώσουν προτεραιότητα στην ανάπτυξη επιγραμμικών δημοσίων υπηρεσιών και την παροχή συνδετικότητα στην δημόσια διοίκηση, τα σχολεία και τα κέντρα υγείας, έτσι ώστε να εκπαιδεύσουν τους χρήστες στα πλεονεκτήματα των ευρυζωνικών συνδέσεων και να τονώσουν τη ζήτηση.

4.4.3 Η καταναλωτική ζήτηση για ευρυζωνικότητα επηρεάζεται αρνητικά από την έλλειψη σαφήνειας σχετικά με την ευρυζωνική ορολογία και τη σύγχυση που επικρατεί σχετικά με τις δέσμες υπηρεσιών που προσφέρουν οι πάροχοι. Θα πρέπει να καταβληθούν

προσπάθειες ώστε να απλουστευθεί η ορολογία και να παρουσιαστούν με τρόπο κατανοητό οι υπηρεσίες και τα πλεονεκτήματα.

4.4.4 Θα πρέπει να πραγματοποιηθούν εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού προκειμένου να ενισχυθεί η αγοραστική ζήτηση υπηρεσιών ευρείας ζώνης στις περιπτώσεις που η αφομοίωση της τεχνολογίας είναι προβληματική. Τούτο θα επιδράσει σε δύο κατευθύνσεις, τόσο στην επιμόρφωση των ενδεχόμενων καταναλωτών στην τεχνολογία όσο και στην αύξηση των πιέσεων της αγοράς στους προμηθευτές προκειμένου να παράσχουν τις αναγκαίες ευρυζωνικές υπηρεσίες.

4.5 Ευρυζωνικές προοπτικές για μια συνδεδεμένη Ευρώπη

4.5.1 Η ευρυζωνική συνδετικότητα αποτελεί ουσιαστική υπηρεσία στην εποχή των πληροφοριών που διανύουμε. Η ανάγκη για ταχύτερες, φθηνότερες, και πανταχού παρούσες ευρυζωνικές υπηρεσίες αυξάνεται γεωμετρικά όσο αυξάνεται και η οικονομία της γνώσης και ο πλούτος από την διαδικτυακή εμπειρία.

4.5.2 Έως το 2010 θα χρειαστούμε καθολική ευρυζωνική υπηρεσία στην Ευρώπη με επαρκές εύρος ζώνης που να στηρίζει μια πραγματική πολυμεσική εμπειρία για όλους τους χρήστες. Τότε, οι επιχειρήσεις και η κοινωνία μπορούν να κάνουν αλματώδη βήματα προς την κοινωνία των πληροφοριών.

4.5.3 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την ανάπτυξη της ευρυζωνικότητας στην Ευρώπη έτσι ώστε το 2010 κάθε περιφέρεια της ΕΕ να διαθέτει: Η Επιτροπή μπορεί να υλοποιήσει το όραμα αυτό οριοθετώντας το με ορθά τεχνικά και εμπορικά κριτήρια και χαράσσοντας πολιτικές με τις οποίες μπορούν να υπερπηδηθούν τα υπάρχοντα εμπόδια.

4.6 Ανάγκη κρατικού σχεδιασμού και δράσης

4.6.1 Οι ανταγωνιστικοί πάροχοι ευρυζωνικών υπηρεσιών προσβλέπουν σε μια οργανωμένη αγοραστική ζήτηση: μια αγορά όπου οι πελάτες γνωρίζουν ποιες υπηρεσίες θέλουν και πόσο προτιμούν να πληρώσουν και μια αγορά όπου η ζήτηση συνδέεται με μια ελκυστική πρόταση υπηρεσιών για ένα νέο πάροχο. Η οργανωμένη ζήτηση θα συμβάλει στην ανάπτυξη του πραγματικού ανταγωνισμού. Επίσης, θα κάνει σαφή στους παρόχους υπηρεσιών τα οφέλη από την παροχή υπηρεσιών σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες της Ένωσης. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρωτοβουλία της Επιτροπής να δημιουργήσει μια ιστοδέση όπου θα συγκεντρώνεται η ζήτηση και θα διευκολύνεται η προσφορά.

4.6.2 Για κάθε περιφέρεια, η ΕΕ χρειάζεται ένα συνεκτικό, ολοκληρωμένο σχέδιο για την ανάπτυξη της ευρυζωνικής υποδομής και υπηρεσιών. Οι εθνικές ευρυζωνικές στρατηγικές πρέπει να συμπληρωθούν από λεπτομερή σχέδια για τοπική παροχή ευρυζωνικών υπηρεσιών σε όλες τις περιοχές. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι η τοπική αυτοδιοίκηση πρέπει να διαθέτει και να διαχειρίζεται αυτά τα λεπτομερή σχέδια. Ένα τέτοιο σχέδιο θα πρέπει να περιλαμβάνει έναν αναλυτικό χάρτη της συνολικής ευρυζωνικής υποδομής στην περιφέρεια και ένα λεπτομερές σχέδιο (που να φτάνει έως τον κάθε δρόμο) σχετικά με το πώς πρέπει να αναπτυχθεί η επιθυμητή η υποδομή (πώς, πότε και τι). Το σχέδιο θα πρέπει, επίσης, να προσδιορίζει το ελάχιστο φάσμα ευρυζωνικών υπηρεσιών που πρέπει να παρέχονται στις διάφορες ομάδες χρηστών και στις διάφορες περιοχές.

4.6.3 Ο επιταχυνόμενος ρυθμός της τεχνολογικής ανάπτυξης των τηλεπικοινωνιών και η ολοένα και πιο δυναμική φύση του τηλεπικοινωνιακού τομέα συνεπάγονται ότι η Επιτροπή και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών θα πρέπει να διαχειρίζονται μια συνεχή διεργασία η οποία θα διασφαλίζει ότι κάθε περιοχή της ΕΕ εξυπηρετείται με την καλύτερη, λιγότερο δαπανηρή, και πιο αποτελεσματική, από απόψεως κόστους, ευρυζωνική υποδομή.

4.6.4 Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο για την προώθηση της ευρυζωνικής συνδετικότητας στις περιοχές τους — προωθώντας συμπράξεις του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και εφαρμόζοντας ρυθμίσεις οι οποίες προβλέπουν ότι οικοδομικές επιχειρήσεις οφείλουν να συμπεριλαμβάνουν στα σχέδιά τους τηλεπικοινωνιακές υποδομές.

4.6.5 Πρέπει να σημειωθεί ότι ορισμένα κράτη μέλη έχουν καλύτερες επιδόσεις από άλλες όσον αφορά την αντιμετώπιση του ψηφιακού χάσματος και έχουν συμπεριλάβει ειδικές δράσεις στις εθνικές ευρυζωνικές στρατηγικές τους για την γεφύρωση του γεωγραφικού ψηφιακού χάσματος ⁽¹⁰⁾.

4.6.6 Με την πολιτική η οποία ασκείται διαμέσου των εθνικών ευρυζωνικών στρατηγικών, η Επιτροπή μπορεί να συντονίσει και να προωθήσει μια συνεκτική δράση των εθνικών κυβερνήσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την ευρυζωνική ανάπτυξη στην Ένωση. Η πολιτική αυτή μπορεί να αναπτυχθεί περαιτέρω προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι κυβερνήσεις εφαρμόζουν τις βέλτιστες πρακτικές στα σχέδιά τους, ώστε να αναπτυχθεί ένα συνεκτικό σχέδιο στην Ευρώπη το οποίο θα γεφυρώσει το ψηφιακό χάσμα έως το 2010.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie Sigmund

⁽¹⁰⁾ Το νέο ευρυζωνικό σχέδιο (Σεπτέμβριος 2004) της διυπουργικής επιτροπής χωροταξίας της Γαλλίας (CIADT), αποτελεί ενδιαφέρον παράδειγμα ολοκληρωμένης πολιτικής.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 417/2002 για την εσπευσμένη σταδιακή καθιέρωση απαιτήσεων διπλού κύτους ή ισοδύναμου σχεδιασμού για τα πετρελαιοφόρα μονού κύτους και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2978/94 του Συμβουλίου»

COM(2006) 111 τελικό — 2006/0046 (COD)

(2006/C 318/37)

Στις 25 Απριλίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 80, παράγραφος 2, της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το τμήμα «Μεταφορές, Ενέργεια, Υποδομές, Κοινωνία των Πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες για το θέμα, υιοθέτησε την γνωμοδότησή του στις 4 Σεπτεμβρίου 2006 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Simons.

Κατά την 429η σύνοδο ολομελείας της, της 13ης και 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 187 ψήφους υπέρ, 4 κατά και 8 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν τις πολιτικές τους δεσμεύσεις. Στηρίζοντας με την παρούσα πρόταση κανονισμού τα κράτη μέλη τα οποία εκπληρώνουν την απαίτηση αυτή, η ΕΕ αποδεικνύει διεθνώς τη σοβαρότητά της και τηρεί, επίσης, τις δεσμεύσεις που ανέλαβε έναντι του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΔΝΟ). Πρόκειται για μέτρα τα οποία είναι πολύ πιο σημαντικά από οποιεσδήποτε απλώς θεωρητικές και πολύ περιορισμένες αρνητικές συνέπειες που μπορεί ή όχι να προκύψουν.

2. Εισαγωγή

2.1 Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 417/2002, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1726/2003, θέσπισε διατάξεις βάσει των οποίων απαγορεύεται η μεταφορά προϊόντων βαρέων κλασμάτων πετρελαίου από πετρελαιοφόρα μονού κύτους με αφετηρία ή προορισμό λιμένες της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να περιοριστούν οι κίνδυνοι συμπτωματικής ρύπανσης από υδρογονάνθρακες στα ευρωπαϊκά ύδατα.

2.2 Ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός (ΔΝΟ) επέβαλε σε παγκόσμιο επίπεδο παρόμοια απαγόρευση, με βάση τα μέτρα που υιοθέτησε η ΕΕ, διαμέσου των νέων κανόνων 13G και 13H του Παραρτήματος I της διεθνούς σύμβασης MARPOL 73/78 για την πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης από τα πετρελαιοφόρα. Ωστόσο, δυνάμει της παραγράφου 7 του κανόνα 13G και των παραγράφων 5, 6 και 7 του κανόνα 13H της σύμβασης MARPOL, οι ρυθμιστικές αρχές μπορούν, υπό ορισμένες συνθήκες, να εξαιρέσουν πετρελαιοφόρα από την εφαρμογή της απαγόρευσης. Ο αναγκαίος αυτός συμβιβασμός ήταν το τίμημα για τη θέσπιση διατάξεων σε διεθνές επίπεδο. Η ιταλική προεδρία της ΕΕ, αμέσως μετά την κατάρτιση της συνήθους τότε αμοιβαίας δεσμευτικής προηγούμενης συντονιστικής συμφωνίας, δήλωσε, εξ ονόματος των κρατών μελών της ΕΕ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ότι όλοι δεν επρόκειτο να επικαλεστούν τις διατάξεις εξαιρέσης. Στις 18 Απριλίου 2005, αμέσως μετά τη θέση σε ισχύ κανόνων του ΔΝΟ στις 5 Απριλίου

2005, ένα κράτος μέλος κοινοποίησε στον ΔΝΟ, δυνάμει της συμφωνίας συντονισμού ότι δεν επρόκειτο να επικαλεστεί τις διατάξεις εξαιρέσης. Πέντε κράτη μέλη ακόμη δεν έχουν προβεί σε παρόμοια επίσημη δήλωση. Όμως, έχουν γνωστοποιήσει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι σύντομα πρόκειται να ακολουθήσουν το παράδειγμα των υπολοίπων 19 κρατών μελών.

2.3 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπενθυμίζει τις πολιτικές συμφωνίες που συνάφθηκαν πριν και αμέσως μετά τη θέσπιση της απαγόρευσης του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΔΝΟ) και τη δήλωση το Δεκέμβριο του 2003 της ιταλικής προεδρίας της ΕΕ με την οποία εκφράστηκε η δέσμευση των 15 τότε και σήμερα 25 κρατών μελών να μην κάνουν χρήση των εξαιρέσεων που προβλέπονται από τη σύμβαση MARPOL.

2.4 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 417/2002 με σκοπό την μετατροπή των πολιτικών δεσμεύσεων σε νομική πράξη η οποία διευρύνει το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού με την απαγόρευση της μεταφοράς προϊόντων βαρέων κλασμάτων πετρελαίου από πετρελαιοφόρα μονού κύτους υπό σημαία κράτους μέλους, ανεξάρτητα υπό ποια δικαιοδοσία είναι οι λιμένες, οι εξέδρες ανοικτής θαλάσσης, ή η θαλάσσια ζώνη στην οποία αναπτύσσουν δραστηριότητα.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι στη γνωμοδότησή της για την «Ασφάλεια στη Θάλασσα/Εrika II»⁽¹⁾ υποστήριξε την απαγόρευση της μεταφοράς των πλέον ρυπογόνων βαρέων κλασμάτων πετρελαίου από πετρελαιοφόρα μονού κύτους.

3.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι ως θέμα αρχής τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν τις πολιτικές δεσμεύσεις που αναλαμβάνουν σε διεθνές επίπεδο. Ωστόσο, της πρότασης προηγείται σύντομη αιτιολογική έκθεση η οποία εστιάζεται μόνο στις πολιτικές δεσμεύσεις και ιδιαίτερα στην δήλωση της ΕΕ τη στιγμή της θέσπισης του νέου κανόνα 13H της σύμβασης MARPOL.

⁽¹⁾ ΕΕ αριθ. C 221, 7.8.2001, σελ. 54.

3.3 Στη γνωμοδότησή της για την «Ασφάλεια στη Θάλασσα/ Erika II», η ΕΟΚΕ είχε εισηγηθεί να προτείνει η ΕΕ στον ΔΝΟ τον καθορισμό, δυνάμει της σύμβασης MARPOL, ιδιαίτερα ευαίσθητων από περιβαλλοντικής άποψης ζωνών οι οποίες πρέπει να «αποφεύγονται» από τα πετρελαιοφόρα τα οποία μεταφέρουν βαρύ πετρέλαιο και τη θέσπιση συστημάτων υποχρεωτικής δρομολόγησης σύμφωνα με τη σύμβαση SOLAS⁽²⁾. Στη συνέχεια, ο ΔΝΟ, ανταποκρινόμενος σε προτάσεις ενδιαφερομένων κρατών, καθόρισε ένα αριθμό ιδιαίτερα ευαίσθητων θαλασσιών περιοχών (ύδατα της Δυτικής Ευρώπης, Βαλτική Θάλασσα, Κανάριοι Νήσοι, Αρχιπέλαγος Γκαλάπαγκος) και επέκτεινε την περιοχή του Great Barrier Reef ώστε να συμπεριλαμβάνονται τα στενά Torres (Αυστραλία /Παπούασία — Νέα Γουινέα). Οι ζώνες αυτές, καθώς και η ζώνη του Αρχιπελάγους Sabana-Camagüey (Κούβα), το νησί Malpelo (Κολομβία), η θάλασσα γύρω από τα Florida Keys (ΗΠΑ), και το εθνικό πάρκο Paracas (Περού), που ορίστηκαν την περίοδο 1997 — 2003, προστατεύονται με συναφή μέτρα ως ζώνες που πρέπει να αποφεύγονται από πετρελαιοφόρα και άλλα σκάφη, με μέτρα δρομολόγησης και συστήματα αναφοράς και πλοήγησης. Ο καθορισμός των εν λόγω ή άλλων παρομοίων ζωνών πρέπει να θεωρηθεί ότι αντικατοπτρίζει πολιτικές παρακτίων κρατών που επιδιώκουν να ελαχιστοποιήσουν τον κίνδυνο ρύπανσης από πετρελαιοφόρα μονού κύτους.

3.4 Σύμφωνα με τα στατιστικά δεδομένα που υπέβαλαν τον Απρίλιο 2003⁽³⁾ στον ΔΝΟ τα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Νοέμβριο του 2002 βρίσκονταν σε λειτουργία περίπου 660 πλοία μονού κύτους της κατηγορίας 2 (νεκρού βάρους άνω των 20.000 τόνων) εκ των οποίων 160 ήσαν υπερδεξαμενόπλοια (VLCC και ULCC, δεξαμενόπλοια νεκρού βάρους άνω των 200.000 τόνων) τα οποία μεταφέρουν κυρίως αργό πετρέλαιο από τον Περσικό Κόλπο στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία. Τα πετρελαιοφόρα μπορούν να τεθούν εκτός λειτουργίας ή να παροπλιστούν για πολλούς και διάφορους λόγους. Μέχρι τα τέλη του 2006, ο μέγιστος αριθμός των εν λόγω υπερδεξαμενόπλοιων θα είναι μικρότερος των 50 και θα μειώνεται κάθε χρόνο σύμφωνα με το

πρόγραμμα σταδιακού παροπλισμού που ολοκληρωθεί το 2010. Τα στοιχεία αυτά δεν αποκαλύπτουν τίποτε όσον αφορά τις οικονομικές και κοινωνικές πτυχές οι οποίες ενδεχομένως να είναι σημαντικές στην περίπτωση ενός κράτους μέλους το οποίο επέλεξε να επικαλεστεί την εξαίρεση. Δεν είναι ακόμη δυνατόν να υπάρξει ακριβής ένδειξη όσον αφορά τα ενεχόμενα πλοία βάσει των νηολογίων του κράτους σημαίας με συνέπεια οποιεσδήποτε σχετικές πληροφορίες να εξακολουθούν να είναι κατά την κρίση της ΕΟΚΕ απλώς εικασίες αναξιόπιστες. Έστω και εάν γενικά ενέχονται 23 πλοία και 300 έως 400 ναυτικοί, ο κίνδυνος καταχώρησης σε νηολόγιο του εξωτερικού δεν αποτελεί την πρώτη επιλογή. Διορατικοί επιχειρηματίες/πλοιοκτήτες θα αναζητήσουν την μεταφορά άλλων πετρελαϊκών προϊόντων και η αγορά των εν λόγω προϊόντων είναι εξίσου ανοδική.

3.5 Το πεδίο εφαρμογής της παρούσας πρότασης βασίζεται στις ισχύουσες ρυθμίσεις για τα πετρελαιοφόρα άνω των 5000 τόνων. Ωστόσο, θα έπρεπε να επανεξεταστεί η κατά πόσο θα ήταν σκόπιμο να θεσπιστεί ειδική ρύθμιση για τα πετρελαιοφόρα κάτω των 5000 τόνων.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Τελικά, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι δεν είναι απαραίτητο να διασαφηνιστεί ή να οριστεί η έννοια των «heavy grade oil **products**» («προϊόντων βαρέων κλασμάτων πετρελαίου») στην προτεινόμενη νέα παράγραφο 3α του άρθρου 1 (του αγγλικού κειμένου).

4.2 Το άρθρο 4, παράγραφοι 4 και 5 του (τροποποιημένου) κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 417/2002 αναφέρονται στο άρθρο 4, παράγραφος του κανονισμού αυτού. Σύμφωνα με την υπό εξέταση πρόταση κανονισμού, η Επιτροπή προτείνει την παρεμβολή μιας νέας παραγράφου 3α) στο άρθρο 4, πράγμα που θα έχει ως συνέπεια οι παραπάνω αναφορές να μην είναι πλέον εφαρμοστέες. Τούτο δεν αποτελεί με κανένα τρόπο στόχο της πρότασης κανονισμού.

Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2006

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie Sigmund

(2) SOLAS: Διεθνής Σύμβαση για την ασφάλεια της ανθρώπινης ζωής στη θάλασσα.

(3) Έγγραφο ΔΝΟ MEPC 49/16/1.